Sebîlürreşâd

Dînî, ilmî, edebî, siyâsî haftalık mecmûa-i İslâmiyyedir

Cilt 19

Sayı 469 - 494

24 Şubat 1921 - 11 Mart 1922

اخطارات

آدرس تبدیلنده آریجه بش غروش کوندرلیدر

مکتوبلرك امضالری واضح واوقوناقلی اولسی وابونه صره نومروسنی محتوی اولسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجهده یازلسی رجا اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد

١٣٣٠ ١٠ ٤

آبونه شرائطی

هر یر ایچون سنه‌لکی (٢٥٠) آلتی آیلغی (١٣٠) غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش ، سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه

آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار ممنونیه قبول اولنور . درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولونماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب ومدیر مسئول
اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٦٩ — ١٦ جمادی‌الآخره ١٣٣٩ — پنجشنبه — ٢٤ شباط ١٣٣٧ — جلد ١٩

عون حقله سبیل الرشاد ١٩ نجی جلده باشلایور

آمین !

یارب ، بزی آولدورمه بو هجران ایله . .

ـ آمین !

تاچیقمایه‌لم قارشیکه خسران ایله . .

ـ آمین !

یتمزمی جلالکله کوروندکلرك آرتیق ؟
قربان اوله‌یم ؛ ~~بز بو تجلیدن اوساندق~~ .
بر فجر امید ایتملی آتیمزی تأمین ؟
کوستر بزه یارب ، او کوزل کونلری . .

ـ آمین !

فردلره قالدقسه اکر نرده او فردا ؟
حالامی بو کوکلرده کزن لیلهٔ یلدا ؟
حالامی بو آفاقه چوکن پردهٔ خونین ؟
نارك یتیشیر ، بکله‌یورز نوریکی . .

ـ آمین !

مستقبل ایچین سینهٔ ماتمده امل یوق ؛
بر عقده وار انجق ، اوده : « توفیق ازل یوق ! »
تسکین ایده‌جك « وار ! » دییه وجدانلری تطمین .
چوق کورمه ، الهی ، بزه بر نفخه‌کی . .

ـ آمین !

قرآن آیاق آلتنده سورونسونمی ، الهی ؟
آیاقلرك اوستنده یورونسونمی ، الهی ؟
خاج کعبه‌نك آلتنده کورونسونمی ، الهی ؟
چوکسونمی نهایت بیقیلوب قوس توجه بر دین ؟
چکدیرمه ، الهی ، بوقدر ذلتی . .

ـ آمین !

والحمد لله رب العالمین

محمد عاکف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

« واذا لقوا الذین آمنوا قالوا آمنا . . . . . »

٤

عجبا اسلام علماسی بوندن بویله اولسون کندیلرینه کله‌جکلرده، آره‌لرنده ظهور ایده‌جك اختلافاتی حل ایچون اللهك کتابندن، پیغمبرك سنتندن باشقه برحکم طانیمامق، خودسرانه فتوالردن وازکچمك، شمدی‌یه قدر دینك پاك ناصیه‌سنی قاره‌لایان متین، ارکانی خاك ایله یکسان ایدن حیله‌لری برآقق جهتنه یاناشه‌جقلرمی؟ وبوصورتله کندیلری ایچون هنوز امید قاپولری بوسبتون قاپانماش، هنوز بنی اسرائیل علماسنه اصابت ایدن عقابه معروض اولمامشکن مافاتی تلافی‌یه، جناب حقه رجوعه چالیشه‌جقلرمی؟ کوره‌یورلرمی‌که مملکتلرینك برچوغنی ییقیلمش، اهل صلیبك پنجه‌سی اکثه‌لرینه یوکلنمش، اللرنده مستقل اوله‌رق نك بردولت قالمشدر. اولك دولت‌ده بوکون بیتمز توکنمز تهلکه‌لر ایچنده حیاتنی قورتارمقله اوغراشوب طورییور. اللهك بوقدر تهدیدی، بوقدر وعدی عجبا کافی کلیورمی؟ آرتیق عقلمزی باشمزه آلهلم. جناب حقك بزه ایندیرمش اولدیغی آیات کریمه‌یی هیچ ذکری اولیان دنیا متاعیله مبادله‌ده اصرار ایتمیه‌لم. شریعت مطهره‌دن یوز چویرمه‌نك نه آجیقلی عاقبتلر وجوده کتیردیکنی ایرانده، قاسده، مصرده، تونسده کوزلرمزله کوردك. قورقارزکه بلیه تعمم ایدر، فلاکتلر هپمزه بردن مستولی اولور؛ عقوبات سماویه اوزریمزه اینرده آرتیق عالم اسلام ایچون دنیا یوزنده هیچ برموجودیت قالماز.

نه‌حاجت! ایشته اللهك کتابی، که الیمزده‌در، بتون حقایقی کمال وضوح ایله کوسترییور. ایشته پیغمبرك سنتی، که تمامیله مضبوطدر، هیچ بر نقطه‌ده تردده میدان براقماییور. بتون شئونزده اسلامی حکم اتخاذ ایتمکدن امتناع ایدر وبرطاقم ارباب ضلالك نصوصه طبان طبانه ضدکلن سوزلرینه اویار طوردرکن مسلمانلق ادعاسنده بولونمه‌مز پك باطل برحرکتدر. نره‌ده اوجماعت، نره‌ده اوطائفه‌که بزی تکرار کتاب الله‌یه دعوت ایتسین وبتون اختلافاتمزی حل وفصل ایچون الله ایله اونك رسول محترمنی یکانه حکم طانیسین؟ الیمزده اوقدر واضح، اوقدر شامل آیات واحادیث کریمه وارکه مسلمانلر بونلری وشئونلرك مقتضاسنه براز توفیق حرکت ایتسه‌یدیلر سلطنتلری آفاقی صارار، شوکتلری دنیایی طوتاردی‌ده بویله یغما ایدلمش مال کبی، اویناتان طوپ کبی الدن اله طولاشوب دورمازلردی.

مسلمانلر بوقاریده سویله‌دیکمز وجهله برچوق شئونده احبار یهودك سالك اولدقلری مسلکی طوتدیلر. اونلرك دوشدکلری عاقبتی دوشونمیه‌رك احکام ومعاملات دینیه‌ده برچوق بدعتلر میدانه کتیردیلر.

ایچمزده اویله‌لری بولنیورکه کندیلرینك اللهه نازی کچه‌جکنی، اللهك ولیلرندن بولوندقلرینی، بناءً علیه ایشله‌دکلری کناهدن طولایی معذب اولمایه‌جقلرینی، دیکر انسانلرله عندالله برطوتولمایه‌جقلرینی ادعا ایدییورلر. بودعوایه سائق اولان سبب ایسه یا علیه الصلوة والسلام افندیمزه کوونملری، یاخود تصوف طریقتلرندن برینه سالك اوله‌رق ایشله‌دکلری سیأت یوزندن معذب اولمایه‌جقلرینه، یاخود کندیلرینه توجه ایده‌جك عذابك محدود بر زمان ایچون اولدیغنه قائل اولملریدر. بونلرك آره‌سنده اویله ظن ایدنلر بولنیورکه قیامتده جهنمه کیرلرسه بیله‌لری آتشدن اصلا متأثر اولمایه‌جق، بالعکس اوراده‌کی عذاب کندیلرینه نعیم جنت کبی طاتلی کله‌جکدر.

« جهنم عذابی بزه آنجق برقاچ کون ایچون اصابت ایده‌جکدر. » « بزلر اللهك اوغللری‌یز، سوکیلیلری‌یز. » کبی اوهامه قاپیلان یهودیلر بوتون یالان سویله‌مشلردر. نته‌کیم جناب حق (قل فلم یعذبکم بذنوبکم بل انتم بشر ممن خلق یغفر لمن یشاء ویعذب من یشاء = اونلره دی‌که: اوحالده نه‌ایچون سزی عصیانلر کزدن طولایی تعذیب ایدوب طورییور؟ سزلر اللهك یاراتمش اولدیغی بشردن باشقه برشی دکلسکز. الله ایسته‌دیکنی باغیشلار، ایسته‌دیکنه عذاب ایدر.) (قل اتخذتم عندالله عهداً فلن یخلف الله عهده ام تقولون علی الله لا تعلمون بلی من کسب سیئة واحاطت به خطیئته فأولئك اصحاب النار هم فیها خالدون . والذین آمنوا وعملوا الصالحات اولئك اصحاب الجنة هم فیها خالدون = اونلره دی‌که: سزلر اللهدن برعهدمی آلدیکزکه « الله عهدنده خلف ایتمز. » دیه بویله برجرأتده بولونیورسکز؛ یوقسه اللهه قارشی بیلمدیککز برطاقم شیلری‌می سویلیورسکز؟ اوت سیأت قازانانلر، ایشله‌دیکلری خطالرله محاط اولانلر یوقمی، ایشته اونلر اصحاب جهنمدرلرکه اوراده ابدیاً قاله‌جقلردر. ایمان ایدنلر ایله اعمال صالحه‌ده بولونانلره کلنجه اصحاب جنت بونلردرکه اونلرده بوراده ابدیاً قاله‌جقلردر.) طرزنده‌کی آیات جلیله‌سیله بونلرك دعواسنده‌کی بطلانی کوسترمشدر.

ایشته قرآنده مصرح اولان بوکبی خبرلرله بطلان اربابنك مجتنارینی ییقیلمش، حیله‌لری میدانه چیقمش؛ احبار یهودك، رهبانلرك دین نامنه کندی هوسلرینی تطمیندن باشقه بر مقصد کوزتمدکلری ظاهر اولمشدر. عمرینی عصیان ایله کچیرن، هر طرفندن سیئات ایله محاط اولان بر انسان جناب حقك بارکاه اقدسنه رجوع ایده‌رك یوزینی یرلره سورمدکجه کناهلونی توبه، ندامت یاشلریله ییقامادقجه بر حرهانه‌ی بیله اولسه خسراندن یاقه‌سنی قورتاره‌ماسی؛ حالبوکه جناب حقه ایمان ایدن، حیاتنی صالحات اعمال ایله کچیرن، کبائردن مجتنب اولان بر کیمسه زنجی بر کوله بیله اولسه دنیاده، عقباده جناب حقك رضوان واحسان الهیسی ایله بکام اولمسی حقنده‌کی خبر قطعیدر. کلمةالله ایچین، سنةالله ایچین دکیشمك امکانی یوقدر.

برطاقم آدملرك « حزب البحر ، حزب البر ، جلجلوتیه » وسائره كبی بدعتلر میدانه كتیرمسی ، صوكره بونلری تلاوتله ثروت جمعه ، دشمن دفعنه ، حدود محافظه‌سنه ، مملكت حمایه‌سنه وسیله اتخاذ ایتمسی حمقتك ، جهلك اك چیركین اشكالندندر . مسلمان یوردلری برر برر الیمزدن چیقاران ، عناصر اسلامیه‌یی دنیانك هر طرفنده ذلته محكوم ایدن بو جهالت آرتیق الویردی . آغلانه‌جق حاللردن دكلمیدركه آوروپالیلر الجزیره قونفرانسی عقد ایتدیلر ؛ فرانسه ، آلمانیا ، اسپانیا آره‌سنده یدی سنه‌یه قریب بر زمان محاربه‌لر ، مناقشه‌لر تمادی اولونسون‌ده مغرب اقصا اهالیسنك برقسمی لهو ایله ، لعب ایله مشغول اولسون ، برقسمی‌ده احزاب ایله ، اوراد ایله اویالانسین ؛ ربه‌لرده یاتان ولیلره باغلانسین ؛ طوپلریله ، طیاره‌لریله ، بومبالریله كله‌جك فرانسه اردولرینی بو اولیانك قطعیاً مملكته صوقمایه‌جغنه اینانسین طورسون ؟

وای اودینه‌كه حمایه‌سی ، تأییدی بو كبی جاهللرك الینه قالیر ! وای اوامتلره‌كه افرادی آره‌سنده بویله مهلك برخسته‌لق ساری شكلنی آلیر !

نه‌بر یهودی ، نه‌بر مسلمان جناب حقدن اویله بر عهد آلمامشدركه دینداشلری بر برینی یالكز براقسین ده‌ینه الله اونلره نصرت ویرسین ؛ هردرلو تقصیری ارتكاب ایتسینلرده ینه كندیلرینی صیانت ایتسین ؛ جهالت ایچنده یوبان اولسونلرده ینه موقعلرینی یوكسلتسین . خایر ، الله ذوالجلال مخلوقاتی اوزرنده دیله‌دیكی كبی حكم ایدر . اونك حكمنی تعقیب ایتمك ، تقیید ایتمك كیمسه‌نك حدی دكلدر . قانون الهیسی خلاف قبول ایتمز . كلمهٔ زلیه‌سی ابدیاً دكیشمز . دنیا عبرتلرله طولو . یازیقلر اولسونكه بز غافللر بر درلو كوزمزی آچمایورز . كائناتك هر جزئی بر آیت كسیلمش ، لكن بزلر لهو ولعبدن باش قالدیرهمایورز . شاید بو جهالتدن آییلمازسه‌ق ، شاید شمدی‌یه‌قدر تپه‌مزه اینن مصیبتلری ، فلاكتلری حصول انتباهه كافی كورمزسه‌ك آرتیق اسلامی كوره‌ن بزدن‌ده سلام سویله‌سون !

یوقاریدن بری سرد ایتدیكمز ملاحظه‌لردن آكلاشیلمشدركه جناب حقك سنت الهیه‌سی تخلف ایتمز ، بوتون كائناته شامل اولان قانون ازلیسی استثنا قبول ایلمز . اوسبیدن یهودی ، نصرانی ، مجوسی ، مسلمان ... هپسی خالق ذوالجلالك وعدلری و تهدیدلری حضورنده مساویدر . كیم ذره مقداری خیر ایشلرسه اونی كورور . كیم ذره مقداری شر ایشلرسه اونی كورور .

كرك بو آیت كریمه ایله ، كرك عینی روحده‌كی دیكر آیات جلیله ایله حقیقت میدانه چیقمش ؛ بر طاقم هوسات كاذبه‌یه صاریله‌رق شرعی دیدكلری حیله‌لر لهنده سوز سویله‌ینلرك بوتون حجتلری بطلانه قاریشمش كیتمشدر . زیرا خلاق حكیمك عدالت سبحانیه‌سی عصیانلرله ، طغیانلرله محاط اولان وایتدكلرینه پشیمان اوله‌رق توبه ایتمكسزین دنیادن آیریلان كیمسه‌لرك عقابنی استلزام ایدر . آرتیق بویله بر كنهكارك جزاسی جحیم خسراندن باشقه نه اولور ؟ (لیس بامانیكم ولا امانی اهل الكتاب من یعمل سوءاً یجز به ولا یجد له من دون الله ولیاً ولا نصیراً = ایشك حقیقتی نه سزك ، نه‌ده اهل كتابك قورونتیلریكز كبی دكلدر ؛ هركیم بر كوتولك ایشلرسه اونك جزاسنی كورور . واللهدن باشقه كندیسنی اوجزادن قورتاره‌جق دوست ویاردیمجی بوله‌ماز .)

معلومدركه اعمال صالحه سلسله‌سنه داخل اولمیان هرحركت برنتیجه دركه ایشله‌ین جزاسندن قورتوله‌ماز . اوحالده بوقدر تهلكه‌لره ، بوقدر اخطارلره رغماً موت واضمحلالی بوتون اسباب ووسائلی ایله آرایانلر ناصل حیات بكله‌یه‌بیلیرلر ؟ امراسی ، ركانی صاغلام بر سیاست ، معقول بر اداره تعقیبی لزومندن غافل اوله‌رق شوكت وعظمت نامنه بریغین آلدادیجی ظواهرله اكتفا ایدن مملكتلر ایچین بقا امیدی ناصیل بسله‌نه بیلیر ؟ دولت عباسیه آنجق صوك نفسلرنده ایكن اكلایه‌بیلمشدی‌كه سلطانلر اویله قلیجلری تزیین ، كمرلری تذهیب ایتمكله ، عسكرلرك اندامنه‌جكی دوزن ویرمكله ، لباسلری ، اكرلری صوم صیرمه‌لره غرق ایلمكله ، الحاصل جناب حقدن كلاً یوز چوروب یالكز عددك كثرتنه ، مهماتك كفایتنه كووه‌نمكله وبونلرك ویره‌جكی عظمت ونخوته قاپیلمقله محافظهٔ حیات ایده‌مزمش .

ابت ، زمان كچدكجه اسلام امراسی شهوات نفسانیه‌لرینه دالدیلر وبو خصوصده علماء سوء طرفندن مظاهرت كوردیلر : هیچ بر وقت هیچ بر یرده آكسیك اولمیان بوعلما صرف برقاچ پاره خاطری ایچین كندیلكلرندن فتوالر یازارلر و بویازدقلرینی الله‌ه اسناد ایدرك باشلرنده‌كی امرایه دالمش اولدقلری او حیاتی خوش كوسترمه‌یه چالیشیرلردی . بریكیلرده دشمنلرك قورودقلری طوزاقلردن تمامیله بی‌خبر یاشارلر ، سوء اداره‌لری یوزندن عباداللهی بر برینه قاتارلر ، مؤسسات عدل وانصافی یرلره سررلر ، ساحهٔ حكومتلرنده‌كی مآثر ترقیی یتیررلر ، اثر علم ، اثر صنعت نامنه ، مكارم اخلاق نامنه هیچ بر شی براقمازلردی . نهایت هر طرفدن تهلكه‌لرله محاط اولوب سریر سلطنتلری صارصیلمایه باشلایجه‌ده بوتون بومصائبه سبب مسلمانلغمزدر . دین اولماسه‌یدی نه مملكتلرمزدن چیقاریلیردق ؛ نه‌ده دشمنلرك استیلاسنی كورردك . مسلمان اولماسه‌یدق حیاتمز بویله بر سلسلهٔ اضطراب اولمازدی . مسلمان اولماسه‌یدق بوكون دول معظمه میاننده اخذ موقع ایدردك ، دیمه‌یه باشلادیلر . لكن عجبا او خلفای راشدین ، او امویلر ، او ابو جعفر منصورلر ، او هارون رشیدلر ، او مأمونلر ، او ایوبیلر ، او صلاح الدینلر ، او فاتحلر ، او قانونی سلیمانلر ، او سلیملر .. عجبا مسلمان دكلمیدیلر ؟ عجبا اسلام ، دنیانك شرقنه ، غربنه تملك ایدن ، بوتون اقطار عالمده بر مدنیت حقیقیه مآثری میدانه كتیرن ؛ عربلرك ، عجملرك ، توركلرك ، بربریلرك آراسنده علمی ، دینی ، لسانی نشر ایدن بو قهرمانلرك دینی دكلمیدی ؟

بیلمش اولورکه بوکون یوردیمزی پارچه پارچه الیمزدن آلمقده اولان ملتلر بزی اویله آکسزین باصدیرمه‌یه؛ دایاندیغمز رکنلری، رابطه‌لری بلادن صارصمه‌یه آنجق بقای موجودیتمزك کفیلی، ضامنی بولونان قوانین طبیعیه‌دن یوز چویردیکمزی کوردکدن صوکره جرأت ایده بیلدیلر. کوردیلر که قرآن حکیمك چیزمش اولدیغی سیاستدن تماماً آیریلمشز؛ بیچاره، فنی بر سورو شهواته دالمشز؛ حیات استقلالك الك باشلی ارکانی بولونان زراعتدن، تجارتدن، صنعتدن کندیمزی محروم ایتمشز. کوردیلر که آره‌مزده‌کی وحدتی پارچه‌لایه‌رق بربریمزدن آیری، بربریمزه قارشی تماماً یابانجی یاشایورز. هر بریمز دیلیله یانی باشنده‌کی قارداشنك درینی یرینه یورده دشمنلرك کندیسی حقنده‌کی مشئوم مقصدلر بسله‌دیکندن تماماً غافل یاشایور. الحاصل اوصاب اطرافنده طوپلانان امتلر کوردیلر که سلف صالحمزك سکسان سنه ظرفنده مشرقدن مغربه قدر اوزانمش معظم بر مملکت سلطنتی تأمین ایدن دینمزك، کتابمزك سیاستندن، تعلیماتندن کلیاً اوزاقده بولونیورز. ایشته بو مشهودات ایدیکه حریفلرك بزه صالدیرمالرینی، بزم حقمزده بوقدر شدتلی طمعلر بسلمه‌لرینی انتاج ایتمشدر. یوره‌کلرمزه وطن مدافعه‌سی، دشمنله مجادله ایده‌جك قدر جرأت، مسکنت حسلری ویرن؛ کندی یوردمز داخلنده بیله اولسه بزلری یابانجیلره قارشی بو الیم، بو ذلیل وضعیتده براقان سبب هپ بودر. یوقسه باشمزه بو فلاکتلری کتیرن، تپه‌مزدن ییلدیرملر، جهنملر ایندیرن عامل، دیدکلری کبی اسلام دکلدر.

بوتون بو عاقبتلرك یکانه باعثی شودرکه مسلمانلق بوکون مسلمانلرك قبول ایتمش اولدقلری قیافتك ایچنه نفوذ ایتمه‌مشدر. آنجق صورتده، شکلده قالمشدر.. عجبا رسول مجتبانك سیاقی، اونك خلفاسنك سیاستی نه ایدی؟ یا نره‌دن اسلامك بقاسی ایچین خالق حکیمك وضع ایتمش اولدیغی نظاملر ایله مدنیت حقیقیه‌یی بیلدیرن آیات قرآنیه هانکیلریدر؟ دیه بو مسلمانلره صورسه‌کز نه جواب آلیرسکز؟ اویله ظن ایدرم که سیرت رسولی، سیرت خلفایی تدقیق ایتمش، کتاب الهی، او کتاب کریمك هر صفحه‌سنده منجلی قانون اقدسی ولو برساعت اولسون دوشونمش قافالره پك آز تصادف ایده بیلیرسکز.

شاید بونلر قرآنی تأمل ایله اوقوسه‌یدیلر، پیغمبرلرینك تاریخنی بیلسه‌یدیلر، اونی محترملك سیاستنی و کندیسندن صوکره کله‌رك بتون دنیایه حکمنی یوروتن خلفانك سیاستنی تدقیق ایتسه‌یدیلر کوزلریله کوررلردی که طوغری یولدن آیریلمشلر؛ اسلامه و اونك مقدس کتابنه اسناد جرأتنده بولوندقلری ظنون واوهامده تماماً بطلان کرده‌سنه صاپمشلردر. بناءً علیه مسلمانلرك بوکون ایچنه دوشمش اولدقلری جحیم خسران کندی حرکتلرینك، کندی سیئه‌لرینك، کندی معامله‌لرینك جزای سزاسیدر؛ باشقه برشی دکلدر. اوت، شئون سیاسیه‌لرینی، مادیاتلرینی، معنویاتلرینی، حیات اجتماعیه‌لرینی نظر امعاندن کچیره‌جك اولورسه‌ق بربری اوزرینه ییغیلمش سیئه‌لردن، ظلمتلردن باشقه برشی بولماز. اگر کندیلری اعمال صالحه‌یه صاریلسه‌یدیلر؛ عصرلرجه سورن بو اولوم اویقوسندن کوزلرینی آچسه‌یدیلرده مملکتلرنده علومی، صنایعی نشر ایتسه‌یدیلر؛ عدالتی، مشورتی، فضیلتی تأسیسه چالیشسه‌یدیلر؛ جمعیتلر، شرکتلر میدانه کتیرسه‌یدیلر؛ آره‌لرنده‌کی تفرقه‌لری، خلافلری قالدیرسه‌یدیلر دنیاده الك مسعود بر حیات سوررلر، عقباده ایسه نعیم ابدی ایچنده یاشارلردی.

شیخ عبدالعزیز جاویش

جهاد اسلام

حدیث شریف

یوشك أن تتداعى عليكم الأمم من كل افق كما تداعى الأكلة على قصعتها. قلنا: يا رسول الله أمن قلة بنا يومئذ؟ قال: لا؛ أنتم يومئذ كثير ولكنكم غثاء كغثاء السيل تنزع المهابة من قلوب عدوكم ويجعل في قلوبكم الوهن. قالوا: وما الوهن؟ قال: حب الحياة وكراهية الموت!

معنای شریفی

یمك صوفراسنده‌کی انسانلر بربرینی - بویوروك، بویوروك دیه - ناصیل دعوت ایدییورلرسه، سیزك اوزریکزه صالدیرمق، سیزی مملکتلریکزدن چیقارمق ایسته‌ین بوتون ملتلرك ده بربرلرینی اویله‌جه دعوت ایتمه‌لری، چاغرمالری یاقیندر. بز [اصحاب] صوردق:

— یا رسول الله، بو، بزم او زمانکی آزلغمزدن می اوله‌جق؟

بویوردیلر، که:

— خایر! او زمان بالعکس چوقلق اوله‌جقسکز؛ فقط سیللرك اوستندن یوزه‌رك کلن و کوشه‌ده، بوجاقده قالان چورچوب کبی داغینیق بر حالده بولونه‌جقسکز. اونك ایچین دشمانلریکزك یوره‌کندن قورقو کیده‌جك، سیزك قلبلریکزه (وهن) یرلشه‌جك!

— (وهن) نه‌در؟ دیه صوردق.

— حیاته صاریلمق، اولومی هیچ ایسته‌مه‌مك، یعنی اولومدن قورقمقدر، بویوردیلر.

* * *

امام (احمد بن حنبل) حضرتلرینك (مسند) ندن نقل ایدیلان شو مبارك حدیث صحیح؛ سه‌وکیلی پیغمبریمز صلی الله علیه وسلم افندیمزك پك جانلی معجزه‌لرندن بریدر. افندیمز حضرتلری امتنك ـ زمان، زمان ـ نه کبی

حالبوکه اوغرایه جغمز، دوشمانلرک اسلام یکشقنی سوندورمک ایچین اوزریمزه — طوپلو اولارق — ناصل چوللانه‌جقلرینی بزدن (١٣٠٠) بوقادر سنه اول بزه خبر ویرمشدر. دنیانک بوتون دیپلوماتلرینی حیرتلر ایچنده براقاسی لازم کلن بو حدیث شریفک کوستردیکی یوکسک معنی بالخاصه صوک سنه‌لر ایچنده اولانجه آچیقلغیله میدانه چیقمشدر :

فی الحقیقه کرک بالقان حربنده، کرک عمومی محاربه‌ده — اوچ یوز اللی ملیون اهل ایمانک دماغی اولان — عثمانلی اولکه‌سنی پارچالامق، ملتمزی اسیر ایتمک و بالنتیجه بوتون اسلام عالمنی باشسز براقمق و او معظم عالم حقنده‌کی ظالم تصورلرینی دها بیوک جرأتله تطبیق ایلمک ایسته‌ین دوشمانلریمز — طبقی صلی الله علیه وسلم افندیمزک بویوردوقلری کبی — برینی «یمک صوفراسنه دعوت» ایدرجه‌سنه چاغیرمشلر، اسلامیت علیهنده رذیل بر اتفاق قورارق خائن املرینی اجرایه قویولمشلردی. ملتمز — باشلیجه اداره ایده‌نلرک سیئاتی یوزوندن «کوشه‌ده، بوجاقده قالان چورچوب کبی داغینق بر حاله کله‌رک، نفاقلره دوشه‌رک اولومدن قاچدیغی ایچین باقه‌نلرده مغلوب و پریشان اولمش؛ یوزبیکلرجه نفوسنی ضایع ایتدیکدن باشقه بوتون مقدساتیله مملکتک اک قیمتلی پارچه‌لرینی دوشمانلرک آیاقلری آلتنده چیکنه‌تمشدر، فقط عهده‌سنه دوشن دین و وطن وظیفه‌لرینی ایلک ایکی سنه‌سی ایچنده کرچکدن یاپدیغی، اتفاقه صاریلدیغی، «اولومی کوزه» کورمه‌دیکی ایچیندرکه عمومی محاربه‌ده — عون الهی ایله — غلبه چالمشدر. او ایکی بیلک وهله (چناق قلعه)، (کوت الاماره) کبی یرلرده قازانیلان شرفلی مظفریتلرک تاریخ ملیمزه علاوه ایتدیکی پارلاق صحیفه‌لرله شانلی خاطره‌لر البته ابدیاً تبجیل ایدیله‌جکدر. یالکز او محاربه‌نک صوک سنه‌لرنده باشلایان بولمسزلقلرک، احتراصلرک، احتکارلرک و بالنتیجه «حب حیات» لکده تکرار ملتمزک، وطنمزک سینه‌سنده نه اونولماز یارالر آچدیغی قابل انکار دکلدر. جناب حقه شکرلر ایدرز، که ماضیسی باشدن باشه قهرمانلقلرله طولو اولان فداکار ملتمز — متارکه‌دن صوکرا دوشمانلریمزک سلاح نامنه، طوپ نامنه دیکر لوازم و مهمات حربیه نامنه الیمزده هیچ برشی براقامش اولمسنه رغماً صرف، ایمانی مسلمانی قوتیله یکیدن مدافعه‌یه باشلادی، و مدافعه حرکتی کیتدکجه کنیشله‌دی، بتون دشمن عالمنی «قورقو» ایله قاریشیق حیرتلر ایچنده براقدی. امینز، که نصرت مسلمانلرک، خیبت و نکبت دائماً دوشمانلرک اولاجقدر. «ان تنصروا الله ینصرکم ویثبت اقدامکم = جناب حقک دیننه یاردیمده بولونورسه‌کز الله ده سزه نصرتن و جهادده ثبات احسان ایدر.»

* * *

بو حدیث شریف — یوقاریده سویله‌دیکمز وجهله — دشمن ملت و دولتلرک مسلمانلره قارشی آلاجقلری وضع عدوانی خبر ویردیکدن صوکرا، او وضعیته سبب اولمق اوزره ده ایکی شی کوستریور :

١ — مسلمانلرک داغینیق، پارچه پارچه یاشاملری،

٢ — شخصی حیاته فضله اهمیت ویره‌رک عمومی و حقیقی حیاتدن غافل بولونملریدر.

بر ملت یاشامق، وارلغنی، استقلالنی محافظه ایده‌بیلمک ایچین هر شیدن اول وحدته، برلکه محتاجدر. اتفاق رابطه‌لری ضعیف اولان ملتلر پارچالانیر، داغیلیر، خریطهٔ عالمدن سیلینیر، کیدر. بویله ملتلر «سللرک استیلاسی یوزندن کلن و کوشه‌ده، بوجاقده قالان چورچوپلر»دن عبارتدرلر. اونلرک قلبنده حاکم اولان حماست و جلادت دکل، ضعف و جبانتدر، — تعبیر رسالتپناهی وجهله — (وهن) در. بو حقیقتی دین جلیل اسلام بر چوق آیت و حدیثلرله‌ده بز مسلمانلرک کوزینه صوقمش، فقط مع الاسف مسلمانلر بونلری کورمه‌مش، یاخود کورمک ایسته‌مه‌مشدر.

جناب حق قرآن کریمنده بویوریورکه: «واعتصموا بحبل الله جمیعاً ولا تفرقوا — ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ریحکم = ای مسلمانلر حبل الهی‌یه، قرآن عظیمه، دین اسلامه صمیمی صیقی یاپیشیکز، صاقین آیریلیق کوسترمه‌یکز — بربریکزله غوغایه، آیریلغه دوشمه‌یکز؛ صوکره پارچالانیرسیکز؛ دولتکز، سلطنتکز الیکزدن کیدر.» ایشته بو کبی آیات جلیله بر ملتک وارلغی، استقلالینی ناصل محافظه ایده‌بیله‌جکنی پک آچیق کوسترمکده‌درکه بونلره آیقیری حرکتلرده بولونمق دائماً فلاکتلر، سفالتلر دوغورور، ملتلری اوچورومه سوروکلر. اتفاق، برلک، یاردیملاشمق مغز قرآندن آلمش اولان مسلمانلر بو قاعده‌لره صمیمی یاپیشدقلری زمانلرده بیوک وارلقلر، خارقه‌لر ابراز ایتمشلر، فقط آز بر انحرافده بولوندقلری دورلرده پریشان و مضمحل اولمشلردر.

تک باشنه جهل و وحشته قارشی میدان اوقویان حضرت نبی اعظم (صلی الله علیه وسلم)ک اک بیوک دستوری «انما المؤمنون اخوة = مؤمنلر قارداشدن باشقه برشی دکلدر» آیت کریمه‌سی ایدی. آرالرنده‌کی آیریلق و اخلاقسزلق یوزوندن شیرازهٔ جمعیتلری داغیلمق اوزره بولونان اقوام وحشیهٔ عربی آز زمان ایچنده (اتفاق = برلک) سانجاغی آلتنده طوپلایان عامل معنوی هپ بو دستور عالی ایدی. هر مؤمن کندی شخصی وارلغنی بر (کل واحد)ک، یعنی متفق ملتک اجزاسندن صایار و دائماً او (کل)ک اندیشه‌سی و عشقیله یاشاردی. ذاتی منفعتلر، شخصی احتراصلر هپ عمومی منفعتلر ایچنده اریر، فردیت جمعیتک بقای حیات و موجودیتی اوغرنده چالیشیردی. ایشته بو صورتله کوکلشن (الٰ برلک و قارداشلق) اسلام نورینی هر طرفه

صاچا بیلمش ، دین قارداشلغی دها کنیش بر صورتده یرلەشمش ، اسلام نفوسی پك آز بر مدت ایچنده یوز میلیون رادەسنه وارمشدر . بو یوز میلیون انسانك روحی بر ، وجدانی بر ، ایمانی بر ، أملی هپ بر ایدی. أك بیوك شهرلردن طوتوكزده الك هجری چوللره ، خیمەلره وارنجەیه قادار حکم سورەن سیاست (أل برلیك وقارداشلق) سیاستی ایدی . کوکلو ، قوتلی سیاستی یاشاتان ، جانلاندیران دیکر دستورلرده عدالت ، حقانیت ، منافع عمومیەیه خدمت ، حریت ومساوات ... کبی قدسی شیلردی. اسلامك بو آهنکی ، بو جاذبەسی قارشیسنده نفوس اسلامیەیه یوزبیکلرجه انسانلر جان آتاراق قایشیبور ، مسلمانلر قوتلەنیور ، دنیالری تیترەتیورلردی. طوپلو اسلام قلبلرینك هپ بر أمل ایله چارپماسی ، کفر وضلالت ونفاق ایچنده چالقالنان أجنبی دولتلری دوشوندیرمکده ، فقط بونلر یکی پارلایان اسلام نوری ، اسلام اتفاقی قارشیسنده سونمکده ، محو اولمقده ایدی. آرالرنده مدهش بر آیریلیق وآخلاقسزلیق وار ایدی. «تحسبهم جمیعاً وقلوبهم شتی = اونلری - یا محمد - طوپلو ظن ایدیورسین ، اما قلبلری ، أملری هپ آیری آیریدر .» آیت کریمەسی صانکه بونلرك حالنی کوستریوردی.

(عباسیلر) دورنده مع التأسف اسلام خلاقی بوزولمایه باشلادی. جناب حق اونلرك مملکتلرینی متفق موغول اردولرینه چیکنه تدیردی. مدنیتیله ، علوم وفنونی ایله وارلیغنی بوتون غربه طانیتمش ، حتی مسلمانلغی اوروپایه نقل ایتمش اولان قوجا (أندلس) دولت اسلامیەسنی ده یا تیران ، عثمانلیلردن فضله بر حیات تا بحیه یاشادیغی حالده اونی محو ایدن ، اوت قلیجدن یاقاسنی قورتارا بیلمش أندلس عربلرینه جبراً خرستیانلغی قبول ایتدیرن ملعون عاملرده ینه هپ اخلاقسزلق ، قورقاقلق ، آیریلیق غیرتلیق ایدی.

عثمانلیلره کلینجه : بر آووج عشیرت حالنده میدانه کلن عثمانلیلری تا ویانەیه قادار کوتورەن ، اونلره اوروپا دولتلرندن خراج آلدیران ، بوکون قراللیق وایمپراتورلق شکلندەکی بیوك ئولکەلری بر روالی ایله اداره ایتدیرن مقدس عامل ، اتفاق ، اخوت ، عدالت ، جلادت ... کبی مزیتلر ایدی. فقط ایکی ، اوچ عصردن بری بزی انحطاطه ونهایت - نعوذ بالله - انقراض تهلکەلرینه سوروکلەین شیده تفرقه ، نفاق ، ظلم ، «حب حیات» اولدی قطعیت ریاضیه ایله ثابت اولمش حقیقتلردندر که

« کندی اخلاقیله بر ملت اولور ، یاخود یاشار »

اخلاق هر ملتك بنیۀ اجتماعیەسنه کوره بعض تحولات عرض ایده بیلیرسەده ، (وحدت وتساند) هر ملت ومملکتده عامل خلاص اولاراق قبول ایدیلمش بر (آناخطی)در.

***

نه غریبدر ، که بز مسلمانلر اتفاقك قیمت واهمیتنی شو فلاکت زمانلرنده بیله حالا آکلایامادق ! صوك دورت بوچوق سنه ایچنده بر چوق ایالتلریمزدن ، ولایتلریمزدن محروم قالدق ؛ أولیا وأنبیامز قدملرینی قوجاقلایان اسلام مدنیت ومعرفتنه تجلیگاه اولان مملکتلریمز دوشمانلریمزك أللرینه کچدی . یوزلرجه أجدادمزك توربەلری اوستنده هورا تپیور ؛ پایمالدق شنایع یاپیلیور ؛ آطنه وعینتاب جهەلرنده فرانسزلر وارمنیلر دورلو دورلو فجائع ارتکاب ایدیور ؛ دوشمانلر بوتون عثمانلی ئولکەسنی ، بوتون اسلام دیارینی « صوفرا باشنه » کمال اشتها ایله اوتورمش ییجیلر کبی یوتمق ، مسلمانلری تماماً أسیر ایتمك ایستەیور ؛ خلاصه (١٠٠٠) شوقادار ییلدن بری پارلایان نور اسلامیت انصافسزجه سوندورلمەیه قالقیشلیورده بز حالا نفاق وشقاقدن ، فتنه وفسادن لایقیله آیریلمایور ، فلاکت مدهشه قارشیسنده عادتا غافلانه سیرجی قالیورز .

کوکل آرزو ایدر ، که مملکتمزك هر طرفنی قاپلایان دوشمانلرك بر آن أول طرد ودفعی ایچین - حتی بر فردی بیله خارج قالمامق اوزره - بوتون ملت یکی باشدن ویکی بر اتفاق مقدسله یکی وجانلی بر حرکت ملیه کوسترسین . هر کس غایۀ مقدسەسنك تمامیله حصولنه قادار أك اوفاق اختلافلردن بیله توقی ایتسین ، حتی تالی وفرعی قناعتلرندن الله رضاسی ایچون فدا کارلق یاپسین . بو صورتله کورەجکز ، که یاقینده عون حقله مملکتمز قورتولمش ، ملتمز سنەلردن بری بکلەدیکی معشوقۀ استقلاله قاووشمش اولەجقدر .

***

حدیث شریفده أجنبی ملت ودولتلرك مسلمانلره قارشی آلاجقی وضع عدوانك ایکنجی سببی اولاراق بر شی ذکر ایدیلیوردی :

— حیاته صاریلمق ، ئولومدن نفرت ایتمك ، یعنی ئولومدن قورقماق !

بونك حقندەکی ایضاحاتمزی انشاءالله کلەجك نسخەمزده عرض ایدەجکز .

نصوحی دده

پك متحسری بولندیغمز سبیل الرشاد جریدۀ مبارکەسنه

محترم دینداشلر ،

بالیکسری محیطنده واسع صورتده منتشر اولان وبوتون لوامز خلقنك پك زیاده توجه ومحبتلری بولونان سوکیلی سبیل الرشادمزك آناطولیده انتشاره باشلادیغنی خبر آلدق . فقط مع التأسف هیچ بر نسخەسنی کورمك نصیب اولمادی . قسطمونیده چیقان ایلك نسخەسنی اوقویان بر همشهریمز بزه مندرجاتندن بحث ایتدی . بو نسخه مسلمانلرك أك بیوك شاعری محترم استادمزك پك بلیغ ، پك مؤثر بر موعظەلرینی احتوا ایدیورمش . مسلمان قارداشلریمز آرەسنده الدن أله کزدیکنی

اوکرندکمز بو مهم نسخه‌یی ـ آه ـ کورمك ، اوقومق ، یازیمزه کوزیمزه سورمك نصیب اولسه ... کچن کون آرقداشلردن برینك أونده ، آرقه طرفده‌کی بر اوطه‌ده همشهریمز محترز وقیصیق افاده‌لرله آکلاتیورکن کندیمزی ضبط ایده‌مدك ، هرزمان ایچیمزه آقیتدیغمز یاشاری اوراده‌ده بول بول دوکدك .

آه ، دشمن پنچه‌سنه دوشمك نه أليم ، نه فجیع برفلاکت ایمش! الله بوفلاکتدن مصون قالان مملکتلریمزی محافظه بویورسون . حریتاری یابانجی ملتلر طرفندن غصب ایدیلن انسانلر ایچون اك بیوك سعادت اولومدر . تحمل ایده‌بیلیرم ، دیمك ایچون هیچ انسانلقدن نصیبی اولمامق لازمدر . ظالم دشمن هر دقیقه بیك عذاب ایله وجدانلریمزی صیزلاتیرده ینه قارشوسنده متشکر وممنون چهره‌لر ایستر . تأثره بیله حقکز یوقدر . سزك مالکزی غصب ایده‌جك ، ناموسکزه تعرض ایده‌جك ، شرف وحیثیتکزی آیاقلر آلتنده چیگنه‌یه‌جك . . . ینه تأثر کوسترمیه‌جکسکز . باغیرمق ، فریاد ایتمك دکل ، سسز سسز کوز یاشاری بیله دوکمیه‌جکسکز . کوزلریکز قیزارمش اولدیغی حالده قارشوسنه چیقامازسکز . کولەیه‌ ، حالکزدن متشکر ، مفتخر اولدیغکزی کوسترمه‌یه مجبورسکز . بر آز فلاکتلریکزه آغلامق ایسته‌سه‌کز درحال قفا تزه مدهش ضربه‌لر اینر .

همشهریمز استادك موعظه‌سندن بحث ایدنجه کچن سنه‌کی حالمزی تخطر ایتدك . ینه بویله بر قیش کونی ایدی ، برقاچ سطرلق کوچك بر دعوتنامه ایله مسلمانلر جامعه چاغیریلیوردی . مسلمانلرك معظم شاعری ، محترم استادی عاکف بك افندی جمعه‌دن صکره اخوان دین ایله بر حسبحالده بولونه‌جقدی . اوکون بوتون مملکت خلقی زاغنوس پاشا جامعنه قوشمشدی . جامع استیعاب ایتمه‌مشده طیشاریلره حصیرلر سریلمشدی . حضرت ، کرسی‌یه چیقه‌رق اك موثر شعرلرندن برینی اوقومش ، اوندن صکره ملتلرك اسباب تعالی واضمحلالنی ایضاح ایتمشدی . مسلمانلغك ناصیل ظهور ایتدیکنی ، آز زمانده ناصیل دنیالری طوتدیغنی وصوکره مسلمانلرك دینلرندن اوزاقلاشدقجه نه فلاکتلره اوغرادیغنی آکلاتمش ؛ دشمن تجاوزینه قارشی آناطولی‌نی مدافعه خصوصنده « قره‌سی » نك دیکر ولایتلره اوك آیاق اوله‌رق آچدیغی جهاد بایراغنی تبجیل ایتمش ، بزم غلیانلی روحلرمزی بر اوقدر دها جوشه کتیرمشدی . آه ، اوشانلی ، جلادتلی کونلر . . او نلرك بوکون یالکز برخاطره‌سی قالدی . برزمانلر غرب جبهه‌سنك بوتون یوکنی اوموزلرینه آلان ، بو اوغورده هیچ برفداکارلقدن کری طورمیان ، هر درلو یوقسوللغه رغماً آیلرجه دشمنه قارشی کوکس قهرمان (قره‌سی) بوکون یاره‌لی بر آرسلان کبی یرلرده یاتیور . برزمانلر بلوك بلوك ، طابور طابور اسلام مجاهدلرینه قرارکاه اولان بوکوزل مملکت بوکون یونان چیزمه‌لری آلتنده قالمش ، ایچین ایچین یانیور . نه اولدی ، هانکی سموم

فلاکت اسدی‌ده عثمانلی سلطنتنی یوکسلتن ، روم ایلی‌یه کچرك قطعه‌لر فتح ایدن بویکیتلر یوردی بوکون دشمن پنچه‌سنه دوشدی . أوت نه اولدی‌ده تاریخلری شانلرله ، شرفلرله طولدوران ؛ حریت واستقلال بایراقلرینی یالکزلرله ایشله‌ین قهرمان (قره‌سی) بوکون اسارت زنجیرلریله قوشادیلدی . آه ای بیوك استاد ، ای اسلامك حزین ماتمی ترنم ایدن بیوك شاعر! بوکون کل ده بزم بوکوزل مملکتمزك ، بوفداکار یوردیمزك نه حاله کلدیکنی کور . بزه خطاب ایتدیکك او کرسی ، محلا بوکون اوروپجلره مأوی اولدی . هر طرفده دالغه‌لانان استقلال بایراقلرینه بدل مملکتك آفاقنی سحاب ماتم قاپلادی . شن وشاطر اوجاقلردن بوکون توتن هپ آنین وفغاندر . دشمن ظلمت کبی آفاقه چوکدی . سیلان کبی حریم عصمتزه صوقولدی . همشیره‌مزی یاقدی ، ییقدی ، خراب ایتدی . مادی ، معنوی بوتون مالکمزی تاراج ایتدی . بر جانا وار کبی موجودیتمزی کمیروب طوریور . . .

سویله ای استاد! بوکوزل یورد ، بوفداکار مملکت بو حاله نه دوشه جکدی؟ ازیقار اولسون او مسلمانلره که بزی یالکز براقدیلر . بزم امدادیمزه قوشمادیلر . اللهك امرینه ، پیغمبرك امرینه آرقه چویردیلر . هرشیدن مقدم اولان فرضی ادا ایتمدیلر . طوپك آغزندن اوزاق اولدقلری فلاکت اونلره قدر ایریشه‌مز ظن ایتدیلر . دشمن اوزاقده ایکن ، مملکتلریمزده هنوز یرلشمه‌مشکن ، یاپیله‌جق عمومی برحرکتله دشمنی دکزه دوکمك پك قولای ایکن اهمال ایتدیلر . بالعکس بعض یرلرده تفرقه‌لر چیقاردیلر . موجود قوتمزی‌ده صارصدیلر . دشمنی تشجیع ایتدیلر اك نهایت بوقدر مساعی ، بوقدر فداکارلق هبا اولوب کیتدی . بو مبارك طوپراقلر دشمن آیاقلری آلتنه دوشدی . خائن دشمن بورالری چیکنه‌یوب کچدکدن صوکره شیمدی دها ایلرده‌کی مملکتلریمزه صالدیریور . مقصدی بتون بتون موجودیتمزه خاتمه ویرمکدر .

احتمال که بعض زواللیلر هنوز حقیقتی ادراکدن غافلدرلر . اونلری ایقاظ ایچون بومکتوبی یازیور ، وسوکیلی سبیل الرشادمزله نشرینی تمنی ایدییورم . انشاالله هر درلو تهلکه‌لری آتلانه‌رق سزه واصل اولور . دشمن استیلاسی نه‌در ، اسارت ومحکومیت ناصلدر؟ بیلمه‌ینلر اوکرەنسونلر . بزم حالمزدن عبرت آلسونلر . اسکی کناهلره توبه ایدرك حرکته کلسونلر . بوتون تفرقه‌لری ترك ایدرك برلشسونلر . هم کندیلرینی ، هم بزلری قورتارسونلر .

بز بوکون آدیتق الی ، قولی ، باغلی اسیرلرز . یالکز باشمزه آیلرجه دشمنله چارپیشه چارپیشه یاره‌لندق ، مجروح دوشدك . بی تاب وتوان قالدق . شیمدی اوغرادیغمز فلاکتك ماتمنی طوتیورز . یاشلرمزی قلبلرمزه آقیتیورز . محزون ویانیق کوکلرمز برنسیم سعادت بکله‌یور . افقلر سیم سیاه ، سمالرمزی مظلم بلوطلر قاپلامش .

« یارب ، بو اوغورسز کیجه‌نك یوقمی صباحی »

دییه روحلرمز فریاد ایدییور . فقط هر طرف خاموش !

بزی نوره‌جق هیچ می یکیت قالمادی ؟ بوتون آناطولی‌یی اسارته‌می دوشدی؟ بوتون قابلری قورقومی قاپلادی ؟ بو کوزل مملکتلر ناصیل دشمنه براقیلیر؟ یونانلیلر بوراده قاله‌جق اولورلرسه بوتون آناطولی ایچون حیات حرامدر بونلریاپدقلری ظلم، شناعت، تحمل اولونامازده‌ماش اولمه پارچه‌لانیر. ده‌میراولسه‌اریر. یوزلرینی کورمه‌مك ایچون سوقاغه چیقه‌میورم. حالمزی دوشوندکجه چیلدیره‌جغم کلیور. کیجه، کوندوز اولوم تمنی ایدییورم. فقط نره‌ده او بختیارلق؟ بو عذابی چکه‌جکز؟ بو ذلته قاتلانه‌جغز. بوکونلری کورمك مقدرمش. آه؛ حریتك قیمتی؛ استقلالك شرفی بویله اسارت کونلرنده نه قدر تقدیر اولنیور. همان جناب حق بزی وبتون امت اسلامیه‌یی بو فلاکتلردن قورتاره‌سون.

* *

سزه استیلا صفحاتندن بعض آجی خاطره‌لر، بعض عبرت لوحه‌لری نقل ایده‌یم. جبهه‌لر بوزولوب‌ده قره‌سیده بارینمق امکانی قالمانجه قوتلر چکیلدی. دشمن شهره پك زیاده تقرب ایتمشدی. فرداسی چهارشنبه کونی پاپاسلر طوپلاندیلر، تورکلردنده بعضلرینی جبراً آلدیلر. بلدیه‌ده اجتماع ایتدیلر: «شیمدی‌یه قدر مدافعه اوغورنده چالیشانلردن کیمسه قالمامشدر. هپسی چکیلوب کیتمشدر. مملکت تسلیم اوله‌جقدر.» ماًلنده یونان قوماندانه جواباً روجه بر مضبطه یازدیلر. بیاض بایراقارله استاسیون جوارینه کله‌رك یونانی استقبال ایلدیلر. اوصیره‌ده استاسیونه کلن یونان کشف مفرزه‌سنه مضبطه‌یی ویردیلر. فقط مفرزه ضابطی قبول ایتمه‌یه‌رك، قصبه خارجنده‌کی نیشله‌ده بولنان قوماندانلرینه ویرمه‌سنی سویلدی. اونك اوزرینه قیشله‌یه کیتدیلر. بر ساعت صوکره بر کشف قولیله هپ برلکده بلدیه‌یه کلدیلر.

اورته‌لق بر قبرستان سکونتی آلدیریبوردی. هرکس اولرینه قاپانمش، باشدن باشه دکانلر مسدود. سوقاقلرده هیچ بر فرده تصادف ایدیلمیور. بوتون مملکت ماتم ایچنده. هر طرفه بر ظلمت چوکمش. قادینلر جوجقلر بر طرفه بوزولمش، نه‌یه اوغرادقلرینی بیله‌میورلر. قادینلر اولادلرینك، قوجه‌لرینك نره‌ده و نه حالده اولدقلرینی بیله‌مه‌مکدن متولد مدهش بر اضطراب ایچنده آغلایورلر. بتون اولرك قاپولری صیم صیقی قاپانمش. ظهور ایده‌جك عاقبته متوکلانه منتظر بولونیورلر.

یونان قوماندانی بلدیه‌یه کلوب‌ده اوطورور اوطورماز اولا وهبی بکی وهیئت مرکزیه اعضالرینی صوردی. اونلرك کیتدکلرینی سویلدیلر. اوندن صوکره:

— هانی اهالی؟ نیرده. بو دکانلر، قهوه‌لر نیچین قاپالی؟

— مملکت بو کون اشغال اولونه‌جغی ایچون هرکس خانه‌لرینه چکیلمش.

— بزم آرا یغمزملیجیلردر. اونلری تأدیب ایچون بزی پادشاه کوندردی. درحال هرکس دکانلرینی آچه‌جقدر. کیم امریمه مخالفت ایدرسه الك مدهش جزایه چارپیله‌جقدر.

اونك اوزرینه منادیلر چیقاریله‌رق جبراً دکانلر آچدیریلدی. اوصیره‌ده – که غروب تقرب ایدیبوردی – بر طیاره کلدی. استاسیونه، شهره بومبالر آتمه‌یه باشلادی. یونانلیلرك شهری اشغال ایتدکلرندن خبری اولمادیغی آکلاشیلیوردی. یونانلیلر تلاشه دوشدیلر، درحال بیاض بزلر کردیلر. اوزرلرینه سیاه بویالر یاپه‌رق هر طرفه اشارتلر چکدیلر، فقط هیچ بری فائده ویرمدی. طیاره بومبالرینی اکمال ایتدکدن صوکره چکیلوب کیتدی. اون ش، یکرمی کیشیلری یارلندی. برقاچ دانه‌سی تلف اولدی: طیاره‌جیلردن بر آز اول استاسیون مأمورلرندن برینك تیزی استاسیونده هم کزنیور، هم ده یونانلیلری بکلیورمش. اواثناده طیاره کلیر، آندیغی بومبالرك بری اوقیزه اصابت ایدرك اونی امانه قاووشدورور.

طیاره‌جیلردن بر جاریك اول یونانك قوای کلیه‌سی کلمه‌یه باشلامشدی. اوکیجه بوتون خانلر، حاملر، میخانه‌لر، بر چوق مکتبلر، خانه‌لر اشغال اولوندی. قوماندان حسن چلبی مکتبنه یرلشدی. درحال – ساعت ۱۲ – منادیلر ندا ایتدیلر:

– ساعت یاریندن اعتباراً کون طوغونجه‌یه قدر کیمسه بولونديغی یردن طیشاری چیقمیه‌جق و هرکس قاپوسنك اوکنه فنار آصه‌جق!

اونك اوزرینه مناره‌لرده اذانلر تعطیل اولوندی. جامعلر قاپاندی. هرکس قاپوسنك اوکنه فنار آصدی. آصمایانلر شدتلی جزالر کوردیلر. الآن بویوزدن قفرانك چکدیکی صیقینتیلر، یدیکی دایاقلر حسابسزدر. هر کیجه اهالی بیکلرجه لیرا مصرفه مجبور طوتولیور.

کلیرکن یوللرده راست کلدکلری بوتون اکینلری حیوانلرینه یدیردیلر. اووه‌ده یاپدقلری خساراتك حد و حسابی یوقدر. بالآخره اهالینك النده‌کی حیوباتیده آلدیلر. بر طرفدن ازمیره، دیگر طرفدن اردوسنك بولونديغی محله جبراً آرابه‌جیلره طاشیتدیردیلر.

یوللرده تصادف ایتدکلری بیچاره کویلیلرك پك چوقلرینی اولدوردیلر. قادینلرك عرضلرینه تجاوز ایتدیلر. نه بولدیلرسه آلدیلر.

قصبه‌یه کیردکلری کون بوراده‌ده درلو درلو رزالتلرده، یغماکرلکلرده بولوندیلر. حکومتی تماماً صویدیلر. اوراقلری پارچه پارچه ایتدیلر. سلطانی مکتبنی ودها بر چوق محللری ابتدا یرلی ارمنی ورومار، بالآخره یونانلیلر صویوب صوغانه چویردیلر.

اشغالك اوچنجی کونی تحری بهانه‌سیله اولره تجاوزه باشلادیلر. تحریدن اول دلال ندا ایتدی:

— هیچ کیمسه اوندن چیقمایه‌جق. کیم چیقارسه درحال اوروله‌جقدر.

اونك اوزرینه بوتون اولره کیردیلر. هرشیدن اول صندقلره هجوم ایتدیلر. بولدقلری بوتون قیمتلی اشیالری آلدیلر. پك چوق یغماکرلکلرده بولندیلر. بوتون غصب ایتدکلری شیلری ازمیره نقل ایتدیلر.

سلاحلری طوپلادقدن صوکره توقیفاته باشلادیلر. قوای ملیه‌جی دیه برچوق مسلمانلری حبسخانه‌یه طولدوردیلر. درلو درلو اشکنجه‌لر ایتدیلر. یاپمادق تحقیر براقادیلر. شهر خارجنده پک چوق دینداشلرمزی شهید ایتدیلر. بروسه خطنده‌کی تلغراف تللرینی سوکدیلر، دیرکلرینی یاقدیلر، تللری ازمیره کوندردیلر. یاورلی ارمنی ورومل‌ک یاپدقلری رذالتلر، تعرضلر، تحقیرلر... بونلر قطعیاً تحمل اولنور شیلر دکلدر. ارمنیلر یونانلیلر بالیکسربده کورور کورمز چیلدیره‌جقلردی. بیچاق وصوپالرله سوقاق ورتهسنه‌دوکولدیلر، اوته‌کنه بریکنه چاتدیلر، دوکدیلر، تحقیر ایتدیلر، جرح ایتدیلر. هردرلو رذالتی ارتکاب ایتمکدن کری طورمادیلر.

بیچاره اهالی نه‌یه اوغرادقلرینی بیله‌مدیلر. هر طرفدن تعرض، تجاوز وحقارت... دشمن استیلاسنک نه الیم اولدیغنی کوردیلر بوفجایعه معروض قالان بوتون مسلمانلر :

— آه، کاشکی هپمز اوله‌یدکده بوفلاکتلی کونلری کورمه‌یه‌یدک!.

دیه تلهف ایدوب طوریورلر. الله هیچ بر مملکته بو فلاکتی کوسترمه‌سون. اسارت قدر دنیاده ذلت تصور اولونه‌ماز. بوتون انسانلق حسلرینی اولدورور. انسان کندیسنده حیوان قدر بیله بر موجودیت حس ایده‌من.

طبیعی دشمندن لطف ومرحمت بکلنمز. بالخاصه یونان کبی وحشی وظالم اولورسه هر درلو غدر وظلمی ارتکاب ایتمکدن چکینمز. فقط انسانک اک زیاده یورکنی یاقان، بزم ایچمزدنده بعض آلچاقلرک اونلرله برلشه‌رک بزه فنالق ایتمسیدر. بونلرک ماهیتی ذاتاً اونه‌دن بری معلوم ایدی. فقط حقلرنده مرحمتله معامله ایدیلیوردی. فرصت اللرینه کچر کچمز بو منافقلر بوتون نفاقلرینی، کندی هرقداشلرینه، کندی دینداشلرینه قارشی قلبلرنده بسله‌دکلری غیظ وکینلری اورته‌یه دوکدیلر. بوتون بو ارادلک باشنه معهود (کیکیریک محی‌الدین) کچه‌رک یاپمادقلری رذالت، اجرا ایتمدکلری خیانت براقمادیلر. یونانکیلر کلمز کیکیریک، پاموق خانک قاپوسنه «انکلیز محبلری جمعیتی» دیه برلوحه آصدی. «بوقوای ملیه‌جیدر، شو جهه‌ده بولونمشدی.» دیه بر چوق اهلیلری طوتوب طوتوب یونان قوماندانه تسلیم ایتدیلر. برازکچدکدن صوکره استانبولدن بر ارمنی، بر روم، برده تورک اولمق اوزره اوچ مفتش کلدی. مسلمانلره یاپیلان مظالم، اجرا ایدیلن تعرض وتحقیرلر یتشمه‌مش کبی بونلرده ایکنجی بر تضییقه باشلادیلر. ارمنی مفتشی برهیچ مسئله‌سی اورته‌یه چیقاره‌رق مسلمانلری صویوب صوغانه چویردی. بکندیکی اشیایی «بو ارمنی مالیدر.» دیه چکوب آلدی. ارمنیلره تسلیم ایتدی. یالکز اشیا دکل، خانه‌لری، تارلالری بیله ضبط ایتدی، غصب ایتدی. روم مفتشی ده روملر حسابنه چالشدی. بزه منسوب اولان آلچاق ایسه قوای ملیه جیلری تعقیب ایتدی، قتوایه

مهرباصان علمای کرامی آرادی. بو بیچاره‌لری طوتوب طوتوب توقیف ایتدیردی. بونلردن آیلرجه حبسخانه‌لرده سورونندلر اولدی. اشکنجه کوردن برچوق زواللیلرک ویردکلری رشوت یوز بیکلری آشدی.

یونانلیلر پاره‌سز قالدیمی، راست کله‌رینی طوتارلر «سن قوای ملیه‌یه منسوب ایمشسک. شیمدی سنی حبس ایده‌جکز؛ اولدوره‌جکز» دیرلر. دیکر طرفدن‌ده سیمسارلر کلیر، «شوقدر پاره ویرده سنی قورتارالم» دیرلر. بویله بیچاره خلق صویوب دوریورلر.

قوای ملیه‌یه منسوبیتله مظنون اولانلردن برقسمی ده صباح آقشام وند ایکی دفعه یونان قوماندانک لوندیغی حسن چاوش مکتبی اوکنده اثبات وجود ایتمه‌یه مجبور طوتولدیلر. صباحلین کلوب صیرالانیرلر، ساعتلرجه

بکلرلرده. ماندانک کوکای اوله‌جقده چیقوب بر کره اونلری کوره‌جک، لطفاً مساعده‌ده بولونه‌جق! ظالم، پنجره‌دن باقیورده اونلرک بو حال ذلتندن ذوق آلیور. یوللرده صیره ایله کیدوب کلدکلری ایچون ارمنی وروملر طرفندن درلو درلو تحقیرلره، تزییفلره دوچار اولیورلر :

— قوای ملیه‌جیلر کیدییور، قوای ملیه‌جیلر!..

دیه استهزالر، استخفافلر... بر کون کیکیریک حدثه کلدی :

— نه‌یه بونلر حالا کزییور؟ هر حالده بویلر آصیلمالیدر. هله قوجه بیق زاده محمد افندی مطلقا آصیله جقدر...

دیدی. قوجه بیق زاده بوندن قورقه‌رق برقاچ کون کیزلندی. ایشته یونانلیلر کندیلرینه آلت ایده‌جک بویله رذیللرده بولدیلر. بوراده قالان ضابطلرمزی آتنه‌یه کوندردیلر.

بر آره‌لق یونانلیلر مسلمانلرک خانه‌لرینه ضابطلرینی قویمه‌یه قالقیشدیلر. بعض اولرک اوست قاتلرینی، بعض اولرده بوسبتون اشغال ایتدیلر. مسلمان خانه‌لرینه ضابطلرک ویرلمسی مملکتده پک زیاده سوء تأثیر وغلیانی موجب اولدی :

— مادام که ضابطلره خانه لازمدر؛ بتون مصارفنی بز ویره‌لم، آیری خانه طوتوب دوشه‌یه‌لم...

دیدیلر. اونک اوزرینه مستقل خانه‌لر آچدیردیلر، مکمل صورتده تفریش ایتدیردیلر.

بر آره‌لق ارمنیلر قادینلره‌ده تعرضه باشلادیلر. کوکللی اوله‌رق یونان اردوسنه التحاق ایتدیلر. یونان شاپقه‌سنی کییه‌رک اطرافده راست کلدکلری مسلمانلری شهید ایتمه‌یه باشلادیلر.

یونانلیلر ایورندی علماسندن ومدرسة القضاة مأذونلرندن یا غلیلرلی علی افندی خواجه‌یی ایکندی آبدستی آلیرکن جاناوار جه‌سنه شهید ایتمشلردر.

أدرمیه ، برهانیه ، آیوالق ، أردك قضالرندەكی بتون زیتون محصولنی جبراً ضبط ایله ازمیره قاچیردیلر. سواحل أشراف ومنورانندن بر چوق ذوات اورتەدن غائب اولدیغی کبی بعضیلریدە بوکون تسئل ایتمك درکهسنه کلدی.

کویلری اوستندن اوچان بر یونان طیارەسنی دوشورن . . . قریه اهالیسنی یونانلیلر تماماً یاقدیلر ، اهالیسنیدە عمومیتله شهید ایتدیلر.

برکت ورسین ، وەنیزەلوس ـ قسطنطین قاوغاسی چیقدیدە اختلافه دوشدیلر. بونك اوزرینه مسلمانلره بر آز امید کلدی. یرلی روملر ، ارمنیلر ایشك نتیجەسنی سزمکه باشلادیلر. کوکللی کیدن روملر ، ارمنیلر عودت ایتدیلر.

یونان قرالی وفات ایتدیکی زمان اوچ کون اوچ کیجه کیمسەیی سوقاغه چیقارتمادیلر. هر طرفی قاپاتدیرەرق خلقه یاس طوتدوردیلر. برنجی کونی بتون مسلمان وخرستیان مکتب چوجقلرینی کلیسا میداننه طوپلادیلر ، آیین روحانی یاپدیلر. یونان عسکرلری سلاحلرینی آشاغی چویرەرك وضعیت آلدیلر. ومکتب چوجقلرینك اطرافنی احاطه ایتدیلر. پاپاس دعا ایتدی. بتون مکتب چوجقلرینه : « هپکز آغلایەجقسکز . » دینلدی. خرستیان چوجقلر حقیقةً آغلادیلر. مسلمان چوجقلردە کوزلرینه توکورك سورمك صورتیله تورقودن آغلامغه باشلادیلر. یونان عسکرلرینك ایسه بر قسمی آغلادیغی حالده بر قسمیدە بیق آلتندن کولیوردی. پاپاسلر وظیفەلرینی بیتیردکدن صکره مکتب چوجقلرینه :

— هایدی کیدیکز. فقط نفسلرکزی قالدیرمایکز. هپکز باشکز آشاغیدە اولەرق کیدەجکسکز.

دیدیلر. بو صورتله آیینی اکمال ایتدیلر فقط بوندن صوکرەدە یونانلیلرك نشوەلری قاچدی. بالکسرده بولونان یونان عسکرلرینك بر قسمنی ترخیص ایتدیلر. بونلر قرال طرفدارلری اولدیغی ایچون بونلردن بر خیر کلیەجکی قناعتیله اونلری آتنه‌یه یوللادیلر. بو عسکرلر عودت ایدرکن بونلرده

— یاشاسون قرال قسطنطین ! یاشاسون مصطفی کمال پاشا ! عسکرلری ! قهر اولسون وەنیزەلوس !

دەباغیرەرق کیتدیلر. نه بیلیرکه یونانلیلر همان عمومیتله بو ایشدن بیقدیلر اوصاندیلر. ایی کورشدکلری بعض مسلمانلره اویله دییورلر : — نه اولەجق بو ایش ؟ دها نه قدر بز انکلیز منفعتنه خدمت ایدەجکز. بیقدق اوصاندق. فقط نه یاپارسك ، عسکرلك بلاسی ! بزم بورالردە نه ایشمز وار ؟ انکلیز کندیسنی تهلکەیه قویمق ایستەمیوردە بزی اوکه سوریور.

آرتیق قلبلرینه قورقو کلدی. اسکی نشوەلری قالمادی. بر کون « تورك طیارەسی کلیور ! » دییه اویله تلاشه دوشدیلر که قاچەجق دەلیك بولەمادیلر. هر طرفی قاپاندیلر. ضابطلر ساعت قولەسنك ایچنه کیردیلر. الا زیادە قورقدقلری شی طیارەدر.

شیمدی متمادی بر خوف ایچندە تترەیورلر. بر آرەلق بزم مفرزەلرك صندیرغی اوزرینه آقینلری بورادە مدهش تأثیرلر حصوله کتیردی. یونانلیلر تلاشه دوشدیلر. روملر ، ارمنیلر « کلیورلر ! » دییه خایجانه اوغرادیلر. کیکیریك کبی ؛ شوق کبی ، غزنەجی عمر قوزی کبی « انکلیز محبلری » درحال صولوغی ازمیردە آلدیلر. بوزمرەدن بر دە محمود بك نامنده بری واردر. اوصیرەلردە حریف قورقوسندن چیلدیرەجقدی. عهدەسندە پك چوق ایشلر اولدیغی ایچون بورادن آیریلەمادی. هر اقشام نفاقی توتسولر ، قوشوسی احمد ایله دردلەشیور :

— احمد ! نە دیرسك ، بو میلیجیلر کلەمزلر دکلی ؟

— والله محمود بك ، بونلر یامان آدملر. بیلمم اما ، کیجەنك برنده یاقارسك بردن بر هر طرفدن آقین ایدرلر ، بالکسرەیه کیررلر.

— احمد ! نە سویلیورسك ؟ رجا ایدرم بویله بر شیدن معلوماتك اولورسه بکا خبر ور دە صاووشەیم.

ایرتسی کون بر شیلر اولمالی که بنه احمدی چاغیرر :

— احمد ! — افندم !

— هنوز کلیورلردی ؟

— والله محمود بك ؛ بونلر شقایه کلمز. احتیاطلی بولونمق لازم. بو کون صباحدن بری قوتلی بر روایت دوران ایدییور : بیغادیچ اوزرندن آکسزین بالکسرەیه کیرمك ایچون مدهش حاضرلقلر یاپیورلرمش.

— عجبا که بیلیرلرمی دیرسك.

— نیچون کلەمسونلر ؟ بر کرە نیت ایتمسونلر. عزم ایتدیلرمی اوکارینه هیچ کیمسه طورەماز. صانکه بورادە یونانك نه قوتی وار ؟ هپسی بر کیجەنك ایچندە دوشرارلر.

— امان احمد ، دیمه صوکره بزم حالمز نه اولور ؟

— نه اولەجغنی بیلمم فقط اونلرك کلملری یاقیندر ، ظن ایدرم.

ایشته بورادەکی خائنلرك حالت روحیەسنی کوسترمك مقصدیله عیناً جریان ایدن محاورەیی نقل ایتدم.

کچن کون — ۱۵ کانون ثانی — ارمنیلرله روملر آیری آیری کلیسالرندە طوپلاندیلر. یونانلیلر چکیلدیکی تقدیردە اتخاذ ایدەجکلری وضعیتی مذاکره ایتدیلر. روملر قالەیه ، ارمنیلردە کیتمەیە قرار ویردیلر. بونك اوزرینه ارمنیلر یونان قوماندانینه مراجعت ایتدیلر. کندی وسائط نقلیەلریله ادرمیدە ، یاخود آیوالغه قدر کیتدکلری تقدیردە یونان کمیلریله ازمیره نقل اولونملری ایچون رجا ایتدیلر.

یونانلیلرده بونی تعهد ایتدیلر . بونك اوزرینه ارمنیلر شیمدی اعانه درج ایدییورلر . قاچمق ایچون حاضرلقلرده بولنیورلر . یونانلیلر گویا کندی ادارهلرندن ممنون اولدقلرینه دائر اهالیدن بر محضر ایستهدیلر. فقط اهالی کمال شدتله رد ایتدی .

شیمدی آرتیق هر کسده بر امید باردی . بوتون خلق قهرمان دمزی بکلهیور . قادینلریمز درت کوزله بکلهدکلری یکیت عسکرلرمز ایچون چاماشیر ، چوراب ، فانیلا حاضرلایورلر ؛ یاورولرینی دب گله جك عسکرلرمزك شرقلرینی اوقوتیورلر . بش ، آلتی یاشندهکی چوجقلر بیله اردومز کلدیکی زمان اوکا عسکر اولهجقلرینی سویلیورلر . حاصلی هر کس مصطفی کمال پاشانك کوندرهجکی قونارك ورودینه ، اورها وخلاص کونشنك طلوعنه درت کوزله منتظردر . همان جناب حق موفق بالخیر بویورسون . بزی بو اسارت فلاکتندن ، ظالم پنجهسندن قورتارسون . بوتون امت محمده سلامتلر احسان بویورسون آمین .

بالیکسری ، ۲۸ کانون ثانی ۳۳۷ ...

سبیل الرشاد

محترم دیندشلریمزه صاقین یأسه دوشمهییکز . الله مسلمانلرله برابردر . اون درت آی جانله ، باشله چالشدیکز ، دشمنه قارشی کوکس کردیکز . بونك اجری عظیمدر . واقعا مجاورولایتلردن سزه لایقیله یاردم ایدیلهمدی ؛ بویوزدن مملکتکز اشغال فلاکتنه معروض قالدی . فقط سز چالیشیرکن آناطولی ده بوش طورمادی بالخاصه وحدت ملیهیی تأمین ایچون اوغراشدی . اجنبیلرك بریر چیقارتدیغی تفرقهلری ، عصیانلری باصدیردی . وخارجی دشمنلر ایچون ده ایماللی ، منتظم قوالر حاضرلادی . قهرمان اردومز شرق جبههسنده ارمنی تهلکهسنی برطرف ایتدیکی کبی غرب جبههسی ده اونوتمادی . سزك امدادکزه قوشدی . یونانلیلری برچوق محاربهلرده پریشان ایتدی . اللهك عنایتیله یاقینده سزی و اشغال التنده بولونان بوتون سوکیلی یوردیمزی ده قورتارهجق ، سز محترم قارداشلریمزله اوپوشهجکدر .

شیمدیلك صبر وتحمل کوسترهرك او مسعود کونلری بکلهییکز عونحقله آناطولینك تشکیله موفق اولدیغی منتظم ومعظم اوردولرك هر طرفدن دشمنی دکیزه دوکهرك یکی یکی ظفرلر احراز ایدهجکنه امین اوله بیلیرسکز . (سبیل الرشاد) حقندهکی حسیات نجیبهکزه تشکرلر ایدرز . انشاالله فردای خلاصکزده برقاچ نسخهمزی ده سزك کوزل مملکتکزده نشر ایدهرز محترم قاردهشلریمز .

آمریقاده اللهك برلك کونی

آمریقاده ایچکیدن صوکره تیاترولر ، سینهمالر ، اویونلر واکلنجهلرك منعی

آمریقادن استانبول غزتهلرینه کوندریلن ویك زیاده شایان اهمیت اولان بو مکتوبی عیناً نقل ایدییورز :

آمریقالیلر حربدن اول ، حرب ایچنده دنیانك اك کناهکار انسانلری ایمش . خلق کیجه ، کوندوز ایچکی ایچر ، میخانه وسفاهتخانهلر کونك یکرمی درت ساعتنده بلافاصله دولار ، بوشالیرمش . ناموسلی عائله چوجقلری ، مکتب قیزلری بیله میخانهیه کیدر ، کندیلرندن کچنجهیه قدر ایچر . ایچر صوکره کرکنی باغرینی آچهرق قول قوله سوقاقلره آتیلیر ، بیك درلو مسخرهلقلر یاپارلارمش . بو عمومی عیش ونوش دنیانك بو اك متعصب مملکتنده بیوك بر عکس العمل یاپمش . پاپاسلر دینك اك ابتدائی قواعدینه بیله مغایر اولان بو اخلاقسزلقلره کوز یومهیه دوام ایدهمییهرك عصیان بایراغنی آچمش وایچکینك علیهنده مدهش بر مجادلهیه باشلامشلر . بیلك آدعده آقهلرنده یادسلی عائلهلری بولمشلر . بو چیرکین منظرهلردن صیقیلان واوتانان قادینلرده مجادلهیه اشتراك ایتمشلر . بو صورتله مجادله بیویومش . کلیسالر ایچکی علیهدارلغنك مرکزی اولمش . حکومتی ایچکیی منعه سوق ایچون یالکز بیوك سرمایهدارلرك یاردیمنه احتیاج قالمش . اونلرده کیجهدن ایچکی ایچن عملهنك کوندوز اعظمی بر سعی صرفنه مقتدر اولهمایهجغنی اثبات ایدلمش . بو صورتله مملکتده اك مهم قوتی تشکیل ایدن کلیسا وسرمایه برلهشنجه بوتون دنیانك حیرتله قارشیلادیغی « ایچکی ممنوعیتی » قانونی اورتهیه چیقمش .

ایچکی علیهندهکی مجادلهلرنده قازاندقلری موفقیتلردن جسارت آلان پاپاسلر شیمدی یکی بر انقلاب ایستهیورلر . آمریقانك بتون ذوق وسفاهتدن تجردینی وتعطیل کونی اولان بازار کوننك منحصراً زهد وعبادته حصر ایدلمسنی طلب ایدییورلر . ایکی آی اول بو یولده بر پاپاسك اورتهیه آتدیغی بو فکر آز زمانده دهشتلی طرفدار قازاندی . کلیسالر همان متفقاً بو صدای ایقاظه اشتراك ایتدی . بو کون تام ٤١ جمعیت بو فکره طرفدار بولنیور . حتی بو جمعیتلر بر قانون لایحهسی حاضرلایهرق قونغرهیه کوندردیلر . ومبعوثلری واسطهسیله بازار کوننك (اللهك برلك کونی وعدایدیلهرك زهد وتقوایه حصر ایدلمسنی تأمینه چالیشدیلر .

« ماوی بازار » تسمیه ایتدکلری بو زهد وعبادت کوننده ۱) بوتون سیروسفر وسائطی طورهجق ؛ ۲) تیاترولر ، سینهمالر ، باللر ، دانس صالونلری ، اکلنجه محللری بلا استثنا قاپانهجق ؛ ۳) پوسته وتلغرافخانهلرك ایشلری تعطیل اولهجق ؛ ٤) غزتهلرك هیچ بری انتشار ایتمیهجك ، ٥) اسپوره عائد هر نوع اویونلر ممنوع اولهجق ؛ ٦) مسیرهلره ، تنزه محللرینه ، اکلنجه یرلرینه کیتمك منع ایدیلهجك ، ۷) او کون هر کسك کلیسایه کیدرك زهد وعبادتله واللهه کناهلرینی عفو ایتدیرمکله مشغول اولمسی مجبوری اولهجق ؛ ۸) کلیسادن صوکره هر کس اوینه کیدهجك وعبادتنه دوام ایدهجك ؛ اقربا ، آرقداش زیارتلری ممنوع اولهجق . اوله‌جه برفحشخانه اولان آمریقا بوکون بویله بر حیات زاهدانهیه عودت ایدهجك .

قونغره کوندریلن لایحهیی سرعتله قبول ایتمدیسهده بو فکری التزام ایدنلر مجادلهلرنده دوام ایدییورلر . بوتون کلیسالر ، برچوق جمعیتلر سفربرلك اعلان ایتدیلر ؛ هر یرده بو جریانلهنده قونفرانسلر

ویریبور، مقاله یازیور، پروپاغاندالر یاپیورلر. وایلك تجربه اولمق اوزره قولومبیا حوالیسنده برقانون حالنده تطبیقنی تأمینه چالیشیورلر. بوحرکتدن بوتون قادینلر ممنوندر.

ایشته سزه آمریقا حیاتندن برنمونه. بونی بالخاصه تمدنی دینه لاقیدیه ظن ایدن، عرمدنی ممالکی دینسز فرض ایدن کنجلرك اوقومسنی ایسترم.

نیویورق: م. زکریا

شئون

شرق ایله غرب آره‌سنده باشلایان مجادله کوندن کونه اهمیت کسب ایدیور، جدی صفحه‌لره کیریبور. هر کچن کون شرقك قوتنی تزیید ایدیور. بوکون هر طرفده‌کی اسلام کتله‌لری فعالیته کچه‌رك استقلاللرینی تأمین ایچون جانله‌باشله اوغراشیورلر. بوتون بوحرکاتك مفتاحی آناطولیدر. بورانك موفقیتی بوتون اسلام عالمنك خلاصنی تأمین ایده‌جکدر. ودولتمز انشاءالله اسکیسندن دها واسع ودها قوتلی اوله‌جقدر. بوتون عموم عربستانده بورایه قارشی پك صمیمی بر محبت وتوجه حاصل اولمشدر. قلبلرده‌کی رابطه‌لر اسکیسندن زیاده قوت بولمشدر. دشمن استیلاسی، دشمن تحکم ومظالمی بوتون اوزدن آری دوشن محیطلرده بویوك انتباهلر حصوله کتیرمشدر..

بوکون عربستانك هر نقطه‌سندن اتحاد وقارداشلق سسلری کلیور. شیمدی اونلرك الك بویوك املاری آناطولی ایله برلشمکدر. آره‌یه صوقولمق ایسته‌نیلن تفرقه‌لر، نفاقلر، فسادلر قلبلردن تمامیله سیلنمش کیتمشدر.

§ سوریه بوکون فرانسزلرله چارپیشیور. بو مستولی قوته قارشی جانله‌باشله اوغراشیور. فرانسزلر سوریه‌ده مشکل بر موقعده بولونیور. یکی قوت کتیره‌میور. چونکه فرانسزلر آرتیق اولمك ایسته‌میور. اوراده‌کی موجود قوتنی اورادن اورایه نقل ایتمکله ایش کورمه‌یه چالیشیور.

§ دیکر طرفدن انکلیزلر عراقده طوتونامیه‌جقلرینی آکلادقلرندن اوحوالینی تخلیه‌یه باشلامشلردر. عراق ایچون صرف اولونان میلیونلر پارلامنتوده شدید مخالفتلره معروض قالمشدر. «چورچل» بوخصوصده نه‌یاپه‌جغنی شاشیرمشدر.

چورچلك دوستلری یالکز بصره کورفزینك قارشیسنده، دجله وفرات یوللرینی نظارت آلتنده بولوندورمغه صالح بولونان (بصره) شهری وجوار منطقه‌سیله اکتفا ایدیلمسنی توصیه ایدیورلر. انکلیز افکار عمومیه‌سی عراقك تخلیه‌سنی شدتله طلب ایتمکده‌در.

یالکز عراق وبالخاصه موصل غاز معدنلری ایشلتمك اوزره تشکل ایدن شرکتلر اشغال طرفداریدر. بونلره قارشی چورچیل، منافع خصوصیه‌لرینك مدافعه‌سی ایچون ایجاب ایدن مصارف عسکریه‌نك شرکتلر طرفندن تأدیه‌سنی تکلیف ایدیور. طبیعی بوشرکتلر هرسنه میلیونلره بالغ اولان بومصارفی درعهده ایده‌مزلر.

§ لوندره‌دن بیلدیریلدیکنه کوره امام یحیی قوتلری ایلری حرکتلرنده دوام ایدرك حدیده‌یی اشغال ایلمشلردر.

§ هندستان آچیقدن آچیغه انکلتره‌یه اظهار خصومته باشلامشدر. حتی بعض طرفلرده عصیانلر، قیاملر بیله وقوعه کلمکده‌در.

ازجمله (اسپارالی) منطقه‌سنده‌کی عصیان کسب شدت ایتمشدر. اون بیك کیشیلك بر جم غفیر بیوك بر اجتماع عقد ایدرك موقوفلرك تخلیه‌سنی طلب ایله نمایشلرده بولونمشلردر. بو اثناده انکلیزلرك سلاح استعمالی اوزرینه قانلی حادثه‌لر وقوعه کلمشدر.

«اسلامیك نیوز» رساله‌سنده اوقودیغمه کوره (ناغبور) شهرنده اون اوچنجی اجتماع سنه‌ویه‌سنی عقد ایدن هند مسلمانلری قونفره‌سنك نطق افتتاحیسی دوقتور (انصاری) طرفندن ایراد اولونمشدر. نطق افتتاحیده هندستان مشاهیر وطنپرورانندن (تیلاق)ك وفاتندن طولایی بیان تأثرات ایدیلدکدن صکره اخیراً ارتحال دارالبقا ایدن (شیخ الهند مولانا محمود الحسین)ك مناقبی یاد وتذکار ایدلمشدر. مرحوم علم حدیثده مسلمانلرك الك بیوك عالمی عد اولنمقده ایدی. اسلام عالمنك چار اقطارندن رحله تدریسنه طلاب عرفان شتابان اولوردی. طلبه‌سی ومریدانی بیکلره بالغ اولمقده‌در. متعاقباً نطق افتتاحیده تورکیاده وبالخاصه متارکه سنه‌لری اثناسنده تورکیانك کچیردیکی صفحاتدن، (سه‌ور) معاهده‌سندن، استانبول، تراکیا، ازمیر وحجاز، سوریه، فلسطین وعراق احوالندن، مراقبهٔ مالیه ومراقبهٔ سیاسیه‌دن، (سه‌ور) معاهده‌سنك اسلام عالمنده‌کی تأثیراتندن بحث اولنمش وبومسائل حقنده عالم اسلامك افکاری ایضاح ایدلمشدر.

§ رومادن انقره‌یه کلن برذاتك طرابلس احوالی حقنده بزه ویردیکی معلوماته کوره ایتالیانك طرابلس غرب اهالیسنه ویردیکی مختاریتی طرابلس عربلری قطعیاً رد ایتدیلر. بوتون مشایخ ورؤسا طرابلسدن، ساعت داخلده بولونان (غریان)ده طوپلاندیلر، برحکومت موقته تشکیلنه قرار ویردیلر. حکومت موقته خمسدن ۱۲ ساعت داخلده بولونان (مسلاته) قضاسنده (ترهونه) اشرافندن (مریض)ك (۱) ریاستی آلتنده تشکل ایتدی. کندیلریندن برامیر انتخابی ده آیریجه قرار آلتنه آلندی. بوقرارلری ایتالیایه تبلیغ ومذاکراته کیریشمك اوزره بش کیشیدن مرکب بر هیئت انتخاب اولوندی. فقط بوهیئتك ایتالیایه کیتمسنه طرابلس والیسی (مانسینکر) ممانعت ایتدی. عربلر نزدنده بولونان ایتالیان ضابطان وافرادینی تسلیم ایتمدکجه مساعد ایده‌میه‌جکنی بیلدیردی. عربلرده کندیلرینك مطالبی قبول ایدیلمدکجه اسرایی تسلیم ایده‌میه‌جکلرینی، حال حربده قاله‌جقلرینی قطعی صورتده تبلیغ ایتدیلر. طرابلسك صوك وضعیتی بومرکزده‌در.

(۱) معظم وزننده

آنقره ـ ایقاظ مطبعه‌سنده باصیلمشدر.

اخطارات

مرتبدیلنده آیریجه بش غروش کوندرلیدر

مکتوبلرك امضالری واضح واوقوناقلی اولسی وابونه صره نومروسنی محتوی اولسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه‌ده یازلسی رجا اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد

آبونه شرائطی

هر یر ایچون سنه‌لکی (۲۵۰) آلتی آیلغی (۱۳۰) غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش ، سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه

آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع الممنونیه قبول اولنور . درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولونماز

دینی ، علمی ، ادبی ، فلسفی هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در .

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر محمد عاكف

صاحب ومدیر مسئول اشرف ادیب

اتبعون اهدكم سبیل الرشاد

عدد ٤٧٠ — ٢١ جمادی الآخره ١٣٣٩ — پنجشنبه — ٣ مارت ١٣٣٧ — ١٩ جلد

سسسز فریاد !

بن بویله باقوب طورمایه‌جغم ؛ دیلی باغلی ،
اسلامی اویاندیرمق ایچین خایقیره‌جغم .
بر شیدی تم خلقتمك غایه‌سی : فریاد ؛
صوصمق ، كه دوشونمكدی ، بن اوندن بك اوزاقدم .
خایقیرمادم ، دایملر طویه‌جق ، صوص ! ه دیدی هر كس ؛
اغیار اویانیقمش مكر ، اطرافه باقدم !
فریادیمی آرتیق بوغه‌رق ، نعشنی ، طوتدم
بیك پارچه ایدوب شعریمه كومدمده براقدم .
سللر كبی ، هیهات ، طاشوب كوكره‌یه‌جككن ،
هیچ چاغلامه‌دن كیزلی ایڭن یاش كبی آقدم .
بوقدر المدن شو صاغیر قبه‌ده بر ایز :
ایكلر ه صفحات ، مده‌كی خسران بیله سسسز .

محمد عاكف

بز نه‌یز عجبا ؟

یا الهی بو كائنات شهود ،
بو بدایع ، بو بی نهایه وجود
بر تجلی قدرتكله اوچان ،
ذره‌لردر فروغ فیضكدن .

بلكه سیاله اثیری نك
اهتزاز ایله‌ین ذره‌لری
كبی ، بونلر سنك حضوركده ،
پیش انجم نثار نوركده .

یا الهی ؛ بو بویوكلك اوقادار
دهشت افزا كه بویله غایت‌دار
عقله صیغماز مآل بیچونك ،
طوتوشور بینمز اوكنده اونك ،

بلكه بوزبیلك فضا كینشلكنه
اونی سن مظهر ایلسه‌ك ده بینه ،
آلاماز عرصهٔ جلالتكی ،
ایده‌مز شبهه‌سز ، احاطه‌سنی .

یا الهی ، آه بر حشمت ،
ای عوالم كداز اولان عظمت ؟
اولو یوركن سنك یانكده هبا
بو سماوات ، بز نه‌یز عجبا ؟
بز ، بو عقل آلمایان كینشلكده
قاله بیلسه‌ك ، نه ، وطلو ، هیچلكده !
بزه نسبتله ، بلكه ، هیچ ده : وجود ..
بز نه‌یز ، سویله ، ای بیوك موجود !

قونیه : نعیم حازم

اسرار قرآن

[illegible] بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible] قالوا آمنا . . . . وانتم معرضون .

[illegible] اجرای کندی احکام دینیه‌لرینه صورتا [illegible] نامحصل بر باغلادقلرینی حکایه [illegible] صوکره شورالی نظره [illegible] وضع ایدیورکه بو طائفه‌نك [illegible] مهذب اولملری اسبابندن بری ده مکلف بولوندقلری [illegible] احکامك [illegible] ودارینده‌کی سلامت وسعادتلری انجق او احکامك [illegible] سنده حرکتله قائم بولوندیغنه ایمان ایتمش ، اقرار ویرمشکن بالآخره بوندن بوسبتون یوز چویرملریدر . اوت ، اللهدن باشقه‌سنه طاپمایه‌جقلرینه ، آنالرینه بابالرینه [illegible] ، فقیرلره [illegible] معامله‌ده بولونه‌جقلرینه [illegible] ابنای [illegible] ایده‌جکلرینه دائر کندیلرندن [illegible] عهد آلنمشدی . حال بوکه بنی اسرائیل انسال حاضره مسلمانلرینك شیمدیکی یاپدیغی اسکیدن ارتکاب ایده‌رك بو [illegible] اللهه [illegible] اردوندیلر . ابوینه عصیان ایتدیلر . اقربا ارهسنده‌کی رابطه‌یی قیردیلر . [illegible] سوزلره ، بیچاره‌لره قارشی [illegible] مرحمت [illegible] . انسانلره آغیر سوزلر سویلمه‌یی اعتیاد ایتدیلر . [illegible] اولان نمازی ؛ بك بیوك ، بك متین بر رکن اولان زکاتی تعطیل ایتدیلر .

هیچ [illegible] ایدرکه [illegible] بر [illegible] ایدر . [illegible] الهیه‌دن [illegible] عظمت [illegible] الاهه عبادت [illegible] برهاندر . [illegible] دنیاده [illegible] آن [illegible] معامله‌یی [illegible] اللهدن [illegible] موجود [illegible] ایدیلمشدر . [illegible] عصیان ایدن ، سبب وجودی [illegible] . بونلره [illegible] ایدرکن ، بتیشدیررکن هیچ بو فداکارلغه مقابل اجر ، [illegible] تشکرات [illegible] بولونمازلر . چوجقلرینك نامتناهی [illegible] تأمین ایچون بیقمق اوصانمق بیلمکسزین کیجه‌لرینی ، [illegible] کوندوزلرینی [illegible] ایدر [illegible] . [illegible] بوقدر فداکارلغنه قارشی نانکورلقده بولونان ، کندیلرینه خشونتله

معامله ایدن ، آجی سوز سویلیه‌ن انسانلرده [illegible] نامنه برشی بولنمق امکانی واریدر ؟

جناب حق آنایه بابایه قارشی بویله اولسه‌لر رفق ایله ، کوزل [illegible] معامله [illegible] ایتمشدر . کوریورسکز ، حضرت ابراهیم علیه السلام باباسنی ایمانه دعوت ایدرکن نه قدر ملایم ، نه قدر [illegible] لسان قوللانیور : (یا ابت لم تعبد ما لا یسمع ولا یبصر ولا یغنی عنك شیئا — باباجغم ، [illegible] اولیورده بوله ایشیتمه‌ین ، کورمه‌ین ، سنك هیچ بر ایشکه یارامق امکانی اولمیان شیلره طاپیورسك ؟) باباسی حضرت ابراهیمه قارشی خشونتله [illegible] ایله خطاب ایدرکن [illegible] مقابله‌ده بولوندی : (قال اراغب انت عن آلهتی یا ابراهیم لئن لم تنته لارجمنك واهجرنی ملیا قال سلام علیك ساستغفر لك ربی انه کان بی حفیا — دیدیکه : ابراهیم ! سن بنم معبودلرمدن یوزمی چویریورسك . [illegible] ایدرم که بوندن [illegible] سنی طاشه طوتارم ؛ چکیل ، بندن سنه‌لرجه اوزاق اول ! . ابراهیم دیدیکه : باباجغم ، بندن [illegible] هیچ [illegible] ایچون [illegible] چونکه او بنم چوق دعالریمی قبول ایتمشدر .)

ابوینه قارشی رفق ایله ، صوك درجه‌ده ملایمتله معامله ومخاطبه [illegible]

(ولا تقل لهما اف ولا تنهرهما وقل لهما قولا کریما . واخفض لهما جناح الذل من الرحمة . وقل رب ارحمهما کما ربیانی صغیرا == اونلره «اوف !» بیله دیمه ، [illegible] اونلره کوزل سوزلر ، طاتلی سوزلر سویله . کندیلرینه قارشی اولان طورك خشونت ، عظمت طوری اولماسون [illegible] مسکنت طوری اولسون . [illegible] بویوتدیلر سه‌سن ده [illegible] رحیم [illegible] (

[illegible] اخلاقی [illegible] قارشی اولان معامله [illegible] . ذاتا انسانلرك اقرباسنه ، [illegible] نظام اقتضاسندندر . [illegible] برانسان [illegible] اولور . [illegible] سایه‌سنده اولماوب انجق جناب حقك فضل وتوفیقی [illegible] آزیجق عقلی اولان [illegible] ارباب اقبالی [illegible] مواهب الهیه‌دن دائما منتفع اولمق تمایلنده بولونور . مادام که انسان یالکز باشنه قالنجه بر موجودیت کوستره‌میور ، مال [illegible] آنجق باشقه‌لریله برلکده اولنجه کافی بر کیفیت [illegible] ؟ بر ثروت صاحبی ایچون ارباب فقر واحتیاجك امدادینه یتیشمدکدن ، خیره قارشی انفاقده اصلا یناشمادقدن صوکره او مالك نه فائده‌سی اوله بیلیر ؟

شبهه یوقدرکه نعمت صاحبلری دائما بشقه‌لرینك حسدینه معروضدر. حسدك نتائجندن بری ده حاسد طرفندن اوکندیسنه حسد اولونان کیمسه‌نك النده‌کی نعمتك کیتمسنه، یاخود ینه او نعمت صاحبنه بر ضرر ایقاع ایدیله‌رك بو صورتله اطرافی قوشاتمش اولان حسودلرك بولندیغی درکهٔ فقر و مذلته اینمسنه چالیشیلمقدر. طمعکار زنکینلره قارشی ترتیب ایدیلان نه‌قدر حیله‌لر کورولمشدرکه بو یوزدن صم‌صیق کومدکلری خزینه‌لر اللرندن چیقه‌رق آرتیق حیاتك بوتون لذائذندن محروم قالمشلر، جنون حرص ایچنده معذب اولوب کیتمشلردر.

بر آدم اللهك ویرمش اولدیغی نعمتی ارباب استحقاقه ویرمکدن چکینیرسه طبیعیدرکه دوستلری آزالیر، اطرافنده کیلر داغیلیر، کندیسنه زمان نکبتنده شفیق اوله‌جق، دوشدیکی زمان الینی اوزانه‌جق کیمسه‌سی قالماز. نیجه بخیللر کوردك که خسته‌لانیور، یاخود دیکر بر مصیبته اوغرایورده اهلندن، عشیرتندن بر کیمسه چیقوب دردینه چاره بولمه‌یی، هیچ اولمازسه اشتراك ایتمه‌یی ایسته‌میور. پك اعلا! بو کبی انسانلرك دنیا طولوسی مالی اولسه عجبا نه‌لرینه یارار؟ صوکره شاید دیمین سویله‌دیکمز وجهله بونلر هر طرفدن حیله‌کار بر طاقم حسودلرله محاط اولورده بوتون حیاتلری اونلرك قوردقلری طوزاقلره دوشمه‌مك ایچون دوشونمکله، طاشینمقله، دیدینمکله کچرسه بویله بر عمردن نه ذوق بکله‌نه بیلیر؟ شبهه یوقدرکه اولوم بویله بر حیاتدن چوق خیرلیدر. اوبله‌یا، بر ثروت که صاحبنه حضور، اطمئنان، سکون تأمین ایتمیور؛ آشنادن، دوستدن، اقرباسندن کندیسنه بر محیط وجوده کتیرمیور؛ صوکره اللهك ویرمش اولدیغی او نعمتك آثارینی نفسنده کوره‌بیلمك صورتیله اولسون بر حظ، بر سرور طویمایور؛ عجبا نه‌یه یارار؟

اقرباسنه قارشی خیری اولمایان بدبختلرك حیاتلری اللهك بر رحمتی، بر احسانی اولمقدن زیاده کندیلری ایچون بر عذاب اولور، بر جحیم اولور. بونك ایچوندرکه انسانك جناب حق طرفندن نائل اولدیغی نعمت و احسانی اسیرکه‌مه‌مك صورتیله آشنا، دوست، یاردمجی‌یی چوغالتمسی مسعود حیاتك اك باشلی اسبابندندر.

بنی اسرائیل حقنده نازل اولان بو آیات جلیله‌نك نظیرینی جناب حق سورهٔ نساده بو امته ده انزال بویوردی: (واعبدوا الله ولا تشرکوا به شیئاً وبالوالدین احساناً وبذی القربی والیتامی والمساکین والجار ذی القربی والجار الجنب والصاحب بالجنب وابن السبیل وما ملکت ایمانکم ان الله لا یحب من کان مختالاً فخوراً = اللهه بر بیلیکز؛ اوکا هیچ بر شیئ شریك قوشمایکز. ابوینکزه، اقرباکزه، اوکسوزلره، فقیرلره، یاقیننده‌کی، اوزاقده‌کی قونو قومشولره، یانی باشکزده‌کی آرقداشکزه، یولده قالمشلره، الکزده‌کی اسیرلره ایلك ایدیکز، ایلکله معامله ایدیکز. بیلمش اولوکزکه الله متکبرلری، شیارقلری سومز.)

طاتلی سوزه کلنجه شبهه یوقدرکه انسانك بتون مناقشاتنده، محاوراتنده، مطالباتنده قوللانمق اوزره تحلی ایتدیکی ملکاتك اك ایسیدر. سوزده غلظت، نصیحتده خشونت او غلظتی، او خشونتی کوسترن کیمسه‌یه بغض جلب ایدر، نفرت جلب ایدر. شبهه یوقدرکه خشونتله، غلظتله معاملات دنیا نه بر استقامت سالمه آلیر، نه‌ده انتظام کسب ایدر.

اکر طاتلی دیل، کولر یوز بتون ایشلرده موفقیتك مفتاحی اولماسه‌یدی ارباب کفر ایله، ارباب طغیان ایله وقوع بوله‌جق مخاطبه‌لرده، محاوره‌لرده بیله جناب حق بوکا مراجعتی امر ایتمزدی: موسی ایله هارونه بویورولیورکه: (اذهبا الی فرعون انه طغی فقولا له قولاً لیناً لعله یتذکر او یخشی = فرعونه کیدیکز. او طغیان ایتمشدر. کندیسنه یوموشاق سوز سویله‌یکز. بلکه عقلنی باشنه آلیر، یاخود قورقاردە طوغری یوله کلیر.) علیه الصلاة والسلام افندیمزه بویورولیورکه: (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن = تکرینك یولنه حکمتله، کوزل موعظه ایله دعوت ایت. جدل طریقنی التزام ایدرلرسه بونكده اك اسلم، اك کوزل اولان قسمنی اختیار ایت.)، (ادفع بالتی هی احسن فاذا الذی بینك وبینه عداوة کانه ولی حمیم = کوتولکی اك کوزل بر طریق ایله دفع ایت. او زمان آره‌کزده عداوت اولان کیمسه، برده باقارسین که، کویا اك یاقین دوستك اولیویرمش.) بوندن باشقه جناب حق بیلمز مشرکلرله معامله ایدرکن مسلمانلری ینه اك کوزل بر طریقه ارشاد ایدییور: (ولا تسبوا الذین یدعون من دون الله فیسبوا الله عدواً بغیر علم = اونلرك اللهدن باشقه اوله‌رق آندقلری، طاپدقلری اصنامه سوکمه‌یکزکه اونلرده ناحق یره، بیلمیه‌رك اللهه سوکمه‌یه قالقیشماسونلر.)

شیخ عبدالعزیز چاویش

جهاد اسلام

حیاته صاریلمق، اولومدن قورقمق

کچنکی مقاله‌مزك موضوعنی تشکیل ایدن حدیث شریف دوشمان ملت و دولتلرك مسلمانلره قارشی آلاجقلری وضع عدوانی پك بلیغ بر و فقط آجی صورتده خبر ویردیکدن صوکرا، او وضعیته سبب اولمق اوزره‌ده ایکی شی کوستریوردی:

۱ ـ مسلمانلرك داغینیق، پارچا پارچا یاشامالری؛

۲ ـ شخصی حیاته فضله اهمیت ویره‌رك عمومی و حقیقی حیاتدن غافل بولونمالری..

بونلردن برنجیسنی ایضاح ایتمش، ایکنجیسنی‌ده بو نسخه‌ده موضوع

بحث ایده‌جکمزی یازمشدق. شیمدی بو ایکنجی سببه کچیورز:

حدیث شریفك بو قسمه عائد کلماتی عیناً شویله ایدی: «حب الحیاة وکراهیة الموت = حیاته صارلمق، ئولومی کوتو کورمك، یعنی ئولومدن قورقمق.»

واقعا (حیات) انسانلرك اك چوق سه‌ودیکی بر نعمت الهیه‌در که بو نعمت الهیه‌نك محافظه‌سی ایچین ده مسلمانلره برخیلی وظائف ترتب ایتمشدر: قواعد حفظ الصحه‌یه رعایت، نظافته اعتنا، انتظامپرورلك، ولدی الایجاب تداوی کبی.. حتی جناب پیغمبر صلی الله علیه وسلم بر حدیث شریفنده شویله بویوریور:

«المؤمن القوی خیر واحب الی الله من المؤمن الضعیف وفی کل خیر.. = مسلمانلرك هپسنده خیر واردر. فقط کوجلو وصاغلام بر مسلمان — الله عندنده — ضعیف ودرمانسز بر مسلماندن داها خیرلی وسه‌وکیلیدر.» یوزوجیلکی، بینیجیلکی، نشان آتمه‌لرینی، مشاقه تحملی وبوتون حرکات بدنیه‌یی اك حرارتلی بر صورتده تشویق بویوران دین جلیل؛ دائما صاغلام، بجریکلی، متحمل ومتکامل بر (امت) یتیشدیرمك غایه‌سنی تعقیب ایتمش وبو اعتبار ایله حیاتی انسانلرك اوموزنده بر یوك اولمقدن تنزیه ایده‌رك اوکا لائق اولدوغی موقع اجلالی ویرمشدر.

فقط (حیات)؛ حقیقی بر حیات اولا بیلمك ایچین مطلقا سفلیتدن علویته یوکسه‌لمه‌سی، ذلت ومسکنتدن آزاده بر حیثیت وشرفه باغلی اولماسی لازمدر.

دنیاده هیچ بر ذی‌روح یوقدر، که: حیاتی ادامه، محافظه ومدافعه اوغرونده دائمی مساعیدن ومجادلاتدن وارسته قالمش بولونسون. انسانلر ایچین ده اك طبیعی وظیفه — ینه بقای حیات وموجودیتی تامنه — چالیشمق، مجادله ومجاهده ایتمکدر. اساساً حیاتك بر آدی ده (مجادله) در ودنیا دنیا اوله‌لیدنبری انسانلر وحتی حیوانلر بو مجادلاتدن قطعیاً قورتولامامشلردر وقورتولامایاجقلردر. هله (دفع صائل) اك طبیعی واك بسیط بر (وظیفه) در. دوشمانلرك أسارت وتحکمی آلتنده، هرکون، هردقیقه تذلیل ایدیلن حیات، حیات دکل، فقط پك رذیل بر اولومدر.

ایشته اسلامیتده (یا شرفله یاشامق، یاخود شرفله اولمك) أساسی بر عمده ماهیتنده قبول ایتمش اولدوغندن مسلمانلری دائما جبانتدن، مسکنتدن تحذیر بویورمش ولدی الایجاب مدافعهٔ دین ووطن اوغورنده کمال جلادتله حربه سوق وتحریك أیله‌مشدر. مسلمانلق فردی حیاتدن زیاده عمومی، معشری وملی حیاته أهمیت ویریر وبو یولده سالکلرینی مساعی‌یه، فداکارلقلره دعوت ایدر. أکر عمومی وملی حیاتك ادامه ومدافعه‌سی فردی فداکارلقلردن، شخصی ئولوملردن باشقه شیلرله قابل اولاجقسه اوحالده مطلقا جهاد لازم دکلدر. اسلامده جهاد اك صولك ضروری بر چاره اولارق قبول ایدیلمش، بیهوده قان دوکولمه‌سی تجویز اولونمامشدر. (امام بخاری) نك (أنس بن مالك) رضی الله عنهدن تخریج ایتدیکی بر حدیث شریفده شویله بویورولمقده‌در:

«لا تتمنوا لقاء العدو واذا لقیتموهم فاصبروا = قوتکزه، جسارتکزه کووه‌نه‌رك، دشمانله قولای، قولای محاربه‌یه کیریشه‌میکز؛ محاربه‌یی تمنی ایتمه‌ییکز. فقط بر کره‌ده دوشمانه ملاقی اولدیکزمی آرتیق تام معناسیله صبر وثبات ایدیکز!» ایشته بو حدیث شریفده تصریح ایدلدیکی اوزره (جهاد) قطعی وحیاتی بر ضرورت حالنی اکتساب ایده‌رسه اووقت — ینه بو حدیث شریفك أمری وجه ایله — «تام معناسیله صبر وثبات» ایدیلمه‌سی ایجاب ایلر.

الله وآخرته ایمانی اولان مسلمانلر اعتراف ایده‌رلرکه: حیاتی بخش ایده‌ن خالق بر کونده او حیاتی آلاجق، اونك دنیاده کچیردیکی صفحات اعماله کوره ابدی مکافات ویا مجازاتنی ویره‌جکدر. صفحات اعمالك اك خیرلیسی — بر حدیث شریفده بیان بیورولدیغی اوزره — اك مشکل الاجرا اولانیدر. شبهه یوقدرکه (جهاد) بو نقطه‌دن ده برنجیلکی احراز ایدر. (اعلای کلمة الله) ك، محافظهٔ دین ووطنك ضروری وصوك بر واسطهٔ تأمینی اولان (جهاد) مسلمانلره ایکی بیوك وشرفلی نعمت بخش ایتمکده‌در: غازیلك، شهیدلك. ایلریده — انشاالله درجهٔ قدسیتلرینی ایضاح ایده‌جکمز بو ایکی نعمت بتون نعمتلرك فوقنده، یالکز مسلمانلره خاص مراتب جلیله‌دندر وبونلره وصول ایچین ده تك بر چاره واردر: استحقار حیات!

* * *

واقعا دنیاده (ئولوم) ی سوه‌ن هیچ بر فرد یوقدر. فقط (ئولوم) سه‌ویلسه‌ده، سه‌ولمه‌سه‌ده‌هر صاحب حیاتك اك صوك واراجغی بر یولدر. یالکز ایسته‌مه‌لی‌یز، که بو یولك منتهاسی (جهنم) دکل، (جنت) اولسون!... جهاد ایسه مسلمانلری جنت اعلایه، جناب حقه اولاشدیران یوللرك شهراه مقدسیدر. ایشته آیات جلیله:

١ — یا ایها الذین آمنوا هل ادلکم علی تجارة تنجیکم من عذاب ألیم؟ تؤمنون بالله ورسوله وتجاهدون فی سبیل الله بأموالکم وأنفسکم ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون (سورهٔ صف) = أی مسلمانلر، سیزی بویوك وألیم بر عذابدن قورتاراجق تجارته قولاووزلایایم‌می؟ او، تا کری‌یه ورسولنه ایمان ایتمه‌کز وحق یولنده مالیکزله، جانکزله محاربه أیله‌مه‌کزدر بیلسه‌کز بو، سیزك ایچین نه‌قادار خیرلیدر.»

٢ — یغفر لکم ذنوبکم جنات تجری من تحتها الانهار ومساکن طیبة فی جنات عدن ذلك الفوز العظیم واخری تحبونها نصر من الله وفتح قریب (سورهٔ صف) — الله ورسولنه ایمان وحق یولنده مالیکزله، حیاتکزله جهاد ایتدیککز تقدیرده تاکری سیزك کناهلریکزی عفو ایده‌ر و آغاجلرینك آلتندن ایرماقلر آقان جنتلرینه، جنات عدنده بولونان مساکن طیبه‌یه

قویا. رایشته بو دائمی نعمتلر بر فوز عظیمدر. جهادك دنیاده‌كی تجارتی ایسه سیزك‌ایك سه‌ودیككز حقدن نصرت. یاردیم و یاقین بر فتحدر. حبیبم، سن مسلمانلره بو نصرتی و بو فتح قریبی مژده‌له!»

۳ — ان الله اشتری من المؤمنین أنفسهم واموالهم بأن لهم الجنة تقاتلون فی سبیل الله فیقتلون ویقتلون وعداً علیه حقاً فی التوریة والانجیل والقرآن ومن أوفی بعهده من الله فاستبشروا ببیعکم الذی بایعتم به وذلك الفوز العظیم (سورهٔ توبه) — جناب حق كندی اوغورنده محاربه ایده‌رك دوشمانلری ئولدورن وشهید اولان مؤمنلرك نفسلرینی ومالّلرینی جنت ایله صاتین آلدی. تا كرینك توراده، انجیلده، قرآنده ذكر اولونان بو وعدی — یعنی جنتی ویره‌جكنه دائر اولان وعد سبحانیسی — حقدر، قطعیدر. ویردیكی سوزی اللهدن فضله كیم یرینه كتیره بیلیر! او حالده ای مسلمانلر، نفسلریكزی، ماللریكزی جنت مقابلنده صاتا بیلمكدن دولایی، چوق، پك چوق سه‌وینیكز. بو صاتیش، بو آلیش ویریش بویوك بر فوز و نجاتدر.»

بو آیات جلیله‌یه مماثل داها نیجه آیت وحدیثلر واردر، كه هپ (غازی) ویا (شهید) اولمانك بویوك وشرفلی درجه‌لرینی بزه گوسته‌رمكده‌در. حق یولنده، محافظهٔ دین ومملكت اوغورنده دوكولن قانلر حیاتی افنا دكل، ادامه واعلا ایده‌ر وعمومی وحقیقی حیاتده آنجاق بو صورتله بقا بولا بیلیر. ویل او دوشمانلره، كه صرف مادی منفعتلره، مجرد وباطل فكرلره استناد ایده‌رك، بیهوده قان دوكرلر ونتیجه‌ده ایسه یوم آخرتده خسران وعذابدن بشقه بر شی كوره‌مزلر. الحمدلله علی دین الاسلام وعلی توفیق الایمان وعلی هدایة الرحمان.

*
* *

باشـ[illegible]، باشه شانلی فتوحات ایله طولو اولان اسلام تاریخنك قید [illegible] تمدیكی میلیونلرجه أهل ایمان صرف غزا وشها[illegible] كندیلر[illegible] مین ایده‌جكی درجات عالیه‌یی دوشونه‌رك ودائما اسلامك حیثیت وشرفنی [illegible] نظر دقته آلارق عصرلرجه جانلریله، باشلریله چالیشمشلر، دائما ئولومه آتیلمشلر وئولومه آتیلدقجه‌ده حیات [illegible] بولمشلردر. جناب حقك «ألم تر الی الذین خرجوا من دیارهم وهم الوف حذر الموت فقال لهم الله موتوا ثم احیاهم؛ ان الله لذو فضل علی الناس ولكن أكثر الناس لایشكرون. وقاتلوا فی سبیل الله واعلموا أن الله سمیع علیم — حبیبم، بیلمه‌یورمیسین او كیمسه‌لرك حالنی، كه صاییلری بیكلره بالغ اولدوغی حالده — مملكتلرینه تجاوز ایدن دوشمانك هجومیله كلمه‌سی محتمل — ئولو[illegible] وقدقلری ایچین مملكتلرنی بیرا[illegible] قاچدیلرده الله اونلری ینه ئولدور[illegible] صوكراده تكرار دیریلتدی؛ شوراسی‌ده محققدر، كه: انسانلرك هپسنه اللهك احسانی پك چوقدر، لاكن انسانلرك چوغی بو نعمتك قدرینی بیلمزلر. برده سز، الله اوغورنده دوشمانلریكزله چارپیشـك! هم أیی بیلیكز، كه الله هم ایشیدیر، هم بیلیر.» آیت كریمه‌سندنده آكلاشیلاجغی اوزره ئولومدن فرار انسانی ئولومدن قورتارماز، بالعكس ذلیلانه ئولوملره سوروكله‌ر. بو بر چوق تجربه‌لرله ثابت اولمشدر. نیتی، یوره‌كنی بوزارق، ئولومدن قورتولمق ایچین حرب میدانلرندن قاچیق ذلتنی ارتكاب ایده‌نلردن بر چوقلرینك، یوللرده، قیرلرده كمال ذات وپریشانی ایله ئولدوكلرینی كوردك. خلاصه: یاشامق ایچین ئولومه قوشمق، حیاتی استحقار ایتمك لازم. ایشته سزه حقیقی وشرفلی حیات!

*
* *

جناب حق قرآن حكیمنده بویوریوركه: «واذا جاء أجلهم لایستأخرون ساعة ولایستقدمون = اونلر أجللری كلدیكی زمان نه بر ساعت كیری، نه‌ده بر ساعت ایلری كوتوره‌بیلیرلر.» و: «قل ان الموت الذی تفرون منه فانه ملاقیكم = حبیبم، سن منافقلره دی‌كه قاچدیغكز ئولوم یوقمی او سزه ناصل اولسه یتیشه‌جكدر.» و «اینما تكونوا یدرككم الموت ولوكنتم فی بروج مشیدة — نره‌ده اولورسه‌كز اولكز، ولوكه یوكسك ومتین قلعه‌لره كیریكز؛ ئولوم ینه سزه ایریشه‌جكدر.» عرب شاعرینك شو سوزی نه قادار دوغرودر:

من لم یمت بالسیف مات بغیره:
تنوعت الاسباب والموت واحد.

[معناسی: قلنج ایله ئولمه‌ین، البته باشقه شیله ئولور. أسباب تنوع ایتسه‌ده، ئولوم بردر.!]

*
* *

محترم دینداشلرم، بتون جهان كفرك — انصافسزجه — اوزریمزه صالدیردیغی، دشمانلریمزك مختلف مملكتلریمزده اسلام مقدساتنی مامونانه چیكنه‌دیكی شو زمانده بتون روح وایمانمزله جبهه‌لره قوشارق شرفلی ئولوملره آتیلمامز، اك بیوك وظیفه‌مزدر. قهرمان ملتمز غزا وشهادت میدانه آتیلدقجه یوكسه‌لیور، یوكسه‌لدیكجه قورتولیور وقورتولدقجه یاشایور والی ماشاالله یاشایه‌جقدر. (انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون).

یاشامقدنسه ذلیلانه ئولوم عین حیات!

*
* *

حق حیاتك داها چیكنمه‌دن
قان دوكه‌رك آلالیسیع مرد ایسه‌ك.
چونكه: بوتون اورته‌ده حق صاحبی
بر كیشیدر: «حقمی ویرم!» دیین.

نصوحی دده

مسلمانلقده اجتماعیاته دوغرو

« سبیل الرشاد » مجموعهٔ فریده‌سنك « امت اسلامیه‌نك تعقیب ایده‌جکی طریق اجتماعی آنجق کندی مدنیت اسلامیه‌مزدر » مقاله‌سی بویوك بر اهمیتی حائز اولدیغی قادار بو کونك احتیاج مبرمنه جلب افکار ایچون جدی بر رهبرلك وظیفه‌سنی ایفا ایتدیکنه تشکرله آتیده‌کی یازیلری تقدیم ایتدم .

الك یوکسه‌ك بر شریعت ، بویوك بر عمران ، وانجه بر مدنیت صاحبی اولان اسلامیتك البته اجتماعیاتی‌ده وارایدی . آثاردن انتقال صورتیله تصور اولنان بو قیاسك دلیللریده ادوار عزت وعظمتده عصرلرجه کورولدی . اولا آثاره کلنجه بونلر مسلمانلغك معنویات واخلاقیاتنده مشهود و ترقیات مدنیه‌سنده مکنوز ایدی . مسلمانلق او معنویات ایله بوتون جهانه عدالت وحریت نشر ایده‌رك حجازدن تا چینه قادار ؛ اخلاقیاتی علم وعرفان ایله سوسله‌یه‌رك دنیانك الك مسعود مدنیتنه صاحب اولدی . بویوکسه‌كلك تاریخلرك ، حکیملرك ، ادیبلرك ، و بونلردن باشقه حالا صدای حق ایله دولو جامع قبه‌لرینك ، سرای دیوانخانه‌لرینك ، مدرسه ودارالفنون دیوارلرینك سکون بلیغی ایله بزه حالا ماضیدن وقار وعظمت تلقین ایدر ، فقط بز اونلری ایشیتمه‌یز و کورمه‌یز . .

« الدین المعامله » حکم نبویسنی هم عقل وهم وجدان ایله دوشونورسه‌ك مسلمانلغك بزه‌دن باشلایارق نه‌کبی بر غایهٔ اجتماعیه‌یه دوغرو کیتدیکنی هیچ دکلسه بر فکر وتصور شکلنده آکلایه‌بیلیرز :

فی الحقیقه ، بتون دنیا شؤونك یوزده طقساننی معامله تشکیل ایدر . وفرلرك متسلسل وبری برینه مرتبط معامله‌لرنده‌ده جمعیت اموری حصوله کلیر . مسلمانلق ایسه قارده‌شلك دیمك اولدیغی ایچون بونك اثری هر حالده معامله‌نك اجتماعی شکلنده ظاهر وله‌جقدر . اجتماعی اساسلر تأصل بر نظام عمومی ، وکثرت مدنیه‌ده‌نه تورلو بر وحدت معنویه آرایورسه‌ مسلمانلق ده او غایه‌یی — بسیط اولدیغی قادار — صمیمی وتطبیقی بر شکلده تعمیمه چالیشمش ، وانجه زمانلر موفق اولمشدر .

« الدین المعامله » اساسی ، بزی پك چوق صحیفه‌لرك دوشوندیره‌میه‌جکی بر تأثیر آننده ایقاظه کافیدر . او یورکه الدهعلم وکولده عرفان او ! اسون !

بر آز دوشونورسه‌ك معامله سی‌ در ، معامله حیاتدر ، معامله‌ده عقل ووجدان عاملدر .

دوغرو ودوزکون معامله‌لر دوغرو دوشونن ودوغرو حس ایدن وجودلردن دوغار . بو نظریه‌یی هیئت اجتماعیه‌یه تطبیق ایدرسه‌ك کالاتدن ، نقایصدن نه‌مز وارسه هپسی کندیلکندن اورته‌یه دوکولور . . .

اجتماعیاتك فلسفه‌سی سعی ایله تعاونه منتهی اولور . عقلی اولان ، الی آیاغی طوتان — فقط هرشیدن اول عقلی اولان — هرکس چالیشیر . تعاون ایسه بر هیئت اجتماعیه‌نك سوق طبیعی ، یاخود داها انسانجه‌سی حکم وجدان ایله اکثریا خبری بیله اولمیه‌رق یاپدیغی بر حرکتدر .

مسلمانلق ایسه چالیشمق دیمکدر ، زنکینلك دیمکدر ، رفاه وسعادت دیمکدر ، یوکسه‌لمك وانسانلقلرنی طاتمق دیمکدر . یالکز بر شرطنی ذکر ایده‌لم : معاونت اجتماعیه‌نك مجلای « زکات » دن داها کارانه ، داها انجه وداها کوزوللوسمز ، حتی داها مدنی وعادلانه بر طرز وشکلی وارمیدر ؟

مسلمانلغك بش شرطلرندن بری ، ودائما عبادت شاکرانه ایله برابر مذکور اولان زکات ، بزه ایکنجی بر وارلق داها اضافه ایدرکه اوده کندیمزدن ونفسمزدن باشقه برده اولادندن بولوندیغمز اسلام هیئت اجتماعیه‌سنك عضوی اولمق قوتمزدر .

*

فقط اجتماعی نقصانلرمزك کثرت وغلظتنه نظراً هر حالده بنه اجتماعی بر چوق نقایص وسیأتدن مضطربز . چونکه بویوزدن ملکمزده فلاکتلر ، ملتجیلر ، معلوللر ، یتیملر ، بیکسلر ، دیلنجیلر نه قادار چوقسه ملجألر ، دار العجزه‌لر ، دار الایتاملر ، خسته‌خانه‌لرده او قادار آز . .

شو حزین چوقلقله بو الم آزلغی یاپان سبب نه ایسه اونی براوب چیقارمغه بنه مجبورز وبورجلی‌یز . چونکه مسلمانلغك جاری اولدیغی یرده بو کثرت وقلتلر بولونمیه‌جقدی . چونکه بر مسلمان دیارنده هیچ بر دین قارده‌شی مصاب حالده سوزولمیه‌جکدی . وچونکه بو نقایصه ، بو قبایحه هیچ دکلسه بش شرطدن بری دائما حاکم ونکهبان اولارق یتیشه‌جکدی .

مسلمانلق مشاق حیاتی تخفیف ، وظائفی تسهیل ، مقاومت معنویه‌یی تزیین خصوصنده اعجازکار بر قدرته مالکدر . مسلمانلر قادار دنیاده غربت وبیکسلك حس ایتمیه‌جك وهر یرده بر تسلی ، بر امید بر نوازش ، بر تشانه بولاجق هیچ کیمسه یوقدر . مسلمانلغك نمازکاهی تأصل کرهٔ ارض ایسه ملکی ومأمنی‌ده عالم اسلامدر . فقط بز بو کونك احکامنه کوره او درجه‌یه کیتمیه‌رك کندی ایچمز وملی یوردومزده‌کی کندیمزی دوشونه‌لم ، فقط بر روح مشترك وبر فکر مشترکله دائما جمعیت حسیله دوشونه‌لم . فردیتدن جمعیته یالکز سوز وکوزله دکل ، فعل وبصیرتله کیرمك یوللرینی اوکره‌نه‌لم . بویله اولمازسه زنکینمز بنه فقیر ودنیامز ذلیل اولمقدن قورتولامز .

شو قادارکه بونلری یالکز دوشونمك بزم ایچون هیچده کافی دکلدر . چونکه حال طبیعی درجه‌سنده ایچمزه یرلشمش اولان فساد انفراددن چیقمغه بزی دعوت ایده‌جکندن او وقت بیزلك بر عزم

وقراره احتياج واردر . ومثلا هر صنف ، كندى سويه ومحيطنه كوره فنالقلرله برر باشقه تورلوسيله معلولدر . تنبللكدن ، غرضدن ، حب تسدله ، ريا ، طمع ، امنيتسزلكدن ، وبونلرك هپسنى تقريباً احاطه ايتمك درجه‌سنده مؤثر اولان جهلدن فنا حالده خسته‌در .

بزى اجتماعى شكلده دوزه‌لتمك ايچون مطلقا اخلاق اسلاميه‌يه ياقلاشديرمق لازمدر . فقط بو ، قطعياً تقليدى ماهيتده اولماملیدر . وقوفه مستند بر ايمان طاشيمليدر . بوده آنجق جهلى ازاله ايله وبونى ازاله ايدركن اولا معلوماتدن زياده تربيهٔ اخلاقيه‌يه صوك درجه اهميت ويرمكله اولاجقدر .

تربيه ، ياخود اخلاق ، تقليده مستند اولورسه صاغلام قالاميه‌جغندن بنه غربلك اوكنده ضعيف وناتوان قالير .

فقط بو تدريجى تكامله وقتمز وارميدر ؟

فى الحقيقه يوقدر . واولماديغى ايچون زدركاك كديرمه يولى آرامق ضروريدر . بوده آنجق دينك صرف اخلاقى تلقيناتيله ممكن اوله‌بيلير . عامه‌يى ايقاظ ايچون دائما بو يول طوتولمشدر . ايش باشنده دينى حقيله احاطه ايتمش و « الدين المعامله » ، « الدين النصيحه » دستورلرينى عقل ووجدانيله آكلامش مسلمانلر ، چوجوقلر ايچون ، كنجلر ايچون ، خواص وعوام ايچون دوامل وروحلى نشرياتده ، اك لزوملى مبادى ايچون صحيحى تلقيناته بولنمغه باشلامالیدر . بويوك بردين مدنيتى ، دمش اولان بزلر قادار كتابى آز بر قوم يوقدر .

بوتون معلوماتمز ، ذكامز ، مدنيتمز ، معارف وعرفانمز پايتختدن بدأ ايله شهرلر وقصبه‌لر ايچنده محصور ، وكويا فوق العاده بر امتياز ، بر حق ، بر اوجاق كبى عامه‌دن مهجور بيراقيلمشدر . اسكيدن بونا سببده ايلرله اوسه ايلردن قورقان وكنديده‌كى معظم قوتى كوره‌ميه‌رك اوسرايلره عرض عبوديت وتسليميت ايدن عاملر ايدى . اسلامك ادوار عظمت وسعادتيله بو كونكى حالز بينده‌كى غفلت وضعف درجاتنى احضار وتصنيف ايدنلر اونلر اولديلر .

بوكون ايسه بر چوق قلاكتلردن دوغوب بويومش اولان فنالقلره قارشى قطعى بر جدال بزه (يا هپ ، يا هيچ !) ديه باغرييور .

بر يانده اهالى‌يى هر يانسنه ، فرصتنه كوره على الدوام ايقاظه چاليشديغمز صيراده ديكر طرفدن‌ده ينه مسلمانجه بر خلق حكومتى‌نك صاف چهره‌سى ، وفعال الارى خلقك اك خالص دوستى اولارق ايچينه كيررسه سلامتى بولدق ديمكدر .

بو ايله اسلامى بر اصول افكار حاضره‌يه قطعياً يابانجى كلديكندن ماعدا بالعكس بك طبيعى وشايان حرمت پرجديت عرض ايدر . آوروپاليلرك ذاتاً يابدقلرى نه‌در ؟ على الدوام تدريس وتربيه دكلى ! بز فضله اوله‌رق اخلاق اسلاميه‌دن آيريجه فيض آله‌جغز . بو حفرهٔ نسيانه كومولمش ، جهان ده‌كر خزينهٔ انسانيتدن نعمتلره مستغرق اولاجغز .

— خلاصه ، اخلاق ومعارف اسلاميه‌يه درت آل ايله صاريلارق اونى بين الناس اك مؤثر وقيصه طريقلرله تلقيندن باشقه بزه چارهٔ نجاح يوقدر . اداره ، سياست ، اجتماعيات ، خلقيات ، تكامل ، ترقى — نه قادار ايسترسه‌كز صاييكز — بونلرك هپسى مسلمانلق حسياتيله حاضرلانمش بر اخلاق كتابنك ايچنده‌در . . .

بونا دائر ايكنجى مقاله‌ده ايضاحات ويره‌جكز .

على سعاد

افشاى أسرار

صدور الاحرار ، قبور الاسرار .

نه كوزل حقيقتدر : بيلكيسزلك وحماقلق باغلرندن آزاده اولانلرك ايچى سرلرك خزينه‌سى وقبريدر . اونلر كنديلرينه توديع ايديلن هر سرى دماغلرينه كومه‌رلر ، برداها ميدانه چيقارمازلر .

محافظهٔ سر عاقللرك ، افشاى سر احمقلرك كاريدر : « لسان العاقل فى قلبه وقلب الاحمق فى لسانه » = عقليلرك ديلى قلبنده ، احمقلرك قلبى‌ده ديلنده‌در » دينلمشدركه پك دوغرودر . احمق خاطرينه كلن هر شيئى ، ايشتديكى هر سوزى ، كنديسنه امانت ايديلن هر سرى سويله‌ر . بو كبيلره لسانمزده (بوش بوغاز) ديرلر .

بوش بوغازلق اك زياده معلومات فروشلقدن وياذماملقدن ايلرى كلير . بونلر ايسه احمق وجاهل اولانلرك ايشيدر . مردلك وكمالات انسانك ديلندن وفكرلرندن ميدانه چيقار .

بزده نيچين بللى باشلى بر ايش يا پيلاميور ؟ چونكه : سرده بوش بوغازلق واردر ! ايشيتديكمز هر شيئى آووج آووج عالمه داغيتمايه چاليشيرز . توديع ايديلن أسرار ايچمزى قورت كبى يير ؛ مطلقا بونى سويلمك ايستەرز . حالبوكه دين بو فنا احلاق هيچ بكنمه‌يور : (نميمه) كه تملى افشاى سردر . — حقنده باشلى باشنه بر سورهٔ جليله نازل اولمشدر . بونده نميمه‌جى ايچين (ويل) جزاسى تعيين بويوروليور ، (ويل) ديمك (هلاك) ديمكدر . افشاى سر ايدن فردلر هلاك اولورلر . ملتلرده كذا . . .

بويوك پيغمبريمز صلى الله عليه وسلم افندمز حضرتلرى دخى بويوروبورلركه :

— افشاى سر ايدنلر قبرده چوق عذاب چكه‌جكلردر .

— افشاى سر ايدنلرك ديلى قيامتده آتش اولاجقدر .

— افشاى سر ايده‌نلر جنتك قوقوسنى دويامایاجقلردر .

ديمك ، كه (افشاى سر) دينده مردوددر . بو فنا اخلاق مسلمانلره

هیچ یاقیشماز . فقط بونك أك فضله زبونی ومبتلاسی اولانلر ـ مع التأسف ـ ينه مسلمانلردر . خریستیانلرك آغزی عادتاً مهرلیدر . هیچ بر خریستیان افشای سر ایتمز . حتی چوجوقلری بیله بونلر ایچین قاعده :

— سری ویرمك ، سری ویرمه‌مکدر !

هله ملتلرینه عائد اولان أسراری دار آغاجلری بیله میدانه چیقاراماز.

بو ، یك أی بر خصلتدر که ، مسلمانلر ایچون بلکه داها زیاده فرض اولمق کرکدر . خلقك بوش بوغازلغنی بیلن أسلافمز :

— سویله‌مه دوستکه ، سویلر دوستنه !

دیمش . نه کوزل ضرب مثلدر . عربلرده‌ده بوکا یاقین بر ضرب مثل واردر : « کل سر جاوز الاثنین شاع = ایکی کیمسه‌دن کچن ، یاخود ایکی دوداقدن کچن هر سر دویولور ، یاییلیر . »

جناب پیغمبر صلی الله علیه وسلم بویوروبورلرکه :

مجلسلر امانتله قائمدر .

یعنی مجلسلرده ، محفللرده ، جامعلرده سویله‌نن سوزلر ، سرلر أمانتدرکه ، بونی میدانه چیقارمق خیانتدن باشقه برشی دکلدر . (بکتاشی سری) ناصیل میدانه چیقمازسه بزم سرلریمزده اویله‌جه افشا ایدیلمه‌مك لازمدر . افشای سردن حصوله کلن ضررلر یك ألیمدر: برکره فردلر بویوزدن بربرینه کیریشیرلر ؛ آهنك وحدت قالماز . ثانیاً او سرلرك افشاسی یوزوندن دوشمانلر استفاده ایدر ؛ بزی محو ایدر . داها بك چوق ضررلری واردر ، که : خلاصه‌سی ، نتیجه‌سی (هلاك) در . هله محاربه وملت ایشلرنده سر ویرمك نه بویوك اهانتدر ! دین قارده‌شلریمی افشای سردن ، بوش بوغازلیقدن تحذیر ایده‌رم .

زیر : مفتی

عبدالله اسعد

هیئت اجتماعیه‌مزك یارالرندن

قونیه مجلس عمومیسی اعضاسندن فاضل محترم شکری افندی‌نك « اوطوراق » دینیلن قادین اویناتمق فعل قبیحنك اجتماعی واخلاقی مضرتلرندن بحث ایله بو فعل مکروهی علی الاطلاق ارتکاب ایدنلر حقنده موضوع جزانك تشدید اولنمسی خصوصنده هیئت عمومیه ریاستنه ویردکلری بر تقریر مناسبتیله قونیه‌ده منتشر « اوکود » غزته‌سی اوزون ومهم بر مقاله نشر ایدیور . شایان دقت کوردیکمز بو مقاله‌نك بعض فقره‌لرینی عیناً نقل ایدیورز :

« شکری افندی بو تقریرلریله بویوك ، کوچوك بوتون هیئت اجتماعیه‌نك تقدیر وتبریکلرینه لایق اولدقلری کبی بزده کندیلرینه بو تقریرلرندن طولایی اخلاق عمومیه‌نك صلاحی نامنه بیان تشکری وجیبه‌دن عد ایدرز .

« اوته‌دن بری آناطولیده ، بالخاصه قونیه‌ده شکری افندینك دیدکلری کبی قادین اویناتمق یوزندن اوقدر فجیع وقائل جنایتلر ایقاع ایدلمشدرکه بونلری کورمك ، ایشیتمك دکل ، حتی خاطره کتیرمك بیله انسانك تویلرینی اورپردیر . محاکم عدلیه دوسیه‌لری تدقیق ایدیله‌جك اولورسه بو کوتو عادت یوزندن نه‌ایا یکیت قهرمانلرك خاك هلاکه سریلدیکی ، نه طاتلی آشیانه‌لرك زهرلره طولدیغی درحال کوزه چارپار اوللری أولی ارککلر ، نه‌قدر کنج ونه‌قدر قبادایی اولسه‌لر ، قادین اویناتمقدن اوتانیرلردی ، شمدی ایسه بر دکل ، حتی ایکی ، اوچ اولبلر بیله اوطوراق حاللرنده بولنمقدن اصلا حیا ایتمیورلر . حال بوکه برچوق کویلر بیلیرزکه کنجلر ، بابالری ، دده‌لری حتی کویك اختیارلری یانلرنده اولدیغی حالده اجرای آهنك ایتمکدن ذره‌قدر تحاشی ایتمزلر . وقتیله ، قضارابر کویه بویله بر فاحشه صوقولمش اولسه بوتون کویلو آیاقلانه‌رق کائناتی آلت اوست ایدر ، واو فاحشه‌یی برکدینه کیرسه بولور واصلا حاطـ.ـه ، کوکله باقیه‌رق فاعلی عرضی بر صورتده تجزیه ایدردی . حال بوکه شیمدی کویده دکل ، نکاحلی رفیقه‌سی یاننده کوتوعورت بولندیره‌ق بیله شایان تقبیح اولمه یور . چونکه موضوع قوانینك افراده تأمین ایتدیکی مناسبتسز سربستی ، محالك عرفی قواعدینك تأثیراتنی صفره ایندیردی . بو صورتله بو بوکلرك نفوذندن قورتولان دلیقانلیلر فحشی هردرلو شائبهٔ تهمتدن مصون اولمق لازم کلن عائله حریمنه قدر صوقدیلر . »

عرقمزك سلامت مستقبله‌سنه یك ألیم ضربه‌لر ایندیرن بو بی آمان قرحهٔ اجتماعیه‌نك بر کون اول اوکی آلنمازسه تخریباتی هرکون بر شکل وصورتده توسیع ایدن بو یاره‌نك بوتون هیئت اجتماعیه‌یی قانغرن حالنه قویمسی مستبعد دکلدر ..

بوکون فرنکی دنیلن مرض مشئومك دندان تخریبی آلتده قیورانان کنجلرك مقدار صحیحنه واقف اولسه‌ق یك مدهش بر یأس وخسران درحال هویتمزی صارصار . بر طرفدن قانونی تدبیرلر دوشونمکله برابر دیکر طرفدن کویلرده وشهرلرده نافذ الکلم وشایان حرمت ذواتدن مرکب اخلاق انجمنلری تشکیل ایده‌رك بو قورقونج یاره‌نك چارهٔ تداویسنی آرمالی‌یز . زیرا فلاکت مقرردر ...

« هپ تقدیر ایدرزکه تورك بنیهٔ اجتماعیه‌سنی قورقونج بر خرابی‌یه سوروکله‌ین باشلوجه اوچ منبع سیئات واردر : زنا ، ایچکی ، قومار ...

« حکومت ملیه‌مزك قهار بر سطوت مدنیه ودینیه‌سیله برینك بالکلیه ودیکرینك قسماً اوجاغنه اینجیر آغاجی دیکیلدی . منع مسکرات قانونیله بلای عشرت سوکیلی مملکتمزدن قسماً مندفع اولوب کیتدیکی کبی زنانك قسم علنیسی‌ده قونیه‌ده دیار عدمه کوندرلدی . فحشك برقسم خفیسی اولان قادین اویناتمق سیئه‌سی‌ده بر آز اول عرض ایتدیکمز عدلی واجتماعی تدبیرلرله ازاله ایدیله بیلیر .

اعتذار

ماکینه‌نك یری دکیشدیردیکندن طولایی سبیل الرشادك بونسخه‌سی آنجق بوکون (۸ مارت ۱۳۳۷) چیقه بیلمشدر . محترم قارئلرمزك معذور کورملرینی تمنی ایدرز .

آنقره ـ ایقاظ مطبعه‌سی

اخطارات

درس تبدیلنده آریجه بش غروش کوندرلیدر

مکتوبلرك امضالری واضح واوقوناقلی اولسی وابونه صره نومروسنی محتوی اولسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلسی رجا اولنور .

آبونه شرائطی

هر بر ایچون سنه‌لکی (۲۵۰) آلتی آیلغی (۱۳۰) غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروش ، سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در

اداره‌خانه

آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع الممنونیه قبول اولنور . درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولونماز

سبیلرشاد

دینی ، علمی ، ادبی ، فلسفی هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در .

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر محمد عاکف

صاحب ومدیر مسئول اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٧ | ۲۸ جمادی‌الآخره ۱۳۳۹ | پنجشنبه | ۱۰ مارت ۱۳۳۷ | جلد ۹

جماعتدن اوزاقلاشما !..

جهان آلت اوست اولورکن سیره‌باقدك ، اوبله طوردك‌ده ،
بوکون بر سرسریسین ، دربدرسین کندی یوردکده !
حیات ألبته حقك . . لکن ، ایتدیر هایقیروب احقاق ؛
صاغیردر قبه‌لر ، بر سس دویار : دعوای استحقاق .
بو میلیارلرجه دعوادن که ایکلر داغلر ، انکیلر ؛
اوطورمش آغلایان آواره بر معصومی کیم دیکلر ؟
امکلرکن صبی طوربه طوپراقلرده سن حالا ؛
بشر طوغرولمش ایتمش ، بر ده باقدك جوی استیلا .
یانار طاغلر اوچورمش کزدیرر بیننده دنیانك ؛
جهنملر باطیرمش یوزدیرر قلبنده دریانك ؛
دهشر آفاق ، بوشلر سزر اسرار قدرندن ؛
أشر اعماق ، اوزلر کشف ایدر أدوار خلقتدن .
زمین محکومی اولمشدر ، زمان محکومی اولمقده ؛
او ، هیهات ، ایستیور حاکم کسیلمك بعد مطلقده :
طبیعت بیك چلیك بازویه صاحبکن ، چیلیز بر قول
نه‌قادر سلطنت سورمکده‌در ، باق باق ده حیران اول !
خایر ، بر قول دکل ، بیکلرجه ، میلیونلرجه ، قوللردر
یك آهنك اولمش ایشلر ، چونکه برلشمکده مضطردر :
بوکون فردی مساعینك بوتون محصولی بر خسران ،
برر بیهوده پاشدر دامله‌یان افرادك آلنندن !
جهان آرتیق دکیشمش ، انفرادك یوقدر امکانی ،
کوچوب معموره‌لردن بویله سه‌ك ، حتی ، بیابانی .
یاناشماز بویله تك تك دور حاضر : دور جمعیت ؛
کیرمك ایسته‌مزسه‌ك ، اصلا حلال ایچون نیت ،
شو وحدت تارمار اولسون دییوب صالدیرمه اسلامه ؛
اوزاقلاشمه‌لقده ایماندن ، جماعتدن اوزاقلاشمه .
اینیت ، برحکمی قطعی وارکه استینافه یوق میدان :
« جماعتدن اوزاقلاشمق اوزاقلاشمقدر اللهدن . »
نه‌در ایمان قدر یوکسلته‌رك آلچاق بر الحادی ،
پریشان ایتمك ذاتاً پریشان اولمش آحادی ؟
ناصیل یکپاره ملتلر وار اطرافکده بر سیر ایت ،
ناصیل توحید آهنك ایلیورلر ، باقده آل عبرت .
کیرمك ایستیورسه‌ك باشقه . . لکن ، قورقارم یاندك .
یا سن محکوم ایکن صاغلق ، اولوم حقکمیدر صاندك ؟
زمامك هانکی اللردیسه آرتیق اونلر کسك سن ؛
بیهی بر تحمل وارلغکدن اك بیوك حصه‌ك !
أزیلمك ، ایکلمك ، یاتمق ، سورونمك وارکه عادتدر ؛
اولوم دنیاده محکومینه اك صوك بر سعادتدر .
دیسه‌ك بیك کره « انسانم ! » اوقانماز هم نیچون قانسین ؟
یا سن حریتك ، حقك مصون اولدقجه انسانسین .
بو حریت ، بو حق بزدن بوکون آهنك سعی ایستر ؛
وکل اوج درت آلیندن ، هپ آلینلردن بوشانسین تر .

محمد عاکف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

« واذ اخذنا میثاقکم لا تسفکم ولا هم ینصرون » . . .

مآل کریمی

« هانی ، بز لر سزلردن بربریکزك قانی آقیتمایه جقکزه دائر عهد آلمشدق . سزلرده بو عهدی قبول ایتمش ، نقض ایتمیه جککزه شهادت ایلمشدیکز . ای اولجه بو عهدی قبول ایدنلر ! شیمدی بربریکزی اولدیریورسکز ، وایچکزدن برقسمکزی ـ علیهلرنده معصیت وظلمه مستند تعاونلرده بولونه رق ـ یوردلرندن چیقاریورسکز . بونکله برابر سزلره اسیر اوله رق کلدکلری وقت فدیه ویروب قورتا ـ ریورسکز . حالبوکه اونلرك یوردلرندن چیقارلمسیده سزك ایچون حرامدر . بو قسه سزلر کتابك برقسمنه ایناڼیورسکزده برقسمنی انکارمی ایدییورسکز ؟ سزلردن بونی ایشلیه نك جزاسی حیات دنیاده رسوا لقدن باشقه برشی اوله ماز . قیامت کوننده ایسه بویله لری عذابك اشد تلیسنه سوروکلنه جکلردر . الله سزلرك یاپدقلریکزدن غافل دکلدر . ایشته بونلر حیات دنیا مقابلنده آخرتی صاتانلردرکه نه عذابلری تخفیف ایدیله جك ، نه ده کیمسه کندیلرینی قورتاره بیله جکدر . »

انسان آیات کریمه نك سرد ایتدیکی امثالی ؛ یهودیلره ، نصرانیلره ، مجوسیلره عائد اولمق اوزره ایراد ایلدیکی قصه لری تأمل ایدنجه بونلرك بالذات اقوام اسلامیه حقنده نازل اولدیغنی ظن ایدر . ذاتاً عالم اسلامه بو فساد اسکیدن بری هجوم ایتمشدی . حتی عمر بن الخطاب رضی الله عنهدن روایت اولنورکه قصهٔ بنی اسرائیل اوقونورکن : « بنی اسرائیل کچمشدر . بوندن قصد اولونان سزسکز ، باشقه سی دکلدر . » دیمشدر .

بو آیت کریمه بزه کوستریورکه جناب حق بنی اسرائیله ناصل ذات ومسکنت مقدر ایتمشدر . ، اونلر حضرت موسی نك جانب کبریادن کتیرمش اولدیغی توراتك احکامنه انقیاد ایله بربرلرینك قانی دوکمیه جکلرینه ، مشرکلرله براوله رق دینداشلری علیهنه قیام ایتمیه جکلرینه دائر اولان عهد ومیثاقی قبول ایتدکدن صوکره بو صورتله نقض عهد ایده رك ظلم وعصیانه طالملری نزد الهیده ناصل مستوجب عقاب اولمشدر . ایشته بنی اسرائیل علیه الصلاة والسلام افندیمزك زمان رسالتلرنده بو طرزده حرکت ایتمشدی . وقعه شوندن عبارتدر :

یهودی اولان قریظه قبیله سی مشرك اولان اوس ایله متفقدیلر . کذلك یهودی اولان نضیر قبیله سیده مشرك اولان خزرجك متفق ایدیلر . بناءً علیه هر یهودی قبیله سی مشرك اولان متفقلریله برلکده دیکر یهودیلره قارشی حرب ایدییورلردی . غلبه چالدقلری تقدیرده دینداشلرینك یوردلرینی ییقیورلر ، کندیلرینی طوپراقلرندن سوروب چیقاریورلردی . حالبوکه مشرکلر بر یهودییی اسیر ایدرلرسه بربرینه قارشی حرب ایدن هر ایکی یهودی فرقه سی برلشوب پاره طوپلایه رق فدیه ویرییورلر ، واو یهودییی اسارتدن قورتاریورلردی :

عربلر یهودیلرك حرکتی تعقیب ایدییوردی .

— ناصیل اولیور ، هم دینداشلریکزله محاربه ایدییورسکز ، هم ده ایچلرندن اسیر دوشن اولورسه فدیه ویروب قورتاریورسکز ؟ دییوردی . یهودیلرده : — بز اونلری فدیه ویروب قورتارمقله مأمورز . کندیلریله مقاتله حرامدر .

— اوحالده نه یه مقاتله ایدییورسکز ؟

— متفقلرمزك مغلوبیت ذلتنه اوغرامالسندن حیا ایدرزده اونك ایچون .

یهودیلر معصیت وظلمه مستند تعاونلرله بربرینی اولدوردیلر . کتابلرنده کی محرماتی مباح کوردیلر . بربرلرینه دوشمك بربرلرینه دشمن اولمق یوزندن میدانی آله رق یورکلرینی پاره لایه جق ، یوردلرینی پریشان ایده جك ، استقلاللرینی بیتیره جك ، موجودیتلرینه خاتمه چکه جك عواقب الیمه یی دوشونه مدیلر .

دینداشلرینه قارشی یابانجی طوری طاقینه رق باشقه ملتلری محرم اسرار اتخاذ ایتمه نك نه یامان نتیجه لر ویره جکنی بیله مدکلری ایچون دایاندقلری رکنلر ییقیلدی . شوکتلری ، سلطنتلری صارصیلدی . کیتدی . اقوام غالبه طرفندن ملکلری وکندیلری تقسیم ایدلدی . آرتیق هریرده وهر زمان خونریز فاتحلرك هجومنه ، غدار مستولیلرك ظلمنه هدف اولدیلر .

مقابلنده صاتدیلر . فرانسزلر اونلره یالگز ضابط ، سلاح ، پاره کوندرییورلر . بو سرسملرده بریرلرینك قانی سلار کبی آقیتیورلر . نه زمان آره‌لرنده وحدت نامنه ، رابطه نامنه هیچ بر شی قالماز ؛ نه زمان بغض و عداوت صوك فرده وارنجه‌یه قادار هپسنك یوره‌كنده یرله‌شیرسه اوزمان بوفرانسه حكومتی مملکت داخلنده وجوده كتیردیكی فرقه‌لرك هر برینه هجوم ایدرك بوسبتون اورته‌دن قالدیره‌جق ، اوزمان بوتون مملکت کندی قبضهٔ اسارتنه كچه‌جكدر . اللهك عهدیتی ، کندیلرینك ایمانی‌ دکرمزدنیا متاعنه مقابل صاتانلرك جزاسی رذالتدن ، سفالتدن باشقه نه اوله‌بیلیر ؟ مادام كه دین قارداشلرینك قانی دوکمکدن ، یوردنی یقمقدن ، خانمانی سوندرمکدن و بوصورتله دشمنلری اولان اهل صلیبه یاردیم ایتمکدن اوتانمادیلر ، چكینمدیلر ؛ ألبته بویله بر عاقبتی کندیلرینه کتیرمش اولدیلر . بونلر حیاتلرنده اوغرادقلری فلاکتك ، ذلت و اسارتك بر آز شدتدن دوشمسنی‌می امید ایدییورلر ؟ یاخود اللهك کندیلرینه نصرت ویره‌جکنی‌می بکله‌یورلر ؟ یمین ایدرم که بتون بو أملر ، بتون بو خلیالر بنسزلکدن باشقه برشی دکلدر . بیلمیورلرکه جناب حق ابدی اولان بر وارلغی اوچ کونلك حیات مقابلنده صاتانلرك ، الدن چیقارانلرك اك شدید عذابه اوغرایاجغنی ؛ هیچ بریاردیمجی بولمایاجغنی کتاب کریمنده صراحةً بیان بیورمشدر . عجبا غفلتلری یوزندن ، تفرقه‌لری یوزندن بوکونکی حاله کلن او مسلمانلرك دوشدكلری ذلت قدر اغیر بر ذلت تصور اولنه‌بیلیرمی ؟ ایشته قادینلری ، چولوقلری ، چوجوقلری دشمن مملکتلرنده ، دشمن بازارلرنده صاتیلیور . استیلایه اوغرایان دیار اسلامده‌کی اشراف مسلمینك قادینلرینه ، قیزلرینه اجنبی ضابطلری ، اجنبی عسکرلری طرفندن تعرض ایدیلیر ؛ بیچاره‌لرك عصمتلری ، عفتلری آیاقلر آلتنده چیکنه‌نیرسه آرتیق اسلام ایچون بوندن دها شنیع بر حجالت تصور اولنورمی ؟

عصرلردن بری صاحبی اولدیغمز مملکتلره کلن یابانجیلره بزه حاکم اولورسه نه معاملات رسمیه‌ده ، نه‌ده شئون اجتماعیه‌ده بزمله مساوانه بیله تنزل ایتمزسه بیلمم که بوندن دها آغیر، بوندن دها سفیل بر وضعیت بولونه بیلیرمی ؟ اوت اعتراف ایتملی یزکه بزلره بوعاقبتی کسب ایتمشدك . طالعه قدره بهتان طوغرو دکلدر . چونکه الله ذوالجلال یابانجی ملتلری کندیمزه یارجان اتخاذ ایتمکدن بزی تحذیر ایتمشدر یهودیلرك حالنی عبرت مقامنده بزلره سرد ایده‌رك شاید بودسبحانیه قارشی لاقید قالیرسه‌ق عینی فلاکته اوغرایه‌جغمزی صراحةً تبلیغ بویورمشدی . اونك ایچین مسلمانلر کتاب اللهده حالی ذکر ایدیلن یهودیلرك اثرینی تعقیبده دوام ایتدکجه ایجه بیلملیدرکه دنیاده ، عقباده نصیبلری یهودیلرك نصیبندن باشقه بر شی اوله‌مایه‌جقدر . چونکه الله ذوالجلال عادل مطلقدر ظلمدن منزهدر . حکیمدر غفلت شائبه‌سندن مبرادر . (سنة الله قدخلت من قبل ولن تجد لسنة الله تبدیلا)

شونی‌ده سویله‌یه‌یم که بودورلرده کلن مسلمانلرك هیچ بری ایچین میدانده‌کی عمومی خجالتی ، عمومی سقوط و اضمحلالی یالکز باشده بولونان امرایه یوکلتمك طوغرو دکلدر . وقتیله اونلره کور کورینه اطاعتلری یوزندن بوحاله کلشکن شمدی اونلری طانیمالری ، اونلردن تبری ایتملری کندیلرینه هیچ برمنفعت تأمین ایتمز . مسلمانلردن نیجه‌لرینی کوریورزکه دوشدکلری خذلان اوچورومرندن فریاد ایدرلر ، کندیلرینی اوفلاکته سوروکله‌ین سفیل رؤسادن تبری ایدر طورورلر . (وقال الذین اتبعوا لوان لنا كرة فنتبرأ منهم كما تبرأوا منا كذلك يريهم الله اعمالهم حسرات عليهم = ارباب ضلاله اویمش اولانلر دییه‌جکلر که : آه دنیایه بر دها دونمك قابل اولسه‌یدی‌ده اونلر شیمدی بزدن ناصیل تبری ایدییورلرسه ، بزی ناصیل طانیمایورلرسه بزده اویله‌جه کندیلرندن تبری ایتسه‌ك ، اونلری طانیماسه‌ق . . .)

بونکله برابر بوسرسملر دوشمش اولدقلری ذلت و سفالته رغماً حالا کندیلرینه طوغرو یولی کوسترمك ایسته‌ینلرله اکلنیرلر ، حالا کوزلرینی آچیق ، شئون اجتماعیه‌لرینی اصلاح ایتمك ایچون حیاتنی وقف ایدن فداکاران ملتك بوخصوصده‌کی مساعیسی ، مجاهداتی کندی سفیل ، رذیل منفعتلرینه اویمدیغی صورتده زواللیلره عرضلرلو فنالغی ایقاع ایتمکدن چکینمزلر .

بونلر آشاغیده کله‌جك آیات کریمه‌ده حکایه بویورولدیغی وجهله تمامیله بنی اسرائیلك طوتمش اولدیغی یولی تعقیب ایدییورلر .. شیخ عبدالعزیز چاویش

أی مسلمانلر ، اویانکز ، حرکته کلیکز !

بسم الله الرحمن الرحیم

« واعتصموا بحبل الله جمیعاً ولاتفرقوا . . . . قاتلوهم یعذبهم الله بأیدیكم ویخزهم وینصركم علیهم ویشف صدور قوم مؤمنین ویذهب غیظ قلوبهم . »

أی مسلمانلر :

یوللرکز کسیلمش ، تهلکه‌لر هرطرفدن سزی صارمشکن حالا نه بکلیورسکز ؟ دشمن اسلامك مقدس بلده‌لرینی ، اك قیمتدار مملکتلرینی ، اك کوزل طوپراقلرینی استیلا ایتدی . نه وقت

قیملدانه‌جقسکز ؟ شاید حیاتکزه ضعف طاری اولور ، مسلرکز قیصیلیر ، جهانلری طولدوران نورلرکز سونرسه عاقبتکزك نه اوله‌جغنی دوشونمزمیسکز ؟

صلیب اطرافنده طوبلانان ملتلری قوم یبغیلری کبی چوق کوره‌رك اونلره قارشی کندیکزی قوتکزه رغماً ضعیف ، کثرتکزه رغماً آزمی صانیورسکز ؟ اونلر سزه نه‌قدر طوزاقلر قوردیلرده کندیکزی قورویه‌مادیکز ؟ نه‌قدر مملکتلریکزی پارچالادیلرده قارشی قویامادیکز ! نه‌قدر دینکزه تعرضده بولوندیلرده دفع ایده‌مدیکز.

اونلر ، او خائن ، او انصافسز ، او مدنیت ماسکه‌لرینه بورونن وحشی دشمنلر نه‌قدر یوردلریکزه حاکمیت بایراقلرینی دیکدیلر ، نه‌قدر یاقه‌کزدن پاچه‌کزدن طوته‌رق سزی سوروکله‌دیلر ؛ صوکراده ذلت ومسکنت حفره‌لرینه آتمقدن ذره قدر چکینمدیلر . نهایت مملکتلریکزی یغما ، ناموسلرکزی پایمال ، هر یرده‌کی حقوقکزیده سلب ایتدیلر .

ایشته آسیانك ، آفریقانك اسارتزده بلده‌لری ! . . ایشته بالقانلرك یتیم ولایتلری ! . . ایشته دشمن ظلمی آلتنده ایکله‌ین آناطولینك کوزل مملکتلری . . . برزمانلر توحیدك شعله‌کاهی اولان جامعلردن انوار اسلامیه‌نك مشرق اولان منبرلردن بوکون معمور قالمش تك بر مسجد ، ییقلمامش تك بر منبر بوله‌بیلیرمیسکز ؟ . خایر ، خایر ! اهل کفر هپ او مسجدلری شرکه مقر اتخاذ ایتدیلر . او منبرلره پاپاسلرینی اوطورتدیلر . او مناره‌لره چاکلرینی طاقدیلر .

کیدیکز ، بوتون بو اسارته دوشن مملکتلری کزیکز ! کوره‌جککز هپ فجیع حاله‌لر ، آجیقلی فغانلردر . اوزاقلره کیتمه‌یه ، دنیا ایله علاقه‌لری قالمایان ملتلردن مثال کتیرمه‌یه حاجت . ایشته کندی مملکتلریکزده او کافرلرك باشکزه کتیردکلری مصیبتلری کوریورسکز . برر برر بوتون اسلام دولتلرینی محو ایتدیلر . بوکون دولتمزدن باشقه دینمینك استنادکاهی اوله‌جق هیچ بر سلطنت قالمادی ! نره‌ده او آسیانك اسلام دولتلری ؟ نره‌ده او دینك حامیلری اولان آفریقا سلطانلری ؟ هپ او سلطنتلر منقرض اولدی . بوتون اوامرا ، بوتون او پادشاهلر ذلیل اولدی . بوکون اونلرك ییقق خرابه‌لرندن ، سیلینوب کیتمش اثرلرندن باشقه نه کوریورز ؟ یالکز اوته‌ده بریده بر طاقم پریشان ، مسکین ملتلر که اوزرلرینه صولت اولنیورده مدافعه‌یه مقتدر اولمایورلر . . کوزلری اوکنده هرکون درلو درلو طوزاقلر قورولیورده اودرین اویقودن کوزلرینی قالدیرمیورلر . . بتون مال وملکلری غصب اولونیورده هیچ برسس چیقارمیورلر ! . .

سبحان الله ! لاحول ولا قوة الا بالله ! بونلر او دنیالری فتح ایده‌ن غازیلرك ، بحر محیط اطلاسیدن چینه قادار سلطنتلری امتداد ایدن او قهرمانلرك سلاله‌سندن دکلی درلر ؟ قراللرك ، ایمپراطورلرك تاج وتختلرینه وارث اولان ، بیوك بیوك اردولرله سلطنتلری دەویرن ، اوروپانك شرقنده غربنده کلمة اللهی اعلان ایدن او بیوك اجداده بونلرك هیچ بر نسبتلری یوقمی‌در ؟ بونلر ایکی‌یوز سنه‌دنبری اهل صلیب هجوملرینی دفع ایدن او شجیع مجاهدلرك اولادلری دکلمی‌در ! او مجاهدلرکه : یوزلرجه سنه اوغراشدقلری حالده هیچ برزمان قوتلرینه خلل طاری اولمدی ، قلیجلری قینه کیرمدی ، هیچ برزمان وحدتلری تفرقه یوزی کورمدی ، سنجاقلری سرنکون اولمادی ؟ لکن اونلر بسالتله شجاعتله ممتاز ایدیلر ؛ الله یولنده جهادلرنده ثابت قدم ایدیلر . الله‌ده نعمتلرینی اونلردن اسیرکه‌مدی . فضل سبحانیسیله انلری مظفر ایلدی . هیچ برزمان فنالق آجیسنی طاتمادیلر . والله ذو الفضل العظیم .

ای توحید ! ای اهل بوشانلی تاریخك صاحبلری ! اکر جنتی ایسته‌یورسکز ، ایشته قاپولری آچیقدر : ایچنده لطیف لطیف نهرلر آقیور ، پرطراوت آغاجلرینك کولکه‌لری اوزانوب کیدییور . لذیذ میوه‌لری داللرندن صارقیور . بتون بونعم الهیه قلیججلرك کولکه‌لری آلتنده‌در . یوق ، اکر دنیایی ایسته‌یورسه‌کز امین اولوکزکه همتنی قصر ایدن ، فدا کارلق کوسترمه‌ین ، ذلت ومسکنت ایچنده حیاتی سوروکله‌یوبده نفسلرینی ، وطنلرینی دشمنك هجومندن مدافعه‌یه مقتدر اولمایانلر هیچ برزمان ذلت واسارتدن قورتولامازلر ، فلاح وسعادت یوزی کوره‌مزلر .

سلاحی الکزدن براقدقدن ، جهاد میدانلرینی ترك ایتدکدن صوکره عاقبتکز نه اولدی ، کوردیکز . اوت کوردیکزکه : اهل صلیب سزی کوله‌لر حالنه صوقدی ، قماش تداول ایدر کبی سزی آویزوب چویردی ، حیوان کبی سزی تسخیر ایتدی ، کوردیکزکه : پادشاهلریکزی ناصیل ذلیل ایتدیلر ، مملکتلریکزی ؛ ناصل چیکنه‌دیلر ؛ اشرافکزی ناصیل قهر ایتدیلر ؛ محرملریکزی ناصیل مباح قیلدیلر . کوردیکزکه : سزك مقدراتکزه ناصیل حاکم اولدیلر ، اسلافکزك متروکاتنه ناصیل قوندیلر ! . . .

ایشته بوکون الله سزه قدرت بخش ایتدی . سزه نصرت وظفر افقلرینی آچدی . دشمنلریکزی تفرقه‌لره دوشوردی ، ضعف وفتوره اوغراتدی . اونلرك بویونلرینی سزك اللرکزه کچیردی ؛ صاقین براقیه‌سکز .

الله ذو الجلال مسلمانلری جهادله ، دشمنلره قارشی قوغقله ، ذلت واسارته دوشمه‌مکله مکلف طوتیور . شهیدلره جنت ، صاغ قالانلره‌ده نصرت ، عزت وعد بویوریور :

(فقاتلوهم یعذبهم الله بایدیکم ، یخزهم وینصرکم علیهم ویشف صدور قوم مؤمنین ویذهب غیظ قلوبهم = سز اونلرله قتال ایدیکزکه الله اونلری سزك اللریکزله تعذیب ایلسون ، اونلری خجیل وسزی اونلره

یهودیلر آیریلق غیریلق اسبابندن چکینمش ، دینداشلرندن باشقه‌سنه مظاهرتده بولونمق یوزندن تولد ایده‌جك عاقبتی دوشونمش اولایدیلر سلطنتلری سوا ایدر ، شوکتلری مزداد اولور ، دشمنلرینی مهابت استیلا ایدردی‌ده بویله آوجی اوکندن قاچان شکار سورولری کبی بولوندقلری یرده دیکر ملتلر طرفندن قوغولوب طورمازدی .

لکن بونلر آره‌لرنده‌کی رابطه‌یی کندی اللریله پارچالایورلردی. یوردلرینی کندی اللریله ییقیورلردی . دشمنلرینی کندی دینداشلرینه قارشی ینه کندیلری غالب چیقاریورلردی (فما جزاء من یفعل ذلك منکم الاخزی فی الحیوة الدنیا = سزلردن بونی ایشله‌ینك جزای حیات دنیاده رسوالقدن باشقه برشی دکلدر .)

یهودیلر حیاتك دکرسز متاعنه رغبت ایدرك عرب مشرکلریله اتفاقلرندن تأمین ایده‌بیله‌جکلری استفاده‌یه قناعت ایتدیلر . بونلردن بعض طائفه بت‌پرست عرب قبیله‌لریله متفق اولور ، صوکره دیکر قبیله‌لره قارشی حرب ایدردی . حتی بو حرب کندی دینداشلرینك قتالنه منجر اولسه بیله چکینمزلردی . بو حرکتلری ایسه او اتفاق ایتدکلری قبائل سایه‌سنده عزت اکتسابنه تمایللرندن ، بر ده بو صورتله الده ایده‌بیله‌جکلری حطام دنیایه طمعلرندن باشقه برشیدن دکلدی . اوت ، بونلر یالکز ایچنده بولوندقلری ایامی خوش کچیرمك ایچین الده ایده‌بیله‌جکلری منافع ایله اکتفا ایده‌رك ، جمعیتلری تارمار اولور ، آره‌لرنده‌کی رابطه قیریلیر ، محبت نفرته انقلاب ایدرسه حاللری نره‌یه واره‌جغندن غافل اولدیلر ، افرادی آره‌سنده آیریلق غیریلق حسلری حاکم اولان بیوك بیوك ملتلرك ناصل اضمحلال اوچوروملرینه یووارلاندقلرینی بیله‌مدیلر ، دوشونه‌مدیلر ، یهودیلر بربرینه قارشی یابانجی ، بربرندن آیری یاشامق صورتیله اله کچیره‌بیله‌جکلری دکرسز بر حیاته مستقل ، حاکم بر امت اولمق صورتیله تأمین ایده‌جکلری اصیل ، نجیب بر حیاتی فدا ایتدیلر . بو ایکنجی حیاتی صاتوب مقابلنده برنجیسنی آلدیلر . الله ذوالجلالك یهودیلر حقنده‌کی تهدیدی آثاری تجلی ایتدی : بونلرك شوکتی ، عزتی یالکز اوخوش کچیرمك ایسته‌دکلری محدود ایامه انحصار ایتدی . آز زمان صوکره کرك کندیلرینه ، کرك کندیلرندن عصرلرجه صکره کله‌جك ملتداشلرینه ذلت ، اسارت مقدر اولدی . ایشته یاقین ، فقط آز اولان بر متاعه مقابل اوزاق ، فقط عظیم اولان بر متاعی فدا ایدنلرك عاقبتی بودر . جناب حق بونلره دنیاده اصابت ایده‌جك عذابك شدید اولماسنی ، هیچ بر زمان خفت بولمامسنی تقدیر بیوردی . اونك ایچون کندیلری باشقه ملتلرك کونا کون مظالمنه اوغرادقجه ، هر طرفدن اسارت زنجیرلریله قوشاتلدقجه نه قدر فریاد ایتسه‌لر ، نه قدر استمداد ایتسه‌لر جانب کبریادن هیچ بر نصرته نائل اوله‌مازلر . بو ، الله ذوالجلالك وعید الهیسیدرکه اصلا تخلف ایتمز . نه قدر امتلر واردرکه امر الهی‌یه عصیان ایتمش ، آره‌لرنده‌کی وحدتی ، جامعه‌یی نظر استخفاف ایله کورمش ، افرادی یالکز کندی محدود کونلرینی خوش کچیرمك ایچون الده ایده‌جکلری شخصی منفعت مقابلنده حیات ملیه‌لرینی صیانتدن یوز چویرمشدر . بونلر موجودیتلری برلره سریلمش ، کندیلرندن آرتق دنیا یوزنده بر خاطره ، بر ایز بیله قالمامش ، بوکون آدی صانی بیلینمز بر بیغین اقوام سالفه آره‌سنه قاریشمش کیتمشدر .

یهودیلر بر زمان دنیانك بیوك بر قسمنی الده ایدرك حکملرینی ، قوتلرینی یوروتدیلر . لکن بو شوکت وسلطنتی متعاقب روحلری کوچولدی . آرزولری خسیس اولدی . کندی حیات فردیه‌لرنده عاجلاً صاحب اوله‌جقلری مال ، منصب کبی شیلرله اکتفا ایدرك اللهك برلشدیریلمه‌سنی امر ایتدیکی شیلری آییرمقدن ، دنیا یوزنده فساد چیقارمقدن چکینمز اولدیلر . جناب حقه ویردکلری عهده ، میثاقه مبالاتده بولونمایه‌رق کندی ملتلرینك قانی کندی اللریله آقتدیلر . بوده صرف اصنامه طاپان متفقلرینه مظاهرت وبو یوزدن الده ایده‌جکلری مال ومنصبه طمع سائقه‌سیله اولدی . یهودیلر حقنده‌کی قانون الهینك حکمی یرینی بولمشدر . بوندن صکرا مسلمانلرك کوزلرینی آچیق وبر ملت آراسنده‌کی تفرقه‌نك ، انقسامك نه کبی بر عاقبت تولید ایده‌جکنی کندیلرینه کوستره‌رك افراد امت آراسنده جناب حقك (انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بین اخویکم واتقوا الله لعلکم ترحمون = مؤمنلر قارداشدن باشقه برشی دکلدر . اونك ایچین قارداشلرکزك آراسنی بولکز والله‌دن قورقوکز بلکه بو صورتله مرحمت الهیه‌یه نائل اولورسکز) قول جلیلی ایله عقد ایتمش اولدیغی رابطۀ اخوتی تحکیم وتأییده تشویق ایچون کتاب الهیده بر چوق آیات کریمه توالی ایتمشدر . لکن آیتلر ، تهدیدلر عقلی باشنده اولمیان بر ملته عجبا نه فائده تأمین ایده‌بیلیر ؟

قرآن کریم بزلره یهودیلره عائد او قدر شایان عبرت خبرلر ویرمشدرکه ایچلرندن بر دانه‌سنی نظر امعانه آلمش اولایدق نه اسلامك ارکانی بویله صارصیلیر ، نه‌ده مسلمانلرك حیات سیاسیه‌سی بو فجیع شکلی آلیردی !

جناب حق قرآننده مسلمانلری بربرینه قارداش ایتدی . رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمزده بونلری بربرینی سومك ، بربرینه قارشی مرحمتلی ، شفقتلی بولونمق ، بربرینه آجیمق خصوصنده اعضاسندن برینه بر الم اصابت ایتدیکی زمان دیکر اعضاسنك‌ده آتش کبی ، اویقوسزلق کبی اعراضی اظهار صورتیله او عضوك آجیسنه اشتراك ایدن یکپاره بر وجوده بکزتدی . پك اعلا ! عجبا عصرلردن بری کلن امم اسلامیه‌دن هانکیسی واردرکه افرادی آره‌سنده قرآن کریمك کندیلرندن آلمش اولدیغی شو عهد ومیثاقه توفیق حرکت ایتمش اولسون ؟ ینه او امتلردن هانکیسی

کوستریله بیلیرکه بر فلاکته ، بر مصیبته اوغرامش اولسونده دیکر بر
امت اسلامیه اونك المنه اشتراك ایتمش بولونسون ؟ مسلمانلر آره‌سنده
عثمان بن عفان رضی الله عنه زماننده‌ن تا بزدن اولکی نسله قدر میدان
آلان مجادله‌لری ، محاربه‌لری ، آقینلری ، یاغمالری مثال اوله‌رق سرد
ایتمه‌یه لزوم یوقدر . چونکه نسل حاضر کندیسی ایچین اوقدر ناخوش ،
اوقدر موجب عار حرکتلرده بولنمشدرکه مسلمانلرك جکرینی پارچه‌له‌مه‌یه
اسلامك استقبالنی هریرده بدبخت ایتمه‌یه کافیدر .

ایشته سزه مغرب اقصاده‌کی اربیلرك مملکتنده بولنان بربری
وعرب مسلمانلری ! بونلر طورمقسزین ، دیکلنمکسزین بربرلریله
چارپشدیلر ، بوغوشدیلر . نهایت عزملری یورولدی . سیاستلری
تارمار اولدی . کندی نفسلرینه قارشی قورولان طوزاقلرله مشغول
اولمقدن دولتك ، ملتك مصالحی ایله اشتغاله وقت بوله‌ماز اولدیلر .
داخلده‌کی دسائس ایله اویالامقدن خارجده‌کی دشمنلرك کرك کندیلرینه ،
کرك اسلامیته قارشی ترتیب ایتدکلری دولابلری دوشونه‌مدیلر .
بوکون کلمه‌نك بتون معناسیله پریشان اوله‌رق نهایت فتوحات پشنده
قوشان قوی ملتلره هضمی قولای بر لقمه حالنه کلدیلر . اوقدر
قولای که فرانسه حکومتی اوقوجه مملکته حمایه‌سنی تمدید ایچین
کندیسندن برجان بیله تلف ایتمدی . بودیارك قدیم اولان استقلالنی
محو ایچین تك تفنگ بیله قیرمدی . بوندن اول مصریلر آره‌سنده‌ده
عینی منازعه‌لر ، عینی مخاصمه‌لر میدان آلمشدی . نهایت بو آیریلقلر
غیریلقلر کرك خواص ، کرك عوام آره‌سنده بردرجه‌یی بولدی که
سلطنتلری ، استقلاللری الدن کیده‌رك هیچ حرب ایتمکسزین مملکتلرینی
اشغال ایدن انکلیز حکومتنك رعایاسی حالنه انقلاب ایتدیلر .

شاید نمونه‌لرك الك یکیسنی ، کوزکزك اوکندن کچن فاجعه‌لرك الك
الیمنی ایسترسه‌کز ایشته ایران حکومتی که بر منکنه ایچنده صیقیشوب
قالمشکن برطرفدن سلطنت ، منصب مجادله‌لری ؛ دیکر طرفدن اهالی‌یه
قارشی ظلم ، یغما رذالتلری آره‌سنده دنیایی کورمه‌یه میدان
بوله‌مادی . نهایت داخلی محاربه‌لر بتون رجالی بیتیردکدن ، بیت‌المالی
صویدقدن ، ثروت ، قوت منبعلرینی قوروتدقدن صوکره شمالدن روسیه ،
جنوبدن انکلتره بونلرك مملکتنی تقسیمه ، استقلاللرینی محوه قالقیشدی .
وبومقصدی استحصال ایچین اومنکنه‌یی بر آزداها صیقیشدیره‌رق ملتك
ذاتاً کوشه‌مش ، یوموشامش مفصللرینی ، کمیکلرینی قولایلقله ازیویرمکدن
باشقه بر حرکته محتاج اولمادی .

لکن نیچین نمونه‌لرمزی اوزاقلردن کتیرمك صورتیله قارئلرمزی
یورییورز ؟ ایشته عثمانلیلر کوزمزك اوکنده طورییورکه اقوام اسلامیه
آره‌سنده اوندن باشقه استقلاله صاحب برملت قالمامشدر . بویکانه مستقل حکومت

اسلامیه‌نك فردلری ، جماعتلری آره‌سنده شدتلی مخاصمه‌لر ، مجادله‌لر
حکم فرما اولیور . حتی بوجماعتلری تمثیل ایدن بیوك طانیلمش برطاقم
رجالك طبقی مصره اشغال ؛ فاسه ، ایرانه اضمحلال فلاکتنی کتیرن
اومشؤم حرکاته امثال ایتدکلرینی کوریورز .

عجبا بومنفور ، بوسفیل حرکتلری دینمینك دساتیریله ، قرآن
حکیمك آیاتیله تألیف امکانی وارمیدر ؟

قرآن حکیم ملتی دوغرو یوله سوق ایدر واعمال صالحه‌ده بولنانلره
مؤبداً قاله‌جقلری براجر جزیل ایله مژده‌لر . (ان هذا القرآن یهدی للتی
هی اقوم ـ ویبشر المؤمنین الذین یعملون الصالحات ان لهم اجراً کبیراً)

اسلام توحید مطلق دینیدر . (وان هذه امتکم امة واحدة) دستور
ازلیسی بزی برامت حالنه کتیرمشدر . بك اعلا ! عصبیت منازعه‌لری ،
مذهب مجادله‌لری ، شخصی احتراصلر آره‌مزده‌کی وحدتی تارمار
ایدر طورورکن بز ناصل اولورده اسلامك وجوده کتیرمش اولدیغی
اویکپاره امتز ، ظنده بوله بیلیرز ؟

قرآن حکیم بزه بیلدیرییورکه بنی اسرائیل کندیلرینه طرف الهیدن
حجتلر ، بینه‌لر کلمش اولمسنه رغماً صوکره‌لری تفرقه‌یه ، اختلافه
دوشه‌رك یابانجی ملتلرله اتفاق عقد ایتمشلر . کندی دین قارداشلرینك
قانلرینی دوکمشلر ،ماللرینی یغما ایتمشلر . بو حرکتلرینك جزای سزاسی
دنیاده دائمی بر ذلت ، عقباده ایسه ابدی بر عذاب صورتنده تجلی ایتمش . بك
اعلا ! بنی اسرائیلك صاپدیغی یولدن کیدن ، اونلرك بو معوج اثرلرینی
تعقیب ایدن امت اسلامیه‌نك عاقبتیده مظاهرنده بولندقلری دین دشمنلری
یوزندن معروض قاله‌جقلری اسارت وذلتدن باشقه نه اوله بیلیر ؟

مصر کبی ، هند کبی ، طرابلس غرب کبی ، تونس کبی ، فاس کبی
ارکان استقلالی ییقیلان قطعه‌لرده‌کی مسلمانلرك اوغرادقلری بادره‌لر
بزم ایچین نه آجی بر لسان عبرتدر ! اوحوالیده‌کی اقوام اسلامیه دیکر
طرفلرده‌کی قارداشلرینی محو ایچین اهل صلیب اردولرینه یاردیم ایدییورلر :
کوریبورزکه مصرلی بر مسلمان دین قارداشی بولونان سودانلی‌یی تپه‌لیور ،
آفریقانك شمالندن ایتالیانلرك جلب ایتدیکی زنجی بر مسلمان
طرابلس غربده‌کی دین قارداشنه سالدیرییور ، تونس عسکرلری ، جزائر
عسکرلری مغرب اقصاده‌کی قارداشلریله بوغاز بوغازه کلیور ، ایشته بو
صورتله دنیانك بر طرفنده مسلمانلر دیکر طرفده‌کی مسلمانلرك قانی
دوکه‌رك ، یوردلرینی تارمار ایدرك صلیبه طاپان ملتلره کندی دینداشلری
علیهنه مظاهرتده بولونیورلر . بونکله برابر مغرب اقصا اهالیسی ایچین بوکون
جزائر ، تونس عسکرلرینه احتیاج قالمادی : آره‌لرنده ظهور ایدن ،
کیتدکجه آلوله‌نن مقاتله‌لر کندیلرینی بیتروب طورییور . فرانسه حکومتنه
حیثیتلرینی ، شرفلرینی ، استقلاللرینی ، دینلرینی یا غایت خسیس
بر منفعت ، یاخودده غایت رذیل بر امل ، غایت صاچمه بر خولیا

منصور ایتسون ، مؤمن اولان مسلمانلرکده صدورلرینه شفا ویرەرك قلبلرندەکی غیظی کیدەرسون .)

(ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم واموالهم بان لهم الجنة يقاتلون في سبيل الله فيقتلون ويقتلون وعداً عليه حقاً في التوراة والانجيل والقرآن ومن اوفى بعهده من الله فاستبشروا ببيعكم الذي بايعتم به وذلك هو الفوز العظيم = الله مؤمنلرك کندیلرینه جنتی احسان ایتمك اوزره نفسلرینی ومالّلرینی صاتین آلمشدر . او مؤمنلرکه الله یولنده جهاد ایدرلر ، أولدورورلر ، شهید اولورلر ، اللهك غورندە توراتده ، انجیلده ، قرآنده بیان ایدلمش بر وعد حقدر . عجبا اللهدن زیاده وعدینه وفا ایدەن کیم واردر؟ اویله ایسه کیریشدیککز بو آلیش ویریش ایله مژدەلەنکز فوز عظیم ایشته بودر .)

هیئت اجتماعیه‌مزك یارەلرندن

قونیه‌ده منتشر «اوکود» غزته‌سنك کچن نسخه‌مزده مندرج مقاله‌سنك مابعدیدر :

« شیمدی یالکز اورته‌ده خانمانسوز وحکومت قاپوسنك حریم عصمتنه قدر یاقلاشمامش بر مصیبت داها واردرکه اوده قومادرد . دار شهنشك مقیسی پنجره‌سندن ارباب عصمتی دائماً ترصد ایتمکده اولان بو کوزده انشاالله یك یاقین بر آنده چیقاریلوب آتیله‌جقدر .

« بیلەمز ناصل بر فلسفهٔ حقوقیه ابتناء ایدرکه بو شئامت انکیز محللرك مؤسسلرندن زیاده بو تأسیسه اجابت ایدنلرندن قید مسئولیتدن وارسته براقلیور ؟ قوای بدنیه‌نی ایستدیکی کبی صرف واستهلاکدن ممنوع اولالا بر شخصك قدرت مالیه‌سنی بیهوده یره اضاعه ایتمسنه نه‌دن میدان ویرلمك جائز اولیور ؟ بز بو بابده‌ده قوای قانونیه‌مزك صلاحیت محدوده‌سنی داها واسع وشامل کورمك ایسترز . الویرركه حکومت ملیه‌مز بونی تخطر ایتسین . .

« شیمدی‌یه قدر میدانه کلمش اولان مؤسسات دینیه‌نك هان کافه‌سی فحشك علیهنده بولونمشلر . وبونك منعی ایچون بر چوق تدابیر اتخاذ ایتمشلردر . مع التأسف بو تدابیر بالآخره تأثیرلرینی غائب ایتمشلردر . ضروریات اقتصادیه انسانلره دیکر وظیفه‌لرینی اونوتدرمش احتیاج وآچلق بر چوق بیچاره‌کانی ساحهٔ سفالته آتمشدر . ایشته بو صورتله فحش تدریجاً باشلامش ، شمدیکی هیئت اجتماعیه‌ده بر موقع طوتمشدر . بونك اوکنه کچمه‌یه جسارت ایده‌مه‌ین ، بونك ایچون اساسلی تدبیرلر بولمقدن عاجز بولنان بورژوا دولتلر یالکز فحشك مضرتنی تحدید ایچون بعض قانونلر یاپمقله اکتفا ایتمشلردر . حالبوکه بو قانونلرك تأثیری محدود قالمش وفحشك جزای طبیعیسی اولان پیس خسته‌لقلر قباحتلی ومعصوم بر چوق جانلر یاقمشدر . بر چوق کیمسه‌سز ومحتاج قادین وقیزلرك ضرورتندن استفاده ایدرك کار ایتمك قاپیتالیست مملکتلرده بر صنعت اولمش واسیر پازارندن باشلایه‌رق عرق ابیض تجارتنه قدر فقیر وکیمسه‌سز قادینلرك یوزندن تجارت ایدلمشدر . قاپیتالیست مملکتلر بو حال وحشته قارشی یالکز سطحی تأسفلرله وقت کچیرمش ومحدود اللرده طوپلانه‌رق ملتلرك مقدراتنه حاکم اولمقده اولان سرمایه‌لرك اصحابی فقیر عائله‌لرك کوزل قیزلرینی پاره مقابلنده الده ایتمه‌یی بر کیف عد ایتمشلردر . زواللی بشریتده یوز بیکلرجه ، میلیونلرجه قادین وقیز بو صورتله اصحاب ثروتك النده اویونجاق اولمش وفقر وضرورتلرینه قربان ایدلمشدر . .

شئون :

جبهه‌لرمز :

جبهه‌لرده اوفاق توفك مصادمه‌لردن باشقه اهمیتلی بر حادثه اولمامشدر غربده سکونت واردر . یالکز بوسه منطقه‌سنده بر هفته اول بر کشف قولمز وماکولی استقامتنده ایلرولەمش ، دشمن مصادمه‌یه جسارت ایده‌مه‌یه‌رك چکیلمشدر . مارتك بدنجی کونی دمیه یونانیلر قیاجناره دوغرو تعرض ایتمش ، دەده بر چوق مقتول ومجروح براقه‌رق رجعت ایتمشدر .

آطنه جبهه‌سنده غازی عینتابك سقوطندن صکره فرانسزلر شمدی عثمانیه ، اصلاحیه منطقه‌لرنده فعالیت کوستریورلر . ارمنی فدائیلریله برابر توحد مساعی ایدەرك تعرض ایدوب طوریورلر . ۳ – مارتده طوپراق قلعه شمالنده‌کی تاتارلر قریه‌سنه ، بر کون صکره قانلی کچید شرقنده‌کی قره‌تپه موضعنه ، فرداسی تکرار قره‌تپه – آقچه‌قویونلی خطنه تعرض ایتمش ایسه‌ده مقابل تعرضلریمزله بتون بو هجوملری دفع اولنمش ، کندیلرینه بر چوق مقتول ومجروح ویردیرلمشدر .

اصلاحیه منطقه‌سنده حاصه جنوبنده نارلی قویو مضمزه وقوع بولان تجاوزی‌ده دفع اولنمشدر .

لوندره قونفرانسی :

لوندره قونفرانسندن هنوز مثبت ومفید بر نتیجه استحصال ایدله‌مامشدر . کرك اونلر ، کرك بزم مرخصلرمز شرطلرینی درمیان ونقطهٔ نظرلرینی مدافعه ایتمشلردر . بزم هیئت مرخصه رئیسمز بکر سامی بك قونفرانس مقرراتنك آمال ملیه‌مزی تطمین ایده‌میه‌جکنی سویلمشدر . قونفرانس ازمیر وتراکیاده هیئت تحقیقیه کوندرلمسی حقنده‌کی قراری یونانستانده بیوك سوء تأثیر حصوله کتیرمشدر . یونان مجلس مبعوثانی سەور معاهده‌سنده هر هانکی بر تعدیلك قبول ایدلمه‌مسنه اکثریت آرا ایله قرار ویرمشدر .

شرق مسئله‌سنك حلنی ارزو ایدن ایتالیا محافل سیاسیه‌سنده یونانیلرك بویله سرکشانه حرکتی فنا تأثیر حاصل ایتمشدر .

یونانیلرك پاریس معاهده‌سنه تشبث ایتدکاری استقراضی‌ده فرانسزلر رد ایتمشلردر

آمریقا رئیس جمهوری (هاردینغ) ك تورکیا استقلال مایسنك محافظه اولونمسی ، ازمیرله تراکیانك تخلیه‌سی لازم کلدیکی فکرنده اولدیغنی اوروپا ژورناللری تبلیغ ایدیور . یکی آمریقا رئیس جمهوری ارمنستان مسئله‌سنده مداخله ایچون کندیسنده بر حق کورمدیکنی بیان ایتمشدر ؛

هندستان :

هندستانده اغتشاشات دوام ایدییور و کون کچدکجه کسب وسعت ایدییور . تایمس غزته‌سی وضعیتی وخیم کوریور : قیام ایدن کویلیلر شرقه طوغرو نفوذلرینی توسع ایتمکده‌درلر . (رای باللی) شهرنده باشلایان بو قیام یوز ، یوزاللی میل اوزاقلرده بولونان (فیض آباد) ، (منطقه پور) شهرلرینه قدر سرایت ایلمشدر . اختلالجیلر اون بیك قدر تخمین اولنیور . انکلیزلر (لکنو) دن عسکر سوق ایدییورلر .

اختلال منطقه‌لرینه سوق اولونان عسکرلر اختلالی باصدیرمغه موفق اوله‌مامشلردر . قیامجیلر (الله آباد) اوزرینه کوندریلن برقطعهٔ عسکریه‌یی رجعته مجبور ایتمشلر ، اوحوالیده‌کی محصولاتی مصادره ویاغما ایتمشلردر .

انکلیزلر هندستان قیامنی باصدیرمق ایچین باشقه طرفدن عسکر کوندرمه‌مدکلری جهتله عراقده‌کی اردوئی هندستانه نقل ایدییورلر .

موسقوه تلسز تلغرافنه کوره هندستانده عموم هند اهالیسنی تمثیل ایتمك اوزره منظم برقونغره عقد ایدلمشدر . بر ، شیمدی‌یه قدر عقد ایدیلن اجتماعلرك الکبیوکیدر . . قونغره صوك حده قدر انکلتره ایله مجادله‌یه قرار ویرمشدر .

ایران :

ایرانلیلرله بولشه‌ویقلر آره‌سنده موسقوواده برائتلافنامه عقد اولونمشدر . تان غزته‌سنك بیاننه کوره بومعاهده ایران حقنده‌کی اسکی روس سیاستنك تمامیله دکیشدیکنی تصدیق ایدییور ، که بوحرکت انکلیز — ایران ائتلافنی صارصمقده‌در . بولشه‌ویقلر ، چارلق طرفندن الده ایدیلن بوتون معافیات وامتیاز آتدن ، دیوندن ، ایرانی حقوق حاکمیتنه عارض اولمش بالجمله تحدیداتدن صورت رسمیه‌ده فراغت ایتمکده‌درلر . یعنی چینه قارشی اتخاذ ایتدکلری طرز سیاستی ایرانده‌ده تطبیق ایلدیلر . بولشه‌ویقلر بویله حرکت ایتمکله چین ایله ایرانی آوروپالیلرك علیهنه تحریك ایتمك مقصدینی تعقیب ایتمکده‌درلر ، ائتلافنامه موجبنجه لدی الایجاب ایران اراضیسندن بولشه‌ویك عسکرلری مرور وعبور صلاحیتنی حائزدرلر .

ایرانده انکلیزلرك وضعیتی وخامت کسب ایتمشدر . انکلیزلرك ایران — انکلیز مقاوله‌سنك پایدار اوله‌بیلمسندن قطع امید ایتمشلردر

ایرانده اجرای حرکات ایدن رضا خان طهرانی ضبط ایتمشدر . یکی قابینه‌یی تشکیل ایچون شاه ایله مذاکره‌یه باشلامشدر . شهرده سکونت اعاده ایدلمشدر . ضربهٔ حکومت عامللری میاننده رعد غزته‌سی مدیری سید ضیاء ده واردر . اسکی قابینه اعضالری توقیف اولنمشدر . ملی‌ یوتلر رؤساسی شاهه حرمت ایتدیکنی ، داخلی وخارجی مشکلاته قارشی قوتلی بر حکومت تأسیس ایتمك آرزوسنده اولدقلرینی بیان ایتمکده‌درلر .

اقصای شرق :

چینلیلرك آلمانلردن حرباً ضبط ایتدکلری بلده‌لوی ورسای قونفرانسنك ژاپونلره ویرمسی اوزرینه چین ایله ژاپونیا آراسنده أکیلن تخم نفاق صوك زمانلرده حال بردوره‌یه کیرمشدر . چین ژاپونیا ایله مناسباتی قطع ایتمش وسفیرینی کیری چاغیرمشدر . سیبریا طرفندن کله‌جك هرهانکی برنفوذه قارشی متحداً حرکات اجراسی ایچون ۱۹۱۸ده منعقد بولونان چین ـ ژاپون مقاولهٔ عسکریه‌سی‌ده فسخ ایدلمشدر .

ژاپونلر چین اراضیسنده یکی تحشیدات یاپمقده‌درلر . بولشه‌ویکلرده چین عمله‌سنی ژاپونیایه قارشی شدتله تحریك ایتمکده‌درلر .

§ ژاپونلرك شرقده توسعلرینی اندیشه‌لی برصورتده تعقیب ایدن آمریقا حکومتی ژاپون قوتلرینك سیبریادن چکیلمسی ایچون توکیو حکومتنه برنوطه ویرمشدر .

ایرلاندا :

ایرلاندا اختلالی کسب شدت ایدییور . (قورق) ، (دوبلین) حوالیسنده خلق ایله پولیسلر آراسنده قانلی مصادمه‌لر اولمش ، اختلالجیلر یوللری ، کوپریلری برهوا ایتمشلردر . .

انکلیزلر توقیفات ومظالم اجراسنده کمال شدتله دوام ایدییورلر . انکلیز عسکرلری اوزرینه بومبا آتیلان خانه‌لری انکلیزلر یاقیور ، خاك ایله یکسان ایدییورلر . اهالیدن وانکلیزلردن یك چوق مقتول ومجروح واردر .

دیکر طرفدن اختلالجیلر (شه کبه‌رەن) شهری اوزرینه یورومکده‌درلر . انکلیزلرده عسکر سوق ایتدیکی جهتله دها مهم مصادمه‌لرك وقوعنه انتظار اولونیور .

ایرلاندا اغتشاشاتنك اوکنه کچمك ایچون انکلیزلر یکرمی بش ملیون انیز لیراسی صرف ایتمشلردر .

ایرلاندا پارلامنته‌سنك بتون اعضالری بر اجتماع عقد ایده‌رك استقلال تام قبول ایدلمدکجه انکلتره ایله قطعیاً مذاکره‌یه کیریشلمه‌مسنی تحت قراره آلمشلردر .

حافظ احمد افندی مرحوم

آنقره‌ده کائن «داخی الوان» جامع شریفی امامی وخطیبی حافظ احمد افندی مبتلا اولدیغی خسته‌لقدن قورتوله‌مایه‌رق ارتحال ایتمشدر . مرحوم صداسی ، اداسی ، صورتی ، سیرتی ، علمی ، عرفانی اعتباریله امثالنه آز تصادف اولونانلردن قیمتلی برذات ایدی . مشاهیر حفاظدن نازللی مرحوم حافظ راغب افندیدن تعلم ایدن مرحومك آنقره‌ده برخیلی تلامیذی واردر . عائله‌سیه ومحترم آنقره‌لیلره بیان تعزیت ایدرز . لله الفاتحه .

آنقره ـ ایقاظ مطبعه‌سی

اخطارات

آدرس تبدیلنده آیریجه بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح واوقوناقلی اولملی وآبونه صره نومروسی محتوی بولونملی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا اولونور .

پاره کوندرلدیکی زمانه نه یه دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولونور .

سبیل الرشاد

سنه ۱۳۳۰

ابونه شرائطی

هر یر ایچون سنه‌لکی (۲۵۰) آلتی آیلغی (۱۳۰) غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروش، سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در

اداره‌خانه

آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار معالممنونیه قبول اولونور . درج اولنمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

دینی ، علمی ، ادبی ، فلسفی هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در .

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم — باش محرر: محمد عاکف — صاحب و مدیر مسؤل: اشرف ادیب — اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ۴۷۲ — ۱۱ رجب ۱۳۳۹ — بازارایرتسی — ۲۱ مارت ۱۳۳۷ — جلد ۱۹

بسم الله الرحمن الرحیم

« ومن یقنط من رحمة ربه الا الضالون - ضلاله دوشنلردن باشقه کیم تاکریسنك رحمتندن امیدینی کسه‌بیلیر ؟ »

لکن ، هانی ، بر نفخه‌سی یوق مى ابدك ؟
« أولمش ! » مى دیدك ؟ . . آه اونى أولدورملی میدك ؟
حقك ازلی فجری بوغولمازدی ، آظلم ،
فردالرك آرتیق ، کوره‌جکسین که ، نه ظلم !
اونلمز یوروم ، دیرسه‌ك ، امین اول که یورونمز ؛
یللرجه باقدقلرمزك براوفاق لمعه کورونمز ؛
بیلنکده اوغولدر طورور امواجی الالك ؛
کردابه اوروور آلنی قوشدقجه ، خیالك .
خسران صاوار آفاقکی ، ییرتوب کچه‌مزسین ؛
آرقه‌کده‌می ، قارشیکده‌می ساحل ، سچه‌مزسین .
ای یلده قالان یولجیسی یلدای حیاتك !
کوکلرده دکل ، یرده دکل ، سنده نجاتك :
أولمش دیدیکك روحی آولندیریور، پرده ،
بر پارچه اچیلسین شو محیطکده‌کی پرده .
بر پارچه آچیلسین دییورم ، چونکه بونالدك ؛
نومید اوله‌رق ، بر ازلدن طونه قالدك .
ای حقه طاپار کن شاشیران قلب موحد !
بر سینه امانسز یاشار آنجق ، اوده : ملحد .
بر لمعه‌سی قالمی یا ایمان ایله یأسك ؟
حاشا ! بونك امکانی یوق ، البته بیلیرسین .
اویله‌یسه نیچون بوینکی بوکمش طورویورسین ؟
هیچ مرحمتك یوقمیدر اولادیکه اولسون ؟
طوغدق . . « یشامق یوق سزه ! » دیرلردی بشیکدن ؛
دنیایی مزارلق بیله‌رك ایندك اشیکدن !
تلقین حیات ایتمدی اصلا بزه بر سس . .
یوردك ازلی یاسجیسی بایقوش کبی هر کس ،
یأسك بولانیق روحنی زرق ایتمه‌یه باقدی . .
ملعون اشی بر نسلی اویوشدردی براقدی .
« دولت باته‌جق ! » چیغلیغی بیننده اوترده ،
ملتده بقا حسی ازیلمزمی که ؟ نرده !
« دولت باته‌جق ! » .. ایشته بو أولدوردی شبابی . .
کیت یوقلاده باق ، وارمی قیمیلدامه‌یه تابی ؟
آفاقه یوکلنسه‌ده بیکلرجه مهالك ،
باتمازدی بو دولت « باته‌جقدر ! » دیمه‌یدك .
باتمازدی . . خایر ، باتمادی ، هم باتمایاجقدر ؛
تکسن اولویان یأسی بوغوب عزمی اویاندیر .
کافی اوکا جان ویرمکه بر نفخهٔ ایمان . .
داور انسین امیدك . . بو نه خیبت ، بو نه حرمان ؟
ماضیده‌کی هجرانلری صوصدورمایه باشلا ؛
اولادیکه صاغلام بر امل مایه‌سی آشیلا .
اللهه دایان ، سعیه صاریل ، حکمته رام اول . .
یول وارسه بودر ، بیلمیورم باشقه چیقار یول .

محمد عاکف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

« ولقد آتينا موسى الكتاب وقفينا . . . . ان كنتم مؤمنين »

مآل كريمى

موسايه توراتی ويردك ، كنديسندن صوكره بربری آرقه‌سندن پيغمبرلر كوندردك . مريمك اوغلی عيسايه معجزه‌لر ويردك ، اونی روح القدس ايله تأييد ايتدك . (بويله ايكن بوله گلديلر .) يك اعلا! سزلر خوشكزه كيتمه‌يه‌جك احكام تبليغنده بولونان هر پيغمبر كلدكجه ايمانی كبريكزه‌يه ديرمه‌يه‌جك ده بويله برقسمنی تكذيب ايده‌جك ، برقسمنی ده اولدوره‌جكميسكز؟ پيغمبره : « بزم قلبلرمز اورتولیدر . (سنك سوزلريكی طويماز .) » ديديلر . اويله دكل! الله بونلری كفرلری سببيله رحمتدن اوزاقلاشديرمشدر ده اونك ايچون ايمانلری صوك درجه‌ده آزدر . بونلره الله طرفندن الرنده‌كی توراتی تصديق ايدن بر كتاب (قرآن) كلديكی زمان — كه او كلزدن اول مشركلره قارشی : « يا ربی ! بزه آخر زمانده كله‌جك پيغمبرله نصرت وير ! » ديورلردی — ايشته او ، طانيدقلری پيغمبر كنديلرينه كلنجه انكار ايتديلر . اللهك لعنتی كافرلر اوزرينه اولسون . الله قوللری آره‌سندن ديله‌ديكنه كندی فضل الهيسندن وحی ايندیرمش اولمسنی قيصقانمق يوزندن قرآنی انكار صورتيله كنديلرينی صاتمش ، هدر ايتمش اولملری نه فنا بر حركتدر! بو حركتلريله اولجه مستحق اولدقلری غضب الهی‌يه بر غضبك دها انضمامنه سبب اولديلر . ذاتاً كافرلر ايچون كنديلرينی رسوای ايده‌جك بر عذاب مقرردر . بونلره : « جناب حقك ايندیرمش اولديغی قرآنه ايمان ايدك . » ديندیكی زمان ، « بزلر كنديمزه ايندیريلن توراته ايمان ايدرز . » ديرلر واوندن باشقه‌سنی انكار ايدرلر . حال بوكه قرآن هم حق ، هم الرنده‌كی توراتی مصدق اوله‌رق نازل اولمشدر . كنديلرينه دی كه : « ادعاكز وجهله توراته ايناتيورسه‌كز نيچون اولجه اللهك پيغمبرلرينی اولدورمشديكز ؟ »

***

بنی اسرائيلك ، كنديلرينی خيره ، حقه بولانه سوق ايدن پيغمبرلره قارشی كرك شيماريقلقلری ، كرك نفسانی هوسلرينه اويملری يوزندن روا كوردكلری چيركين معامله‌لرك برقسمنی بو آيات كريمه بزه حكايه بويورمقده‌در . اوت ، جناب حق حضرت موسايی بونلره هدايتی ، نوری احتوا ايدن الواح ايله كوندردی . صوكره عيسی عليه السلام زمانه قدر شريعت موسويه دعوتی تجديد ايچون متسلسلاً ديكر انبيايی بعث بويوردی . لكن بونلر ايشلرينه كلميه‌جك احكام تبليغنده بولونان هر پيغمبره قفا طوتديلر : حزقيل ، داود عليهم السلام كبی برقسمنی انكار ايتديلر . زكريا ، يحيی عليهم السلام كبی برقسمنی ده اولدورديلر . جناب حق بنی اسرائيل پيغمبرلرينی بربری آردنجه كوندردی وبو سلسله‌يی حضرت مريمك اوغلی حضرت عيسی ايله تكميل ايتدی . اوكا انكاره مجال تصور اولونه‌ميه‌جق قدر باهر وقاهر معجزه‌لر ويردی . كنديسنی اولو قلبلری ديريلتن ، اسارت آلتنه كيرمش روحلری قورتاران ، ضلاله دوشمش فكرلری يوله كتيره‌ن روح القدس ايله تأييد ايتدی . تاكه او نبی محترم ، بنی اسرائيلك طوغرو يولدن صاپمش بريغين خرافه‌جيلرينی توحيده ، بت‌پرست آيينلرندن فراغته دعوت ايتديكی زمان كيمسه كنديسنه قارشی حجت سرد ايده‌مسون ده حقی قبوله مجبور اولسون . ١) حضرت عيسی بنی اسرائيلك شئون حياتيه واجتماعيه‌لرينی اصلاحه چاليشدی . امتنه شفقتندن طولايی توراتك احكامندن بعضلرينی اذن الهی ايله تخفيف ايتدی : (واحل لكم بعض الذی حرم عليكم وجئتكم بآية من ربكم فاتقوا الله واطيعون ان الله ربی وربكم فاعبدوه هذا صراط مستقيم = سزه حرام ايديلن شيلرك بعضيسنی حلال قيلمق ايچون كلدم . وتكريكزدن سزه معجزه كتيردم ، آللهدن قورقوكز ، بكا اطاعت ايديكز . الله هم بنم ، هم سزك تكريكزدر . اوكا قوللق ايديكز . بو كوستر ديكم يول طوغرو يولدر .) ديدی .

بنی اسرائيل حجت ، برهان قارشوسنده مغلوب اولورده كتب الهيه‌نك طوغرولغنی ، كرك حضرت موسانك ، كرك او رسول محترمدن صوكره كلن ديكر پيغمبرلر طرفندن وقوع بولان دعوتك صحتنی اعترافدن باشقه چاره قالمادقلرينی كوردكلری زمان مغالطه ايله يافه‌يی قورتارمق ايچون « نه ياپه‌لم ! انبيانك حقيقت ديه سرد ايتدكلری سوزلره قارشی قلبلرمز قات قات اورتو ايچنده بولونيور . » ديرلر ، او الهی مرشدلرك هدايتنه ياناشمازه ، نصيحتلرينی ديكله‌مز ، تهديدلرينه قولاق آصمازلردی . بونلر ديمك ايستيورلردی كه : ضلالتلری قصده مقرون دكلدر ، بريوزنده فساد چيقارملری حسدلرندن ، طغيانلرندن . آيات الهيه‌دن يوز چويرملری ، موسی وعيسی عليهما السلامه نازل اولان بشارتلری هيچه صايملری عنادلرندن اولمايوب آنجق تبيين ايديلن حقايقك ادراكلری فوقنده اولماسندندر ، بناءً عليه شريعت الهيه‌دن يوز چويرملری صرف جهالتلرندن واو شريعتدن مقصود اولان غايه‌يی احاطه ايده‌مه‌ملرندندر .

اوت ، بنی اسرائيل بونی سويليوردی . لكن خالق حكيم اونلرك بو سوزلرينی نقض ايدرك كنديلرينك رحمت الهيه ساحه‌سندن مطرود اولملرينه كفرلرندن ودسائس الهيه‌يی بيله بيله قبول ايتمه‌ملرندن باشقه برسائق اولماديغنی بيان بيوردی . (حتی تأتيهم البينة رسول من الله يتلو صحفاً مطهرة فيها كتب قيمة)

فساد اخلاق ، عناد بنی اسرائيلك نفسلرنده اوقدر يرلشدی كه دين الهينك عين اليقين كوردكلری ، طانيدقلری قسمنه بيله پك آز ايناتيورلردی . بونلرك ايمانسزلقلری قبول حقی كبرلرينه يديره‌مه-

---

١) متی انجيلنك ١٠ و ١٥ نجی بابلرينه مراجعت

ملرندن طولایی ایدی . موعود اولان عذاب الیمی کورمدکجه نه قدر عبرتلر ، نه قدر خارقه‌لر کورسه‌لر ینه ایمان ایتمه‌مه‌یه عزم ایتمشلردی. الله ذوالجلال بونلری رحمتندن طرد ایتمش‌سه ، جبار ، قهار دیکر برطاقم ملتلرك تحکمی آلتنده یاشامه‌یه محکوم ایلمش‌سه بوجزا صرف دین الهی‌یه انقیادی برذل عد ایدرك کفرلرنده ، عنادلرنده اصرار ایلملرندن وقوانین الهیه‌یه قارشی عصیان ایتملرندندر. شبهه یوقدرکه جناب حق انسانلره ذره قدر ظلم ایتمز. انسانلره ظلم ایدنلر انسانلرك بنه کندیلریدر.

عیسی علیه‌السلام بنی اسرائیله کوندرلمشدرکه ذاتاً اللرنده‌کی توراتی اونی محترمك رسالتی تبشیر ایدن ایات ایله نازل اولمشدی . بونکله برابر بنی اسرائیل حضرت عیسایه اعلان خصومت ایتدیلر . کندیسنه قارشی سوء معامله‌ده اوقدر ایلری کیتدیلرکه صلباً اعدامنه قرار بیله ویردیلر.

یهودیلر عرب مشرکلرینی امی دییه تعییب ایدرلر ، اللرنده‌کی توراتك احکامندن بیلدکلری قدرینی حجت مقامنده سرد ایدرك اونلری الزام ایدرلر وبواحکامك من عندالله نازل اولدیغنی تصدیق ایتمدکلرندن طولایی اونلری مؤاخذه‌ده بولنورلردی . بونکله برابر قرآن کریم اللرنده‌کی توراتی مصدق اوله‌رق من عندالله نازل اولونجه وکندیلری او کتاب مبینی قبولده مضطر قالنجه بونك امی بر عربه نزولی کندیلرینه آغیر کلدی. دهادون عرب مشرکلریله کتاب الهه دائر مجادله‌ده بولوندقلرینی ، بومشرکلری احکام الهیه ایله الزام ایتدکلرینی اونوتدیلر ، وبو احکامك علیه‌الصلوة والسلام افندیمزه نازل اولان آیاتدن باشقه برشی اولمادیغنی ، قرآنك او احکامی تصدیق ایدرك ، اواحکامه دعوتی تجدید وتأیید ایلیه‌رك کلدیکنی دوشونه‌میه‌جك قدر غفلته دالدیلر .

اولا عربلر علیهنده‌کی مدهش عصبیتلری ، ثانیاً کندیلرینك اهل کتاب اولملری یهودیلرك بصیرتلرینی بوسبتون باغلامشدی . بونك ایچون قرآن کریم اولجه واقف اولدقلری حقایقی تبلیغ ایدرك نازل اولدیغی وکندیلری بومطابقتی رأی العین کوردیکی حالده ایمان ایتمدیلر . باشقه‌بر امتك واسطهٔ تبلیغی اولدیغی احکام الهیه‌نك تصدیقندن طغیانلری ، عنادلری سببیله امتناع ایتدیلر . اللرنده‌کی توراتك آیاتیله مؤید بیله اولسه بو حقایقی قبول ایتمدیلر . بناءً علیه دنیاده ، عقباده خیبتله ، خسرانله یاشامه‌یه محکوم اولدیلر .

مؤمنلر نعم ابدی‌یه مقابل جانلرینی ،ماللرینی فی سبیل الله بذل ایتمشکن یهودیلر نفسلرینی بویله حقیر ، بویله مبغوض بر بدل اوغورنده صاتیویردیلر . او بدل‌ده فاطر حکیمك عبادی آره‌سنده دیلدیکنه بخش ایتمش اولدیغی پایهٔ رسالتی قیصقانملری سببیله کفر وعناد کریوه‌سنه صاپملریدر . بونلر انبیای سالفه کبی خاتم الانبیانك‌ده کندی آره‌لرندن ظهورینی بکله‌یورلردی. بونلر حاشا الله ذوالجلالك خزائن رحمتنی بیلدکلری کبی تقسیم ایتمك، شئون الهیه‌ده کیفلری وجهله تصرف ایلمك املنده ایدیلر!

ایشته بنی اسرائیل عنادلرنده ، کفرلرنده آلابیلدیکنه ایلری کیتدیلر . اللرنده‌کی توراتی مصدق اوله‌رق کلن قرآنی انکار ایله مرتبهٔ نبوتی قوللرندن ایسته‌دیکنه تخصیص ایتدیکندن طولایی خالق حکیمه قارشی عصیان ایله اکتفا ایتمدیلر ، ایکی قاتلی بر کفره دالدیلر ؛ غضب اوزرینه غضبه مستحق اولدیلر . ناصیل اولماسونلرکه عنادلرنده اصرارری ، امر الهی‌یه قارشی عصیانی ؛ مناقشه‌لرنده ، مبا حثه‌لرنده تناقضی تصورك ماوراسنه قدر کوتوردیلر . بر حالده که جناب حقك انزال ایتدیکی آیات قرآنیه‌یی تصدیقه دعوت ایلدکلری زمان « بز یالکز کندیمزه نازل اولان ایتلره اینانیرز . باشقه‌سنه ایمان ایتمه‌یز » دیدیلر . پك اعلا! قرآنك من طرف الله نازل اولدیغی، اللرنده‌کی قرانی مصدق واونك آیات صحیحه‌سنه تماماً مطابق بولندیغی میدانده ایکن اویله بر عناده ناصیل جرأت ایده‌بیلیر ؟ بونکله برابر اولجه کندیلرینه نازل اولان قرآنه ایمان ایتمش اولدقلری حقنده‌کی دعوالری‌ده چوروکدر : قران کریم (فلم تقتلون انبیاء الله من قبل ان کنتم مؤمنین = ادعا کز وجهله توراته اینانیورسه‌کز نیچون اولجه اللهك پیغمبرلرینی اولدورمشدیکز ؟) طرزنده‌کی عتابیله اونلری ملزم براقیور . اویله‌یا ، تورات آحاددن بیله اولسه معصوم اولان برکیمسه‌نك قتلنی حرام قیلمشدر .

پك اعلا! توراته اینانیورز ، زعمنده بولوندقلری حالده انبیایی اولدورملرینه نه دیملی ؟ (قل بئسما یأمرکم به ایمانکم ان کنتم مؤمنین = اونلره دی که : دعوا کز کبی مؤمنلر ایسه‌کز ایمانکز سزه نه فنا امرده بولونیور !)

ایشته بنی اسرائیلك سیرتلری، باشقه ملتلره قارشی حرکتلری ، اللهك انبیای عظامه کوندردیکی احکام و آیاته ایمانی بر درلو کبرلرینه یدیره‌مه‌ملری بو صورتله ایدی .

شیخ عبدالعزیز چاویش

أی مسلمانلر، أسیر قارداشلریکزی دوشونوکز!

بسم الله الرحمن الرحیم

« ومالکم لاتقاتلون فی سبیل الله والمستضعفین من الرجال والنساء والولدان الذین یقولون ربنا اخرجنا من هذه القریة الظالم اهلها واجعل لنا من لدنك ولیاً واجعل لنا من لدنك نصیراً . »

مأل کریمی

« أی مسلمانلر، سزه نه اولدی ، که دشمانلریکزك ظلم وأسارتی آلتنده ایکله‌ین أرکك ، قادین ، چولوق، چوجوق برطاقیم ضعفا ومظلومینی قورتارمق ایچین فی سبیل الله مقاتله ومحاربه ایتمه‌یورسکز ؟ او ضعفا ومظلومینی ، که چکدکلری اشکنجه‌لرك اضطرابیله :

— أی قدرتلی اللهمز، بزی، بز ضعیف قوللریکی اهالیسی ظالم اولان شو مملکتدن قورتار ، بزه کندیکدن ، کندی لطف و مرحمتکدن بر حامی و صاحب کوندر، بر یاردیمجی یوللا . . . » دییه نیاز و فریاد و کیجه کوندوز استمداد ایدوب طورویورلر . »

*

جناب حقك عتاب عزتیله باشلایان بو آیت جلیله — که دوشمانلرك الندە أسیر قالان مسلمانلرك احوالنی حکایه و اونلرك بر آن اول تخلیصلری وظیفهٔ دینیه‌سنی تلقین بویورمقده‌در — مکهٔ مکرمه‌نك فتحندن اول شرف نزول ایتمشدر .

معلوم اولدیغی اوزره رسالتمآب صلی الله علیه وسلم أفندیمز حضرتلرینك مدینهٔ منوره‌یه هجرت سنه‌لرینی متعاقب — کرك فقر وضرورتلری و کرك دوشمانلرینك ممانعتلری یوزندن — مکهٔ مکرمه‌ده برخیلی مسلمان قالمش ، چیقامامشدی . بونلر صرف حق دینی قبول ایتمش اولماق تهمتیله کفارك ظلم و تعدیلری آلتنده ایکله‌یورلر، قیورانیورلردی. فقط بوکا رغماً دائرهٔ منجیهٔ اسلامیه‌دن آیریلمه‌یی خاطرلرندن بیله کچیرمیورلر ، نسبی سکون و استراحتی دخی فدا ایدرك ، دوشمانلرینه قارشی قطعیاً مماشات ایتمیورلردی . حتی مماشات شویله طورسون جهاندن ظلم و جهلی قالدیرماق ، یرینه حقیقی وعالی بر مدنیت اقامه ایتمك ایسته‌ین اسلام اساساتی امکان بولدوقجه کیزلیدن کیزلی‌یه نشر وتلقینه چالیشیورلردی ، بو صورتله أسیر قالدقلری محیطده دخی اسلام افکارینی حاضرلامش اولویورلردی .

اونلر بیلیورلردی ، که : کندیلرینی لطف سبحانی ایله عذاب اسارت وفلاکتدن تخلیص ، نعیم حریت وسعادته ایصال ایده‌جك بر (صاحب) یاقینده امدادلرینه قوشاجاق ، اسلام ایشیغی کائناتك هر طرفنده پارلایاجاق ، بشریت جاهلهٔ انسانی ، علمی بر دین الهی‌یه مالك اولاجقدر .

اوت ، اونلر بیلیورلردی ، که : اسلامك وضع ایتدیکی تعاون ، تناصر ، اخوت ، حماست . . . کبی قدسی قاعده‌لر معناسیز قالمایاجق ، کوزل مملکتلرینی ترك ایله دین اوغورنده هجرته مجبور اولان قارداشلری (استخلاص وطن) أندیشه‌سنی هیچ بر زمان اونوتمایاجق ، (حق) بهمه حال (قوت) وضلاله غلبه ایده‌جکدر .

ینه اونلر بیلیورلردی ، که : امر واقع حالنده تجلی ایدن (قضا) یه (رضا)دن ، فلاکت قارشیسنده (صبر) وتحملدن باشقه چاره یوقدر و بو وضعیت مواجهه‌سنده دخی – خارجده‌کی دینداشلرینه وقائی اخبار ، داخلده‌کی أرباب غفلته (حق) ی تبیین واظهار کبی – دینی ووطنی برچوق وظائفك ایفاسی ممکندر . یالکز بیچاره‌لرك صبرسزلقله بکله‌دکلری برشی وارسه اوده : مدینه افقندن طوغاجاق رها وخلاص کونشنك برآن اول پارلاماسی ، موعود اسلام مدنیت وسطوتنك فعلاً تجلی ایتمه‌سی ایدی !

ایشته بو امید وانتظارلر ایچنده درگاه الوهیته متمادیاً دعا ایدییورلر وبو آرالقده أسارتك کندیلرنده حاصل ایتدیکی تأثرلری ، دوشمان سونکوسی آلتنده اظهار ایده‌مه‌دکلری أنینلری ده رفع وتقدیم ایله‌یورلردی. بوتون نیاز وفریادلرینك هدفی (الله) ایدی ! دکل دشمانه ، حتی دین قارداشلرینه بیله تظلمده بولونماق ایسته‌یورلردی . چونکه : اللهدن باشقه حقیقی ملجأ یوقدر . نه یاپاجقسه هپ او یاپاجق ، (صاحب) و (حامی) کوندره‌جکسه کندی جانب فضل ومرحمتندن او ، کوندره‌جکدی .

(مکه) مظلومین مسلمینی بو حال وایمانده اولدوغی کبی ،(مدینه) اهالیٔ اسلامیه‌سی ده عین روح وقناعتده ایدی . اوراده شرفبخش اقامت بولونان نبی مجاهد (صلی الله علیه وسلم) طرف الوهیتدن انزال بویورولان آیات کریمه موجبنجه امتنی ارشاد ایدییور ، اسلامك کسب قوت ایتمه‌سنه چالیشیور ، بونی ده (وحدت ملیه) ایله تأمین ایتمك ایسته‌یوردی . میدانه آتدیغی بك علوی دساتیر (ایمان) حالنده تلقن ایدیلیور ، هرکس بو دساتیره بوتون روح وصمیمیتیله صاریلیور ، صاریلدقجه (قوت) آرتییوردی .

رسول مهاجر أفندیمز حضرتلرینك ورفقای هجرتك ، دوغدوقلری بویودکلری مکه طوپراغی کوزلرنده توتوبور ، عشق وتحسر یوره‌کلرینی یاقیور ، أسیر ومظلوملرك فلاکتی کندیلرینی دائما دوشوندورویور ، دین وحمیت داماللرینی غلیانه کتیرییوردی . اساساً (هجرت) فضیلت کامله اولا بیلمك ایچین (استخلاص وطن) أندیشه‌سنی دوغورماسی ، وبو أندیشه‌نك دیکر أندیشه‌لره حاکم اولماسی ایجاب ایدردی . فعلی وانتقام آلود بر حرکتی استلزام ایتمه‌ین هجرتلر بذاته مجرد بر سفالتدن باشقه برشی اولامازدی . ایشته نبی ذی شانمز أفندیمز حضرتلری بوبله دوشوندکلری ایچیندرکه احضار ایتدکلری معظم بر اردو ایله نهایت (مکه) یی ده ، او سوکیلی یوردینی ده ، اوراده‌کی مظلوملری ده تخلیص ، اجنبی حاکمیتی یرینه انسانی وحقیقی مدنیت اسلامیه‌یی اقامه‌یه موفق اولوویوردی : اللهم صل علیه وعلی آله واصحابه اجمعین .

*

بو آیت جلیله‌نك حکمی خصوصی وموقت دکل ، عمومی وأبدیدر . کیمسه انکار ایده‌مز ، که بو کون صرف (دین حقیقی) یی یاکلش آکلامامز یوزوندن میلیونلرجه أهل ایمان کیتلری دها آز دوشمانلرینك حاکمیت ووحشیانه‌سنده اینیم اینیم اینکله‌مکده‌در . بو کون اسلامه روا کورولن حقارتلر ، ظلملر ، شناعتلر اسکیلرندن چوق داها چوق فضله‌در . أهل صلیب – هر نه بهانه اولورسه اولسون مطلقا هلالی ، قرآنی ، دین حقی اورتادن قالدیرماق ، سماره دوغرو یوکسه‌لرك اسلام صافیت وعلویتنی اعلا ایدن مناره‌لره مطلقا چاك آصماق ، أذان سسلرینی ، یالکز بر (الله) طنیناننی ، هر قدرت و قوتك فوقنده یالکز اونی کورملك ایسته‌ین (شهادت توحید) ی بوغمق ایسته‌یور ؟ بر یوزینی قاپلایان یاریم میلیاره یاقین اسلام نفوسنك حق حیاتنی انکار ایدییور ، بر چوق یرلرده مسلمانلره (وحشی حیوان) معامله‌سی یاپییور . . .

هله خامورلری (ظلم ، ملعنت ، ناسدلك) كبی اك ایكرنج
فضيحه‌لرله يوغورولمش و بوفضيحه‌لری رفقای تعصبلرنجه دائما مزیت
وفضیلت ماهیتنده تلقی ایدلمش اولان یونانلیلرك مسلمان ناموس وعفتنه ،
مسلمان حقوق وحریتنه قارشی ایقاع ایتدكلری تجاوزات شنیعه بشریت
تاریخنده شیمدی‌یه قادار كورولمه‌مشدر . كچنلرده بالیكسریدن ، اودیار
اسلامدن كوندریلن بر مكتوبی انظار جهانه نشر واعلان ایتمشدك .
او مكتوبده بحث ایدیلن مظالم ألان وفقط داهاشدید ولئیم برصورتده
دوام ایدییور . قباحتی (مسلمان)، بناءً علیه (انسان) اولماقدن عبارت
اولان دینداشلریمز وقتیله (موره)ده یاپیلدیغی كبی تدریجاً امحا
ایدیلیور . قورقولور، كه : أجنبی سلطه‌سنه، دوشمان پنجه‌سنه دوشن
زواللی مملكتلریمزك سكان اسلامی معاذالله تاریخلره قاریشه‌جاق ،
اونلرك یرنی انسان شكلنده‌كی صیرتلانلر دولدوراجاقدر .

ملعونلر یالكز ثروت وعصمتی ، نفوس مسلمه‌یی افنا و امحا
ایله قالمایاراق ، شیمدی‌ده یوزلرنده‌كی نقابی آچیق صورتیله دوغرودن
دوغرویه مقدسات دینیه‌مزه تجاوز ایدییورلر: بروسه‌ده ، بالیكسریده ،
ازمیرده ، آقحصارده واشغال ایتدكلری بوتون مملكتلرده جوامع شریفه‌یی
رذیلانه تلویث وتحقیر ایله اوغراشیورلر ؛ (لفظهٔ جلال) لوحه‌لرینك
صوصله‌دیكی جامع دیوارلرینه مسلمانلرك كوزلری اوكنده (خاچ)
رسملری نقش ایده‌رك ، بو صورتله كافرانه أمللرینی میدانه چیقاریورلر ؛
بر چوق یرلرده مناره‌لرده اهل اسلامی حضور الٰهیه ، وحدته دعوت
ایدن مؤذنلر تحقیر ایدلمش ، دوكولمشدر . اك یوكسك بر مدنیت
اسلامیه‌یی میدانه كتیرن ، جهانه عدالت ، مرحمت ، حماست ،
مردلك كبی پك قدسی دساتیری نشر وتعلیم ایدن رسول الله افندمز
حضرتلرینك (لحیهٔ سعادت) لری آلیناراق چیكنه‌نمش ، بو قدسی
اساسلری الٰهی بر أدا ایله قوجاتلایان (مصاحف شریفه) یپراقلری
یرتیلمش ، شیمدیكی انسال اسلام كبی دارمادغینیق سوقاقره آتیلشدر .
بالیكسریده آلتی مسلمان قادینك جبراً چارشافلری چیقارتیله‌راق
چیریل چیپلاق چارشیلارده كزدیرلمش ، (بهیجه) اسمنده برقادین
ینه جبراً تنصر ایتدیرلمش ، روم كلیساسنده آیین روحانی اجراسندن
صوكرا یونان قوماندانی معاوننك قوجاغنه چكیلمشدر !

یونانلیلر ؛ دین اسلامك تحریم وفنك تحذیر ایتدیكی (عشرت)ی
ـ كه بونی بویوك ملت مجلسی دخی قانوناً منع ایتمشدی ـ زورله
تعمیمه یلته‌نمشلر ، بالیكسریده داها أولدن قاپانیلان (۱۷) میخانه
یرینه شمدی اوتوزه یاقین میخانه آچاراق ، یدی سكز یاشلرنده‌كی
چوجوقلره وارنجه‌یه قادار جبراً عشرته باشلاتمشلردر . مسلمان
قادینلرندن مركب اولمق اوزره هر یرده (عموخانه)لر آچیلمش ،
بو رذالتلره قارشی فریاد ایتمك ایسته‌ینلر اجلا ویا امحا ایدلمشلردر !
ایورندیده ایكندی آبدستی آلیركن جاناوارجه شهید ایدیلن علمادن
علی افندی خواجه‌ده ایشته بو قبیلدندر . مرحوم مدرسة القضاتدن
نشأت ایده‌رك محیطنی ارشاده باشلامش ، مملكتده پك خیركار برنام

پیراقشدی . كوبلرنده اونه‌دنبری كوشه طاشی كبی قورولان ، هر كون
یوزلرجه مسافرلری بسله‌ین (آغا)لردن چوغی بو كون میدانده یوقدر .
زواللیلر یا غائب ایدلمشلر ویاخود ازمیره ، آتنه‌یه كوتورولمشلردر !

دوشمانك اك چوق هدف تعرضی ناموسلو ، دیندار ، منور
أركككرله قادینلردر . بونلره ایقاع ایتدكلری شنایع پك ألیمدر .
كچنلرده بزه ویریلن بر خبره كوره (أردك) داخلنده بولونان اسلام
اشرافی تماماً طوپلاندیریله‌راق یونانلیلره استناد ایدن یرلی روملر
طرفندن آغزلرینه (دكنك) دن برر (كم) ووورولمش ، بونلری
دوشورمكسزین طبق كوپكلر كبی باغیرمالری ، حاولامالری
تكلیف ایدلمش ؛ دكنكلر دوشدیكی حالده سونكوله‌نه‌جكلریده
سویله‌نمشدر ! آغزلرندن دكنكی دوشورن بدبخت فی الحقیقه
دبیجیكلرله ضرب وجرح اولونمشلردر ! ینه أردكده (۱۵) یاشنده
(. . .) اسمنده برافندی‌نك جبراً ناموسنه تعرض ایدلمش ، زواللی
چوجوق بالاخره ئولوم دوشكنه دوشمشدر !

بو وامثالی فجائع یالكز غرب جبهه‌سنه مخصوص دكل ، (تراكیا)ده ،
(آطنه) طرفلرنده ودها دوغروسی چوقدنبری كفارك تحكم
وأسارتی آلتنده ایكله‌ین دیكر بوتون دیار مظلومهٔ اسلامیه‌ده دخی مختلف
أشكالده أليوم اجرا وتطبیق اولونمقده‌در . بناءً علیه جهانك هر
یرنده‌كی أسلام أولادلری طبق آیت كریمه‌ده تصویر بویورولدوغی كبی
كیجه كوندوز نیاز وفریاد واستمداد ایدوب طورمقده‌درلر .

دوشمانلر مشترك ، اونلرك هدف اتخاذ ایتدكلری مسلمانلرك مربوط
وسالك بولوندوقلری قرآن ودین مشتركدر . غرب أرباب تعصبی مطلقا
ایشته بودینی ، بو دین انسانی وفطری‌یی قالدیرمایه صاواشیورلر .

عجبا موفق اولابیله‌جكلرمی ؟ بوكا منفی وتام برجواب ویره‌بیلمك
ایچین مسلمانلرك ؛ دوشمانلریمزك هر طرفدن صالدیردیغی دین مبینه
صیم صیقی یاپیشمالری لازمدر . معروض قالدیغمز بوتون فلاكتلر هپ
اسلامدن اوزاقلاشمامزدن ، اسلامك صافیت حقیقیه‌سنی لایقیله
آكلایامادیغمزدن ایلری كلمشدر .

اسلامده (تعاون ، تناصر ، اخوت ، وحدت ، حماست ، میل معالی)
كبی برچوق قدسی أساسلر واردی . بونلر نه اولدی ؟ عجبا بو اساسلره
تماميله صاریلمش اولسایدق اسلام بو دركه‌یه دوشرمی ایدی ؟ (تاریخ)
شاهددر كه : دینك دساتیر عالیه‌سی حقیله تطبیق ایدیلدیكی زمانلرده
مسلمانلق برمدنیت صحیحه ، برعدالت كامله ، برسطوت شامله اولاراق
تجلی ایلمش ، مسلمانلغك بو تجلیات باهره‌سی دوشمانلری تیتره‌تمشدی .
فقط دیندن اوزاقلاشدقجه مسلمانلر بو مسعود تجلیلره بیگانه قالمش ،
اك یامان أسارت ومظلومیتلره اوغرامشدر . ایشته (درد) ، ایشته
(علاج) أی مسلمان !

***

برحدیث شریفده بیان بویورولدوغی اوزره دینداشلریمزدن برینك باشنه
بر فلاكت كلسه دیكر قارده‌شلرینك‌ده اوندن متأثر اولماسی ، برجسد

بر روح کبی متحداً و عینی غایه‌یه دوغرو یورونمه‌سی لازمدر .

(بزازیه) دییورکه :

ـ شرقده بر اسلام قادینی اسیر ایدیلسه غربده‌کی مسلمانلرك اونی قورتارماسی واجبدر !

حضرت پیغمبر ذی‌شان صلی الله علیه وسلم ده بر حدیث شریفنده شویله بویورمشلردر : «من فدی أسیراً من أیدی العدو فأنا ذلك الأسیر = بر کیمسه دوشمانك الندن بر أسیر قورتارسه ایشته او أسیر بن ایم ، یعنی او فداکار بنی قورتارمش کبی ثواب قازانیر .» [۱]

أی مسلمان ، بر أسیر قورتارمانك تأمین ایتدیکی سعادت بویله اولورسه عجبا مقداری بیکلره ، یوز بیکلره ، حتی میلیونلره بالغ اولان اسیر ومظلوم قارده‌شلریمزك تخلیصی بزه نه بیوك وجاودانی سعادتلر بخش ایتمز بزه ! بو کون او أسیرلر ، او ضعفای مظلومین هپ بزه ، هپ بزم رهاکار حمیت وامدادلریمزه انتظار ایدوب طورویورلر . چونکه : بر یوزونده و اسلام دنیاسنده جناب حقك اسارتدن محافظه بویوردوغی تك بر ملت وارسه اوده ، لله الحمد والمنه ، بزز . سعادت استقلاله مالك کبی کورونن بعض حکومات اسلامیه غرب پنجه‌سندن هنوز کندیسنی قورتارامامشدر .

مع مافیه ، أی دینداش ، اسلام مطلق حریت واستقلال ایله یاشار . کفرك اسلام اوزرنده ولایت وحاکمیتی مردوددر . بر یوزنده بولونان بوتون اسلام عالمی دین مشترکلرینه قصد ایدن متعصب دوشمانلرینه قارشی صوك مرتبهٔ امکانه قادار مقاومت ایده‌جك ، بویونا کمه‌یه‌جكدر . فقط بر طرفدن اونلر وظیفهٔ مقاومت وثباتی ایفا ایدرکن ، دیکر طرفدن بزلرده تخلیص حیات وموجودیتلرینه بوتون قوتمزله شتاب ایده‌جکز . اونلرك أنین استمدادلرینی جوابسز ومعناسیز براقمایه‌جغز . بوکا شرعاً مجبورز . ایشته بو قاریده‌کی آیت کریمه !

* *

جناب حق دیکر بر آیت جلیله‌سنده‌ده بویورمشدر که : « وان استنصروكم فی الدین فعلیكم النصر الا علی قوم بینكم وبینهم میثاق = قارده‌شلریکز دین امرنده ، محافظه ومدافعهٔ دین خصوصنده سیزدن یاردیم ایسته‌رلرسه اونلره معاونت ایتمه‌یه قطعیاً مجبورسکز . مکرکه علیهلرنده یاردیم ایسته‌دکلری قوم ایله سیزك اراکزده اولجه عقد ایدیلمش بر میثاق اوله . »

ای دینداش ، کورویورسین که الهك امری ، پیغمبریمزك قولی ، شریعتك حکمی نه قادار آچیقدر . بونلری حقیله یرینه کتیریرسه‌ك اسلام هر حالده ظفر بولاجاق ، دوشمانلرك اشکنجه‌لری آلتنده ایکله‌ین دین قارده‌شلرك قورتولاجاق ، یاقینده مسلمان حاکمیتی دنیانك هر طرفینی طوتاجاقدر .

[۱] بو حدیث شریفی امام طبرانی (ابن عباس) رضی الله عنهمادن تخریج ایتمشدر .

بیلمم داها هانکی زمانی بکله‌یورسین ؟ اسلام یوردی باشدن باشه ایکله‌یور ، سندن بر قان ، بر جان ، بر ایمان بکله‌یور . آه وطن ، آه وطن ... هانی عربستان ، هانی افندیمزك اوزرنده تیتره‌دیکی مبارك کعبه ، هانی او روضهٔ مطهره ، هانی امام اعظمك توربه‌سی . هانی پیغمبرلرك ، اولیانك ، شهدانك ، قبرلری ، هانی کوزل و تاریخی بروسه . هانی أمیر سلطانلرك ، عثمانلی أجدادیکك ، دنیالره صیغمایان أر اوغلو أرلرك مزارلری ؟ . . . . ایشته هپ بونلر بزلره باقییور ، بزم آرسلانلیغمزی کورمك ایسته‌یور ، کوکده ملکلر خلاصمزه ، موفقیتمزه دعالر ایدییور ، روح پاك مصطفی (صلی الله علیه وسلم) بزدن بوکون ایچین خدمت وفداکارلق بکله‌یور ، دوشمان چاریغی ، چیزمه‌سی آلتنده قالان مبارك قبرلرك صاحبلری بزی جنك یرینه ، ارلك میدانینه چاغیرییور !

أی ایمانلی قارده‌ش ، چوق شکر افق اسلامده رها و خلاص کونشی دوغمایه باشلادی . دنیانك هر طرفنده اسارته دوشن مسلمانلر حرکته کلدی . أهل صلیبك یامان قصدی آرتق آکلاشیلدی ، بوتون اسلام عالمی حق حیاتی مدافعه‌یه ، کلمهٔ الهی اعلایه قرار ویردی . بو کون هر وقتدن فضله امیدلیسین . فقط صبر وثبات ایت . بیلمه ، او صانما ، قورقما ، هایدی حماست میدانینه ! الله اکبر ـ نصر من الله وفتح قریب ـ ربنا افرغ علینا صبراً وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین ، صدق الله العظیم .

نصوحی دده

آناطولیده اسلام قونغره‌سی

ـ حسین راغب بك افندی‌یه ـ

« حاکمیت ملیه » نك ایلهٔ جلیلهٔ رغائبه مصادف نسخه‌سنده بزه بیوك بر تبشیرده بولونیورسکز . بوتون اقوام اسلامیه مرخصلرندن مرکب معظم بر اسلام قونغره‌سی تشکیلی تصورینك موقع فعله قونمق اوزره بولوندیغنه دائر اولان بو تبشیرکز بوتون مسلمانلرك عظیم ممنونیتلرینی جلب ایده‌جك بر حادثهٔ مهمه‌در . هیچ شبهه ایدلمزکه بو حادثه‌نك تأثیر لطیفی طالعه‌لانه طالعه‌لانه بوتون اسلام عالمنه شامل اوله‌جق وعنایت حقله امت اسلامیه ایچون پك مسعود نتیجه‌لر ویره‌جکدر .

هر هانکی بر تشبثده موفقیتی تأمین ایدن اسبابك اك مهمی اونی موقع فعله قویه‌جق زمان بولمق واونی حکیمانه بر صورتده تطبیق ایتمکدر . عالمده اك معظم انقلابلری حصوله کتیرن دهانك اك مهم سر موفقیتی بودر . بیوك آدملر ، ملتلرك وجدان عمومیلرینی اوقورلر ، زمان زمان او وجدانلرده تجلی ایدن استعدادلری کورورلر ، روحلرده حاصل اولان مشترك احتیاجلری سزه‌رلر ؛ تام زماننده درحال اورته‌یه آتیله‌رق بیوك بیوك کتله‌لری حرکته کتیررلر ، عظیم عظیم تشبثلری ساحهٔ فعله چیقارمه‌یه موفق اولورلر .

بو اعتبارله دینله‌بیلیرکه بو تشبثده بیوک بر دها، بیوک بر اصابت نظر واردر. چونکه بوتون اسلام دیارندن یوکسه‌لن صیحه‌لر بر نقطه‌ده برله‌شیور:

— بین‌الاسلام بر وحدت حصوله کتیرمک ضروریدر!

بیك دورلو اسباب افتراق ایله پارچالانه‌رق اسارتك الیمان اضطرابلرینه دوچار اولان مسلمان ملتلر ایچون الاله ویره‌رك مشترك دردلرینه بولکده چاره‌لر آرامق بوکونك الکمهم، الکمبرم بر احتیاجیدر. اوت بو احتیاج او قدر شدیددرکه مسلمان ملتلر نه‌یاپوب یاپوب بونی تطمین ایده‌جکلردر.

وقایع وانقلابات اخیره‌نك اسلام عالمنده بیوك بر انتباه حصوله کتیردیکی انکار اولونه‌ماز. بوکون یریوزنده‌کی مسلمان ملتلر محکومیتك مرارت واضطراباتی هر زماندن زیاده حس ایتمشلردر. دشمنلرك، صولتلرینی اسلامك قلبنه توجیه ایتمسی بو انتباهك الکمهم عامللرندن اولمشدر.

بوکون مسئله خصوصیتدن چیقمش، عمومی بر ماهیت اکتساب ایتمشدر: بوکون موضوع بحث اولان اسلامك حیات ومماتیدر. شمدی‌یه قدر آسیا قاپولری خارجنده جریان ایدن مجادله‌لر بوکون اسلامك حرمنه انتقال ایتدی. بك اعلا کورولیورکه مدنیت ماسکه‌سنه بورونه‌رك بز صولت ایدن، بزم مادی، معنوی بوتون وارلغمزی امحا ایتمك ایستهین دشمنلر اسکی اهل صلیبك احفادندن باشقه برشی دکلدر. اره‌ده برفرق وارسه بونلرك وحشت وشناعتده کوستردکلری تکاملدر.

اسلامك ناقابنه دیادقلری خنجر وجود اسلامی مدهش صورتده صارصمش، بوتون اعضای اسلامی حرکه کتیرمشدر. فردلرکبی ملتلرکده اوزرینه پك وارمه‌یه کلمز. بلکه محکوم ملتلرك عزت نفسی تاصیرلاشمش اوله‌بیلیر، بلکه بویونلرینه اسارت حلقه‌لری کچیریلن امتلرك قیملدانملری کچ اولور. فقط انسانلرده یأسك ویردیکی مدهش بر جسارت وصولت واردرکه هیچ اومولمیان بر زمانده هیچ حسابه صیغمایان حادثه‌لر وجوده کتیریر.

دشمنلر مادون اقوامك فلاکتلری اوزرینه قوردقلری بنای سلطنتی هر درلو تزلزلدن مصون عد ایده‌رك، بوتون تمایلات وحشیانه‌لرینی حصوله کتیرمك ایچون احضار ایتدکلری جهنمی واسطه‌لره کووه‌نه‌رك اسلامه قارشی آلابیلدیکنه صولتلرینی تشدید ایتدیلر وخصوصیله او قدر ایلری کیتدیلرکه اسلام ایچون یریوزنده هیچ بر حق حیات طانیمامغه قرار ویردیلر. بو قرارلرینی بالفعل اجرا وتطبیقه‌ده باشلادیلر. بالطبع ارتیق بوندن اوته‌سی یوقدر.

فردلرك، ملتلرك بقا وتکاملی ایچون الك قطعی و عالی دستورلری کوسترن قرآنك آچدیغی شهراه حیاتدن عدول ایدن مسلمانلر بلکه أزیله بیلیر؛ فقط اسلامك عزتیله استهزا ایدلمز. او، اویله عظیم بر حقارتدر که بوکا تحمل امکانی اولماز. دشمن دست تعرضنی اسلام دینك اساسلرینه‌ده اوزاتمقدن چکینمه‌دی.

بو تعرضلر یوزندن بوکون اسلامك مادی، معنوی بوتون وارلغی تهلکه‌یه دوشدی. و تهلکه‌یی بوتون مسلمان ملتلر حس ایتدی. بونك نتیجه‌سیدرکه بوکون اسلام دنیاسنك هر طرفندن عمیق فغانلر، عمیق فریادلر یوکسه‌لیور. بزکه بو بیوك عالمك دماغ متفکری یز، بوتون بو سسلری بر نقطه‌ده طوپلامق، بوتون بو حرکتده کی فکرلره بر استقامت سالمه ویرمك بزه دوشن وظائفك الك متحتمیدر.

دردلر مشترك اولدیغی کبی درمانلرده مشترکدر. یالکز اکسیك اولان برشی وارسه اوده بویله بر قونغره‌نك اجتماعی، بویله بر شورای اسلامك تشکیلی ایدی. عصرلردن بری مهاجمات اعدایه کوکس کره‌رك اسلامیتی مدافعه ایدن، اسلامك مرکز وحدتی اولان بز تورکلر عنایت حقه بو امر عظیمیده باشه چیقاره‌رق بین‌الاسلام بیوك بر انقلاب حصوله کتیره‌جکز. بو صورتله جاریشمده اولان افراط وتفریط جریانلری آراسنده بشریته معتدل ومتوسط بر استقامت سالمه ویره‌رك اسلام عالمنده مهم بر دور انتباه واستقلالك تمللرینی قورمش اوله‌جغز.

آناطولیده بر اسلام قونغره‌سنك، بر شورای اسلامك تشکیلی او قدر مهم بر حادثه‌درکه بوتون مسلمان افکاری اوزرنده عظیم تأثیرلر حصوله کتیره‌جك، بوتون مأیوس کوکللره یکی بر نفخهٔ امید وحیات بخش ایده‌جکدر. بیوك ملت مجلسی که آناطولی‌یه متعلق وظیفهٔ خصوصیه‌سندن باشقه بین‌الاسلام بویله بر وظیفهٔ عمومیه ایله‌ده مکلفدر؛ بوکا موفق اولدیغی کون اسلام تاریخنده الك پارلاق بر صحیفه آچمش، مسلمانلغه الك معظم بر خدمت ایفا ایتمش اوله‌جقدر. یاریم میلیاره یاقین بیوك مسلمان ماتی بوتون قلبیله، بوتون روحیله بورایه مربوطدر. بورادن یوکسله‌جك بر صدای اسلام بوتون اسلام قطعه‌لرنده، بوتون اسلام افقلرنده طنین انداز اوله‌جقدر.

دشمنلر بزی بر قاچ ولایت خلقندن عبارت بر عشیرت حالنه قویمق ایستیورلر. اسلام عالمی ایله مادی، معنوی رابطه‌لرمزی کسمك ایچون اللرندن کلن هر ملعنتی ارتکاب ایتمکدن کری طورمیورلر. فقط امین اولسونلرکه تضییقلرینی آرتیردقجه قوتلرمز تکاثف ایدییور. ایجه آکلاسونلرکه بز بر قاچ ولایت خلقندن عبارت بر عشیرت دکلز. مجروح وناتوان دوشمش اولسه‌ق ده‌ینه نفوذمز بیوك بیوك قطعه‌لره، یوزلرجه میلیون قلبلره شاملدر. بز بیوك بر عالمك مرکزی، بیوك بر جهانك دماغ متفکری یز. بو مرکز وحدت طاغیتیله‌ماز، بو متفکر دماغ پارچه‌لانه‌ماز. بوکون بوراده قرارکاه قوردق. یارین دها باشقه یره قرارکاهمزی نقل ایده‌بیلیرز. اسلام عزت دینی‌در؛ اسلام استقلال دینی‌در. اسلام اوغورنده قانی آقیتان، اسلام اوغورنده مالملکنی فدا ایدن بو فداکار ملت قطعیاً أزیله‌میه‌جکدر. اللهك عنایتیله بز بو مجروح اوموزلرمزده، بو کوزل مملکتلرده الی‌الابد اسلامیتی یاشاته‌جغز و عالمده دها بر چوق عظیم عظیم انقلابلر وجوده کتیره‌جکز ومن الله التوفیق.

اشرف ادیب

ارضروم مکتوبلری

اوته‌دن بری محترم سبیل الرشادك قارئلرندن بولونیورم . بوتون مسلمانلرك بویوك بر اعتماد و توجهنه مظهر اولان بو جریدهٔ مبارکه‌یی اوقومق الك بویوك ذوقدر . حله استادك نصرالله کرسیسنده‌کی خطابه‌سی بخ مست ایتدی . تکرار تکرار اوقودم . هر دفعه‌سنده آیری حظ روحانی دویدم . او ، نه تصویر موجز ! او ، نه مدهش خطابه ! هیئت مجموعه‌سی دینی ، فنی ، سیاسی ، ادبی ، اجتماعی ، اسلامشمول بر شلالهٔ الکتریقیه ! جهان اسلامی باشدن باشه صارصمایه کافی بر موعظه ! ماضی ، حال و استقبالك مرآت انعکاسی و معصوم و مظلوم مسلمان ملتلرك فرمان استخلاصی !

افسوس که بورایه کلن نسخه‌لر پك محدود . مسلمانلرك روحی اوزرنده بویوك بر تأثیر و نفوذی حائز اولان بو قیمتدار مجموعه قوجاق قوجاق بورالره کلملی . بوراسی مهم بر مرکز اسلامدر . ارضروم ، شرقك ، اسلام عالمنك قاپوسیدر . مقدس غایه‌لری ، علوی ، دینی فکرلری اقطار اسلامه نشر ایچون الك مساعد نقطه بوراسیدر . بویله ایکن بورایه نه مقدار کافی مجموعه‌کز کلیور ، نه ده دیگر غزته‌لر . بوراده هفته‌ده بر دفعه « آل بایراق » نامنده کوچك بر غزته چیقیور که بورانك احتیاجه بیله کافی کلمیور . بیلمم نیچون بز مطبوعاتی لایق اولدیغی اهمیتله نظر دقته آلمایورز . مع التأسف بز شرقه بر شی کوندرمیورز ، بر شی نفخ ایده‌میورز . شرق لسانلریله یازلمش بر چوق اثرلر ، غزته‌لر یوك یوك اسلام عالمنه سوق اولونمالیدر . غایه‌مزك قدسیتنی هر کسه آکلاتمق وظیفه‌مزدر . فقط ، نه قدر اسف ایدلسه یری واردر ، بو غایه‌یی تأمینه خادم ولان واسطه‌لر بو وظیفه‌یی لایقیله نظر اعتنایه المایورلر . نه پوستاخانه تشکیلاتی ، نه ده پوسته‌لرك انتظامی بونی تأمینه کافی کلمیور . رجا ایدرم بو مسئله‌یی کمال اهمیتله نظر دقته آلیکز و شرقی ، بویوك اسلام عالمنی دوشونوکز . آناطولی ایله شرق آره‌سنده متعدد پروپاغاندا قناللری آچیلمق بو کونك الك مهم و الك مستعجل مسئله‌سیدر . بز معلملر صفتیله بو خصوصده مهم وظیفه‌لر ترتب ایدیور . معلملر نه کوزل پروپاغاندا عامللری اولابیلیرلر . فقط المز بوکرومزده . نه یاپه‌جغمزی ، نه یولده چالیشه‌جغمزی بیلمه‌یورز . بوتون فکری و دینی جریانلر مرکزدن نبعان ایتملی ؛ بو انهار فکریه و دینیه شرقك ، اسلام عالمنك هر طرفنه طاشه طاشه آقملی . احتیاج شدیددر . تشکیلات بو احتیاجی تطمین ایده‌جك بر حالده اولمق اقتضا ایدر . بورایه کلن برقاچ سبیل الرشاد نسخه‌سی الدن اله کزه کزه اوقونه‌مایه‌جق بر حاله کلیور ، پارچه‌لری ده طوپلانوب قارئه کوندریلیور . رجا ایدرم ، بو طرفلره فضله‌جه اهمیت ویریکز . نه قدر ممکنسه او قدر چوق نسخه کوندریکز . حتی قابل ایسه سوکیلی سبیل الرشادمزك مهم مقاله‌لرینی عربی و فارسی لسانلرینه ترجمه ایدرك اسلام عالمنه کوندرسه‌کز نه قدر ایی اولور . از جمله استادك نصرالله کرسیسنده‌کی مهم موعظه‌سنی متعدد لسانلره ترجمه ایدرك بوتون اسلام عالمنه سوق ایتمك الك مهم بر فریضه‌در . امید ایدرم ، بو خصوصده‌کی رجا و تمنیلرم نظر اهمیتدن دور طوتولماز . بن ان شاء الله کندمه دوشن وظیفه‌یی المدن کلدیکی قدر ایفایه چالیشاجغم . کرك بورانك احوالنه ، کرك شرق عالمنه دائر استحصال ایده‌بیله‌جکم معلوماتی طوپلایوب سوکیلی سبیلمزه کوندره‌جکم . بو ایلك مکتوبمده بر آز ارضروم احوالندن بحث ایتمك ایسترم . کوزل مملکتمزی ایی طانیمق و طانیتمق بوتون متفکرلر ایچون بر وظیفهٔ اساسیه‌در .

*
* *

ارضروم ، پالان دوکن طاغلریله قوپ طاغلرینك آره‌سنه صیقیشمش اون کیلومترو عرضنده براووه کنارنده ، پالان دوکن طاغلرینك اتکنده سطح بحردن تقریباً اوچ بیك مترویه قریب بر ارتفاعده ، شماله ناظر خفیف میللی بر سطح مائل اوزرنده ، چورویه مائل ، متجره‌سز ، دره‌سز ، خرابه‌زاری آکدیرر بر شهردر . شهرك بر قسمی سفربرلك اثناسنده جاده‌لر آچمق ایچون ییقیلمش ، مبانیٔ عسکریه و میریه‌ده تخلیه اثناسنده یاقیلمش ، قالانلرینی ده روسلرله ارمنیلر چکیلیرکن ییقمشلر . بو سببله ارضروم شهری بو کون حزین بر منظره عرض ایتمکده‌در .

علی العاده درجهٔ حرارت تحت الصفر ۱۵ در . اوتوزه قدر باغ اولدیغی واردر . مدهش صغوقلر ، فورطنه‌لر دها زیاده شباط و مارت آیلرنده اولیور . شیمدی یه قدر هوالر مطرد ایدی . بر کون قار یاغیور ، متعاقباً هوالر بر آی صاف کن و مشمس دوام ایدییور . فقط سوقاقلرده چاموردن کچیلمز . هر طرفده اولدیغی کبی بلدیه بوراده ده بر موجودیت کوستره‌میور . بیلمم بو درده بر چاره بولونمایه‌جقمیدر ؟ یا بو بلدیه تشکیلاتنی بر انتظامه قویملی ، یاخود بوسبتون قالدیرملی . هم بلدیه اولور ، هم مملکتده نظافت و عمران بولنمازسه او حالده بلدیه‌نك وجودیله عدمی مساوی اولمازمی ؟

روسلردن او قدر چوق آرابه قالمش که هر خانه‌ده بر ایکی دانه موجوددر . فقط بر ایشه یارامیور . بر طرفی قیرلمش ، تعمیر ایده‌جك صنعتکار اولمادیغی ایچون بر طرفه آتیلمش . چوروییوب کیدییور . بکیدن انشا شویله دورسون ، تعمیرده اهلیتمزك اولماسی انسانی پك مأیوس ، پك متأثر ایدییور .

روسلرك تخریباتدن زیاده متروکاتی چوقدر ، طربزوندن (زیغانه) طاغنه یاقین مسافه‌یه قدر شمندوفر تسویهٔ ترابیه‌سی یاپیلمش . یوللر دکوویل آرابه‌لری ، قیریق اوتوموبیللر ، سیلندیرلر ، طاش ماکینه‌لری . . . طولو . فقط هپسی چورمکه محکوم . حله دکوویل خطی رایلری اوقدر مبذول که بلکه زیغانه‌یه قدر تفریشه کافی . چوغی طوپراق آلتنده قالمش . آره‌دن ایکی سنه دها کچرسه معدن استخراجی کبی طوپراقلری قازمق لازم کله‌جك .

روسلر صاری قامشدن ارزنجانه قدر شمندوفر انشاسنه تشبث ایتمشلرسه‌ده اکمالنه موفق اوله‌مامشلر . یالکز ارزنجانه قدر تسویهٔ ترابیه

یاپیلمش . ارضرومك آلتی ساعت شمال غربیسنه قدر شمندوفر ایشله‌یور . ارضرومدن قارصه قدر شمندوفرله کیتمك قابل . بوخطك عرضی ٧٥ سانتیمتره‌در . روسلر اوقدر شمندوفر مالزمه‌سی بیغمشلرکه بوخطی آنقره‌یه قدر انشا ایده‌بیلیر . کویلره وارنجه‌یه قدر بوتون ده‌پولر رای ، کورەك ، قازمه ، کوپریجی مالزمه‌سی ، دینامیت وسائره ایله‌لبالب . بونلرك هنوز تعدادینه امکان اولمادیغنی سویلیورلر .

عجبا آناطولینك غربنی شرقنه ربط ایده‌جك شمندوفر خطنی نه‌وقت انشا ایده‌بیله‌جکز ؟ . . . مکتبمزده برمعلم وارکه هنوز کنج یاشنده تقاعد ایدلمش بربیکباشیدر . قسم ثانی ریاضیه ورسم معلمیدر . بوذات حجاز شمندوفر خطی انشا آتنده آلتی سنه بالفعل خدمت ایتمش برمهندسخانهٔ عسکری مأذونیدر . یدنده آلمانلرك شهادتنامه‌لری واردر . امثالی طبیعی چوقدر . آنقره — ارضروم شمندوفر خطی ایچون ملی برشرکت تشکیل ایدلسه وموجود شمندوفرلرله مالزمه‌سی بالتعداد بوشرکته دور اولونسه عجبابو خطك انشاسنه امکان حاصل اولمازمی ؟

روسلر حسن قلعه‌دن چیقاردقلری زنقله بوجوارده‌کی احتیاجات عسکریه‌لرینی تأمین ایتمشلر . ارضرومه آلتی ساعت مسافه‌ده کوکورتلی نام موقعده‌کی کومور معدنلرینی دخی ایشلتمشلر . حتی یاریم ساعت مسافه‌سنه قدر برخط حدیدی شعبه‌سی یاپمشلر . فقط شیمدی بو خط متروك وخراب برحالده‌در . الیوم ارضروم — قارص تره‌نلری اودونله حرکت ایتدیکندن ایکی کونلك مسافه‌یی برهفته‌ده‌بیله قطع ایده‌میورلر .

بوجوارده معادن مختلفه دخی مبذول . سیاه کهربار ، آرددواز ، کیره‌چ ، سیاه وصرت دکرمن طاشلری ، آلچی ، سودا ، غاز معدنلری پك چوق اولدیغی سویلنیر . عسکری کیمیا خانه‌سنده پك چوق قسملری تحلیل ایدلمشدر .

روسلردن قالمه الکتریق ماکینه‌لری وسائره‌ده پك مبذول . شهر روسلر زماننده آلکتریقله تنویر ایدیلیرکن الیوم غازك اوقه‌سی یوز غروشه . پك چوق اولان شلاله‌لردن استفاده ایدلمه‌یور .

روسلرك صاری قامیش اورمانلرندن قطع ایتدکلری و انشا آتنده قوللانه‌مایوب ترك ایلدکلری اعظمی برمتره قطرنده چام آغاجلری کویلیلر طرفندن ارضرومه کتیریلیور . قنطاری یعنی ١٨٠ اوقه‌سی ٤٥٠ — ٧٠٠ غروشه قدر صاتیلیور . لکن کله‌جك سنه‌یه بردانه قالمایه‌جقدر . بورانك صغوقلری دهشتلی . یورغان آلتنده ، صوبا باشنده اوشومه‌مك قابل دکل . بورادا اکمکك اوقه‌سی ١٤ — ١٨ در . باصمه‌و آستارك آرشونی ٥٠ غروشدر . اهالی عمومیتله کوره‌نکه تابع اولدیغندن هرکس مانیفاطوره‌جی ویا بقالدر . بوتون دکانلر اوروپا امتعه‌سیله طولودر . بوتون تجارلرمز اوروپا فابریقه‌لرینك قومیسیونجیدی . پاره‌لر آوروپایه آمریقایه آقیور . بوکیدیشله اقتصاداً مغلوبیتمز محقق . بوراده صنایع ارمنیلرك النده ایمش . اونلر چکیلدکدن صوکره صنایع داخلیه‌ده سونمش . ترزی ، باقیرجی ، قیوجی دمیرجی ، صرانغوز ، دوکمه‌جی ، معمار کبی صنعتکارلر یوق . برقاچ دانه قوندوره‌جی وعنبجی موجود . یکی باقیرك قیه‌سی درت ، بشیوز غروشه . اسکیسی ایسه اون بش غروشه . خلق هپ اسکیلرله اداره اولونیور .

بورانك اهالیسی ایی ، صلابتلی مسلمانلر . اخلاق اسلامیه‌لرینی محافظه ایتمشلر . فقط رهبرلر نقصان . اقتصادیات خصوصنده بونلره طوغرو یولی کوستره‌جك اولانلر بولونسه چوق ترقی حصوله کله‌بیله‌جك . صاف وتمیز آدملر . قهرمان آدملر . بوجهتلر چوق ایی . حکومته قارشی محبتلری ده چوق . چونکه حیاتلرینی قورتارمش . اکر اردو بر کون دها کجیکسه یمش ، ارضرومده ارمنیلر برنك ارکك براقمایه‌جقلرمش . چالیشدیرمق بهانه‌سیله مسلمان اهالی‌یی جبراً طوپلایوب برقاچ جسیم خانه‌یه طولدورمشلر وآتشه یاقمشلر . کچن کون روسیه‌دن بر هیئت کلدی . بوراده حفریاتده بولوندی . پك چوق محترق جسدلر چیقاریلدی . حالاده پك چوق . بر قسمی اردونك شهره دخولیله آتشلر آراسندن قورتاریلمش .

کچنلرده روسیه‌دن معهود مصطفی صبحی‌نك تحت ریاستنده تورك قومونیست هیئتی دیه بعض کیمسه‌لر کلدی . بوذات بورا اعدادیسنده تحصیل ایتمش اولدیغی ایچون کندیسنی اسکیدن طانیورلر . ادهم نژادده بوتورك قومونیست هیئتنك آره‌سنده‌ایدی . اهالی بو سرسری آلاینه بغض ونفرت کوستردی . بونلری شهره بیله صوقادیلر . قومونیزمك روسیه‌یی پریشان ایتدیکی فکری بوراده حاکمدر .

انکلیز ناظرلرندن لورد کورزونك برادری اولدیغی سویله‌نن بر انکلیز ، استانبولك اشغالی اوزرینه بوراده اهالی معرفتیله توقیف ایدلمش . حالا موقوف . آسایش بورالرده پك ایی . بلاد شرقیه‌ده شمدی تك ارمنی یوقدر . هپسی ارمنستانه کیتمشلر . جهت عسکریه ، مکاتب عسکریه قارصه نقل ایتدی .

مکتبمز (سلطانی مکتبی) الیوم شرائط لازمهٔ صحیه‌یی حاوی اولمیان صنایع مکتبی بناسنده‌در . عموم موجودی ایکیوزه بالغ اولمایور . یوز اللیسی قسم ابتدائی موجودی . سکزنجی صنفده آنجق اوچ افندی واردر . مساعی ومصارف موجود ایله مقایسه ایدیلیرسه پك شایان تأسف اولدیغی تظاهر ایدر . بوجهتدن چوق متأثرم . اکرایلی اولورسه طلبه‌نك تزاید ایده‌جکنه شبهه یوقدر . بونلرده مأمورین اولادی . طبیعی مکتبلر بوکون مأمور یتشدیریور . بن صنائع وفنی بر انقلاب حصوله کلمسی فکرنده‌یم . قارصدن نقل ایدیلمه ایکی درسخانه‌مز وارد رکه امثالی هیچ بر سلطانیده یوقدر . بونلردن بری حکمت ، حیوانات ، نباتات ومعدنیات قوللکسیونلرینی محتویدر . دیکری صرف کیمیا خانه . هرنوع اجزا موجود . هر درسی عملی کوستریورم . طلبه متلذذ اولیور وقفه‌مراق ایدیور . فقط اوچ کیشی ایله نه اولور ؟ هیچ ! نتیجه‌سی مأمور اوله‌جقلر دکلی ؟ نه‌یه یارار ؟ مملکتك بی‌پایان منابع اقتصادیه‌سنی ایشلتمك ایچون بیکلرجه ، یوزبیکلرجه متفنن ارباب مساعی‌یه احتیاج واردر . شواساس مسئله حل ایدیلمدکجه بوممکلت ایچون ترقی امکانی یوقدر .

بوراده اوقدر کوزل شکر پانجاری وپاتاتس حاصل اولیورکه حیرتم

برشكر پانجاری ایكی اوقه كلیور . اقلیم آلمانیا كبی صغوق اولدیغندن انجاق بر ایكی نوع محصول كثرتله یتشدیریله‌بیلیر . بویله ایكن بوراده شكرك اوقه‌سی یوزغروشدن یوقاریدر. برشكر فابریقه‌سی تأسیس اولنسه بوتون بوحوالینك كافی شكر صرفیاتی تأمین ایدیلیر . بوراده، قافقاسیاده، ایرانده پك چوق چای ایچیلدیكی جهتله شكر ادخالاتی كافه‌ادخالاته فائق بولونمقده‌در. بونكله برابر ترانسیت مركزیدر. پك مهم برمركز صنایع وتجارت اوله‌بیلیر .

صو ، بوز، قوری اوت چوق اولدیغی جهتله سوت ،یغورت هرشیدن زیاده مبذولدر . صوكره بوك مبذول اولدیغی حالده قانیلاكبی ابتدائی منسوجات بیله تكمل ایتدیریله‌مه‌مش . حالا ال ایله طوقونیور . برقانیله بش لیرایه مال اولیور. حال بوكه یوكك اوقه‌سی التمش غروشه. حاصلی بونلر علم وفن مسئله‌لریدر .مملكتك اقتصادیاتی انجق علم وفن ایله یوكسه‌لیر. اونك ایچون مكتبلرده بویله فنی وصناعی بر انقلابه لزوم واردر . بو اولمادقجه تعالیسه یوشدر . مأمورك چوقلغی منفعتدن زیاده مضرت ویره‌بیلیر .

ارضروم سلطانیسی علوم طبیعیه معلمی
حسین حسنی

سبیل الرشاد

اوت ،فی الحقیقه محتاج اولدیغمز بر انقلاب وارسه فنی ،صناعی انقلابدر. چوجوقلریمزی اللرینه تسلیم ایتدیكمز معلملر آراسنده سزك كبی خیالدن زیاده حقیقته ،نظریاتدن فضله عملی تشبثاته اهمیت ویرن ،ملتك ،مملكتك حقیقی احتیاجنی طویمش قیمتلی وجودلر بولوندقجه استقبالدن نومید اولمق ایچون كندیمزده برحق كورمیورز. زمان یأسه دوشه‌جك زمان دكلدر. عزم زمانیدر، فعالیت زمانیدر . كمال مفخرتله ستونلریمزه كچیردیكمز بومكتوبه دیگر مكتوبلرك ده پیرو اولمسنی تمنی ایدرز .

استقلال مارشی

معارف وكالتنجه مسابقه‌یه قونیلان (استقلال مارشی) ایچین داخلده وخارجده بوتون شاعرلریمزه اعلان صورتیله مراجعت ایدلمشدی . مسابقه‌ده برنجیلكی احراز ایده‌جك ذاته (۵۰۰) لیرا مكافات نقدیه ویرلمسی‌ده تقرر ایتمشدی.

مارشك مكافات ایله یازلمسنه اوته‌دنبری طرفدار اولمایان باش محرریمز اسلام شاعر محترمی محمد عاكف بك افندی حضرتلری كندیسنه وقوع بولان مراجعتلره قارشی بواندیشه حمیتنی اظهار ایتمش ونهایت بوجهت اومجیب آرزوسنه موافق برصورتده حل ایدلمك شرطیله ۴۶۸ نومرولی نسخه‌مزده مندرج مارشی یازمش ووكالت مشار الیهایه تقدیم ایلمشدی.

ملتمزك وبوتون اسلام عالمنك كیریشدیكی استقلال مجاده‌سنی پك بلیغ وجانلی برصورتده تصویر وترنم ایدن محترم استادمز محمد عاكف بك افندینك مذكور مارشی ، دیگر مارشلرله برلكده بویوك ملت مجلسنك كچكی مذاكره‌سنده موضوع بحث اولارق، اتفاقه یاقین بر اكثریت عظیمه ایله ویك وره‌كلی آلقیشلرله قبول ایدلمش وبعد القبول معارف وكیل محترمی حمدالله صبحی بك افندی طرفندن مجلس كرسیسنده اوقونارق مجلس بنه بویوك برتقدیر وآلقیش طوفانلریله طولمشدر .

استقلال مارشی ایچین مخصص (۵۰۰) لیرا محمد عاكف بك افندی طرفندن فقیر چوجوق ،قادینلره نوركو اوكرتمك ، برمعیشت تأمین ایتمك أمل خیریله تشكل ایتمك اوزره اولان (دار المساعی) یه تبرع اولنمشدر . اوته‌دنبری حیاتی اجتماعی ، دینی تكملاتمزه حصر ایله بوواديده ملته لایموت وپك قیمتلی شعرلر ، اثرلر اهدا ایلمش اولان مشار الیه حقنده بویوك ملت مجلسنك كوستردیكی تقدیرات قدرشناسانه‌یه تشكرلر ایدر وعون الهی ایله یاقینده تام بر خلاص واستقلال زمانلرینك حلولنی تمنی ایلرز .

شئون

« برهفته‌لق اك مهم وقایع وحادثاتك خلاصه‌سیدر »

جبهه‌لر :

غرب جبهه‌سنده یونانلیلرك استحضاراتده بولوندقلری آكلاشیلیور. دشمن بروسه منطقه‌سنده خیلی قوتلی كشف فعالیتنده بولونمش . فقط عنایت حقله بوتون تعرضلری دفع اولنمشدر .

دیگر طرفدن فرانسزلر آطنه جبهه‌سنده تعرضلرینی تشدید ایتمشلردر . تسلیح ایتدكلری ارمنی چته‌لری فرانسز قطعاتنك حمایه‌سی آلتنده آطنه كویلرنده اجرای شقاوتله مسلمان اهالی‌یه ایقاع مظالم ایتمكده دوام ایدییورلر . برطیاره فیلوسی كله‌بك اوزرینه بومبالر آتمشدر. اصلاحیه‌ده قطعاتمز خاصه‌شمالنده‌كی مواضعه آلمشدر . عثمانیه منطقه‌سنده باغچه ایله قانلی كچید آره‌سنده محاربه‌لر دوام ایتمكده‌در . اطنه وطرسوس جوارنده دشمنه متعدد باصقینلر یاپیلمش ، طرسوس ومرسین خطلری متعدد نقطه‌لردن تخریب وقوزان منطقه‌سنده بعض شمندوفر كوپریلری برهوا ایدلمشدر . مفرزه‌لرمز اطنه قربنده‌كی تعلیمگاهه قدر صوقولمش ، طرسوسك غربنده‌كی الكتریق فابریقه‌سنی تخلیه‌یه دشمنی مجبور ایتمشدر . فرانسزلر زونغولداقده‌ده بر مفرزه‌مزه تعرضده بولونمشلردر .

لوندره قونفرانسی :

قونفرانس ختام بولدی . فقط هیچ برخیره یارامادی. ائتلاف دولتلرینك ترتیب ایتدكلری طوزاغه دوشكمدن جناب حق بزی صیانت بویوردی . اوكه‌ازمیروتراكیایه برهیئت تحقیقیه كوندرمه‌یه قرار ویرمشلردی . یونانلیلر قبول ایتمدی . اوندن نكول ایتدیلر . صوكره ازمیرك جمعیت اقوامه تركی ، شهرده دائمی بر یونان قطعه عسكریه‌سنك بولونمسی ، ولایتك متباقیسنی حاكم عناصرك اكثریتلرینه كوره یونان ، تورك وبین الملل منطقه‌لره تقسیم ایله بروالی تعیینی ، بوغازلره جبل الطارقه مشابه بروضعیت اعطاسی ، چناق قلعه‌نك اس بحری اتخاذی كبی برطاقم معناسز تكلیفلرده بولوندیلر . بوتكلیفلره قارشی مجلس ملی ایله مشاوره‌ده بولنمق اوزره یونان هیئتی قیصه بر

مدت طلب ایتمش، بزم هیئت مرخصه رئیسی‌ده بر آیلق مدت ایستەمشدر. بونك اوزرینه قونفرانس طاغیلمش وهیئت مرخصه‌مز لوندره‌دن مفارقت ایتمشدر. انکلیز مطبوعاتی تورك - یونان مجادلاتی دوام ایلدیکی تقدیرده بوبوزدن تولد ایده‌جك مسئولیتك هر ایکی طرفه عائد اوله‌جغنی یازمقده‌درلر. فرانسز مجلس وکلاسی لوندره قونفرانسی مقرراتی حقنده باش وکیل بریاندك بیاناتی دیکلەمش واستحصال ایتدیکی نتیجه‌دن طولایی کندیسنی تبریك ایتمشدر.

قافقاسیا :

بوهفته‌نك بزم ایچون اك مهم واك موفقیتلی حادثه‌سی باطوم، آخسخه واخیلکلك قان دوکولمکسزین اشغال واستردادیدر. قهرمان اردومز ١١ مارت ٣٣٧ جمعه کونی جمعه اذانلری ایله برابر خلقك آلقیشلری آره‌سنده باطومه کیرمشدر. شرقده باطوم کبی هر نقطه‌دن مهم بر موقعك اشغالی بوتون آناطولیده بر سرور عظیم تولید ایتمشدر.

§ بولشه‌ویکلرله کورجستان آره‌سنده آچیلان حرب کورجیلری پك فنا بر صورتده صارصمشدر. تفلیسك اشغالندن صکره کورجیلر پك مشکل بر موقعده قالمشدر. کورجیلرله بولشه‌ویکلر آره‌سنده بر هفته مدتله متارکه عقد اولونمش، کورجیلر (سانترادی) خطنده یرلشمشدر. کورجی باش وکیل جبهه‌یه کیتمشدر.

§ ارمنیلره کلنجه اونلر داخلی اختلاف واخلالارله بربرینی ییورلر. قزیللرله طاشناقلر آره‌سنده جریان ایدن قانلی مصادمه‌لر بوتون ارمنیلری یأسه دوشورمشدر. ارمنیلرك بردها بللرینی طوغرولتەمایه‌جقلرینی آرتیق کندیلری‌ده اعتراف ایدییورلر. رواندە حکومتلرك بری اینوب، دیکری چیقیور.

اوروپا :

اوروپانك آفاقی ینه مظلم بولوطلر قابلامه‌یه باشلادی. مهم حادثه‌لر عرفه‌سنده بولوندیغمز آکلاشیلیور. آلمانلر، متفقلرك مطالبنی قطعی صورتده رد ایدرك مقابل تکلفاتده بولونملری اوزرینه آره‌لرنده حصوله کلن کرکینلك حرکات عسکریه‌یی انتاج ایده‌جك درجه‌ده کسب اهمیت ایتدی. آلمانلرك اك مهم شهرلری اولان (دوسلدورف) ءاك ایشلك لیمانی اولان (هامبورغ) ایله جوارنده‌کی کومور حوضه‌لرینی، (ئه‌سه‌ن) دارالصناعه‌لرینی اشغال ایتدیلر. بوندن باشقه المان کومرکلرینه‌ده وضع ید ایتدیلر. بوحرکات عمومیه آلمانیاده بویوك غلیان وهیجان حصوله کتیرمشدر. آلمان رئیس جمهوری (ئه‌برت) آلمانلرك حقلرنده وطلبلرنده اصرار ایتملری لزومنی توصیه ایتمکده‌در. قوای اشغالیه قوماندانلری بیاننامه‌لرنده بر معتاد اشغالك خلقه دکل، المان حکومتنه توجه ایتدیکنی اعلان ایدییورلر. خلق فرقه‌سی رئیسی رایخشتاغده ایراد ایتدیکی نطقده «متفقین برلینی بیله اشغال ایتسه‌لر طلبلرینی قبول ایده‌میز» دیه باغیرمش؛ لوندوروف: «سفیلانه اوله‌یه‌جکز، وطنی مدافعه‌یه حاضرز.» دیمشدر.

§ دیکر طرفدن اوستریاده آلمانلره التحاق جریانلری قوتلنمسی اوزرینه فرانسه چه‌اسلاووقیا ویوغو اسلاویا اردولریله اوستریایی تهدید ایدییور.

§ صوك کونلرده ایتالیاده ینه قومونیست حرکتلری باشلادی. تریسته‌ده‌کی ترسانه‌لر عمله طرفندن یاقیلدی، محو ایدیلدی. سرمایه‌دارلرله حکومت علیهنه نمایشلرده بولونان عمله‌یی تعقیب ایدن ضابطه‌یه قارشی دارالفنونك سوسیالیست طلبه‌سی بومبالرله هجوم ایدرك برقسمنی اولدورمشلر، برچوقلرینی‌ده یارالامشلردر.

§ ایرلانداده ایسه اختلالك، قانلی مصادمه‌لرك اولمدیغی کون یوقدر. مانچستره‌ده ایکی کون ظرفنده اون بویوك یانغین ایقاع ایدلمشدر. (دوبلین) ده وقوع بولان بر مصادمه‌ده بر انکلیز قوماندانی وبرچوق انکلیز عسکری اولدورولمشدر. مسلح اختلالجیلر (قورق) شهری جوارنده انکلیز پولیسنی حامل اوتوموبیللره تعرض ایتمشلر وایکی اوتوموبیلی ایچنده‌کیلرله برابر برهوا ایتمشلر؛ (لیمه‌ریق) بلدیه رئیسنی اونده اولدورمشلردر. (دوبلین)دن (فه‌نیقس پارق) ه کیدن بر انکلیز ژاندارمه مفرزه‌سنه بومبالرله هجوم ایتمشلر، برچوقلرینی تلف ومجروح ایتمشلردر. انکلیزلر ایرلانده اختلالجیلرندن التی کیشی‌یی صلباً اعدام ایتمشلردر. مصلوبلرك بولوندیغی حبسخانه اطرافنده ٢٥ بیك کیشی اجتماع ایتمشدر. فابریقه‌لرله مؤسسات سائره برای ماتم تعطیل ایدیلمشدر.

§ اسپانیا باش وکیلی (داتو) نك ضابطلر طرفندن قتلی اوراده‌ده حضور وسکون اولمادیغنی کوستریور. حکومت قتل حقنده غزته‌لره هیچ برشئك یازیلمسنه مساعده ایتمه‌مشدر.

روسیه :

§ حکومتمز ایله سوویت جمهوریتی آره‌سنده دوستانه واخونکارانه مناسبات تأسیس ایدن معاهده‌نامه موسقوواده امضالانمشدر.

§ موسقوو تلسزینك تبلیغنه کوره، فرانسزلرك تحریکاتنه قاپیلان مقابل اختلالجیلر قرونشتادده سوویه‌ت اداره‌سنی اسقاط ایچون عصیان چیقارمشلردر. ژونفولداقدن کلن تلغرافلره کوره‌ده، موسقووا حکومت مرکزیه‌سنه قارشی عصیان ایدن اختلالجیلر پترسبورغك درتده اوچنه حاکم اولمشدر وپترسبوغده‌کی سوویه‌ت حکومتی مأمورلرینی اسیر ایله‌مشلردر. عاصی طائفه‌لری یقظ و اقناع ایچون موسقوه‌دن کوندریلن آلتمش بولشه‌ویك اختلالجیلر طرفندن قورشونه دیزیلمشدر.

§ استقهولم غزته‌لرندن نقلا (استفانی) آژانسی بولشویك قطعاتنك لهستانه تعرضنی خبر ویریور.

§ ترانسیلوانیاده رومانیا حکومتنه قارشی واسع مقیاسده تعرض ترتیباتی کشف اولوندیغنی (هاواس) آژانسی تبلیغ ایتمشدر. مجار اردوسنك بولشه‌ویکلرله متحداً تعرضه کچه‌جکلری ظن ایدیلیور.

اهل صلیب مظالمی :

صلیبیون اشغال ایتدكلری بوتون مسلمان مملكتلرنده وحشیانه ظلملرنده دوام ایتمكده‌درلر . یونانلیلر ازجمله عشاقده‌كی ظلملرینی صوك كونلرده پك زیاده آرتیرمشلردر . ازمیرده قندیل مناسبتیله بایراق آصدقلریندن طولایی یوز اللی‌یی متجاوز مسلمان توقیف ایتمشلردر . بالیكسریده مسلمان اهالی‌یی جبراً تنصر ایتدیرمه‌یه‌ده باشلامشلردر . تراكیاده اتباع ایتدكلری تجاوزده تحمل ایدلمه‌یه‌جك برحاله كلمشدر . مسلمانلرك ایلری كلنلرندن بیكلرجه‌سنی توقیف ایتمشلر ، مسلمانلرك اغنام و حیوانلرینی یاغما ایتمشلردر . سونكولو یونان عسكرلری تعرضلرینی جامعلره ، مسجدلره‌قدر ایلری كوتورمشلردر . اسلامی امحا ایله روم اكثریتی تأمین ایچون خاطرلرینه كلن هردرلو فنالغی ایقاع ایتمكدن كری طورمایورلر .

§ انكلیزلرك ایسه استانبولده مسلمان اهالی‌یه قارشی یاپمادیغی ظلم یوقدر . فقر وسفالت اسلاملك‌او كوزل پایتختی قاصوب قاووریور . انكلیزلر بكندكلری اوی درحال اشغال ایدییورلر . اهالیٔ اسلامیه‌یی هجرته مجبور ایتمك ایچون بوتون‌اوظالم بلالرینی‌اجرا ایدوب طوریورلر .

آفریقا :

طرابلس غربدن‌تونس ـ جزایر ـ مارسلیاطریقیله‌ انطالیه‌یه كلن‌بر یولجیدن آلنان معلوماته نظراً شیخ ادریسك اغیر خسته اولدیغی وایتالیانلر طرفندن زهیرلندیكی سویلنمكده‌در .

§ بر آی‌ بیوق‌اول‌باروني‌قبیله‌سی‌نی‌عسكر قوماندانسنده تونس حدودنده فرانسزلر ایله‌حرب ایتمش وغیسه‌یه آلتی‌ساعت مسافه‌یه‌قدر‌یاقلاشمشدر .

§ ایتالیانلرك طرابلس‌داخلنده‌هیچ بر نفوذی یوقدر . مع‌هذاقبائل اره‌سنه فساد صوقه‌رق استفاده‌ارزوسنی كوسترمكده‌درلر . قبائل اناطولی مجاهدانی كمال اهمیتله تعقیب ایتمكده‌در .

§ تونس حاكمی محمدناصر اسلاملرایچون خدمت مجبورهٔ عسكریه‌یی قبول وامضا ایتدیكندن و تونس اسلاملرینك كلیكیاده دینداشلرینه قارشی حرب ایتملرینه سبب اولدیغندن بالعموم افریقا قبائلی طرفندن تلعین ایدلمكده‌ومحمدخاسر لقبیله تلقیب اولونمقده‌در .

تونس حاكمك‌معیتنده بولونان احمد بن عمار اسمنده‌بر ملازم اول حسیات اسلامیه‌سنی رنجیده ایدن بر فرانسز میرآلایی قتل ایدرك جزایر حدودنده‌كی زریب طاغلرینه‌ چكلمش وكندیسنه التحاق ایدن ایكیك بشیوز كیشی ایله نافطه شهرینی ضبط ایتمشدر ، شمدی احمد بن‌عماری عسكرایله متحداً عصیان حركاتنه‌دوام ایتمكده‌در فرانسزلر یونلرك ازرینه سنه‌غال عسكری جلب‌وسوق ایلمكده‌درلر .

§ ایكی‌ای‌مقدم‌فاس طرفندن‌كلن مولای‌احمد رسولی ؛ جزایر حدودینی‌تجاوزایتمش‌وفرانسزلردن‌وجده ، عین تفلات شهرلرینی ضبط ایتمشدر . صحرای‌كبیر قبائلی‌بوقوته التحاق ایتمكده‌درلر .

§ فاسده‌كی‌احیاله قبائلی اسپانیوللرله حرب ایتمكده‌در . «اوكود»

وثائق تاریخیه :

كچن‌سنه ١٦ مارتنده ائتلاف‌دولتلری طرفندن‌استانبولك‌اشغالی‌اوزرینه ، آناطولی وروم‌ایلی مدافعهٔ‌حقوق جمعیتی هیئت تمثیلیه‌سی نامنه مصطفی كمال پاشا حضرتلری طرفندن نشر اولونان بیاننامه‌لردن عالم اسلامه اولان شو خطابه‌یی اهمیتنه مبنی درج ایدییورز :

عالم اسلامه بیاننامه

خلافت مقدسهٔ اسلامیه‌نك مقر اعتلاسی اولان استانبول ، مجلس مبعوثان‌وبالجمله‌مؤسسات رسمیهٔ حكومتده وضع‌ید اولونمق صورتیله ، رسماً وجبراً اشغال ایدلمشدر . بو تجاوز سلطنت عثمانیه‌دن زیاده‌مقام خلافتده حریت واستقلاللرینك استنادگاه یكانه‌سنی كورن بتون عالم اسلامه راجعدر . آسیاده و آفریقاده پیغمبر پسندانه بر علو همتله حریت واستقلال مجاهده‌سنده دوام ایدن اسلامك قوای معنویه‌سنی قیرمق ایچون صوك تدبیر اوله‌رق ائتلاف دولتلری طرفندن توسل اولونان بو حركت خلافت مقامنی تحت اسارته آله‌رق بیك اوچیوز سنه‌دنبری پایدار اولان و مؤبداً مصون زوال قالاجغنه شبهه بولونمایان حریت اسلامیه‌یی هدف اتخاذ ایتمكده‌در . مصرك اون بیكه بالغ‌اولان شهدای معززه‌سنه ، سوریه وعراقك بیكلرجه اولاد محترمه‌سنه ، آذربایجانك ، شمالی قافقاسیه‌نك ، توركستانك ، افغانستانك ، ایرانك ، هند چینیك والحاصل بوتون آفریقانك وبوتون شرقك بو كون عظیم بر هیجان و حدت ودرین بر امل استخلاص ایله تترهین افكار مشتركه‌سنه حواله ایدلمش اولان بو ضربهٔ تحقیر و تجاوزك دشمنلر طرفندن تخمین ایدلدیكی وجهله معنویاتی خللدار ایتمك دكل ، بالعكس بوتون شدتیله‌معجزه‌لر كوستره‌جك بر قابلیت انكشافه مظهر ایلمك نتیجه‌سنی تولید ایده‌جكنه شبهه‌مز یوقدر . عثمانلی قوای ملیه‌سی ، خلافت وسلطنتك اوغرادیغی متسلسل سوءقصدلرك باشلادیغی كوندن بری دوام ایدن صمیمی بر وحدت و تساند ایچنده وضعیتی بوتون وخامتنه رغماً عزم‌ومتانتله تلقی ایتمكده وبو صوك اهل صلیب مهاجماتنه‌قارشی بوتون اسلامیت جهانك حسیات مشتركهٔ مقاومتنه امین اولمقدن متولد بر حس مظاهرتله عزم وایمانك عامل‌اولدیغی مجاهده‌ده‌عنایت وموفقیت الهیه‌یه مظهر اولاجغنه اعتماد ایلمكده‌در .

قرون‌وسطی‌نك شوالیه آقینلرندن بو كونك اتفاق وائتلافلرینه‌قدر مشئوم‌بر تسلسل عنودانه‌ایله‌توالی ایله‌ین‌اهل‌صلیب‌فورانتك‌بو صوك حمله‌ٔ سفلانه‌سی ، اسلامك نور عرفان واستقلاله وخلافتك توحید ایتدیكی اخوت مقدسه‌یه مربوط اولان‌بوتون مسلمان‌قرداشلرمزك وجدانلرنده‌ده عینی حس تقبیح ومقاومتی وعین وظیفهٔ غلیان وقیامی اویاندیره‌جغندن امین اوله‌رق جناب حقك مجاهدات مقدسه‌مزده جمله‌مزه توفیقات الهیه‌سنی رفیق ایتمه‌سنی و روحانیت پیغمبری‌یه استناد ایدن تشكیلات متحده‌مزه معین‌اولماسنی نیاز ایلرز .

١٧ مارت ٣٣٦ مدافعهٔ حقوق جمعیتی هیئت‌تمثیلیه‌سی نامنه
مصطفی كمال

آنقره : مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

ابونه شرائطی
هر یر ایچون سنه‌لکی (۲۵۰)
آلتی آیلغی (۱۳۰) غروشدر
نسخه‌سی ۵ غروش، سنه‌لکی
۵۲ نسخه‌در
اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده
اخطارات
آبونه بدلی پشیندر
مسلکه موافق آثار ممنونیه قبول
اولنور. درج ایدلمه‌ین یازیلر
اعاده اولنماز

سبیل الرشاد

۱۳۳۰

اخطارات
آدرس تبدیلنده آیریجه بش
غروش گوندرلملیدر
مکتوبلرك امضالری واضح و اوقوناقلی
اولملی و آبونه صره نومروسی
محتوی بولونملی لازمدر.
ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك
آدرسلرینك فرانسزجه‌ده یازلمسی
رجا اولنور.
پاره گوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر
اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی
رجا اولنور.

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم
باش محرر
محمد عاکف
صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب
اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ۴۷۳ | ۱۵ رجب ۱۳۳۹ | جمعه | ۲۵ مارت ۱۳۳۷ | جلد ۱۹

جبهه‌لرده‌كی قهرمان مجاهدلریمزه

خدا رضاسی ایچین، ای مجاهدین کرام،
— كه پاك آلنلریكز دینه الك صوك استحكام —
ثبات كسمه‌یكز، چونكه، ساده سزده امید؛
دوروشه‌كز ابدیاً سوزر كیدر توحید،
حریم حق ییقیلیر صوالیله اوها لك.
او اله طوتدیغكز بر حیات اسلامك
یگانه عقده‌سیدر. یاد آیاق باصارسه اگر،
او نور معالی دینك بر آنده زیروزبر.
امیدی سزده قالان اوچ یوز اللی میلیون جان،
— كه خسته كوكسنی ییقمقده‌شیمدیدن خلجان —
قوپوب طامارلری شیرازه‌سز كتابه دونر؛
قالر صحائفی یرلرده راست كلن چیكنر.
مناره‌لر سوكولور سینه‌سندن آفاقك؛
فضایه سویله‌مز آرتق لسانی خلاقك!
و ایچ، اون اوچ بوچوق عصرك نه وارسه قلبنده،
حیات ماضیه‌مزدن، شو آن ایچین، زنده؛
بوغازده هپسی بر بر طوتوب طوتوب نسیان،
بوتون مفاخرمز بر سراب اولور او زمان!
اوچر حظیرهٔ تاریخه بیتی مولانك؛
چورور كیدر آیاق آلتنده كوكسی قرآنك.
بیلیر میسكز كه، همان، یوز، یوز اللی بیلدیر، بز
نه وارسه الده ویروب متصل چكیلمه‌ده‌یز!
عمرلرك، یاووزك بز وفاسز اولادی،
صیانت ایلمه‌دك یادگار اجدادی.
دیار جاندی او، لكن بز اولمادق اوكا یار؛
صوكنده پارچالانوب یوردیمز دیار دیار،
كوچولدی اویله كه: بر قدر یاشامق امكانی،
دونوبده آرقه‌یه ناموسی، دینی، وجدانی.
أوت، بو حسر ایچین رمز اولور آنجق،
قالیرسه الده نهایت بش اون قاریش طوپراق!
انین ایچنده وطن... قیمایك شو مظلومه،
خدا رضاسی ایچون رجعت ایتمه‌یك!...
— قورقه!
جهنم اولسه كان، كوكسمزده سوندورورز؛
یو یولكه حق بولیدر، دونمه بیلمیز، یورورز.
دوشرمی تك طاشی، صاندك، حریم ناموسك؟
معركه حربه كیرمن صوك نفر شهید اولسون.
شو قارشیمزده‌كی محشر قودورسه، چیلدیرسه؛
دكزلر اردو، بولوطلر دوناتما یاغدیرسه؛
بو آلتمزده‌كی طوپراق بوتون یانار طاغلر
قوصوبده قاپلاسه آفاقی بر قزیل صرصر؛
دكلی جبهه‌مزك سینه‌سنده ایمان بر،
سونمه‌ز، آتشی بر، غایه عینی، وجدان بر؛
دكلمی اورته‌ده بر سینه چارپیور... ییلماز.
جهان ییقیلسه امین اول بو جبهه صارصیلماز.

محمد عاكف

اسلام عزت دینیدر

« فلله العزة ولرسوله وللمؤمنین »

قرآن کریم نه قاپانوب راف‌ه قونمق، نه ده آچیلوب فال باقمق ایچون نازل اولنمامشدر. احکام الهیه آنجق اجرا اولنمق ایچون شرف وارد اولمشدر. مسلمانلر کرک دنیایه، کرک آخرته متعلق بوتون امور وخصوصاتده او کتاب جلیله مراجعت ایده‌جکلر، مسلمانلرك سعادت وفلاکتی، ملتلرك استقلال واضمحلالی حقنده‌کی تبدل قبول ایتمه‌ین دساتیر الهیه‌یی نظر عبرتله تدقیق ایده‌جکلر، اوکا کوره انسانلری سعادته، ملتلری فلاحه کوتورن دستورلره تمیز بر قلب، کامل بر ایمان ایله صاریله‌جقلر؛ بو سایه‌ده امتلرك الك خیرلیسی اولمق شرفنی احراز ایده‌جکلردر. یوقسه قرآنه، سنت رسوله آرقه چویررلر، هوسات نفسانیه‌لرینه دالارلرسه دنیاده فلاکتدن، عقباده خسراندن باشقه بر شیئه نائل اولامازلر.

کیمك دوشونور قفاسی، کورور کوزی، محاکمه ایدر عقلی اولورده حادثات عالمی تتبع ایدر، ملتلرك انقلاباتنی دوشونور، ماضیده‌کی قوافل بشرك تاریخنه دالار؛ جناب حقك کتاب مبیننده بزه بیان بویوردیغی وقایعدن عبرت آلیرسه هر درلو شبهه‌دن آزاده اوله‌رق شو حقیقته حکم ایدر: هیچ بر ملته هیچ بر مصیبت، هیچ بر بلا کلمه‌مشدرکه او ملت حدود الهیه‌یی تجاوز ایتمه‌مش، اوامر عادلهٔ الهیه‌یی بر طرفه براقه‌رق شریعتك کوستردیکی طوغرو یولدن صاپمق، احکامنی تحریفده بولنمق، کلمات خدایی هوساتنه کوره تأویل ایتمك صورتیله کندی کندینه ظلم ایتمش اولمسون.

جناب حق مصالح عامه‌ده اتفاقی، منافع کلیه‌ده اتحادی، قوت کسب ایتمه‌یی، بو حیات فانیه‌یی مسعودانه کچیرمه‌یه، عقباده‌ده بر خیر ابدی‌یه نائل اولمایه سبب قیلمش؛ بالعکس مخاصماتی، منازعاتی ضعیف دوشمه‌یه، هر درلو منفعت دنیویه‌یی، هر درلو سعادت اخرویه‌یی استحصالدن عاجز قالمه‌یه، نهایت اقوام سائره‌نك پنجهٔ اسارتنده ایکله‌مکه علت ایله‌مشدر. ملتلر اسباب مدافعه‌یی حاضرلامقده قصور ایدرلر، یاخود اجانبك جوشقون بر دره کبی مملکتلرینی باصمق استعدادینی کوستردن طغیانلرینه سد چکمك خصوصنده کوشك طاورانیرلر، یاخود هر نه صورتله اولورسه اولسون قوتلرینی، شوکتلرینی تأیید ایده‌جك اسبابه توسلدن کری طورورلرسه هم مملکتلرینی، هم کندیلرینی هلاکه سوق ایتمش اولورلر.

بونلر او قدر ظاهر حقیقتلردرکه احمق ده آکلار، حکیم ده؛ جاهل ده فرقنه واریر، عالم ده. آللهك آیتلری سرینه ایرلمز افسانه‌لر دکلدر. انسانلری فلاکت واضمحلالدن وقایه ایله هدایته مظهر ایتمك ایچون نازل اولان آیات الهیه‌ هر کسك آکلایه‌بیله‌جکی قدر بساطتی حائزدر. کورمیه‌نلر، آکلامیانلر، آنجق قلبلری قارارمش، قولاقلری طیقانمش ارباب ضلال وطغیاندر. واونلر ایچون دنیاده خیبتدن، عقباده خسراندن باشقه بر نصیب یوقدر.

ای غفلت اویقولرینه طالمش، آللهك امرلرینه آرقه چویرمش، هوسات نفسانیه‌لرینه مغلوب اولمش مسلمانلر! اویانمق ایچون، هدایت وصلاح یوللرینه کیرمك ایچون دهانه بکلیورسکز؟ قپولر کزده دره‌لر کبی اسلام قانلری آقیور، دشمنك ظلمنه اوغرایان قارده‌شلریکزك فریادلری کوکلره قدر چیقیور؛ اسلامك مقدس بلده‌لری، سریر خلافت و سلطنتی اهل صلیب طوپلرینك قهار افواهی آلتنده قیورانیور. فلاکتك بوندن بیوکی، مصیبتك، اسارتك، ذلتك بوندن فجیعی اولورمی؟ شرفسز، حریتسز حیات حیوانلره مخصوصدر. خار خار، حیوانده بو قدر ظالمانه اشکنجه‌لره تحمل ایتمز. زنجیرلری قوپاریر، دیشلریله طرناقلریله نفسنی مدافعه ایدر. انسان که مخلوقات الهیه‌نك الك مکرمیدر، ظلمه قارشی حیوان قدر اولسون ناصل مقاومت کوسترمز؟

نه اولدی شهامت و شوکتی بر زمانلر جهانلره یاییلان مسلمانلر بو کون صمان چوپلری قدر قیمتسز بر حیاته رضی اولیورلر! دها دون تابعیتمز آلتنده بولونان الك آلچاق ملتلردن مرحمت دیله‌نیورلر، انسانیت بکله‌یورلر! باری بو ذلته مقابل جانلرینی اولسون قورتاره بیلسه‌لر... نه کزر! دشمن آیاقی باصدیغی یرلری یانغین کبی سیلوب سوپوریور: نه عرضدن، نه جاندن اثر براقیور. موره‌ده، تساليادہ یوزلرجه جامعلر، واو جامعلرك اطرافنده ملیونلرجه نفوسلر وارکن بو کون نه بر تك مناره، نه ده تك بر اسلام نفوسی قالمشدر. دها دون ماکدونیاده، روم ایلیده یاپیلان مظالم، ایقاع ایدیلان فجایع تویلری اورپرته‌جك درجه‌ده‌در.

روم ایلیده اسلامه قارشی آچیلان بو مظالم صلیبیه اوراده‌کی حاکمیت و موجودیت اسلامیه‌یی امحا ایدر ایتمز اناطولی‌یه کچدی. کوزل قصبه‌لرمزه آتشلر صالدی، اولوملر یاغدیردی. فلاکته اوغرامادق هیچ بر اوجاق، مصیبت کورمه‌دك هیچ بر نفوس قالمادی. بیچاره مظلوم قارده‌شلریمزی قارلرله یاغدیلر. نه قدر عرضلر پایمال اولدی. نیجه ثروتلر محو اولدی. نامرد دشمن قاسیرغه کبی، طاعون کبی اوغرادیغی یرلری خرابه‌زاره چویردی. تاریخ اسلام دکل، تاریخ جهان بیله بو قدر شناعت کورمه‌مشدر.

پك اعلا کوروله‌یورکه دوشمن اسلامك روحنی اولدیرمکه قصد ایتمشدر. یر یوزندن بوتون مسلمانلغی قالدیرمغه عزم ایتمشدر. حربده غالب کلدیکی حالده ینه بزه قارشی کینی سکون بولمادی. دیکر دولتلرله‌ده حرب ایتدی. حرب نهایت بولور بولماز اونلره قارشی کینیده سکون پذیر اولدی. فقط بزه الك مدهش ظلملری متارکه‌دن صکره یاپدی، یاپدیردی. دیمك که بزه دوشمنلغی حربدن دولایی دکل، مسلمان اولدیغمز ایچون، اسلامك یکانه مستقل دولتی بولندیغمز ایچوندر اوحالده قرآنك وضع ایتدیکی اسلام حاکمیتنی تماميله محو

ایدنجه‌یه قدر دشمن بو مظالمنه دوام ایده‌جکدر .

حقیقت بوقدر دهشتلیه، بوقدر چیپلاقلغیله تجلی ایتمش بولنورکن حالا بعض مسلمانلرك غفلت وتردد اویقولرنده وقت کچیرمسی قدر بیوك برکناه ؛ قرآنه قارشی ، پیغمبره قارشی ، اللهه قارشی بویوك برجنایت تصور اولنورمی ؟ اسلام مملکتلرینی پارچالایان، قرآنك حاکمیتی قالدیران اسلامك عدو اکبری انکلتره ، فرانسه واونلرك غدار واسطهٔ اجرائیه‌لری اولان یونانه قارشی ، ولوکه فکراً اولسون ، ذره قدر مماشاة کوسترمك: اللهك ورسولنك امرینه مخالفت ایتمك ، منافقین زمره‌سنه داخل اولمق دیمکدر .

قرآنك هیچ برکلمه‌سی تحریفه اوغرامامشدر . قرآنی آچیکز ، کوره‌جکسکز: هیچ بر صحیفه‌سی یوقدرکه مسلمانلری جهاده ، عزت وشرفه دعوت ایتمش اولمسون . اولوم قورقوسیله ، مال قایغوسیله ، تجارت هوسیله مملکتلرینی مدافعه ایتمه‌ین ملتلرك دوچار اولدقلری خسران وذلتی مسلمانلرك عبرت نظرلری اوکنه قویان آیات الهیه بی‌حدوحسابدر . قرآنك هیچ برآیتی یوقدرکه اسلامی ذلته ، اسارته، جهاددن قاچمغه دعوت ایتمش اولسون. (فلله العزة ولرسوله وللمؤمنین) آیت کریمه‌سی عزت وشرفك اللهه ، رسولنه و مؤمنلره مخصوص اولدیغنی سویله‌یور .

عزت نه‌در ؟ اولوم قورقوسیله صامان چوپلری کبی قیمتسز اولمق، قوتسز بولنمق ، مسکین مسکین کوشه‌لرده جکه چالمق ، صلیبك حاکمیتنه کیرمه‌یی ایسته‌مك، اللهك ورسولنك أمرایتدیکی جهاده قوشان مسلمانلرك فکرلرینی چالمك، مجاهدلره قارشی بغض کوسترمك، اللهك ورسولنك دشمنلرینه تمایلده بولنمق، اونلری سرداش اتخاذ ایتمك، جماعتدن آیریلمق ،مسلمانلری تشتته دوشوره‌جك زهرلر صاچمق کبی شیلرله عزت اسلام آره‌سنده نه مناسبت واردر ؟ اللهك عظمته، رسولك شاننه قسم ایدرم‌که بونلرك عزت ایله ، مسلمانلق ایله ذره قدر مناسبتی یوقدر . بونلر هپ نفاق علامتلریدر . بو قافاده اولان آدملر مسلمان دکل ، مسلمان قیافته کیرمش منافقلردر . بونلر بو نفاقلریله اللهی آلداته‌جق ظن ایدرلر . فرقنده دکلارکه کندی نفسلرندن باشقه کیمسه‌یی آلداته‌مازلر . بو قبیل ادملری جناب حق شو صورتله توصیف ایدییور :
(صم بکم عمی فهم لایعقلون)

ای قلبلرنده نور ایمان پرلشمش صاف وتمیز مسلمانلر ! منافقلرك سوزینه آرقه چویریکز. آللهك ورسولنك امرلرینه اطاعت ایدیکز. فلاح وسعادت انجق بورادەدر . آللهك رضاسندن ، عنایتندن باشقه دنیاده هیچ بر شیئك قیمتی یوقدر . میلیونلرجه ثروت بر آنده محو اولور ؛ اك متین صحتلر بر آن ایچنده دەوریلیر ؛ اك قوی الشکیمه حکومتلر چوکر ؛ اك تمیز خویلر دکیشیر ، کیرلەنیر ؛ دنیایه میدان اوقویان اك بیوك سلطنتلر ییقیلیر کیدر ؛ دنیالری حضورنده تتره‌تن قوتلر بر وارمش بر یوقمش صیره‌سنه کیرر . . . بوتون بو قرارسز، بوتون بو فنا پذیر آلایشلر ایچنده طاینه‌جق ، کووه‌نه‌جك یالکز بر شی واردرکه اوده آنجق اللهك مرحمتی ، آللهك عنایتیدر. الله نه دییورسه اونی دیکله‌ملی، یاپملی. نه‌دن منع ایدییورسه اوندن صاقینملی. باقیکز الله نەلر امر ایدییور :

ـ « واعتصموا بحبل الله جمیعاً ولاتفرقوا = هپکز بردن اللهك کتابنه صیم صیقی طوتونکز ، بر بریکزدن آیرلمایکز . »

ـ « واعدوا لهم مااستطعتم من قوة = دشمانلره قارشی کوجکز یتدیکی قدر قوت حاضرلاییکز »

ـ « انفروا خفافاً وثقالاً وجاهدوا بأموالکم وانفسکم فی سبیل الله = أی اهل ایمان ، کنج ، اختیار ، فقیر ، زنکین ،صاغلام ، خسته ؛ سلاحلی سلاحسز ؛ بیکلی بینکسز ، أولی ، بکار هپکز چیقکز، الله اوغورنده دینك، وطنك محافظه‌سی ایچون مالکزله ، جانکزله مجاهده ایدك ،بو صورتله اوغراشمق، اکر بیلیورسه‌کز ،سزك ایچون طورمقدن خیرلیدر. »

ـ « قل ان کان آباؤکم وأبناؤکم . . . . = حبیبم اونلره دی که : اکر باباریکز ، اولادلریکز ، قرداشلریکز ، زوجه‌لریکز ، قوم وقبیله اقرباوتعلقاتکز، قزانمش اولدیغکز مالریکز ، طورغونلغه اوغرامسندن قورقدیغکز تجارتلریکز ، خوشکزه کیدن اولریکز... سزلره الله ایله پیغمبرندن و آنك اوغرنده جهاددن زیاده سوکیلی ایسه باشیکزه کله‌جك بلایه انتظار ایدك؟ هم ایی بیلیکزکه الله، امرندن چیقان ملتی قورتارماز . »

ـ « والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین = بزم اوغورمزده چالیشانلری ، مجاهده‌ده بولنانلری بز کندی یوللریمزه، هدایت یوللرینه مطلقا مظهر ایده‌جکز . ای مسلمانلر شبهه‌سز بیلمش اولیکز که : الله ایییلرله برابردر . »

ایشته قرآن کریم باشدن باشه بویله مؤمنلری جهاده ، استقلاله ، عزت وشرفه دعوت ایدن آیتلرله دولودر . اکر مسلمانلر اللهك بو امرلرندن غافل قالمشلرسه او حالده امتك روحی ، ملت محمدیه‌نك پیشوامی اولان علمای راسخینه متحتم بر وظیفه دوشیور : اطرافه طاغیله‌رق ارباب غفلته وظائفنی اخطار ایتملی ، اویویان قلبلری اویاندیرملی، جاهللره حقیقتی آکلاتملی ؛ آبای سالفه‌لرینك مظهر اولدیغی نعم الهیه‌یی بوتون افرادملته صایوب دوکملی ؛ طریق استقامته سالك اولدقلری تقدیرده جناب حقك کندیلرینه اعداد ایده‌جکی سعادتی بیلدیرملی ؛

شاید حضرت پیغمبرك واصحابنك سنت وسیرتنه رجوع ایتمیه‌جك اولورلرسه اوغرایه‌جقلری سوء عاقبتی اونلره کوسترملی ؛ نصوص قرآنه مخالف کان هربدعتدن ، هر قنا عادتدن مجانبتده بولنمالرینی سویله‌ملی ؛ اقوام سالفه‌نك احوالنی ، شرایع الهیه‌دن عدول ایتدکاری ایچون باشلرینه کلن مصائبی حکایه ایتملی . صکره خلقك بوکون دوشمش اولدیغی یأسی ازاله ایتمك ده علمانك ذمتنده بر وظیفه‌در .

بوڭا ایچون اونلره دائما وعد الهی‌یی اخطارده بولونملی . ایشته بو ، علمای راسخینڭ وظیفه‌سیدر . علمای راسخین ایسه مسلمانلر آره‌سنده اوقدر آز دکلدر . ظن ایتمیزکه اونلر من طرف الله مودوع اولدقلری بویله قدسی بر وظیفه‌یی ادا خصوصنده تکاسل کوسترسینلر . زیرا کندیلری دینڭ امانتکاهی ، شرعڭ پناهیدرلر . « والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم . »

اشرف ادیب

آناطولیده بیوك اسلام شوراسی

حاکمیت ملیه وسبیل الرشاد جریده‌لرنده « اناطولیده اسلام قونغره‌سی » سرلوحه‌لی ایکی اوچ مقاله اوقودم . بونلرده بوتون اقوام اسلامیه مرخصلرندن مرکب معظم بر اسلام قونغره‌سی تشکیلی تصورینڭ موقع فعله قونمق اوزره بولندیغی تبشیر ایدلمکده ایدی .

درحال فکریمه اسلامده (اخوت) ، (اعداد قوت) حقنده‌کی جناب حقڭ امرلری تجلی ایتدی . چونکه اسلامیتڭ مهم اساسلرندن بری‌ده اخوتدر . تأسیس اخوت ایچون یاپیلمسی لازمکان اصول وطریقلردن عدول ایتدیکمز مناسبتیله بو اخوت لفظی بی معنادن عبارت قاله‌جق درجه‌لره تنزل ایتمش ایدی . بر ملتڭ حیات وبقاسی ایچون رنجی درجه‌ده الزم اولان شی‌ده بودر . زیرا انسان طبعاً مدنی اولوب پك چوق احتیاجاته معروض بولندیغی ، حالبوکه محتاج اولدیغی شیلرڭ بر دانه‌سنی بیله یالڭز باشنه تدارکدن عاجز اولدیغی جهتله یشامق ایستیان بر ملتڭ افرادی آره‌سنده غایت صمیمی بر اخوتڭ تأسیسنه اشد لزوم واردر . بو مهم اساسی یالڭز وضع ایتمك کفایت ایتمیه‌جکندن آنی مادیاً محافظه ایده‌جك اسبابی ده احضار ایتمك ایجاب ایدر . حالبوکه بزده بو اسباب تثبیت اولنمشدر . مع التأسف تطبیقنه اصلا اهمیت ویرلمه‌مشدر .

شمدی‌یه قدر منوم علاجلر ویره‌رك بزلری اویوتمغه وحیات اجتماعیه‌مزه دخل وتأثیری اولان سیاست اسلامیه‌یی تعقیب ایتدیرمه‌مکه چالیشان آوروپا املنه موفق اولمغله ، سعینڭ ثمره‌سنی اقتطافه وتورکیا حکومت اسلامیه‌سنی ، بو صورتله‌ده بوتون عالم اسلامی محوه باشلادی . لکن بو صدمه‌لرڭ شدتی له‌الحمد بزی اویاندیردی . تا حریم جانمزه قدر حلول ایتمش اولان دشمنلری دفع وتنکیله قرار ویردك واجراسنه‌ده باشلادق .

(درد چوق ، هم درد یوق — دشمن قوی ، طالع زبون !)

بیتنه ماصدق بولنیورز . قارداشلریمز وار ؛ فقط بونلرڭ بزدن خبردار دکل . قوتمز وار ؛ بر ارایه کلمسی مشکل . اسلامیت قارداشلق اساسنی وضع ایتمش ؛ اما بوندن استفاده ایده‌بیلمك ایچون تشکیلاتمز یوق . قرآن هر زمان اعداد قوتی فرض درجه‌سنده امر ایتمش : « دشمنلریڭزه قارشو اقتداریڭز یتدیکی قدر قوت حاضرلایڭز » مآلنده‌کی آیت کریمه ایله ارشاد ایدوب طورییور ؛ تطبیق ایده‌میورز . بالجمله ترقیاتڭ اسباب حصولنی تأمینه کافی اساسلر وار ؛ او اساسه اصلا عطف نظر اولنمیور . بو اساسلری تطبیق وموقع اجرایه وضع ایسه انسانلرڭ کندی غیرت وفعالیتنه منوط بر کیفیتدر .

سمت رأسمزده دولاشان بوبلا بزلره مخصوص دکل ، عموم دیندارلریمزه‌ده اصابت ایده‌جك بومبالردندر .

مدنیت ماسکه‌سنه بورونه‌رك ، جمعیت اقوام تشکیل ایدرك ملتلره حق حیات بخش ایده‌جکلرینی هر طرفه دجالانه اسماع ایتدیرمکه چالیشان دشمنلریمز ، حیات حقمزی آلمقده اصلا تردد کوسترمیورلر .

اسلامڭ زرینه ده کلك ایسته‌دکلری مصائبی کورکوندوزڭ اوزرینه دوکولسه شمدی‌دن درحال کیجه‌یه منقلب اولووردی ظن ایدرم . بونلری تحریراً عالم اسلامه ابلاغ امکانی وارسه‌ده بالذات کوروب حاصل ایده‌جکی اطمئنان قدر قابل اولامز .

بناءً علیه عصرلردن بری بوکابوسڭ عالم اسلام اوزرنده اجرا ایده کلدیکی تخریبات مدهشه نتیجه‌سی هر یرده ، هر خصوصده اوروپانڭ محکوم ظلمی اولان اسلاملرڭ تخلیصی چاره‌سنی تتبع‌ایتمك امری وجهله مشورت اساسنه بوله بیله‌جکمز محققدر . بوتون مسلمانلرڭ ایشی بینلرنده شورادن عبارتدر . یعنی مسلمانلر کافهٔ امور ومعاملاتنی اصول مشورتله حل وفصل ایتملیدر ، امری بزم ایچون ورد اولمشدر .

مسلمانلری وظائف وطنیه‌لرینی کمال جدیتله ایفایه دعوت فکرلرینڭ نه عالی بر فکر اولدیغنی بیانه حاجت یوقدر .

احتراصات شخصیه وباقومیه‌دن ومنافع خسیسه‌دن بالکلیه بری اوله‌رق دعوته اجابت ایدوب کله‌جك دین قارداشلریمز مصالح مهمه‌لرنی مشورت اصولیله حل و دشمنه غلبه یوللری آرایملیدر . چونکه دشمنلریمزده اصلا حمیت وحیا قالمامشدر .

جمله‌مز بیلیرزکه حیا لساننمزده « وتانمق » معناسنه‌در . انسانی حسب الله‌ده وعندالناس معایبدن معدود اولان شیلری اجرادن اعراضه باعث بر حالت جلیله‌دن عبارت اولان وامر جبلی قسمنده تعریف اولونان حیا بر خصلت کریمه‌درکه جمعیت بشریه‌یی حفظ وحمایه خصوصنده پك مؤثردر .

نفوس بشر بر کره حیا پرده‌سنی ییرتاراق مرتبهٔ رفعت ودرجهٔ علویتدن حضیض خست ودنائته تنزل ایله‌لا بالیانه حرکته جرأت ایلدکدن صکره اولومدن بشقه هانکی عذاب ، آنی مخل نظام عالم اولان مفاسدی ایقاع واجرادن منع ایده‌بیلیر . ؟ ایشته دشمنلریمز اولان اوروپالیلرده حیا

عزت ، حمیت ، قابلیتی سببیله آداب انسانیه ایله تزین و شهوات حیوانیه‌دن تنفر ایده‌مامشلردر . حالبوکه بر قومده بونلر مفقود اولورسه البته او قوم محروم عزت و رفعت اولور . چوق اسباب سعادت آنلرده حسب الظاهر موجود اولسه بیله عاقبت ذلت و مسکنته معروض اوله‌رق وجودلری خریطهٔ عالمدن سیلینوب کیدر .

بو خصلتدن عاری اولان اوروپالیلرده تفسخات ظاهره ، مدنیات عالیه ، غلظت طبیعیه و سوء اخلاقیه‌دن ، خسائس اموره و رذائل شئونه انهماکدن ماعدا نه کوره بیلیورز ؟ شهوات بهیمیه‌لرینک کندیلرینه غالب کلسی و صفات حیوانیه‌لرینک اراده و اختیارلرینه مالک و هر فعللرینه مسلط اولمش بولنمسی حسبیله کندیلرینک عالم اسلامه فاحشی ایقاع ایتمک ایستدکلری شناعت و دناءتلرینه بر برهان کافی اولمازمی ؟

بو حال ایسه بونلری سریع بر زواله ایصال ایده‌جکدر . نوع انسانک بقا خصوصنده بر علت مستقله‌سی اولان امانت خصلت شریفه‌سنی جناب حق بز مسلمانلره بخش و اعطا بیورمش اولمسیله بسط بساط رفاهیت ایله‌ین ، عدالته روح و جسم ویرن او سجیهٔ شریفه ایله متزین اولان مسلمانلرک بویله عمومی بر اجتماع عقدیله روح معامله‌ده امانت کامله و امنیت تامه ایله یکدیگرینک اعتمادینی قازانه‌رق مسلمانلری موقع بلندینه اصعاده بر سلم یاپلمش اولمازمی ؟

شورای امتک محل اجتماعی بوتون محله مسجدلری ، جمعه و بایرام جامعلری و نمازکاهلری ، سنه‌ده بر کره عالم اسلامک هر طرفندن کلن حجاجک اجتماعکاهی بولنان عرفات طاغی اولوب بونلرک هر بری بر (دار شورا) ایدی .

بو ذکر اولنان محللر یالکز عبادته منحصر دکل ایدی . مصالح امتده بو محللرده رؤیت اولونور ایدی . فقط مرور زمان ایله عالم اسلامک باشنه چوکن بلای استبداد بو مهم دار شورالری یالکز عبادت و دعایه حصر ایلدی . و بو صورتله امتک دیلنی باغلادی و بونک نتیجه‌سی اولارق نهایت عالم اسلام درلو درلو فلاکتلره معروض قالدی .

خلاصه : دین اسلام ، مدنیتک اس الاساسنی تشکیل ایدن شورای امت اساس متینی وجوب رعایه بر قاعدهٔ مهمه اولمق اوزره غایت واسع بر صورتده وضع ایتمشیکن صکره‌دن بو کوزل قاعده بالکلیه لغو اولنمشدر که عالم اسلامک باشنه کلن فلاکتلرک یکانه سببی ده بودر .

بو اجتماع محللری الان موجوددر . بونلر عبادته منحصردر ، دینیله‌مز . وعظ و نصیحتلرده یاپیلمقده ایسه ده خصوصی اجتماعلر عدادنده قالیر .

عمومی اسلام اجتماعی الزمدر . محافظهٔ حیات و موجودیت نقطه‌سندن اسلام قونغره‌سنی همان طوپلامق فرضدر . یوقاریده‌ده عرض ایتدیکم کبی اخوت اسلامیه اساساتیله بو اخوتی محو ایتمک ایچون چالیشانلر انکسار خیاله اوغراتیلملیدر . « لسان الخلق قلم الحق » دینلدیکی جهتله قونغره‌نک اجتماعی خلقک ترجمان افکاری اولان غزته ستونلرینه کچمسی جناب حقک بو امل خیریمزه بزی موفق قیله‌جغنه دلیلدر . کافهٔ دینداشلریمزک بو مقصدک حصولنه خدمت ایتملرینی رجا ایدرم . همان جناب حق توفیق احسان بیورسون .

قیرشهر میعوثی

مفید

مکاتیب وارده :

ایچکی و قومار حقنده

بویوک ملت مجلسنه تشکر و بر رجا

بویوک ملت مجلسنی چوقدنبری کوره‌مه‌مشدم . بر طرفدن اختیارلق ، او بر طرفدن ده صوغوقلر بنی مانغال باشندن قالقوب ده دیشاری‌یه چیقمامقدن آلیقویوردی . کچنلرده هوالر بر آز ایصینجه یوره‌کیم حوپلادی :

— کیدوب ده بر از مذاکراتی دیکله‌سه‌م ، دیدم ..

طوروم (عاقل) ده بکا اویدی ، آلیمه دکنکمی آلدم ، برلکده چیقدق . بیلم آرادن قاچ ساعت کچدی : کندیمی مجلسک اورتا جمله قاپیسی اوکنده بولدم .

— یاساق ، اوبرقاپی‌یه !

— آیول ، یورولدم . شوراجقدن . . .

— خایر !

— صوک قوتمی دیزلریمه ویروب « اوبرقاپی‌یه ! » دایاندم . بیلت معاینه‌سی بیتدیکدن ، خیلی اوزونجه بر مسافه‌یی داها قالابالیق آراسندن چیکنه‌دیکدن صوکره بر قاپیجقدن ایچری‌یه کیردم . طانیمادیغم انسانیتلی بر کنج :

— بویوروکز ، اوتوروکز !

دیدی . بر تخته اوستنه اوتوردم . (عاقل) آیاقده قالدی . چوجوغه یر یوقدی :

— ضرری یوق ، افندی دده ، دیدی ، بن شوراجقدن باقیویریرم ..

برقاچ دقیقه راحت نفس آلدقدن صوکرا اطرافمی کورمه‌یه باشلادم :

— ماشاالله ، نه چوق ! مجلسک صالونی طولو ، اوست لوجالر طولو ، آشاغی لوجالر طولو . . . بو چوقلوقدن بر رحمت فیشقیریوردی . ملتک صاحبلری ، داها دوغروسی وکیللری تاکرینک « وأمرهم شوری بینهم » فرمانی یرینه کتیریورلردی .

رئیس بک افندینک مذاکره‌یی نه یولده اداره ایتدیکنه باقدم ؛ دوغروسی چوق بکندم . اطرافنده نه‌لر اولوب بیتیورسه هپ دقت ایدییور ، وظیفه‌سنی عشق ایله کورویوردی .

— (استقلال محکمه‌لری) اعضاری بک افندیلر ایضاحات ویره‌جکلر ، دیدی . کرسی‌یه اوتوز یاشلرنده بر کنج چیقدی . طوروشی (آغیرباشلی) ایدی . سوزه باشلادی :

— افندیلر ، دیدی ، اهالینک اک چوق ممنون قالدیغی

ایکی قانون واردر: برنجیسی منع مسکرات قانونی ، ایکنجیسیده استقلال محکمه‌لری قانونی . بو قانونلرك چیقاریلماسنه خلق اوقادار سه‌وندی ، که آکلاتامام . هرکس سیزه تشکر و دعا ایدییور . . . .

(عامل) . صوردم : — بو کیمدر ؟

— دمین رئیس بك سویله‌دی یا : (رفیق شوکت بك) ، دیدی و یانی باشمده اوتورانلردن بری‌ده (صاروخان) کلمه‌سنی علاوه ایتدی . .

— آلله توفیقنی رفیق ایتسین . .

رفیق شوکت بك آکلاتیوردی . دیلنده اویله طاتلیلق واردی ، که ماشاالله ، بارك الله . . . فقط بن یالکز بو قاری‌یه ایلیشدیریوردیکم جمله‌لرك قافامده اویاندیردیغی حسلرله اوغراشیور ، دوغروسی بوندن صوکراکی سوزلره چوقجه دقت ایده‌مه‌یوردم .

— موم بایپشدیراجاق بر یر بولدم ، یاشیمدیلك بو ، باکا یتر!

منع مسکرات قانونی ! اولجه بویله برشی ایشتمشدم : بیوك ملت مجلسی (ایچکی) یی منع ایتمش دیدیلردی . حق بو خبردر ، که بنده اك قوتلی و معنوی برامید اویاندرمشدی . دیمك ، که هرکون یالکز یاپراقلرینی چویردیکمز ، معناسنی دوشونمه‌یه‌رك اوقودوغمز (قرآن) آرتیق بوتون ایشلریمزده ، بوتون قونوشمالریمزده ، بوتون قانونلریمزده یزه حقیقی قولاووزلق ایده‌جك ، هرکس بونك کوستردیکی دوغرو یوللرده یورویه‌جك ، ملتك احتیاجنه یاریان قانونلر — اجنبی دکل — یرلی اولاجاق ، اجتماعی بنیه‌مزك ایسته‌دیکی البسه‌لر اوبنیه‌یه تماس تمام اویاجق ، شو حالده (ماسقاراجه تقلید) لر اورتادن قالقاجقدی :

— ایشته اسلام عالمنك اك حقیقی رچته‌سی ، دیمشدم . فقط یوزلرجه ییلدن بری بو (رچته) نه‌یه بولونامامش ، مثلا قرآنك بوتون آچیقلیغیله یاساق ایتدیکی (ایچکی) و بوکا بکزه‌ر شیلر نه‌یه قالدیریلامامشدی ؟ بونك برچوق سببلری واردی و الك باقین ، کوزه چاربان سببی‌ده کوری کورینه (تقلیدجیلك) ی سینه‌سنده صاقلامش ، بویوتمش ، نهایت بو ملتك اوزرینه صالدیرمش اولان (استانبول قافاسی) ایدی ! آناطولیده ، دیکر اسلام دیارنده یاشایان خلق ایله او قفا بربرندن آیریلمش ، فقط بنه بر طاقم سرسینتیلری دیشاریلرده ایشله‌یه بیلمشدی . آناطولینك کوبکنده حکومت قوران بر مجلس ملتك احتیاجلرینی ألبته داها یاقیندن و داها حقیقی معناسیله قاورایاجق ، بو احتیاجلری اك عقللی ، اك شفالی چاره‌لرله قارشیلایه‌جقدی .

شبهه یوقدرکه (آناطولولو) واونك وارلیغنه باغلانمش اولان بوتون اسلام عالمنك الهام منبعی (قرآن) ایدی . بو منبعه اك چوق اویان قانونلردر ، که داها قولایجه تطبیق ایدیله بیلیر و خلقی ده معنوی و صاغلام ایپلرله مجلسه باغلایه بیلیردی .

فقط عجبا رفیق شوکت بك افندی بویك آچیق حقیقته قارشی نیچین اویله دیمشدی ؟ عجبا — دکل یالکز قرآنك ، حق بوتون فن آداملرینك‌ده یریوزندن قالدیرماق ایسته‌دیکی — (ایچکی) نك خلق ایچنده حالا دوامنی ایسته‌ینلرمی واردی ؟ یوقسه خلق ؛ دینی بوسبتون اونوتمشمی ایدی ؟ خایر ، یوز بیك خایر !

خلق ؛ اونه‌دن بری کندیسنی اداره ایدنلرك بویله شفالی بر رچته ویره‌جکنی هیچ امید ایتمه‌یور ، قانون نامنه ، نظام نامنه ، امرنامنه کندیسنه یوللانان شیلرك کندی روحی و کندی احتیاجی ایله اویغادیغنی اوزون تجربه‌لردن صوکرا سه‌زییور ، بوکره بیوك ملت مجلسنك چیقاردیغی قانون یینه آسکیلره تماماً آیقیری ، اونك (١٣٠٠) بوقادار ییلدن بری یاشایان روحنی ، ایمانی اوقشایور :

— آی ، بو ، نه‌در ؟ عصرلردن بری روحمك چیرپینارق ایسته‌دیکی بو الهی دوا نه‌در ؟

دییور ، بودوایی بولان حکیمی آراشدیرییور ، اونك (بیوك ملت مجلسی) اولدوغنی آکلاینجه :

— چوق شکر اللهم ، شمدی حقیقی صاحبمی بولدم ! دیه‌رك سه‌وینیور ، سه‌وینیور ، سه‌وینیوردی ! ایشته رفیق شوکت بك اوغلومزك افاده‌لرنده‌کی اینجه و حساس معنی بو ایدی ! . . .

بن ، که یتمش ییل یاشامش ، فلکك هردرلو جلوه‌لرینی کورمش براختیارم . (منع مسکرات) قانونی غزته‌لرده اوقوینجه کندمی بیله سه‌ونمش ، سه‌وینج ایله آغلامشدم . اوغزته‌لر حالا بنم اك قیمتلی کتابلریمك قوینده صاقلیدر .

یالکز اووقت آغلامادم ؛ کنج مبعوث ؛ حلقك ، اوت یوزلرجه ییلدنبری آرایوب‌ده بولامادیغی جانانه قاووشان تمیز یوره‌کلی ، تمیز ایمانلی خلقك ـ بلکه عمرنده بك آز طویدیغی (ممنونیت) نی ، مژده‌لرکن‌ده اینه اغلادم . چونکه : بو مژده ؛ اوحی آلهه دایانان ، آلاهك کتابنه دایانان خلقك اك صمجاق قلبندن قوپان الهی حقیقی بر مژده ایدی .

احتمال یانمده بولونوب‌ده آغلادیغمی کورن کنجلر : ـ امابوناق‌ها ! وطنك ضررینه چالیشان آدملرك عاقبتلرینه آجیور ! [١] دیه کناهه بیله کیرمشلردر . کنجلر بونلر . . . چارچابیق حکملرینی ویریرلر . قارشیلرنده‌کی (دده) لره یا (بوناق) ، یا (مرتجع) دامغالرینی باصدیریرلر ! نه . . وارسین باصسینلر . آلله اونلره‌ده بنم کبی اوزون ، فقط مسعود عمرلر ویرسین‌ده اووقت دنیایی آکلارلر .

٭

مبعوث اوغوللرم بکا صاقین سزده (بوناق و یا مرتجع) دیمه‌یکز اما ، (منع مسکرات) قانونیله طوندوغکز یولی بن بك خیرلی و فائده‌لی کورویورم . بو یولده طورمایوب یورویوکز ! کوره‌جکسکز ، که : هم دنیاده اك قوتلی ، اك ایلری بر ملت حالنه کله‌جکز ، هم‌ده

[١] چونکه رفیق بك افاده‌لرینك اورتاسوکرنده استقلال محکمه‌سنجه جزا آلتنه آلینانلرك صاییسندن و اونلرك جرملرینك نوعلرندن بحث ایدییوردی .

آخرنده اللهك اوجى بوجاغى بولو نمايان نعمتلرينه قاووشمش اولاجاغز.

— عجائب . دين ايله دنيانك نه مناسبتى وار ؟

ها ، بونى سويله‌يه‌يم : بزم ديننز ، ديكر دينلر كبى ، دنياده‌كى ترقيلريمزه انكل هيچ بر قاعده‌يى قبول ايتمه‌مشدر . دنيامزى‌ده او، آخرتمزى‌ده او تنظيم بيورمشدر . (ترقى) ديديكجه نه آكلارز ؟ (علم) ايشلرنده ، (زراعت) ايشلرنده ، (صنعت) ايشلرنده ، (اخلاق) ايشلرنده . . . . ايلرى‌يه كيتمك ، دكلمى ؟ ايشته بوتون بونلرى (اسلام) اك حرارتلى بر دل ايله بزه امر ايتمشدر . اسلامك بوتون ملتلردن يوكسك موقعلرده بولونديغى عصرلرده قولاووزلق ايدن هپ دين ايدى . دينه صميمى صيقى باغلى ايديكمز زمانلر بزم اك پارلاق دورلريمز ايدى . فقط ديندن اوزاقلاشمايه باشلادقجه ترقى بزدن ، بز ترقيدن آيريلدق ، بويله جاس جاولاق قالويردك .

— بى نه‌يه اوزوب طورورسكز جانم ؟ بونلرى پك اعلا سزده آكلايور، آكلاديغكز ايچون ـ مثلا ـ (منع مسكرات) قانونى كبى اثرلر ميدانه كتيريورسكز . اسكى و يكى بوتون دنيانك مضرتلرينى كورديكى (ايچكى) نه كوتو بر شى اولديغنى بزه الله لساندن (١٣٠٠) بو قادار ييل اول پيغمبريمز (صلى الله عليه وسلم) افنديمز خبر ويرمشدى ! بويله صاغلام بر دينك اتكى طوتمادقدن ، اونك كوسترديكى دوغرو يوللرده يورومكدن كيم چكينير .

(چوق ياشايان چوق بيلير) ديرلر . (ايچكى) نك ملتمزك حياتى، اخلاقى ، عائله‌سى ، ثروتى و سائره‌سى اوزرنده ياپديغى پك فنا تأثيرلرى بر چوق وقعه‌لرله كوردم . بو كون سزك بويله همتكزله بو فنالقلر قالقمش ، حتى سرخوشلر بيله سزه : — الله راضى اولسون ! ديه دعالره باشلامشدر .

فقط (بولدقجه بونلر) ديمزسه‌كز سيزدن بر شى داها رجا ايتمك ايسترم :

— قومار نه اولاجق ؟ !

باقيكز الله (ايچكى) دن صوكرا (قومار) ى‌ده ذكر و منع ايديور :

« . . . انما الخمر والميسر . . . رجس من عمل الشيطان . فاجتنبوه لعلكم تفلحون — ايچكى قوللانمق ، قومار اوينامق آنجاق شيطان عمللرندن برطاقم مردار شيلردر . فلاحه ، سعادت و سلامته قاووشمق ايسترسه‌كز بونلردن واز كچيكز ! »

بيليرميسكز كه : (قومار) ده (ايچكى) قادار بلالى بر شيدر . بونك يوزوندن نه ثروتلر قورومش ، نه عائله‌لر سونمش ، نه فلاكتلر ، نه فجيعه‌لر باش كوسترمشدر ! اكر جزا قانونى بو ايشى باشارير ، ديرسه‌كز سيزه حق ويره‌مم ! چونكه : پك ضعيفدر ، سونوكدر .

يالكز قومارى ياساق ايتمكله‌ده ايش بيتمز . ها . . . داها نيجه فنالقلر واردر كه بونلرى‌ده دين جليل اسلامك تعريف ايتديكى كبى قالديرمايه ، خلاصه هر ايشمزى او دينه اويدورمايه چاليشماق لازمدر . شمديلك (ايچكى) يى قالديرديغكزدن دولايى سيزه روحك اولانجه صميميتيله تشكرلر ايدرم ، فقط اونك يانينده برده (قومار) اولديغنى خاطرلاتارق ، سوزلريمى كسه‌رم . الله جمله‌مزى دوغرو يوللردن آييرماسين، او يوللرده هيچ صاپمادن يورومك نصيب ايتسين آمين .

پيرفانى

شئون

« بر هفته‌لق اك مهم وقايع و حادثاتك خلاصه‌سيدر »

آناطولى :

يونان عسكرلرينك قوه معنويه‌لرى صوك زمانلرده پك زياده صارصيلمش ، بعض محللرده عسكرلر آراسنده عصيانلر بيله ظهور ايتمشدى . بو يوزدن يونانليلر لوندره قونفرانسيله صارصيلان وضعيت سياسيه‌لرينى دوزلتمك ايچون چوقدن برى تصميم ايتدكلرى عمومى تعرضى ياپه‌مه‌يورلردى. حتى بوندن طولايى عشاق و بروسه جبهه‌لرى قوماندانلرى‌ده استعفا ايتمشلردى. فقط باشقه چاره قالمديغى ايچون يونانليلر نهايت بتون عسكرلرينى قانديرمشلر ، صوك بر حمله‌ده داها بولونمق تجربه‌سنه كيريشمشلردر . نشر اولونان تبليغ رسمى‌يه كوره مارتك ٢٣ نجى كونى صباحلين اوچ قول ايله بروسه جبهه‌سندن ازنيق ـ يكيشهر واينه كول استقامتلرنده و بر قول ايله عشاق جبهه‌سندن دومنلى پيكار استقامتنده تعرضه باشلامشدر . بروسه جبهه‌سنده دشمن قسم كليسى ٢٣ ـ ٢٤ ـ ٣ ـ ٣٧ كيجه‌سى ازنيق ، يكيشهر واينه كول خطى غربنده و عشاق جبهه‌سنده اسلام كوى ـ آحاد كوى منطقه‌سنده چكيلمشدر .

§ شيمدى‌يه قدر مراجعت و بواثقه تعقيب ايدن انطالياده‌كى ايتاليان مسافرلر دوستلق ماسكه‌سى آلتنده اورايه يرلشه‌يه‌جكلرينى آكلادقلرندن صوك كونلرده غريب بر طاقم طورلر طاقينمه‌يه باشلامشلر ، پوسته چانطه‌لريمزه ال اوزاتمشلر ، داها بعض نزاكتسزلكلرده بولونمشلردر .

توركيا ـ روسيه :

١٦ مارتده امضا ايديلن محادنت معاهده‌نامه‌سنك مواد اساسيه‌سى شونلردر : ١) طرفيندن برينه متعلق بر معاهده عائد اولدوغى طرفجه طانيماديغى تقديرده مذكور معاهده‌يى هر ايكى طرفده طانيمامغى تعهد ايدر . ٢) توركيا اراضيسى ميثاق ملى عهدنامه‌سى موجبنجه تعيين ايديلير . ٣) نخجوان، آذربايجانك حمايه‌سى آلتنده بر اراضى مختاره و ممتازه‌در . ٤) اردهان ، آرتوين و قارص حواليسى توركياره عائددر . ٥) طرفين ، شرق اقوامنك حريت ، استقلال و آرزولرينه كوره ايستدكلرى شكل حكومتى قبول و انتخاب حقنى طانيرلر . ٦) استانبول توركيانك پايتختى اولهرق طانيلير . ٧) بوغازلرده سربست تجارى ترانسيتك تأمينى ايچون قره‌دكز و بوغازلره عائد بين الملل نظامنامه قره‌دكز سواحلنده بولونان حكومتلرك مرخصلرى معرفتيله تعيين ايديلير . ٨) اسكى معاهده‌لر ايله

پیتولاسیونلر و تورکیانك روسیه‌یه دیونی ملغادر . ٩) طرفیندن هر بری دیکر طرفك ویا اوکا عائد بر قسمك حکومتنی اله کچیرمك یسته‌ین ویا دیکر طرف علیهنه مجادله مقصدینه خادم غرپلرك تشکلنه مساعده ایتمز .

تورکیا - افغانستان :

بویوك ملت مجلسی حکومتنك موسقوواده‌کی مرخصاریله افغانستان دولتنك صلاحیت کامله‌یی حائز مرخصی سفیر فوق العاده محمد ولی خان آراسنده مارتك برنجی کونی موسقوواده اون ماده‌لك بر اتفاق معاهده‌نامه‌سی عقد وامضا ایدلمشدر . معاهده‌نامه‌نك مقدمه‌سی ایکی مسلمان و قارده‌ش دولتی بربرینه باغلایان رابطه‌لردن ، شرقك تیقظ وانتباهنك باشلادیغی شو کونلرده عهده‌لرینه دوشن وظائف تاریخیه‌دن وبینلرنده اوته‌دن بری جایکیر اولان وحدت معنویه واتفاق طبیعی‌یی ساحهٔ سیاسته نقل ایله رسمی ومادی بر اتفاق حالنه قلب ایلمکه قرار ویردکلرندن باحثدر .

برنجی ماده : تورکیا وافغانستانك یکدیکرینه قارشی وضعیتلرندن ،

ایکنجی ماده : شرق ملتلرینك سربستی وحریت کامله‌یه وحق استقلاله مالك وهر ملتك بالذات آرزو ایتدیکی شکل اداره‌یی قبول وتطبیقده سربست اولدیغندن وبخارا ایله خیوه دولتلرینك تصدیق استقلاللرندن ،

اوچنجی ماده : افغان دولتنك عصرلردن بری اسلامیته خدمات برکزیده ایفا ایتمش اولان تورکیه‌یی مقتدابه طانیدیغندن ،

دردنجی ماده : طرفین عاقدیندن هر برینك شرقده استثمار سیاستی تعقیب ایدن هر هانکی بر امپریالیست دولت طرفندن دیکرینه واقع اولان تجاوزی بالذات کندیسنه واقع اولمش عد ایده‌رك وسائط موجوده وممکنه ایله دفع ایلمکی قبول ایتدیکندن ،

بشنجی ماده : عاقدیندن هر برینك دیکریله حال اختلافده بولونان اوچنجی بر دولتك آرزوسنه موافق و یا عاقدین منافعنه مضر هیچ بر معاهده ویا مقاوله دولیه عقد ایتمیه‌جکندن ، وهر هانکی بر دولتله معاهده عقد ایده‌جکی زمانلرده دیکرینی خبردار ایده‌جکندن ،

آلتنجی ماده : تجاری و شهبندری مقاولات عقد اولنه‌جغندن ،

یدنجی ماده : ایکی دولت آراسنده تنظیم مخابرات و مناسبات صمیمه‌یه تأسیسندن ،

سکزنجی وطقوزنجی ماده : تورکیانك افغانستانه یاردیمندن ومعاهده‌نك اصغری بر مدت ظرفنده تصدیقی لزومندن ،

اوننجی ماده : معاهده‌نك ایکی نسخه اوله‌رق موسقوواده تنظیم ایدلدیکندن باحثدر .

حجاز :

فلسطین والجزیره‌ده تأسیس اولونمق ایستنیلان انکلیز ماندا‌سی حجاز حکومتنی شاشیرتمشدر . انکلتره‌نك اولجه ویردیکی تأمیناته هیچ‌ده اویمایان بو حرکتی حجاز حکومتنك آوروپاده بولونان ممثلی امیر فیصل طرفندن پروتستو ایدلمشدر . فیصل بو پروتستوده امیرك ما . ورلرینه انکلیز مشاورلرینك تعیننه احتیاج اولمادیغی ، حجازده انکلیز منافع سیاسیه و اقتصادیه‌سنی محافظه وتأمین ایله مکلف اولان حجاز حکومتنه انکلتره‌نك اساسلی بر مبلغ اقراض ایتمسنی لزومی بیلدیرمشدر .

آوروپا :

المانیا ، ائتلاف دولتلرینك آلمش اولدقلری انتقامجویانه وضعیتلرینی شدتله پروتستو ایتمشدر . رایخشتاغ ، صوك حرارتلی بر اجتماعنده متفقلرك مقررراتی صورت قطعیه‌ده رده قرار ویرمشدر . حکومت ٩٢١ افرادینی تحت سلاحه دعوت ایتمش ، المانیالرینی اشغال ایدن متفقین عسکرلرینی توقیف ایتمشدر . المانیا یوقاری سیلزیاده تحشیداته باشلامشدر . پولونیه‌کی فرانسز سفیری بو تحشیداتی شدتله پروتستو ایتمشدر . ایتالیان مطبوعاتی عمومیتله اوروپانك حالی تهلکه‌لی کورمکده وبو حالی ١٩١٤ سنه‌سنده حرب عمومینك عرفه‌سنده حاصل اولان کرکینلکه بکزه‌تمکده‌درلر .

§ ایتالیانك هر طرفده سوسیالیست حرکاتی توسع ایتمکده‌در . فیومه‌ده عمومی غره‌و اعلان ایدلمشدر . اخیراً (دانته) میداننده بر بومبا انفلاق ایتمشدر .

§ ایرلاندا اختلاللری دوام ایدییور . انکلیزلر اوکنه کچمك ایچون الك ظالمانه تدبیرلره توسلدن کری طورمیورلر . لوئید جورج « ایرلاندالیلر ایسته‌دکلری جمهوریته ، مستقل اردو ودونانمایه هیچ بر زمان مالك اولامایه‌جقلردر . » دییور .

بالقانلر :

ایتالیانلری آرناوودلق طوپراغندن اخراجه موفق اولان و استقلالی روما حکومتنه تصدیق ایتدیرن آرناوودلر شیمدی یونانه قارشی حاضرلانمقده‌در . یونان حدودنه ایکی فرقه عسکر تحشید ایتمشلردر . یانیه‌ده بویوك بر یانغین ظهور ایتمش ، بوتون قیشله‌لرله مؤسسات عسکریه‌یی یاقمشدر

§ صربلرله قره طاغلیلر آره‌سنده بویوك مصادمه‌لر اولمشدر . صربلر سلانیك مسئله‌سنی قاریشدیرمغه چالیشیورلر .

§ بولغارلر (نویی) معاهده‌سنك شدتندن شکایته باشلامشلر ؛ آق دکزده محتاج اولدقلری مخرجلره دائر لوندره قونفرانسنه مراجعت ایدرك یکی مطالبده بولونمشلردر .

روسیه :

بولشه‌ویکلر دیکر دولتلرله تجاری وسیاسی معاهده‌لر عقدینه باشلامشدر . لهستان ایله صلح عقد ایتدکدن صوکره انکلیزلرله‌ده تجارت معاهده‌سنی امضا ایتمشلردر . بر مله‌ده دوستلق معاهده‌سی عقد ایتدیلر . تأسیس مناسبات ایچون بر هیئت ده ایتالیایه کوندرمشلردر .

قرونشتادده ظهور ایدن عصیان توسع ایتمه‌دن قیزیل قطعات بتشه‌رك شهری استرداد ایتمشدر .

آنقره : مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
نمره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلمسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد ١٣٣٠

ابونه شرائطی هر یر
ایچون سنه لکی (٢٥٠)
آلتی آیلغی (١٣٠)
غروشدر

نسخه سی ٥ غروش ،
سنه لکی ٥٢ نسخه در

اداره خانه
آنقره ده حریت اوتلی
قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور .
درج ایدلمه ین یازیلر اعاده
اولنماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم — باش محرر محمد عاکف — صاحب و مدیر مسؤل اشرف ادیب — آبونه اولکز سبیل الرشاد

عدد ٤٧٤ — ٢١ رجب ١٣٣٩ — پنجشنبه — ٣١ مارت ١٣٣٧ — ١٩ جلد

سید سنوسی حضرتلرینك سیواسده کی خطبه لری

مجاهد معظم شیخ السید احمد سنوسی حضرتلری طرفندن سیواسده جامع کبیرده ایراد بیورولان خطبه یی سیواس سلطانیسی باش معلمی ناجی و عربی معلمی ابوالفداء اسماعیل الازهری افندیلر ترجمه ایتمشلر ؛ بوتون اخوان مسلمینك بو بلیغ خطبه دن مستفید اولملرینی تأمین مقصدیله سبیل الرشاده کوندرمشلردر . کندیلرینه تشکر ایدر و شیخ سنوسی حضرتلرینك خطبهٔ عالیه لرینی حجممزك عدم مساعده سنه مبنی بروجه آتی تلخیصاً درج ایلرز :

« ای مسلمانلر ! الله یولنده ، دین اوغورنده جهاد ، جناب حقك سودیکی قولنه ویردیکی بر خزینه در . مجاهدلرك الله عندنده او قدر بیوك موقعلری واردر که هیچ بر شیئه قیاس اولونه ماز . جناب حق مجاهدین اردوسنی ذات الوهیتنه اضافه ایدییور ؛ « بزم اردومز » دییور . بو ، نه بیوك شرفدر ! مجاهدلر ایچون بوندن بیوك التفات اوله ماز . دین اوغورنده مجاهده ایدنلری نصرتله ، ظفرله ده تبشیر ایدییور : (وان جندنا لهم الغالبون = محققدر که غلبه ایده جك اولانلر آنجق بزم اردولرمزدر .) بیوروییور .

ای امتلرك اك خیرلیسی اولان مسلمانلر ! الله سزی عزته ، شرف ورفعته دعوت ایدییور . صاقین ، ذلته دوشمیکز . اسارت زنجیرلرینی بوینکزه کچیرمه ییکز . مسلمان اجنبی تحکمی آلتنده یاشاماز . مسلمان اسارت آلتنه کیرمز . مسلمان عزتدن ، استقلالدن باشقه برشی طانیماز . باشدن باشه قرآنك تعلیمی بودر . بوتون حیات پیغمبرك کوستردیکی بودر . مسلمانلق بویله قورولدی . بویله یوکسلدی . مسلمانلق یریوزندن ظلمی قالدیردی ، ذلتی قالدیردی . جهانده عظیم بر انقلاب وجوده کتیردی . قلبلری یرلشدیردی . فکرلره حریت ویردی . روحلره علویت بخش ایتدی . دنیایی نور ایله طولدیردی . بو سایه ده مسلمانلر امتلرك اك خیرلیسی اولمق شرفنه مظهر اولدیلر . رفاه و سعادته ایردیلر . یریوزنده عدالتی تأسیس ایتدیلر .

قرآنك اك بیوك غایه سی اسلامك عزت واستقلالیدر . بونك ایچون جناب حق مسلمانلری دائما جهاد ایله مکلف قیلمشدر . مسلمانلر مجاهده دن هیچ بر زمان کری طورمایه جقلر . حق یولنده هر شیلرینی فدا ایده جکلر . جانلریله ، باشلریله اوغراشه جقلر . ماللرینی بذل ایتمکدن چکینمیه جکلر . هر درلو مشقتلره کوکس کره جکلر ، هر درلو صیقنتیلره قاتلانه جقلر . یته دشمنه بویون اکمیه جکلر . ذلته راضی اولمایه جقلر . کفرك حاکمیتی آلتنه کیرمه یه جکلر .

دشمنلر ایسته دکلری قدر چوق اولسون . مسلمان ایچون فتور یوقدر . مسلمان ایچون یأس یوقدر . دشمنك چوقلغی مسلمانلرك عزمنی آرتیریر . ایمانلرینی قوتلندیرر . مسلمانلر آنجق اللهه دایانیرلر و اوکا بل باغلارلر . ﴿ الذین قال لهم الناس ان الناس قد جمعوا لکم فاخشوهم فزادهم ایماناً وقالوا حسبنا الله ونعم الوکیل = اومؤمنلر ایچون اجر عظیم واردرکه بر طاقیملری کلوب ده بونلره : « دشمنلر کز سزی محو ایچون بوتون قوتلرینی طوپلامشلردر ، اونلردن قورقوکز . » دیدکلری زمان ؛

بوسوز اونلری قورقوتمق شویله طورسون، اللهه، اللهك نصرتنه اولان ایمانلرینی آرتیریردی : « الله بزه کافیدر . بز اوکا دایانیرز، اوکا بل باغلارز. او، نه کوزل بل باغلانه جق برقادر قومندر . » دیرلر ﴿

ای مسلمان قارداشلر ! صاقین ، اجنبی دسیسه لرینه قاپیلمایکز . دشمن اسلام مملکتلرینه آنجق کفر تخملرینی صاچمق ایچون کلیر . بوتون غرضلری اسلامی محو ایتمك، ناموشانی بربوزندن قالدیرمقدر. صاقین، یالدیزلی سوزلرینه آلدانمایکز . اونلر آراکزه تفرقه صالمق ایسترلر . مسلمانلرك وحدتنی تارمار ایتمك ایسترلر . معاذالله بو وحدتی قیردقدن صوکره وطنکزی استیلا ایده جك، سزی اسیر حالده قوللانه جقلر . دشمنك پنجه سنه دوشن یرلرده دینك شعائری قالقار . قرآنك احکامی معطل اولور، اسلامك معبدلری ییقیلیر، مرضلری پایمال اولور، حمیتلری طاغیلیر ، قلبلرینه ذلت چوکر ، محیطلرینی سفالت قاپلار .

اوزاقلره کیتمه یه حاجت یوق . کفارك ظلمنی کوزلرکزله کوردیکز. قولاقلریکزله ایشتدیکز. اسلام ایچون بونه ذلتدر ! اسلام ایچون بونه فلاکتدر ! هپ حیله ودسیسه ایله دشمنلر نیجه اسلام دیارینی استیلا ایتدیلر . نه قدر مسلمان ملتلری اسارت بویوندوروغنه صوقدیلر. نیجه اسلام جمعیتلرینی پریشان ایتدیلر. دینك معالمنی ییقدیلر . اسلامك مدنیتنی چوکرتدیلر . اك نهایت بوکون صولتلرینی اسلامك قلبنه توجیه ایتدیلر . عصرلردنبری اسلامینك یکانه حامیسی اولان بو معظم دولتی ییقمق ایچون اللرندن کلن ملعنتی اجرادن کری طورمادیلر . ارهیه درلو درلو فسادلر صالدیلر . تفرقه لر صوقدیلر . مع التأسف مسلمانلر آره سندن دشمنك طوزاقلرینه دوشه جك احمقلر ظهور ایتدی دشمنك بودرجه ظاهر اولان بغض وعداوتنه قارشی انسان نصل آلدانیر ؟..

اللهه یوز بیکلرله شکرلر اولسون که بوکون حقیقت تجلی ایتدی . مسلمانلر آره سنده بویوك برانتباه حاصل اولدی . امیدلر منقطع اولمق اوزره بولوندیغی برزمانده الله مسلمانلرك قلبلرینه سکینت ویردی . طاغیلمق اوزره بولونان مرکز اسلام یکیدن حیات بولدی . محو اولدی ظن ایدیلن بو معظم دولت یکیدن جانلاندی . اسارت بویوندوروغنه کیردی ظن ایدیلن آناطولی مسلمانلری ارسلانلر کبی کوکره یه رك ینه شهامت میدانینه آتیلدی . بو ، جناب حقك بویوك بر فضل وکرمیدر .

ای آناطولینك قهرمان اسلام مجاهدلری ! سز اولماسه یدیکز بنای اسلام ییقیلیردی . سز بوکون قرآنی یاشاتیورسکز . هرطرفکزی دشمن صارمشکن هیچ برشیدن ییلمایه رق غزا میدانلرنده جان ویریور، اسلامی مدافعه ایدیورسکز . بو ، نه بویوك شرفدر ! حق یولنده مجاهده ایدن ، حق اوغورنده صبر وثبات ایدن مسلمانلر مطلقا غلبه چاله جقدر . اللهك نصرتی سزك اوزرکزه در . صاقین ، دشمنلرك چوقلغندن قلبکزه فتور عارض اولماسون . (کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله) سزك دایانه جق برکز اللهدر . الله ایسه حق یولنده مجاهده ایدنلرله برابردر.

هم سز یالکز دکلسکز. یوزلرجه میلیون مسلمان کوزلرینی سزلره دیکمشدر. سزك صبرکز، دشمنه قارشی کوکس کره رك متانت کوسترمکز بوتون اسلام عالمنده بر انتباه اویاندیرمشدر. هرطرفده کی مسلمان ملتلر قیمیلدانیور، استقلاللرینی مدافعه ایدیور . اوزرلرنده کی ظلم وکفر کابوسنی آتمه یه صاواشیور . بوتون اسلام عالمنده بو انتباهی ، بو حرکتی اویاندیران سزك شهامتکز ، سزك جلادتکزدر . سز اسلامك قرة العینی سکز . سز اللهك توفیقنه مظهر بر ملتسکز . محقق غلبه اسلامکدر . فتح وظفر یاقیندر . سز حق یولنده جهادده ثبات ایتدکجه ، بو دین مبینك احکامنی اجراده قصور ایتمدکجه ، اللهك کوستردیکی طوغرو یولدن آیریلمدقجه امین اولیکزکه هیچ برقوت سزك جمعیتکزی طاغیته ماز ، سلطنتکزی ییقه ماز ، شوکتکزی سوندوره من .

امان قارداشلرم ، بو صبر وثباتده دوام ایدیکز . صاقین آره کزه اختلاف دوشمه سون. ملتکزی سربر شوکتدن حضیض اسارته دوشورن تفرقه در، اختلافدر. هپکز قارداشسکز. هپکزك منفعتی، سعادتی مشترکدر . هرخصوصده طوپلو حرکت ایدیکز . جماعتدن آیریلمایکز . تفرقه یی، شقاقی دشمنلره براقکز. ذاتاً اونلرك آره سنده الله بغض وعداوت القا ایتمشدر. اونلر کفرلری سببیله بو عداوتی تشدید ایدرلر . سز مسلمانسکز . مسلمانك شعاری وحدتدر ، جماعتدر . جماعتدن اوزاقلاشمق مسلمانه یاقیشماز. دشمنی سرنکون ایدنجه یه قدر قلیجلرکزی قیننه قویمایکز . کوزل مملکتلرکزی دشمندن تطهیر ایدنجه یه قدر غزا میدانلرندن آیریلمایکز. بو یول حق یولیدر، بو یول الله یولیدر. دینك احکامنه صاریلکز. قرآنك امرلرینی اجرا ، نهیلرندن امتناع ایدیکز . جناب حقك ذات الوهیتنه اضافه ایدرك غالبیتله تبشیر بویوردیغی « جند الهی — الله اردوسی » اولمه یه چالیشکز . و ان جندنا لهم الغالبون. نصر من الله وفتح قریب. هو الحی لا اله الا هو. فادعوه مخلصین له الدین. والحمد لله رب العالمین.

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

« ولقد آتینا موسی الکتاب وقفینا...... ان کنتم مؤمنین »

٢

شیمدی بوراده بر طاقیم مبحثلر واردرکه باخصوص اهل صلیبك مسلمانلره قارشی صولتلرینك صیقلاشدیغی ، میسیونرلرك اسلام هجومی بلافاصله دوام ایتدیکی شو عصرده دینداشلرمز ایچون بیلنمسی الزم اولدیغندن کندیلرینك نظر اطلاعنه عرض ایتمه یی بر وجیبه عد ایتدك .

برنجی مبحث — الله ذوالجلال توراتی حضرت موسایه، زبوری حضرت داووده ، انجیلی حضرت عیسایه ایندیردی . عجبا بونلر ایندیرمش اولدیغی شو کتابلر المزده تداول ایدن کتابلرك عینیمیدر . ؟

شبهه يوقدر كه قرآن كريم اهل كتابك عليه الصلاة والسلام افنديمزدن اول كندي كتابلرنده تحريفات، تبديلات اجرا ايتدكلريني بر چوق مواضعده بيان بيورمشدر . بو تحريفات بر درجه‌ده در كه هيچ بر شبهه قالقوب ده يهوديلرله نصرانيلر آره‌سنده تداول ايدن او كتابلرك جناب حق طرفندن وحي اولونان كتابلرك عيني اولمديغني ايلري سوره‌مز .

شيمدي مدعامزي اثبات ايچون بزلره ايكي خصوصه‌دائر سوز سويلمك ايجاب ايديور : برنجيسي بو كتابلرك صاحبي اولان انبيايه قدر واصل اوله‌جق بر سند صحيح يوقدر . ايكنجيسي بو كتابلرده بالذات مسيحيلر ويهوديلرجه اعتراف اولونديغي وجهله تحريف واردر . بناءً عليه تسليم ايتمش اولدقلري بو حقيقتي هيچ بري انكاره مجال بوله‌مز .

اهل كتاب اللرنده كي كتابلري ايكي قسمه ايريرلر : برنجي قسمك كنديلرينه حضرت عيسادن اولكي انبيانك لساني اوزرينه كلديكي ادعا ايدرلر . ايكنجي قسمك ايسه حضرت عيسادن صوكره الهام ايله يازيلمش اولديغني ايلري سوررلر . قسم اوله داخل اولان كتابلرك هيئت مجموعه‌سنه « عهد قديم »، قسم ثانيه داخل اولان كتابلرك هيئت مجموعه‌سنه « عهد جديد » ديرلر . ١] قسم اوله داخل اولان كتابلري الله آله‌جق اولورسه‌ق نصاراي قديمه بونلردن اوتوز سكزينك صحتنده اتفاق ، كريده قالان طقوزينك صحتنده اختلاف ايتمشلردر . مع مافيه بو اوتوز سكزك صحتنه قائل اولان آنجق جمهور قدمادر . زيرا سامريلر يالكز يديسنك صحتني تسليم ايدرلر ، كه بونلرده حضرت موسي‌يه منسوب اولوب « تورات » اسمي ويريلن بش كتاب ايله يوشع بن نون ، بر ده كتاب قضاتدر . ٢] توراتك سامريلر النده‌كي نسخه‌سي يهوديلر النده‌كي نسخه‌سنه مخالفدر .

عهد قديم دينيلن قسم ثانيده‌كي كتابلر ، كلنجه بونلر طقوز كتابدر . ٣] عهد جديده داخل اولان كتابلرده ايكي‌يه آيريليركه هيئت مجموعه‌سي يكرمي يدي كتابله فقرات اخرايي احتوا ايدر . « انجيل » اسمي بونلرك آره‌سنده آنجق دردينه ويريليركه اونلرده متي انجيلي ، مرقس انجيلي ، لوقا انجيلي ، يوحنا انجيليدر . بعضاً ده عهد جديده داخل كتابلرك هيئت مجموعه‌سنه مسامحه صورتيله انجيل اسمي ويرلديكي اولور . انجيل كلمه‌سي بشارت وتعليم معنالرينه كلن (انكيليون) كلمهٔ يونانيه‌سندن آلينمه‌دركه تعريب ايديله‌رك انجيل اولمشدر .

١] بو مباحثي استاد معظم مرحوم شيخ رحمة الله هنديننك اظهار الحق اسمنده‌كي تأليف جليلسندن اقتباس ايديورز . اورايه مراجعت ايديلمليدر . زيرا هيچ بر مسلمانك مستغني اوله‌مايه‌جغي حقائقله طولودر .

٢] اوبش كتاب : سفر التكوين، سفر الخروج ، سفر الاحبار ، سفر العدد، سفر الاستثنادر .

٣] — كتاب استير — كتاب باروخ — كتاب دانيال — كتاب طوبيا — كتاب يهوديت — كتاب وزدم — كتاب ايكليز ياستكس — كتاب مقابين اول — كتاب مقابين ثاني .

استاد مغفور رحمة الله هندي ديوركه : ١] علماي نصرانيه‌دن مركب بر مجلس قرال قسطنطينك امريله ٣٢٥ سنهٔ ميلاديسنده نائس شهرنده انعقاد ايتدي . مقصد بو شبهه‌لي كتابلر (عهد جديد كتابلري) حقنده مشاوره‌ده بولونه‌رق مسئله‌نك حقيقتني ميدانه چيقارمق ايدي . هيئت اوزون اوزادي‌يه مذاكره وتدقيقات اجراسندن صوكره كتاب يهوديتك صحتني تسليم واجب اولديغنه وديكر كتب مختلفه‌نك اسكيسي كبي شبهه‌لي عد اولنمق لازم كله‌جكنه حكم ايتدي . صوكره ٣٦٤ سنهٔ ميلاديسنده (لوذيسيا مجلسي) ناميله ديكر بر مجلس انعقاد ايده‌رك اولكي مجلسك كتاب يهوديت حقنده‌كي حكمني تأييد ايتدكدن باشقه ديكر يدي كتابك دها بوكا الحاقنه قرار ويردي . دها صوكره ٣٩٧ سنه‌سنده (قارتهيج) ناميله بر مجلس دها انعقاد ايتدي بو مجلس خرستيانلرجه بك معروف اولان (اقستاي) ايله ١٢٦ مشهور علمادن مركبدي . بو هيئت اولكي ايكي هيئتك حكمني ابقا ايتدكدن ماعدا ديكر يدي كتابك دها صحتني تسليم اولنمق وجهنده اتفاق ايتدي . دها صوكره (ترلو، فلورانس، تارانت) شهرلرنده اوچ مجلس انعقاد ايتدي . وبو مجلسلرك شبهه‌لي كتابلر حقنده‌كي قراري اوزرينه بوتون بو كتابلر عند الجمهور صحيح عد اولونمق ايجاب ايتدي . ايشته ١٢٠٠ سنهٔ ميلاديسنه قدر حال بو منوال اوزره دوام ايتدي . او تاريخده پروتستان فرقه‌سي ظهور ايده‌رك يدي كتابله كتاب استيرك بعض بابلريني رد ايتدي . بونكله برابر ديكر بابلريني قبول ايتدي . پروتستانلرك بو خصوصده‌كي حجتلري شونلردر : ١) بو كتابلر اصلنده عبراني ، كلداني وسائر لسانلر اوزرينه اولديغي حالده بوكون بو لسانلر اوزره بولونمايور . ٢) يهوديلر بو كتابلرك الهام اثري اولديغنه قائل اولمايور . ٣) ژوستيس دردنجي كتابك ٢٢ نجي بابنده بو كتابلرك، خصوصيله مقابين ثاني كتابنك تحريف اولديغني تصريح ايديور .

پروتستانلرك ايكنجي قرن ميلاديده يتيشن علماسندن (سلسوس) ديوركه : ٢] « خرستيانلر انجيللريني اوچ ، درت دفعه، بلكه دها زياده دكيشديرديلر . بناءً عليه كتابلرينك بوتون معانيسي تبدله اوغرامشدر . كذلك (ماني كيز) فرقه‌سي علماسندن (واستيس) دردنجي قرن ميلاديده باغيره‌رق ديوركه : « مسئله قطعياً بويله‌در . عهد جديدي نه عيسي، نه ده حواريون تصنيف ايتمه‌مشدر . بوني اسمي بيلنمه‌ين بر آدم تصنيف ايتدي . وخلق طرفندن مظهر اعتبار اولماز قورقوسيله تأليفني حواريون ايله رفيقلرينه نسبت ايلدي . بوندن باشقه ايچنده غلطلر ، تناقضلر بولنان بر طاقم كتابلر تأليف ايتديكني سويليه‌رك حضرت عيسانك مريدلريني فنا حالده اينجيتدي . »

(هانري واسقوت) تفسيرينك جلد اولنده (اوقستاين) ك سوزلريني نقل ايديور : « يهوديلر توراتك عبراني نسخه‌سني تحريف ايتديلر »

١] — اظهار الحق : جلد ١ ، صحيفه ٣٧٠

٢] اظهار الحق : جلد ١ ، صحيفه ٢٤

مقصدلری بولمامجه‌یه اولان ترجمه‌سنك رواج بولماسنی تأمین ایتمك وخرستیانلغه قارشی کلمکدی . معلومدرکه قدمای نصرانیه‌ده بویله سویلرلردی . ویهودیلر ١٣٠ سنهٔ میلادیه‌سنده توراتی تحریف ایتدیلر ، دیرلردی . »

استاد مغفور ، « اظهار الحق » نده بیوك بر فصل آچه‌رق بو فصلده قطعی ، قاهر بر چوق دلائل سرد ایتمش و بتون اهل کتاب عندنده نه عهد عتیقه ، نه‌ده عهد جدیده داخل کتابلردن هیچ برینك سند متصلی اولمادیغنی اثبات ایلمشدر . استادك خلاصهٔ مقالی شودر :

١ — الده‌کی توراتك دها (یوشیا ابن عامون) زماندن اول تواتری منقطعدر . بو آدمك سریر سلطنته جلوسندن اون سکز سنه صوکره الده ایدیلن نسخه‌یه ایسه اعتماد یوقدر . مع‌مافیه شایان اعتماد اولمیان بو نسخه‌ده (بخت النصر) حادثه‌سندن اول ضایع اولمشدر . بخت النصر حادثه‌سنده ایسه تورات وسائر عهدعتیق کتابلری بر بوزندن قالمشدر . خرستیانلرك زعمی وجهله (عزرا) بو کتابلری یازمش سه‌ده (آنتیقوس) حادثه‌سنده نسخه‌لری و بر چوق نقللری ضایع اولمشدر .

٢ — جمهور اهل کتاب شویله قائلدرکه سفر اول وثانی (عزرا) طرفندن (حجا وزکریا) علیهما السلامك یاردیمیله تصنیف ایدلمشدر . بناءً علیه بو ایکی کتاب شو اوچ نبینك اثریدر . حال بوکه هر ایکی کتابده تناقضلر ، خطالر پك چوقدر ، که بز بونلری ایجاب ایدن یرلرده تفصیل ایتدك . ١]

٣ — حزقیالك کتابنده سفر العدردده متناقض احکام وارد اولمشدر . اکر حزقیالك زماننده‌کی تورات بوکون متد اول اولان تورات اولسه‌یدی طبیعیدرکه کندیسی ایچون اوکا مخالفت جائز اولمازدی .

٤ — اقوام مسیحیه‌نك فضلاسندن وکندیلرنجه ثقه‌دن بولونان دوقتور (اسکندر قیدی) یکی توراتك دیباجه‌سنده دیورکه : « ادلهٔ خفیه‌نك ظهوری اوزرینه بکا اوچ مسئله یقیناً معلوم اولمشدر : اولا موجود اولان تورات موسانك تصنیفی دکلدر . ثانیاً ، بو تورات کنعان، یاخود اورشلیمده یازلمشدر . یعنی بنی اسرائیلك صحرالرده بولندیغی زمان موساده یازلمامشدر . ثالثاً ، بو توراتك نه حضرت داودك سلطنتندن اول ، نه‌ده حزقیا زماندن صوکره تألیف ایدلدیکی ثابت اولمامشدر . بونك تألیفی حضرت سلیمانك زماننه ، یعنی میلاددن بیك سنه اولنه، یاخود یونانلی شاعر هومرك زماننه نسبت ایدرلر . حاصلی حضرت موسانك وفاتندن بشیوز سنه صوکره یازلمشدر . »

٥ — الده‌کی توراتده بر چوق تاریخی غلطات واردر . شاید بو کتاب جناب حقك حضرت موسایه وحی ایتدیکی کتاب اولسه‌یدی طبیعی بوکبی نقیصه‌لردن منزه اولوردی . استاد مغفور رحمة الله هندی بوتون عهد قدیم کتابلرنی کمال دقتله تدقیق ایتمش و تتبعاتنده

[١ اظهار الحق : جلد ١ ، صحیفه ٤٠

اهل کتابك اك بیوك علما و مورخلری طرفندن سرد ایدیلن افکاره استناد صورتیله کندی قاهر حجتلرینی سرد ایلمشدر . صوکره عهد جدید کتابلرینه ، خصوصیله اناجیل اربعه‌یه کچه‌رك (هورن) دن شو سوزلری نقل ایتمشدر : « انجیللرك زمان تألیفنه عائد اواق اوزره کلیسانك اسکی مورخلری طرفندن بزه‌کلن معلومات کوزکدر ، غیر معیندر . بو بابده قطعی برشیئه واصل اوله‌رق قدمادن بر طاقیم روایتلری تصدیق ایتمشلر ، یازمشلر . کندیلرندن صوکره‌کلنلر ایسه اونلره تعظیماً یازدقلرینی قبول ایتمشلر . بو صادق وکاذب روایتلرك هپسی بردن برکاتبدن دیکر کاتبه کچمش وزمانك مرورندن آرتق تنقیدی محال اولمشدر . »

شیخ عبدالعزیز چاویش

ادیب معظم سلیمان نظیف بکك مالطه‌دن یازدقلری یکی بر نشیدهٔ حسرت :

داء الصله

بو شبده جوشش یادکله آغلادم طوردم ،
کل ای کریمهٔ تاریخ اولان کوزل یوردم .
افقلرك نظرمدن نهان اولوب کیدەلی ،
بو خاکدان فنانك قراردی هرشکلی ،
کوزمده قالمادی یر ، کوك ، باتار ، چیقار کیده‌رم .
زمینه منکسرم ، آسمانه منفعرم ،
کلیر بو جوکبودك سرارنده کولر ،
جوجقلغمده‌کی رؤیایه بکزه‌ین کوزلر .
طبیعتك بنی تعذیب ایدن کوزللکنه ،
تعجب ایتمه ، ملالم طوررسه بیکانه :
دومانلی طاغلارك ، آغلار کوزمده توندکجه ،
اولور محاسن غربتده بشقه اشکنجه .
بزم دیار تحسردن ایتمەمشمی کذر ،
عجب نه‌دن بنه لاقید اسیر نسیم سحر ؟ ..
ویرردی بلکه تسلی بو عمر مأیوسه ،
چیچکلرندن اوچان عطره آشنا اولسه ...
دیمك بو محبس آمال ایچنده بن ابدی
یابانجی‌یم ، بکا هر شی یابانجیدر شیمدی :
نه روز کرنده شمیم جبالمزدر آسن ،
نه طالغالرده خبر وار بزم سواحلدن .
غریبیم بویرك ذوق یوق .. حرارتی یوق ..
طوغان ، باتان کونشك کونلرمله نسبتی یوق .
اونلجه یادیمه حسر تلکن فضای وطن ،
سمای شرقی سؤال ایلرم بلوطلردن .
— تشرین ثانی ١٩٢٠ —

سلیمان نظیف

مسلمانلقده اجتماعيات

۲

قيصه بر حسبحالده بولنمق ايسترم :

هر زمانده اولورسه اولسون « اجتماعيات » دن مقصد مدنيت دستورلرينك منتظماً تطبيق واسطه‌سيله جمعيت حياتى موازنه‌لى حاله قويمقدر صانيرم .

اوروپاليلرك يكى بر علم شكلنه قويمق ايسته‌دكلرى « اجتماعيات »، اونلرك كندى تشكللرينه ، كندى احتياجلرينه ، و كندى ياشايشلرينه كوره‌در ؛ و كندى مدنيتلرندن فيرلايوب چيقان دستورلره استناد ايده‌جكدر .

ديكر جهتدن بنجه « مدنيت » ديدكلرى جمعيت معنويه‌نك ماهيتى ، بو كونكى مناقشه‌يى موجب اولسه بيله هر حالده بر « دين » ى وار در . مثلا شرق مدنيتنك حزئيتى ملتلرده تظاهر ايديورسه كافى مطلقا مسلمانلرده تجلى ايديور . مدنيت مادام كه عرفلرك ، دويغولرك ، فكرلرك تعاملدن دوغمش بر محصله‌در؛ بونك هر حالده بر خصوصيتى، بر عنعنه‌سى، و هيئت عموميه‌سنك بر تلقى استقامتى واردر. او استقامت جاريسنجه اجتماعياتى ده بوزولمش ديمكدر . وبزده بو حالده‌يز . حسبحالم بوراده ختام بولور .

***

عصرلرك استبداد ، جهل ، خرافات، عقائدباطله ، حرب، سياست تأثيرلرى وجريانلرى بزى بوشمديكى حاله كتيرديلر .

اسلام دينك كمالاتى — امثاله نمونه اولمق ايچون — هرحال وقالنده كوسترەن ، وشو كرهٔ ارضك يكانه شهنشاه معنويسى اولان سرور كائناتك اجتماعيات حقنده‌كى تلقينات علويه‌لرينى اونوتدق ، ايمان ضعفنه ، وجدان ظلمتنه اوغرادق. بز اونوتديغمز حقايق واوغراديغمز مصائبى اخطار وتداوى ايچون يكى اجتماعيات ايله بيلم كه نه‌وقته قادار اوغراشه‌جغز . . .

براو وبالى ، چوبان لسانيله چوق يرى تحريف ايديله‌رك اك بسيط تعلملرو اكثريا مبهم تعبيرلرله وعظلره انحصار ايتمش براورتودوقس، ياخود قاتوليك كتابندن هيچ برشى چيقاره‌ميه‌جغنى چوقدن آكلامش اولديغى ايچون علوم عقليه‌وفنون عصريه‌نك فكرلره ويرديكى آچيقلق وملاحظه مزيتلرينه مراجعت ايتمش وچاليشمق سايه‌سنده زنكين ومرفه اولديغى ايچون حقايق آرامغه وقت بولمشدر .

حال بوكه بزم دينمزك « مدنيت دستورلرى » و « اجتماعيات قانونلرى » واردر. علمده رسوخ ، معامله‌ده دوغرولق، مساعده اتفاق اساسلرى وضع ايدلمشدر .

برمسلمان جمعيتنك بوم قيامتدن صوكراسى بيله دوشونولمشدر :

مسلمانلرك دنيا حياتنه عائد قوانينى كرك احوال شخصيه وكرك وظائف اجتماعيه نقطه‌سندن اكمال ايدلمشدر . بوقانونلرك موضوعى ايكى جهان سعادتى ، وغايه‌سى انسانلرك كماليدر . بونى اثبات ايچون چوق سوزه لزوم يوقدر : بر كره ظهور اسلاميتدن دورده‌كى احوال عموميه‌يى بر كره ده اسلاميتك يتيشديكى وحقيله روحه ايچيرلديكى يرلرودورلرده‌كى خصوصيت انسانيه ومدنيه‌يى كوزدن وفكردن شويله‌جه كچيرويرمك كفايت ايدر .

مسلمانلق مدنيتى ، مسلمانلق عائله‌سى ، مسلمانلق قارداشلغى چوق يوكسك ، چوق سويملى ، وچوق بويوكدر . بومزيتده هپ اجتماعياتك توازن وتكامليله وجوده كلير ؛ و بو كونكى آجى محروميتلرك اسباب وعواملى ده او مدنيت وعائله‌دن آيرى دوشمش اولمامزدر .

بوراده بر نقطه‌نظارى ايديوركه او ده اجتماعياتك « اخلاق » اوزرينه استناديدر . چونكه دينمزده اويله‌در. حتى فخر كائنات افندمزك ايضاح بيوردقلرى وجهله ذات معالى پناهلرى « مكارم اخلاقى اتمام ايچون » كوندرلمشدر . بو بر دفعه حصوله كلدكدن صوكرا عقل بشرك خيره ومساعى مفيده‌يه ميلى سايه‌سنده علوم وفنون و مدنيتده ـ حقيقى تحرى‌يه باغلانه‌رق ـ تدريجاً كمالى بولاجقدر، ونته كيم اويله اولمشدر.

***

اجتماعيات، حيات مدنيه‌نك اداره‌سيدر. وبونى تدوير ايده‌جك اولان اداره‌نك اصول وقوانينى ، تطبيقات اخلاقيه مجموعه‌سنده بابلرى وفصللريله واردر ! .

بر هيئت اجتماعيه افرادينك كندى باشلرينه، جوده كتيره‌ميه‌جكلرى مشترك حيات مدنيه‌يى البرلكيله بولمق ومحافظه ايتمك ايچون وجدانى دوشونجه‌لر بر ره‌كنجه اجتماعياتك اساسلرى، قانونلرى ده يابيلمش ديمكدر .

فقط بونك مأخذى متقابل امانت وامنيتدر. برى ديكرينك ايمانته، ديكرى اونه كيك علمنه، براونه كيده بريكينك خلقنه امنيت ايتمك شرطدر. بوده اخلاق يله اولاجق برشى ... يوقسه ، دنيانك كتابلرينى بونسه‌ق حافظه‌مزى يورمقدن باشقه برايش كورمش اولمايز !

خاير ، نقصان سويله‌دم : حافظه‌يى يورمقدن فضله برشى ياپمش اولورزكه او ده « عجب » ديدكلرى « كنديني بكنمك » وعقل وحكمتى كيمسه‌يه ويرمه‌مكدر .

اجتماعياتمزه بز « مسلمان اخلاقنى احيا » دن باشلايه‌جغز . بنجه بو بر مجبوريت قطعيه‌در ، وبزم ايچون باشقه يول يوقدر . فلاكتلرك علاجنى ، سعادتلرك كيمياسنى هپ بونده آرايه‌جغز . كيم ، ونه‌سل آرايه‌جغنى بيلمم ، فقط قناعتم بودر .

بوكا ايستر مكتبدن ، جامعدن باشلايالم ، فقط بوتون بومسائلك حاوى قولاى‌ىلاشديراجق اولان شى مسلمانلغك اجتماعى دستورلرينى تدوين ومنتظم صورتده تلقين ايتمكدر . بوكا دائر الده طوپلانمش نه خواص ونه ده عوام ايچون بر ياپراق ، بر سطر يوقدر . وخالقك عقيده‌سى ايله،

تربیهٔ دینیه‌سیله هیچ اشتغال ایدلمه‌مکده‌در. ذهنلر، دماغلر، خرافات ایله، جاهلانه سفسطه‌لرله، عجزلرله، قیدسزلقلرله دولودر. بر طرفده علم وعرفان ادعا ایدن بر زمره، دیکر طرفده بونلرله هیچ مناسبت وتماسی اولمایان میلیونلرجه خلق، بیلمم که نه‌وقته قدر بری برندن خبری اولمایارق بر اقلیمده و بر دیارده یاشایاجق ومسلمانلرك هر زمانده هر کس ایچون نجاح وسعادت تأمین ایدن نوری اورتولی وقاپالی قالاجقدر؟

* * *

او نور هدایتك نه‌وقت منکشف اولاجغی مجهولدر. آنجق بو کونك کوکللرك طلب ایده‌جکی هیچ بر ایلك کندینی اوندن اسیرکه‌مز.

«قطب‌زده»بك مهم ومدهش بر علت وارکه او ده «موقع اجتماعی»نك «موقع رسمی» ایله تعیین ایتمسی، یا بو ایکی شیئك بری برینه قاریشدیرلماسیدر. دیمك که حالا قوت، قدرت، وتأثیر اساسلری جاریدر؛ حالا موقت وعارضی صفتلر اصلی وجوهری موجودیتلره ترجیح ایدلمکده و بر نجیلر ایکنجیلره حکم ایتمکده‌در. بونك اجتماعیات اوزرینه یاپاجغی مشئوم تأثیری هیچ اونوتمغه کلمز.

بو اجتماعی کناه «عندالله اکرمکز اتقاکزدر» اخطارینه قارشی مجتمع بر عصیان دیمکدر.

بونك نتیجه‌سی علم وعرفان وخیلی ثروت وسامانك آشاغی وذلیل درجه‌ده قالماسی وصفات عارضیه‌ده اصل اولان عدمك بر وجود مؤثر حالنه کلمه‌سیدر. الحق متقی اولانك الاعز والاکرم اولاجغی بیان الهیسی واقعا مبادئ اسلامده بر طاقم اصالت وریاست ادعالرینی ازاله‌یه معطوف ایسه‌ده، اصل حکم ایچون نتیجه‌یه باقالی و بو حقیقت محضهٔ الهیه‌یی بوکونك اجتماعیاتنه کوره مطالعه ایتملیدر.

چونکه فعال تأثیر خصوصنده بر قبیله رئیسی، بر عشیرت شیخی، بر آمر مجبر و بر حاکم جاهل ایله مخافةاللهی وجوده کوسترن وعلم وعرفانی هیچ صایان بر شرافت ظاهریه صاحبی آراسنده فرق یوقدر.

حالبوکه، اجتماعیات اساسلری مسلمانلرك عدله، یعنی مساوات حقوقه رعایت اوزرینه مؤسسدر. مسلمانلرك قادیسی ده اوقویاجق، حاکمی، خلیفه‌سی ده قناعتکارانه چالیشه‌جقدر. کیمسه‌سزی، دیلنجیسی، محتاجی بولونمایه‌جقدر. جمعیت اسلامیه، انفراد ورقابتدن، تفرق وتشویشدن مصون بولونه‌جقدر. شو مبادی اعتباریله اجتماعیاتك بزده کسوهٔ اسلامیه‌یه کیره‌رك اساسلی صورتده وجود بولماسی ایچون مطلقا تربیهٔ فکریه‌نك تأسیسی شرطدر. بو فکر مسأله‌سی، بو عقیده شرطی حل ایدلمدکجه بوتون مملکتلرك دیوارلرینه «اجتماعیات» کلمه‌سی بویوك یازیلرله یازیلارق هر کلن کچنك نظر دقتی جلب ایدلسه ینه فائده ویرمز. چونکه رسمیتدن بیلمینلك واردر.

جمعیتلر ماده ایله معنا، یعنی جسم ایله روحدن وجوده کلمش اولدقلری ایچون بو ایکی عضو اساسینی اوروپالیلرك باشقه، مسلمانلرك ده بوسبوتون باشقه ماهیتده تلقی ایتملری اعتباریله بزم اجتماعیاتمز بزم دین ومدنیت دستورلرمزله بزدن چیقاجقدر. چونکه اوروپا اجتماعیاتنه معناً ومادةً یاناشمانك بزی نه صورتله اکمال ایده‌جکی معلوم دکلدر. اکمال دکل، بلکه ده بالعکس تنقیص ایدر، احتمال که بوتون محومزه چالیشیرلر..

او حالده، نه‌قادار دونوب دولاشسه‌ق ینه مراجعت ایده‌جکمز باب معلای سلامت، مدنیت اسلامیه مؤسسهٔ عظمیسنك تمیز و آیدنلق علم وعرفان کتبخانه‌سندن باشقه بر یردکلدر، واولاماز.

علی سعاد

فلسطینده‌کی یهودیلر ناصل چالیشیورلر!

موسویلر اوتدنبری تأمین موجودیت ایتمه‌نك اقتصاداً یوکسلمکله قابل اوله‌بیله‌جکنی دوشونمشلر، کرهٔ ارضك مختلف مملکتلرنده نفوسجه اولان اقلیتلرینه رغماً اقتصادیاته صارلمق، بربرلرینه معاونت ایتمك صورتیله اقتصاد عالمنده مهم بر موقع احرازینه موفق اولمشلردر. هر موسوی صرف شخصی ایچون دکل، موسویلك ایچون، موسویلکك منافع عمومیه‌سی ایچون چالیشیر. یهودیلر بوتون مساعیلرینی اساسلی پروغراملره توفیقاً تنظیم ایتمشلردر. بو سایه‌ده هروقت موجودیت سیاسیه‌لری حس ایتدیرمشلر، موسویلك ایله خرستیانلق آراسنده‌کی دینی اختلافات عظیمه‌یه رغماً خرستیان آوروپادن هر زمان کندیلرینه معاونت سیاسیه تأمین ایتمشلردر. موسویلر، کوردکلری شخصی معاونتلری بیله موسویلکه نافع اولاجق بر حاله افراغ ایتدیکی، منافع عمومیه نامنه منافع شخصیه‌لرینی فدا ایتمکی یهودیلکك قواعد اساسیه‌سندن تلقی ایدرلر. بونکله برابر دینه اولان مربوطیتلرینی ادامهٔ موجودیته غیر کافی کوردکلرندن بو خصوصی اقتصادیاتله تقویه ایتمك مجبوریتنی حس ایتمشلر؛ بو صورتله هر شیده موفق اولمق قابلیتنی کوسترمشلردر.

بوندن تقریباً ٣٠ ـ ٤٠ سنه اول فلسطین قطعه‌سنده‌کی یهودیلر نفوس عمومیه‌یه نظراً اقلیتده اولدقلری حالده دینی بر شکلده واقع اولان هجرتلری یواش یواش سیاسی واقتصادی بر شکله افراغه موفق اولمشلر؛ اقتصاداً فلسطینك حاکمی اولمق صورتیله سعیلرینك ثمراتنی اقتطاف ایلمشلردر.

آزمان اول سطح بحردن یوزلرجه متره آلچاق اولان بحر لوط، الحوله وطبریه کوللری جواریله بو کا مماثل برچوق یرلر قره صیتمه منبعی ایدی. اورالری زیاده‌سیله مرزغی بولوندیغی جهتله خسته‌لق یوزندن پریشان بر حاله کلن، حال حاضرده انقاضدن بشقه بر شی کورولمه‌ین بیوك بیوك کوی وقصبه‌لر نفوس ضایعاتی نتیجه‌سنده محو اولمشدی. حوالئ مذکوره‌نك قوهٔ انباتیه‌جه فوق‌العاده زنکین واقلیم تأثیری دولاییسیله سنه‌ده اوچ محصول آلنه‌بیلن بو آلتون طوپراقلری ایشلیه‌جك، اصغری مصرفله اعظمی منافع تأمین ایتمك ایسته‌یه‌جك کیمسه قالمامشدی. چونکه او شرائط داخلنده اوراده یارینق کوز کوره

اولومه كيتمك ديمكدی . بو يوزدن اورالری قرون اولی دوريی آكدير برجه‌سنه انسان دكل ، حيوان بيله بارينه‌ميه‌جق برحال كسب ايتمشدی . لكن سعی وغيرتك ، فداكارلغك اوكندن برشی قورتوله‌ميه‌جغنی تقدير ايدن يهوديلر باشده بارون روچيلد اولمق اوزره بوكبی اراضی‌يی بلمه‌دون فيأتلرله صاتين آلديلر . بو اراضينك اولا قابل اسكان برحاله كتيرلمه‌سنی دوشونه‌رك خسته‌لغك منبعنی تشكيل ايدن بطاقلقلری قوروتمغه باقديلر . فقط بو عظيم مصرفلری موجب اولان تفجير عمليانيله ، يعنی واسع و امتدادلی خندكلر آچمق صورتيله ياپديلر . بلكه جزئی مصارفله بو بطاقلقلرك مختلف محلنده بش ، التی سنه ظرفنده تخمدن (اوقاليپتوس = صيتمه آغاجی) اورمانلری تشديرديلر . بو آغاجلرك حائز اولدقلری اوصاف حياتيه دولاييسيله بطاقلقلر قورودوله‌رق اورالری قابل اسكان برحاله كتيرلدی . بو صورتله چول حالنده بولنان حوالئ مذكوره بش التی سنه ظرفنده هم براومانلق ، هم‌ده انسانلرك بارينه‌جغی وقوهٔ انباتيهٔ فوق‌العاده سايه‌سنده ، مرفهاً ياشايه‌جقلری برمنطقهٔ زراعيه حالنه تحويل ايدلدی .

بونی ياپان برحكومت دكل ، اك بيوك حصه‌داری روچيلد اولان بر موسوی شركتيدر . بو اراضينك بعض اقسامی عادتا اوفاق مستملكلر حالنده و قولونی نامی آلتنده شركت طرفندن اداره ايديليور . بوندن باشقه اراضينك قسم اعظمی فلسطينده‌كی موسوی عائله‌لرينه صاتون آلنديغی فيأتدن يوكسك و نقط دكرندن آز بر قيمتله ويريليور . بدلك تأديه‌سی‌ده ٤٠ سنه‌ده اردنمك وحاصلات صافيه‌سندن هرسنه جزئی برمقدار اعطا ايتمك صورتيله فوق‌العاده تسهيل ايديلر . بيكاره بالغ اولان و كيتكيده مقدارلری تزايد ايدن بو عائله‌لره يالكز اراضی ويرلمكله اكتفا ايدلميور . هرسنه‌لك احتياجاتيله برابر كنديلرينه ويريلن اراضی‌يی ايشلتمك ايچون مقتضی دميرباش حيوانات ، آلات وادوات زراعيهٔ قدیمه اراضی شرائطيله كنديلرينه اقراض ايديليور .

بو صورتله اوليجه‌اولوم محلی عد ايديلن بومرزعی ، بو بطاقلق منطقه‌لرده مكمل يهودی كويلری تأسيس ايدلدی .

كوی حياتنه يكی كيرن يهوديلرك قسم اعظمی زراعتله اشتغال ايتمه‌مش اولدقلری ايچون بونلره فنی اصول زراعتی اوكره‌ده‌جك آدم يتيشديرمك مقصديله اولا برزراعت مكتبی وجوده كتيرديلر . بو زراعت مكتبندن نشأت ايدنلره كويليلردن دها اليوريشلی شرائطله اراضی توزيع ايدلدی . كنديلرينه فضله بر طاقم مساعدات وامتيازات بخش ايدلدی . هم بو اراضيدن استفاده‌لری تأمين ايدلدی ، هم‌ده جوار كويليلره فنی زراعتی اوكرتمكه مأمور ايدلديلر . بو زراعت مأمورلرندن بركشی ٥ — ٦ كويه اصابت ايده‌جك صورتده يوزلرجه آدم يتيشديردی .

عينی مقدارده‌كی كويلره بر دبيطرله كويليلرك احوال صحيه‌سندن مسئول بر دوقتور تعيين ايدلدی . دوقتورلرك وظيفه‌سی هفته‌نك معين كونلرنده كويلری زيارت ايتمك ومحتاج تداوی اولانلری تداويدن عبارتدی .

حيواناتك اصلاحنی دوشونه‌رك داميزلغه اليوريشلی اولميان حيواناتی كويليلرك تشكيل ايتمش اولدقلری سنديقه‌لر واسطه‌سيله صاتدیرمق ، ينه بو سنديقه‌لر واسطه‌سيله داميزلغه اليوريشلی حيوان مبايعه ايده‌رك كويليلره توزيع ايتمك ، حيواناتك احوال صحيه‌سنی دائمی مراقبه آلتنده بولنديرمق‌ده بيطرلرك جملهٔ وظائفندندی .

اقتصادی وفنی بر اصول زراعت تعقيب ايتمكله برابر تجارب فنيهٔ زراعيه‌ده بولنان قولونيلر كويليلر ايچون شايان استفاده اولان بعض تجربه‌لرينك نتايجنی زراعت مأمورلری واسطه‌سيله بالعموم كويليلره تبليغ ايتديلر . عينی تجربه زراعت مأمورلری طرفندن ياپيلدی . بو صورتله بر چوق محصولات زراعتك تعميمی تأمين ايدلدی .

فلسطينده بوكبی تجارب فنيه ايله اشتغال ايدن قولونيلر بتون كرهٔ ارضده بيوك برقيمت فنيه‌سی ، برموقع علميسی اوله‌جق درجه‌ده تكمل ايتديلر . فلسطينده صرف زراعی وفنی اولمق اوزره بيكلرجه جلد كتابلری محتوی برچوق كتبخانه‌لر وجوده كتيرديلر .

كويليلر ، استحصالاتی يالكز كويليلرك اشتراكيله تشكيل ايديلن شركتلری واسطه‌سيله صاتارلر . بركويلی يالكز باشنه بزار تجارنده هيچ برشی صاتمق آرزوسنی حس ايتمز . بو شركتلری تشكيل ايتمكله موسويلر فلسطينده زراعتله تجارتی مزج ايده‌رك كويليلرك امكلری نسبتنده منفعتدار اولملرينی تأمين ايتديلر . بوكون بو شركتلر برچوق حاصلات زراعيه‌يی اوروپايه خرج ايتمكده ويوكسك فيأتلرله صاتمقده‌در .

٣٣١ سنه‌سنده بتون فلسطين و سوريه حاصلات زراعيه‌سنك صفره ايمه‌سنی موجب اولان چكركه آفتنه قارشو يالكز موسويلر بو تشكيلاتلری سايه‌سنده مقاومت ايتمشلر ، حاصل اولان ضررلری آز برمدت ظرفنده تلافی ايده‌بيلمشلردر . او سنه چكركه‌نك محصولاته ايراث ايتديكی خسارات عظيمه نتيجه‌سنده سوريه‌نك برچوق كويلری عادتا محو اولمشدی . چكركه آفتنی متعاقب درحال بتون فلسطينده بولنان مرانغوزلرله يهودی زراع شركتلری عقد مقاوله ايتديلر ؛ جزئی برمدت ظرفنده فنی اصولله بيكلرجه آری قوانی اعمالنی تأمين ايلديلر . ينه فضله مقدارده اوغلدنی تدارك ايدلدی ؛ اعمال ايتديريلن قوانلرله برابر كويليلره توزيع اولوندی . اقليمك فوق‌العاده مساعد بولونمسی دولاييسيله دائمی صورتده حال تزهرده بولنان ليمون و پورتقال آغاجلرينك چيچكلرندن آريلرك استفاده ايتديكی اوچ درت آی ظرفنده هر قواندن ٤٠ — ٥٠ كيلو نفيس پورتقال بالی آلده ايدلدی . حرب سنه‌لرنده‌كی شكر فقدانی حسبيله بو بالك هر كيلوسی بشر ايرايه قدر صاتيلدی . بو صورتله كويليلر او سنه چكركه آفتندن متحصل ضرری تشكيلاتلری سايه‌سنده آريجيلق صنعتيه صارلمله تلافی ايتديلر .

فلسطينك حاكميت عثمانيه‌ده بولنديغی زمانده ، فلسطين داخلنده‌كی

یهودیلر آراسنده تعاطی ایدیله‌جک مکتوبلر ایچون بوسته اصولی حکومتک معلوماتی اولمقسزین احداث ایدرك حاصلات صافیه‌رینی مؤسسات نافعه منفعتنه ترك ایدرلردی . فلسطینده اوقویوب یازماسی اولمیان بر مسوی‌یه تصادف ایتمك، محتاج معاونت دیلنجی بر موسوی کورمك عدم الامکاندر .

معلم
ع . کاظم

سبیل الرشاد

مقاله‌نك صاحبی کاظم بك زراعت متخصصی اولمقله برابر فلسطینده بولونمش ؛ اورادە یهودیلرك فعالیتنی رأی العین کورمشدر . بو مقاله‌یی مسلمانلر تکرار تکرار اوقوملی ، عبرت آلملیدر . انسانلرك بار سمایه چیقمق ایچون چالیشمق سایه‌سنده باشقه ملتلر نه حاله کتیریور ، کورملی ؛ صوکره ده بو جنت کبی کوزل مملکتلرده مسلمانلرك خسته‌لقدن، سفالتدن باش قالدیرامادقلرینی دوشونه‌رك آغلاملیدر . ارضی معمور ایتمك خصوصنده مسلمانلر هر ملتدن زیاده مکلف بولوندقلری حالده ، مع التأسف اك کریده قالمش بولونیورلر . آخرتدن اول دنیاده حسنه طلبنی تعلیم ایدن آیات الهیه‌یه مسلمانلر کوز یومشلرده دینلرینك کوستردیکی فعالیت و سعادت یولندن بوس بوتون آیقیری یوللره صاپمشلر ، بو کون ذلت و مسکنت و دیلنده بوینلری اولوب طوریورلر . امین اولملیدرکه دنیاده ذلته، خسرانه کچن حیاتك عقباسی دخی معاذالله خسران اولور .

شئون

جبهه‌لر :

یونان اوردوسنك کچن هفته باشلایان عمومی تعرضی اوزرینه بو هفته غرب جبهه‌سنده پك جدی محاربه‌لر اولمش ، اینه‌کول کنده انکشاف ایدن بویوك میدان محاربه‌سی الآن بعض جناحلرده بوتون شدتیله دوام ایتمکده بولونمقده‌در . دشمن صارصیلمش و رجعته یوز طوتمشدر . دیکر طرفدن آفیون قره‌حصاری جوارنده‌کی قهرمان قطعاتمز دشمنه تعرضه باشلامشدر . انشاالله یاقینده آرسلان مجاهدلرمز ظفر قطعی‌یی احراز ایدرك عاید حقله دشمنی تارمار ایده‌جکلر و آناطولینك کوزل مسلمان مملکتلرینی ظالمدن ، کفرك حاکمیتندن قورتاره‌جقلردر .

عربستان :

انکلیزلرك صوك کونلرده عراقده‌کی مظالم و اعتسافاتی تشدید ایتملری اوزرینه بغدادده بر اختلال وقوع بولمش ، بغدادك دجله اوزرنده‌کی محله‌لرندن برقاچی انکلیزلر طرفندن بومباردمان ایدلمشدر .

عراقده انتشار ایدن (لسان العرب) غزته‌سی انکلیز استیلاسنه قارشی مسلمانلرك حال قیامده اولدقلرینی تأیید وبعض یرلرده انکلیز قطعه‌لرینی پریشان ایلدکلرینی یازمقده‌در .

عراقك و عربستانك هر طرفنده انکلیزلر علیهنده اویانان بو حرکتلری تنظیم ایتمك اوزره (کویت) ده بر مجلس عقد اولنه‌جغی ینه بو غزته یازییور . نجد ، حائل ، شمره امیرلریله حجاز و یمن امیرلرینك بر ممثلندن ترکب ایده‌جك اولان بو مجلس عرب قبائل امراسی آره‌سنده‌کی اختلافاتی ده حل ایده‌رك متحداً حرکت ایتملك امکانی احضار ایده‌جکدر .

§ موصلده بر انکلیز ضابطنك بر اسلام قیزیله برلکده اوطو و بیلله سوقاقده دولاشمسی اهالینك غلیانی موجب اولمش ، شیخ علی الصالح نامنده غیور و قهرمان بر مسلمان هجوم ایدرك هر ایکیسینی ده اولدورمش ؛ بونك اوزرینه انکلیزلرله مسلمانلر آره‌سنده مصادمه اولمشدر .

موصلده‌کی انکلیز استخبارات مدیری یوزباشی (مابکی) قتل ایدیله‌رك جسدی قویویه آتیلمشدر .

§ انکلیزلرك یتنده حرکاته باشلامسی اوزرنده‌کی عربان آراسنده بویوك هیجان و عصبیت تولد ایتمشدر . عدنده (الحج) جوارنده ایلرولمك ایسته‌ین انکلیز مفرزه‌لرینه قارشی عربان سلاحله مقاومت ایتمشلر و انکلیز مفرزه‌لرینی بویوك ضایعاتله طرد ایتمشلردر .

§ جبل دروزك فرانسه ماندامی آلتنه کیرمسنه متعلق حاضرلانان ائتلافنامه موجبنجه دروزیلر کندی کندیلرینی اداره‌یه مقتدر (!) بر حاله کلنجه‌یه قدر جبل دروزده ایکی فرانسز مستشاری اجرای فعالیت ایده‌جکدر .

قافقاسیا :

قزیل ارطودن کورجستانك اشغالی اتمام ایدلمش، کورجی بولشه‌ویك حکومتی تشکل ایتمشدر .

بو احوال اوزرینه اریوانده‌کی طاشناق حکومتنك وضعیتی مشکللشمشدر .

آلمانیا :

ائتلاف دولتلرینك صوك تکلیفات و حرکاتنه قارشی سلاحله مقابله‌دن باشقه چاره قالمادیغنی آکلایان آلمانلر فوق العاده فعالیتله استحضارات حربیه‌ده بولونمقده‌درلر .

اویونلر منع ایدیلیور

جبهه‌لرده قهرمان اوردومزك فداکارانه دشمنله حرب ایتدیکی شو مهم و حیاتی زمانلرده هر مسلمانك درکاه الوهیتدن استدعای ظفر ایلمه‌سی لازمه‌دن ایکن بعض ارباب غفلتك حالا قهوه‌خانه‌لرده اویون اوینامالری و غیر اخلاقی تیاترولرك دوام ایتمه‌سی قطعیاً جائز اولامایاجغندن بحث ایله بوکبی احوالك منعی ایچین قونیه مبعوثی وهبی ، استانبول مبعوثی حسین حسنی و قره‌سی مبعوثی بصری بك افندیلر طرفندن بویوك ملت مجلسی ریاست جلیله‌سنه مهم بر تقریر ویرلمش و اشبو تقریر اتفاق آرا ایله تصویب و مستعجلیتله هیئت وکیله‌یه حواله اولونمشدر . ایشتدیکمزه نظراً هیئت وکیله بو قراری اجرایه باشلامش و ولایاتده اهمیتله تعمیم ایتمشدر .

آنقره: مطبوعات و استخبارات مطبعه‌سی.

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
وارقوملی اولمسی و آبونه
نمره‌ نوسروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحاً
بیلدیرلمسی رجا اولنور.

سبیل الرشاد

آبونه شرائطی : هریر
ایچون سنه‌لکی (۲۵۰)
آلتی آیلغی (۱۳۰)
غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروش ،
سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور .
درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده
اولنماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب و مدیر مسؤل
اشرف أدیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٧٥ — ۲۸ رجب ۱۳۳۹ — جمعه — ۸ نیسان ۱۳۳۷ — ۱۹ جلد

معراج لیلهٔ مبارکه‌سی مناسبت جلیله‌سیله شرعیه وکیل محترمی افندی حضرتلری طرفندن اتحاف بویورولمشدر :

نعت شریف نبوی

الهٔ خانی توحیده ایلین اقبال
بورور طریق سعادتده مستریح البال
وصول کنهی ایچون یول ویرلمامش عقله
مدار معرفت ذاتیدر صفات کمال
نظام حکمتنك کائنات شاهدیدر
شؤون قدرتی برآ دکل قرین زوال
شمول لطفنی دریش فکر ایدوب کوردم
تبسم ایلدی قارشیمده چهرهٔ آمال
آچلسه یمن نسیم سحرله کرد غموم
مدد رسان ولوب فیض ایزد متعال
اولیانسه دامهٔ فکرم عطالتن راقوب
تصورامی ترتیبه اینسه استعجال
بتون نکات ودقائقله طولسه صفحهٔ دل
ویروب قریحامه وسعت او واسع الافضال
بهار فیضنه ایروب عندلیب خامه‌زار
سرود عشق جگرسوزین اینسه استکمال
بوتازه وجدایله بن مختارم ایلرکن
نعوت حضرت فخر رسلده نظم لآل
اوفخر دور تکامل که کوردی آثارین
زمین ، زمان وسماوات وعرش عال العال
امام زمرهٔ عالی حکم بانی

امین وحی الهی شفیع روز سؤال
ملاذ اهل وفا دستگیر هر دوسرا
مدیح نص خدا محرم حریم وصال
لوای حمدینه حامد بتون کبار وصغار
کمال قربنه شاهد وسیله بالاقبال
بلند شاننه برهان مقام محمودی
کرم طبعنی ایت کوثره استدلال
زمینك وسطنه آچدی جناح رأفتنی
زمانه شوق قدومیله کلدی در کمال
طریق شرعی شبانروز نیر الاطراف
علاو تحت ، امام ووراء ، یمین وشمال
عموم عالمه راه نجاتی کوستردی
بونوره قارشو نصل کوز یومار کروه ضلال
ظهور شمس براهین آسمانیسی
زمینده ظلمت افکاره ویردی اضمحلال
ختامه ایردی زماننده دورلات ومنات
ختامه ایرمه‌دن آیات سورة الانفال
دورولدی دفتری بالجمله جهل واشراکك
الیله فتح اولنورکن کتاب رب جلال
زمان حربده باقی نجدت وشجاعته
که سایه‌سنده قرار ایلدور بتون ابطال

کوروندی آیت موسی یدنده بالاتر
بویارمقندن اوطاشدن آقدی آب زلال
اشارتیله همان انشقاق بدری دوشون
عصا ایله دکزك انفلاقی کرچه کمال
خلائقك کوزینی آچدی کل حکمتیله
حکیم وشاعر وکاهن شاشیردیلر فی الحال
اصول دین وقوانین شرع محکمی
کمال حکمت وعدلیله ایتدی حق اکمال
شمائلیله بیلندی فضائل اخلاق
مکارمندن آلدی محاسن افعال
مدار فخر بلاغت جوامع الکلمی
بدایع الحکمی قبلهٔ عقول رجال
علو قدر مسمایی وار قیاس ایله
که نقش اسمی آنك عرش حقه ویردی جمال
مناره‌لرده منابرده دائما اوقونور
خدانك اسم شریفیله اسمی بالا جلال
صفای قلب ایله تکرار اولنسه اوصافی
دماغ اهل وفادن کیدر کلال وملال
لسانه سویلتك آذانه دکلتك عقله
تلذذ ایلتك آمالی کوستریر اقبال
سن اول رسول کریمیسك که قلمشدر

بساط نعمتك وصفی خلق عالی لال
نه ممکن اولسون انعم طبع پاککی تصویر
که قد خامهٔ ارباب شعری ایلدی دال
نه ممکن ایلیه انسان ثناکی حقیله
ثناکی کامل ایکن نص ایزد متعال
فقط شرف بولیور انتساب مدحتکله
بو یولده مظهر توفیق اولورسه اهل مقال
فضائلك رهده مدحتجز نظم زرده
که دست معجزه ثریایی طوتمق اس محال
مقام خاص ملاکی کوستر معرج
وصول قرب خداوندی شریك و مثال
ایا شفیع مشفع محمد مختار
ایا پناه همم کاسران ملك زوال
بو کارگاهده هم شاه مسند اجلال
او بارگاهده سلطان ابدالسك سن
غبار پایکه جام باشم فدا اولسون
که سن سك اول و آخر شه ستوده خصال
تزاید ایتمه‌ده‌در شوق قلب شوریده
بحضوره آل نبی ای دستگیر اهل وبال

حضور روضهٔ پاککده عرض حال ایدیم
خسار نفسمی سوزشله ایلیم اجمال
تنور یاقدی مندیل حضرت انسی
که دست پاککه اولمشدی بر زمان رومال
غبار روضه‌که یوز سورمك ایسترم بنده
بو یولده تا جوله‌یم تا ردن خلاصه مجال
رضا ویررمی مفترضی مقام اعلاسی
که عاجز امتکی آتش ایلسون پامال
نقود صالح اعمالدن تهی دستم
دفاتر عملم هب گناهله مالا مال
بن اول اسیر هوایم غریق جرمم که
کورونمیور بکا بر ساحل سلامت حال
بن اول موافق آمال نفس شومم که
هر آرزو نی اجراده ایلدم اهمال
براقمه خاك مذلتده یا رسول الله
بو عبد کمتری بزم برینه قیل ایصال
امیدم اولدر که خورشید همتك ایردر
گناهم اولسه‌ده یوم الجزاده مثل جبال
شفاعتك و ما م امتکدنم چونکه

علو رتبه‌ك ایچون ایله لطف عالی العال
دوشورمه کوکلی گرداب یأسه یارب
امید عفوکه پیوسته ایلدك نیجه سال
خطامی معترفم پرقصور «فهمی» یم
عطاکه منتظرم ایت نواقصم اکمال
موفق ایله بنی جمله طاقتم ایدیم
حبیب محترمك خدمتده استعمال
رضاکی بولمق ایچون ایلدك جهاده قیام
بقای دینمزك مقتضاسی استقلال
لوای نصرتکك موجه‌دار سایه‌سنه
صیغندق اولمق ایچون بونده نائل آمال
خلف یولنده بو امت یورولمه‌ون یارب
بجاه عندك خیر الوری جلیل البال
علیه الف صلاة و الف تسلیم
کما یلیق به بالغدو والآصال
و آله و لاصحابه الذین لهم
مکانة و ثبات لدیه فی الاحوال

۲۳ رجب ۳۳۹ مصطفی فهمی

شئون

« بر هفته‌لق اك مهم حادثات و وقایعك خلاصه‌سیدر »

آناطولی :

بو هفته‌نك اك مهم حادثه‌سی اسلام اردوسنك اینه‌کولده صلیب اردوسنی تارمار ایتمه‌سیدر. بولوندره، قوطرانسنده‌کی موفقیتسزلگنی تعمیر و قوای اسلامیه‌یی محو ایتمك اوزره درت یوز کیلومترولق جبهه‌ده، اسکیشهر وقره حصار استقامتلرنده، هجوم ایدن بویوك کتله‌لك یونان اردوسی ایله دقوز کیجه دوام ایدن بویوك میدان محاربه‌لرنده صوکره اینه‌کولده عون حق ایله قهرمان اردومز دشمنی قطعی صورتده مغلوب ایدرك ظفری قزانمشدر. قودورمشجه‌سنه صالدیران یونان سورولری کونلرجه یالچین قیالره باشنی چارپه‌رق خرده‌خاش اولمشدر. عظیم تلفات ویرن دشمنك تعرضی تماميله قیریلدقدن صوکره اردومز مقابل تعرضه کچه‌رك کمال موفقیت و ظفرله تعقیبه باشلامشدر. دشمنك خط رجعتی کسمك اوزره ایلرولرين متعدد سواری قوللرمز دشمنی اینه‌کولده یاقه‌لامش، اینه‌کول سوقاقلرنده قانلی محاربه‌لرله اك کزیده بر فرقه‌سنی تارمار ایتمشدر. صلیب اردولرینك بقیة السیوفی پریشان بر صورتده مختلف یوللره ازنیق، کمایك، بروسه، مدانیه استقامتلرنده مرمره ساحللرینه فراره شتابان اولمشدر. دشمنك ترك ایتدیکی طوب، توفنك، جبخانه، مهمات، لوازم حربیه حد و حسابسزدر. جنوبده آفیون قره حصاردن شرقه طوغرو خیلی ایلرولمش بولونان دشمن او حوالیده‌کی فرقه‌لرمزده تعرض ایدرك تعقیبه باشلامشدر. یونان سورولری بوتون جبهه‌لرده منهزماً فرار ایتمکده‌در. متعدد محللردن کلن خبرلره کوره دشمنك ضایعاتی ۳۰ – ۴۰ بیك تخمین اولنیور. بو خائن قره صلیب اردوسی رجعت اثناسنده اوکنه کلن کویلری، قصبه‌لری یاقیور؛ کنج، اختیار، چولوق چوجق بوتون مسلمان اهالیسنی شهید ایدیور. بیله‌جکده ارطغرل غازی حضرتلرینك تربه‌لرینی بومبا ایله آتمشلر. زواللی مسلمان خلقی خائن یونان ظلم و وحشتی اوکنده جبریل جبلاق طاغلره التجا ایتمشدر. بو ظالم قره صلیب اردولرینی تماميله دکزه دوکمك ایچون بوکون آناطولیده الی سلاح طوتان بوتون مسلمانلرك غزا میدانینه قوشملری اك بویوك بر فریضهٔ الهیه‌در.

آنقره‌ده اولدیغی کبی آناطولینك هر طرفنده بویوك شنلکلر یاپیلمقده؛ بوتون جامعلرده اللهه حمد و ثنالر ایدلمکده، ارواح شهدایه مولدلر اتحاف اولونمقده‌در. اسلام اردولرینك صلیب سورولرینی مغلوب ایتدیکی بو بویوك میدان محاربه‌سنی اداره ایدن قوماندان عصمت پاشا

حضرتلریله ارکان حربیه و بویوک ملت مجلسی ارهسنده تبریك و تسعید تلغرافنامه‌لری تعاطی اولونمشدر . جناب حق دائما اسلامی منصور و مظفر ایلسون آمین .

عربستان :

سوریه‌ده‌کی فرانسز صلیب اردوسنك متمادیاً اجرا ایتمکده اولدقلری ظلم و شناعتلر اوراده‌کی مسلمانلرده حرکته کتیرمش ؛ بوتون سوریه‌ده عمومی بر قیام وقوعه کلمشدر . مسلمان مجاهدلری (جسرشغور) ی اشغال ایتمشلر ، یالکز (جبل زاویه) ده فرانسزلرك مقتولی سکز یوزی کچمشدر . شام و مرجعیونده اختلاللر توسع ایتمکده‌در . فرانسزلر کلیکیادن و دیکر طرفلردن عسکر سوقیاتنه باشلامشلردر .

§ یمنده اجرای حرکات ایدن انکلیز صلیب اردولرینه مجاهد معظم امام یحیی حضرتلری تعرضه باشلامش ، (حجیله) موقعنی ضبط ایله (باجل) ه طوغرو ایلرولمکده‌در . سابق یمن والیسی محمود ندیم بکك قوماندانی آلتنده‌کی یمن اردوسیده (تهامه) یه بر شدتله هجوم ایتمکده‌در . دیکر طرفدن مراقده‌کی حرکات اختلالیه دخی توسع ایتمکده‌در اسلام عالمنك قیامی کون کچدکجه کسب اهمیت ایدیور .

بالقانلر :

بالقانلرده تراکیا و ماکدونیه حدودلرنده چته حرکتلری باشلامشدر . بولغارستانده افکار عمومیه یونانیلر علیهنده چوق تهلکه‌لی بر شکل آلمشدر . بولغارلر صربلرله توحید مساعی چالیشیورلر . رومانیا ایله بولغارستان آره‌سنده‌ده بر کرکینلك حصوله کلمشدر .

آلمانیا :

آلمانیانك (رهن) حوالیسنده‌کی تحشیداتی ، روسلرله ائتلافی فرانسه‌نك امنیتنی پك زیاده تهلکه‌یه دوشورمشدر . آلمانیاده مدهش داخلی اختلاللر باشلامشدر . قومونیستلرله اسپارتاکیستلر بعض شهرلرده شورالر جمهوریتی اعلان ایتمشلردر . برچوق شمندوفر خطلری ، کوپریلر ، مؤسسه‌لر تخریب ایدلمشدر برچوق شهرلرده قانلی محاربه‌لر اولویور . قومونیست اختلالك فرانسه و انکلتره‌یه سرایتی قریبدر . جهان یکیدن قاریشیور .

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

« ولقد آتینا موسی الکتاب وقفینا . . . . . ان کنتم مؤمنین »

— ٣ —

استاد منفور رحمة الله هندی بوتون کلیسا مورخلرینك عهد جدید عدادینه داخل اولان کتابلر حقنده‌کی رأیلرینی تمامیله نقل ایتدکدن و بونلردن هیچ برینك شایان احتجاج بر سنده مالك اولمدیغنی اثبات ایلدکدن صوکره فصلی بو سوزلرله بتیریور : « بونلر نزدنده‌کی کتب مقدسه‌نك حالی نظامات و قواننك حالی کبیدر . کوریورسکزکه ترجمهٔ یونانیه‌سی سلفلری عندنده حواریون دورندن اون بشنجی قرن میلادی‌یه قدر معتبردی . و عبرانی نسخه‌نك محرف اولدیغنه ، نسخهٔ صحیحه‌نك ایسه بو ترجمه‌دن عبارت بولوندیغنه اعتقاد ایدرلردی . حالبوکه صوکره‌لری ایش ترسنه دوندی . محرف بیلینن نسخه صاغلام ، صاغلام بیلینن نسخه یاکلش و محرف طانیلدی‌که بو صورتله بوتون سلفلرك جهلی قبول ایدیلمش اولدی . دانیالك کتابی اسلاف نصاری نظرنده ترجمهٔ یونانیه‌سنه موافق اولدیغی صورتده معتبردی . لکن (اوریغون) بونك یاکلش اولدیغنه حکم ایدنجه ترك ایتدیلر . و (تهیودوشن) ك ترجمه‌سنی آلدیلر . (ارستیس) ك کتابی اون آلتنجی عصر رقده معتبردی . اون یدنجی عصره کلنجه پروتستان علماسی عندنده کاذب بر اثر تلقی ایدیلدی . کتب مقدسه‌نك لاتینجه ترجمه‌سی قاتولیکلرجه معتبر ؛ پروتستانلرجه محرف ، بناءً علیه غیر معتبردر . تکوینه دائر اولان کتاب صغیر اون بشنجی عصره قدر صحیح و معتبر ایکن اون آلتنجی عصرده دوزمه و غیر معتبر اولدی . شو ذکر ایتدیکم حقایقدن آکلاشیلیورکه نه عهد عتیق ، نه ده عهد جدید کتابلرینك خرستیانلرجه بر سند صحیح متصلی یوقدر . »

شاید بو کتب سماویه‌ده وقوعه کلن تحریفاتك درجه‌سنی دیکر بر صورتله آکلامق ایسترسه‌ك اوزمان قارشیمزده اوقدر قطعی دلیللر کوروزکه مسیحیلردن هیچ برینك اونلری نقضه جرأت اولونامز . اون التنجی عصر میلادی نهایتلرندن اعتبارا آوروپاده ترکبو موضوعه دائر برچوق مؤلفاتی میدان آلمشدرکه بونلرده شایان حیرت حقایق مندرجدر .

بونلردن (بارکر) اثرنده دیورکه : « پروتستانلر ماتی : عهد عتیق و جدید کتابلرینی الا اوفاق بر صدمه‌یه اوغرامقدن معجزات ازلیه و ابدیه صیانت ایتمشدر ، دیرلر . لکن اوتوز بیکه بالغ اولان عباره اختلافاتی قارشیسنده بو ادعا نصل آیاقده دوره بیلیر ، بیلهم . »

(آدام قلارق) شویله سویلیور « بو محققدرکه برچوق کاذب انجیللر نصرانیتك ایلك عصرنده رواج بولمشلردی . ایشته لوقانك انجیل یازمه‌یه سوق ایدن سائق بو یالانلرك چوقلغی ایدی . »

استاد منفور رحمة الله دیورکه : موسی علیه السلام توراتك نسخه‌سنی

یازمش و بو نسخه‌یی كوزلجه محافظه ایتملرینی، و صندوغه قویوب هر یدی سنه‌ده بر بایرام كونلری بنی اسرائیلك دیكله‌مسی ایچون میدانه چیقارمه‌لرینی وصیت ایتمشدی. بناءً علیه بو نسخه صندوقه قونولمشدی. ایلك طبعی حضرت موسانك وصیتی موجبنجه ایدی. لكن بو طبعی قالمایجه بنی اسرائیلك حالی دكیشدی. كاه ارتداد ایتدیلر، كاه ایمانه كلدیلر. ابتدا داود علیه السلامك بدایت سلطنته كلنجه‌یه قدر بو طرزده دوام ایدن حاللری كرك نبی مشارالیهك، كرك حضرت سلیمانك دورنده آیلاشدی. لكن حضرت سلیمانك صوك دورلرنده وقوعه كلن انقلاب عظیم سببیله او صندوقده‌كی نسخه ضایع اولدی. حضرت سلیمان صندوقی آچدیغی ایچنده لكن احكام عشره‌نك یازلمش اولدیغی ایكی لوحه‌دن باشقه بر شی بولونمادی. بو وقعه سفر الملوكك سكزنجی بابنك طقوزنجی آیتنده مصرحدر. دور سلیماندن اعتباراً تكین اوچیوز یتمش سنه ظرفنده سریر سلطنته یكرمی سلطان جالس اولدی كه بونلرك مرتدلری مؤمنلرندن زیاده ایدی. اصنامه طاپمق عادتی (رحبعام) دورنده رواج بولدی. و بوندن اول اورشلیم و بیت المقدس ایكی دفعه یغما ایدلدی. (منسا) زماننده كفر آرته‌رق مملكتك قسم اعظمی صنم‌پرست اولدی. بیت المقدسك سینه‌سنده اصنام ایچون بر مذبح بنا اولوندی. و صنم ركز ایدلدی. یوشیا بن عامون سریر حكومته كلنجه جناب حقه توبه و رجوع ایتدی. بو حكمدارك كرك كندیسی، كرك اركانی دین موسوینك ترویجنه و آیین شركك ازاله‌سنه صوك درجه‌ده طرفدار ایدی. بونكله برابر بدایت سلطنتندن اعتباراً یدی سنه كچدیكی حالده هیچ بر كیمسه نسخهٔ توراتك وجودینی نه كوردی، نه ایشتدی. سكزنجی سنه بر كاهن بیت المقدسده توراتدن بر نسخه بولدیغنی ادعا ایتدی. و یوشیا بونی اوقوتوب دیكلدیكجه بنی اسرائیلك عصیانندن طولایی صوك درجه‌ده محزون اوله‌رق یاقه‌سنی یرتدی. بو وقعه‌لر سفر الملوكك یكرمی ایكنجی بابنده مصرحدر.

استاد مغفور رحمه‌الله هندی دییور كه: نه یوریك بو نسخه‌یه، نه‌ده او كاهن (حلقیا) نك سوزینه اعتماد اولونه‌مز. چونكه بیت المقدس بو آدمدن اول ایكی دفعه یاغما ایدیلمشدی. صوكره بیت الاصنام اولمشدی. بو صنمخانه‌نك خدمه‌سی هر كون ایچری كیررلردی. یوشیانك ایلك یدی سنهٔ سلطنتی مرورینه قدر توراتك اسمی هیچ ایشیتلمه‌مشدی. حالبوكه كرك یوشیا، كرك اسرائیلی دین موسویه اتباع ایچون صوك درجه‌ده مشتاق ایدی. كاهنلر هر كون بیت المقدسه كیروب چیقیورلردی. ناصیل اولیور ده بیت المقدسده بو نسخه بولونسون و اونی بو كاهنلرك هیچ بری كورمه‌سون. بناءً علیه بو نسخه حلقیانك اویدورمه‌سندن باشقه بر شی دكلدر. اوت، حلقیا سلطانك و مقربینك موسویلكه انهماكی كورونجه یالان، كرچك ایشیتمش اولدیغی بوتون روایتلری طوپلامق صورتیله واری میدانه كتیردی. و موسی علیه السلامه اسناد ایتمكده تردد ایتمدی. ذاتاً دینی ترویج و حقی انتصار و تعمیم ایچون بویله یالانلر، اسنادلر متأخرین موسویه و قدمای مسیحیین عندنده مستحب صاییلیوردی!

استاد مغفور دییور كه: توراتك تواتری نیجه زمان یوشیادن اول منقطعدر. یوشیا زماننده بولونان نسخه‌یه ایسه نه اعتماد اولونور، نه‌ده اونكله تورات ثابت اولور. ذاتاً آنجق اون اوچ سنه قدر معلوم اوله‌رق صوكره‌دن نه حالده اولدیغی بیلینه‌مه‌مشدی. ظاهر اولان شودر كه اولاد یوشیا آره‌سنده كفر و ارتداد باشلایجه بخت‌النصر حادثه‌سندن اول اورته‌دن قالقمشدر.

شیخ عبدالعزیز چاویش

مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنك عمللرینی تقویه لازمدر

كچن كون حاكمیت ملیه غزته‌سی استانبولده تهلكه‌لی بر خرستیان جمعیتك فعالیته باشلادیغندن بحث ایدییوردی. بو جمعیت (Y.M.C.A) اشارتلی (كنج خرستیانلر جمعیتی) در. بوتون مملكتلرده مختلف و متعدد شعبه‌لری اولان بو جمعیت متاركه‌دن صكره ازمیرده فعالیت كوسترمشدی، شیمدی‌ده استانبولده حركته باشلایور. حاكمیت ملیه رفیقه‌مزك استحصال ایتدیكی معلوماته كوره، بو جمعیت كنجلری خرستیانلق و آمریقالیلق عقائد و حیاتی دائره‌سی داخلنده بولندیرمغی و بو غایه‌سنه كنجلری بدنی و فكری ضیق بر تربیه‌یه تابع بولوندیرمق صورتیله واصل اولمه‌یی هدف اتخاذ ایتمش بر میسیونر تشكیلاتیدر. بو جمعیت قارشی یاقه‌ده تأسیس ایلدیكی برنجی شعبه‌سندن صوكره یكنجیسنی ده تماماً اسلام اولان استانبول طرفنده وجوده كتیرییور. بیاننامه‌سنده مقصدی كنجلرك بدناً، فكراً و اخلاقاً ترقی و منفعتلرینی تأمین اولدیغنی سویلیور. آمریقالیانی، انكلیزجه‌یی اوكرتمك و انكلیزجه‌سی ایلری اولانلری‌ده ینه مذكور لسانده مختلف موضوعلر اوزرینه و فقط بسیط و عملی تجارت درسلرینی ویرمك صورتیله؛ خرستیانلغی‌ده مختلف تعلیم و اویونلر یاپدیرمق و اوكرتمك، بالخاصه مختلف و مجتمع كزینتیلر ترتیب ایتمك صورتیله تلقین ایلمك ایسته‌مكده‌در. كنج خرستیانلر جمعیتی بویله بر ماسكه ایله مقصدینی كیزله‌مك ایسته‌یور. جمعیتك مقصدینه یاقیندن واقف اولانلر بونك اولاً آمریقا خرستیانلغنك ماهرانه بر پروپاغانده‌سی اولدیغنی، ثانیاً بو پروپاغاندا ایله‌ده بین الاسلامك ضررلی مقاصد سیاسیه‌نك تعمیمنه چالیشیلدیغنی بیان ایتمكده‌درلر.

استانبولده قورولان بو طوزاغك ماهیت حقیقیه‌سنی ایجه آكلامق ایچون میسیونر تشكیلات و مقاصدی حقنده خلاصةً بر قاچ سوز سویله‌مه‌یی فائده‌لی عد ایدییورز. چونكه بو مسئله اسلام ایچون

فوق‌العاده اهمیتی حائزدر . اسلامی ضعفه دوشورمك ، هیئت اجتماعیه‌مزك علملرینی صارصمق خصوصنده بو نصرانیت تشكیلاتنك پك بویوك تأثیری اولمشدر . بونلر الك دهشتلی هجوملرینی اسلام مملكتلرینه توجیه ایتمشلردر . تشكیلاتلری او قدر منتظم ، او قدر مكملدر كه حیرت ایتمه‌مك قابل دكلدر . دنیانك هر طرفنده بونلرك مكمل مكتبلری ، كلیسالری ، كتابخانه‌لری ، قونفرانس ومطالعه صالونلری ، اجزاخانه‌لری ، حتی املاك وعقارلری واردر . میسیونر مطبعه‌لرنده هر سنه ، میلیونلرجه انجیل ایله دیانت نصرانیه‌یه مخصوص حدسز حسابسز كتابلر باصیلیر ، پاره‌سز پولسز قوله‌ق اوته‌كه بریكه توزیع ایدیلیر . بوتون خرستیان زنكینلری بو جمعیتلره سنه‌سنه پاره ویریورلر . واپور شمندوفر قومپانیه‌لری بو دین آلایلرینه چوق درجه تسهیلات كوستریورلر . بو صورتله بونلر دنیانك هر طرفنی طولاشیور ، میقروبلر كبی هر یره صوقولیورلر . مسلمانلر میسیونر اغوا آت و اضلالاتنه مقاومت ایده‌بیلمك ایچون اونلرك تشكیلاتلرینه ، نه صورتله چالیشدقلرینه ، اسلامی انحلاله اوغراتمق ایچون تعقیب ایتدكلری اصوللره واقف اولمق و اوكا قارشی عینی سلاحلرله مجهز اوله‌رق مقابله‌ده بولنمق الك بویوك فرائض دینیه‌دندر .

میسیونر تشكیلاتی پك قدیمدر . ایلك دفعه احكام انجیلی عالم اسلامه نشر ایتمك فكرینی القا ایدن اون اوچنجی عصر ابتدالرنده (ریمون لول) نامنده بر اسپانیولدر . بو آدم میسیونر یتشدیرمك اوزره بر مؤسسه‌ده وجوده كتیرمشدی . بو حركت بش عصر قدر همان عمومیتله منفرد ، آز چوق موفقیتسز تشبثلر ، تجربه‌لرله كچدی . اصل میسیونرلك فعالیتی اون سكزنجی عصر ابتدالرنده باشلایور . او صیره‌لرده پروتستانلق عالمنده یكی بر غیرت دیندارانه اویاندی . متعدد میسیونر جمعیتلری تشكیل ایدیله‌رك آفریقا ، آسیا ، اوسترالیا و آمریقایه متعدد میسیونرلر كوندریلدی . مع مافیه اون سكزنجی عصرك نصف اخیری فیلسوفلرك تأثیری وفكرلرك بوتون فعالیتی سیاسی ، اجتماعی مسائل اوزرینه جلب ایلمسی اوزرینه بو خرستیانلق حركات دینیه‌سی ۱۹ نجی عصر اواسطنه قدر بویوك بر موفقیت كوسترمه‌مدی . بونكله برابر انكلیزلر بو تشكیلاتی یاشاتدیلر . ۱۸ نجی عصر نهایتلرنده (ویلیام كهری) اسمنده بر انكلیز ناشر دین اولمقده‌كی هنر واهلیتنی كوستره‌رك (لوندره میسیونر جمعیتی) نی تشكیل ایله بوكونكی میسیونرلك حركاتنك اساسلرینی قوردی . او صیره‌ده آمریقالیلرده بونی تنظیر ایدرك (نیویورق میسیونر جمعیتی) نی تأسیس ایتدیلر . بو صورتله پروتستان مملكتلر آره‌سنده مسابقه باشلادی . او درجه‌ده كه یكرمنجی عصرك ابتداسنده یوز انجیل جمعیتی ایله بونلره هر خصوصده مظاهرت ایدن ۳۷۰ معاون جمعیتلر تشكل ایتدی .

فقط بو جمعیتلر مختلف كلیسالره منسوب اولدقلری جهتله آره‌لرنده رقابت حصوله كلیور . بو یوزدن مساعیلری خللدار اولیوردی . ایش باشنده كیلر بونی نظر دقته آله‌رق ۱۹۰۶ سنهٔ نصرانیه‌سنده (قاهره) ده بر قونفرانس عقد ایتدیلر . بو سایه‌ده مختلف جمعیتلر آره‌سنده بر رابطه حصوله كتیردیلر . و اسلام مملكتلرینه قارشی بر جبهه آلدیلر ، متحد بر میسیونر اردوسی وجوده كتیردیلر . چوق كچمدی ، بو اتحاد ثمره‌سنی ویردی : ۱۹۱۱ ده (ادینبورغ) ده انعقاد ایدن عمومی قونغره‌یه هر طرفدن راپورلر كلدی . بو راپورلره مستنداً كوزل چاره‌لر ایلدی .

آرتیق بوكون مختلف میسیونر اردولری عمومی قرارگاهلرینی تأسیس ایتمشلر ، بوتون دنیاده شبكه‌لرینی قورمشلر . كرهٔ ارضی‌یی متعدد مناطقه ایرمشلر ، بیكلرجه فضله جمعیتلر آره‌سنده مناسبات تأسیس ایتمشلر ، میلیونلرجه لیرالق بودجه‌لرینی تأمین ایتمشلردر .

(مصور قاتولیك میسیونرلری) نامنده‌كی جریدهٔ دینیه‌نك ۱۹۱۴ تاریخلی ۱۴۴ نجی نسخه‌سنده یازیلدیغنه كوره : ۱۹۱۲ سنهٔ مسیحیه‌سنك صوكنده یاپیلان رسمی استاتیستیقلردن یالكز قاتولیكلره مخصوص اولمق اوزره یریوزنده قرق ایكی بیك میسیونرك موجود اولدیغی آكلاشیلمشدر . قاتولیك میسیونرلرینك سنوی وارداتی بر میلیون ، پروتستان میسیونرلرینك ایسه بش میلیون انكلیز لیراسیدر .

بوكون شرق مملكتلرنده ۱۲۴,۳۷۳ میسیونر متمادیاً چالیشمقده‌در . بونلرك برنجی درجه ۳۸۳۸ مركزلری واردر . ایكنجی درجه‌ده‌كی فرعی مركزلری ده ۳۴,۷۱۹ در . ۸۶ دارالفنون ومكتبلری ، ۵۲۲۱ دارالمعلمینلری ، ۱۷۱۴ مكاتب عالیه ایله ۳۰,۱۸۵ ابتدائی مكتبلری ، ۱,۴۱۲,۰۴۴ معلم ومعلم معاونیله سامعین طرفندن اداره اولونان ۲۸,۹۵۲ بازار مكتبلری واردر . بو بازار مكتبلرنده‌كی طلبه‌نك مقداری ایسه ۱۰,۷۲۸,۱۹۳ در . بوندن باشقه ۵۷۶ خسته‌خانه‌لری ، ۱۰۷۷ اجزاخانه‌لری ، ۱۱۱ طبی وخسته‌باقیجی مؤسسه‌لری موجوددر . میسیونر مؤسسه‌لریله اعضا ومنسوبیننك عددی تقریباً اوزاوج میلیونه بالغ اولیور .

ایشته بویله مدهش بر یكونه بالغ اولان عظیم بر میسیونر اردوسی متمادیاً چالیشیور . اسلام هیئت اجتماعیه‌سنی بوزمق ویقمق ایچون فكر ومعنویات ساحه‌سنده الارندن كلن هر درلو فساد وفتنه‌لری حاضرلایورلر . قارشیمزده‌كی اهل صلیب اوردولری یالكز طوپلی ، توفنكلیلردن عبارت دكلدر . ییلانلر كبی سسسز سسسز ایچمزه قدر صوقولان ، قوردلر كبی ایچین ایچین بنیان اجتماعیمزی كمیروب طوران بویله میلیونلرجه میقروبلرده واردر . بونلر پیشدارلق وظیفه‌سنی ایفا ایدرلر . بونلرك وظیفه‌سی امت اسلامیه‌نك بنیهٔ اجتماعیه‌سنی صارصمقدر . بونلر مسلمانلرك غیرت وشهامت حسلرینی كمیررلر ، عقیده‌لرینی تزلزله اوغراتیرلر ، فكرلرینی تشویش ایدرلر ، عائله حیاتمزده رخنه‌لر آچارلر ، مكتبلره قول اتارلر ، قیزلرمزی باشدن چیقاریرلر . . . الحاصل مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنك استناد ایتدیكی مادی ، معنوی بوتون تمللری یرندن اوینادیرلر ؛ مسلمان ملتلرك بوتون ممیزات ملیه‌لرینی دكیشدیریرلر . هیئت اجتماعیه‌یی بویله مسكین ودوشكون بر وضعیته صوقدقدن صوكره آرقه‌دن طوپلی ، توفنكلی ، زرهلی ، طیاره‌لی اردولری هجوم ایدرلر . اساساً ملتك قوهٔ مقاومه‌سی صارصیلمش اولدیغی ایچون او هجماته قارشی قویاماز . دیركن

بر اقليم اسلام دها انهدام ايدر ؛ منارهلر سوكولور ، كليسالر ديكيلير ؛ قرآن سسلری سونر ، چاكلر طنين انداز اولور . نيجه مسلمان قطعهلری هپ بو صورتله قاپنادی كيتدی . نيجه مسلمان ملتلری هپ بو صورتله صليبك حاكميتی آلتنه كيردی .

اسلامی ضعفه اوغراتان اڭ مهم حركت خرستيانيه بودر ، بو ميسيونر افاداتيدر ، اويله ايكن مع التأسف اڭ زياده اهميت ويرمديكمز نقطهده بودر . حال بوكه ميسيونر اردوسی بو كون پك قورقونج بر شكل آلمشدر . قاهره ، ادينبورغ ، لوكنوو قونغرهلرندن صوكره حركتلرنده بر انتظام تأمين ايتمشلر ؛ بوتون جمعيتلر طرفندن انتخاب اولونان اعضادن مركب (دائمی قونغره) ناميله بر هيئت فعاله تشكيل ايتمشلردر .

هله آمريقاده ميسيونرلك نفوذی بوتون مكتبلره ، دار الفنونلره سرايت ايتمشدر . بو كون آقين آقين آمريقا كنجلری بو جمعيتلره انتساب ايديورلر . آمريقا غزتهلری بو كنجلرك مقداری قبل الحرب يوز بيك اولمق اوزره كوسترييوردی . حتی بر قاچ يرده آمريقا دار الفنونلر بيننده انعقاد ايدن بر قونغرهده بيك بشيوز كنج بردن ميسيونر مسلكنه كوكلی اولهرق داخل اولديلر ، نشر نصرانيت ايچون جيهانك درت كوشهسنه ياييلديلر .

صوكره مسلمان هيئت اجتماعيهسنی يقمق علاقهسی قادينلرده سرايت ايلمشدر . بونك ايچونده بر چوق قادين ميسيونر جمعيتلری تشكيل ايدلمشدر . ياپيلان تجربهلر اوزرينه مسلمان عائله حياتنی تخريب ايچون قادين ميسيونرلرك فوق العاده ايشه يارادقلری آڭلاشيلمشدر . بو قادين ميسيونر جمعيتلرينك كنديلرينه مخصوص مكتبلری ، دار التعليملری ، خستهخانهلری ، اجزاخانهلری واردر . بونلرك اڭ مهم وظيفهسی مسلمان قادينلرينی اضلال ايتمك ، مسلمان عادات وشعائرينی قالديرمقدر .

ميسيونرلر بو كون آرتيق خط حركتلرينی تنظيم ايتمشلر ؛ تجربهلرله اصوللرينی مكمل بر حاله كتيرمشلر ؛ انسانلرك ، ملتلرك احوال روحيهلرينه كوره نه صورتله حركت ايتمك لازمسه هپسنی تثبيت ايتمشلردر . اوزون زمانلر مسلمان اقوامك احوال روحيهسنی تدقيق ايده ايده موفقيت يوللرينی اوكرنمشلر ؛ بوتون ميسيونر مركزلری مطالعهلرينی عمومی قونغرهلره بيلديرهرك نقصانلرينی آڭلامشلر ؛ زمانك ايجاباتنه كوره يڭی طريقلر ، يڭی اصوللر تأسيس ايتمشلردر . آرتيق بو كون وعظ وخطابات ايله افكاری تهييج ايتمك صورتيله مقصده واصل اولمق زمانلرينك كچديكنی كورهرك او شدت وغلياني ترك ايتمشلر ؛ لطف وملايمتله قلبلری فتح ايتمك ، مسلمانلری ايچلرندن انحلاله اوغراتمق يوللرينی طوتمشلردر . جبههدن هجوم ايتمكله تأمين موفقيتك كوچلكنی كورهرك وجههٔ مهاجملرينی تحويل ايتمشلر ؛ مضمرلرينی اينجه بر طاقم شيلرله ستر ايدرك آغاجلری اويان قوردلر كبی ايچين ايچين بنای اسلاميتی كميرمهيه باشلامشلردر ؛ كه فعاليتك اڭ تهلكهليسی بودر . بوكا قارشی مقابله نه قدر كوچ اولديغنی ارباب بصيرت پك اعلا تقدير ايدرلر .

بيلرك خلق اوزرنده نفوذ وتأثيرلرينی نظر دقته آلان ميسيونرلر صوك زمانلرده يرلی ميسيونرلر يتيشديرمهيه باشلاديلر . صوكره كنديلری يرلی قيافتلرينه كيرمكده هيچ تعصب كوسترمزلر طورلرينی مسلمانلره اويدوريورلر . حتی صقاللرينی ، بييقلرينی بيله مسلمانلر كبی كسرلر . بو صورتله كنديلرينه قارشی اولان خصومتلری ازاله ايدرك ، ياواش ياواش طوزاقلر قورمهيه ، مقصدلرينه واصل اولمهيه چاليشيرلر .

ميسيونرلرك حلول واسطهلرندن بريده طبابتدر ، صرف مقصد انسانيتپرورانه (!) ايله كيدن طبيب هيئتلری اهالينك اعتمادينی قازانمق ايچون درلو درلو حيلهلره مراجعت ايدرلر ، بی پايان شفقت كوسترلر ، فقير خستهلری مجاناً تداوی ايدرلر . بر كره صاف خلقك امنيتی قازانديمی ، آرتيق اوندن صوكره ايش قولايدر . فكرلری آلتنه دوشورهجك ، عقائدی كوكندن صارصهجق سوزلر ، حركتلر بربری ولی ايدوب كيدر .

هله بو خصوصده مسلمان عائلهلرينی يقمق ايچون قادين ميسيونرلرينك چوق ايشه يارادقلری بالتجربه ثابت اولمشدر . اونلر مسلمان قيزلرينك شرائط جسمانيهلرينی اصلاح بهانهسيله عائلهلره صوقولورلر . مسلمان قيزلريله مناسبت پيدا ايدرلر . بونلره خرستيانلقدن هيچ بحث ايتمزلر ، يالكز مسلمانلقلرينی آشيندرمهيه اوغراشيرلر . قيزلره متمادياً حريتدن ، سربستيدن ، وجودك انداملرندن ، شرائط صحيهدن ، عادات وشعائر اسلاميهنك محذورلرندن بحث ايدهايده نهايت قيزلرك فكرلرنده ، ايمانلرنده بر صارصينتی وجوده كتيرورلر . بر قاچ شاكرد يتشديردكدن صوكره مسئله قولايلاشير . ديكرلرنده اونلری كوره كوره طبيعتيله بر ميل ، بر انجذاب اويانير . بو صورتله مسلمان عائلهلری چيغرندن چيقار . مسلمان عادات وشعائرينه قارشی قيزلرده بر استخفاف باشلار . حيالرندن ممنون اولمامق ، آنهسنی بكنمهمك ، كندی باشنه حركت ايتمك ، سوسه ، زينته ، مودهيه مبتلا اولهرق جدی شيلردن خوشلانمامق ، اوكرنديكی يڭی لسانله قونوشمق ايچون اجنبيلرله دوشوب قالقمق كبی حركتلر يوز كوسترر . استانبولده صوك زمانلرده ميسيونرلر ترزيلری آلت ايتديلر . (مودا) ماسكهسی آلتنده آستره هجوم ايتديلر . مطبوعاتده ده كنديلرينه ظهير ، مقصدلرينه آلت اولهجق آدملر ظهور ايتدی . بو صورتله برر ، ايكيشر باشلايارق اڭ نهايت قادينلری اويله مسخره قيافتلره صوقديلر ، اويله كوتو حاللره دوشورديلر كه بو قبيل مسلمان قادينلريله كوروشمكدن توقی ايچون خرستيان پاپاسلری كليسالرده وعظ ونصيحتلر ايتديلر . تاريخ اسلام ذلتك بو درجهسنی كورمهمشدر .

ميسيونرلرك صوك زمانلرده اڭ زياده اهميت ويردكلری واسطه مكتبلردر . بوتون اسلام مملكتلرنده سايسز مكتبلر آچمشلردر . ياشنی باشنی آلمش اولانلری ضلاله سوق ايتمك طبيعی مشكلدر . نه قدر مقصدلرينی كيزلهمهيه چاليشسهلر ينه قولايلقله حلول ممكن

اولامیور . فقط تعلیم و تربیه بهانه‌سی ایله چوجقلردن ایشه باشلامق میسیونرلرجه اك موفقیتلی بر یولدر . بوتون تجربه‌لر بو یولده مثبت نتیجه‌لر ویرمشدر . عمومی قونفرانسلره هر طرفدن کلن راپورلر بو خصوصه قوت ویرلمسی مرکزنده‌در . اونك ایچون میسیونر جمعیتلرینك صوك زمانلرده مکتبلره تخصیص ایتدکلری مبالغ ، بودجه‌لرینك اك مهم قسمنی تشکیل ایدر . غایت مزین ترتیب ایدلمش بنالر ، غایت مکمل تنظیم اولونمش ادارلرله تحصیله هوسکار چوجقلری آولارلر . بالخاصه ادبیات نصرانیه ایله چوجقلرك روحلری آره‌سنده بر مواصلت تأسیسنه پك زیاده اهتمام ایدرلر . موسیقینك آهنکدار نغماتیله چوجقلرك ، بالخاصه قیزلرك قابلرینی اهتزازه کتیره‌رك اونلرك خیاللرنده غرب سوسیه‌تسنی یوپتوب طورورلر . آره صیره کلیسایه کوتوره‌رك خرستیان عبادتلرینی‌ده کوستررلر . واقعا طوغریدن طوغری‌یه دینلرینی تبدیل ایتمك کبی بر وضعیت آلمازلر . فقط متمادیاً چوجقلری محیطلرندن ، مسلمانلقدن صوغوته‌جق فکرلر ویرمه‌یه باشلارلر . بوتون درسلر اوکا کوره ترتیب ایدلمشدر . حتی معلملر ، مبصرلر ، درس خارج زمانلرده بیله چوجقلرك آرقه‌سنی براقمازلر . هر فرصتدن بالاستفاده زهرله‌یوب طورورلر . صوکره چوجقلره مرتب موضوعلر ویره‌رك فکرلرینی قلارلر ، کوردکلری نقصانلری اکماله چالیشیرلر . کیت کیده چوجقلر هیچ فرقنده اولمقسزین طبیعتیله معلملری کبی دوشونمه‌یه باشلارلر . اوزمان چوجقك لسانندن مثلا تعدد زوجات حقنده ، تستر وحجاب حقنده تنقیدلر باشلار . خرستیان مدنیتنه ، غرب سوسیه‌تسنه قارشی چوجقلرده غیر اختیاری بر انجذاب اویانیر ، آرتق او قازانیلمشدر . میسیونرلر بو خصوصده بوندن بر قاچ سنه اول (روبر قوله‌ژ) ده توزیع مکافات رسمنده بر مسلمان چوجغه علناً اسلامیت علیهنده بر نطق ایراد ایتدیره‌جك قدر موفقیت کوسترمشلر .

میسیونرلر تربیهٔ فکریه خصوصنده قادینلره دها زیاده اهمیت ویررلر . مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنی صارصمق ایچون او واسطه‌یی دها زیاده مؤثر بولیورلر . تحصیلدن محروم قالان مسلمان قادینی آولامق دها قولای اولیور . اونك ایچون قیزلره قارشی پك بیوك دقت کوستره‌رك اونلری مکتبلرینه جذب ایدرلر . شخصیت معنویه واجتماعیه‌سنی لایقیله محافظه ایده‌بیله‌جك بر حالده یتیشدیریله‌مه‌مش اولان مسلمان قیزلری بویله بر محیطه دوشنجه قولایلقله تمثیل اولونه بیلیورلر . مرور زمانله قیزلر شعائر اسلامیه ایله مقید اولمقدن کندیلرینی وارسته کورورلر . مسلمانلغك ترقیه مانع اولدیغی فکری ذهنلرینه یرلشدیریلیر . یکرمنجی عصرده دیندن بحث ایتمك عیب اولدیغنی هر فرصت دوشدکجه ایلری سورمکدن چکینمزلر . حال بوکه کندی مملکتلرنده کلیسالر ایالب طولودر . کندیلری مسلمانلردن قات قات فضله دینلرینه صارلدقلری حالده مسلمانلره قارشی (لیبرته)دن ، لاابالیلکدن بحث ایدرلر .

بو صورتله میسیونرلر مسلمان چوجقلرك مقدساته قارشی اولان حرمت ومربوطیتلرینی قیرارلر . عقیده‌لرینی صارصارلر . اك نهایت چوجقلر شعائر دینیه‌لرندن ، عنعنات ملیه‌لرندن تجرید ایدیلمش الیم بر حاله دوشرلر . ذاتاً مقصدده اسلام هیئت اجتماعیه‌سنده بو تخریبی حصوله کتیرمکدر . بر کره بو انحلال وقوعه کلدیمی ، اوندن صوکره‌سی قولایدر . بر زمانلر استانبولده نشر اولونان یکی مجموعه‌نك دیدیکی کبی « یکیدن یاپمق ایچون اولا ییقمق ، ساحه‌یی آچمق لازمدر . » اولا عنعنات اسلامیه‌نك تملری صارصیله‌جق ، بعده خرستیانلق تشکیلات جدیده‌سی اقامه ایدیله‌جك . نیته‌کیم عربستان میسیونرلری مدیری (زوه‌مر) پارسده انتشار ایدن (REVUE ISLAMIQUE) نام اسلام مجموعه‌سنه یازدیغی مکتوبلرك برنده اویله دیبوردی :

— میسیونرلرك اسلام قطعه‌لرندکی نتیجهٔ مساعیلری ایکی درلو ماهیت عرض ایدر : بری تخریبی ، دیکری اعماری . یعنی اول ییقیجیلق ، صوکره یاپیجیلق .

(زوه‌مر) میسیونرلرك مقاصد اساسیه‌لرینی بر جمله ایله خلاصه ایتمشدر . و بوکون میسیونرلر برنجی دوره‌ده بولونیورلر . بوکونکی میسیونر حرکتلرك وجههٔ استقامتی هدم وتخریبدر . مسلمانلق اساسلرینی صارصمق ، مسلمانلرك بنیان اجتماعیسنی زیروزبر ایتمکدر . ایشته مملکتمزك وبوتون اسلام مملکتلرینك کچیرمکده اولدیغی اجتماعی بحرانلرك اك مهم عاملی بودر .

میسیونرلر جمعیات اسلامیه‌یی تخریب ایچون غرب تربیه‌سنی نشر ، تعمیم ایتمه‌یی اساس مسلك اتخاذ ایتدیلر . مکتبلرله ، غزته‌لرله ، کتابلرله ، رساله‌لرله . . . الحاصل بوتون وسائط فکریه واجتماعیه ایله چالیشدیلر . مسلمانلری دیندن تجرید ایچون اوروپا اجتماعیاتی مسلمانلرك نظرنده بیوتمك وهیئت اسلامیه آراسنده (اجتماعی انقلاب) ك لزومنه دائر پروپاغانده‌لرده بولونمق نقطه‌سنده بوتون میسیونرلر متفقدرلر . اونلرك تربیه‌لری آلتنده یتیشن بر طاقم کنج محررلر ، بیله‌رك ، یاخود بیلمه‌یه‌رك او فکرلری نشر ایتدیلر . زمان اولدی که اسلام نامنی طاشیان بر طاقم آدملر مسلمانلق اساسلرینه قارشی بی پروا هجوم ایتمه‌یه باشلادیلر . دنیانك هیچ بر یرنده کورولمه‌ین بو حرکت طبیعی او عظیم مساعینك نتیجه‌سی ایدی . غرب تربیه‌سنك تحت تأثیرنده بویوین او آدملر امت اسلامیه‌نك اجتماعیاتیله مجادله‌یی مسلك مخصوص اتخاذ ایتدیلر . اونلرك نظرنده مسلمانلرك هرشیئی اسکیمش ، بوزولمشدی . بیك سنه اولکی احکامك بوکون جاری اوله‌مایه‌جغی نغمه‌لری طنین انداز اولمه‌یه باشلادی . مسلمانلرك حیات اجتماعیه‌سی ، حتی طرز عبادتلری بیله تنقید اولوندی . تنظیمات ، اصلاحات ، تجددات علی الاکثر عقلی باشنده اولان کیمسه‌لره بیله سرایت ایتدی . شعورلو ، شعورسز ، بو نقرات متمادیاً تکرار اولونوب طوریوردی . دیمك میسیونرلر مسلمان مملکتلرنده تصور ایتدکلری تذبذب اجتماعی‌یی حصوله کتیرمشلردی . کندی

تربیه‌لری الٔنده بولندردقلری یرلی برزمره مملکتك عضاتیله ، اساسات اجتماعیه‌سیله مجادله‌یه باشلامشدی .

مع التأسف استانبول حکومتی بو حرکتلره قارشی مسامحه‌کار بر طور آلمقدن باشقه برشی یاپمایوردی . کوزی اوکنده جریان ایدن بو تخریباته کوز یومویوردی . میسیونر مکتبلری هرطرفده آلابیلدیکنه چالیشیورلردی . بالخاصه روم ایلی حصارنده قراکاهنی تأسیس ایدن (روبرت قوله‌ژ) اك تهلکه‌لی بر مؤسسه حالنی آلمشدی . . خرستیان طلبه جمعیتی ١٩١١ اغستوسنده آچیقدن آچیغه اومیسیونر مؤسسه‌سنده بر قونفرانس عقد ایده‌رك تربیهٔ مسیحیه‌نك عالم اسلامه عائد کافهٔ مسائلنی موقع بحث ومناقشه‌یه قویدی . میسیونرلرك مطالعه‌لرینه نظراً بو قونفرانس اوقدر بویوك بر موفقیتله ایتدی که عثمانلی معارف نظارتی دولتك تدریسات رسمیه‌سنه اساس اولمق اوزره آمریقا میسیونرلری مکتبلرینك پروغراملرینی قبول ایتمه‌یی دوشوندی .

اسلامیت ایچون دنیاده بوندن فجیع بر حال تصور اولونه‌ماز . مسلمانلغی ییقمق ایچون بر خرستیان قونفره‌سی خلیفهٔ مسلمینك پایتختنده انعقاد ایدییور ، وآچیقدن آچیغه اسلامه میدان اوقویور . صوکره‌ده خلیفه‌نك معارف ناظری میسیونر پروغراملرینی رسماً قبول ایتمك سوداسنه دوشیور . باشمزه کلن فلاکتلرك اسباب وعوامللی میاننده عجبا بو سرسملکلر برنجی درجه‌یی احراز ایتمزمی ؟

حقیقةً صوك زمانلرده میسیونرلر بوتون هجوملرینی اسلامك مقر خلافتنه توجیه ایتمشلردی . مسلمانلغك مرکزی اولمق مناسبتیله اوراسنی برکره تخریب وافساد ایتدکدن صوکره اوفتنه وفساد طبیعتیله بوتون مملکتده ، بوتون اسلام عالمنه انتشار ایده‌بیلیردی . بونك ایچون «المان شرق میسیونرلری» مدیری دوقتور (له‌پسیوس) اسلام مجموعه‌سنده نشر ایتدیکی برمقاله‌ده دیبورکه :

— صلیب ایله هلال بیننده‌کی جدال ، محیط دائره‌سی اوزرنده ، یاخود مستملکاتده ، یاخود آفریقا ویا آسیای غربیده دکل ؛ بلکه حرکات وفعالیت اسلامیه‌نك آسیا و آفریقایه انتشار ایتدیکی اصل مرکزده یاپیلمالیدر . بوتون اسلام ملتلرینك نظرلری ، دارالخلافه اولان استانبوله متوجهدر . اکر اوراده برشی یاپیلمازسه باشقه یرلرده یاپیلان شیلر هبا اولور .

بونك ایچون ، انجیل تشکیلاتنك اك مهمی و اك قوتلیسی اولان (آمریقان بورد) مؤسسه‌سی همان بوتون موجودیتنی اسلامك مرکزینه توجیه ایتمشدی . یالکز آمریقالیلر دکل ، فرانسز ، انکلیز میسیونر جمعیتلری ، حتی المان میسیونرلری‌ده بوتون هیجانی استانبول واناطولی‌یه ، کوردستان وسوریه‌یه چویرمشلردی .

متارکه‌دن صوکره اهل صلیب اردولری اسلامك مقر خلافتنی اشغال ایدنجه خرستیانلق عالمنك عصرلردن بری تصور ایتدکلری خولیا حقیقته انقلاب ایتدی . سنه‌لرجه دوام ایدن مساعینك ، میلیونلرجه صرف ایدیلن مبالغك ثمراتنی اقتطاف ایتمك زمانی کلمشدی . هیچ کیمسه انکار ایده‌مز که اهل صلیب دوننماسی استانبوله کیردیکی زمان کندیسنه اوقدر یاباجی بر حیات اجتماعیه بولمادی . چونکه پیشدار اردولری واونلرك واسطه‌لری ، اللری دها چوقدن اسلام هیئت اجتماعیه‌سنك تملارینی صارصمش ، شعائر اسلامیه‌یی ییقمش ، کندینه مساعد بر زمین احضار ایتمشدی . آرتیق مسلمان قیزلرینك اجنبی ضابطلرینی قول قوله کورمه‌یه تحمل ایده‌مه‌ین مسلمانلر ایچون اوراده طورمق قابل دکلدی . اسلامك دوشدیکی بو حال ذلت وفلاکتی کورمکدن ایسه اولمك بیك کره خیرلی ایدی .

حاکمیت ملیه رفیقمز استانبولده بو تهلکه‌لی کنج خرستیانلر جمعیتنك شیمدی فعالیته باشلادیغنی خبر ویرییور . حال بوکه اوقبیل جمعیتلرك استانبولده‌کی فعالیتلری نه قدر اسکیدر . فقط هرنه‌دنسه اوزمانلر استانبول حکومتی غربلیلاشمق جریاننه کندیسنی قاپدیرمایوب‌ده مسلمانلق اساسلرینی محافظه‌یه عزم ایتمش اولایدی ، دولتك بوتون مؤسساتنی او اساسات داخلنده تنظیم وتدویر ایتمه‌یی اساس مسلك اتخاذ ایتمش اولایدی البته اسلام بو قدر تکلره معروض قالمازدی . فقط مع التأسف اسلامدن اوزاقلاشدی . اوزاقلاشمق شویله دورسون ، اسلام ایله مجادله‌یه بیله باشلادی . بلك اوزون سوره‌ن بو دردلری شیمدی تازه‌له‌مك ایسته‌میورز .

بوخصوصده بوتون سیئه‌لری میسیونر شاکردلرینه ، غرب پرست زمره‌یه یوکلتمه‌یی موافق انصاف بولمایورز . برقسمنی‌ده علمای اسلامه تحمیل ایتدکده کندمزی حقلی کورییورز . خرستیانلق عالمنك بوقدر منتظم تشکیلاتنه ، بوقدر جهانشمول مساعیسنه مقابل بزم علمامز مثبت هیچ بر حرکت ، مفید هیچ بر فعالیت کوستره‌مدیلر . زمانك سلاحلریله مجهز اولمق لزومنی تقدیر ایتمدیلر . اسلام علیهنده ترتیب اولونان بوقدر طوزاقلره ، اسلامیته قارشی یاپیلان بوقدر هجوملره قارشی لاقید قالدیلر . مدافعه ایچون اولسون بر حاضرلقده بولونمادیلر . نه تشکیلاته اهمیت ویردیلر ، نه مطبوعاتك قیمتنی تقدیر ایتدیلر ، نه‌ده مدرسه‌لری یاشاتابیلدیلر . هرقصبه‌ده مسلمانلرك دینی مرکزلری اولان مفتیلك دائره‌لری بوتون اهمیتنی غائب ایده‌رك مسلمانلری کندی حاللرینه ترك ایتدیلر . کذلك کوی امامری ، محله امامری بوتون نفوذ اجتماعیلرینی ضایع ایدرك بر طاقم کاغدلری مهرله‌مکدن باشقه هیچ بر موقعلری قالمادی . بو صورتله مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنك طبیعی تشکیلاتی بوزولدی . بویوزدن مسلمانلر شیرازه‌سی طاغیلان بر کتاب کبی پریشان اولدیلر ؛ تشتت وافتراقلره دوشدیلر . یوقسه بو مرکزلر دائما فعالیتلرینی محافظه ایتسه‌یدیلر ، ایشته بوکون بتان ملتمز بویله الیم رخنه‌لره دوچار اولمازدی ، دشمنلر مقصدلرینه بودرجه موفق اوله‌مازلردی .

زمانك سیر وحرکتنی تعقیب ایتمك ، دشمنلرك آمال ومقاصدینی استکناه ایتمك ، اوکا کوره لازم کلن تدبیرلری اتخاذ ایلمك اك بسیط

مسئله‌لردر. بر اردو، قارشیسنده‌كی دشمنك تشكیلات و ترتیباتندن خبردار اولمازسه البته مغلوب اولور. بونك كبی علماده قارشیلرنده‌كی میسیونر اردولرینك تشكیلاتندن، مساعیلرندن خبردار اولمازسه ناصل مدافعه ایده‌بیلیرلر؟ بز مع التأسف علمامزك چوغنی یا بر كوشه‌یه چكیلمش، یاخود سیاست دردینه دوشمش بر حالده كوریبورز. شیمدی‌یه قدر هانكی دینی، علمی، یاخود اخلاقی، اقتصادی بر جمعیتی وجوده كتیردیلر؟ مسلمانلرك یتیملری بو كون سوقاقلرده سورونیور. مملكتك هر طرفنی جهالت قاپلامش. قلبلر آره‌سنده‌كی رابطه‌لر صارصیلمش. كفر طائفه‌لری اسلام ساحلرینه چاریوب طوریبور.

هانی مسلمانلرك تشكیلاتلری؟ هانی بیكسلرك قولندن طوته‌جق مؤسسات خیریه‌لری؟ هانی خلقی جهالدن قورتاره‌جق، قلبلره مسلمانلق روحنی، مسلمانلق فیضنی نشر ایده‌جك علم و عرفان مؤسسه‌لری؟ هانی شعائر اسلامیه‌یی هر درلو تجاوزلردن محافظه‌یه قدرتیاب اوله‌جق اخلاق جمعیتلری؟ هانی خلقی فقر وسفالتدن قورتاره‌جق دارالمساعی‌لری؟ هانی اسلام اقوامیله تأسیس رابطه ایچون بین الاسلام عمومی تشكیلاتلری؟ اونلر شویله دورسون، بر كویك دیكرندن خبری یوق. بر مملكتده یاشایان علمانك بربرلری آره‌سنده اخوت ورابطه قالمامش. بالطبع بو حال ایله بر هیئت اجتماعیه‌نك بقا ودوامه امكان یوقدر.

غفلت اویقولرندن اویانمق، جهانده اولوب بیتن شیلردن خبردار اولمق، اسلامیت علیهنده ترتیب اولنان مدهش طوزاقلره دوشمه‌مك ایچون هر درلو حاضرلقلرده بولونمق، مسلمانلر آراسنده درلو درلو جمعیتلر، درلو درلو شركتلر تشكیل ایدرك پریشان كوكللری طوپلامق، میداندن آلان فقر وسفالتی قالدیرمق بو كونك الك مهم والك اقدم فرائضیدر. بو كون آرتیق حركت زمانیدر، فعالیت زمانیدر. هر هانكی بر ایشده موفقیتی تأمین ایچون مساعی‌یی تنظیم ایتمك الزمدر. بو كون منفرد مساعینك هیچ بر قیمتی یوقدر. بوتون فعالیتلر طوپلو اوله‌رق جماعت حالنده، جمعیت حالنده یاپیلالیدر. كاشكی كوزل دیلنجیلره منفرداً تصدق ایتمكتده فقر وعطالتی تعمیم ایدر. فقط زنكینلرك مجتمعاً ومشتركاً تصدقلری مملكتده بر چوق مؤسسات خیریه وجوده كتیرر. ملتی هر صورتله مستفید ایدر. خرستیانلردن عبرت آلمالیدر. میلیونلرجه انسانلر اوباطل دینی نشر وتعمیم ایچون نه مساعی صرف ایدییورلر. نه فداكارلق اختیار ایدییورلر! بوكا مقابل بز نه یاپیبورز؟..

بو خصوصده بر آز ده شرعیه وكالتنك نظر دقتلرینی جلب ایتمك ایسته‌یورم. زیرا بوتون فعالیت وحركات دینیه‌نك مركزی اوراسیدر. بو دینی تشكیلاتلرله ده اوغراشمق لطفنده بولونسون. میسیونر اردولرینه قارشی لازم كلن ترتیبات واستحضاراتده بولوناجق قرارگاه شرعیه وكالتیدر. بزم هیئت اجتماعیه‌مزك طبیعی بر طاقم تشكیلاتلری واردی. اونلری اولسون جانلاندیرمق، مفتیلك دائره‌لرینی حقیقی بر مركز اسلام حالنه قویمق، مسلمان اقوامی آره‌سنده رابطه‌لر وجوده كتیرمك، اساسلی مناسبتلر تأسیس ایدوب اسلام مؤتمرلری، شورالری تشكیل ایتمك، مدرسه‌لره یكی بر حیات فعالیت ویرمك، شیمدیلك خارجدن وازكچه‌رك كندی آره‌مزده اولسون نشر دین ایده‌جك تشكیلاتلر وجوده كتیرمك، شعائر اسلامیه‌یی انهدام تهلكه‌سندن قورتاره‌جق تدبیرلر اتخاذ ایتمك، مسلمانلر آره‌سنده میدان آلان منكراتی ازاله‌یه چالیشمق، عصره اوفق وناسك احتیاجاتنه ارفق احكام اسلامیه‌یی تدوین ایده‌جك هیئتلر، دار القتوالر تشكیل ایتمك.. حاصلی مسلمانلغی احیا، مسلمانلری اعلا ایچون بیوك بر حركت وفعالیت كوسترمك، ظن ایدرم كه، بو كون شرعیه وكالتنك الك مهم ومتقدم وظائفیدر.

دیكر طرفدن معارف وكالتی ده بو میسیونر تهلكه‌سنه قارشی لازم كلن تدبیرلری اتخاذ ایتمك، استانبول حكومتی طرفندن مكتبلرده كوشه‌نشیان دینی حسلری تقویه ایتمك، دینه قارشی لاابالیلك كوسترن معلملری مكتبلره صوقمامق، استانبول حكومتی طرفندن مكتبلردن قالدیریلان فرائض الهیه‌یی ادا ایتدیرمك، میسیونرلرك افكار شباب اوزرنده حصوله كتیردكاری مضر تأثیرلری ازاله ایده‌جك تدبیرلر اتخاذ ایتمك، الحاصل صلابت دینیه‌یی حائز ایمانلی، متفنن، صنعتكار كنجلر یتشدیره‌جك اسبابه توسل ایلمك همتنده بولونمالیدر. امریقاكی مدنی بر دولت مكتبلرینك یتشدیردیكی طلبه‌لرده‌كی حسیات دینیه‌نك قوتی بزم ایچون شایان عبرت بر مثالدر. مكتبلرمز خلقه، خلقك عادات وشعائرینه یاباجی محصول یتشدیرمكدن آرتیق قورتولمالیدر.

جناب حق مسلمانلره انتباه، اسلامه چالیشانلره توفیق احسان بیورسون، آمین.

اشرف ادیب

بیوك ملت مجلسنده:

ان شاء الله!

آرتیق طادینی طاندم، هوالرده أیله‌شدی، هیچ طورورمی‌یم؟ هایدی بیوك ملت مجلسنه! نه اختیارلیغم، نه ده یلك اوزاقلیغی باكا مانع اولویور! «عاشقه باغداد یا نین كلیر» دیرلر. بن ده مجلسك شو یاشمده، عاشق غریبی اولدم. كچنلرده مخدوم كوله‌كز میرلدایوردی:

— بابام ده یتمش یاشندن صوكرا (سیاسی) اولدی!...

— اَیول، دیدم، بو، سیاست دكل، مقتضای ایماندر. پیغمبرمزك بیوردیغی كبی، ملتك دردینی كندینه مال ایتمه‌ین مسلمان دكلدر. اوراده هپ ملتك دردلری قونوشولویور. روحه غدا، قلبه شفا ویره‌جك سوزلر سویله‌نیور، مسلمانجه قرارلر ویریلیور. یا بو مجلس قورولمایوبده، آناطولو باشسز قالسایدی حالمز نه اولوردی؟

معاذالله بويله بر عاقبت قارشيسنده ، دكل يالكز آناطولو ، حتى اوچ يوز اللى ميليون اسلام عالمى ده تكميل دوغرانه‌جاق ، بر يوزوندن توبه‌لر اولسون ، قرآن بيله قالقاجاقدى . ملتى دهرله‌يوب طوپلايان ، بو قارا كوننده دوشورمه‌ين مجلس زيارت ايديلمزده نره‌سى ايديليه ؟

هم ، اولاد ، سنى بر آز مرتجع اولمش كبى كوروورم ! بزلره (مرتجع) ديورسيكز ، اما كنديكز داها چوق مرتجعسيكز ! دنيا يرندن اويناييور ، عالم باشقه بر عالم اولويور ، اهل اسلام كفار بويوندوروغندن قورتولمايه ، يور شوقدار ميليونلق قوجه بر حكومت قورمايه صاواشيور ، آوروپا ايلرك (مدنيت !) ديديكى ظلم آلتى قيريليورده سن حالا يريكدن قيميلدامايورسين ! . . باكا نه ديه بقيورسكز ؟

— بونلر هپ طاتلى خياللردر ! دوشمان (اين اوكى) نه دايانمدى . قودورمشجه‌سنه صالديرييور ، هركسى بر دوشونجه‌در آلدى ! يا ملتلر ، الله اسيركه‌سين ، داها زياده ايريلمه‌يه موفق اولورلرسه ؟ . سن ، افندى بابا ، او ، يوز ميليونلرى بيراقده شو بر آووج مملكتى ناصل قورتاراجاغز ؟ اونى دوشون ! . . . .

ايكى جانم : چوجوق يأسه دوشمش ! دنيالرى هپ قارانلق كورويور . ايشته بو ، تجربه‌سيزلك بلاسى ، مسلمانلغك شانلى كونلرينى ، ملتمزك شرفلى تاريخنى بر آن ايچين اونوتيورمك دردى ! مسئله چوق مهم : هر شيدن اول كندى چوجوغمه ايشيق ويرملى ، اونى عذابدن قورتارمالى‌يم . همت پيران الله سوزه باشلادم :

— أى بم تام مسلمان صانديغم كنج چوروك قابلى چوجوغم ، دينم . سن بو دين ، بو ملت باتاجاقمى ، صانيورسين ؟ اونى قيامته قدار صاقلاياجاق (الله) در . اللهك خيرلى قوللرى بو ايشه باشلاركن (شيطان) ك برماغى ديباريده قالدى ؛ ايشته (يدالله) كيردى ! آناطولوده ايلك ملى حركتى باشلاركن باشقه بر آز قورقاييدرك . فقط دكلمى بونده ايدكبن موفق اولدق : ديمك خالق ايشلريمزى هپ يولنده يوروتمه‌يى آرتيق تقدير بويورمش . ذاتاً چاليشانى صدق ايله (الله) دين ؛ محروم اولماز ، يكيلمز . كچن كى محاربه‌ده دوشمانى خيرلايان اسلام اردوسى و خيرلايانان (خير الناصرين) — كوره‌جكسين — بو سفرده بزى يوزه چيقاراجاق . هم داها شانلى اولاراق : چونكه : و وطندن برى ده بوش طورمادق ؛ هپ چاليشدق .

اوغلوم ، دونكى كوله‌من يونان بچيلرندن مى قورقويورسين ؟ اونلرى أسكى (اسكندر) اردولرى مى ظن ايديورسين ؟ او يونانيلر باشقه ، بو بچيلر باشقه‌در . . . ولو (اسكندر كبير) اردوسى اولسون ؛ قاچ پارا ايدر ؟ دين بويله اردو قوتيله ، اول الله حسبنى حقلار بزه ، ينه مملكتى قورتاريرز .

آه ، اوغلوم ، دوشونمكده ده بر آز ده حقليسين ، يا : چونكه دنيايه كلدك كله‌لى هيچ أيى كونلر كورمه‌دك : بر طرفدن سلطان عثمانك ، فاتحك ، ياوزك ، قانونينك تا قافقاسلردن آطلاسلره قدار ، بيانه ولهستاندن عمان وسودانلره قدار ، اوزانان بيوك تولكه‌لرينك ناصيل فتح ايديلديكنى تاريخلرده اوقوركن او بر طرفدن ده اسلام عالمك دوشمانلرى طرفندن اوچ يوز سنه ايچنده قوباريلا ، قوباريلا اليمزدن چيقاريلان (قافقاسيه ، قريم ، مجارستان ، رومانيا ، صربستان ، قاراطاغ ، بوسنه ، بلغارستان) كبى كشورلرك ياد تحسريله بوتون حياتكده آغلادك ! هله اون ايكى سنه‌لك مشروطيت دورنده بوسنه — هرسك ، كريد ، اطه‌لر ، روم ايلى يه ، طرابلس غربه ، بنغازى يه وداع ايتديكدن باشقه ، آياق دشمانلرك متاركه‌يايلر يايلماز طوپسز ، تفنكسز قالان مملكتمزه چوللانرق ، لندن (ازميره ، آيدين ، صاروخان ، قره‌سى ، خداوندكار ، آطنه ، غازى عينتاب ، عربستان ..) كبى اك قيمتلى مملكتلريمزى ياپيشديقلرينى دخى كوردك ! . . . هر كچن زمانى آرادك ، حالدن شكايت ايتدك ، كله‌جكدن قورقدك ! . . . بز آدام اولماز . نه ياپساق بوش ! ديدك .

فقط ، اى هپ قارا كونلر ياشايان جكرپاره‌م ، دنياده قبالكده ، ادبادكده بر چوق سببلرى وار در . وادبار سببلردن برى ده سنك دوشندكك (اميدسزلك) باتاغيدر . بونى هيچ خاطريكدن چيقارماماليسين . عصرلرك اوزريمزه چوكدورديكى فلاكتلردن عبرت درسى آلارق ، ياشاماق املندن بر آن اوزاقلاشماماليسين !

فلاكتلر بعض ملتلرى باتيرير ، بعضلرينى ده يوزه چيقارير . يوزه چيقانلر ، او فلاكتلردن عبرت آلانلر ، حاللرينه كديشلرينه بر صلاح ، بر دزدن ويرنلر ، آديملرينى حضور و فقط دوشونه‌رك آتانلردر .

بر چوق ملتلر واردر كه تاريخلرك آجيقلقلرينه اوغرامشلردر . باشقالرينه نه حاجت ؟ بز كنديمز آزمى فلاكت كوردك ! هله تاريخ يوللرنده قيصه‌جه وشويله بر دولاشالم :

مثلا (عباسيلر) ك صوك زمانلرنده مسلمانلرك دوشمانسز ايدى . هر طرفده (طوائف ملوك) تورمشدى . خليفه‌لر مملكتى محافظه ايشنده هيچ بر قوت كوسترمه‌ميورلردى . ايشته بو صيراده ، بشنجى ، آلتنجى ، يدنجى عصرلرده ميلادينلرجه اهل صليب اسلام ديارينى چيكنه‌يه‌رك ، (آطنه‌يى ، اورفه‌يى ، حلبى ، شامى ، قدسى) باشدن باشه ضبط ايده‌رك ، قدسده بر (قراللق) ، اورفه‌ده بر (دوقه‌لق) قورديلر . وديكر يرلرى ده قدس قراللغنه ماليكانه اولارق الحاق ايتديلر . فقط الله بر (صلاح الدين ايوبى) ياراتدى ؛ بونك غيرتى وحماستى ايله أهل صليبه برمقابله قدرتى خلق ايتدى ، دوشمانلرى قاچيرمايه ، قدس قرالى (كوئى دولوزينان) ى أسير آلمايه مسلمانلرى موفق بويوردى .

كذلك طورونلرى ده مصرى ضبط ايده‌رك ، تكرار قدسى قورتارمق ايسته‌ين فرانسه قرالى متعصب (دوقوزونجى لوئى) يى منصوره‌ده اسير ايتمه‌يه ، اوچ عصر محاربه‌دن صوكرا أهل صليبى مملكتلرينه ألى بوش كوندرمه‌يه موفق اولديلر . . . أولادم ، بوملتك ، مسلمانلرك شيمديكى حركتى ده طبق بويله . دوشمانلرده ، اونوتما ، ينه او أسكى دوشمانلردر ! . . .

شيمدى بر آزده عثمانلى تاريخنه باقالم : بزم عثمانلى تاريخمزده بو كبى جانلى مثاللرله طولودر . مثلا : بچيلرده آكلاتديغم (آنقره) محاربه‌سندن صوكرا (تيمورلنك) (مراد خداوندكار) ك ، (ييلديريم بايزيد) ك قالدرديغى بكلكلرى تكرار احيا ايلمشدى . بونلرك شيمارقلقلرى زماننده

بش شهزاده مملکتك مختلف یرلرنده بربریله چارپیشیور ، (بیزانس) ایمپراتورلری‌ده ایشه قاریشیور ؛ بکارله یرلکده شهزاده‌لری بربرینه قارشی حرب ایتدیریور ؛ عثمانلی حکومتنك بیقیلماسنه یاردیم ایدییورلردی. تام (اون برسنه) سورن شهزاده‌لر بلاسی مملکتی پك ضعیف دوشورمشدی. فقط ینه الله عظیم الشانك لطفیله میدانه آتیلان مقتدر ، عزملی ، امیدسیزلکدن آزاده پادشاهمز (چلبی سلطان محمد) بش سنه ایچنده ییلدیریم سلطنتك اوسونن قدرت وعظمت نورینی یکیدن پارلاتمایه موفق اولوویردی

عزم واراده‌سنه ضعفی ، ملایملکی غلبه ایدن (بازید ولی) نك رنکسز زمان سلطنتی قوجا (فاتح) ك پارلاق دورینی حسرتله آراتمش ، پادشاهلغی زماننده (اسماعیل صفوی) نك نفوذی ممالك عثمانیه‌یی استیلا ایتمه‌یه باشلامشدی . صاف بازید ولی بونلردن خبرسیز وقتی کچیریرکن ، داخلی ایشلر پك فنا اللرده ایدی . اولادلری آراسنده سلطنت ضربنه قیام چیقماسنه مانع اوله‌مادی ؛ حیاتی قهر وعذاب ایچنده کچدی . فقط دورت شهزاده‌یینه مملکتی مجادله‌لریله خرابه‌زاره چویریرکن ، هپسنه اوستون کلن جوانمرد ، بیلکلی ، قوتلی (یاووز) پادشاه ؛ ییلدیریم وفاتح دورلرینی بیله کولکده بیراقدی !

چارلق روسیه‌سی (خسته آدام) دیدیکی عثمانلی حکومتنی دفن ایتمه‌یه حاضرلانیر وجهانی علیهمزه صالدیرمایه صاواشیرکن (مصطفی رشید پاشا) و آرقداشلری اوروپاده سیاحتلر یاپاراق ، لهمزه متفقلر قازاندیغی کبی (سیواستوپول) سفریله روسیه‌نك بلنه بویوك بر ضربه ایندیرمه‌سه‌یه وعثمانلی حکومتنی آوروپالیلری آراسنه صوقمایه موفق اولمشدی...

اینته ، اوغلوم ، اسلام وعثمانلی تاریخنده داها بویله برچوق وقعه‌لر واردرکه بونلر بزه عزم واراده وچالیشما سایه‌سنده نه‌لر یاپیله‌بیله‌جکنی و [illegible] ؛ بو اسلام مملکتنك اوچوروملردن ناصل قورتولدوغنی کوزلجه آکلاتیور . دولتمزك اقبال وسعادتی کونشی چوق کره باتمق اوزره ایکن خالق ذو الجلال اونی یکیدن پارلاتمش ، صولدورمه‌مشدر . چونکه بو دولت یاشایاجقدر . اوغلوم ، آناطولیده باشلایان ملت حرکتی واونك باشنه کچن ذاتلر صایه‌سنده وقعه‌لردن ، موفقیتلردن داها بویوك وفائده‌لی خدمتلر کورمشدر ، کوره‌جکلردر ، انشاءالله . هله براز صبر ایت ، امید ایت ، الهك لطفنه صمیم صدقله صاریل . ایشیده‌جکسین که : این اوکیدن ودیکر جبهه‌لردن دشمانلر پریشان بر صورتده قوغولمش ، اسلام اوردوسی باذن الله تعالی موفق اولمشدر . ایش بونکله‌ده قالمایاجق ، یاقینده بوتون مشغول مملکتلریمزده ـ انشاءالله ـ قورتولاجق ، نه زماندن بری بزی بکله‌ین ، بزم امدادیمزی بکله‌ین مظلوم ومعصوم دینداشلریمز حریت وسعادته قاووشاجقدر . کره بو خیرلی نتیجه‌یی الده ایتدکمی دعوامز یوزده دوقسان حل ایدلمش اولاجقدر . اسلام عالمنده چرپینان ، هپ بزم امدادلریمزه باقان ملیونلرجه قارداشلریمزی‌ده نصرت حاله آراق در آغوش ایده‌جکز .

بن بو سوزلری سویله‌یوردم . (عاقل) داها جمله قاپیسنه یاقلاشمه‌دن باغیرمایه باشلادی :

— أفندی دده ، أفندی دده ! مژده ، مژده . . . مخدوم بردن سیلکندی ، صیچرادی بونه طوغرو قوشویور ، قوشارکن‌ده :

— افندی بابا ، دیدکلرك چیقیور ، ان شاء الله .. دییوردی . بن ایسه اینی سزه درك سجدهٔ شکرانه قاپانمش کوزلریمدن سه‌وینج یاشلری دوکمه‌یه باشلامشدم .

أولادلر مردیونلری ایکیشر ، اوچر آدیملایاراق کلیورلر . . فقط مخدوم — آیاقلری داها اوزون اولدوغی ایچین — (عاقل) ی کیریده بیراقدی . آلت چکه‌سی آشاغی‌یه صارقمش ، دیشه‌نی صیریتمش برحالده سویلیور :

— افندی دده ، قاچیورمش ! یونان قاچیورمش ! دیدیکك چیقدی .. ان شاء الله ویررلری قاچاجاق ... (عاقل‌ده یتیشدی :

— أفندی بابا ، دیدی ، شمدی (رئیس پاشا حضرتلری) مجلسی تشریف ایتمش . ایضاحات ویرمش : صاغ جناحمزده‌کی دوشمان قاچیور ، اوردومز تعقیب ایدیورمش . صول جناحده‌ده شدتلی محاربه‌لر اولوورمش . فقط بوراده‌کی دوشمانك‌ده نهایت قاچاجغنی سویله‌مش . أفیون قره‌حصار طرفنده‌کی اوردومزده بوکون تعرضه کچمش ؛ دوشمانی قوغالایورمش .

— کوردکمی اولاد ، سن امیدیکی سیرکن بن نه‌لر سویله‌یوردم . الهك لطفندن کافرلردن ، فاسقلردن باشقاسی امیدینی کسمز . هایدی یاقام آبدستکی تازه‌له ، قالق عاقل ، سن‌ده یکیدن بر آبدست آل ، ایککزده بر (یس شریف) ایله (سورهٔ فتح) اوقویك . . . الهك لطف ورحمتلری اوزریمزه یاغیور ، ملائکهٔ کرام سه‌ویتیور ، شهیدلرك روحی بهارده دولاشیور . آه ، شهادت . . . برچوق محاربه‌لرده بولوندم ، اوچ دفعه یارالاندم ؛ شهادت مرتبه‌سنه قاووشامادم . اولادم عاقل ، سن اولسون بو یوده‌نم ایره‌مدیکم بو درجه‌یی قازانمه‌یه چالیش . اللهم انصر الاسلام والمسلمین . اللهم ارزقنا بدرجات الشهداء والصالحین . . .

سیلامانك : احتیارلق قدسی براز دالغالی اولویور . مجلسدن بحث ایدیوردم ، غالبا . الهك عنایتی ایله اوردومز دوشمانی بوسبوتون پریشان ایتدکدن صوکرا ، مخدوم داعیکز داها زیاده جانلانمایه باشلادی . آرابالر طوتدی ؛ بنی دفعاتله مجلسه قادار کوتوردی ، کتیردی . واقعا برنده قبول ایدیلمدك . کیچ کیتمشز ، ظاهر . ایچریسی طولمش ایمش . مأثرانه کری کلدك . نه ایسه بوده بزه بر عبرت درسی اولدی . آرتیق اوندن صوکرا ایرکنجه کیتمه‌یه قرار ویردك .

مجلسك هله شو صوك زمانلرده‌کی صفوتی ، خلوصی نه قادار خوشمه کیدییور . خواجه افندیلر آرا صیرا دعالر ایدییورلر ، بوتون مبعوث بکلر وأفندیلرله بزم کبی دیکله‌ییجیلرده صدق ایله :

— آمین ! دییورلر . شوراجیقده خاطریمه کلمشکن سویله‌ییوره‌یم ؟ معلوم یا ، دعالرك اوزون اولماسندن زیاده روحلو ویاپیق اولماسی لازمدر . اوزون سوره‌رسه بنم کبی اختیارلر بلکه فضله آیاقده طوراماز . بکلرده خواجه نصرت ووهبی افندیلر حضرتلری نه‌ایی یاپدیلردی : هم مختصر ، هم مفید وهم‌ده مؤثر . . . الله درکاه الوهیتنده قبول بویورسون . .

کچن‌کی رجالرم — حمد اولسون — بوشه کیتمه‌مش : مجلسه کیره‌مدیکم کون غالبا موش مبعوثی عبدالغنی بك افندی طرفندن (قومار) ك

منعی حقنده بر قانون لایحه‌سی ویرمش . بوکا نه قادار سه‌وینمدم بیلمه‌کز . . . الله سزدن راضی اولسون ، مبعوث اولادلرم . بوکبی حقیقی اجتماعی دردلریمزك ازاله‌سنه چالیشیلدقجه‌در ، که ملتمز ووطنمز داها قولای قورتولاجاق والله عظیم الشانده بزدن راضی اولاجقدر . اللهم ارض عنا وعنهم اجمعین .

دیکر ایکی مبعوث افندی طرفندن ده جبهه‌لرده حربك اولانجه شدتیله دوام ایتدیکی شو زمانده قهوه‌خانه‌لرده اویونلرله وقت کچیرلمه‌سی غیر اخلاقی بیاروارلرك حالا دوام ایتمه‌سی دوغرو اولامایاجاغندن بحث ایله جناب حقدن نصرت استرحامنده بولونماسی لازم کلن مسلمانلرك بو کبی فنالقلردن منعی حقنده مهم بر تقریر ویردیکنی ایشیتدم . هاه ، شیمدی ایش تاماملانیور !

نه‌قادار عجیبدر ، که : جناب حقه عبادته ، ملته خدمته مصروف اولماسی ایجاب ایدن قیمتلی وقتلریمزی بویله حرام شیلرله ، فائده‌سز شیلرله ، مضر شیلرله تولدوروروز ! شورا‌جقده شونی ده سویله‌یه‌یم : قهوه‌خانه‌لره ، چایخانه‌لره آراصیرا اوغراماق فنا دکلدر . انسان یورولدوغی زمان بر قهوه‌خانه‌یه طوغرولور ؛ یا بر ساده قهوه ویاخود خفیف بر چای ایچر .

(ساده قهوه) دیدم ، ها ؟ صحیح شکرلی ایچنلرده وار . بن شکرلیسنی سه‌ومه‌یورم ده هرکس ده اویله ظن ایدیورم . آمان بونجه کیرمه‌یه‌یم ؛ چوق اوزار ! . . اوت ، قهوه‌خانه‌لره کیدیلیر ، استراحت ایدیله‌بیلیر . فقط آقشاملره قادار ، کیجه یاریلرینه قادار کیرینه‌ب ، اسنه‌یوب اوتورماماق شرطیله ! . . الله فائده‌سز کچیریلن عمرك حسابنی آخرتده صورا‌جقدر . یازیق دکلمی ؛ بوش یره می یارادلدق ؟ نافع عضو اولماق ، برشئ چالیشماق آنك برنجی وظیفه‌مزدر . هله شو زمانده . . اوت شو زمانده وطن خدمتلرندن خارج قالاجاق هیچ بر مسلمان تصور ایده‌مم .

ایشیتدیکم تقریر دوغرو ایسه صاحبلرینك عفوینه اعتماداً بر یرینی آکلاماق ایستیورم :

— عجبا حرکتشی نه‌قدارقدن صوکره اویونلره ینه‌می باشلانلاجاق ؟ محترم مجلسك قراری موقت بر زمان ایچینمی ؟

أ نی بولیله اولورسه قورقارم ، که الله راضی اولماز . تهلکه زماننده الله‌یه صاریل ، تهلکه کچدیکدن صوکرا ینه سفاهته طال ! هیچ دوغرو دکلدر . هم اللهه بر طرفدن « اویونلری قالدیرالم » دیرکن ، دیکر طرفدن ده قلبمزله « هله شو تهلکه زائل اولسون ینه باشلارز ! » دیه اویون ایتمه‌یه چالیشماق ، اویونك (موقت) دیدیکی زمان ایچین بیله ، باشقه شکلده ، دوام ایتمه‌سی دیمکدر . الله هیچ بویله اویونه کلیرمی ؟ !

ظن ایدیورم ، که نه تقریر صاحبلرینك ، نه‌ده مجلسك خاطرینه بویله بر شئ کلمه‌مش ، بونی ـ بلکه ـ یالکز اویونجیلر چیقارمشدر . مجلسك ویردیکی قرار ، قراردر ، قوزوم ، اویونجیلر ! سزده اصیبکزی آرتیق فائده‌لی شیلردن آرایکز ! . .

قونیه مبعوثی عمر وهبی افندی خواجه ایله بر چوق آرقداشلری طرفندن احکام شرعیه‌نك محق تطبیق ایچین (فقه) ك معاملات و عقوبات قسملك ترجمه ایدیلمه‌سی حقنده پك همیتلی بر تقریر ویردی . بونی لاقیله ایشیده‌مه‌دمسه ده خواجه افندینك ، ویردیکی ایضاحات جان قولاغیله دویمایه موفق اولدم . ایشك اصل مهم نقطه‌سی بودر . بو تقریره کوره جدیتله چالیشیلیرده دائمیدانه قونمش اولان احکام (مجله) طرزنده ترجمه ایدیلیر وتطبیق اولونورسه — آخ ! نه‌دیه‌یم بیلمم ، که — ایشته اووقت اسلام یوزده یوز قورتولمش ، یوکسلمش ، اسکی شوکتنه قاووشمش دیکدر . بن بویله مجلسه نا صیل تشکر ایتمم نا صیل ؟

(فدك نفسی وقرة عینی یا شوری الاسلام !)

* * *

فقیریکز ایستانبول مجلسنی ده چوق زیارت ایتدم . فقط دوغروسنی سویله‌یه‌یم ، که بو مجلس قادار مسلمان هیچ بر ملت مجلسی کوره‌مدم . بنم اوته‌دنبری مراقمدر : مقاله‌لرده ، بیاننامه‌لرده ، نطقلرده اك چوق دقت ایتدیکم برشی واردر : (ان شاء الله) ! نه باش وکیللر ، نه ناظرلر ، نه خطیبلر ، نه مبعوثلر دیکله‌دك ، که باشندن میلیونلر قادار بویوك ایشلر حقنده آتارلر ، طوتارلر ، « شویله یاپاجغز ، بویله ایده‌جکز ! » دیرلر ، دنیالره میدان اوقورلر ، بیکلرجه حماسی جمله‌لر صرف ایدرلر ، یوزلرجه صحیفه‌لر طولدوررلرده بر (الله) و (ان شاء الله) خاطرلرینه کلمز !

— أیواه ! دیرم ، بوده قوره کورولتو ! آزاواللی ، سنك ده بوتون قدرت وقوتلرك مقابله‌سی جائز اولماز ماهیتده فوقده اولان بر (الله) وار ، که نه یاپاجاغنه اویاپاجق ، سنی موفق ایده‌جکسه او ایده‌جك ، ایتمه‌یه‌جکسه ینه او ، ایتمه‌یه‌جکدر .

اه ، بو قورو کورولتولرك ملت شیمدی‌یه قادار نه آجی جزالرینی چکدی ! یالکز سندله‌دیکجه (الله) دیدك ، قورتولنجه (الله) ی اونوتدق .

مشهوردر : حضرت فخر عالم صلی الله علیه وسلم بیله بر کره (ان شاء الله) دیمه‌دیکندن من طرف الله مقابله‌سنی کورمش و :

— بر شئ حقنده یارین یاپاجاغم دیه صاقین سویله‌مه ؛ نه یاپاجاقسه‌ك اونی اللهك اراده‌سنه تعلیق ، یعنی (ان شاء الله) دی ! مآلنده بر آیت جلیله نازل اولمشدی .

دقت ایدییورم : بو بویوك ملت مجلسنك سقف محترمی آلتنده طوپلانان ذوات عالیه‌هپ « اللهك عنایتیله ، عون الهی ایله ، عون حق ایله و ان شاء الله » کلمه‌لرینی تلفظ ایدییورلر ، بو صورتله ده تام مسلمانجه حرکت ایتدکلرینی ده کوستره‌رمش اولیورلر . موفق اولاجقسیکز ، بو ملتی قورتاراجقسیکز ، ای مبعوثین کرام . فقط ینه اونوتمایالم و عشق ایله دیه‌یم بر دها :

— ان شاء الله .

پیرفانی

آنقره : مطبوعات و استخبارات مطبعه‌سی

سبیل الرشاد

۱۳۳۰

ابونه شرائطی: هر یر ایچون سنه‌لکی (۲۵۰) آلتی آیلغی (۱۳۰) غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروش، سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در

اداره‌خانه آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع الممنونیه قبول اولونور. درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز.

آدرس تبدیلنده آیریجه بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرک امضالری واضح واوقوناقلی اولمسی و آبونه صره نومروسی محتوی بولونمسی لازمدر.

ممالک اجنبیه ایچون آبونه اولانلرک آدرسلرینک فرانسزجه ده یازلمسی رجا اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر اولدیغی واضحا بیلدیرلمسی رجا اولنور.

عدد ۴۷۶ | ۷ شعبان ۱۳۳۹ | جمعه | ۱۵ نیسان ۱۳۳۷ | ۱۹ جلد

سلیمان نظیفه

«روحم بنم اولدقجه بو ایمانله برابر،
«اوچ یوزسنه، درت یوزسنه، بش یوزسنه بکلر.»
مالطه - سلیمان نظیف

بش یوز سنه بکلرمی؟.. ناصل بکلیه‌جکدین؟
روحک ده عصرلرجه بو خسرانی می چکسین؟
قاشمده طوران دهشتی - کویا - ایدوب اعا،
«خسران» دییوردم، هانی، بردن بره اما؛
محشرکبی آفاقی صارمش ظلماتک
آتشر محنه، قاموسی یقشمز کلماتک!
قاچ یوز سنه‌در بکلیورز، طوغمدی فردا.
آرتیق یتیشیر چکدیکمز حسرت یلدا.
بر نفحهٔ رحمت دهمی اسمز؟.. دییه سینه‌م
یاندقجه، سمادن بوشانوب طوردی جهنم!
لکن بو آلو سللری آرتیق دینه‌جکدر،
آرتیق بزه نار اینمیه‌جک، نور اینه‌جکدر.
ای تک قاره‌کون دوستی بو هجرانزده یوردک!
سن ملتک آلامنی دنیایه طویوردک،
اک قورقولو کونلرده اومدهش قلمکله..[1]
تقدیس ایدرز نامکی.. آنجق نه دیکله:
عزمک، املک هیکل ذیروحی ایکن دون،
بیلمم که بوکون یأسه ناصل اولدی ده دوشدک؟
چوقدن بریدر بکلدی.. بکلر.. دییه ملت،
اعصاره‌می سورسون بو سفالت، بو مذلت؟

اسلام ایلنک ساده اسارت می نصیبی؟
سن بوقدر اونوتدکمی او ماضیٔ مهیبی؟
اطرافه یاقوب صارصیله‌جق یرده امیدک،
وجدانکی، ایمانکی بردیکله‌ملیدک.
ضربک ابدی غلطی ایدرکن سنی مأیوس،
اسلامه کور آچدیرمیه‌جق، دیرسک، اوکابوس؛
مادامکه حقک بزه وعد ایتدیکی حقدر،
شرقک ازلی فجری یاقیندر، طوغه‌جقدر.
هیچ بومجه شهیدک یاته‌ق کیکده‌سی یرده،
دریا کبی قان سینهٔ خلقنده تورده.
یاقازمی بو طوفان، بو دومان کیت کیده صونی؟
حس سزمی قالیر لجهٔ رحمت بوکاقارشی؟
عصیان بزه راجمه‌ده، بر بویله تماشا
صیغماز، صانیرم، عدل الهیسنه.. حاشا!
اسلامی، أوت، فرقه‌لر قاصدی قاووردی؛
قاردش، بیلمه‌رک بیلمه‌رک، قاردشی اوردی.
جان کیتدی، وطن کیتدی، بیچاق دینه دایاندی؛
لکن اوزمان سیلکینه‌رک بردن اویاندی.
بر کورکه: بوکون جانده ونک، قانده اونکدر،
دنیاده اونک، دینده اونک، شانده اونکدر.
بیک پارچه اولان وحدتی باغلارکن اخوت،
کورسه‌ک، ازلی رابطه بر بولدی که قوت:
صالدیرسه‌ده قرق اهل صلیب اردوسی، قول قول،
درت یوز بوقدر میلیون اسیر اولماز، امین اول!

آنقره - تاج الدین درکاهی

محمد عاکف

1] نظیف، بر قهرمان بر وطنپرور اولدیغنی دفعات ایله حیاتی استحقار ایدرک کوسترمشدر.

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

«ولقد آتينا موسى الكتاب وقفّينا .... إن كنتم مؤمنين»

٤

استادك اشارت ایتمش اولدیغی بختنصر حادثه‌سنه گلنجه اوده شودر : بختنصر (صدقیاهو)یی بنی اسرائیل سلطنته اجلاس ایتمشدی [بو آدم مرتد ایدی .] و بوندن اول بیت المقدسی و خزینهٔ خاصه‌یی صویمشدی. بو یکی سلطان بختنصره قارشی عصیان ایدنجه بختنصر کندیسنی اسیر ایتدی . گوزینك اوکنده اولا چوجقلرینی یاقدی ؛ صوکره گوزلرینه میل چکرك ، اللرینی آیاقلرینی زنجیرله باغلایه‌رق بابله گوندردی . بیت المقدسی و (اورشلیم)دکی بتون بیوتی ، دها دوغروسی معظم مبانی وارسه کافه‌سنی آتشه ویردی . اورشلیم سورینی ییقدی . بتون بنی اسرائیلی اسیر ایتدی . ایشته بو حادثه‌ده تورات ایله برابر اوله‌جه تصنیف اولونمش نه قدر عهد عتیق کتابلری وارسه کافه‌سی صحیفهٔ عالمدن سیلندی . بو حادثه بتون اهل کتاب عندنده مسلّمدر .

صوکره یهودیه ملوك افرنج طرفندن متوالی بر طاقم هجوملره معروض قالدیلر ، که بو مصائب سببیله بتون عهد عتیق کتابلری اورته‌دن قالقدی . (ژان‌ملنر قاتولیك) دیورکه : «عن اواسط سیله بو کتابلرك نقول صحیحه‌سی میدانه چیقدیسه‌ده بونلر . (آنتیوخس) حادثه‌سنده محو اولدی .»

استاد مغفور رحمه الله بویوریورکه : «عهد عتیق کتابلرینی تصحیح ایدنلرك اله یدنجی و سکزنجی عصرده یازلمش نسخهٔ عبرانیه گچمدی . حتی انجی عصردن اول یازلمش اولان نسخهٔ عبرانیه‌ده گچمدی . زیرا اله ایدیلن نسخهٔ قدیمه (قودقس لاودیانوس) دیدکلری نسخه‌درکه اونجی عصرده یازلمشدر . بناءً علیه علیه الصلوة والسلام افندیمزك پیغمبرلکلرندن اول یازلمش اولان تورات نسخه‌لرینك الآن موجود اولدیغی حقنده اهل کتاب طرفندن سرد ایدیلن دعوی طوغری دکلدر . انجیلك ترجمهٔ یونانیه‌سنه گلنجه بو نسخه‌لردن اوچی جداً قیمتدار اولوب لوندره‌ده‌کی (قودقس اسکندریانوس) ، رومه‌ده‌کی (قودقس واتیقانوس) ، پاریسده‌کی (قودقس افریمی) در .»

استاد مغفور رحمه الله بو نسخه‌لرك قیمتنی بیان و انجیللرده تحریف و تبدیل وقوع بولمادیغنی صرف بو نسخه‌لره استناداً اثبات ایتمك ممکن اوله‌میه‌جغنی مدللاً بیان ایتدکدن صوکره بحثی شو صورتله تحریر بیورر : «سویله‌دیگمز سوزلردن صرف نظر ایده‌لم . و بو نسخه‌لرك علیه الصلوة والسلام افندیمزدن اول یازلدیغنی فرض ایده‌لم . ینه دعوامزی غائب ایتمش اولمایز . زیرا بزلر کتب مقدسه‌نك علیه الصلوة والسلام افندیمزك ظهورندن اول غیر محرّف قالدیغی و اوندن صوکره تحریف اولوندیغنی ادعا ایتمیورز . بلکه بو کتابلرك علیه الصلوة والسلام افندیمزدن اول موجود اولدیغی ، لکن سند متصلدن محروم بولونوب یقیناً کندیلرنده تحریفك موجود اولدیغنی و بوندن صوکره دخی برچوق مواضعده تحریفلر وقوعه گتیرلدیگنی ادعا ایدیورز . بناءً علیه اوچ نسخه‌نك دکل ، بیکلرجه نسخه‌نك موجود اولدیغنی فرض ایتسه‌ك ینه ادعامزی ابطال ایتمك شویله دورسون ، بلکه تأیید ایدر . زیرا صوکره‌دن یازلمش کتابلرده گورولن تحریفاتك ، اختلافاتك قودقس اسکندریانوس ، قودقس واتیقانوس‌ده‌ده بولونمسی اسلافك تحریفنه الك بویوك دلیلدر . اسکیلك صحتی تأمین ایتمز .»

⁂

بو موضوعده سوزی اوزاتمه‌مزه سبب شودرکه : قرآن کریم بر چوق سوره و آیتلرده تورات ایله انجیلك تحریفه ، تغییره اوغرادیغنی تصریح بیورمشدر . اهل کتابدن برچوقلری قالقوب قرآن کریمك بو بابده‌کی حکمنی ردّ ایچون برچوق یازیلر یازمشلردر . حتی بزجه عائد تعبیرلری پك ناقص اولان مسلمانلردن بعضیسی‌ده اهل کتابه اویه‌رق «تورات‌ده‌کی تحریف ، کتابك کندیسنده دکلدر ، آنجق بنی اسرائیل آیاتی تفسیر و تأویل ایدرکن معانیٔ اصلیه‌لرندن چیقارمق صورتیله تحریف وجوده گتیرمشلردر .» دیورلر .

حالبوکه گرك بزم یوقاریدن بری سویله‌دیگمز سوزلردن ، گرك استاد مغفور رحمه اللهك اظهار الحقده سرد ایتمش اولدیغی اهل قاموسدن تمامیله آکلاشیلدیغی وجهله یهودیلرده ، نصرانیلرده کتب مقدسه‌لرینی عقلك تصور ایده‌بیله‌جگی هر نوع تحریفه اوغراتمشلردر . کذلك جناب حقك پیغمبرلرینه اندیرمش اولدیغی آیات الهیه‌دن مقصود اولان حقی صریحاً اعتراف ایتمه‌مك ایچون کندی هوسات شخصیه‌لرینه اتباعاً بو کتابلری تأویل خصوصنده هر درلو فسادی ارتکاب ایتمشلردر . بونلر حضرت عیسی علیه السلامك ، پیغمبر صلی الله علیه وسلم افندیمزك رسالتلرینی تصدیقه یانآشماق خصوصنده‌کی عنادلری یوزندن هر منکری مباح گوره‌جك ، هر سیئه‌یی ارتکاب ایده‌جك قدر افراطه گیتمشلردر .

اهل کتابك الك زیاده تحریف و تأویل ایله اوغراشدقلری یرلر تورات ایله انجیلده مذکور اولوب فخر کائنات افندیمزك بعثت سنه‌لرینه اشارت ایدن آیتلردر . گرك یهودیلر ، گرك نصرانیلر بو آیتلری تأویل خصوصنده او قدر ایلری گیتدیلرکه ویردکلری معنی ایله اوقودقلری آیات آره‌سنده هیچ مناسبت یوقدر . بو بابده نه خطالر ارتکاب ایتدکلرینی بیلمك ایسته‌ینلر اظهار الحقه مراجعت ایتملیدر .

اهل کتاب طرفندن علیه الصلوة والسلام افندیمزك بعثتلرینه دائر اولان اون سکز بشارتك وجودی اعتراف ایدلمکله برابر بونلرده (محمد) ، یاخود (احمد) اسملرینك مذکور اولمادیغی و بو بشارتك کنایه و اشارت طریقیله وارد اولدیغی ادعاسنه گلنجه : قرآن کریم (ومبشراً برسول

یأتی من بعدی اسمه احمد = بزدن صوکره سزه بر پیغمبر کله‌جکنی تبشیر ایدییورم که اسمی احمددر .) آیت جلیله‌سنده اولدیغی وجهله بو حقیقتی صراحةً ناطقدر . صوکره ، کلیسالرك رد و اغفال ایتدیکی سائر انجیللری تتبع ایدنلر بونلرك آره‌سنده (برنابا) انجیلنی کورور . برنابا انجیلنك بر قاچ یرنده علیه الصلوة والسلام افندیمزك اسمی صراحةً مذکوردر : « یسوع ابتهاج قلب ایله جواب ویره‌رك : او ، اللهك رسولی محمددر ، بویوردی » ایی کبی . کذلك انکلیز (سیل) ترجمهٔ قرآن مقدمه‌سنده برنابا انجیلندن دیگر آیتلر نقل ایتمشدرکه انلرده ده اللهك پیغمبری محمدك اسمی مذکوردر .

معلومدرکه برنابا انجیلی ایکنجی واوچنجی عصر میلادیده‌کی کتابلرده ذکری موجود اناجیلدن وثوق اعتباریله علیه الصلوة والسلام افندیمزك بعثتلرندن یوزلرجه سنه اول میدانه چیقان انجیللردندر . بناءً علیه پیغمبریمزك اسمنی وحی والهامدن باشقه بر طریق ایله ذکر ایتمسنه امکان یوقدر . شاید اهل کتاب قالقارده : « بو انجیل بعثت سنیه‌دن صوکره مسلمانلر طرفندن تحریف ایدلدی . » دیه‌جك اولورسه بزده دیرزکه : قبول اسلام ایدن یهودی و نصرانی علماسنك بشائر محمدیه‌یی تحریفاتلرینی قبول ایتمه‌یکمز تقدیرده طبیعیدرکه بو تحریف اهل کتابك الرنده‌کی کتابلره ده تأثیر ایده‌مه‌جك . بك اعلا ! کندیلرنده موجود و محفوظ اولان برنابا انجیلی نسخه‌لرنده ناصیل اولیورده عینی بشائر بو صراحتله موجود اولیور ؟ حقیقت حاله کلنجه برنابا انجیلنك یقینی وصحت نقطهٔ نظرندن اولان مرتبه‌سی نه زمان و هانکی لغتله یازلدیغی قطعیاً بیلنه‌مه‌دن دیکر انجیللردن اصلا آشاغی دکلدر .

ایشته تورات ایله اناجیله و بونلرك اوغرادیغی تحریف و تبدیل وسوء تأویله . کذلك علیه الصلاة والسلام افندیمزك بعثت همایونلرینی کرك اشارت ، کرك صراحت صورتیله بیلدیرن بشارتلرده سویله‌یه‌جکمز سوزلرك خلاصه‌سی بوندن عبارتدر .

شیخ عبدالعزیز چاویش

مسلمانلق جهانه ناصیل یاییلدی ؟

بوندن بر مدت اول بو عنوان ایله لوندره‌ده پك مهم بر اثر انتشار ایتمشدی . اوروپاده مسلمانلق حقنده نشر اولونان آثار آره‌سنده فوق العاده تمیز ایدن بو اثرك نسخه‌لری درحال توکندی . ایکنجی دفعه اوله‌رق طبع ایدلدی .

بو مهم اثری تألیف ایدن ذات ، لوندره دارالفنونی عربجه معلمی میستر آرنولد F. M. ARNOLD نامنده بر مستشرقدر . مؤلف بو اثرنده اسلامیت حقنده بیطرفانه ، حرمتکارانه مطالعه‌ده بولونمشدر . اثرك موضوعی مسلمانلغك بر یوزنده کیفیت انتشاریدر . علیه الصلوة والسلام افندیمزی بر چوق نقطهٔ نظردن تدقیق ایدن ، مسلمانلغك مختلف اقوام بشر آره‌سنده‌کی طرز تلقیسنه دائر پك درین تحقیقاتی محتوی اولان بو اثرك ترتیب و تصنیفنده مؤلف بویوك بر قدرت کوسترمشدر . مؤلف اجتماعیات نقطهٔ نظرندن اساسات اسلامیه‌یی تدقیق ایتمش ، مسلمانلغك سعادت بشریه‌یی تأمین ایده‌جك اك مکمل بر دین اولدیغی ؛ بناءً علیه انتشاره شایان اولدیغنی پك قوی دلیللرله ، برهانلرله اثبات ایلمشدر .

شوراسی شایان دقتدرکه اسلامیتك اك بویوك دشمنی اولان انکلیزلر آره‌سنده بویله منصف و حقیقت پرست بر ذات ظهور ایدییور . انکلتره حکومتنك قرآنی یریوزندن قالدیرمق ایچون بوتون موجودیتیله اوغرا- شمسنده‌کی حکمت ده اسلامیتك بویوك بر استقبال صاحبی اولمسی اندیشه‌سندن باشقه برشی دکلدر . هیچ شبهه یوقدرکه ، میستر آرنولدك منصفانه ومدققانه بر صورتده ایضاح ایتدیکی وجهله ، اساسات اسلامیه‌نك علویت واهمیتی ، سعادت بشریه‌یی تأمین ایده‌جك یکانه هدایت یولی اولدیغی کون کچدکجه دها زیاده آکلاشیله‌جقدر . اونی سوندورمه‌یه چالیشانلرك بوتون مساعیلری خسرانله نتیجه‌له‌نه‌جك ، او نورمبین بوتون جهانی ، بوتون فکرلری وقلبلری ضیادار ایده‌جکدر .

میستر آرنولد ، بو اثرینی وجوده کتیرمك ایچون سنه‌لرجه تدقیقاتده بولونمش ؛ آسیا و اوروپا کتبخانه‌لرینی دولاشمش ؛ المستشرقه و غربیه‌ده یازلمش یوزلرجه اثرلری تدقیق ایتمش ، اسلام علما و فضلاسنك رأی ومطالعه‌لرینی آلمشدر . مؤلفك بو خصوصده صرف ایتدیکی امك ، اختیار ایتدیکی فداکارلق حقیقةً شایان حیرتدر . سنه‌لرجه هندستان ، انکلتره ، فرانسه ، آلمانیا کبی دنیانك اك مشهور کتبخانه‌لرینی کزمك ، غیرمطبوع تك نسخه‌سی اولان بر اثری کورمك ایچون قصبه قصبه طولاشمق ، اونبیکلرجه صحیفه‌لری کوزدن کچیرمك حقیقةً قولای‌می اولماسه کرك . قیمتلی اثرلرك نه صورتله وجوده کلدیکنی کورملی و عبرت آلمالیدر . مسلمانلغك انتشارینه دائر شرق و غربده بر چوق اثرلر یازلمشدر . فقط بونلرك آراسنده اك زیاده تمایز ایدنی میستر آرنولدك اثریدر .

مسلمانلق علیهنده بیغین بیغین غرضکارانه اثرلر نشر ایدن متعصب خرستیان محررلری آره‌سنده بویله بر اثرك نه قدر اهمیتی اولدیغنی دوشونملیدر . مسلمانلق اساسلرینك عظمت و علویتی حقنده تقدیرده بولونان بر اسلام دکل ، بر خرستیاندر . بو ، فوق العاده نظر دقته آلینه‌جق بر مسئله‌در . بالخاصه بزم آره‌مزده بعض سبکمغز کیمسه‌لر واردرکه برشی بیلمدکلری ایچون اسلامیت حقنده غریب فکرلرده ، جاهلانه نشریاتده بولونیورلر . اونلر شو اثری اوقوسونلرده منسوبیت ادعا ایتدکلری دینه قارشی کندیلرنده ذره قدر محبت وانصاف اولمدیغنی کورسونلر .

بو مهم اثری بزه ترجمه ایتمك لطفنده بولونان ذات ، قیمتلی یازیلرینی

سبيل الرشاد قارئلرنجه پك معلوم اولان س. م. توفيق ملك برادرمزدر. بز بو اثرى آيريجه كتاب حالنده نشر ايتمك ايستهيوردق. فقط شيمديلك اوكا امكان يوق. سبيل الرشادده تفرقه صورتيله نشر ايتمكده اوزون سورر. ذاتاً صحيفهلرمزده شو صيرهده اوكا مساعد دكل. اونك ايچون بو مهم اثر حقنده يالكز بر فكر ويرمك مقصديله بعض پارچهلرينى نقل ايدهجكز. اثرجمله ايكى، اوچ مقالهدن عبارت اولا مقدمهسى كورولورسه اثر حقنده بر فكر ايدينيلهبيلير. درت، بشيوز صحيفه قدر طوتان ومسلمانلرك عظيم استفادهسنى موجب اولان بو مهم اثرك كتاب حالنده نشرينه شرعيه ومعارف وكالتلرينك دلالت ومعاونتده بولونمسى باخاصه تمنى اولنور.

سبيل الرشاد

⁘

مقدمه

بيك سكز يوز سكسان يدى سنهٔ ميلاديسنده وستمينستر [۱، كليساسنده انعقاد ايدن (دين قونغرهسى) نده، دينيات و الهيات علماسندن پروفسور ماقس مولهر مدققانه، متبحرانه بر نطق ايراد ايتمش؛ قونغره اعضالرينك نظر دقتلرينى جلب، فكرلرينى تصحيح وتنويره خدمت ايتمشيدى. او تاريخدن اعتباراً ادبيات دينيه منتسب ومورخلرى نزدنده اجتماع مذكور بو (علم) حكمنى هر كسجه معروف ومشهور بر وقعهٔ تاريخيه حالنى آلمشدر.

خطيب مشاراليه، يريوزنده موجود اولان ديانتلرى تحليلى بر صورتده موضوع بحث ايدرك، آلتى ديانتك رسماً طانيمسى لزومنه قرار ويرلمسنى طلب ايلمشدر.

قونغرهجه موسويلك، برهمنلك، آتش پرستلك [۲ مسلمانلق، بوديلك، خرستيانلق دينلك طانيمسنه قرار ويرلدكدن ماعدا، اسلاميت ونصرانيتله بوديلكك قابل انتشار بر دين اولدقلرىده قبول ايدلمشيدى.

ايمدى بز، مذكور ديانتلردن اسلاميتى اله آلوب تحليلنه علمى ودقيق بر صورتده كيريشيورز. قابل انتشار اولان بر دين بر چوق شرائطى محتوى اولمليدركه، ديانت مذكوره ايله متدين اولانلرك قناعت وجدانيهلرينه مظهر اولهبيلسون.

اولا : انتشاره سزاوار اولان دين، خلقى، طوغرويلغه، خيره، حسن اخلاقه، امنيت واعتماده دلالته كافى اولملى.

ثانياً : (امر بالمعروف)، (نهى عن المنكر) احكام وقوانينته مالك اوالى.

ثالثاً : احكامى معقولات دائرهسنده، قابل قبول اولملى.

رابعاً : پيرولرينك احتياجات دنيويه وبشريهلرى تامين ايله سعادت اخرويهلرينى ضامن اولملى.

خامسا : اديان سائرهدن زيادهوسعت وانتظامه مالك اولملى، عصر حاضرده يشايان اقوام بشرك محتاج اولديغى مكملاتى حائز بولنميدر.

بويله بر دين، اديان سائرهيى طبيعتيله فسخ ايدر وزمين وزمانك باجمله مظاهرت ومعاونتنه نائل اولور. شرائط مسرودهيى حائز هر هانكى ديانت اولورسه، قابل انتشاردر.

ظنمزجه اسلاميت شرائط مذكورهيى زيادهسيله حائز وخلقك بو كونكى مابهالاحتياجلرينى تأمينه كافلدر. چونكه مسلمانلق اساساً طوغريلقله قورولمش ومؤسس ديانت، هر درلو شخصيتدن. احتراصدن ترفع وتجرد ايدهرك، نوع بشرك آسايش وحضورينه خدمت ايدهجك كوزل قانونلر وضع ايتمك صورتيله، خلقلرينى، عادتلرينى، معاشرت و الفتلرينى، معاملاتنى تعديل وتصحيحه چالیشمشدر. احتراصاتدن، نفسانيتدن آزاده اولان ديانتلرك من طرف الله پيغمبرلر واسطهسيله خالقه قانون معموليه اولمق اوزره كوندرلمسى محققدر. آلهيات، دينيات متخصصلرى، اديان حقهيى بو صورتله تفريق وتميز ايتمشلر؛ جهانه بر معيار حقيق وضعنه موفق اولمشلردر.

تاريخ اسلاميتله حضرت محمدك (صلعم) احوال وحيات خصوصيهسنى تدقيق ايدنلرجه اسلاميتك مسلمانلره استقامى، علويت اخلاقيهيى اوكرهتديكى تصديق ايدلمشدر. اسلاميتى قبول ايدن غير مسلملرك آنى تبدلات اخلاقيهيه اوغرادقلرى؛ حاللرنده، طور و مشربلرنده بر يكيلكك حصوله كلديكنى، قوهٔ معنويهلرينك كوندن كونه كسب قوت ايلديكنى كورنلر، ديانت مذكورهنك اساساً متين بر چيغر اولديغنه قناعت كتيرمشلردر.

مسلمانلرك بر حالى دها واردركه، جداً جالب دقتدر: هر مسلمان ديانت اسلاميهيى طرفكيرانه وصميم قلبدن غير مسلملره تفهيم ايلهانلرك ده اسلاميته كيرملرينى آرزو ايدر. ديمك اوليوركه هر مسلمان، متدين بولونديغى دينك ناشرى، مروجيدر. بو حس ترويج ايلمدن قوپوب كلن بر شيدر كه، مسلمانلر آنى كتمه بر درلو مقتدر اولهميورلر. منتشر بر صورتده دينى ترويج ايدن بر ذاته قارشو هر كس احترام ايتمكه مجبوردر. بونى بر وظيفهٔ مقدسه بيلن مسلمانلر، دائما حضرت محمدك (صلعم) و آنى استخلاف ايدن خلفاى راشدينك منهاجنى تعقيب ايتمكله كنديلرينى نائل اجر ومثوبات تلقى ايديورلر.

اسلام پيغمبرينك رسالتله بعثتدن صوكره هنوز اسلاميتله تشرف ايدن كيمسهلر درحال كرهٔ ارضك هر طرفنه قوشوب ايمان ايتدكلرى دين ايله آنك سايهسنده اوكرهنمش اولدقلرى تعاليم دينيهيى خلق آرهسنده نشر وتعميمه چاليشهرق، آز مدت ظرفنده اسلاميت پيروانى

۱] وستمينستر كليساسى لوندرهده اليوم موجود اولان بويوك يكرمى سكز كليسانك معروفىدر. ساقسونيا قرالى (سهبرت) مذكور كليسانك مؤسسى اولوب ۶۰۷ سنهٔ ميلاديسنده انشا ايتمش ومتعاقباً انكلتره حكمدارلرى صره ايله اشبو كليسانك توسيع وتزيينه چاليشمشلردر. بو كليسا، فى يومنا هذا انكلتره خاندان قرالينك رسمى كليسالرندندر. انكليز قراللرى بو كليساده تاجكذارلقلرينى اجرا ايديورلر.

۲] مذكور ديانتك موجدى زردشتدر. اسلاميتك ظهوريله عربلرك ايرانى فتح ايتملرينى متعاقب زردشتيلر اسلاميتى قبول ايتدكلرندن، ايرانده پك آز كيمسه اسكى ديانتلرينى محافظه ايدهبيلمشلردركه بوكا مقابل مسلمانلره جزيه ويريورلردى. بو دينه منسوب اولان مجوسيلرك يريوزندهكى عددلرى يوز يكرمى بيكه بالغدركه يوز بيكى هندستانده ومتباقيسى ايرانده يشامقدهدر.

مترجم

تزييده موفق اولمشلردى . بويله‌لكله هر يرده اسلاميتك اساسات مقدسه‌سى قبول ايدلمش واتباعه مالك اولمشدر .

بناءً عليه ، كتابمزك صحايف آتيه‌سنده ديانت اسلاميه‌نك هانكى زمانلرده و نه صورتله اقطار جهانه سرايت ايتديكنى تعريف ايده‌جكى جهتله نامنى « مسلمانلق نصل يايلدى ؟ » قويه‌بى مناسب كوردك .

اسلاميته دائر بوزمانه قدر بويوك وفاضل ذوات طرفندن يازيلان يوزلرجه تواريخ و آثار ايچنده مسلمانلغك تاريخ انتشارينه دائر باشليجه بر اثرك مفقود بولنمسى ، بزى بومهم و بالجمله مطالبين كرامه مسلمانلق حقنده درين واستفاده‌لى فكرلر ويره‌جك اثرك ميدانه كتيرلمسنه تشجيع وتشويق ايتمشدر .

بونجه عصر اول تك باشنه ربيتيمك ، بيكس برذاتك اقدامات جليله و مساعئ انسانيت پرورانه‌سيله تأسس ايدن ديانت اسلاميه فى زماننا هذا اوچيوز مليون اصحابه مالك اولمشدر كه ، ديانت مذكوره‌نك درجهٔ متانت وقوتنه بويوك بردليلدر .

ديانت اسلاميه‌نك ، بالجمله تعاليمى پيغمبر طرفندن جزيرة العربده يشايان و مردرلو جركابه غرق اولمش اولان صحرالر اوكرتلمش و پك قصه بر مدت ايچنده قبائل عربى قوجه بر ملت حالنه كتيرمشدر . اويله برملت معظمه كه بابر قلرى دنيانك اك محتشم ، اك معمور ، اك زنكين قطعاتنده مركزلنمش سلطنتلر ، حكومتلر ، دره‌بكلر تأسيسنه سبب اولمشدر . يدنجى عصرده ، بونعمت غير مترقبه‌يه نائل وسرفراز اولان عربلر حقيقى بر انقراضدن ، واقع براولومدن تخلص كريبان ايتديلر ، سوريه ، اوزلرى طرغرو يشامق صلاحيتنه مالك برملت نجيبه‌يه منقلب اولديلر ؛ يكى بر حياته مالك اولان اسلاميت پيروانى ، اختيارلقدن كنجلكه تحول ايدوب ، حيات مليه‌يه دسترس اولدقدن صوكره ، جهانى پسندانه برعزم ايله اطرافه يايلديلر ؛ عظيم اردولر تشكيل ، جسيم اولكه‌لر تسخيرينه موفق اولديلر ، الله بخيردكارى مملكتلرك ، ملتلرك كندى دين وبايراقلرينه مطيع وصادق قالملرينى تأمين ايتديلر

سوريه ، فلسطين ، مصر ، شمالى آفريقا ، ايران فتوحاتى ايلك برنصيب اولمق اوزره مسلمانلرك اوكنه چيقدى . متعاقباً بوعزم پرور ذوات غربه طوغرو يورويديلر ، اسپانيايى استيلا ايتديلر ، شرق طرفنه عطف عنان همت ايتديلر ، بويوك بويوك ديارلره حاكم اولديلر . پيغمبرلرينك وفاتندن يوز سنه كچمشيدى كه روما ايمپراطورلغنك كنجلكنده مالك اولديغى وسعتدن دها زياده وسيع ومقتدر ايمپراطورلق تشكيلنه موفق اوله‌رق ، كرهٔ ارضك يكانه صاحب وفرمانفرماسى كسيلديلر . بر آرهلق هرنه قدر اسلام ايمپراطورلغى ضعفه اوغرايوب ، كنجلكنى غائب ايتمش ايسه‌ده ، ينه اسلام فاتحلرى دين غيرتنى معنوى بر پيشوا اتخاذ ايتمكله سلسلهٔ فتوحاتى توسيع ايتمكدن خالى قالماديلر !

مغول [۱ اردولرى بغداده هجوم ايدرك مقر خلافتى آل قانلره بويادیلر ؛ خلافت عباسيه‌نك تاريخ عالمدن سيلنمسنه ، بيكلرجه بيكناهك خاك عدمه سرلملرينه سببيت ويرديلر .

۱۲۳٦ سنهٔ ميلاديسنده لئون فردينانده قاستيل مسلمانلرى ، اك صوك ضبط ايتدكلرى (غرناطه) دن تبعيد ايتدى ؛ اوديارده قالان بقيهٔ السيفدن خرستيانلق نامنه خصوصى بر وير و تحصيل ايتدى ، رؤساسنك احتراص وسفاهتلرى نتيجه‌سى اوله‌رق اسلاميتك زنده‌لكنى ، قوتنى غائب ايتمكه باشلادى . دون حاكم اولان مسلمانلر بوكون محكوم اوله‌رق فلاكتلره دوچار اولور اونلر تكرار عقللرينى باشلرينه دوشيررك تلافئ مافات ضمننده سوء حظره ومالاى آطه‌ينه كتديلر ، اورالرده يكى . حكومت تأسيسنه چاليشديلر . ديانت مبجلهٔ اسلاميه دستورلرينه رعايت ايتدكجه . پيغمبرك اوامر ونصايحنى ديكله‌دكجه ، مسلمانلر تعالى و ترقى ايدرلردى . وقتا كه شهوت واحتراص كوزلرينى قاماشديرديدى ؛ هوسات كردابنه دوشديلر ، او تاريخدن اعتباراً دورهٔ سقوط وفلاكت ينه فنا بر مقدمه آچديلر .

فلاكت دورلرنده بيله اسلاميت ، ينه مسلمانلرك يوزينه كولمكه باشلامش ؛ آنلره يكى بر سعادت وسلطنت بخش ايتمكدن خالى قالمامشدر . اسلاميته بيوك برضربه ايندروب بلى قيران ، مسلمانلرى چيل ياوروسى كبى چار اقطار جهانه طاغيتديران مغوللر ، اون برنجى واون اوچنجى عصرك تاريخ مدنيت واحتشامنه سيلنمز بر لكه قونديروب فرصتدن استفاده ايتملرى . پارلاق بر احتشام ، ساطع بر نورلقدن محروم قالمش اولان مسلمانلر ، يأسه دوشمكسزين ، فتوحات ماديه ومعنويه‌لرينك تملنى تشكيل ايدن اسلام بايراغنى دها اوزاقلره . افريقاى وسطايه ، هند شرقى طه‌لرينه ، چينه نصب ايتمكله آز چوق تسلى اولمشلردى . بويله‌جه لواى پراحتشام اسلاميت ، مرور زمان ايله كاه دوشر ، كاه ديم ديك ينه آياغه قالقاردى . بر يرده محو ونابود اولان سلطنت ، آنسزين ديكر بر يرده بيتوب نشو ونما بولوردى . بو سقوط واعتلا دورى بربرى ولى ايدرك الى يومنا هذا دوام ايده‌كلمش وحال حاضرده بيله مسلمانلرك ثروت وشرفلرينى محافظه ايدن قوهٔ منعه‌الان مسلمانلره متعدد ، وسيع سلطنتلر ، ايمپراطورلقلر تأمين ايتمشدر .

لواى اسلاميت آلتنده بولنان ممالك بر طرفدن مراكش وزنكباره ، ديكر طرفدن سيبريا وچينه امتداد ايتمكده وهندستانده ، روسيه وسائر اوروپا دولتلرينك زير اداره واستيلاسنده بولنان ممالكده‌ده بر چوق اوفاق ، بويوك مستقل حكومتلر تشكيل ايلمكده‌در . بوندن ماعدا ديار كفرده يشايان بالجمله اقوام وعناصرله جماعات اسلاميه ، شان وشرفلرينى ، عنعنه‌لرينى محافظه ايتمك خصوصنده بر ملت واحده حكمنى آلمشلردر .

۱] هلاكوخان ۱۲۸٥ تاريخ ميلاديسنده ، وزير ودليلى بولنان خواجه نصرالدين طوسى‌نك تشويق ودلالتيله بغداده هجوم ايتمش وخلافت عباسيه ايله محتشم دورينه عظيم برضربه ايندرمشدى .

لسانیله تکلم ایدن مسلمانلر، لیتوآنیا داخلنده، پولتاوا قوونو، ویلنو، غرودنو ولایتنده و آلمان مستملکه‌سنده بولنوب، آلمانجه قونوشان مسلمانلرله هند مسلمانلری، یکی اسلامیتی اوروپا وانکلتره مستملکاتنه، شمالی آمریقا، اوسترالیا وژاپونیایه کوتوروب نشر ایتمکدن خالی قالمامشلردر.

دیانت مذکوره‌نك چار اقطار جهانه سرایت و انتشارینی تأمین ایدن عوامل و مؤثرات اجتماعی، سیاسی، دینی اولمق اوزره اوچ مختلف اسبابه معطوف بولنمقده در که اك قوتلیسی، اك مهمی نشر اسلامیت کیفیتی اولسه کرکدر. نشر اسلامیته مشغول اولان اسلام مبشرلری، نه منتظم بر جمعیه منسوب، نه ده هویتلرینی کوستره‌جك بر علامت فارقه‌یه مالك کمسه‌لردر. بونلر، کورمکده اولدقلری وظیفهٔ دینیه ایچون ده راحت، قابل ورلیر. اوکیملر، یالکز آخرتده نائل اوله‌جقلری موعود مکافات ایله قناعت ایدرك او عبادتلری، بولندقلری یرلرده اجرا ایتمکده اولدقلری خرف و تجرته برابر سسز، صداسز، نظر دقتی جلب ایتمیه‌جك صورتده کفاری اسلام ایتمکده‌کی سعی وغیرتلری بردوامدر. بو حال ایسه، مسلمانلره پیغمبرلرندن ارثاً، نسلاً بعد نسل، خلفاً بعد خلف انتقال ایتمشدر. تعالیم اسلامیه‌نك اساسنی، اك مهم قسمنی تشکیل ایدن بو کیفیت جداً مهم اولدیغی قدر، شایان تقدیردر.

تعالیم مذکوره اسلام پیغمبرلرینه جناب حق طرفندن تلقین وتبلیغ ایدلمش واوامر مذکوره‌نك حسن ایفاسنه حضرت محمد (صلعم) صوك درجه چالیشه‌رق، حرکات و سکناتیله پیرولرینه مقدس وعالی بر نمونه اولمشدر.

آرنولد

نور الهی سونرمی؟

«یریدون لیطفئوا نور الله بافواههم والله متم نوره ولو کره الکافرون» = الله‌ك ایلدیردیغی نورینی اغزلریله سوندورمك ایسته‌یورلر. حال بوکه او قادر قیوم — کافرلر ایسته‌سه‌ده، ایسته‌مسه‌ده — کندی نورینی اتمام ایده‌جکدر.»

*

اوت، بو نور ابد الابد یریوزنده پارلایاجق! اونی سوندورمك ایسته‌ینلرك بوتون مساعیلری خسران ایله نتیجه‌لنه‌جکدر. اون اوچ عصر اول طلوع ایدن مسلمانلق کونشنی، الله‌ك بو هدایت نورینی سوندورمك ایچون کافرلر او قدر چالیشدیلر. فقط نه یاپه‌بیلدیلر؟ اونلرك کین وغرضلرینه، اونلرك جهد وغیرتلرینه رغماً مسلمانلق بوتون جهانه یاییلدی. هم ده عقللره حیرت ویره‌جك قدر آز بر زمانده آفاق عالمی قاپلادی. آسیاده طلوع ایدن بو کونش هنوز بر قاچ عصر کچمه‌مشدی که آفریقایی نورلره غرق ایتدکدن صوکره اوروپاده نشر انواره باشلامشدی.

بو دین مجاهده دینیدر. قلبلری اسلام ایله پرایدار اولان مسلمانلر قدر عزم صاحبی هیچ بر ملت کلمه‌مشدر. مسلمانلغك ایلك ظهور ایتدیکی زمانلر مخاطره‌لی زمانلردی. بر آووج ارباب ایمان بوتون بر جهان کفره قارشی قویدی. قلبلری قسوت، فکرلری ظلمت ایله دولو بر محیطده پارلامه‌یه باشلایان بو چراغ الهی بوتون او کافرلرك کوزلرینی قاماشدیردی. کندیلرینك کثرتنه کووه‌نرك بو نور سبحانی‌یی چابوجاق سوندوره‌جکلرینی ظن ایتدیلر. فقط چوق کچمه‌دن عجز و خسرانلرینی کوردیلر. مسلمانلق یوکسلدکجه اونلرك کینلری، غیظلری ارتدی. وقوعه کلن انقلابك ماهیتنی بر درلو ادراك ایده‌مدیلر. نور اسلامك بو قدر آز زمانده بو صورتله پارلامانی بر درلو حوصله‌لرینه صیغدیره‌مادیلر. وقتا که بدر محاربه‌سنده کرك تجهیزاتجه، کرك عددجه مسلمانلردن پك چوق فضله اولدقلری حالده مغلوبیته اوغرادیلر؛ او وقت حقیقتی آکلادیلر.

مسلمانلق نوری متجلی اولدیغی قلبلرده اویله بر عزم وایمان حصوله کتیرمشدی که بوتون دشمنلری حیرتلر ایچنده براقدی. مسلمانلر بو عزم وایمانلری سایه‌سنده اوکلرینه چیقان بوتون مانعه‌لری دویردیلر. قومیت دیوارلرینی ییقدیلر؛ عصبیت دیوارلریله قاپانمش اولان اقوامی برلشدیردیلر. فکرلری قاپلایان خرافه‌لری سوکوب آتدیلر؛ بشریته اك عالی، اك فیضلی بر شهراه حقیقت آچدیلر، بو سایه‌ده بر عصر ظرفنده چین حدودندن تا بحر محیط غربی‌یه قدر یاییلدیلر؛ یوز میلیونلق یکپاره بر دولت عظیمه وجوده کتیردیلر.

زمان اولدی که بوتون خرستیانلق عالمی متفقاً اسلامه قارشی حرکت ایتدی. اعظم عظیم اهل صلیب اوردولری سوق ایتدیلر. فقط نه یاپه‌بیلدیلر؟ بو نور الهی‌یی سوندوره‌بیلدیلرمی؟ او نورك تجلیکاهی اولان هرهانکی بر دولت اسلامیه‌نك عزم و ایمانلرینه خلل طاری اولور اولماز او نور همین دیکر بر اقلیمده انجلاپذیر اولدی. آفتاب عالمك بعض طرفلرده غروب ایدر کبی کورونورکن دیکر طرفلرده طلوع ایدیوردی. بو صورتله بو نور الهی کرهٔ ارضه فیضنی صاچدی. دشمنلر او نوری سوندورمك ایسته‌دکجه او پارلادی طوردی. و بوندن صوکره انشاءالله دها زیاده پارلایه‌جقدر.

بوکون مسلمانلق حیاتنده یکی بر دور انکشاف واعتلا باشلایور. هیچ برشیله ییقیله‌مایه‌جق قدر متین اولان اسلام هیئت اجتماعیه‌سی هیچ بر زمان استقلالندن محروم قالمایاجقدر. اسلام تاریخی باشدن باشه بو حقیقتی ناطقدر. خلفای راشدیندن صوکره امویلر، عباسیلر، فاطمیلر، مغربیلر، ایوبیلر، سلجوقیلر، ودها برچوق ملتلر اسلامك استقلالنی یاشاتدیلر. تام التی عصردرکه عثمانلیلر بوتون بر جهان خصومته قارشی قویه‌رق مسلمانلغی مدافعه ایدیورلر. اسلامك بایراقلرینی اوروپانك تا کوبکنه قدر ایصاله موفق اولان بو قهرمان ملت

اسلامیه دها دون چوق نمله‌ده کوستردیکی عزم وجلادتله جهانده عظیم بر انقلاب سیاسی حصولنه اك مهم بر عامل اولدی .

قوای اسلامیه‌نك مرکزی اولان بو دولت اسلامیه حرب عمومیده متفقلرینك فتور و انحلالی یوزندن بر متارکه یاپمه‌یه مجبور قالنجه دشمنلر آرتیق مسلمانلق محو اولدی ظن ایتدیلر . فرصتدن بالاستفاده نطق ایلورکی بر حاله کلدیکنی ظن ایتدکلری او نور الهی‌یی تماملیه سوندورمك ایچون هر طرفدن هجوم ایتدیلر . بر آره‌لق شاشیردیغی اولان مسلمانلر درحال عقللرینی باشلرینه طوپلادیلر ، جناب حق فتوره دوشن قلبلره سکینت احسان بیوردی ؛ ضعفه اوغرایان عزمنه قوت بخش ایتدی . الله‌ه ، اللهك نصرتنه اعتمادلری صارصیلان غافللر توبه ایتدیلر ؛ عزمه صاریلدیلر . قبول ایتمك اوزره بولونان استقلال اسلامی ، یکیدن تحت امنیته آلدیلر ، بوتون اسلام عالمنك قرة العینی اولان بو دولت اسلامیه‌یی یکیدن دیریلتدیلر . ونهایت کچن هفته یوز بیك کیشیلك بر اهل صلیب اردوسنی تار ومار ایده‌جك قدر بر قدرت کوسترمه‌یه موفق اولدیلر .

بو ، الحق جناب حقك فضل سجیلی‌درکه دیلدیکی قوللری بو لطفنه مظهر ایدر . بیوك ملت مجلسی توفیق الهی‌یه مظهریتندن طولایی جناب حقه حمد وثنا ایتملیدر . الله‌ه اولان اعتمادینی تقویه ایدرك عزم وفعالیتنی آرتیرمالیدر . اکر بز حق یولندن آیریلمازسه‌ق جناب حقك توفیق سبحانیسی هیچ بر زمان بزم اوزرمزدن اکسیك اولمایه‌جغنه امین اولمالی یز . «ان تنصروا الله ینصرکم — اکر سز الله‌ه یاردیم ایدرسه‌کز الله‌ده سزه یاردیم ایدر .» بیوران جناب حق وعدنده صادقدر . «ان الله لا یخلف المیعاد — الله ایچون وعدنده خلف یوقدر.»

الله‌ه نصرت دیمك ، قرآنك احکامنی اجرا ایتمك ، قرآنی یاشاتمق دیمکدر . خلاصه‌سی امر بالمعروف ، نهی عن المنکردرکه مجلسمزك بو خصوصده چالیشمقدن کری طورمدیغی یوقدر . ام الخبائث اولان مسکراتی قالدیردی . اویونلری منع ایتدی ، اخلاقسزلغك منبعی اولان تیاترولری سد ایلدی . یالکز استانبول حکومتنك بقیه‌سی اولاندن فحش کبی بر منکر قالدیسه‌ده اونی ده منعه شدتله عازمدر .

بزه بو ظفر کونلرینی کوستردیککندن طولایی جناب حقه بیك حمد وثنالر اولسون . بوتون اخوان مسلمین آره‌لرنده‌کی اك کوچوك تفرقه‌لری سیله ترك ایدرك ، یکدل ویکوجود اوله‌رق کمال محبت وصمیمیتله بیوك ملت مجلسی اطرافنده طوپلانیر ، شوکانی اهل صلیب اردولرینی بوتون بوتون دکزه دوکمك ایچون غزا میدانلرینه قوشارلرسه هیچ شبهه ایدلمسون که مسلمانلق پك بیوك بر شوکت وقدرته ایره‌جکدر . مسلمانلق تاریخنده آچیلمه‌یه باشلایان بو یکی دور اعتلاده جناب حق توفیقنی اوزرمزدن اکسیك بویورماسون آمین .

قره‌حصار صاحب مبعوثی

خواجه شکری

کوی خواجه‌سی کلدی

کویلیلرك پك زیاده سودکلری کوی خواجه‌سی آناطولی‌یه کلدی . کچن هفته‌دن اعتباراً رحله‌سی باشنه کچدی . کویلیلره دینی ، دنیاسنی اوکرتمه‌یه باشلادی . کوی خواجه‌سنك کویلیلردن باشقه دردی یوقدر . هپ دوشوندیکی ، حایدینی کویلیلردر . نه قدرده کوزل سویلییور . نه قدرده فائده‌لی شیلر بولیور . اوقودقجه انسان شاشوب قالیور . دکله‌دکجه ذوق طویبور . او طاتلی سوزلرك اوزایوب کیتمسنی ایستیور . او عاشق کیملر ، عاشق غریبلر یوقمی ؛ هانی کویلیلر اونلری سوه سوه دیکله‌یورلر ؛ نك یاننده اونلر هیچ قالیر . صانکه اونلر نه‌در ؛ بر طاقم عشق ماسللری : یانمه‌دن ، توتمه‌دن باشقا و برده نه وار ؟ انسان شو کوی خواجه‌سنی بر کره دیکله‌مینده سوز نه‌صل اولور کورملی .

— هانی شو رمضانلرده کویلره کلن خواجه‌لر کبی دکلمی ؟ . .

طبیعی ، اونی کورمه‌ین بویله صانیر . چونکه شیمدی‌یه قدر باشقه درلوسنی کورمدیکه . «خواجه» دیدیمی ، خاطره او کلیر . حالبوکه (خواجه) وار ، (خواجه‌جق) ده وار . شیمدی‌یه قدر بویله کوی خواجه‌سی هیچ کیمسه کورمه‌مشدر . بو ، چوق اوقومش ، چوق کبار بر خواجه‌در . بونك بیوك دده‌سی شیخ الاسلامدر . اما بو ، اویله بیوك مقاملره حسرت دکلدر . او ، کویلی‌یه عاشق اولمش . هانی ، هر کسك کوکلی بر شیئه آقار یا . بونك کوکلی‌ده کویلیلره باغلانمش . بعض ارقداشلری اونی بو سوداندن وازکچیرمك ایسته‌دیلر . اونی قاندیرمه‌یه صاواشدیلر :

— جانم ، سنك‌ده بوتون ایشك کوجك کویلیلر ! . . رمضان خواجه‌سیمی اولدك ؟ سن قوجه بر شیخ الاسلام طورونی‌سك . بو قدرده علمك ، هنرك وار . بیوك بر مأموریت آل‌ده بر طرفده اوطور ، راحت ایت . نه‌در بو کوی خواجه‌لغی ؟ عاشق غریب‌می اولدك ؟ . .

اونی بویله قاندیرمه‌یه صاواشدقلرینی بز کندی قولاغمزله ایشتدك . فقط او بویله شیلره هیچ قانارمی ؟ بویله سویله‌ینلره کولر . بر آدام که کویلی‌یی دوشونمز ، بر آدام که کویلی‌نك راحتنی آرامز ؛ اونك کوزنده بویله آدامك هیچ قیمتی یوقدر .

— رجا ایدرم بکا بایغینمه بیك دییور بن باشقه شیدن لذت آلمایورم . آغالرله ، عموجه‌لرله قونوشدقجه بنم نه کوزم آچیلیر . سعادت ، هر کسك کوکلنك خوشلاندیغی شی دکلمی ؟ بنم ذوقم‌ده بو : بر دمیر عصا ، بر دمیر چاریق ، کوی کوی طولاشمق ؛ او صافی چوق صاف ، چوق تمیز مسلمانلرله برابر یاشامق ؛ اونلره بیلمه‌دکلرینی اوکرتمك ؛ اونلره حق یولنی ، طوغرو یولی کوسترمك . اما کویلیلرله اوغراشمان یوقش نه اولماسون . نه‌مه لازم عالم بنم . بن کندیمه باقارم . بن کویلیلری بو حالده کوردکجه یوره‌کم صیزلار . نی کیرایله قویله‌جغم . راحت ایده‌میورم .

والسلام . نه‌یایه‌یم ، الده کل که . بن کوزل کوزل قوناقلرده اوطوره‌یم ، او آخورلرده یاشاسین . بن طاتلی یورك ییه‌یم ، او صوغان صارمساقله عمرینی کچیرسون . بن قدیفه‌لر کبی البسه‌لر کیه‌یم ، او اوستنی اورته‌جك چوال بیله بولاماسون . هیچ اولورمی بو ؟ بن بونلری دوشوندکجه کوکلم عذاب ایچنده قالیور . لقمه بوغازمدن کچمیور . کیجه‌لرم وجودمه باطیور ، اوم بکا زندان کسیلیور . بن ده دیکر آدملر کبی دوشونمه‌یم ، آلدیرماسه‌یم . . . ایی . پك اعلا اوله‌جق . فقط المده دکل . کوکلم بو عشقی الله ویرمش . طوره‌مایورم . بوتون بیلدکلرمی کویلیلره سویلمك ایسته‌ر .

— انسان چالیشمش ، دیرسك چوق ایشمش‌سك . اونك ایچون راحت ایتمك سنك حقکدر .

— یا کویلی چالیشمیورمی ؟ بن‌دن قات قات فضله چالیشیور . زواللی یاغمور دیمز ، چامور دیمز ؛ یاز دیمز ، قیش دیمز ، قیزغین کونش آلتنده تارلالرده ؛ قارده بوزده طاغلرده ، اورمانلرده اوغراشیور . یاشامق ایچون چابالایوب طوریور . فقط بو قدر چالیشمقله برابر صوکنده ینه راحت ایده‌میور . نه ملك یدوب ده چالیشمایانلر ایچون بر شی دیه‌مم . فقط کیجه کوندوز بویله اوغراشانلر ده ینه راحت یوزی کوره‌میور . بونك سببی نه‌در ؟ ایشته بن بونی دوشوندیکم زمان کندمی قباحتلی کوریورم . اکر بن کندی باشمه قالسه‌یدم ، کندی کندیمه بویله دیمه‌مش ، دنیامی اوکره‌نه‌بیلیرمی ایدم ؟ باشقه‌لرینك بکا اوکره‌تدیکی کبی ، بن ده باشقه‌لرینه اوکره‌تمه‌م اوزرمه بورجدر . فرضدر .

— اوکره‌ندیکلریکی شهرلرده اوطورانلره اوکره‌تمکله بورج ساقط اولمازمی ؟

بویله دیینلره کوی خواجه‌سی پك قیزییور :

— جانم ، هر کس بویله یاپیور . کندی نفسنی بویله آلداتیور . اما ایشه کلدیکی زمان بویله دینیلمیور . بو قوجه دولتك کمه‌سنی چویرمك خصوصنده ینه اك آغیر یوك کویلیلرك اوموزلرینه یوکله‌نیور . مادامکه بویله‌در ، هر شیدن اول کویلیلری دوشونمك ، هر کسدن اول کویلیلرك راحتنی یرینه کتیرمك لازم دکلمیدر ؟

— راحت ایتمسونلر ، دیین یوق که . چالیشسونلر ، کوزل یاشاسونلر .

— ایی اما ، بو ، یاپسونلر ، ایتسونلر دیمکله اولماز . اونلره یول کوسترمك لازمدر . زواللیلر جهل ایچنده قالمشلر ، نه دینلرندن خبرلری وار ، نه دنیا ایشلرندن . کویلرده مکتب یوق ، خواجه یوق ، یول کوسترن یوق . انسان کندی کندینه ناصل یاپه‌بیلیر ؟ کوردیکندن باشقه درلوسنی بیلمیور که . یاشامانك یولنی اوکره‌نه‌نلر باشنی آلوب کیدییور . آرقه‌سنه دونوب ده او زواللیلرك حالنه باقمیور . حال بوکه کویلیلر پك تمیز قلبلی ، پك انسانیتلی ، پك قابلیتلی آدملردر . اونلره بر یول کوسترن اولسه کیدیشلرینی پك چابق دوزه‌لته‌بیلیرلر . بن ایشته کویلیلری بویله ضعیف کوردکجه راحت ایده‌میورم . بیلدکلرمی ، اوکره‌ندکلرمی اونلره ده اوکره‌تمك ایستیورم . بن بو اوغورده حیاتمی وقف ایتدم . الله قسمت ایدرسه اولونجه‌یه قدر بو یولدن آیریلمایه‌جغم . کویلیلره دینلرینی ، دنیالرینی اوکره‌ته‌جکم . نه وقت اونلر یاشامه‌نك یوللرینی اوکره‌نیرلرسه بن ده آنجق او وقت راحت ایده‌بیلیرم .

کنج کوی خواجه‌سی اونکله بحثه طوتوشمق ایسته‌ینلره بویله جوابلر ویره‌رك اونلری صوصدیریور . طوندیغی یولده یورویوب کیدر . برمدت بوندن اول کویندن آیریلدیغی ایچون پك جانی صیقیلیوردی . کوکلی هیچ راحت ایده‌میوردی . فقط شمدی آرتیق پك سودیکی کویلیلرینه ینه قاووشدی . کویلیلر ده اونی سوییور . « بزم کوی خواجه‌مز نرده قالدی ؟ » دیه صوروب طورییورلردی . ایشته کوی خواجه‌سی رحله‌سی باشنه کچمش ، کویلیلرله قونوشمه‌یه باشلامشدر . الله بو خیرلی ایشده مبارك ومحترم خواجه‌مزی موفق بیورسون . خواجه‌مزك ایسته‌دیکی کبی کویلیلرمزی اویاندیرسون ، کویلرمزی جنته چویرسون آمین

اشرف ادیب

ملتك اك بیوك احتیاجی

منقرض اولان مدرسه‌لرك احیاسی

مؤسسات علمیه‌مز آره‌سنده مدرسه‌لرمزك آلدیغی شکل مستغنی ایضاحدر . جابجا اسلاف عظاممز طرفندن میدانه کتیریلوب عصرلرجه احتیاجات مادیه ومعنویه‌مزه کافی کلان وتاریخ عرفانمزه شرفله شان بخش ایدن اوجاقلرك بو عطالتی ورمك زمه‌لمز ایچون نه قدر المدر . معاذالله بو حال بر مدت دها دوام ایدرسه اطفال مسلمینی تعلیم وتربیه مساعی ویره‌جك علما بولمق شویله طورسون ؛ نماز قیلدیره‌جق ، حتی جنازه ییقایه‌جق آدم بولونمه‌یه‌جق وصاغدن صولدن کلان جریانلر آراسنده ملتمز بتون بتون محو اوله‌جقدر . شهریمزده آنیلسه احکام دینیه‌یی عالم آنجق درت ذاته تصادف ایده‌بیلیرز . بونلرك ارتحالی حالنده مسلمانلر مسائل دینیه‌لرینی صوراجق آدم بوله‌میه‌جقلردر . لسان شکرانله یاد ایدرزکه - بو دفعه اهل صایب تجاوزات وسوء نیاتی حقنده بزلری ارشاد ایدن منحصرا علمامز اولدی . بلااستثنا هر مسلم ومسلمه محرومیت مفروضه‌دن مأیوس واندیشناك ایکن . وجدان عمومیهٔ اسلامیه‌یی الیم مأیوسیتلره دوشوره‌ن شو حاله بر نهایت ویره‌رك احوال امت وزمانه واحکام عالیهٔ اسلامیه‌یه واقف علما یتشدیره‌جك بر پروغرامله اوته‌دنبری مقر علما اولان توقاد لواسنده بر مدرسه کشاد اولنمسنی بیوك ملت مجلسمزك خصال دیانتپرورلرندن استرحام ایدر وبو خصوصده هر فداکارلغه حاضر اولدیغمزی عرض ایلرز .

مدافعهٔ حقوق جمعیتی نامنه	بلدیه رئیسی	توقاد مفتیسی
عبد الوهاب	طاهر	عمر

سبيل الرشاد : — توقاددن چكيلن بو تلغرافه مماثل دها بر چوق تلغرافلر آلنمشدر . بحث ايديلن احتياج اك مهم و عاجل احتياجلرمزدندر. ممنونيت و شكرانله ايشتديكمزه نظراً « قوانين و نظاماتك تنظيمنده زمانه اوفق احكام فقهيه » يى اساس اوله‌رق قبول ايدن بيوك ملت مجلسى چيقارديغى بر قانون ايله بالعموم مدارس طلبه‌سنى عسكرلكدن تأجيل ايتمك صورتيله مدرسه‌لرمزك احياسنه دوغرى پك مهم بر خطوه آتديغى كبى امور شرعيه و اوقاف وكالت جليله‌سنجه تشكيل ايديلن بر هيئت علميه طرفندنده جدى تدقيقاته باشلانه‌رق ، اصلاح مدارس امرنده خيرلى قرارلر اتخاذ اولونمش و بونلر هيئت وكيله‌يه تقديم ايدلمشدر.

هيئت مشار اليهاجه سرعتله تصويب و قبول بيورولاجغنى اوميد ايتديكمز بو مقررات انشاالله ياقنده تطبيق اولوناجق، هر برده عصرك احتياجات حقيقيه‌سنه موافق مدارس علميه آچيلاجقدر .

اهل صليب مظالمى

مصطفى كمال پاشا حضرتلرينك عالم انسانيته بياننامه‌سى

ازميرك يوم اشغالندن برى احكار بر سيل حالنده آياق باصديغى بتون اقسام مملكتى ياقوب ييقان و اهالئ اسلاميه حقنده انواع مظالم ارتكاب ايلين يونان اردوسى بتون حقوق بشر و عهود حربيه‌يى آياقلر آلتنه آله‌رق خط حرب اوزرنده ياقالايامان اسيرلريمزك سونكو ايله كوزلرينى اويمق، غير محارب قادين، ارككك اهالئ اسلاميه‌يى قتل عام ايتمك، اهالئ مذكوره‌يه عائد اموال، اشيا و حيواناتى يغما ايله رجعتلرنده برابر كوتورمك، اسلام قادينلرينك ناموسلرينه تجاوز ايلمك، بيوك كوچوك پك چوق كوى و قصبه‌لريمزى و چيفتلكلرى تخريب و احراق ايتمك ، بو ميانده معابد اسلاميه‌يى و توركلر ايچون پك محترم بر يادكار تاريخى اولان سكودده‌كى ارطغرل غازى تربه‌سنى ديناميتله برهوا ايلمك كبى جنايات و فجايعى تطبيق و اجراده صلا قصور ايتمه‌مشدر .

بشريت حاضره ايچون ابدى بر لكه ماهيتنده بولنان و توركك ايمان مدافعه‌سنه مستنداً بر قدرت مقاومت علاوه ايلين بو سلسله ملعنتك شيمدى‌يه قدر وثائقه مستنداً تثبت ايديله‌بيلن نتايجى مافوق بر نوسرولى ذيلده كوسترلمشدر . معروض فجايع اوله‌رق اليوم دشمندن قورتارلمش اولان اقسام وطنك بو تجاوزات يوزندن عرض ايلديكى الكسوك منظره اوقدر اليمدر كه ايلك ازمير فجايعنى تدقيق ايدن هيئت بين المليه طرفندن وقوعنه شهادت ايديلن حادثات بونك يانندە اهميتسز قالير . توركيا بيوك ملت مجلسى نامنه اشبو فجايعى بتون بشريتك نظر عبرت و اطلاعنه عرض ايدر و بدبخت اقسام وطنمزه و ناموس و استقلالنى مدافعه كبى مقدس بر وظيفه‌يى ايفا ايتمكده اولان ملتمزه روا كوريلن بو مظالمى انظار مدنيت اوكنده كمال شدتله پروتستو ايلرم .

۱۲ نيسان ۳۳۷

بيوك ملت مجلسى رئيسى

مصطفى كمال

بياننامه‌نك ذيلى :

۱ — محلى قوماندانلغنك ٦ — ۲۸ مارت ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : دشمن قنديره جوارنده خواجه كوينى اشغالله اهالى‌يه اشكنجه ياپمشدر .

۲ — محلى قوماندانلغنك ٦ — ۲۹ مارت ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : دشمن قايمان ناحيه‌سنده بر چوق كويلرى ياقمشدر . آق چاى كوينى احراق ايده‌رك فيضيه كوينك اهاليسنى و حيواناتنى سوروب كوتورمشدر .

۳ — جبهه قوماندانلغنك ۳۰ مارت ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : نازليده ۲٤ — ۳ — ۳۳۷ كونى توقيفاته باشلامش ، ميدانده ارككك قالمامش و اهالينك قسم اعظمى داغلره التجا ايتمشدر. سوكه منصرفلغنك ۲۷ مارت ۳۳۷ تاريخلى تلغرافنامه‌سندن (يونانليلرك نازليده‌كى تكميل اسلام ارككلرينى طوپلامقده و اله كچنلرى محو و اتلاف ايلمكده اولدقلرى) محرر اولوب بالاده‌كى راپور محتوياتى بو خبرده تأييد بيورر .

٤ — محلى قوماندانلغنك ۳۱ مارت تاريخلى راپورندن : ازميت منطقه‌سنده عسكر قيافتله روم و ارمنيدن متشكل دشمن افرادى اهالينك اموالنى سويه‌رق آرابه‌لرله كيرى‌يه طاشيمشلردر .

٥ — جبهه قوماندانلغنك ۳۱ مارت ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : دشمن سكود و بوز هيوكى ياقمشدر .

٦ — محلى قوماندانلغنك ۱ نيسان « « « : دشمن افيون قره‌حصارنده اهالى‌يه پك چوق ظلم و اشكنجه ياپمقده و قادينلرك ناموسلرينه تعرض ايتمكده‌در .

۷ — محلى قوماندانلغنك ٤ نيسان ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : دون اقشامه دوغرى افيون قره‌حصارى استقامتنده رجعت ايدن دشمن سه‌لوملى و قره‌ارسلان استقامتنده كچديكى يرلرده‌كى بتون چيفتلكلرى ياقمشدر .

۸ — محلى قوماندانلغنك ٤ نيسان ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : دشمن ازميت منطقه‌سنده فرار ايدركن جوار كويلرى كاملاً ياقمقده‌در .

۹ — جبهه قوماندانلغنك ٤ نيسان ۳۳۸ تاريخلى راپورندن : دشمن سكود ايله بيله‌جك آره‌سنده‌كى اسلام كويلرى و جامعلرى كاملاً ياقمش و بيله‌جك قصبه‌سيده ياقلمشدر . دشمن سكوددن چكيلير كن ارطغرل غازى حضرتلرينك تربه‌سنى بومبا ايله تخريب ايلديكى آكلاشلمشدر .

۱۰ — جبهه قوماندانلغنك ٥ نيسان ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : يونانليلر سواريمزك تأثير و تعقيبى خارجنده كچدكلرى اكثرى كويلرى ياقوب يغما ايتمكده و كنج اختيار بتون كويلولرى فجيع بر صورتده شهيد ايتمكده‌در .

٤ نيسانده يكيشهر اوواسنده اون قدر كوى ياقمقده ايدى .

۱۱ — محلى قوماندانلغنك ٥ نيسان ۳۳۷ تاريخلى راپورندن : دشمن قره‌حصارده‌كى دكانلرى يغما ايتمكده‌در . و چكلديكى كويلرك بتون اشيا و مواشيسنى سوروب كوتورمكده‌در .

۱۲ — محلى قوماندانلغنك ٥ نيسان ۳۷ تاريخلى راپورندن : دشمن آفيون قره‌حصار منطقه‌سندن مجيديه كويى و بو جوارده‌كى بتون

چفتلکلری یاغما ایتمش و بوتون وسائط نقلیه‌لرینی برابر کوتورمشدر .

۱۳ — محلی قوماندانلغنك ۵ نیسان ۳۷ تاریخلی راپورندن : ازمیت منطقه‌سنده دشمن چکدیکی کویلرك قسم اعظمنی یاقمشدر .

۱۴ — حربیه دائره‌سنك ۳ نیسان ۳۷ تاریخلی تذکره‌سندن : کیفکن آطه‌سی جوارنده بر یونان طورپیدوسی طرفندن وقوع بولان تعرضله قایقه احتراق ایدلمشدر .

۱۵ — داخلیه وکالتنك ۲ نیسان تاریخلی تذکره‌سندن :

ا — دشمن بیله‌جك ، کوپلی طرفلرنده اهالیٔ اسلامیه‌یه مظالم وشناعتك درجهٔ اعظمنی یاپمقده‌در .

ب — دشمن مفرزه‌سی کوپلی قریه‌سندن جبراً ایکی یوز لیرا آلمشدر .

ج — بیله‌جك جوارنده‌کی اهالیٔ اسلامیه یونان ظلمندن قورتولمق ایچون طاغلره فرار ایتمشدر .

د — بیله‌جکده یونانلیلر بر چوق کنجلری قتل وقادینلری ده یولره حبس ایده‌رك انواع شناعت ومظالم اجرا ایلمشلردر .

هـ — بیله‌جکك قسم اعظمنك احراق ایدلدیکی .

و — ینکیشهرده دشمن محلی مفتیسنی شهید ایتمشدر .

۱۶ — محلنده تأسس ایدن حکومت ملکیه‌نك اشعارینه معطوف داخلیه وکالتنك ۶ نیسان ۳۸ تاریخلی تذکره‌سندن :

بیله‌جك قصبه‌سنك همان تمامی وچارشینك عمومی یونانلیلر طرفندن احراق ایدلمشدر . اهالی اکمکسز وطوزسز قالمشدر .

۱۷ — داخلیه وکالتنك ۲۳ تاریخلی تذکره‌سندن : مرمره منطقه‌سنده دودوللی غربنده‌کی اوچیوز نفرلك یونان مفرزه‌سی اورخانغازی‌یی اشغال ایله اسلام کنجلرینی قتله باشلامشدر .

بورصه وجوارنده‌کی اشراف محاکمه اسیر ایدیله‌رك ازمیره سوق اولونمقده‌در . چلتیکجی ، بیورلر ، یکی کوی واورنه کوی اهالیٔ اسلامیه‌سی قتل عامه معروض قاله‌رق داغیلمشلردر .

۱۸ — محلی قوماندانلغنك اشعارینه نظراً اینونی محاربه میدانینك صاغ جناحنده کوندوز بکده دشمنه اسیر اولان اون اوچ نفر یونانلیلر طرفندن کوزلری اویولمق وشقاقلرندن سونکولنمك صورتیله شهید ایدلمشلردر .

وحدت واخوت اسلامیه تظاهراتی

آنقره‌یه کلك اوزره آناطولی‌یه مواصلت ایلمش بولنان افغان سفیری (احمدخان) حضرتلرینك بیوك ملت مجلسی رئیسی مصطفی کمال پاشا حضرتلرینه خوی‌دن کشیده بویوردقلری تلغرافنامه‌در :

جناب حق قهرمان غیور اسلام غازی مصطفی کمال پاشا حضرت عالیلرینه الحمدلله که چوق اشتیاق وجیبه‌دن صوکره آرزولریمزه نائل اوله‌رق مقدس اسلام طوپراغنه آدیم قویدق . اردوی غرب اسلامیمزك یکی فتوحات ومظفریتنی‌ده ایشیده‌رك جناب الهك تفضیلاتندن مشکور ومسرور اولدق . تبریکات فائقانه‌مزی حضور عالیلرینه تقدیم ایدرز وهمده تضرع ایدرزکه عرض تبریکات وسلاممزی قهرمان جانفشان غرب اردومزه تبلیغ بیورسونلر .

سلطان احمدخان

*
* *

آناطولی‌یه مواصلت ایلمش بولنان افغان سفیری (احمدخان) حضرتلرندن اینونی ظفرینی تسعیداً کلن بالاده‌کی تلغرافنامه‌یه مصطفی کمال پاشا حضرتلری طرفندن کشیده بویوریلان تلغرافنامه جوابیدر :

افغان هیئتی رئیسی سلطان احمدخان حضرتلرینه

مملکتمزه وصول وتشریفکزی واردوی اسلام طرفندن دشمنلرمزه قارشی احراز ایدلن بیوك مظفریتدن متولد ممنونیت وتبریکاتکزی بزه ابلاغ ایدن تلغرافنامه‌کزی آلدق .

قهرمان عسکرلرمزك ظالم وملعنت قونی اولان یونانلیلره قارشی قازاندیغی موفقیت نه‌قدر موجب حظمز اولمشسه دین مبین اسلامك اك قوی بر رابطهٔ اخوتله کندیسنه ربط ایتدیکی افغانستانك اسلام محبتنی بزه کتیرن وایکی قرداش مملکت آره‌سنده دوغریدن دوغری‌یه تأسیس مناسبت ایتمك امکان مسعودیتی حاصل ایدن هیئت عالیه‌کزی وطن طوپراغنده قبول ایتمك اوقدر موجب فخر وممنونیتمز اولمشدر . غرب وجنوب جبهه‌لری قوماندانلری عصمت و فخرالدین پاشالره تبریکاتکزی درحال تبلیغ ایتدك .

جناب حقدن تضرع ونیاز ایده‌رزکه هیئت عالیه‌کزك مملکتمزه آیاق باصمه‌سی وایکی دوست وقرداش مملکتی یکدیکرینه ربط ایده‌جك اولان مملکتلرمزك استقبالی ایچون دائمی بر سبب خیر وسعادت اولسون .

توركیا بیوك ملت مجلسی رئیسی
مصطفی کمال

*
* *

افغان سفیری سلطان احمد خان حضرتلری طرفندن استقبال عزیمه‌سی محررینه بیانات آتیه‌ده بولونمشدر : « آناطولی حرکات ملیه‌سی افغانستانده پك درین وأیی بر تأثیر بیراقمشدر . بوتون افغانلیلر بو حرکتی عالم اسلامك نجات وسلامتنی تأمین ایده‌جك ماهیتده بولیورلر . افغانستان توركیانی پیشواطانیور و اسلامیت اوغورنده ابراز فداکاری‌یه حاضر بولونیور . بوتون اسلاملر وشرق عالمی آنقره حکومتی اطرافنده متفقاً چالیشمالیدرلر . افغانستانله انکلیزلر آره‌سنده منعقد بر معاهده یوقدر . هندستان انقلابی انکلتره علیهنه کوندن کونه بویومکده‌در . آرتق عالم اسلام صوك بر انتباه ایله کندینه کلمشدر .

افغان حکمداری قلیچ قوشانمه مراسمنده قلیجنی چکمش وافغان استقلالنی تأمین ایتمدکجه قینه قویمایه‌جغنی سویله‌مشدی . بو عزم ایله اوزون مدت چالیشان افغان حکمداری آنجق انکلیزلرله یاپیلان متارکه‌دن صوکرا قلیجنی قیننه قویمشدر . »

شؤون

«برهفته‌لق اك مهم حادثات ووقایعك خلاصه‌سی»

جبهه‌لر:

قره‌حصاری کچه‌رك قونیه‌یه طوغرو صارقمقده اولان ایکنجی یونان اردوسی ایناکی انهزامی اوزرینه، رجعته باشلامش وقره‌حصاره کلمشدی. ۷ ـ ۸ نیسان کیجه‌سی اوچ قولدن دشمن اردوکاهلرینه یاپیلان باصقین نتیجه‌سنده دشمن خیلی تلفات ویره‌رك اوچ قولدن رجعته باشلادی وقرقه‌لریمز قعیبه‌ده طورمقسزین فرار ایتمکده اولان دشمنی تعقیبه شتاب ایتدیلر. دشمن عشاق استقامتنده منتظم صورتده رجعته چالیشدی. فقط دومنلی بیکارشمالنده ۸ نیسانده یاقه‌لانه‌رق محاربه‌یه اجبار ایدیلدی. اوراده ایکی اردو، هلال وصلیب اردولری میدان محاربه‌سنه طوتوشدی. سواری قطعاتمزده دشمنك یانلرینه وکریلرینه صارقه‌رق دشمنی مشکل برموقعه براقدی. ۱۰ نیسانده دشمن مستعجلاً جلب ایتدیکی ایکی فرقه تقویه قطعاتیله عمومی تعرضده بولوندی. بو تعرض عظیم ضایعاتله طرد ایدیلدی وقهرمان اردومز مقابل تعرضه کچدی. بو صورتله بش اون بش کیجه دوام ایدن شدتلی میدان محاربه‌سندن صوکره جنوب صلیب اردوسی ده انهزامه اوغرایه‌رق تارمار اولدی. شیمدی مظفر اردومز مغلوب دشمنی تعقیب ایتمکده‌در.

اینه‌کولده منهزم اولوب مرمره ساحللرینه طوغرو فرار ایدن یونان سول اردوسی بروسه منطقه‌سنده‌کی یرلرینه صوقولمش، اندیشه‌ناك بر حالده پاپاغنی شاشیرمقده‌در.

دیکر طرفدن قوجه‌ایلیده‌کی قطعات اسلامیه‌ده او حوالی‌یی دشمندن تطهیر ایده‌رك ازمیت جوارینه کلمشدر.

آناطولینك قهرمان مسلمان اردولری هر طرفده یونان سوروللرینی هزیمته اوغراته‌رق اوکلرینه قاتمش، دشمنلرك یورکلرینه خوف ودهشت القا ایلمشدر. یونانلر مرمره ساحللرینه بر چوق کمیلر طوپلایه‌رق بقیة السیوفی کمیلره یوکلیورلر. ان شاء الله یاقینده یونان صلیب اردولری بوسبتون دکزه دوکه‌رك کوزل مملکتلریمزی قورتارمش اوله‌جغز.

§ یونان صلیب اردوسنك هزیمتی اوزرینه یونانستان آلت اوست اولدی. باش قوماندان پاپولاس عزل ایدیلدی. بعض شهرلرده محاربه علیهنده متینغلر یاپیلدیغنه، بر چوق اغتشاشلر ظهور ایتدیکنه دائر خبرلر کلیور.

§ اردومزك مظفریتی دارالخلافه‌ده اسارت آلتنده بولونان اسلام قارداشلرمزی عظیم مسرتلره غرق ایتمشدر. قادین، ارکك، چولوق چوجوق بوتون مسلمان خلق وطن شرقیلری سویله‌یه‌رك سوقاقلری طولاشمشلر، باشدن باشه دونانان شهزاده باشی وفاتح جوارنده مسرتلی نمایشلر یاپمشلردر. دول ائتلافیه بو تظاهراتی منعه تشبث ایتمشدر.

بالقانلر:

یونان اردولرینك آناطولیده هزیمتی درحال بالقانلرده تأثیرینی کوستردی: بولغار چته‌لری غربی تراقیا حدودنده کوروندی. صوك سیستم سلاحلر و بومبالرله مجهز اولان بو چته‌لرك متالیوزلری ده بولوندیغی سویله‌نیور. حتی بر بولغار فرقه‌سنك ده بو چته‌لرله توحید مساعی ایتدیکی خبر ویریلیور. بو حرکات عسکریه‌نك درجه‌سی حقنده هنوز قطعی صورتده برشی دینه‌مزسه‌ده هرحالده یونان – بولغار حدودلرنده حتی فعالیتلری باشلادیغی آکلاشیلیور. دیکر طرفدن سلاویك ائتلاف دولتلری طرفندن آبلوقه ایدلدیکنه دائر کلن خبرلرده چوق شایان دقتدر. آبلوقه‌یی ایجاب ایتدیرن حادثه‌نك اهمیتی استصغار اولونه‌ماز. اکر مانع اولدیغی وجهله بولغارلر شمال حدودلرنده فضله مشغول اولا یوغوسلاویا ایله آکلاشمشسه بالقانلرده یکیدن یانغینك ظهوری غیر قابل اجتنابدر. رومانیانك یانی باشنده‌کی عظیم بولشه‌ویك تهلکه‌سی حسبیله بولغارلری آرقه‌دن تهدید ایتمسندن ده قورقولماز. بالعکس بولغارلرك حرکتنده بوکونکی وضعیت عمومیه مساعد اولدیغی ایچون بالقانلرك تکرار قاریشمه‌سی پك محتملدر. ارناوودلرك ده یونان حدودنده فعالیته باشلایه‌رق قاپه‌ته شمال وشمال غربی‌یی اشغال ایتملری، آتینه‌ده قابینه بحرانلری، بو یاقتلرده داخلی اختلاف واغتشاشات یونانك استقبالنی مظلم برشکلده کوسترمکده‌در. یونانك بوسنه کذشته‌جو آناطولی حرکتی ان شاء الله کندیسنك انقراض وانحلالیله نهایت بوله‌جقدر.

اوروپا:

اوروپانك بوزولان موازنه سیاسیه‌سنی برده تأسس ایده‌مه‌جکی کورونیور. بالعکس کوندن کونه تهلکه‌لر بویویور. آلمانیا معاهده‌یی تطبیقدن امتناع ایدیور. فرانسه تکرار حربك باشلامسی اندیشه‌سیله نه یاپه‌جغنی شاشیرمش بر حالده بولونیور. چکوسلوواقیا حربیه بودجه‌سنی فوق العاده تزیید ایده‌رك حربه حاضرلانیور. بر طرفدن آلمانیاده‌کی حرکات، دیکر طرفدن بولشه‌ویکلرك غربه قارشی سوق ایتدکلری پلانلر چکوسلوواقیایی قوتلی بولونمغه مجبور ایدیور. یوغوسلاویا حکومتی ده مجار حدودینه متعدد فرقه‌لر تحشید ایدیور. لنین، ایکنجی بر حرب عمومینك ظهورینی غیر قابل اجتناب کوریور.

انکلتره ایسه بر طرفدن عمله حرکاتیله، دیکر طرفدن ایرلاندا اختلالیله داخلی بحرانلر ایچنده چالقانیور، بو کون بر بچق میلیون عمله معدن اوجاقلرینی ترك ایتمش بولونیور. معلومدرکه معدن اوجاقلری انکلتره صنایع وتجارتنك روحنی تشکیل ایتمکده‌در. اوجاقلرك صو آلتنده قالمسی تهلکه‌سی وضعیتی وخیم بر حاله قویمشدر. عوام قامره‌سی اجتماعه دعوت اولونمشدر. کوندن کونه بویوین بو عمله حرکاتی انکلتره ایچون حیاتی بر مسئله‌در. کومور عمله‌سنك غرونی تقویه ایتمك اوزره ترامواجیلر، شمندوفرجیلر، وسائر بالعموم مناقلات عمله‌سی ده غرو اعلانینه قرار ویرمشلردر. حکومت عمله‌نك مطالبنی قبول

ایتمزسه مسئله پك وخیم برصفحه‌یه كیره‌جكدر . صوكره ایرلاندا اختلالی‌ده كوندن كونه كسب شدت ایدییور . ایرلاندالیلرك پك مشروع اولان استقلال حركتلرینه قارشی انكلیزلرك ظالمانه معامله‌لرله مقابله‌ده قصور ایتمیورلر. صوك كونلرده ایرلاندا اختلالجیلرندن آلتی كشی‌یی صاڭاً اعدام ایتدیلر . فقط بوتون بوشدتلر ایرلاندالیلرك فعالیتنی آرتیرمقدن باشقه‌ برنتیجه ویرمیور . یكرمی‌ش بیكی متجاوز خلق جبهه‌سنه اطرافنده طوپلانه‌رق انكلتره‌نك بو ظالمانه حكمنی پروتستو ایتمشدر . نه‌یورق غزته‌سنك ویردیكی معلوماته كوره یكی عسكری ویفورمالری لابس اولان ایرلاندا اختلالجیلریله انكلیز ضابطه‌سی آراسنده‌مهم مصادمه‌لر اولمشدر. ایرلاندالیلر تلغراف وتلفون خطلرینی كسه‌رك (بلفاست) شهرینی تجرید ایتمشلردر. یكیدن بیكلرجه لیرالق خسار واردر .

سوریه :

انكلیزلر حجاز امیری شریف حسینی حمایه‌لری آلتنه آلدقدن صوكرا شیمدی‌ده امیر فیصلی عراق سلطانی اوله‌رق ایلری‌یه سورمكده‌درلر . اوروپادن عودت ایدن امیر فیصل یافه‌ده انكلیز مأمورلری طرفندن مطنطن برصورتده استقبال ایدیلدی ، خصوصی اوتوموبیللرله قدسه كوتورولدی. انكلتره، فیصل اوروپاده بولوندیغی زمان متفقلر آراسنده جریان ایدن بر مذاكره‌یه ادخال ایتمك ایسته‌مشسه‌ده فرانسز باش وكیلی بریان ، سوریه قراللغی زماننده آچقدن آچیغه فرانسه علیهنه حرب احضار ایتدیكی جهتله بونی شدتله رد ایلدی. بوكا ایكن انكلیزلر فرانسزلره قارشی فیصلی تحریك ایدییورلر. بو یوزدن فرانسزلرله انكلیزلر آره‌سنده‌كی مناسبات ناخوش بر حالده بولونیور . فرانسزلرك متفق اولان انكلیزلر سوریه‌ده عشائر وصوباشی فرانسزلر قارشی تحریك ، بو یولده كلیتلی پاره‌لر صرف ایتمكدن كری طورمیورلر . مسلمان مملكتلرینی استیلا ایتدكدن صوكره شیمدی پایلاشمق خصوصنده بر درلو آكلاشه‌مایورلر . مسلمانلر ایچون نه بویوك ذلت !

بیوك ملت مجلسنده :

فوزی پاشا حضرتلرینك بیاناتی

اینونی مظفریتی حقنده اولجه ایضاحاتده بولنمشدم . اینونیدن چكیلن دشمنی كندیسنك تعقیبده استعجال اولنماسندن بزم یورغونلغمزه ذاهب اوله‌رق بوحالی عالمه اعلان ایتدی .

حالبوكه مقصدمز دشمنك كریسنه دوشه‌بیلمكی تأمین ایدی . دشمن بوحال قارشوسنده یاواش حركت ایتدی . كوپریحصارده‌ سواری غروبلرمز دشمنك پیشدارلرینی یاقالادی . وقوعبولان محاربه‌ده طرفمزدن تضییقه اوغرایان دشمن شماله وشرقه دوغری قاچمغه باشلادی . بودشمن (آق صو) موقعنده‌كی عسكرك یاردیمیله قورتوله بیلدی . (یكشهر) طرفنده‌ده دشمن هزیمته اوغرادی (قوجه‌چای) ك شماله منهزماً آتیلدی .

آلتی بشنجی كونی دشمنك پریشان اقسامی اسیر ایدلمكله برابر بقیه‌سی كلیك جهتنه آتیلمشدر .

آیك آلتیسنده (چوروق) ده‌دشمنك تعقیبنه باشلانیلدی. قونیه حادثه‌سنه . فرار ایدن اشقیا یاردیمیله انطالیه حوالیسنه عسكر چیقاره‌رق داخلده عصیان یاپدیق ایسته‌میلدی. بونكده اوكی آلندی .

(صندقلی) حوالیسنده دشمن پریشان اولمشدر . تضییق اوزرینه اوراردن آیك اون ایكیسنده چكلمكه مجبور اولدی . بوكونده تعقیبنه دوام اولنمقده‌در .

دشمنك جنوب ، شمال اردولری مغلوب و قسماً منهزم اولدقلری حالده كیریده طوتونمغه چالیشیور . دشمن تعرضه باشلادیغی زمان بش هفته‌ده آنقره‌یه كله‌جكنی اعلان ایتمش ایكن بوایكی میدان محاربه‌سیله دشمنك قولینی فعلاً تكذیب ایتدك .

محاربه‌نك برنجی مدافعه ، ایكنجیسی تعرض شكلنده انكشاف ایتدی . هرایكی شكلده اردومزك یوكسك قابلیتی تحقق ایتمشدر . (شدید آلقیشلر)

دشمن یالكز (٦) و (٧) ده آفیون قره‌حصار شرقنده آتشه طوتیله‌رق شهری تخریبه میدان ویرلمكسزین استاسیونه قویدیغی بومباله ، عسكری دائره‌سنه‌قوبنی غازی آتشله‌مكه‌وقت براقلمقسزین چكیلمكه مجبور ایدلدی .

آیك سكزنده طولی‌پیكار موقعنده محافظه‌وطوتونمغه‌نیت ایتدی. آیك طقوزنده سیرلره هجومله قسم اعظمی ضبط اندلدی . موقعنك مهلك اولدیغنی دشمن كلایارق كریلردن قوت جلب ایله طولی‌پیكارده درت فرقه دشمن عسكری تحشید ایدلمش اولدی. بونك اوزرینه عمومی جبهه‌ده طرفمزدن تعرض اجراسیله دشمن قانلی ضایعاتله طرد و (نیاز) جهتلرینه پریشان ایدلمشدر .

بوصورتله اردومزك كرك مدافعه ، كرك تعرض قابلیتی دشمن وبوتون عالم نظرنده بردفعه دها تحقق وتأید ایلمشدر (آلقیشلر)

موفقیتمزك استحصالنده‌اك بویوك عامل ، ملتك عزم استقلالیدر . بوعزم استقلال آناطولی‌یی باشدن اشاغی‌یه صارصیور . . محاربه بیتمش دكل . بوندن‌صوكره دها‌عزمكارانه ایلرله‌یه‌جكز . ومحاربه‌یی دشمنمزك انهزام تامی حالنده بتیره‌جكز .

صارصیلمز بر اردویه ،صارصیلماز ویكپاره‌بر وطنه ، صارصیلماز وایمانلی برمجلسه استناد ایدرملتمز ، بوندن صوكره غربه قارشی حقنی دها یوكسك سسله سویله‌یه‌جك ، وشرقه قارشی‌ده امید و ایمان نورلرینی صاچاجقدر .

فوزی پاشا حضرتلرینك بوبیاناتی مجلس طرفندن سوره‌كلی آلقیشلرله قارشولانمش وبومناسبتله‌متعدد ذوات طرفندن وطنپرورانه نطقلر ایراد اولونمشدر .

قارئلرمزدن رجای مخصوص

سبیل الرشاد اداره‌خانه‌سنه كوندریلن بالعموم مكتوبلره بونمره نومروسنك اشارت ایدلمسی بالخاصه رجا اولنور .

آنقره: مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

ابونه شرائطی: هر یر
ایچون سنه‌لکی (٢٥٠)
آلتی آیلغی (١٣٠)
غروشدر
نسخه‌سی ٥ غروش،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در
اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده
اخطارات
آبونه بدلی پشیندر
مسلکه موافق آثار
ممنونیه‌قبول اولنور. درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

سبیل الرشاد

١٣٣٠

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر
مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی وآبونه
نمره‌ و نمروسی محتوی
بولنمسی لازمدر .
ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلری
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .
پاره کوندرلدیکی زمانده
دائر اولدیغی واضح
بیلدیرلمسی رجا اولنور.

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم | باش محرر محمد عاکف | صاحب ومدیر مسؤل اشرف ادیب | اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٧٧ | ١٥ شعبان ١٣٣٩ | جمعه ایرتسی | ٢٣ نیسان ١٣٣٧ | ١٩ جلد

شرعیه وکیل محترمی افندی حضرتلرینك سوکلی بروسه‌مزده‌کی اولو جامعی مصور اولارق ازره وقتیله ابداع بویوردقلری شو آثار نفیسه‌یی، او معظم معبدك خائن یونانلیلر طرفندن احراق ایتدیریلمك صورتیله خساره اوغرادلمش اولمسی مناسبتیله درج ایدییورز :

بروسه‌ده‌کی اولو جامع

کیمسه اولسه مظهر توفیق کردکار
صاحبین بر نکته کندینی عالمده مختیار
انسانکه روح عشق ایله مقصود حیات
وز کزدیرر محاسن آثاره بی قرار
ممکن بولورسه دور ایدر اقطار عالمی .
دورمز بو یولده نقد حیاتن ایدر نثار
زائر ! توقف ایت که بقشدك امکه
قارشکده باق شو لوحهٔ ماضیٔ پروقار
بر لوحه درکه حرز روان مهدن
مجذوب لطف وضعیدر انظار اعتبار
بر لوحه درکه لوح سمادن نزول ایدن
آیاتی رسم ایدر کبی مطبوع ودلشکار
بر لوحه درکه عرش بریندن ملائکه
آچمش قنادلرین آنك اوستنده سبحه‌دار
عالی ومحتشم اولو جامع که اولمه‌ده
سیاح ایچون زیارتی بادیٔ افتخار
اولمش منارەلر علم افراز دین حق
صف بسته قبه‌لر ده باریده پایدار
بانیسنك مهابتی ظلنده رونمون
معمارینك مهارتی وضعندن آشکار
خارجده ... ، داخلی جنت مثالیدر
بر صحن روشن، اورته‌ده بر حوض موجه‌دار
پرواز کاه نوع ملك طاق وروزنی
زیر قبابی انجم افلاك ایچون مدار
زائر بو دمده حیرته طالمش وورکه هب
دیوار ایچنده هر جهت اولمقده لمعه‌بار
یا به ... ومعمور وعالی مقامدر
کیا کورلمه‌یور بو منظرده وجدبار
پرنقشدر دیوارلری حیطانی سربسر
ترسیم اولنمش نفس آثار رنکگار
مشکل بولنسه خطه براقمش اساتذه
نایاب اثرلرین بو صحائفده یادکار
انسان کیرنجه ساحهٔ محراب ومنبره
چقمق کلیرمی خاطره کورمزسه اضطرار
ازهار زرنکاره بوروتمش هر سددر
محرابی کورکه رشك کلستان نوبهار
منبر دکل بو ، باغ دیانتده کوك صالان
بر سرو ناز پرور ونادیده سایه‌دار
کولکه شماله طوغری یاپیلمش جنوبدن
محرابی ایتمك اوزره دراغوشه استدار

كوكم آسيلدى قالدى بو محراب ومنبره
آواره بلبل اولدى ديمك شمدى كامكار
تصوير وضع ومدح نظامى بو معبدك
صيغمز بيانه اولسه ده خامه‌مده اقتدار
خامه‌م چراغ نزم ادبدر بو نظم ايله
ياخود شكوفه‌زار معانيده برهزار
آلسون بر آفرين بولشيده‌م بروسه‌دن
برشهر دلپذيردر اول شهر پر مسار
حقا كه آنده كورديكم ارباب فضل ودل
آب حيات دانشه ينبوع فيضدار
هردم توجه ايتمه‌ده آلمز بو عاجزه
چوقمى قصيده نظمنه ايلرسه‌م اجتسار
كوردم فقط بو معبدك اعجاز حسنى
ايتدم تمام وصفنى ايفادن اعتذار
بربيت دانشين ايله بيتسين سوزم ديدم
تارشيمده اولدى مطلع تابنده جلوه‌كار
ياجامع الكبير ويامجمع الكبار
طوبى لمن يزورك فى الليل والنهار

۴ محرم ۳۳۸

مصطفى فهمى

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

«ولقد اتينا موسى الكتاب وقفينا .... ان كنتم مؤمنين»

۵

شمدى قرآن كريمده مشهود اولان تكررلرك اسبابنى بيلديرمك ايچون برقاچ سوز سويله‌مه‌مز ايجاب ايديور. اوت، انبياى سالفه‌يه عائد قصه‌لر مختلف سوره‌لرده مكرر اوله‌رق وارد اولديغى كبى بعضاً عينى قصه‌عينى سوره‌نك متعدد موضعلرنده كورولور. نته‌كيم بنى اسرائيل قصه‌لرى، بنى اسرائيلك جناب حق طرفندن پيغمبرلره كونديريلن احكامى انكار ايتملرى، كنديلرينه مبعوث پيغمبرلرى بغى وعدوان ايله قتل ايتملرى، بوزاغى‌يه طاپملرى، آرزولرينه، كيفلرينه اويغون كلمه‌ين هردرلو دعوتدن اعراض ايلملرى بو قبيلدندر. آدم، ابليس، نوح، ابراهيم وسائر قصه‌لر هپ بو طرزده‌در.

خرستيان پاپاسلرى موضوع بحثمز اولان بو تكررى قرآن كريمه طعن ايتمك واونك قيمت ادبيه‌سنى تنزيل ايلمك ايچون وسيله اتخاذ ايديورلر؛ لسان عربك شيوه‌سنه وقوف اولميان، قرآنك كتب مألوفه‌يه نظراً نصل برموقعده بولونماسى لازم كله‌جكنى ادراكدن عاجز اولان برطاقم جاهللرده بو خصوصده پاپاسلره اويويورلر.

واقعا حق سويلك لازم كليرسه بو پاپالرك افترالرينى رد ايتمك، جهالتلرينى يوزلرينه اورمق، شبهه‌لرينه ميدان براقامق خصوصنده علماى مسلمين اوته‌دن برى بو موضوعده سويله‌نه‌جك سوز براقامشلرسه ده دلائلك صاغلامليه ضعيفنى برآرايه كتيرمكدن بك اوقدر صاقينمادقلرى ايچون بز سوزى اجمال ايتمك ايسته‌يورز:

هركس بيليركه قرآن كريم بردفعه‌ده نازل اولمامش، بالعكس يكرمى بوقدر سنه ظرفنده ومتفرق صورتده تمام اولمشدر. كتاب اللهك بو صورتله نزولنده جناب حقك بر حكمت بالغه‌سى واردر كه ارباب بصيرته خفى دكلدر.

رسول اكرم صلى الله عليه وسلم افنديمزه وحى كلديكى صيره‌لرده عربلر ضلال ايچنده، بدعت ايچنده، كفر ايچنده، عناد ايچنده ايديلر. آرالرنده فحش ورذائل شايع اولمش، هردرلو شهوات نفسانيه‌يه ميل كنديلرنجه برطبيعت حالنى بولمشدى. شايد اسلام بدايتده كندى اخلاق نزيهه‌سنى يكدن وكاملاً بونلره تبليغ ايتمش اولسه‌يدى، عجبا بونلر كنديلرنده برفطرت، برغريزه حالنى آلان بو چيركين عادتلرندن واز كچه بيليرلرميدى؟ دائما كورورزكه نفوس خبيثه الفت ايتمش اولديغى مفسده‌لردن، مظلمتلردن قابل دكل بردن بره واز كچمز. بو خصوصده تدريجى صورتده تهذيب ايله، اصلاح ايله برمرتبه‌دن دها يوكسك مرتبه‌يه چيقاريلق صورتيله مقصود اولان غايه‌يه واريلير. ايشته الله ذو الجلال حكمت بالغه‌سى مقتضاسى اوله‌رق جزيرة العربده‌كى مشرك عربلرله يهوديلرك كوزلرى بردن بره بوضيانى سامعه، بونور لامعه قارشى كلوبده قاماشمامق وبونك نتيجه‌سى اوله‌رق بصيرتلرى بوسبتون ادراك حقيقتدن محروم قالمامق ايچون احكام الهيه‌سنى يكدن تبليغ بيورمادى. نته‌كيم اصحاب كرامدن برينك شو سوزى‌ده بو مطالعه‌مزى تأييد ايديور:

— جناب حق بزه پك بويوك براحسانده بولونمشدر. بزلر مشرك ايدك. شايد عليه الصلوة والسلام افنديمز بزه اسلاميتى وقرآنى بردن بره كتيرمش وتبليغ ايتمش اولسه‌يدى بوتكاليف غير كاردى، اسلامه كيرمزدك. لكن اونبى حكيم بزى اولا يالكز برحكمنى قبوله دعوت ايتدى. اونى قبول ايدوب حلاوت ايمانى طاديجه اونك آرقه‌سنده‌كى ديكر برحكمنى قبول ايتدك. بويله بويله دوام ايدرك دينك، شريعتك تمامنه ايردك...

بو سوز كتاب اللهك متفرق برصورتده نزولنده‌كى حكمتى بزلره كوستريور. آيات قرآنيه‌دن بعضلرى عربلرله يهوديلرك سؤاللرينه جواب اوله‌رق، ياخود اونلرك بعض احوالنى تبيين ايدرك نازل اولمشدركه بو صورتله بونلرك نظر عبرتلرى آچيله‌جق وايشلرى دها زياده صلاح كسب ايده‌جكدى. آيات قرآنيه‌دن بعضلرى ايسه خلقك اشد احتياج ايله محتاج اولديغى احكامى مبين اوله‌رق نازل اولوردى. نته‌كيم بو احتياج آيات خرده واضحاً كورولمشدر. اوت، بو آيتلر نزول

ایتمزدن اول حضرت عمر : « اللهم بين لنا فی الخمر بياناً شافياً = يارب ! بزلره خمر حقنده شبهه‌يه ، ترددده محل براقميه‌جق شافی بر بيان احسان بيور . » سوزينی تكرار ايدر طوروردی .

كتاب الهيه اعتراض ايتدكلرينی يوقاروده سويله‌ديكمز برطاقم كيمسه‌لری بوشبهه‌لره ، بومناقشه‌لره سوق ايدن سائق هيچ شبهه يوقدركه كندی خطالريدر . زيرا اويله آكلاشيليوركه بو آدملر قرآنی معين بعض مقاصدی تأمين ايتمك اوزره برآيده ، ياخود بر قاچ آيده تأليفی مقصود اولان كتابلر كبی تلقی ايتمك ايستيورلر . شايد او آدملر مسئله‌يی لايقيله تأمل ايتسه‌لردی ، قرآنك يكرمی بوقدر سنه‌يه بالغ اولان برزمان مديد ايچنده نازل اولديغنی دوشونسه‌لردی وآيتلرك بعضاً عليه الصلوة والسلام افنديمزی مكرر صورتده متألم ايدن صيقينتيلردن ، اذالردن طولايی تسليه وتطمين ايچون نازل اولديغنی بعضاده مختلف زمانلرده ومختلف احوالده مختلف سائللرك ، جزيرة العربك هر طرفندن كلن مختلف زائرلرك ، قبيله‌لرك صوردقلری سؤاللره جواب اولمق اوزره ورود ايتديكنی نظر اعتباره آلسه‌لردی البته بو خطايه دوشمزلردی . (وكلاً نقص عليك من انباء الرسل ما نثبت به فؤادك = بزلر سكا پيغمبرلرك احواله عائد اولوب يورككه ثبات ، اطمينان ، سكينت ويره‌جك بوتون خبرلری نقل ايديورز .)

پيغمبر عليه الصلوة و السلام افنديمزك حضور همايونلرينه هر طرفدن فوج فوج كله‌رك اورسول محترمدن يا امم سالفه‌يه دائر بر قصه صورارلر ياخود كنديسندن اخلاقی ، اجتماعی ، دينی ، دنيوی بر موعظه ، بر ارشاد طلبنده بولونورلردی . بناءً عليه آيات كريمه‌ده بونلرك مطالبنه موافق وسؤاللرينه جواب اولمق اوزره نازل اولور ، طبيعيدركه طالبلر ، سؤاللر تكرر ايتدكجه آيتلر ، قصه‌لرده تكرر ايدردی .

بونكله ابرابر تكرر ايدن آيات تدقيق ايديلنجه كورولوركه بونلر اطناب ، ايجاز ، اسلوب وضع ، اشارت ، غايت ، استنباط خصوصلرنده يكديكرندن آيريليرلر . بو آيتلر كرك بوتون قرآنده ، كرك عينی سوره‌ده تكرر ايتمكله برابر شو ذكر ايتديكمز نقاط نظردن هر بری باشقه بر خصوصيت ، باشقه بر تمايز عرض ايدر .

بونی رأی العين كورمك ايستينلر محررلرك ، سياسيلرك ، شاعرلرك مختلف زمانلرده ومختلف مكانلرده تأليف ايتدكلری آثاری نظر دقته آلماليدرلر . او زمان مثالك اك واضحنی كورمش اولورلر . دنيانك بر طرفنده بر حادثه وقوعه كلير . بونك اوزرينه بر محرر چيقار ، او حادثه حقنده‌كی مطالعه‌سنی يازار ؛ ياخود بر شاعر چيقار ، عينی مسئله‌يه عائد تخيلاتنی اوزنديره قويار . عينی حادثه‌نك ، ياخود امثالی حادثاتك وقوعی تكرر ايتدكجه محررلرك ، شاعرلرك عينی موضوع اوزرنده‌كی مقاله‌لری ، شعرلريده تكرر ايدر طورور . شاعرلرك ديوانلری ، محررلرك ، سياسيلرك مجموعه‌لری بونك امثالی ايله طولودر .

نيته‌كيم نفسمزده واقع اولان مثاللردن بريدركه بزلر مشهور (دانشوای) حادثه‌سی كوبی كلنجه (دانشوای خاطره‌لری) نامی آلتنده يازيلر يازارز . موضوع بردر ، غايه بردر . مقصد ملتك شعورينی انكشافه مظهر ايتمك ، او عظيم حادثه‌نك تاريخچه‌سنی دائما خاطرلاتمق صورتيله افكاری ايقاظ ايلمكدر . بناءً عليه بو موضوعه عائد اولان مقاله‌لر هيئت عموميه‌سی اعتباريله بربرينه بكزرلر . تكرر سببك تكررندن باشقه بر شی دكلدر .

(ای مصطفی !) عنوانيله يازمقده اولديغمز يازيلرده وقيله‌ندر . بو يازيلر مصطفی كامل پاشا مرحومك يوم وفاتی كلدكجه نشر اولونان يازيلردر . بونلر اسبابك تكررندن طولايی تكرر ايدن سوزلردركه بربرينه بكزمكله برابر اسلوبده ، طرز بيانده تنوعلر عرض ايدرلر .

مع مافيه بو ايشی ايلك ياپان بن دكلم . اوت ، بوتون كاتبلرمز ، بوتون سياسيلرمز ، بوتون شاعرلرمزله بونلرك ديكر ملتلرده‌كی امثالی هركون مختلف موضوعلر اوزرنده يازمقده اولدقلری يازيلرله قرآن كريمده‌كی تكررلرك اسبابنی پك كوزل ايضاح ايتمش اوليورلر .

شيخ عبدالعزيز چاويش

مسلمانلق جهانه ناصل ياييلدی

۲

تبليغ اسلاميت خصوصنده جناب پيغمبره نازل اولان آيات قرآنيه‌يی بروجه آتی نقل ايديورز .

(ادع الی سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن ان ربك هو اعلم بمن ضل عن سبيله وهو اعلم بالمهتدين .) (فان حاجوك فقل اسلمت وجهی لله ومن اتبعن وقل للذين اوتوا الكتاب والاميين ءاسلمتم فان اسلموا فقد اهتدوا وان تولوا فانما عليك البلاغ والله بصير بالعباد .)

مدنی سوره‌لرده بالاده‌كی آيانه مشابه ديكر آيتلرده موجوددركه آيات مذكوره اسلاميتك پك قوتلی زمانلرنده نازل اولديغی محققدر . (ولتكن منكم امة يدعون الی الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر واولئك هم المفلحون .) (ولا تكونوا كالذين تفرقوا واختلفوا من بعد ما جاءهم البينات واولئك لهم عذاب عظيم) (لكل امة جعلنا منسكاً هم ناسكوه فلا ينازعنك فی الامر وادع الی ربك انك لعلی هدی مستقيم .) (وان جادلوك فقل الله اعلم بما تعملون .) (ولكل امة جعلنا منسكاً ليذكروا اسم الله علی ما رزقهم من بهيمة الانعام فالهكم اله واحد فله اسلموا وبشر المخبتين .) (وان احد من المشركين استجارك فاجره حتی يسمع كلام الله ثم ابلغه مأمنه ذلك بأنهم قوم لا يعلمون) . (فان تابوا واقاموا الصلوة وآتوا الزكوة فاخوانكم فی الدين ونفصل الايات لقوم يعلمون .) (لا اكراه فی الدين قد تبين الرشد من الغی فمن يكفر

بالطاغوت ويؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقى لا انفصام لها والله سميع عليم .)

(ياأهل الكتاب قد جاءكم رسولنا يبين لكم كثيراً مما كنتم تخفون من الكتاب ويعفو عن كثير . قد جاءكم من الله نور وكتاب مبين .)

(يهدي به الله من اتبع رضوانه سبل السلام ويهديهم الى صراط مستقيم .)

(ولو شاء ربك لآمن من في الارض كلهم جميعاً افانت تكره الناس حتى يكونوا مؤمنين .)

(قل يا ايها الناس ان كنتم في شك من ديني فلا اعبد الذين تعبدون من دون الله ولكن اعبد الله الذي يتوفيكم وامرت ان اكون من المؤمنين .)

(ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك فان فعلت فانك اذاً من الظالمين .)

(قل يا ايها الناس قد جاءكم الحق من ربكم فمن اهتدى فانما يهتدي لنفسه ومن ضل فانما يضل عليها وما انا عليكم بوكيل .)

(واتبع ما يوحى اليك واصبر حتى يحكم الله وهو خير الحاكمين .)

(الا تعبدوا الا الله انني لكم منه نذير وبشير .)

(وقال الذين اشركوا لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شيء ولا آباؤنا ولا حرمنا من دونه من شيء كذلك فعل الذين من قبلهم فهل على الرسل الا البلاغ المبين .)

(قل يا ايها الناس انما انا لكم نذير مبين .)

(قل اطيعوا الله واطيعوا الرسول فان تولوا فانما عليه ما حمل وعليكم ما حملتم وان تطيعوه تهتدوا وما على الرسول الا البلاغ المبين .)

(ولا تجادلوا اهل الكتاب الا بالتي هي احسن الا الذين ظلموا منهم وقولوا آمنا بالذي انزل الينا وانزل اليكم والهنا والهكم واحد ونحن له مسلمون .)

(وما ارسلناك الا كافة للناس بشيراً ونذيراً ولكن اكثر الناس لا يعلمون .)

(انا ارسلناك شاهداً ومبشراً ونذيراً .)

(لتؤمنوا بالله ورسوله وتعزروه وتوقروه وتسبحوه بكرة واصيلا .)

بوینجه اسلامیتك بر تبشیر (میسیون) دیانتی اولدیغی بالاده‌کی آیتلردن آکلاشیلیر ، تحقیقات موشکافانه ایله دورین ومتوالی تتبع نتیجه‌سنده دیانت مذکوره‌نك علم وعمل نقطه‌سندن اتباعه شایان اولدیغی آکلادم . عینی زمانده حضرت محمدك (صلعم) حیات خصوصیه‌سیله مدت حیاتنده کوردیکی ایشلردن اسلامیتك ادیان سائره‌دن زیاده متانت وقوته مالك بولندیغی ثابتدر . جناب پیغمبر ، اسلامیتك انتشارینه لایقیله چالیشمش وبر اسلام بشیری صفتیله دین مبینی کفاره وعظ ونصایحله تفهیم ایتمشدر . بناءعلیه اسلامیتك بر قلیج دینی اولدیغنه وقوتله انتشار ایتدیکنه دائر اوروپاده حاصل اولان فکرلرك سراسر یالکش اولدیغنه ، سوء تفهمدن ناشی بولندیغنه شبهه ایتمه‌ملیدر . بویله سوزلر ، صرف اسلامیتی بالالتزام لکه‌له‌مك ، حائز اولدیغی علویتك قیمتنی دوشورمك ایچون اختیار ایدیلن متعصبانه زحمتلردن بشقه بر شی دکلدر . بالعکس اسلامیته ، پیغمبره قارشو ، دینك ظهورندن اعتباراً صوك عصرلره وارنجه‌یه قدر دائما هجوم ایدلمش ، آنی یوق ایتمك ایچون اوغراشلمشدر . کرچه بدایت امرده مسلمانلر بر الده قلیج ، دیکر الده قرآنی طوتدقلری حالده بیوك محاربه‌یه اشتراك ایتمشلر ایسه‌ده بو حرکتلری کندیلرینی مدافعه ایتمك واوکرندکلری حقایقی معارضه‌ده ــ مادام که وعظ ونصیحتله اوله‌مجق ــ هیچ اولمازسه قلیجله (۱) آکلاته‌بیلمك ایچون اختیار اولنمش بر میدندر . طبیعتده آنلری حرکتلرنده معذور کورور . برکدی بیله نفسنی ، جانی تهلکه‌دن قورتارمق ایچون ، بعضاً اك قوتلی خصمه قارشو طورور . حال بوکه حقیقت حالده باقیلیرسه اسلامیت هر یرده سکونت ووقارله یاییلمش وبو آنه قدر جبراً هیچ برکیمسه اسلام ایدلمه‌مشدر . بویله بر شی عقل ومنطق داخلنده‌ده‌در . زیرا بر آدمك وجداننه هیچ بر زمان زوروله ، جبر ایله کیمسه حاکم اوله‌ماز . خصوصیله دین کبی مسائلده قناعت وجدانیه هرشیدن اول آرانیر . وجداناً مسلمان اولمامق واولمق ایسته‌مینلره قلیجله دین قبول ایتدیرمك هم عبث ، هم محالدر . چونکه اویله کیمسه‌لر چوق کچمه‌دن ارتداد ایده‌بیلیرلر . بوکا نه حاجت ! حال حاضرده آفریقاده ، وسائر ممالك اسلامیه‌ده حرفت وتجارتله کچینن مسلمانلر ، هرکون یوزلرجه غیرمسلملری مسلمان ایتمکده‌درلر . بونلرك قناعت وجدانیه ایله یکی مسلمانلری اقناع ایتمکدن بشقه اللرنده بر آلت ولمدیغی کبی ، اوروپا مستملکه‌لرنده اویله بر آلته مالك اولسه‌لر بیله آنی استعماله کوجلری یتیشه‌مز . بوندن ماعدا حضرت عمر زماننده ایران ایله بیت المقدسك اسلاملر طرفندن فتحنی متعاقب ، غیرمسلملره قارشو استعمال جبر ایدلمدیکی ، یالکز انلرك هرخصوصده محافظه وصیانتلرینه قارشو بریرکو النمغله اکتفا ایدلدیکی بالجمله اسلام واوروپالی مؤرخلرك تحت تصدیقنده‌در .

آیات کریمهٔ قرآنیه‌دن‌ده مستبان اوله‌جغی وجهله ، اسلامیتده تبدیل دین خصوصنده استعمال جبر اولنمامسی آیات قرآنیه ایله شدیداً پیغمبره امر ایدلمش ویالکز خلقه ــ کفاره ــ قارشو ادب دینیه دائره‌سنده وعظ اجراسنی جناب حق حضرت محمده (صلعم) فرمان بیوریلمشدر . نقل ولنان آیات آتیه بالاده‌کی مدعامزك وغیرلرینی ، حقیقتی بالغاً مابلغ اثبات ایدیور . حتی جسارتله دیه‌بیلیرز که ، اك بیوك خونریزانه محاربه‌ده بیله مسلمانلر خصملرینی مغلوب ایتدکلری حالده ، کندیلرینی قناعت خارجنده اسلام ایتمکدن کیفیتندن صاقنمشلردر .

(قل ما كنت بدعاً من الرسل وما ادري ما يفعل بي ولا بكم ان اتبع الا ما يوحى الي وما انا الا نذير مبين .)

(واطيعوا الله واطيعوا الرسول فان توليتم فانما على رسولنا البلاغ المبين .)

(يا ايها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم ومأواهم جهنم وبئس المصير .)

(۱) مستشرقیندن فاضل شهیر (کولدزیهر) اسلامیتك جبراً کیمسه‌یه تلقین ایدلدیکنی وفقط مغلوب اولان طوائف بادیه‌ده بولنمغله اسلام مستولیلرینی لکه‌له‌مك ایسته‌دکلرینی بیان وسوزمزی تأیید ایلمشدر .

(قالت الاعراب آمنا قل لم تؤمنوا ولكن قولوا اسلمنا ولما يدخل الايمان فى قلوبكم وان تطيعوا الله ورسوله لا يلتكم من اعمالكم شيئاً ان الله غفور رحيم .)

(انما المؤمنون الذين آمنوا بالله ورسوله ثم لم يرتابوا وجاهدوا باموالهم وانفسهم فى سبيل الله اولئك هم الصادقون .)

(قل اتعلمون الله بدينكم والله يعلم ما فى السموات وما فى الارض والله بكل شيء عليم .)

(يمنون عليك ان اسلموا قل لا تمنوا على اسلامكم بل الله يمن عليكم ان هديكم للايمان ان كنتم صادقين .)

(آمنوا بالله ورسوله وانفقوا مما جعلكم مستخلفين فيه فالذين آمنوا منكم وانفقوا لهم اجر كبير .)

(وما لكم لا تؤمنون بالله والرسول يدعوكم لتؤمنوا بربكم وقد اخذ ميثاقكم ان كنتم مؤمنين .)

(يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وآمنوا برسوله يؤتكم كفلين من رحمته ويجعل لكم نوراً تمشون به ويغفر لكم والله غفور رحيم .)

(لئلا يعلم اهل الكتاب الا يقدرون على شيء من فضل الله وان الفضل بيد الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم .)

(من يهدى الله فهو المهتد ومن يضلل فاولئك هم الخاسرون .)

بالاده‌كى آيتلرك جمله‌سى جناب پيغمبره تبليغ وترويج اسلاميت حقنده نازل اولمشدر. جبر استعمال ايتمكدن تحذير ايدلديكى كبى، كفاره قارشى پك نازكانه وكبارانه طاور آلينماسى ده مكرراً تنبيه ايدلمشدر. ووروپا متعصبلرينك، اسلاميتك قليجله انتشار ايلديكى حقنده‌كى ادعالرى منطقى وعقلى بر صورتده بالاده‌كى آيتلرك مفهوميله رد ايدله‌بيلير. آيات مذكوره ايسه مكه‌ده نازل اولدقلرى جهتله آنلرى احتوا ايدن سوره‌لره (مكى) ده‌نيلمشدر.

بناءً عليه اشبو اثرمزده تاريخى بر صورتده اسلاميتك بدايتندن بو آنه قدر جهانده‌كى طرز انتشارينى كوسترمك ايستيورز. بو مقصد ايچون بو كتابك تأليف وتصنيفنه لزوم كورلمشدر. انتشار ديانت اسلاميه معين بر پروغرامه تابعدر، پروغرامك واضعى ده جناب پيغمبردر. بو پروغرامده متعدد مواد يوقدر. آنجق پيغمبرك تبليغ اسلام حقنده اتخاذ ايتديكى يوللر، مساعيسى اسلام مبشرلرينه (ميسيونرلرينه) بر دستور العمل حكمنى آلمشدر كه، آنلرده طبق پيغمبرلرينك قول الذينى اصول دائره‌سنده نشر اسلام فكرلرينى قوه‌دن فعله چيقارمشلردر. نيتمزى، تصوراتمزى بو صورتله محترم قارئلرمزه بيان ايديورزكه، بو اثرده بزدن بشقه بر شى آرزو ايتميورز. ايشته بو كتاب يالكز انتشار اسلاميتك تاريخى اولوب، اسلام مبشرلرينك بر يوزنده‌كى مساعيلرى ادلهٔ تاريخيه وروايات ثابته ايله كوسترلمشدر. اسلاميتك شوكا بوكا اذا وجفا ايتديكى حقنده‌كى رو اينلر، خبرلر نتيجه كاملاً اقاويل واباطيلدن عبارت اولديغى ثابت بولنديغندن، آنى اصلا موضوع بحث ايتميوب، صرف صددنده بولنديغمز حقيقتله اوغراشمغى موافق ادب ونزاهت كوره‌رك دوام ايليورز.

آرنولد

مجهول وطنپرورلردن :

باليه‌لى مصطفى چاووش

بزده (مجهول) وطنپرورلرك صايسى ـ ظن ايدرم، كه ـ (معلوم) وطنپرورلريمزدن داها چوقدر. مملكت باشدن باشه وطنپرورلرله، فداكارلرله دولو اولدوغى حالده، بونلرك پك آز قسمى‌در، كه معلوملر صيراسنه كچمش، اوست طرفنى هپ مجهوللر تشكيل ايتمشدر. بونك سببى؛ ملتمزك اكثريت عظيمه‌سنك وطنپرور اولماسى، وطنپرورلكك يالكز بر (مزيت) دكل، اك بسيط بر (وظيفه) اولاراق تلقى ايدلمه‌سى‌در. باشقه مملكتلرده ايش بويله دكلدر؛ اورالرده داها زياده (ماديت) توز ديلديكى ايچين (معنويت) ه دايانان (فضيلت) لر فضله‌جه كوزه چارپار. اومملكتلرده ده شبهه‌يوق كه ـ بر (وطن دويغوسى) واردر. فقط بو دويغو، نصيبنى اك چوق مادى وطندن آلير، بزم كبى داها فضله الهى وعالى منبعلره دايانماز.

«وطنپرورلرك صايسى» ديدم. (كيفيت) اعتباريله حكم ويرمك طبيعى باشقه‌در. هر وطنپرور دها چوق ويا داها آز وطنپرور اولابيلير. بو ايشده‌كى نسبت وقياس قطعى ايسه ملتنه، مملكتنه اك چوق خدمت ايتمش (رجال عاليه) در.

ايشته شيمدى ايله سر لوحه‌مزى سوسله‌ديكمز (باليه‌لى مصطفى چاووش) ده بو رجال مرتبه‌سنه ياقلاشمش بر مسلمان وطنپروردر. مصطفى چاووش باليكسريده دوغمش، (باليه) ده برله‌شمش آلتمش يشنى آلتمش ياشلرنده بر آدامدر. تحصيلى همان يوق كبى‌در؛ كنديسنه تام معناسيله (امى) دينه‌بيليرز. اوزون بويلو، شيشمان وجودلو، ايرى قافالى، عبانى صاقللى بول شالوارلى، اكى قوشاقلى بر خلق وده‌لى! (چاووش) حياتنك اك قيمتلى وزنده صحيفه‌لرينى محاربه‌لرده كچيرمش، بر چوق فداكارلقلر ياپمش، ظفرلر قازانمش، تا (باش چاووش) لغه قادار يوكسلمشدر! عسكرلك حياتنى، جنك وقائعنى اك حرارتلى ديللرله آكلاتير، آكلاتيركنده وقائعك شكلنه كوره وضعيتلر آلير، ماتمزك جلادتى ترنم ايدن سسى وقورانه يوكسه‌ليرو بعضاً كوكره‌مش بر آرسلان كسيلير و:

— آه، دير، نه يدى او كونلرمز؟

چاووش چاليشقانلغى، ناموسكارلغى سايه‌سنده باليه‌نك اك زنكين آداملرى صيراسنه كچمشدى. فقط اونك زنكينلكنده‌ده بر باشقه‌لق واردى: فقرايى سه‌وه‌ر، فقرايى ده كنديسى كبى زنكين ايتمك ايستردى او نه فقيرلره يارديم ايتمش، نه دوشكونلرى قالديرمش، نه خانمانلرى كولدورمشدى!..

مصطفى چاووشك مزيتلرندن بريده مساعيسى خارجنده‌كى زمانلرينى كويلولرله كچيرمك، كويلولرى اوياندرمق، كويلولرك خيرلى ايشلرينه قولاووزلق ايتمك، دردلريله آغلاماق، سرورلريله محظوظ

اولماقدی . آلتنده بر بیکیر : متمادیاً ، کوی کوی دولاشیر ، دولاشدقجه یکی بر خیر بورولیك یاپاردی .

بالیه کویلرنده معارفه ، عمرانه ، انتظامه ، خیره عائد نه کبی مؤسسات میدان کتیرلمشسه ، مصطفی چاووش مطلقا بوتون بونلرك (ثواب) ندن ، (أجر) ندن حصه آلمشدر . بو بیوك قلبلی ، یوزلكه قالی مسلمانی یالکز (امی) عدادنك خطادر : او ، خلقك فخری رهبرلیك وظیفه سنی ایفا ایده ایده عادتا عملی بر (عالم) اولمش ، حکایه لری علمه ، تاریخه استناد ایتدیرمه یه آلیشمش ، اسلام و تورك تاریخنك شانلی وقعه لرینی عادتا (لدن) دن اوقومشدر . هر موضوعی بر (نقل) ایله ، بر (وقعه) ایله جانلاندیریر ، آکلادیغی آدامللرك بیله خاطرینه کلهمین اك اینجه و حساس نقطه لری بولور ؛ (کلام کبار) کبی ، (ضروب أمثال) کبی وجیز و شامل جمله لر صرف ایدر . انسان بو بساطت و قافت مجسمه کیزلهنن بو دهای خارقه نك قارشیسنده حقیقة مبهوت قالیر . فقط مصطفی چاووش هر وقت مصطفی چاووش دکلدر ؛ اونی مطالعه ایتمك ایچین وقتی ، جماعی ساحه لر اوزرنده اولا کریزکاهلر حاضرلاماق لازمدر . او ، فرننه وارماقسزین درحال بحثه دالار ، دالدقجه حساسیتی آرتار ، آرتدقجه حکیمانه ، داهیانه فکرلر ، جمله لر آغزندن چیقیویریر . . . ایشته اوزمان چاووش نوعی شخصنه منحصر بیوك بر آدم اولاراق قارشیکزه چیقارلار ، بو بیوکلکسیزی بوتون موجودیتکزله تسخیر ایدر .

(مصطفی چاووش) ی ازمیرك اشغال گجه سنی تعقیب ایدن قارا کونلرده کورمه لی ایدیکز : او ، (ویلسون) پرنسیپلرینه ، متارکه شرطلرینه رغماً ، ائتلافجیلرك ـ هم ده یونان کبی ـ اك ملعون بر ملتی مملکتمزه صالدیرمش اولماسندن ولای کوپوروپور ، (مدنیت !) ه سوکویور ، تك نفر قالینجه یه قادار مدافعه لزومنی آکلاتیور ، خلقی ده آرلق میدانینه ، اجدادینه ، جاغیریوردی . ایلك ملی مجادله تاریخنده مهم بر موقع قازانان چاووش ، ثروتنه ، استراحتنه آرتیق وداع ایتمش ، (آیوالیق) جبهه سنده ، (ادرندی) جبهه سنده دوشمانی توقیف ایدن ملی قوتلرك بر وقت باشنده بولونمش ، بوکا موفق اولدوقدن صوکرا ینه بالیه یه دونه رك ، مجاهدهٔ ملیه نك ادامه سی اسبابنی کمال ایمانله تأمینه چالیشمشدی . دینه بیلیر ، که چاووش اون دورت آی سورن ملی مجادلانك دوامی مدتنجه هیچ بر کیجه تام و منتظم اویقو اویویامامشدر .

(مصطفی چاووش) ك اصل فداکارلیغی (ملی وحدت) ك تأسسنده تجلی ایتمشدر : (آنزاوور) لرك ، (کاوور ایمام) لرك بو وحدتی اخلاله معطوف رذیل عصیانلرینه قارشی مرتهلکه یی کوزه آلدیرمقدن چکینمه مش ، محیطی خلقنه تام بر ایمان ملی تلقین ایده بیلمشدر . حاصیلر حقنده چاووش : ـ (هارون الرشید) ك أشکلری ! دیردی . بر کون بونك حکایه سنی کندیسندن دیکله دم : (هارون الرشید)

اصحاب مراجعتی بیهوده یورماماق ایچین سراینك جمله قاپیسی اوکنه بر دیره ك دیکدیرمش و بونی بر تل ایله دائره سنه ربط ایتدیرمش . هر کس کلیر ، دیره کی تحریك ایدر ، خدمتجیلر قوشاراق مقصد مراجعتی آکلار و هارونه عرض ایلرمش . بر کون ینه دیره کك تحریك اولوندوغی کورولمش ، هارون :

— کیدیکز ، قاپیده بر مراجعتجی وار .

دیمش . قوشمشلر ، نه کورسونلر : ضعیف ، اویوز بر مرکب ! . . زواللی متمادیاً دیره که سوتونیور ! . . کیفیتی حضور هارونه عرض ایتمشلر . درحال بر اراده صادر اولمش :

— شیمدی بر منادی بولاجقسیکز ؛ بو مرکبجکزك صاحبی کیم ایسه باکا کله جك !

منادی باغیرمش ، باغیرا نهایت مرکبك صاحبنی بولور ، سرایه کتیریر .

— بو مرکب سنکمی ؟

— بنمدر ، پادشاهم .

— نه یه بو حاله کتیردك ، باقمادك ؟

— کندیمه بیله باقامایورم ؛ فقیرم .

— شیمدی کیده جکسین ، نه یاپوب یاپوب بو مرکبی بسله یه جکسین . بر آی صوکرا باکا کتیروب کوستره جکسین !

آداجغز مرکبك یولارندن طوتار ، کندی کندینه میریلدانه راق اوینه کوتورور ، یدیریر ایچیریر ؛ هپ مرکبنه باقار . آی باشی یاقلاشیر : مرکب آرتیق سمیریر ، اویناماغه ، قیچ آتمایه باشلار . بر کون صباحلاین أوینك قارشیسنده کی جایه دوغرو کوتورورکن نانکور مرکب آکیریر ، شاهلانیر ، ولی نعمتنك اوزرینه آتیلمایه صاواشیر ! حریف دیرکه :

— آکیر أشکم آکیر ، آتیل مرکبجکم آتیل : هارون الرشید کبی بر آرقاك وار ! . . .

* * *

(مصطفی چاووش) یالکز وطنپرور بر مسلمان کلدر ؛ نکته کو لکه ، تو حافلیغله ده طانمش خفیف روحلو بر آدامدر . عادتا ایچلی چاووش کبی ! . . . هیچ خاطرمدن چیقماز : (آنزاوور) ك اوچنجی حرکتی اثناسنده ایدی ، که قوت احضاری ایچین (بالیه) یه کیتمشدم . مصطفی چاووش بنی کورور کورمز :

— أی اما ، کولاهك صیق می ؟ دیمشدی ! بوندن بر شی آکلایامامشدم . آلیق ، آلیق یوزینه باقه رغم زمان شو حکایه یی سویله مشدی :

(بکتاشی بابالرندن بری أسرار عالمنده بر قهوه خانه نك پیکه سی اوزرنده اولدیغی حالده :

— دوه جی . . . کولاهك . . . صیق می ی ی ؟ ! . .

دیه باغیریرمش . زواللینك بیوك بر تلاش و فلاکت ایچنده قالدیغنی ظن ایدن آرقداشلری کندیسنی اویاندیرمایه چالیشمشلر ،

موفق اولامامشلر. اینی مملکتك والیسنه عکس ایتمش. والی بکتاشی‌یی یاقا پاچا حضورینه کتیرتمش. اووقته قادارده (بابا) اویاتمش ایمش. والی صورار:

— نه‌یه باغیروب طوریوردك؟ بکتاشی آکلاتیر:

— أفندم، دیر، قهوه‌خانه‌نك قارشیسنده‌کی جاده‌دن برقطار دوه کچیوردی. دوه‌جی مرکبی اوستنده کمال ذوق ایله کیدرکن هوادن سوزولوب کلن بر (قارتال) غاغاسیله دوه‌جینك فسنك ایبکندن یاقالاماسین‌می! (فس) قیمیلدانیوردی. فقط بردرلو باشندن چیقمایوردی. حریفك قفاسی‌ده صاللانمایه باشلادی: آی، بوینی اوزولور، یوقارییه چکیلیور:. فی‌الحقیقه بوتون قالقدقجه دوه‌جینك کووده‌سی‌ده حرکته کلدی. زواللی چیرپنیور، چیرپندقجه بوتون وجودیله کندیسنك هوایه طوغرو چکلدیکنی حس ایدییوردی. بووجود قالمش، یالکز ایاقلری مرکبك سمرنده قالمشدی. فقط بو آیاقلری قورتارمق نه‌ممکن؟ مرکده قیمیلدانمایه، صیم صیقی دایاندیغی اوك آیاقلریله قالقمایه باشلادی. نهایت مرکبجکز دخی هیئتله هوا بولنه یوکسلدی! باری دوه‌لری قورتاریساق دیدك. قابلمی؟ برنجی دوه‌دن طوتوکزده الکصوك دوه‌یه قادار هپسی‌ده هوایه یوکسلمه‌دی! زواللی مخلوقلرك اورتالق بویونلری، جانسز وفقط بك تلاشلی صاللانان باجاقلری بزه بیوك برمنظرهٔ فلاکت کوستریوردی. صوکنجی دوه‌نك هنوز آرقا آیاقلری تمامیله یردن آیریلمامشدی، قوشدم، قویروغندن یاقالادم. مقصدم: زواللی‌یی قورتارماق، برخدمت مفتخره ایفا ایتمك ایدی! وای، جانم!.. بونو بروقده برقوة الکتریقه‌می واردی، بیلمم: سم اللرمده قوت وآنده‌بایبندی، قالدی! قوللریمده... منادیا هوایه دوغری چکیلیوردم. اوقادار جابالادیغم حالده جاذبهٔ سماویه (!) نه‌ده اوچورمایه باشلاماسین‌می؟ آرتیق بریله علاقه‌م کسیلمشدی، تهلکه‌لی برهواسیاحتنه باشلامشدق! ابتدالری بوسیاحت باکا بك اکلنجه‌لی کلیوردی. فقط (سقوط) احتمال مخیفی خاطریمه هجوم ایدنجه مدهش برقورقو ایچنده قالدم: یادوشرسه‌ك؟ ودوشه‌یوردم، که تا دوه‌جیدن طوتوکزده بوتون دوه‌لره وباکا کلنجیه قادار بونجه حیاتك، مقدراتك باغلاندیغی شی هپ دوه‌جینك کولاهندن عبارتدی! برکره بو کولاه باشدن چیقدی‌می فلاکت محققدی. اونك ایچین اولانجه هیجان وتلاشله باغیریوردم: — دوه‌جی.. کولاهك صیقی‌می‌می؟! حقسزمی ایدم، والی‌بك؟

* * *

(چاووش)، بو حکایه‌یی آکلاتیرکن وقعه‌نك غریب وضعیتلرینی عادتا جانلاندیریوردی. قهقهه‌لر ایچنده برفرصت بولارق دیدم‌که:

— قورقما، چاووشم، قورقما. کولاهی صیقیدر!...

اون درت آیلق محاربه‌نك دوغوردیغی معکوس نتیجه‌لرك آن فلاکتلرنده هپ بو دوه‌جی حکایه‌سی خاطریمه کلیور، مصطفی چاووشی عادتا کورمه‌مك ایستیوردم. تصادفه نه دیرسین؟ (.....) پاینلرنده چاووش قارشیمه چیقه‌ویرمه‌سین‌می؟ زواللی!.. قولتوغنده برعصا، ایاق قابلری صول النده، چورابلرینه‌را کیا یورویور، (قافلهٔ مهاجرین) ایله برلکده تموز کونشنك (قاووروجی حرارتی) آلتنده شرقه دوغرو ایلرله‌مه‌یه چالیشیور، بو دقیقه‌لرده بیله مجرازده‌لره برلوقمه اتمك تدارکنه صاواشیوردی:

— چاووشم، دیدم، کولاهمز باشمزدن چیقدی، دکلمی؟...

— خایر، اوغلوم، خایر — دیدی — هنوز کولاه چیقمادی. الهدن امیدیمی کسمه. بزم یالاپامادیغمز دوشمانی آناطولی آرسلانلری یاقینده قوغاجاق. شو بدبخت انسانلرینه یشیل یوردلرینه قاووشاجاق!..

بر مدت صوکرا آنقره‌یه کلدك. چاووش‌ده اقرباسندن برینك یانندن وقتنی کچیرمك اوزره (آنطالیه)یه کیتمشدی. کچنلرده اورادن کلن برهمشهریمز آکلاتیوردی:

— چاووشی کوردم. حالا اسکی چاووش. ینه او ایمان، ینه اوشطارت وینه وخیر یورلك... یالکز زواللی فضله‌جه پریشاندر. هجرت زماننده‌یا آلمه‌مدان بولامامش ایمش، استقراض منبعلرینده قورومش. هیچ رشیده‌ی بویوك برسفالت حیاتیه ایچنده دوره برکون دردینی دکشمك ایسته‌دم؛ هیچ برشی سویله‌مه‌یرك یالکز آغزندن شویله برمصراع فیرلاتیوردی:

برقاشیندق قالدی آنجق بنده دنیالذتی!

* * *

ایشته آناطولوده وخلق ایچنده‌ده بویله امی وفقط ذکی، خیرکار، وطنپرور، بیوك روحلو برچوق انسانلر واردر. بو انسانلره حرمت ایده‌لم...

ح. بصری

معارفه بر استقامت سالمه ویرمك زمانی کلمشدر

(معارف) مؤسسهٔ رسمیه‌سی تشکلی زماندن بری کندینه مملکتك روحنه اویغون بر استقامت سالمه ویرمه‌یه موفق اوله‌مادی. هیچ کیمسه‌نك اعترافدن چکینمدیکی برحقیقتدر که جهل ایله بو عالمده هیچ برملتك یاشامسنه امکان یوقدر. علمسز، عرفانسز ملتلرك نصیبی محکومیتدن، خسراندن باشقه برشی دکلدر. بونکله برابر (معارف) مؤسسه‌سنك مملکتمزده مظهر رغبت اوله‌ماسی فوق‌العاده جالب دقت برمسئله‌در. زمانك احتیاجاتی، علومك ترقیسنی تعقیبده اهمال کوستردیکندن طولایی دوچار انحطاط اولان مدرسه‌لر، دولته برشکل جدید ویریلمك ایسته‌نیلن تنظیمات خیریه زماننده اصلاحه لایق کورولمدی. چونکه تنظیمات عملیه‌سنی بنیهٔ دولتده اجرایه تشبث ایدنلر بوسینونك

باشنه بر قاقاده ایدیلر. اونلر منحصراً اوروپا تربیه‌سیله، غرب عرفانیله پرورشیاب اولدقلری ایچون اوراده کوردکلرینك عینی بوراده تطبیقه قالقیشدیلر. محیطك قابلیتی، ملتك سجیای اصلیه‌سنی هیچ نظر دقته آلمادیلر. مملکتمزده تماميله تقليددن عبارت یکی بر مؤسسهٔ عرفان قورمق ایستدیلر. بو صورتله نشو ونما بولمه‌یه باشلایان معارف مؤسسه‌سی مملکتده طرز عرفانی، طرز افکاری ایکیلشدیرمه‌یه سبب اولدی. تعلیم وتربیه خصوصنده مملکتك وحدت فکریه‌سی بویله بر انقسامه اوغرانجه بونك پك طبیعی نتیجه‌سی اولهرق کرك حیات اجتماعیه‌ده، کرك حیات سیاسیه‌ده متضاد جریانلر حاصل اولمایه باشلادی. وبو جریانلر بالضروره مثبت اولمقدن زیاده منفی بر استقامت تعقیبندن قورتوله‌مادی. کندی کندینه بیقیلمق اوزره حاللرینه ترك ایدیلن مدرسه‌لر بی‌سود بر طاقیم مناقشات ایچنده کوندن کونه سقوط ایدرکن بریده بوتون رجال حکومتك مظهر اهتمامی اولان، معارفه متعلق بوتون منابع مالیه‌نك انصبابکاهی بولونان مکتبلر غربی تقلید یوزندن ملتك روحنه یابانجی بر عنصر نشو ویریوردی. عرفان مملکتك بویله بر کشمکشه دوچار اولدیغنی کورن خلق ایسه نه یاپه‌جغنی شاشیرمشدی. چوجغنی مدرسه‌یه ویریوردی؛ زواللی اولوب کیدیور، حالا چوجوغنك تحصیلنی بتیردیکنی کوره‌میوردی. مکتبه ویریوردی؛ اوده ارتیق بر دها دونوب آرقه‌سنه باقمیوردی. باقه‌جق اولسه آنجق زواللینك عنعناتیله مجادله ایچون باقیوردی.

مملکتك عرفان وافکارینی بویله بر تذبذبده بولان مشروطیت، هر شیدن اول بو الیم درده بر چاره بوله‌جق ظن ایدلدی. مرضك اساسنی تشخیص ایدن متفکرین امتمده اوکجه‌لری وحدته طوغرو بر حرکت فکریه روئما اولدی. فقط چوق کچمه‌دی، سرمستی انقلابك مخموریتی زائل اولوب‌ده حقیقتله قارشی قارشی‌یه کلنجه آره‌ده‌کی اوچورومك هیچ ده طولمادیغی، بلکه دها زیاده درینلشمش اولدیغی کورولدی. چونکه انقلاب بنیهٔ ملتده‌کی امراض اصلیه‌یه چاره‌ساز اولمقدن زیاده باشقه بر سیر آلدی. بو دفعه، اسکی غربلیلاشمق اساسنه مستند اولان تنظیمات حرکتی، شکلنی دکیشدیره‌رك، دها بویوك بر وضوح وجسارتله انکشاف ایتدی. زیرا بر عصره قریب زماندن بری منور طبقه آره‌سنده قوتله‌نن بو جریانك قارشوسنده کیلر او نسبتده ضعفه اوغرامشدی. بو جهتله موازنه‌یی تأمین ایتمکده قابل اوله‌مدیغی ایچون بوتون مؤسسات دولتده اصلاحات وتجددات حرکتی باشلادی. یانغیندن مال قاچیریرجه‌سنه هر شی دکیشدیریلك اوزره متصل تخریبه اوغرایوردی. دها صوکره‌لری حرب عمومی کبی بر فرصتده ظهور ایدنجه تجددات علتنه دوچار اولانلر دست تجاوزلرینی ملتك احوال اجتماعیه ودینیه‌سنه‌ده اوزاتمقدن چکینمدیلر. ملت اوته‌ده حدودلرده وطنی مدافعه ایچون مبذولاً قانی آقیتیرکن بریده بر طاقیم آدملر عمداً انقلاب اجتماعی حصوله کتیرمك ایچون ملتك عنعناتیله، حسیاتیله مجادله‌قاپولرینی آچمشلردی. اونلره «نه یاپیورسکز؟ انصافه کلیکز!» دینلدیکی زمان:

— یکیدن یاپمق ایچون ساحه‌یی تمیزله‌یورز، دییورلردی.

الحاصل یکی بر شکلده تجلی ایدن بو ایکنجی غربلیلاشمق حرکتی ده ملتی اوچورومك کنارینه قدر کتیروب اوراده براقیورنجه افکاره مدهش بر یأس وفتور مستولی اولدی. حدودده چارپیشان قهرمان آرقه‌سنه دوندی، باقدی که نه یار قالمش، نه دیار. اوکنه باقدی، مظلم درینلکلر بینینی دوندوردی.

بر مدت بویله بر دورهٔ فترت کچیردکدن صوکره عنایت حقله بوکون بوراده یکیدن جانلانان ملت، بر طرفدن اسکی یارلرینی صارمقله مشغول اولورکن دیکر طرفدن‌ده متمادیاً آقین ایدن غرب حکومتلرینی توقیف ایچون بذل موجودیت ایدییور. تارمار اولان هر شیئك یکیدن تأسیسنه چالیشدیغی بویله بر زمانده هیچ شبهه‌سزدرکه اك زیاده اعتنا واهتمامه شایان اولان ملتك احوال اجتماعیه ودینیه‌سیدر. چونکه اك زیاده تخریبه اوغرایان اودر. وهر شیدن اول بونك اخلالدن مصونیتی تأمین اولونمق ضروریدر. زیرا بر ملتك ساحهٔ حیاتده‌کی موقعی اونك بنیهٔ اجتماعیه‌سنده‌کی صلابت ومتانتیله متناسبدر.

هیچ شبهه یوقدرکه بو خصوصده اك مؤثر عامل بر طرفدن عائله‌لر ایسه دیکر طرفدن‌ده فکر وعرفان مؤسسه‌لریدر. تعلیم وتربیه اساسلری بوزوق اولان ملتلرك بنیهٔ اجتماعیه‌لری هیچ بر زمان قوتلی اوله‌ماز. بناءً علیه ملتك قدرت وقابلیت حیاتیه‌سنی چوکمکدن محافظه ایچون آکا دائمی صورتده فیض وعرفان منبعی اوله‌جق مکتبلری دوشمش اولدیغی مادی ومعنوی انحطاطدن قورتارمق بوکونك اك مهم واك مستعجل بر ایشیدر. زیرا ادارهٔ سابقه دیکر ساحه‌لرده اولدیغی کبی بو خصوصده‌ده پك مهم تخریبات حصوله کتیرمشدی.

ادارهٔ سابقه مکتبلرده دیندن اثر براقامق، یعنی کندی تعبیرلرنجه بو مؤسسه‌لری لائیق — لادینی — بر حاله قویمق ایچون بوتون موجودیتیله چالیشدی. تدریسات دینیه‌نك اصلاحی ایچون جدی هیچ بر تشبثده بولنمادی. بالالتزام دین تدریساتنی نااهللرك النده براقدی. اك آز معاش آلانلر علوم دینیه خواجه‌لریدی. اکر معارف نظارتی ایسته‌سه‌یدی اساسلی بر صورتده بو مسئله‌یی اصلاح ایده‌مزمیدی؟ بو خصوصده بر آز فداکارلقده بولونسه‌یدی اك کوزل کتابلری یازدیرابیلیر، — بر آز کوجلکله‌ده اولسه — چوجقلره دینی سودیره‌جك مقتدر معلملر بوله‌بیلیردی. بر زمانلر ناصل مدرسه‌لر بیقیلمق ایچون کندی حاللرینه ترك اولوندیسه مکتبلرده‌کی علوم دینیه تدریساتی‌ده کندی کندینه سقوط ایتمك اوزره تماميله اهمال ایدیلدی.

یالکز اهمال دکل، چوجقلرده دین حسنی کوشه‌تمك ایچون معارف نظارتی الندن کلن هر شیئی یاپمقدن چکینمدی. دین امر وجدانیدر، ایسته‌ین قیلسون ایسته‌مه‌ین قیلماسون، دییه مکتبلرده نماز مکلفیتی

قالديردی. نماز قيلمق ايسته‌ينلر ايچون مكتبك الك كوتو يرينی كوستردی. بعض مكتبلرده – مثلا قنديللی انات سلطانيسنده – مقدما مسجد ايچون تخصيص ايديلن بر اوطه دانس صالونی ياپيلدی. مكتبك صالونلرينه، تياترو صحنه‌لرينه ويريلن اهميتك، اختيار ايديلن فداكارلغك اونده بری مسجدينه صرف ايديلمدی. بالالتزام توز طوپراق ايچنده براقيلدی. آبدست المق ايچون وقتيله ياپيلان متعدد موصلقلر قالديريلدی. اياق ييقانميه‌جق قدر يوكسك، صو اچيله‌جك وآره‌صيره يوز يقامه‌يه مخصوص، آبدسته هيچ يارامه‌يه‌جق يالكز برقاچ موصلق ايله اكتفا ايدلدی. درس ساعتلرينك ترتيبنده اوقات صلاته هيچ نظر دقته آلنمادی. ليلی مكتبلرده صباحلری اغتسال ساعتی بيله تخصيص اولونمادی.

ديكر طرفدن بعض معلملر ومديرلر هر فرصت دوشدكجه حقايق دينيه‌يی استخفاف واستحقار ايله قارشيلاديلر، دينه مخالف افعال قبيحه‌يی تسهيل ايتديلر، وظائف دينيه‌نك ايفاسنی فعلاً اوله‌مادیغی صورتده معناً اكمال ايتديلر. بو قبيل معلملر ومديرلر معارف نظارتجه الك چوق حمايه‌يه، مكافاته لايق كورولديلر. مكتبلر تياترو صحنه‌لرينه چوريلدی. زمان اولدی كه – مثلا قنديللی انات سلطانيسنده – اون سكز يكرمی ياشنده قيزلری سوسله‌ديلر، صحنه‌يه چيقارديلر، اسارت اركانينه سير ايتديرديلر. بونلره قارشی هيچ كيمسه اغزينی آچوبده بر سوز سويله‌يه‌مدی. سانسورلر درحال او اعتراضلری قيزيله بوزارلردی.

زمان اولدی كه معارف ناظری اوله‌جق ذات كوزل قيزلری سچمك ايچون مكتب مكتب طولاشدی. كوزينه كسديردكلرينی نظارته چاغيرمقدن اوتانمادی. صوكره اوكا (فضيلت مكافاتی) ويرمه‌يه قالقيشدی. بوتون بو رذالتلر رسماً معلومدر. شبهه ايدنلر اولورسه اسملريله سويله‌يه‌بيلرز.

ايشته چوجقلرمزی تربيه ايده‌جك معارف مؤسسه‌سی بويله بر سقوطه اوغرامشدی. بالطبع بو فابريقه‌نك يتشديره‌جكی محصول ملتك روحنه اويغون اوله‌مازدی. معلمه ديه بنات مسلمه‌نك باشنه كچن بعض مربيه‌لرك شكلی، قيافتی خلقی معارفدن اوركوتدی، صوغوتدی. بعض كنج معلملرده احوال واطواری، افكار ومشربی، خلقك عادات وشعائرينه قارشی استخفافلری حقنده بر امنيتسزلك حسی توليد ايتدی. خلق – يعنی ملتك اصل كوكده‌سی – بو اوروزكاری بكنمدی. چوجقلرينی بونلرك يد تربيته توديع ايتمكده ترددن، شبهه‌دن قورتولامادی. بالطبع چوجقلرك اوقومه‌سنی، تحصيل كورمه‌سنی ايستيوردی. فقط نتيجه‌سی نه اوله‌جقدی؟ بو كورديكی نمونه كبی دكلی؟ اساساً او اونی بكنميوردی. بكنمك شويله دورسون، چوجقلرينك اونلر كبی اولمه‌سنی بر فلاكت عد ايديوردی.

صوكره مكتبلره سياست صوقديلر. معلملر درسی اونوده‌رق سياسی پروپاغاندالرله اشتغاله باشلاديلر. جنكيزك، هلاكونك فتوحاتی مفاخر مليه نامنه رسماً مكتب كتابلرينه قونولدی.

«اوقاف مكتبلرنده چوجقلره دينی تربيه ويريليور، بر مملكتده ايكی درلو تدريسات اولماز» ديه معارف نظارتی بوتون مكاتب وقفيه‌يی سد ايتدی. كنديسی‌ده برشی ياپامادی. بو صورتله هر طرفده تحصيل ابتدائی بحرانی باشلادی. معارف نظارتنك ابتدائی مكتبی، كوی مكتبی، صنعت مكتبی كبی كوچك شيلرله اوغراشمه‌يه وقتی يوقدی. اونك پك مهم وظيفه‌سی واردی: انقلاب اجتماعی ياپيوردی. فرانسه‌نك ياپديغی كبی مكتبلری لائيق بر حاله كتيريوردی. ملتك كهنه اجتماعياتنی دكيشديريوردی. تام غرب قفاسنده كنجلر يتشديرمك ايچون چاليشيوردی.

ايشته مملكتده‌كی جهل عمومی‌يی ازاله ايله مكلف اولان معارف نظارتی تعليم وتربيه‌يه بويله بر استقامت ويرمشدی. معارف فابريقه‌لری متمادياً مستهلك وخلقك نه ياپاجغی محصول يتشديريوردی. ميليونلرجه مصرفلر بو اوغورده هبا اولوب كيديوردی. جهالت ايسه كوندن كونه زياده‌لشيوردی. مملكتك هر طرفنده صنايع وتجارت غير مسلملرك اللرينه كچيوردی. چونكه اونلر مكتبلرينه بو اجتماعی انقلاب دينه دوشمشلردی، نه‌ده مأموريت ويرمك هوسنه. اونلر متمادياً ارباب صنعت وتجارت يتشديريورلردی. اونلرك علم وهنری زنكينلشدكجه بزم جهالتمز قويولاشيوردی. حريفلر بزی كندی يورديمزده اسارت آلتنه صوقديلر، اقتصادی زنجيرلرله باغلامشلردی.

مسئله چوق مهمدر. بر ملتك حيات واستقلالی علم وعرفان ساحه‌سنده كوستره‌جكی قدرتله متناسبدر. بو مسئله دولتك ده حياتيدر. هر شيدن اول خلقك جهالتنی ازاله لازمدر. معارفه قارشی خلقك رغبتنی جلب ايچون اونك عنعناته، حسياتنه اويغون بر طرزی اختيار ايتمك ضروريدر. بونی تقدير ايده‌مه‌ين معلم ومعلمه‌لر بو اوجاقلری محيطده هيچ بر ايش كوره‌مزلر. اوندن صوكره آز مصرفله چوق ايش كورمه‌يه چاليشمق الزمدر. زيرا ملتمز فقيردر. كويلرده مكتب تأسيسی ايچون الك قولای والك ساده اصوللری ترجيح ايتمك اقتضا ايدر. برقاچ كوی آره‌سنده ليلی ابتدائی مكتبلری، شهرلرده كوچوك صنعت مكتبلری تشكيل ايتمك يولنی بولمق ضروريدر. غير مسلملرك بو خصوصده اختيار ايتدكلری فداكارلق، كوستردكلری موفقيت شايان حيرتدر.

استانبول معارف نظارتی بو مملكتك علم وعرفانه نه قدر ضرر ياپمق ممكنسه بالغاً مابلغ هپسنی اجرايه موفق اولدی. بو كون آناطوليده كورديكمز عمومی جهالت بونی پك كوزل اثبات ايدر. بونك ايچون بزجه الك مشكل وآغير وظيفه معارف وكالتنك اوموزلرنده‌در. بوتون يوردلره اوچاره بوله‌جقدر: مكتبلرده يوزولان معنوياتی تقويه ايده‌جك، ملتك روحنه اويغون بر تربيه ويره‌جك، تدريساتی اصلاح ايده‌جك، خلقده معارفه قارشی بيوك بر رغبت اويانديره‌جق، مكتبلردن سياستی قالديره‌جق، يكنسق اسلامی بر تربيه ويره‌جك، كوی مكتبلری، صنعت مكتبلری آچه‌جق، فنی ايلروله‌ته‌جك،

معنویاتی دوزكون مستحصلار یتشدیره‌جك ، حاصلی مكتبلر مادی، معنوی مملكت ایچون مفید اوله‌جق عناصر یتشدیرر بر استقامت ساده ویره‌جك...

بو قدر تخریبات قارشوسنده بو كا موفق اولمه‌نك قولای اولمادیغنی تسلیم ایدرز. فقط عزم ایتدكدن ، هر ایشی اهلنه تودیع ایتدكدن صوكره موفقیت حاصل اوله‌جغنه ده اعتمادمز واردر . معارف وكیلی حمدالله صبحی بك افندی ایله كوروشدیكمز زمان هپ بو دردلری موضوع بحث ایدییورز . كندیسی ده مكتبلرك بو كونكی حالی اولدیغی كبی كوریورلر و مادی ، معنوی صورتده اصلاحی ایچون چالیشیورلر . بو خصوصده‌كی همت و فعالیتلری حقیقةً تقدیره شایاندر. بزه كوزل كوزل بعض تصورلرندن، تشبثلرندن بحث ایتدیلر . پك ممنون اولدق . و كوروشدكلرمزی بر ملاقات شكلنده نشر ایچون مساعده‌لرینی رجا ایتدك . مع الممنونیه قبول بویوردیلر. بونلرك هر كسجه بیلنمسی مملكتی جهلدن قورتارمق ایچون ال برلكیله چالیشیلمسی اك متحتم بر وظیفه‌در .

اشرف ادیب

* * *

حمدالله صبحی بك افندینك

معارفه متعلق مسائل مختلفه حقنده‌كی نقطهٔ نظرلری

مكتبلرده تدریسات دینیه :

تدریساتمز عمومی بر ضعف ایچنده‌در. یالكز دینی تدریسات دكل، بوتون تدریسات هپ بردن كوشك وضعیفدر . آره‌ده علم و وظیفه عشقی دویمش بر قسم معلملرمز كندیلرینه سفالتدن باشقه برشی تأمین ایتمه‌ین بر مسلك داخلنده قلبلرندن، وایمانلرندن آلدقلری قوت و حرارتله چوق فائده‌لی بر صورتده چالیشمقده دوام ایتمیورلر دكل . فقط هر حالده بر درسی آیریجه عمومیتی داخلنده مطالعه ایدرسك كورورز كه اونی تقویه ایدیله‌جك ، اتمام ایدیله‌جك بر جهت واردر . دوشونمه‌لیم كه بوتون تدریساتده برنجی مسئله معلم ، معلملرك رفاهی مسئله‌سیدر . هر كس دماغنده وقلبنده نه‌سی وارسه اونی ویره‌بیلیر . دینی یالكز بر فكر مسئله‌سی تلقی ایتمك خطادر . دین عین زمانده بر حساسیت مسئله‌سیدر . دینی یالكز دوشوندیرمه‌ملی ، عین زمانده دویورملی. دینی یالكز بر عبادت و اعتقاد مسئله‌سی صورتنده تلقین ایتمه‌ملی ، اونك بر ده مدنیت مسئله‌سی اولدیغنی آكلاته‌بیلمه‌لی، دویوره‌بیلمه‌لیدر .

دین خواجه‌لری درسلرینی قوص قوجه بر كلدن یالكز بر جزئی آلمق صورتنده اوكره‌تمكله اكتفا ایتدكجه ایسته‌دیكمز تأثیری آلامایه‌جغز . بر تاریخ اسلام، بر مدنیت اسلامیه واردر. دین خواجه‌لری بونلری بیلمكه مجبوردرلر . مدنیت اسلامیه‌نك علم وصنعت ساحه‌سنده حائز اولدیغی موقعی، اسلام ملتلرك روحی خبرلری اولمقسزین بو قدر یكدیكرینه تقریب ایده‌بیلن تربیهٔ مشتركه اساساتی بیلمه‌ین خواجه‌لر چوجقلرمزك كوزی اوكنده اسلامیتی حقیقی بویوكلكی ایله نصل تشخیص ایده‌بیلیرلر ؟ تدریسات دینیه آنجق تاریخ اسلام و تاریخ مدنیت اسلامیه ایله اتمام ایدیله‌بیلیر ؛ چوجقلرمزه منسوب اولدقلری دینی عشق و حرمتله تلقین ایده‌جك اك مؤثر واسطه‌لردن بری ده تراجم مشاهیر اسلامدر ، حالبوكه بوكونی نظر دقته آلیكز. كوره‌جكسكز كه مكتبلرمزده بو شامل فكردن چوق آز بر اثر واردر . موسوی دینی بر مدنیت وجوده كتیره‌مشدر . موسوی مدنیتی دیه برشی بیلمیورز . فقط اسلام مدنیتی دیه طانلمش هر جنس آثاردن، مؤسساتدن، ادابدن متشكل بر عالم مخصوص واردر. بز بو فكر ایله، دین تدریساتنی ویره‌جك كیمسه‌لرك اك مكمل شرائطی حائز ذوات آراسندن انتخاب ایدیله‌بیلمه‌سی ایچون، ۳۳۷ سنه‌سنه عائد معارف بودجه‌سنده دین خواجه‌لرینك معاشلرینی اوچ درت مثلی یوكسلتدم . فكردن دها ساری برشی واردر . عشق ؛ وعشق حالنه كچمه‌مش بر فكر یاری یاری‌به اولودر ، غیر مؤثردر . معارف ایشنده‌ز اوجوزلق اندیشه‌سنی قالدیرمالی‌یز ، علم مسئله‌سی اوزرنده بیلیر بازارلق ایدركبی چكیشدكمی آله‌جغمز نتیجه بودر ، اوجوز معلم اوجوز آدام یتشدیرر .

چوجقلقدن بری یوزلرجه دفعه خاطرلادیغم تاریخی بر حكایه‌یی سزه‌ده سویلیه‌جكم . ماكدونیا قرالی فیلیپ اوغلی اسكندرك تربیه و تحصیلی ایچون بر خواجه‌یه لزوم كورور وسراینده بریسنی بو خواجه‌یی بولمغه مأمور ایدر . ندیم آریسطوطه مراجعت ایدر و [illegible] آكلاتدقدن صكره قاچ پاره ایسته‌دیكنی صورار ، ارسطوطك طلب ایتدیكی مقدار بو سرای آدمنه اوقدر فضله كورونور كه درحال حدتله اعتراض ایدر :

— بو پاره ایله اسكندره بر كوله صاتون آلیرز .

حكیم جواب ویرر :

— خیر ایكی كوله صاتین آلیرسكز . چونكه اصل كوله چوجوغكزی ده كوله اوله‌رق یتشدیرر ، بو صورتله ایكی كوله‌یه مالك اولورسكز .

اوكرتمك ایچون بیلمه‌لی ، دویورمق ایچون دویمه‌لی . بیچاره‌لك تداوی و اصلاح ایدیله‌جك جهت بوراسیدر. دین درسنی دماغه كوتورن اك یاقین یول قلبدن كچر . بوكا بوتون دنیاده یاپیلان تجربه كافی بر دلیلدر .

مكتبلرده تربیهٔ دینیه :

— مكتبلرده وعائله‌لرده ، دها عمومی بر صورتده بوتون مملكتده جماعت حالنده طوپلانان بر طاقیم انسانلرك عینی دوشونجه و عینی حس ایچنده برلشمه‌لرندن متولد ذوق روحانی‌یی ، بو حظ سعادتی درجه درجه اونوتمش اولمه‌مز بزم ایچون بر سبب ضعف اولمشدر . مكتبلرك تربیهٔ دینیه اعتباریله كوستردیكی اهمال عائله‌لردن و بلده‌لرمزدن سرایت ایدن عمومی اهمالك هر طرفدن صیزوب كلن تأثیریله پك زیاده علاقه‌داردر . معبدلرمز بوشالمشدر . چونكه اوراده قطب جاذب خدمتنی كورن بوتون واعظلرمز ، بویوك خطبای دین اكسیلمش وقسماً اونلرك یرلرینه دینی بر طاقیم خرافه‌لرله قاریشدیران یاریم عالملر قائم اولمشدر . مكتبلرمزده تدریسات ایچون واقع اولدیغی كبی تربیهٔ دینیه ایچون حقیقی عالملره محتاجز . چوجقلرمزه عبادتی تأمین ایتملی‌یز . وعبادتك

شرط اساسیسی سویله سویله قلبی ودرین بر تمایلله ایفا ایدیلملیدر . بنم کبی دوقوز، اون اوروپا مملکتنی زیارت ایتمش اولان بر آدم کلیسالری وجد واستغراق ایله دولدیران خاشع بر جماعتك اسباب تأثر وتهیجنی کندی کوزیله کورمکه کافی فرصتلر بولمشدر .

تعطیل زمانی قدر یاورولرمزك امر وجبر آلتنده دکل ، فقط اك طبیعی بر تمایلله ودیکر وظیفه‌لرینی بابالری کبی دینی وظیفه‌لرینی، عباداتلرینی ده ایفا ایتملری ایچون لازم کلن تدبیرلری تقریر ، تثبیت ایده‌جکز . تدریس قدر بو تربیه‌ده اونلرك روحلرینی بیتامغه واونلری مشترك دویغو ومشترك دوشونجه ایچنده بربرینه دها مربوط ، دها صادق ایمان قارده‌شلری اوله‌رق یتشدیرمکه یاردیم ایده‌جکز .

معلمه‌لرك شكل وقیافتی :

— تدریسات ابتدائیه‌یی عمومیتله قادینلرمزك الینه ویرمك چوق فائده‌لی بر تدبیر اوله‌جقدر . دارالمعلماتلرده وقیز سلطانیلرنده شبهه‌سز ینه درسلرك پك مهم بر قسمی معلمه‌لر طرفندن اداره ایدیله‌جکدر . موجود تشکیلاتده کانجه اون ایکی ، اون اوچ سنه‌دن بری بو مسئله اطرافنده اویانمش اولان بوتون تلقیاته باینه‌ن علاقه‌دار بر آدم صفتیله قانع اولدم که خلقمز ، کوسترلمش مقصدیله دکل ، فقط احتیاج حالنده قادینلرمزك درعهده ایده‌بیله‌جکی هیچ بر ایشه معترض دکلدر . ملتك بو کون اکثریت عظیمه‌سنی تشکیل ایدن قادین قسمی احتیاجلرك سوقیله ایش عالمنه دالمش ، چالیشیور . او ، چفتجیدر ، صاتیجیدر ، اصنافدر ، هر شیدر . حیات اورته‌سنده بر قهرمان سعی وعملدر . کیمسه بونلره اعتراض ایتمیور . اعتراض ، سیسی نمایشکار بر صورتده التزام ایدن ؛ ساده‌لك ، وقار و تمکین کبی کندیسنه حرمت ایدن هر قادینی تمییز ایدن اوصاف وخصایصه اهمیت ویرمین کیمسه‌لره متوجهدر. آمریقا ، اسوچ و انکلیز قادینلری خارجی قافلرنده چوق کبار بر ساده‌لکله کزیرلر . یوزلرنده ، البسه‌لرنده باشقه‌لرینك کوزی حساسیته ایلام ایدیلمش تزییندن بر اثر یوقدر . معلمه‌لرمز اساساً اکثریتله ینه بر ساده‌لك ، وقار وتمکین داخلنده یاشیورلر . اونلرك بر عائله قادینی ، بر مربی وبر وطنداش اوله‌رق حائز اولدقلری حقوق موقعلرینه ووظیفه‌لرینه ویریلن بیوك اهمیتی ایضاح ایدر . بوتون منورلرمزك کندی ملتلرینه ومدنیتلرینه دوغرو یاپدقلری عمومی رجوع حرکتی امینم که چوجقلرمزك تحصیل وتربیه‌سنده بوقدر مبجل بر حسن تأثیره مالك اولان معلمه‌لرمزی منسوب اولدقلری ملتك بوتون دیکر ملل فاضله‌ده اولدیغی کبی مربی ومربیه‌لردن ساده‌لك ووقار آرامق خصوصنده‌کی تمایلنی هر زماندن دها فضله بر اهمیتله نظر دقته آلدیره‌جقدر .

دارالمعلماتمزده بوتون لیلی مکتبلرده اولدیغی کبی قاپالی ومنزوی حیاتدن متولد اولان تمایلاتی نظر دقته آلمق لازمکلیر . بونك ایچون ومؤسسه‌لرده وظیفهٔ تدریساتی درعهده ایده‌جك معلمه ومعلملرك انتخابی مسئله‌سی اقتدار واخلاق ایله اولدیغی قدر یاش ایله‌ده علاقه‌داردر. بر معلمه خانم شرائط متساویه‌یی حائز اولدیغی وقت بر معلمه ترجیح ایدلملی ومعلملرده هیچ اولمازسه قیزلره « اولادلرم ! » دیه بیله‌جك بر یاشده اولمالیدر . یکی سنهٔ دوریه‌دن اعتباراً بو جهت نظر دقته آلینه‌جقدر .

معارفه ویریله‌جك استقامت :

— بر مملکتده قیز وارکك چوجقلریمزی یتشدیره‌جك اوچ درت سلطانی بر طرفه براقیلیرسه ابتدائی تدریساتدن اعتباراً مکتبلرمز صنعت وتجارت مکتبلری حالنه قونه‌جقدر . آناطولیده آمریقالیلر طرفندن آچیلان مکتبلر بو نقطهٔ نظردن بزم ایچون پك زیاده دقته لایقدر . مثلا ترزی ، مارانغوز ، قوندره‌جی ، طوقومه‌جی کبی مملکتك محتاج اولدیغی بوتون صنعتکارلری یتشدیرن بو مکتبلر ارمنی وروم چوجقلرینی ثروته ، رفاهه ، حاکمیته حاضرلایور . صاغلام بر عرفان وصاغلام بر صنعتکارلق . مکتبلرك بیکلرجه ارمنی یتیمنه وروم چوجقلرینه قازاندیردیغی حیات ومعیشت قوتنی تشکیل ایدر . حال بوکه بزم مکتبلرمز نظریدر . وبالخاصه مأمور مکتبیدر . بونك ایچون بوتون تدریسات عملیلشدیریله‌جك ومحلی استحصالات ایله علاقه‌دار اوله‌جقدر. تالی مکتبلرمز مطلق چوجوغی عائله‌سنك معیشتنه تأثیر ایدن ساحه‌ده نظری وتجربی فضله معلومات ایله یتیشدیرمه‌لیدر . استانبول کبی حکومت مرکزی اولمق دولایسیله مأموری چوق اولان بر شهرمز بر طرفه براقیلیرسه دیکر بوتون قصبه وکویلرمزده هر عائله‌نك طوپراقدن ، صنعتدن ویا تجارتدن چیقمه بر معیشتی واردر . بوتون مسئله بو منبع معیشتی چوجوغك نظری وعملی معلوماتیله بویولتمکدره بو مقصدله و تعطیلدن اعتباراً وسائط وعناصر لازمه‌یی حاضرلایه‌رق بوتون اعدادیلرمزی مملکتده ایش آدمی یتشدیره‌جك حاله قویمغه باشلایه‌جغز . ومعناده چوجوقلرمزی باشقه ملتلری تقلید ایتمکدن فرنکلك اوزنتیسندن تجرید ایدرك کندی عنعنه‌لری، کندی ملیتلری داخلنده ، خلقك سودیکنی سور ، خلقك حرمت ایتدیکنه حرمت ایدر ؛ دیننه ، طوپراغه وملیتنه مربوط انسانلر اوله‌رق یتشدیره‌جکز .

مکتب ومدرسه اختلافی :

مکتب ومدرسه اختلافی ایکی بیوك خطادن تولد ایتمشدر . مدرسه‌لر اختصاص مکتبلریدر . طبیه ، حربیه ، مهندس مکتبلری کبی . بورده دیکر علوم ایله برابر بالخاصه علوم شرعیه اوقوتولور . حال بوکه هر نه‌دنسه ذهنلرده غریب بر ضلالت نتیجه‌سی اوله‌رق مکتبلری دنیا مدرسه‌لری‌نی مدرسه‌لری آخرت مکتبلری تلقی ایتدك . اولکیلرده دینی تربیه‌یی بوسبتون اهمال ایتدك . ایکنجیلرده ایسه حیاتی بر قیمتی حائز اولان علومی بر کناره براقدق . بوتون اختصاصلر کبی دینی علومده بیوك بر احاطه‌سی اولان ذواتده شدتله محتاجز . یالکز بر امید صورتنده

دکل . مملکتك تورلرنده صوك سنه‌لرده کوردیکم جریانلری نظر دقته آله‌رق سویلیورم که بو اختلاف ، بو اچوروم کندی کندینه زائل اوله‌جقدر . چونکه مکتبلرك یتیشدیردکلری ده مدرسه‌لرك یتیشدیردکلری کبی کندیمزه دوغه‌من ، کندیمز قالمه‌من ، اصلمزه صادق قالمه‌من فکرنده اتحاد ایتمشلردر . بو اعتبارله آرتق دوده یکی صابطرله نفرلرك قلبنی برلشدیرن ، مکتبده خوجه ایله طلبه‌سنی قادر بر فکر اطرافنده طوپلایان بوجریان مدرسه ایله مکتب اختلافنی کوکندن سوکه‌جکدر . شعورمز آرتدیجه ، کندی قلبلر دها یاپیلان حسدی بر نوع عما ایله کورمه‌مك بجزه‌لکندن قورتولدقجه یاقلاشه‌جق ویرا حمز ، بونك ایچون مدرسه‌ده اکسیك اولانی مدرسه‌یه ، مکتبده اکسیك اولانی مکتبه علاوه ایتملیدر . تنظیمات جریاننك فرنکلکدن موده‌سی آرتق سقوط ایتمشدر . «مابعدی واردر»

شئون

هر هفته‌نك اك مهم حادثات و وقایعك خلاصه‌سیدر .

آنقره :

بو هفته‌نك الامهم واك مسعود حادثه‌سی فغانستان حکومت اسلامیه‌سنك سفیر محترمی سلطان احمد خان حضرتلرینك انقره‌یی تشریفلریدر . اقوام اسلامیه آره‌سنده شجاعتیله ، قهرمانلغیله ، صلابتیله شهرتشعار اولان بو نجیب ملت ایله مناسبات سیاسیه‌نك تأسیسی ان‌شاءالله اسلام عالمنده بویوك بر دور انکشاف و تعالینك مبدأی اوله‌جقدر .

جبهه‌لر :

شمالده و جنوبده منهزم اولان یونان اوردولری کوچ حال ایله اسکی موضعلرینه چکیلمشلردر ؛ شیمدی قهرمان اوردومزك قارشیسنده سیرلر مجدده تعرضه‌لك عاقبتلرینه انتظار ایدیورلر . خائن دشمن شمالده اولدیغی کبی جنوبده ده چکیلیرکن چوق اسلام کویلرینی یاقمش ، اهالیسنی قتل ایلمشدر . بو هفته جبهه‌لرده کشف قوللرینك مصادمه‌لرندن باشقه اهمیتلی محاربه‌لر اولمامشدر . دشمن آطه بازارنده و دیکر قصبه‌لرده اولدیغی کبی احراق ، قتل ، یغما ، عرضه تجاوز کبی اك شنیع جنایات و مظالم ارتکابندن چکینمه‌مشدر .

§ بو مهم ظفریت هر طرفده پك مهم تأثیرلر حصوله کتیرمشدر .

§ یونان اردوسنك مغلوبیتی اوزرینه ازمیر روملرینی بویوك بر یأس و نومیدی استیلا ایتمشدر . پاپاسلر کلیسالرده روملری حربه تشویق ایدیورلر . ازمیر جبهه‌لردن فرار ایدن روم و یونانلی عسکرلرله طولمشدر . افراد و ضابطان قایقلره آتلایه‌رق متمادیاً آطه‌لره قاچیورلر . ازمیر روملری یونانستانه عسکر ویرمه‌جکلرینی بیلدیرمشلردر . وضعیتی تهلکه‌لی کورن یونان ارکان حربیه‌سی مغنیسانی تحکیمه لزوم کورمشدر . ازمیتده دوچار هزیمت اولان مغنیسا فرقه‌سی بقیه‌سی بروسه‌یه نقل ایدیلیور . یونان اردولرینك هزیمتی یونانستانده پك زیاده غلیانی موجب اولدیغی جهتله هر احتماله قارشی اداره‌ٔ عرفیه اعلان اولونمشدر . ارکان حربیه رئیسی دکیشدیریلمشدر . یونانلیلر ازمیرده مظالم و شناعتلرینی پك زیاده آرتیرمشلردر .

§ ازمیرده یونانلیلر فرانسزلری تحقیر ایتمشلردر . یونان عسکرلریله فرانسزلر آره‌سنده مصادمه اولمشدر . بر فرانسز زرهلیسی ازمیر لیمانینده لنکر انداز اولمشدر . یونانلیلر آلدقلری سلاحلرله کیلرده‌کی فرانسز بایراغنی دها ایلك دفعه چیکنمشلردر . فرانسزلر اسیلوده قاردکی رومی پطریقخانه‌سنی تحری ایدرك کلیتلی توفك ، مترالیوز ، بومبا و سائر مواد حربیه بولمشلردر .

بالقانلر :

بولغارلر منتظم و قوتلی چته‌لر و کوکللی عسکرلرله یوکوسلاو اراضیسنه تجاوزی یوکوسلاو حکومتنی تلاشه دوشورمشدر . صوفیه‌ده‌کی یونان ، صرب ، رومانیا سفیرلری بو حرکتی پروتستو ایتمشلردر . مع مافیه بولغارلر یونانه قارشی صربیله تشریك مساعیه چالیشیورلر . بو مقصدله بولغار حربیه ناظری بلغراده عزیمت ایتمشدر . صربلرده سلانیکی ایسته‌یورلر .

یونان حکومتی آرنا ودلق یونان حدودنده‌کی محاربه‌نك اسبابنی رسماً صورمشدر . صربلرله آرناوودلر آره‌سنده ده کرکینلك واردر .

اوروپا :

آلمانیا ایله فرانسه‌نك یکدیکرینه قارشی آلدقلری وضعیت پك نازك بر صفحه‌یه کیرمشدر . هر ایکی طرف بربرینی تهدید ایتمکده‌در . فرانسه باش وکیلی مجلس مبعوثان کرسیسنده اکر آلمانیا بورجلرینی تأدیه ایتمه‌مك ایچون تعللده دوام ایده‌جك اولورسه دمیر پرمغك باشنه بندیره‌جکنی ، آلمانیانك عنادینه آرتیق تحمل ایدیله‌میه‌جکنی ، آلمانیانك صوك دقیقه‌لری یاقلاشمقده اولدیغنی » بغیره‌رق سویلیور . دیکر طرفدن آلمانلر متفقلرك وطنپرورلك آلمان اراضیسندن متفقلرك الدوله‌لرینی پروتستو ایدیور و بو حالك دوامی صلح عمومی‌یی بویوك بر تهلکه ایچنده براقدیغنی آکلاتیور .

مجارو رومانیا حدودلرنده حربا مرلری کورونیور . مجارلرك بولونیه‌یله برلشه‌رك رومانیایه تجاوزی احتمالندن بحث اولونیور . اسلاویاده بویوك مقیاسده اختلال تربیه‌سی کشف اولونمشدر . صرب اردولری ده مجارلری تهدید ایدیور .

انکلتره‌ده عمله‌نك غره‌وی مدهش بر شکل آلمشدر . انکلتره سفربرلك اعلانینه مجبور اولمشدر . ایرلانده‌ده انکلیزلرله مصادمه‌لر دوام ایدیور . بریتانیا ایرلانده‌ده (هوم رول) قانونی تطبیق ایده‌جکنی اعلان ایلمش اولمسنه رغماً ایرلاندالیلر سلاحلرینی اللرندن براقمیورلر . انکلتره ایله دائمی صورتده حال حربده قاله‌جقلرینی بیلدیرمشلردر .

موسقوواده أخیراً انعقاد ایدن بر قوموینست قونغره‌سنده (قامنه‌ف) ، بحر محیط کبیر سواحلنك تصرف و تملکی یوزندن انکلتره ایله آمریقا آره‌سنده یکی بر محاربه ظهور ایده‌جکنی سویلمشدر .

ایتالیا و آلمانیاده‌ده موضعی عمله اختلاللری دوام ایتمکده‌در .

آنقره: مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش گوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی و آبونه
صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره گوندرلدیکی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلمسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد

١٣٣٠

ابونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لکی (٢٥٠)
آلتی آیلغی (١٣٠)
غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش ،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده

اخطارات
آبونه بدل پیشیندر
مسلکه موافق آثار ممع
الممنونیه قبول اولنور . درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٧٨ — ٢١ شعبان ١٣٣٩ — جمعه ایرتسی — ٣٠ نیسان ١٣٣٧ — ١٩ جلد

الله قورقوسی

نه عرفاندر ویرن اخلاقه علویت ، نه وجداندر ؛
فضیلت حسی انسانلرده الله قورقوسندندر .
یوره‌کدن چکیلمش فرض ایدیلسین خوفی یزدانك .
نه عرفانك قالیر تأثیری قطعیاً ، نه وجدانك .
حیات آرتق بهیمیدر .. خاییر ، اوندن‌ده آلچاقدر :
یا حیوان باغلیدر فطرتله ، انسان حر مطلقدر .
او هم چیقماز اما خلقتك ثابت حدودندن ،
بشر حالا خبرسز بویله بر قیدك وجودندن !
مگر قلبنده مولادن تجانی حسی بر طوتسون ..
او بر طوتمازسه هیچ معناسی یوقدر قید ناموسك .
هم افرادك ، هم اقوامك بوحسدر ، وارسه ، وجدانی ؛
اونك تعطیلی : انسانیتك توقیع خسرانی !
ودر خلقتده جاری اك بیوك قانونی خلاقك :
اوزدن باشلار اضمحلالی ملتلرده اخلاقك .
فقط ، اخلاقك اضمحلالی اك مدهش بر اضمحلال ؛
نه ملت قورتولور زیرا ، نه ملیت ، نه استقلال .
اوبونجاق صانمایك ! اخلاق ملی روح ملیدر ؛
اونك اعلاسی اك قورقونج اولومدر : موت کلیدر .
اولور جمعیت آرتق چاره‌سز پامال استیلا ؛
مگر قالدیرمش اولسون ، روح ثانی ایندیروب ، مولی .
اوت بر بعث بعدالموته امکان واردر الته ..

بونك تأمینی ، لکن ، بریقین ادوار ، البته ؛
اوجمعیت که وجداننده حاکم خوف یزداندر ؛
بوتون دنیایه صاحبدر ، بوتون اقوامه سلطاندر .
فقط ، افرادی الله قورقوسندن بی‌خبر ملت ،
جگر ، ملتلرك منفوری ، قبطیلر قدر ذلت ؛
معالی میلی هیچ قالماز ، شهامت بوسبوتون قالقار ؛
نه تملك طانیر آرتیق ، نه محکوم اولمادن قورقار .
شرف حرصیله استحقار موت ایتمشکن اجدادی ،
براقاز اویله بر پاکیزه نسلك شمدی احفادی ،
حیات اوغرنده استخفافه شایان کورمدك خسران !
کبرسین تکمه‌لر آلتنده راضی .. چیقمه سین ، تك ، جان !
یوركلر الك ملوث ، الك سفیل آمال ایچون چارپار ؛
سیکیرلر اك محل اندیشه‌دن تیتر طورور پارپار !
اولور جمعیت افرادنجه شخصی منفعت « معبود »
صورارسه‌ك کیمسه بیلمزوارمی « حق » نامنده بر موجود .
او ، طویمق بیلمه‌ین ، معبوده قرباندر حیا حسی ،
حمیت ، آدمیت حسی ، علوی حسلرك هپسی !
بو حسسزلکله جمعیت یاشار دیرلرسه پك یا کلیش :
بولك بر ملت ، اولمش معنویاتیله صاغ قالمش !

محمد عاکف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

«ولقد جاءكم موسى بالبينات .... ان كنتم مؤمنين»

مآل كريمى

موسى سزلره (اللهك برلكنى ، كنديسنك پيغمبرلگنى انكاره مجال اولمايه‌جق صورتده اثبات ايدن) برهانلر كتيرمش ايكن صوكره يانكزدن آيريلير آيريلماز دانايى معبود اتخاذ ايتديكز . سزلر بو حركتكزله نفسكزه نه بويوك ظلم ايتمش اولديكز . هانى بزلر سزدن تورات ايله عمل ايده‌جككزه دائر عهد آلمش ، طورى باشكزدن يوكسلته‌رك سزه : بو بيرديكمز كتابه درت آل ايله صاريلكز ، امرلرمزى ديكله‌يكز . » ديمشدك . (اجدادكز) « ايشتدك ، عصيان ايتدك . » ديديلر . قلبلرندن كفرلريله دانايه ميل برلشدى . اونلره ديكه : « اراده‌كز وجهله مؤمنسه‌كز ايمانكز سزه نه‌قدر فنا شيلر امر ايديور ! »

*
* *

بوقاروده ديمشدك كه موسى عليه السلامك قومى آيات الهيه‌يى كورديكلرى ، بيلدكلرى حالده اوى محترم يانلرندن ايرليور ايرلمز معهود سامرى‌يه [١] منقاد اولمشلردى . سامرى بونلره دانا كبى سس ويرن بر صورت ياپه‌رق « سزك آلهه‌كزده ، موسانك الهى ده بودر . موسى بونى اونوتدى . » ديمشدى . بنى اسرائيل بو دانانك سورولان هيچ بر سؤاله جواب ويره‌مديكنى ؛ كنديلرينه بر منفعت جلب ايتمك ، ياخود توجه ايده‌جك ضررى دفع ايلمك كبى تصرفاتك هيچ برينه قادر اولمادیغنى كورميورلرميدى ؟ ذاتاً هارون عليه السلام بونلره :

— اى قوم سزبو صورتله آلدانيورسكز . سزك تكريكز رحمن ورحيم اولان الله‌در . بو ضلالدن واز كچيكز . بنم امريمه مطيع اولوكز....

ديمشدى .

بو سامرى اصنامه طاپار و اونلرى اليله ياپاردى . اونك ايچون بنى اسرائيله كنديلرندن آلديغى مجوهراتى اريته‌رك ، دوكه‌رك معهود دانايى وجوده كتيرمش و بو دانايه بيلديكمز دانالرك سسنه بكزر بر سس چيقاره بيله‌جك وضعيتى ويرمشدى كه بو مهارت ذاتاً مجوسيلرك صنعتلرندن ايدى .

١] سامره ، ياخود شامره‌يه نسبتدر . كلمه عبرانى براسمدركه عهد قديم كتابلرنده سينى شينه ابدال اولونديغى حالده پك چوق تصادف ايديلير . بو ابدال مألوف بر قاعده‌در . بناءً عليه مسيحيلر طرفندن سامرينك منسوب اولديغى سامريلر حضرت موسادن سنه‌لرجه صوكره كلمشدر ؛ طرزنده وقوع بولان اعتراض وارد دكلدر .

موسيقارشهير (ارجميانوس) طرفندن اورشليمده‌كى اسكى هيكلك تجديدى اثناسنده وجوده كتيريلن اثر صنعتده بو قبيلدندر . اوت ، بو صنعتكار كونك برنده چولدن كچركن بر (برصله) ياوروسى كورمشدى . كنديسى رقيق ، صداسى حزين بر قوش اولان بو برصله يانيق اوتدكجه عادتا بر جيغيرتقانلق وظيفه‌سنى كورور وديكر برصله‌لر هم جنسلرندن حمايه‌يه محتاج بر ياورونك هدر اولوب كتمسنى ايسته‌مدكلرى ايچون يانه قدر كلير . آغزلرنده‌كى زيتونلرى براقير كيدرلردى . صنعتكار بو حالى كورونجه طوردى ، دوشوندى . بالخصوص بو ياورو قوشك صداسنده هم جنسلرينى رقته كتيره‌جك بر باشقه‌لق اولديغنى آكلادى . ايشته اوزمان روزكاره قارشى دوندكجه بو ياورو قوشك چيقارديغى صدايه بكزر صدا ويره‌جك بر آلت وجوده كتيرمك ايچون اوغراشدى . بر چوق تجربه‌لردن ، تجربه‌لردن صوكره مقصودينه نائل اولدى . حقيقةً برصله‌لر صنعتكارك محصول اختراعى اولان سسنى قوشك سسنه قابيلير واكا زيتون طاشيراولديلر . بو موفقيت اوزرينه صنعتكار طريق زهده كيردى واورشليم هيكلك يانته وارەرق بو هيكلى محافظه وظيفه‌سيله موظف بولونان (ارسطرخس) ك هيكلك ايچنه نه زمان قفل ايديلديكنى صوردى . آغستوس كيجه‌لرنده قومولديكنى خبر آلدى . اووقت برصله شكلنده صيرجه‌دن بر صورت اعمال ايتدى . واونى هيكلك اوزرينه اوطورتدى . دها اوزرينه برقبه انشا ايتدى واغستوس سك ايلكنده آچلمسنى امر ايتدى . بو صنعى برصله روزكارك نفوذى سببيله اوتمه‌يه باشلادى . اطرافدن حقيقى برصله‌لر مألوف اولدقلرى وجهله زيتون طاشيمه‌يه باشلادى . بر حالده‌كه هر كون قبه زيتونله طولار ، خلقده بونى اوراده‌كى مدفون اولان آدمك كراتنه ويردى . [١]

ايشته سامرينك اثر صنعتده طبق بو قبيلدندر . اوت ، سامرى آلتوندن دوكديكى وهر طرفنى روزكار اسدكه دانا سسى ويره‌بيله‌جك بر طرزده ترتيب ايتديكى معهود دانا ايله بنى اسرائيل آراسنده‌كى جاهللرى آلداتمش طورمشدى . بناءً عليه بو دانا مسئله‌سى نه خوارق عاداتدندر ، نه ده معقولات دائره‌سندن خارج بر شيدر . بوكا آنجق صنعتدن خبردار اولميان ، هر ويديكنى كورولتويه قاپيلان جاهللر آلدانيرلر .

سامرينك داناسنه طاپمق هوسى بنى اسرائيل جهلاسنك قلبنده ايچه يرلشدى . آرتيق صرف اوكا طاپار وبو اوغورده هارون عليه السلامه عصيان ايدر اولديلر . حضرت هارون بونلره موسى عليه السلامك جانب حقدن كتيرمش اولديغى تورانده‌كى توحيد بارى‌يى وشركك شناعتنى اخطار ايتدكجه « سمعنا وعصينا – ايشتدك وعصيان ايتدك » ديرلر و « موسى طوردن دوننجه‌يه قدر قطعياً دانامزك باشندن آيرلمايز . » اصرارنده بولنورلردى .

بنى اسرائيل توراته ، حضرت موسانك رسالتنه ايناندقلرينه دائر

١] تفسير رازى : جزؤ ١ ، صحيفه ٤٥١

جناب حقه عهد و پیمان شکن بو صورتله دانایه طابع اولمقدن عجبا نه قازاندیلر؟ بو حرکت طریق هدایی کوردکدن صکره ضلاله صاپمقدن، حقیقتی ادراک ایتمش ایکن دیدهٔ بصیرتی کور ایتمکدن باشقه نه‌در؟ جناب حق بونلره ذره قدر ظلم ایتمه‌مشدر. آنجق بونلر کندی نفسلرینه ظلم ایتمشلردر.

الله ذوالجلال بنی اسرائیله کتابنی کوندردی. رسول محترمی حضرت موسی‌یی کندی روح قدسیه‌سیله تأیید بویوردی. بنی اسرائیل ایچون وحی الهی‌یه ایمان ایتمکدن، احکام سماویه دائره‌سی داخلنده قاله‌رق بونی اصلا تجاوز ایتمه‌مکدن عبارت اولان عهد و میثاقی قبول ایتمکدن باشقه چاره قالمدی. جناب حق کندیلرینه حضرت موسانک طورده‌کی مناجاتندن صوکره الواح ایله ناصل کلدیکنی و طورک استقرار و عظمتیله برابر ناصل تپه‌لرینه اینه‌جک ایمش کبی بر وضعیت آلدیغنی بنی اسرائیله کوستردکدن صوکره احکام الهیه‌سنه درت الله صاریله‌رق هیچ بر زمان اونی استخفاف ایتمه‌لرینی و اوکا اتباع ایدنلر کبی طورمامه‌لرینی امر بیوردی.

بنی اسرائیل ظن ایدییورلرمی که ایمان دوداقلر آره‌سنده دونن بر طاقم کلمه‌لردن عبارتدر. اللهک کتابلرینه و آیاتنه ایمان دیمک: اونلره عن صمیم القلب اینانمق، احکامنی تطبیق و محافظه ایتمک، تبلیغ ایتدکلری وعدلری، وعیدلری تصدیق ایلمک دیمکدر. بک علا! حقیقته قارشی عنادده بو قدر ایلری کیدن او آدملرک کتاب الهی‌یه ایمان ایتمکده اولدقلری حقنده‌کی دعوالری ناصل صحیح اوله‌بیلیر؟ اکر ارتکاب ایتدکلری شرکله هیچ بر زمان چکینمدکلری کوناکون اخلاقسزلقلر اعمالری نتیجه‌سی ایسه حقیقةً اوتوهم ایتمکده اولدقلری ایمان کندیلرینه نفعا امرده بولونیورمش! بونلر اصلا مؤمن دکلدرلر.

ارباب نظره خفی دکلدر که بو آیات کریمه‌نک مضامینی آیات سالفه‌ده ده سبق ایتمشدر. بناءً علیه قارئلرمز قرآن کریمده‌کی بعض قصص و احکامک تکررنده‌کی اسبابه دائر سرد ایتمش اولدیغمز سوزلری خاطرلاملیدر.

کمال وضوحنه رغماً قرآنه عائد مسائلک اک مشکللری صیره‌سنده کوستریلن بو مسئله حقنده مسلمانلری برقات دها تنویر ایتمک ایچون اوجه سرد ایتدیکمز مطالعاتی شوراجقده اجمال ایتملی‌یز: قرآن کریم علیه الصلوة والسلام افندیمزه تقریباً یکرمی اوچ سنه ظرفنده نازل اولدی. صوک نازل اولان آیت (اتقوا یوماً ترجعون فیه الی الله) آیت جلیله‌سی ایدی. ایشته بو صوک آیتک نزولیله علیه الصلوة والسلام افندیمزک وفاتی آره‌سنده‌کی بر روایتده سکسان بر، بر روایتده طقوز کون کچمشدی. ایشته بو زمان طویل ایچنده قرآن یا بر حکم الهی‌یی تقریر ایچون، یاخود بر عبرتی انظار امته وضع ایچون، یاخود صورولان بر سؤالی ایضاح ایچون، یاخود اخلاقه مدار ارشاد ویا اوزره اسلامک احوالنی بیان ایچون یت آیت نازل اولمشدی.

بو قاروده سویلمشدک که محررلر، شاعرلر هر زمان عینی موضوعه عائد اولمق اوزره دفعات ایله یازیلر یازارلر، شعرلر سویلرلر. بونکله برابر کرک مقاله‌لری، کرک شعرلری تکرار عد ایدلمز. او حالده تمامله نزولی یکرمی بو قدر سنه‌یی ختامه ایردیرن و هر آیت کریمه‌سنده مقصد وحیی بنیان شرکی دویرمکدن، احکام متینه و آداب قویمه‌سی سایه‌سنده علم، عرفان، مدنیت، حیا، فضیلت اساسلرینی اقامه ایتمکدن باشقه بر شی اولمیان قرآن کریم حقنده نه‌دن بویله تردد‌لره دوشیورز؟ (هو الذی بعث فی الامیین رسولاً منهم یتلو علیهم آیاته ویزکیهم ویعلمهم الکتاب والحکمة وان کانوا من قبل لفی ضلال مبین) او اویله بر فاطر حکیمدر که امیلر ایچلرندن کندی آیات الهیه‌سنی اوقور، اونلری اخلاق رذیله‌دن تطهیر ایدر، کتاب و حکمت تعلیم ایدر بر پیغمبر کوندردی. حال بوکه اونلر اولجه پک آچیق بر ضلال ایچنده ایدیلر.)

شیخ عبدالعزیز چاویش

مسلمانلق جهانه ناصل یاییلدی؟

٣

اسلام تاریخی نامیله حسیاته قاپیلمش اوروپا مؤرخلری طرفندن یازیلان اثرلرده اسلامیتک قلیج قوتیله انتشار ایتمش اولدیغی کوستریلیور. بز بو فکره اشتراک ایتمکده معذورز. چونکه بز کتابمزک باشلانغجنده بیان ایتدیکمز وجهله هر درلو شخصیت و تعصبدن تجرد ایده‌رک، براهین قاطعه ایله اوروپا مؤرخلرینک مسلمانلرله دیانت اسلامیه حقنده‌کی بهتانلرینی جرح ایده‌رک، اثرمزده صرف حقیقتی بوتون عریانلغیله قارئلرمزه عرض ایتمه‌یه تشبث ایدییورز. اوروپا مؤرخلرینک یالکز اسلاملغه سورمک ایچون اختیار ایتدکلری زحمتی دیانت مسیحیه‌یه تشمیل ایتمش اولسه‌لردی بر درجه‌یه قدر آنلری عصبیتله اتهام ایتمزدک. فقط خرستیانلغک کوز کوره خرستیان حکمدارلری طرفندن جبراً اقوام و عناصره قبول ایتدیرلمسی خصوصنده ایدیلان مظالم و تعدیات، مذکور مؤرخلر طرفندن آز اچیق اولسون موضوع بحث ایدلدیکنه باقیلیرسه، اوکبی اثرلرک مدققین و متبحرین نزدنده بر قیمتی حائز اوله‌میه‌جغنه امینز. بو ادعامزی ده (خرستیان میسیون تاریخ) نده «سنت لیوجر St Liudger» له «سنت وایل هد St Willehead» ک ساقسون پاغانلرینی قیلجدن کچوروب استعمال جبر و شدتله آنلری خرستیانلق اصولیله

واقعیز ایتدکلرینی دلیل مقامنده کوسترمکده بر بأس کورمیز .

(شارلمان) لر ده خرستیانلغی ترویج ایچون بوکبی حرکاتی واردر . دانیمارقه‌نك الك حقیقی میسیونرلری اولان St Anagar ایله خلفی قرال Cnut دخی باغانلی (۱) اجرای احکام ایتدکلری ممالکده کوکندن قاروب آتمشلردی .

راهب Gottfried ك پروسیالی بغانلری نه‌یولده خرستیان ایتدیکی و صلیبیوندن معدود اولان خرستیانلرك دیانت مسیحیه‌یی ترویج خصوصنده ارتکاب ایتدکلری کوناکون مظالمك تاریخنی اوقویانلر ، آرتق ظن ایتمم‌که ، بزه قارشو بر سوزیله صرف اید بیلسونلر !

Livouia لیونیا ؛ Ordo fratrum militie christi قهرمانلری اهالیسنی کاملاً جبر و قوتله خرستیان ایتمشلردر . مذکور قهرمانلرك حقیقی مشوقلری‌ده Mainhard و Theodoric نامنده‌کی ژه‌زویت راهبلردی .

۴

بونلر میاننده ینه ژه‌زویت راهبلرندن st Francis و Volentyn xavier و Amboyna ك ده دین غیرتکشلکی سائقه‌سیله روا کوردکلری مظالم و تعدیات اولدقچه خاطری صاپاپار وقایعدندر . بونلر طرفندن خرستیان طوپراغنده و خرستیانلرك زیر اداره‌سنده بولنان آطه‌لر اهالیسنه خطاباً بر امرنامهٔ عمومی کوندریلوب ، باش پاپاسك دوراجرا ایتمك ایستدیکی و مکتلرینه اوغرادیغی زمان تشریفی شرفنه برچوق کیمسه‌نك خرستیان اولمق اوزره وقتندن اول احضار ایدلملری تلبیه ایدلمشدی .

خرستیانلرله رؤسای روحانیه و اداریه‌لرینك اعمالندن ، تاریخدن بحث ایدن کتابلرده ، بالاده بیان ایتدیکمز احوال مندرجدر . بو وقایع اوقدر چوقدرکه ، بر بر صایلسه ، بر آره‌یه کتیرلسه باشلیجه بر کتاب تشکیل ایدر . کتب و تواریخ مذکوره الیوم اوروپانك الك مزین و عالی کتابخانه‌لرنده کثرتله موجود اولدیغندن منفرداً اسملرینی بوراده ذکر ایتمکدن حجاب ایدرك صرف نظر ایلدك .

کوریلیورکه ، خرستیانلر ، مسلمانلری عصبیت و وحشتله طرفکیرانه تاریخلرنده یاد ایتدکلری حالده ، کندیلری مسلمانلردن زیاده معصوم و بی کناه کیمسه‌لر دکلدر ، وحشت و تعصبك خاطر و خیاله کلیه‌جك جیشیدلرینی دین نامنه اجرا ایتمشلردر . هله صلیبیون مظالمنی ، نه یولده معصوملری دیری دیری آتشله یاقدقلرینی‌ده علاوه ایدرسه‌ك ، اوروپا مدنیتیله متمدنلرینه لعنت ایتمکدن بشقه برچاره قالماز .

فرض ایدهلمکه ، مسلمانلرده دینلرینی ترویج ایچون — اوروپا مؤرخلرینك دیدیکی کبی — قلیچ استعمال ایتمش اولسونلر . فقط اسلام فاتحلرینك — خرستیانلر کبی — اویله وحشت انکیز ، تویلری اوربرته‌جك صورتده استعمال قوت ایتمدکلری آشکاردر .

(۱) Religions Keuué de L'histoire جلد ۱۱ صحیفه ۱۹

نوروچ مملکتی جنوبنده واقع Vilken (۱) قصبه‌سنده قرال Olaf Trygvesson ك مظالمه بکزر دین نامنه بر وحشت هیچ بر تاریخده اجرا ایدیلمه‌مشدر . بو ظالم قرال ، خرستیان اولمقدن استنکاف ایدن بیکناه خلقی قتل عام ایتدیکی کبی ، چوغنك الینی ، قولنی ، قولاغنی ، پرماغنی ، بورنی ، آیاغنی‌ده کسمکدن صیقیلمامشدر . او تاریخده خرستیان اولمق ایستمه‌انلر مملکتلرندن اخراج ایدیلمشلردی . ایشته خرستیانلغك انتشاری خرستیانلق میسیونرلری طرفندن بویله‌لکله اجرا ایدلمشدر .

نوروچ قرالی St. Lsuis رئیس روحانیسنك رأیینه و مظالمی یایدی ، حتی تأیید الندیغنه نظراً قرال (۲) برکون طوپال بر یهودی‌یه تصادف ایتدی ، خرستیانلغك قبولنی اکا تکلیف ایلدی ، یهودی درحال رد ایدنجه ، الیجنی قیننده‌ن چیقاروب ، زواللی‌نك قارننه یره یقلدیغی قدر صاپلادی .

اسلام مبشرلری ایسه ، خلفای بنی امیه‌نك صوکنجیسی اولان (مروان) ك حکومت و شدتنه قولاق آصمیوب ، کندی بیلدکلرینی یاپمقده کری قالمامشلردر . (۳) شویله‌که بو خلیفه بر فرمان اصدار ایدرك ، مصر اهالیسنك عموماً کندی دیانت و طریقتنه انتسابلریله ، نماز و عقیده خصوصنده کندیسنه اتباع ایتملرینی امر ایتمش و اوامرینه مخالفت ایده‌جك اولانلرك قتل عام ایدلملرینی علاوه ایلدیکی حالده ، او زمانك اسلام عالملری اوامرینك اجراسنه مساغ کورمه‌رك ، مصر خرستیانلرینی مواعظ و نصایحله اسلامیته ادخاله تشبث ایتمکله اکتفا ایتمشلر و خرستیانلغی محافظه ایتمك ایسته‌ینلره قارشو هیچ بر فنالقده بولنمامشلر .

اسلام حکمدارلرندن اولوب انتشار اسلامیتله اشتغال ایدن (متوکل الحکم) بله (تیپو سلطان) دینده صوك درجه متعصب اولدیغی حالده ، هند بت پرستلرینی جبراً دکل ، کندیلرینه نصایح و مواعظ اجرا ایتدکدن صوکره بذل و بخششله اسلام ایلردی .

هله جاوه و هندستانده مسلمانلغی اعلا ایدن (مولانا ابراهیم) (۴) ایله (خواجه معین الدین چشتی) نك (۵) اسلام مبشرلری صفتیله غیر مسلملره صوك درجه ایلکده بولندقلرینی بالجمله تاریخلر قید ایتمکده‌در .

(۱) Ksunrad Maurer (تاریخ نصرانیت) ك جلد ۱ صحیفه ۳۸۴

(۲) gean sire de goinville ك toiredeinteLouis صحیفه ۳۰

(۳) Severus صحیفه ۱۹۱ و ۳۰۵

[۴] هندستانده اجرای سلطنت ایدن متعصب بر مسلماندرکه انکلیزلرك استیلاسی اثناسنده مردانه ثبات ایدن بر ذاتدر . شجاعت و غیرتی انکلیزلر طرفندن صوك درجه تقدیر ایدلمکده‌در .

[۵] معین الدین چشتی بر پیر طریقت اولوب یوز بیکلرجه پیروانه مالك اولمش و اسلامیته بیوك خدمتلر ابراز ایلمشدر . الیوم هندستانده مزاری واردر .

بو ایکی ذاتك اخلاق حمیده‌لرینه مفتون اولان غیر مسلملر ، کندی دینلرینی ترك ایله اسلامیتی ترجیح ایتمشلردر .

کرك اسلامیتك ، کرك خرستیانلغك ترویج وانتشاری اثناسنده برچوق سوء استعماللره میدان ویرلمش ، احتراصات شخصیه‌یه قاپیلمش ایسه‌ده ، خرستیانلغك انتشاری خصوصنده فوق العاده مظالم وجفا اختیار اولنمشدر . اسلامیت تاریخ انتشارینی لکه‌لیه‌جك اولان بوکبی وقایع خرستیانلغه نسبةً هیچدر . بونکله برابر هرایکی دینك انتشارنده بعض دفعه مسائل سیاسیه ، اجتماعیه ، اقتصادیه‌نك ده دخلی اولمشدرکه بونده‌ده خرستیانلر ، مسلمانلردن زیاده رول اوینامشلردر .

اسلامیتی قبول ایدنلرده برصفوت روحیه واخلاقیه دائما انسانك کوزینه ایلیشه‌جکده‌درکه ، بو حالك اسلامیتدن سرایت ایتدیکنه اصلا شبهه یوقدر . خرستیانلق ایسه ، پیروانی بو حسندن ، فداکارلقله بو صفتدن محروم براقمشدر دنیله‌بیلیر . حالبوکه ، خرستیان میسیونرلری نشر دین خصوصنده مکمل آلات و ادواته مالك بولندقلری حالده ، اسلام مبشرلری بو کبی استعداددن کلیاً محروم بولنیورلردی . بو اسبابه بناءً خرستیان میسیونرلرك تاریخ دیانت دیده‌لری قزندیرن اولدیغی قدر مسلمانلرکبی دکلدر . آنك ایچون اسلامیته داخل اولانلرك هانکی نقطه‌دن مسلمانلغی قبول ایتدکلرینی تفریق براز مشکلدر .

هرنه‌حال ایسه ، بز بو تاریخمزده مسائلی تعداددن صرف نظر ایدوب ، یالکز اسلامیتك صورت انتشارندن خبر ویرمکی وظیفه بیله‌رك ، دقتك محاکمه وتدقیقنی قارئلرمزه حواله ایتدك . مع‌ما‌فیه بر دینك بالجمله شؤناتندن باحث اولان تاریخ بزم بوکتابمز قدر اطرافلی اوله‌میه‌جقدر . چونکه مقصد نا‌صل اولسه الدن قاچاجقدر . مسلمانلغك تاریخ انتشاری قائلره حضرت محمدك (صلعم) براسلام واعظ وخطیبی اولمق اوزره حیات دینیه واحوال روحیه‌سی حقنده واسع فکرلر ویردکدن ماعدا اسلامیتك نه‌صورتله ، نه‌زمانلرده وکیملر طرفندن حال حاضرده وماضیده نشروترویج ایدلدیکنی ادلهٔ تاریخیه ایله کوسترییر . آنك ایچون کتابمز تاریخ اسلامیتك اساسلی وجان آله‌جق قسملریله نقطه‌لرینی تشکیل ایدن مهم برشعبهٔ تاریخیه قبیلندندر . تکرار ایدرزکه بز اسلامیتی مدافعه ایتمك ایچون بواثرمزی میدانه قویمیورز . آنجق خرستیانلر ایچنده‌ده اسلامیتی حقیله تتبع ایتمش وحق سوزینی سویلیه‌بیلمش آدملرك وجودینی کوستره‌بیلمك ایچون بونجه زحمت ومشقتی اختیار ایتدك .

آرنولد

علماء اسلامه مترتب وظیفه

كان عليه السلام يقول الا اخبركم عن الاجود الاجود الله الاجود الاجود واجودكم من بعدى رجل علم علماً فنشر علمه يبعث يوم القيامة وحده ورجل جاد بنفسه لله عز وجل حتى يقتل صدق رسول الله

مآل شریفی

حضرت فخر رسالت بیوریورلرکه : اجود حقیقی الله عظیم الشاندر . بنده بنی آدمك اجودیيم [۱] . بندن صکره اجود شمس علم ایدن علما ایله حیاتنی فی سبیل الله فدا ایدن شهدادر . علمادن هربری یوم قیامتده جماعت منفرده اوله‌رق حضور الهی‌یه کوندرلمك شرفنه نائلدر .

*
* *

دین ووطن اوغرنده روحنی فدا ایتمکله بتون دنیاسنه وداع ایدن شهیدك حائز اولدیغی شرف ، دست آنجق (ولا تحسبن الذين قتلوا فی سبيل الله امواتاً بل احياء .) آیتیله افاده وتعبیر ایدیله‌بیلیر . مآل جلیلی : « فی سبیل الله شهید اولانلری اولمش ظن ایتمیکز ؛ انلر دیریدر . »

بونص جلیل ایله شانلری اعلا ایدیلن شهدا فداکارلق اعتباریله علمادن برازکریده قالور . اوت مسلمانلر اساس اعتباریله اسلامیتك بقا وانتشارینه خدمتله مکلفدرلر . اسلامیتده غایه بودر . هرهانکی بر صنف مسلمانلر بوغایه‌نك حصولنده فضله تأثیر کوستره‌بیلیرسه درجه اعتباریله دیکرلرندن یوکسك اولمسی طبیعیدر . یوقسه ایش فداکارلغك آزلغنده ، چوقلغنده دکلدر . خندق غزاسنده حضرت علی رضی الله عنه افندیمز مشرکیندن عمرو ابن عبدوده مبارزه‌ده غلبه ایتمسی اوزرینه علیه الصلوة والسلام افندیمز بیوردیلرکه :

— یاعلی ! سنك یاپمش اولدیغك بوغزا امتمك قیامته قدر یاپه‌جغی غزادن افضلدر .

خلفاء راشدین زمانلرندن بدأ ایله امویلر ، عباسیلر ، صلاح الدین ایوبی وسائر طوائف ملوك ایله سلجوقیلر وعثمانلیلرك اون اوچ عصرلق مجاهده‌لری غرب ایله شرقی نور توحیده غرق ایتمشیکن بو عظیم مجاهدات دینیه ، بعدما وقوعه کله‌جك غزواتده التحاق ایتدیکی حالده ، حضرت علینك برساعتلك مجاهده‌سنه فضل ودرجه اعتباریله مساوی

[۱] اجود صفت جودك تفضیلیدر . جود صفتنده خالق ومخلوق اشتراك ایدر . سخا ایسه انجق مخلوقه صفت اوله‌بیلیر . جناب حقه سخی دینلمز . علما وشهدایه نسبت اولنان جودك معنای لازمیسی فداکارلقدر .

اوله‌میور. چونکه حضرت علی رضی الله عنه عمروه غلبه ایتمکله خندق غزاسنك اسلامیت لهنده نتیجه‌پذیر اولمسنه سبب اولمشدر. بو حربك قزانیلمسی ده اسلامیتی تماميله امحا قصدیله میدانه آتیلان مشركلرك مقصدلرینی زیروزبر ایتمشدی. بو حرب قزانیلمسه ایدی، اسلامیت قالمیه‌جق، بعدما اسلامیتك بقا و انتشارینه معطوف هیچ بر غزا، هیچ بر محاربه موضوع بحث بیله اوله‌میه‌جق ایدی. بناءً علیه حضرت اسداللهك زمان و سعی اعتباریله پك محدود اولان بر غزاسنك نامحدود غزوات اسلامیه‌یه تفوقنده‌کی حکمتی سالف العرض بقای اسلامیت نظرنه تأثیری درجه‌سنده آرامق ضروریدر.

بو حقائق کوستریر که علمانك بر علم ایتمکله اسلامیتك بناسنه شهیدادن فضله خدمت ایتمش اولورلر. کتم حقیقت ایدنلرك ده عندالله پك بیوك مسئولیت اخرویه آلتنده تجزیه ایدیله‌جکلری «من کتم علما یعلمه الجم بلجام من النار» حدیث شریفیله ثابتدر.

بناءً علیه اسلامك کچیردیکی شو تاریخی و بحرانلی بر دورده هیچ بر عالمك لاقید و بیطرف قالماسی لازمکلیر. معاذالله دشمنلرمز بزه تطبیق ایتمك استدکلری (سور) معاهده‌سنك قبوله امکان بوله‌بیلدکلری کون اسلامیته، علمه، علمایه خاتمه ویریلدیکی کوندر.

غربده بر مسلمانك دوچار تجاوز اولمسی اوزرینه شرقده‌کی مسلمانلری غزایه دعوت ایتمکله بتون کرهٔ ارضده‌کی نفوس اسلامیه‌یی یکدیکرینه ربط و توحید ایدن دینك سالکارینه پیشوا اولان علمای اسلامیه عجبا کوزلك کندیلرینه فرض قیلدیغی بو خاقی حقیله ایفا ایده‌بیلیورلرمی؟ مسلمانلری صوك ملجأی اولان اناطولیده بوغمق قصدیله دشمنلرك صالدیردیغی یونان ملعونلرینك چیزمه‌لری آلتنده‌کی بیچاره مسلمانلرك فریاد استمدادی هرکسدن زیاده علمانك قولاقلرنده طنین انداز اولمیدر.

ازمیرده طوتکزده مغنیسا، آیدین، عشاق، بالیکسیری، بروسه جهتلرینه کوز کزدیریکز. پیس پاپاقاریالرك کیرلی نفسلریله صولان چهرهٔ عصمت و عفتك، یانان جانلرك، سوندوریلن خانمانلرك منبع علم و عرفان اولان قلوب علماده اویاندیره‌جغی تأثیرلری مسلمانلره عکس ایتدیره‌رك دیناً ایفاسی فرض اولان جهادك درجهٔ قدسیتی و بو یولده اختیار ایدیلن فداکارلغك عندالله مستوجب اولدیغی اجری تلقین و اساس موفقیت اولان وحدت اسلامیه‌یی تأمین ایچون عجبا قاچ کوی کزدیلر؟ علما دیناً فرض اولان تبلیغ احکامی شمدی یاپمازلرسه بعدما یاپه‌میه‌جقلرینی دوشونه‌رك اکا کوره حرکت ایتملری لازمدر.

صوك اون سنه‌لك بر زمانده خصممز اولان یونان رهبانلری کیجه‌لی کوندوزلی، شهر شهر، کوی کوی، خانه بخانه طولاشدیلر، هر مشکلاته قاتلانه‌رق بزم ایچیمزه بومبالر صوقدیلر. ایشته بو تمادی سعی ایله یسانه‌لریله اسلامیتی کوکندن قازیمغه چالیشان بو راهبلر کرچه مقصدلرینه نائل اوله‌میه‌جقلردر. فقط نه‌دن علما دیدهٔ تنبهلرینی آچامشلردر؟ اوکمزده رمضان شریف کلیور. بو مناسبتله اولسون علمانك هر بری بر کویه مأمور ایدیله‌رك اهالی‌یه دینی، دنیاسنی خلقك ادراکنه، سویه‌سنه کوره بحق تلقین ایده‌بیلسه‌لر ملتك تسریع استخلاصنه البته پك بیوك یاردم ایتمش اولورلر.

شو حیاتی مجادله‌مزده علمای اسلامیه‌دن بکله‌نیلن صارصلماز بر وحدت بلیه‌لك تأمینیدر. بوده منظم بر تشکیلات ایله چالیشدیغی صورتده پك آز بر زمانده حصول‌پذیر اوله‌جغنه قائعم. هر طرفده مفتیلرمز وار. خزینهٔ ملتدن معاش آلیورلر. بونلر مراکز ولایت و ملحقه‌ده یالکز ارث مسئله‌لریله اشتغال ایتمکده، وظیفهٔ اصلیه‌لری اولان ارشاده اهمیت ویرمه‌مکده‌درلر. آنلر ایچون کویلری مناطقه تقسیم ایدرك هر منطقه‌یه بر مأمور عالم تعیین ایدوب خلقی ارشاد ایتمك پك ممکن و اوته‌نبری جاری تعاملدن ایدن بو تعامل شو مهم زمانلرده نه‌دن اهمال ایدیلیور؟ بو خصوصده امور شرعیه وکالت جلیله‌سنك نظر دقتلرینی جلب ایدرم. بوکون ملتلرینه علما وظیفه‌لرینی ایفا ایتمیورلر. عکس حالده ملت اسلامیه‌یه پیشوا اوله‌مازلر. هر عالمك کندی منافع دنیویه‌سی پشنده قوشمه زمانی دکلدر. منافع دنیویه‌لرینی، استراحت بدنیه‌لرینی تبلیغ احکامه، امر ارشاده مانع عد ایده‌رك بو خصوصده تأویلات ضعیفه‌یه قاپیلان مسلکداشلریمه (بل تؤثرون الحیوة الدنیا والآخرة خیر و ابقی) نص جلیلی ایله خطاب ایدر، الله‌دن هدایت دیلرم. قره‌حصار صاحب مبعوثی

خواجه شکری

مملکتمزده تکثیر و اصلاح حیوانات

مملکتمزك احوال عمومیه‌سی حقنده پیدای فکر ایتدیکم وندنبری مسائل دولایسیله ذهنمی قورجالایان تکثیر حیوانات اصولنك، زوئوتکنی فننك مملکتمزده عدم ترقیسی اسبابی تدقیق ایتمش بولنمغله بو خصوصه برقاچ سوز سویله‌مکی وجیبه‌دن عد ایده‌رك اقتصاد وکالت جلیله‌سنك نظر دقتنی جلب و بر خدمت ایفا ایتمك فکریله احالهٔ قلمه جرأتیاب اولدم.

زوئوتکنی یعنی تکثیر و اصلاح حیوانات، زراعت فننك بر شعبه‌سنی تشکیل ایتمکده‌در. بو صنعتك آنجق زراعتك ترقیسیله ایلری کیده‌بیلدیکنه قناعت کتیره‌رك اوکا کوره تشبثاتده بولنمق اقتضا ایدرکن نوایجاد و یالکز مملکتمزده ایشیدیلن بر پره‌نسیبه کوره زراعتك ترقیسی حیواناتك اصلاحنه متوقف ایتمش!... صورارم اصلاح حیواناتدن مقصد یالکز چیفت حیواناتنی اصلاح ایتمکمیدر؟

چیفت حیواناتنك اصلاحی، اصلاح عمومی حیواناتك بر جزئیدر. اصلاح عمومی حیوانات، زراعتك بر شعبه‌سی ایکن آنك جزئیه‌دن زراعتك ترقیسنك عامل یکانه‌سی اولسون؟

سود حیواناتنك اصلاحی چفت حیواناتنك اصلاحیله آمدر. مملکتمزك هر یرنده چفت حیوانی یرینه قوللانیلان اوکوز وایکنجی درجه‌ده ماندهنك اصلاحنی تأمین ایتمك؛ آنلری سودلی اوله‌بیله‌جك برحاله کتیرمك غایه‌سنی تعقیب ایتمکله ممکن اولور. بوده آنجق زراعتك ترقیسنه متوقفدر. یوقسه بر حیوانك جنسی ایستەدیکی قدر مکمل اولسون ویرجکی دوللردن صرف نظر بالذات کندی‌سیله شرائط زراعیه‌سی ودولایسیله شرائط غدائیه‌سی مساعد اولمیان بر محیطده اوصافنی غائب ایتمکله اصله رجوع ایتمکه هرزمان محکومدر. بو اوبله بر حقیقتدرکه بوکا اعتراض ایتمك جرأتنده بولنه‌جق حقیقی بر متفنن تصور ایدیله‌مز.

انکلیزلر؛ حیواناتك اصلاحنی دوشونورلرکن اولا صنعی چایر احداثی و بو صورتله تعمیمی دها پیش ایدەرك ایشه قویولمشلردر. صلاح حیوانات خصوصنده انکلیزلرك کوستردیکی خارق العاده موفقیتلر؛ آنجق ایشه اساسلی اوله‌رق صاریلمرندن ایلری کلمشدر. بلچیقالیلرك آز زمان ظرفنده زوتکنیك خصوصنده‌کی ترقیاتی ترقیات زراعیه‌دن نشأت ایتمشدر. ترقیات زراعیه هر زمان طبیعی صورتده صلاح حیواناتی انتاج ایتمکده‌در.

مملکتمزده تکثیر و صلاح حیوانات ایچون تطبیق ایدیلن باشلیجه اصول حارا اصولیدر. حارا دینیلن مؤسسه‌لرده بولونلرده درجه قازانمش حیواناتله بعض اصحاب مراقك بسله‌دیکی حیوانات حکومتجه مبایعه ایدیله‌رك وبعضاً ده ممالك اجنبیه‌دن ادخال ایدلمش بولنان دامزلق حیوانه مراجعت ایده‌جك اهالینك حیوانلرینی چکدیرمك صورتلری تطبیق ایدلمکله برابر عینی زمانده دیشی حیوانات ده تحت بولوندیریله‌رق بونلر دوللری آلنمق صورتیله حاصلات حیوانیه تأمین ایدلمکده‌در. مملکتمزده بو شرائطی حائز چفته‌لر وعزیزیه حاراسیدر.

حارالر حکومته بربار تشکیل ایتمکده‌در. بوکبی مؤسسات بولنه‌جغی محللرك ترقیات زراعیه‌سی تأمین ایدلدکدن صوکره تأسیس ایدلملیدر. زراعتی مترقی بر محیطده فن موافق اعظمی درجه‌ده کار تأمین ایدن شعبات زراعیه‌دن بولندیغی جهتله بو شرائط تحتنده تأسیس ایدیلن حارالر حکومته بار اولمق شویله طورسون خزینهٔ دولته ایراد تأمین ایتمك قابلیتنی دخی ابراز ایده‌بیلیرلر. یوقسه آریه‌سی: صمانی خارجدن مبایعه ایدیله‌رك ادامهٔ حیات ایدن بر مؤسسهٔ حیوانیه؛ مملکته اعظمی درجه‌ده منفعت تأمین ایتمکدن پك اوزاقدر.

چفته‌لر وعزیزیه حاراسنك احتمال که سنوی بودجه‌سی ۲۰ بیك لیرادر. بو ایکی سنه‌ده اعظمی ۳۰ – ۳۵ طای یتشدیره‌بیلدیکنی ظن ایتمم. شو حالده الده ایدیلن طایلرك هر بری حارایه ۷۰۰ – ۸۰۰ لیرایه مال اولمقده‌در. حالبوکه بو طایلرك هر برینك وسطی قیمتی ۷۰ – ۸۰ لیرایی کچمز. بناءً علیه عزیزیه حاراسنی طای یتشدیرن بر مؤسسه دیه تلقی ایتمك دوغرو اولاماز. اهالینك حیواناتنی حارا

دامزلقلرینه بلابدل چکدیرمك صورتیله الده ایدیلن منفعت ایسه ظن ایدیلدیکی کبی حقیقی واساسلی بر منفعت اولمقدن اوزاقدر. زیرا اساساً اوصافنی غیب ایتمش دیشی بر حیوانك تشکلاتی، یشادیغی محیط غدائی لایقیله نظر دقته آلنمه‌دن حارانك دامزلقلرینه چکدیکی تقدیرده حصوله کله‌جك دوللرده جنس اولان آیغیر یا بوغانك بعض اوصافنی ونقل احتمالی موجود ایسه‌ده بر لی حیواناتك عرقیله حاراده‌کی عرقلر آراسنده کلی فرق بولندیغندن آیغیر ویا بوغانك یاوروسنه انتقال ایتدیره‌جکی اوصاف؛ عرقجه بربرینه یقین اولان حیواناتك انتقال ایتدیره‌جکی اوصاف قدر ثابت و کثیر اوله‌ماز.

ثانیاً: بعض کویلرده بر ایکی قیصراق ویا اینکی حارا آیغیر ویا بوغالرینه چکدیرمکله جنس یوکسلتمك صورتیله اصلاح ایدیله‌مز. بر حارا؛ اصلاح حیوانات ایچون ظاهری بر تشبث اوله‌بیلیر. فقط دامزلق اوصافنی حائز اولمیان و بتون کویلرمزده کثرتله بولنان حیوانات عمومی احصا عملیاتنه تابع طوتولمادیغجه اصلاح حیوانات ایچون اجرا ایدیله‌جك تشبثات نتایج مثمره ویره‌مز. بلغارستان وبالخاصه رومانیا اصلاح حیوانات خصوصنده بزم ایچون ایی بر نمونهٔ امثال تشکیل ایدر.

مملکتمزده اصلاح حیوانات ایچون تطبیق ایدیله‌جك اك برایك اصول:

۱ — شرائط اقلیمیه وزراعیه‌یه کوره آناطولینی مختلف مناطقه بالتقسیم بهر منطقه‌نك بالعموم ارکك حیواناتی معاینه‌یه تابع طوتوله‌رق کندی عرقنك اوصاف ممیزه‌سنی حائز اولمیان ودولایسیله دامزلغه الویریشلی بولنمیانلری احصا عملیاتنه تابع طوتمق.

۲ — بو احصا عملیاتنك سرعت اجراسنی تأمین ایچون احصا ایدیلن حیواناتك اوزرینه معین بر دامغه وضع ایتمك.

۳ — بو اصولی حیوانات غنمیه ومعزیه ایچون ده تطبیق ایتمك.

٤ — بو صورتله اوصافنی کیت کیده غیب ایده‌رك سوءعاقبته محکوم اولان یرلی عرقلرك اوصافنی تثبیت ایتدکدن صوکره بشقه عرقلرله تصالب ایتدیره‌رك جنسلرینی اصلاح ایتمك.

۵ — بو حیواناتك احتیاجات غدائیه‌سنی ده دوشونه‌رك مرعا وچایرلردن اعظمی درجه‌ده استفاده ایتمکی تأمین ایچون بونلرك اصلاح وتوسیعی جهتنه کیتمك.

٦ — صرف حیوان غداسی اولان آرپه، بورچاق، فیك... الخ. ایله صنعی چایر زراعتنك توسیع وتعمیمی ایچون بونلرك زراعتیله اشتغال ایدنلره — یتشدیره‌جکلری مقداردن احتیاجاتلرینك فضله‌سی ایچون — برطاقم امتیازات بخش ایتمك.

۷ — طای، دانا وسودلی حیوانات مسابقه‌لری تأسیس ایده‌رك حیواناتك ایی باقیلمسی حقنده تشویقاتده بولونمق.

۸ — منطقه‌لرك قابلیتی نظر دقته آلنه‌رق اصلاح حیوانات ایچون خارجدن ادخاله لزوم کوریله‌جك دامزلق آیغیر وبوغالر ایچون آریجه

مؤسسه احداث ایتمه‌رك بوكبی دامزلقلری كویلره بدللری مقابلنده توزیع ایتمك .

بو اصوللر هرحالده ایشسزلك دولاییسیله معطل برحالده بولونان وحال عطالتده بولنملرندن ناشی هرزمان شتكی بولنان زراعت وبیطر مأمورلری واسطه‌سیله تطبیق ایدیلیرسه مملكت ایچون اساسلی صغلام بر اش میدانه چیقارلمش وبوصورتله مملكتك ثروتی تزاید ایتمش اولور.

ع . ك .

سبیل الرشاد

جنس فرسك اصلاحی‌ده دیناً مأمور اولدیغمز وظیفه‌لرك بریدر. محترم قارئلرمز بو خصوصده وارد اولان احادیث نبویه‌یی اولجه سبیل الرشاد صحیفه‌لرندن متعاقب بویورمشلردر. بالاده‌كی مقاله بر چوق اهمیتلی نقطه‌لردن بحث ایدرك مطالعه‌لر یوروتیور. اختصاصه تعلق ایدن جهتلرینه دائر سوز سویله‌مكی اربابنه ترك ایدرك یالكز بر نقطه‌سی حقنده‌كی فكرمزی بیلدیره‌جكز:

جیفه‌لرحاراسنك كندیسندن بكله‌نن خدمتی قبله افنا ایده‌مدیكی ایلری سوروله‌رك مؤسسه‌نك طاغیدلمسی توصیه ایدیلیور. ایشته بز بو مطالعه‌یی مصیب كورمیوروز. اوت، بر چوق مصرفلر، فداكارلقلر اختیار ایدلمك صورتیله میدانه كتیریلان بو (حارا) نك شاید اقصی واریه كمال ایدلمه‌مش؛ طرز اداره‌سنده خطا موجود ایسه اصلاح اولونمالی بونكله برابر قطعیاً اورته‌دن قالدیریلمسی جهتنه كیدیلمه‌ملیدر. بزلر میدانه یكی بر مؤسسه قویه‌بیلمك ایچون مطلقا اسكیلرینی ییقمق لازمدر كبی یاكلش بر دوشونجه ایله حركت ایتمك یوزندن پك بیوك ضررلر كوردك. اونك ایچون دائماً تأنی ایله، اعتدال ایله حركت ایتملی‌یز. آرتیق ییقیجیلق دورینه خاتمه ویرمك لازمدر.

ملتك اك بیوك احتیاجی

منقرض اولان مدرسه‌لرك احیاسی

كرده منتیبی علی رضا افندی طرفندن امور شرعیه واوقاف وكالت جلیله‌سنه تقدیم اولنان تحریرات صورتیدر:

كرده قصبه‌سی شمالاً دورك، جنوباً بیان آباد، شرقاً چركش، غرباً بولی مركز قضاسیله محدود یوز سكسان عدد قرا واللی ایكی بیك صرف اسلام نفوسی محتوی بر قضا مركزی اولوب شمدی‌یه قدر دولت وملته صمیمی مربوطیت وصداقتدن آیریلمامش وپك چوق اعاظم یتشدیرمش بر بلدهٔ اسلامیه ایكن شو اون سنه ظرفنده مملكتده بولنان علماء كرام ومشایخ عظام بربرینی متعاقب وفات ایتمش وسفربرلك دولاییسیله كرده‌ده موجود ومعمور اولان اون عدد مدارس اسلامیه خیلی مسدود قالمشدر. بناءً علیه علمانك وفاتی ومدارسك مسدود برحالده قالمسندن خلقی تماماً دینه‌جك درجه‌ده جهالت استیلا ایتمش وجهالت سائقه‌سیله‌ده اخلاق عمومیه همان سقوط ایتمك درجه‌سنه كلمشدر.

معلوم عاجزلری‌دركه شمدی‌یه قدر هانكی بر دولت اجنبیه بر بلدهٔ اسلامیه‌یی ید قهر واستیلاسنه المق مراد ایتدیسه اولا او بلدهٔ اسلامیه سكنه‌سنك اخلاقنی بوزمش و او سایه ایله ملت اسلامیه‌یی تفرقه‌یه دوشورمك صورتیله نائل آمال اولمشدر. اجتهاد داعیانه‌مه نظراً المزده‌كی ملكك دوام وبقاسی اخلاق ایله واخلاق ایسه مطلقا دین ایله قائم اولدیغنه كوره مكاتب اسلامیه‌ده بوچوقلقلری اهمیته آلمق ومدارس اسلامیه‌نك درحال كشادیه بو ملتی ورطهٔ هلاكتدن تخلیص ایده‌بیله‌جك علما یتشدیرمكدن باشقه چاره قالمامشدر.

بتون آناطولی بلادن باشه تدقیق واحوال روحیه وحیاتیه‌سی تفتیش بیوریلورسه هرطرفده اخلاقك قوقوطلمش ومعاذالله تعالی یقین زمانده جوامع ومساجد شریفه‌ده اجرای وعظ ونصیحت ایله خلقی حقیقی ارشاد ایده‌بیله‌جك علما ایله محرابه كچه‌جك ائمه ومنبره چیقه‌جق خطیب، حتی جنازه غسل ایده‌جك كیمسه‌لر بولونمیه‌جغی وبوصورتله العیاذ بالله اسلامیتك انقراضه محكوم ولاحقی قناعتی حاصل ایدرسكز.

شو مطالعهٔ عاجزانمه بناءً كرده قصبه‌سنده بر دار الخلافه مدرسه‌سی تشكیل وبوصورتله ملتك باشنه چوكن قهار ومظلم بلای جهالتك رفعی اسبابی تأمین ایتمه‌یه لزوم قطعی حس ایتدم وشمدیلك مدرسهٔ جدیده نامیله معروف اولان مدرسه‌نك مصارف تعمیریه‌سی مدافعهٔ ملیه‌جه نسوه قنه‌رق صورت مكمله‌ده وهر درلو تشكیلاته مساعد درجه‌ده تعمیر ونواقصی اكمال ایدیله‌رك طلبه درج وجمع والباس واعاشه‌لریله دخی اهالینك ارباب حمیت وثروتنك معاونت ومظاهرتیله تأمینی ایچون قائمقام رضا اسماعیل افندینك همت وغیرتیله ریاست عاجزیده برقومیسیون مخصوص تشكل ایدرك ایشه مباشرت ایدلمش ایسه‌ده بو مدرسه‌نك حكومتجه رسماً طانینمسی ایچون بیوك ملت مجلس عالیسنجه تصدیق وشمدیلك بر مدیر ایله ایكی معلم وبواب معاشنك اوچیوز یدی سنه‌سی بودجه‌سنه ادخالی صورتیله تأمین اسباب انتظام ودوامنه مساعدهٔ جلیلهٔ عمران پرورانه‌لری سزاوار بیورلمی...

* * *

سینوب متصرفی ذهنی بك افندی طرفندن امور شرعیه واوقاف وكالت جلیله‌سنه كوندریلن تحریراتك صورتیدر:

مركز لواده كائن سلطان علاءالدین مدرسه‌سنك لزوم احیا وكشادی حقنده سینوبده متشكل انجمن علمیه طرفندن ویریلن مضبطه لفاً تقدیم قلندی. مستغنئ عرض وایضاح اولدیغی اوزره حرب عمومینك مملكتمزده حاصل ایتدیكی بوشلقلردن بریسی‌ده علمای دینك وخاصةً بونلرك منشألری اولان مدرسه‌لرك زوال بولمسیدر. بو بوشلق ظن ایدرم كه هر محلدن زیاده بولواده پك الیم بر صورتده تأثیرینی

حس ایتدیرمکده‌در . ذاتاً اولجه‌ده علمای محدود ومعدود اولان سینوب لواسنده حرب عمومیدن صوکره ظن ایدرم‌که موجود علمای دین بسبتون آزالمش وبرایکی ذاته منحصر قالمشدر . بر چوق نقصانلری بولونمسنه وکافی درجه‌ده افاضهٔ علوم ایده‌مه‌مش اولملرینه رغماً کرك مرکز لواده وکرك ملحق قضا مراکزنده موجود مدرسه‌لر خلقی ، بالخاصه اهالئ قرانی مهما امکن ظلمت جهل وضلالتدن قورتاره‌جق ، هیچ اولمازسه اونلره امام ومؤذنلك یاپه‌جق اوقور ، یازار بش ، اون خواجه افندی یتیشدیریوردی . بومنبعده محو ومندرس اولمسی یوزندن کویلر وکویلیلراو قدر الیم بر وضعیت ایچریسنده بولنیورلرکه اوقات شرعیه‌لرینی ادا ایتدیره‌جك بر امام افندی دکل ، جنازه‌لرینی غسل وتجهیز ، تکفین ایتدیره‌جك بر خواجه بیله بوله‌ماقده‌درلر .

لوا داخلنده : ایکیسی مرکزده ، بری عیانجق ، دیگری کرزه‌و دیگری ده بوی آباد قصبه‌سنده اولمق اوزره سکز مدرسه بولنیور . بو مدرسه‌لرك مع الاسف هیچ بریسی بوکون معمور ومسکون دکلدر . حتی اکثریسنك بنالری بیله حالاً غیر قابل اسکان بر حالده بولنیور . برچوغنی بعضاً مهاجرین وملتجیلر ، بعضاً ده عسکرلر اشغال ایتمش . بوسببله بنالر خراب اولمش بیتمش . غریبی شوکه : بوکون هیچ بر وظیفهٔ تدریسیه ایفا ایتمه‌مکده اولدقلری حالده مدرسین افندیلر مخصصات شهریه‌لرینی منتظماً آلیورلر . مدارس مذکوره‌نك بولندقلری مواقع ایله بانی وواقفلرینك اسملرینی ونه تاریخده بنا وتأسیس اولندقلرینی ، مخصصات وقفیه‌لری مقدارینی والیوم معمور اولوب اولمدقلرینی ، متولی ویا مدرسلرینك کیملر اولدیغنی ومقدار معاشلرینی وطلبه‌سی بولنوب بولنمادیغنی مشعر تنظیم ایتدیریلن برقطعه جدولی لفاً تقدیم ایدییورم .

سالف الذکر اسباب معروضه طولاییسیله بومدرسه‌لرده هیچ اولمازسه مرکز لواده‌کینك اولسون احیا وکشادی درجهٔ وجوبده کوریورم . شرط واقف وزره هر مدرسه‌نك عائداتی واعمارینه ظن ایدرمکه حالاً ومآلاً امکان یوقدر . بنده‌کزه قالیرسه بتون بو مدرسه‌لرك وارداتنی ، حتی مدرس افندیلرینی مرکز لوایه جمع ایدرك تورادە یکی اصول اوزره بر « دار الخلافة العلیه » مدرسه‌سی شعبه‌سی آچمق وهر اطرافدن مناسب طالبینی طوپلایه‌رق شو لوا محیطنه چوکن عظیم والیم ظلمت جهل وضلالتی شو صورتله رفعه چالیشمق پك موافق اوله‌جقدر .

انجمن علمیه‌نك مضبطه‌سنده بیان اولندیغی کبی مدرسه ایچون یکیدن پروغرام چیزمك ، درجات تعیین ایتمك وطالبینه بر طاقم امتیازات کوسترمك کبی خصوصات وتکلیفاتی زائد عد ایدرم . چونکه دار الخلافة العلیه مدرسه‌لری نظامنامه‌سی وتشکیلاتی بو خصوصاتی واضحاً ارائه وتثبیت ایتمکده‌در . شمدی‌یه قدر تطبیقاتندن بالتجربه ثمرات نافعه حصوله کلمش نظامات وتشکیلاتی طورورکن یکیدن خصوصی پروغرام وساره تنظیمنه بالطبع حاجت یوقدر .

مدرسه‌نك مرکزده کشادی قبول بیورلدیغی تقدیرده حال حاضرده پك خراب اولان بنانك تعمیر وترمیمی لزوم کلمکده‌در . بونك ایچون قرق بش بیك غروشه احتیاج بولندیغی آکلاشلمشدر . بو پاره‌نك ایصالی استحصالنا اولمدیغی ظن ایدرم . بوی آباده‌کی بر مدرسه ایله کرزه‌ده‌کی بر مدرسه الیوم اخذ عسکر دوائرینك تحت اشغالنده اولدیغندن بونلرك مناسب مقدارده بر بدل ایجاره ربط ایدلدیکی وعیانجقده‌کی مدرسه ایله بوی آباده‌کی دیکر مدرسه‌لرکده آز چوق تعمیر ایدیله‌رك ایجاره ویرلدیکی تقدیرده وقفه اولدقچه بر واردات تأمین ایده‌جکنی تخمین ایدییورم . الخ . . .

سینوب متصرفی
ذهنی

سبیل الرشاد

شایان دقتدرکه مملکتك هر طرفدن یوکسه‌لن صدالر هپ بر نقطه‌ده برله‌شیور : منقرض اولان مدرسه‌لر احیا ایدیلیه‌جك اولورسه معاذالله مسلمانلرك حیات دینیه و جتماعیه‌سی بوسبتون تارومار اوله‌جقدر . تهلکه‌یی کورن مسلمانلر بو خصوصده هر درلو فداکارلغه اختیارینه آماده اولدقلرینی بیلدیریورلر . شرعیه وکیلی حضرتلری ملت اسلامیه‌نك بو الك بیوك احتیاجنی تأمین ایده‌جك اسبابه توسل ایتمشلر ؛ بتون لوا وقضالرده مدارس علمیه‌یی احیا ایچون لازم کلن اساسات ، نظاماتی احضاراته کیریشمشلردر . کچن هفته بیان ایتدیکمز وجهله هیئت وکیله‌ده دردست مذاکره اولان بو نظامنامه‌نك بر آن اول اکمالنه همت بیورولمسی اجر عظیمی موجب اوله‌جقدر .

سبیل الرشاد هیئتنك افغان سفیرینی زیارتی

افغان دولت اسلامیه‌سی سفیرینك آناطولی‌یه کلمسی اسلام تاریخنك الك مسعود حادثه‌لرندن برینی تشکیل ایدر . غرب مستولیلرینك اسلام عالمنه قارشی متمادی صولت وتحکملری یوزندن پریشان اولان ، دینلرینك وحدت وعزت امرایدن دستورلرینه آرقه چویردکلری ایچون یکدیگرندن جدا دوشن مسلمان ملتلری آره‌سنده بوکون وحدته طوغرو بر حرکت باشلامش اولدیغی کورولیور . بو حرکتلر ، اسلام عالمنده ظهوره کلك اوزره بولونان بیوك انقلابك مسعود اماره‌لریدر . انشاءالله بو حرکتلر کوندن کونه دها زیاده انکشاف ایده‌جك ، بتون اسلام عالمنك اسارتدن خلاصنی ، استقلال وشوکتنی تأمین ایده‌جکدر .

بوکون افغان کبی اقوام اسلامیه آره‌سنده شجاعتیله ، صلابتیله شهرتشعار اولان نجیب بر ملت ایله آره‌مزده مناسبات سیاسیه‌نك تأسسی حقیقةً پك مهم بر حادثه‌در . اساساً روابط دینیه ایله روحلرمزك قاینانمش ،

وجدانلرمزك برلشمش اولدیغی بوجنكاور ملت اسلامیه ایله بر اتفاق عقد ایده‌جك دوره‌ده مناسبات سیاسیه‌مزك تحكیمی بوتون اسلام عالمنده عظیم بر تأثیر حصوله كتیره‌جكنه‌شبهه یوقدر. بری آسیا قاپولرنده ، دیكری آسیا اورته‌لرنده بولنان بو ایكی اسلام ملتنك ال اله ویرمسی انشاءالله دیكر اسلام ملتلری ایچون بویوك بر قوة الظهر اوله‌جق ، آنلرده بومركز اطرافنده طوپلانمالرینی تأمین ایده‌جكدر .

افغان حكومت اسلامیه‌سی هیئت سفارتنی ارەمزده كورور كورمز قلبلرمز فخر ایله ، سرور ایله طولدی . یارین انشاالله بزم سفیرمزده افغانستانه كیتدیكی زمان اوراده‌ده عینی هیجان مسرتی تولید ایده‌جكدر . ازلدن قاننامش قلوب اسلامیه‌نك بو تظاهرات مسعوده‌سی الیه مسلمانلق ایچون شایان افتخار بر حادثهٔ معظمه‌در .

بز بوقدر سرورلر كتیرن ، قلبلرمزه بوقدر نشوه‌لر ، امیدلر بخش ایدن بو محترم اسلام ممثللرینی زیارت ایتمه‌یی سبیل الرشاد هیئتی محترم بر وظیفه تلقی ایتدی . هردرلو مراسم كلفتدن آزاده ، وله‌رق بر سلام تعاطیسیله تشرف ایتدیكمز بو محترم قارداشلرمز بزم نه‌قدر انیس ووحمز ایمش . بز اوزاق دیارده‌كی قارداشلرمزك محبتنی دائما قلبمزده طاشیدیغمز ایچون اونلری كورور كورمز هیچ بر یابانجیلق دویمادق . بو حالمز آره‌سنده‌كی اوزلی ایمان آشنالغی درحال تجلی ایدوتكا له‌نی كوستردی . پك صمیمی بر صورتده جریان ایدن حسبحال قلبلرمزی بر او قدر ده مسرت و ابتهاجلرله طولدیردی .

اصیل بر تربیه ، عصری بر تحصیل كورەن سفیر حضرتلری فارسی و انكلیزجه قونوشیورلر . انجه بر ذكا و عرفان صاحبی اولان كنج مستشارلری ایسه پك كوزل تركجه‌ده تكلم ایدیورلر . كتابلرده تحصیل كورمش ذكی منجلردر .

سفیر حضرتلری هرشیدن زیاده اناطولی مسلمانلرینك حركتنی تقدیر ایدیورلر . عصرلردن بری اهل صلیب مهاجمانه كوكس كره‌رك اسلامیتی مدافعه ایدن توركلره قارشی بوتون اسلام عالمنك منتدارلقلرینی ، بالخاصه افغانلیلرك اوته‌دن بری قلبلرنده بسله‌دكلری بی پایان محبتلری سویله‌مكله بویوك بر ذوق طویان سلطان احمدخان حضرتلری اسلامك خلاص وظفر قطعیسندن پك امین بولونیورلر . بین الاسلام حصوله كلن انتباهی سالم بر مجراده تكامل ایتدیرمك خصوصنده اعتناكار كورونن مشارالیه ، برقاچ سنه صوكره عالم اسلامك بویوك بر قدرت سیاسیه‌یه صاحب اوله‌جغنی طبیعی عد ایدیورلر .

سفیر حضرتلری بولشه‌ویكلرله یالكز سیاسی صفحه‌ده مناسبات حسنه‌نك ادامه‌سی فكرنده‌درلر . وافغان — بولشه‌ویك مناسباتنك بزمله روسیه آره‌سنده‌كی مناسبتك عینی اولدیغنی بیان بیورمشلردر . مشار الیه كوره‌ده ، مسلمان حیات اجتماعیه‌سی اویله بر نحوله مساعد دكلدر . مسلمانلر اساسات اسلامیه‌دن آیریله‌مازلر . مسلمانلرك اقصای امل حاكمیت قرآنیه‌نك تأمینیدر . افغانستان بو خصوصده هیچ بر زمان تردده دوشمه‌مشدر . مسلمانلر آنجق مسلمانلق اساسلری داخلنده حركت ایتمكله ترقی وتعالی ایده‌بیلیرلر .

مشار الیهك بوكون اك زیاده نظر اهمیته آلدقلری مسئله عالم اسلامك پیشوای اولان توركیانك موفقیتیدر . بویوریورلركه :

— بو مسئله اسلامك آرزوسی دائره‌سنده حل اولونمادقجه افغانستان انكلیزلرله قطعی صلح عقد ایتمیه‌جكدر . آوروپا دولتلرینك بوكون مقام خلافت عظمایه قارشی روا كوردكلری حقارت كرك افغانستانده ، كرك هندستانده پك فنا تأثیرلر حصوله كتیرمشدر . بو ، بوتون مسلمانلرك حسب الدیانه علاقه‌دار اولدیغی بر مسئلهٔ عظمه‌در . خلافت اسلامیه استقلال و اختیارینی تماملهٔ احراز ایتمدكجه افغانستانك انكلیزلرله آكلاشمه‌سنه امكان یوقدر . هندستانده بو خصوصده بزمله هم افكاردر . انكلیزلرله آره‌مزده‌كی منازع فیه اولان مسائلك باشنده خلافت اسلامیه مسئله‌سی وار در . صلیبیونك متروخلافتی اشغال ایتملری اسلامك یاجانكاهنه اوروامش بر ضربه‌در . بونك ایچوندرکه غربك بو حقارت و تجاوزینه قارشی آناطولینك كوستردیكی جلادت و حمیت بوتون اسلام عالمنده عظیم تأثیرلر حصوله كتیرمشدر . انشاءالله اسلام موفق اوله‌جقدر .

استادمز ، تقدیم ایتدیكی استقلال مارشنی فارسی‌یه ترجمه ایده‌رك ایضاح ایتدیلر . شعر وادبیات ایله‌ده اشتغال ایلمش بولونان سفیر حضرتلری بوندن پك ممنون اولدیلر . بر ساعت قدر دوام ایدن صمیمی ملاقاتمزدن فوق العاده متحسس اوله‌رق وسفیر حضرتلریله رفقای محترمه‌سنه عرض وداع وتشكر ایده‌رك آیریلدق .

اشرف ادیب

مركز اوردوسی قوماندانك مهم بر بیاننامه‌سی

آناطولی مركز اوردوسی قوماندان عالیسی نورالدین پاشا حضرتلری طرفندن او منطقه‌ده بولونان مقامات ملكیه وعسكریه‌یه وعلمای كرامه وسادات ومشایخ ذوی الاحترامه خطاباً شو مهم بیاننامه نشر اولونمشدر :

مرزیفونده كائن امریقا قولله‌ژی ایله خسته‌خانه‌سی داخلنده مملكتمزه مضر شیلر بولندیغی اخبار ایدلمسی اوزرینه علی الاصول تحریات اجرا ایدیله‌رك قولله‌ژ درونده روم پونتوس قلوبی موجود اولدیغی كورولدی . و مكتب تعطیل وسد اولندی . مستخدمینی مملكتدن اخراج ایدلدی . پونتوس جمعیتنك مهری ، بایراقلری ، ارمه‌سی ایله بر چوق وثائق ظهور ایتدی . بو میانده مكتب مدیری امریقالی مستر

هوایت طرفندن تورکیا خارجنده بولنان آمریقالی مرجعلرینه خطاباً یازلمش اولان مکتوبلر وهیئت تدریسیه‌نك مختلف راپورلری‌ده الده ایدلدی . بونلرك مندرجاتنه ومکتبك تظاهر ایدن مقصد ومسلکنه نظراً دولتمز وملل اسلامیه علیهنده‌کی غایه‌لری بروجه زیر خلاصه ایدیلیور:

۱ — خرستیانلغك توسع وانتشارینه اهل اسلامی مانع ودشمن کوریورلر. دولت عثمانیه‌یی عالم اسلام ایچنده اك معظم وقوی دشمن بولدقلرینی یازیورلر . و تورکیاده خرستیانلق مقصدلرینك حصولی ایچون بشیوز سنه‌دها چالیشمغی کوزه المش اولدقلرینی بیان ایدیورلر .

۲ — تبعه‌مز اولان خرستیانلری ، بالخاصه ارمنیلری وروملری حمایه وجر‌بو‌فه‌ری دولتمزه ، دیگره خصومت ، عداوت وانتقام حس وفکرلریله تحصیل وتدریس وتربیه ایلیورلر .

۳ — طوامری قورتارمق ایچون بعضاً ازمقدارده اسلام چوجقلرینه یاپمق مجبوریتده قالدقلری جزئی معاونی کناه کیادن صایه‌رق بر راپورلرنده بو کناهلرندن طولایی حضرت عیسادن عفو ومغفرت نیازنده بولنیورلر .

٤ — سنی ایلریلمش اسلاملری تنصر ایتدیرمك بالتجربه مشکل کوروldیکندن وچوك اسلام چوجقلرینی خرستیان یاپمق فکرینه خدمت ایدیورلر .

۵ — مملکتمزده‌کی مذهب وطریقت فرقه‌لرندن خرستیانلق نامنه استفاده چاره‌لرینی دوشونمشلردر . وبویولدن مقصدلرینه وصولی ممکن کوریورلر . بوخصوصده مرجعلری اولان آمریقالی پاپاس فره‌دریق غودسه یازلمش اولان ٤ مارت ۹۲۰ - ۳۷ تاریخلی راپورك بر بندینك ترجمه‌سی عیناً بروجه آتیدر :

[کورد ، تورکلرك علوی اولانلری حقیقی مسلمان اولمدقلری کبی مقدارلری کلینلیجه ایسه‌ده تورك وکوردلر اره‌سنده اقلیتده‌درلر. بونلره مذهبده معتدل صورتده سربستی کوستریلورسه تلقینات دینیه‌مزه ، ارمنیلرك سلفلریمز طرفندن تلقینات دینیه‌یه کوسترمش اولدقلری میل وانجذابی کوستره‌جکلرینه شبهه یوقدر . وضعیت حاضره قارشیسنده بزم وظیفه‌مز تورکلر بونلری اویاندرمه‌دن اول فعالیتمره کرمی وحرارت ویرمك وشوفرصتی قاچیرمامقدر .]

٦ — مذکور امریقالیلرك برراپورینه کوره بالعموم کوردلری وعلوی تورکلری اسلام ایدلمش ارمنی عد واعتبار ایدیورلر . بونلرك کویا اصللرینه رجوع ایله ارمنی اوله‌جقلرینی فرض وتخیل ایده‌رك بویله برغایهٔ ملعونانه تعقیب ایتمکده اولدقلری تبین ایدیور . راپورك بوخصوصه دائر اولان بندینك ترجمه‌سی عیناً بروجه زیردر:

[ارمنیلر اریوانده کندیلرینه بخش ایدیلن استقلالیت اداره‌دن بالاستفاده بومنطقه‌ده بیوك ومسعود برارمنستان میدانه کتیره‌بیلمك ایچون دنیانك هر طرفندن بورالره قوشوب کلیدرلر . بورالرده هرمسلکدن ارمنی کنجلری ایچون یاپیله‌جق ایشلر واردر . ارمنیلره موعود اولان قارص وارضرومده وولایت شرقیه‌ده هر نقدر شمدی ارمنی نفوسی پك آز ایسه‌ده دنیانك هرطرفندن بورالره کله‌جك اولان ارمنی آقینی وتهاجمی قارشوسنده بوحوالیده مسکون بولنان تورکلرك، کوردلرك اکثریسی احتمال که ترك دیار ایدوب کیده‌جکلردر . ترك موقع ایتمه‌لر بیله غالیجانابانه برارمنی اداره‌سی ارمنیلر ایله قان ارتباطلی اولان کوردلرك اززمان ظرفنده ارمنی یاپیلمسی ممکن قیله‌جقدر . کوردلردن ماعدا عینی زمانده ارمنستانده اکن تورك اکثریتك دخی ارمنی عرقنه منسوب اولمسی پك محتملدر . بونلرده ارمنی اداره‌سنده قالمغی ترجیح ایدرلر ایسه تدابیر مقتضیه‌نك اتخاذیله کندیلرینی اجدادلری ظن اولونان ارمنیلرك دین وجنسیتلرینه ارجاع ایتمك ممکندر .]

۷ — دشمنلریمز اولان دول ائتلافیه‌نك وامریقالیلرك ممالك عثمانیه‌نك ولایات شرقیه‌سنده ارمنی ملتی غایت قلیل اولدیغی حالده اونلرده بیوك برارمنستان وجوده کتیرمك ایچون قاچ سنه‌لردنبرو صرف ایتمکده بولندقلری مساعی واقدامك تحتنده اصل ملعونانه امللر وکافرانه مقصدلر کیزلی بولندیغی هیچ برصورتله رد وانکار ایده‌میه‌جکلری اك قوتلی ومدلل وحتی امضالریله یدیمزه کچیریلن مکتوبلر ، وثیقه‌لر ایله تبین وتحقق ایلمشدر .

دشمنلریمز اهل اسلام حقنده نه‌لر دوشوندکلرینی، بودوشونجه‌لرینی ساحهٔ حصوله ایصال ایچون نه‌وجهله چالشدقلرینی ، دولت وملتمزی انقسام وانحلاله، سلامتی ماذالله تعالی اندراسه اوغراتمق ایچون نه‌صورتله تشبثات ملعنتکارانه‌ده بولوندقلرینی وبوخصوصده بش‌عصرلق برپروغرام احضار ایلمش اولدقلرینی ارتق آکلامق وبیلمك لازمدر . دین دشمنلریمزك بومتمادی ومدهش غیرتلری قارشوسنده هرهانکی مذهب وطریقته منسوب اولورسه اولسون اهل اسلامك فتنه ، فساده قاپیلملری دشمنلریمزك امللرینك حصولنه خدمت ایتمك وکندی محویمزی ، فلاکتمزی کندیمز احضار ایتمك دیمکدر .

عالم اسلامك خارجاً عظیم تهلکه‌لر ایله محاط وانواع تعدی، تجاوز وظلملره معروض بولندیغی وموج دیمزی تأمل طاشندن صارصوب بزی بوسبتون محو وهلاك ایلك ایچون بزی ایچمزدن تخریب وافنایه پك ایلیسانه برصورتده چالیشلدیغنه شوصورتله مطلع اولمش بولنیورز . بومهم مسئله‌یی نظر عبرت وانتباه ایله کورمك مجبوریتنده‌یز .

بناءً علیه خلقك اغفالات وافساداته قاپیلمامالری، تفرقه ونفاقدن صوك درجه‌ده توقی ایلملری، تهلکهٔ مشترکه قارشوسنده بالعموم مؤمنین وموحدین هر وقتدن زیاده حبل متین اتفاقه صاریلملری کلمهٔ مبارکهٔ توحید اطرافنده طوپلانملری فریضهٔ دینیه، وجیبهٔ وطنیه ووجدانیه اولدیغی بر امر باهر واشکاردر .

بالعموم مأمورین ،علما ، مشایخ ومنوران ملتك افراد ملتی بو یولده ایقاظ ،تنویر و ارشاده صرف مساعی ایتملرینی سلامت دین ووطن نامنه اهمیتله تمنی ایدرم .

مرکز اردوسی قوماندانی میرلوا

نورالدین

شئون

«بر هفته‌لق اك مهم حادثات ووقايعك خلاصه‌سيدر.»

آنقره:

بيتدكدن صوكره دشمنلرك آناطولی‌يه باشلايان تجاوزلری اوزرينه انحلال مهلكه‌سنه معروض بولونان ملتمزك وحدت سياسه‌سنی عون حقله تأمين وتحكيمه موفق اولان بويوك ملت مجلسنك سنهٔ دوريه‌سی مناسبتيله ٢٣ نيسانده آنقره خلقنك اشتراكيله مجلس اوكنده بويوك تظاهرات ياپيلمش واوكونك ملی بايرام اولمسنه مجلسجه قرار ويرلمشدر. بوتظاهراتده افغان سفيری حضرتلريده حاضر بولونه‌رق پك ممنون اولمشلردر.

لوندره قونفرانسنه اشتراك ايتمك اوزره كيدن هيئت مرخصه‌مز عودت ايتمشدر. هيئت مرخصه‌مز، بويوك ملت مجلسنك رأينه تعليقاً فرانسه وايتاليا حكومتلريله خصوصی ائتلافلر عقد ايتديكنی سويلمشدر. بو ائتلافلرك اساسی حقنده هنوز رسمی معلومات يوقدر.

جبهه‌لر:

بو هفته جبهه‌لر دها زياده سكونته كچمشدر؛ آره صيره مختلف منطقه‌لرده مصادمه‌لر اولمشدر. بر مفرزه‌مز بيغاديچی اشغال ايتمش، ديكر بر مفرزه‌مز عشاق ايله آلاشهر آره‌سنده احمدلی جوارنده دشمنك كلی بر ترنی بر هوا ايتمشدر.

يونان مظالمی:

يونانك بركاده‌كی مظالمی كسب شدت ايتمشدر. سكز بيك مسلمان زندانلرده اينكله‌مكده‌در. بر قسمی يالوه‌ده تملك جوارنده‌كی كوی‌ی ياقمشدر. ازميته وحوالی‌سنده‌كی فجايع سون درجه‌يه واصل اولمشدر. ازميتده چولوق چوجوغی بر خانه‌يه طولدوره‌رق ياقمشلر، بر چوق مسلمانلرك بورون وقولاقلرينی كسمشلردر. عشاقده بر چوق مسلمانلری توقيف ايتمشلردر. سرای كويدن بلاطجغه قدر اولان ساحه‌ده اهالئ اسلاميه‌يی شهيد ايتمه‌يه باشلادقلرينه دائر خبرلر كلمشدر. بلاطجق يونان قوماندانی بر ايكی نفرده خسته‌لق ظهور ايتديكندن بحث ايله كريده‌كی بالعموم مسلمان قادينلری جامعه طولدوره‌رق جبراً معاينه، بعضلرينه ده تعرض ايتمشدر. كليساره طوپلانيلان اركككلرده صوپالرله دوكولمش، شهيد ايدلمشدر. بر يونان ضابطی كرمنجك اشرافندن حسن افندينك اون درت ياشنده‌كی قيزينی ازميره كوتوره‌رك خرستيان ياپمش وخرستيان عادتنه توفيقاً آلمشدر. قيزك پدرينی ده قتل ايتديرمشدر. قره‌حصار جوارنده چكيلركن ياپديغی مظالم‌ده بی حد وحسابدر. غوناريس انكليز غزته‌لرينه وقوعبولان بياناتنده «بز اهل صليب محاربه‌سی ياپيورز.» ديمشدر.

يونانك وضعيتی:

آتنه‌ده حكومت عليهنه اولان انفعال كسب شدت ايتديكندن حكومت مطبوعاته سانسور وضعنه مجبور اولمشدر. باش قوماندانلق قرارگاهلرينی ازميره نقل ايتمشدر. يونان پارلمنتوسنده صوك هزيمتدن طولايی شدتلی مناقشه‌لر اولمشدر. دراخمی قيمتی پك زياده دوشمشدر. يونانك مشهور افزون عسكرلرينك بيله قوهٔ معنويه‌لری فوق‌العاده قيريلمشدر. اكياد كی مسلمانلری سلاح آلتنه دعوت ايتمشدر. بروسه وازميرك ولی رومارمدن عسكر آله‌رق جبهه‌يه سوق ايتمشدر. ائتلاف دولتلرينك ازمير مرخصلری قواعد بين‌الملليه وسه‌ور معاهده‌سنه مغاير اولان بو حركتی پروتستو ايتمشلردر. انكليزلر ازميتده بولونان يونانليلرك بر چكيلمك صورتيله يونان عسكرينك ازميرده استخدامنی تسهيل ايتمشلردر. انكليزلر متعدد اپورلرله يونانلی دوستنه لوازم حربيه وصحيه طاشيمقده‌در. فرانسز وايتاليانلر استانبول پطرقخانه‌سندن چيقاردقلری سلاح وجبخانه‌يه انكليزلر وضع يد ايدرك ازميتده يونانليلره تسليم ايتمشلردر. يونانليلره پيشدارلق ايدن، اسلام آره‌سنده فتنه‌لر چيقاران، بر چوق مسلمان مملكتلرينك يونان استيلاسی آلتنه كيرمسنه سبب اولان خائن آنزاوور، ارناوود رحمان طرفندن ناحيه‌ده بريسی قتل ايدلمشدر.

شرق مسئله‌سی:

انكليز وفرانسز باشوكيللری لوندره‌ده اجتماع ايدرك شرق مسئله‌سی حقنده‌كی نقطهٔ نظرلرينی توحيده چاليشمشلردر. فرانسز باشوكيلی آناطولی‌ده حربك دوامنه قطعياً طرفدار اولمديغنی بيان ايتمشدر.

تورك ـ ايتاليا ائتلافی حقنده انكليز سفيری ايتاليا خارجيه ناظرندن استيضاحاتده بولونمشدر. قونت سفورچا جواباً: شرق صلحنك تأمينی ايچون ازمير وتراكيانك توركه اعاده‌سی ضروری اولديغنی، بو خصوصده انكليز مطبوعات وپارلامنتوسنك تعجبنه محل اولماديغنی بيان ايتمشدر.

هندستان:

هندستانده اختلال دوام ايديور. الله آباد جوارنده «ران بارهلی»ده عصيان ظهور ايتمشدر. اختلالجيلر كوپريلری طولاشه‌رق هندستانك استقلالی ايچون پروپاغانده‌لر ياپيورلر.

§ انكليزلره قارشی بو قوت حركتك باشنده بولونان ميستر غاندی دهلی مراسلك هندستان مخابرينه ديمشدر كه: «هندستان مسلمانلريله اوزلاشيلمادقچه دواملی بر صلح تأسيس ايده‌مز. عربستان اسلام قونترولی آلتنده بولونمالی. اسلامك نفوذی تأمين ايدلملی، ازمير وتراكيا صاحب اصليسنه اعاده اولونملی، استانبول ائتلافجيلر طرفندن تخليه ايدلمليدر. هند مسلمانلری اراضئ مقدسه اوزرنده كرك بلاواسطه، كرك بالواسطه اجنبی نفوذينك حاكم اولمسنه تحمل ايده‌مزلر. بوندن طولايی فلسطين‌ده اسلام قونترولی آلتنه كيرمليدر.»

هندستان حركت مليه جمعيتی رئيسی، يكی هندستان واليسنی زيارت ايدرك هندستان ايچون مختاريت اعلانی، هندستان مسلمانلرينك حسياتنی تطمين ايده‌جك صورتده سه‌ور معاهده‌سنك تعديلنی طلب ايتمشدر.

آنقره: مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

سبیل الرشاد

آدرس تبدیلنده آبرجه
یتمش غروش كوندرملیدر

مكتوبلرك امضالری واضح
واوقونافلی اولملی و آبونه
نمره نوسروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره كوندرلدیكی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحاً
بیلدیرلمسی رجا اولنور .

آبونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لكی (۲۵۰)
آلتی آیلغی (۱۳۰)
غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروش ،
سنه‌لكی ۵۲ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشو . .

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلكه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور . درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاكف

صاحب امتیاز و مدیر مسئول
اشرف ادیب

اتبعون اهدكم سبیل الرشاد

عدد ۴۷۹ | ۲۹ شعبان ۱۳۳۹ | جمعه ایرتسی | ۷ مایس ۱۳۳۷ | جلد ۱۹

بلبل

بوتون دنیایه كوسكوندم . . دون آقشام پك بونالمشدم ؛
نهایت ، برزمان قیرلرده كزمش ، كویده قالمشدم .
شهردن چیقمق ایستركن صولر ذاتاً قارارمشدی .
بر ایصسز باغه اكاق صوكره‌دن وادی‌یی صارمشدی .
ایشیق یوق ، یولجی یوق ، سس یوق ، بوتون خلقت كسیلمش لال ؛
بو استغراقی بر نفخه اولسون ایتمیور اخلال .
طبیعتك حالی انسانك تمثالیدر صاندم ؛
دوشوب ماضی‌یه طیرماندم ، نه هجرانلر . . نه‌لر آكدم !
چیقاركن حشر اولوب بینمدن آرتیق بیك مسلسل یاد ،
ظلامك سینه‌سندن فیشقیران ممدود بر فریاد ،
او مستغرق ، او طورغون وجدی ناكاه ایله جوشدوردی :
كه وادیدن بوتون بر اینلر چاغلایوب طوردی .
نه محرق نغمه‌لر ، یارب ، نه موجاموج دملردی !
آغاجلر ، طاشلر اورپرمشدی ، كویا صور محشردی .
ـ اشك وار ، آشیانك وار ، بهارك وار ، كه بكلردك ،
قیامتلر قوپارمق نه‌یدی ، ای بلبل ، نه‌در دردك ؟
او زمرد تخته قوندك ، بر سماوی سلطنت قوردك ؛
جهانك یوردی هپ چیكنه‌نسه‌ده ، چیكنه‌نمز سنك یوردك .
بوكون بر یم یشیل وادی ، یارین بر قیپ قیزیل كلشن . .
كزرسین ، خانمانك شن ، ایچك شن ، كائناتك شن .
خزانسز بر بهار ایسترسه شاید روح سربازك ،
افقلر ، بعد مطلقلر بوتون محكوم پروازك .
دكل بر قیدده ، صیغمازسین ـ قانادلاندكمی ـ ابعاده ؛
حیاتك اك مخیل غایه‌در احراره دنیاده .
نه‌دن اویله‌یسه ماتملرله ایامك پریشاندر ؟

ـ بحری بك اوغلنه ـ

نیچون بر طامله‌جق كوكسكده بر عمان خروشاندر ؟
خایر ! ماتم سنك حقك دكل . . ماتم بنم حقم :
عصرلر وار كه ، آیدینلق نه‌در ، هیچ بیلمز آفاقم .
نسلیدن نسیم یوق . . خزان آنلار بهارمده . .
بوكون بر خانمانسز سرسری‌یم اوز دیارمده !
نه خسراندر كه : شرقك بن وفاسز ، قانسز اولادی ،
سراپا غربه چیكنتده‌ده چیقدم خاك اجدادی !
خیالمدن كچركن شمدی فكرم هرج ومرج اولدی ،
صلاح الدینلرك ، فاتحلرك یوردی .
نه ذلتدر كه : ناقوس اینكله‌سین بیننده عثمانك ؛
اذان صوصسون ، فضالردن سیلینسین یادی مولانك !
نه هجراندر كه : اك شوكتلی بر ماضی سراب اولسون ،
او قدرتلر ، او سطوتلر خراب اولسون ، تراب اولسون !
چوكوك بر قبه قالسین معبدندن ییلدرم خانك ؛
شناعتلرله چیكنه‌نسین معظم قبری اورخانك !
نه خیبتدر كه : وحدتكاهی دینك ده‌وریلوب ، طاش طاش ،
سورونسون شمدی میلیونلرله ماواسز قالان دینداش !
حسابسز بیكناه اشكنجه‌لر آلتنده قیورانسین ؛
سریلمش كولكه‌لر بیكلرجه ، یوزبیكلرجه طوغرانسین ؛
دولاشسین صوكره اسلامك حرمكاهنده نامحرم ! . . . .
بنم حقم . . صوص ای بلبل ! . . سنك حقك دكل ماتم .

آنقره ـ تاج الدین دركاهی
محمد عاكف

حیا ایماندن بر شعبه‌در

قال النبی صلی الله علیه وسلم: «الحیاء شعبة من الایمان.»

حیایی (انحصار النفس خوف ارتکاب القبائح) دیه تعریف ایتمشلردر. که قباحتلری یشلمك قورقوسندن نفسك قبائحدن چکنمسی دیمکدر. بوراده‌کی قبح یا شرعی، یا عقلی، ویا عرفیدر.

قبائحك شرعیسی: فاعلی عقابه مستحق قیلان شیدر. فاعلك ایشلدیکی قباحت کندینی عقابه مستحق قیلمازسه، ملایم اولماز ومفسده‌یی موجب اولور. اکر یالکز فاعلنه ذمی مستلزم اولور ایسه عرفیدر.

فاعلی عقابه مستحق قیلان قباحتك شرعه تخصیصی بر فعلك ایقاع ویا عدم ایقاعندن طولایی عقابه استحقاق انجق شرعله بیلینوب غیرینك مدخلی اولمادیغندن طولاییدر. عقلی قسمنك عقله تخصیصی ده، امورده حاصلا اولان مفسدت ویا مصلحت نظر عقل ایله بیلندیکندندر. عرفی قسمی ایسه، افعال اوزرینه ترتب ایدن مدح ویا ذم عرف ایله تعین ایتدیکندندر.

بو اوچ قسمدن برنجیسنه مباشر اولان فاسق، ایکنجیسنی ارتکاب ایدن مجنون، اوچنجیسنی یاپانه (ابله) دینیور. بناء علیه قبح ثلاثه مذکوره‌دن هیچ بریسنی ارتکاب ایتمه‌مك قدرت ایماندن اولدیغنه، بو صورتله حیانك ایماندن بر شعبه بولندیغنه شبهه یوقدر.

شاعرك «اذا لم تصن عرضاً ولم تخش خالقاً : ولم تستحی مخلوقاً فما شئت فاصنع» = ناموس قیغیسی اولمادقدن، اللهدن قورقمادقدن، قولدن اوتانمادقدن صوکره هر ایسته‌دیکنی یاپه‌بیلیرسك» سوزی حیاسزلغك نه قدر فنا بر شی اولدیغنی پك کوزل کوسترمکده‌در.

حیاسزلر یوقاریده بیلدیردیکمز وجهله یا فاسق، یا مجنون، یا ابله اولورلر. هر نه کبی اولورسه اولسون انسان اولان بونی قبول ایده‌من.

حکمادن بر ذات دیمشدر که: اغنیاده بخل وخست، حکامده کذب، علما وحکماده حسد، نسوانده حیاسزلق حد ذاتنده بر قبیحه ایکن بونلرده بولنمالریله اقبح اولور.

اوت، حد ذاتنده قبیح اولان حیاسزلق نسوانده بولنور ایسه اقبح اولیور. زیرا بر قادینك طرز تلبسی، احوال واطواری آداب اسلامیه‌یه مخالف اولور ایسه موجب عقاب اولدقدن باشقه فکر سلیمه غیر ملایم وفسادی موجبدر، ناس عندنده‌ده ذمی مستلزمدر. بو جهتله شرعك، عقلك، عرفك تجویز ایتمه‌مسندن بو حاللر اقبح اولیور.

هیچ شبهه یوقدر که اسلامده اس اولان شیلرك اك مهملرندن اولان حیا، مخدرات اسلامیه ایچون دها زیاده لازمدر. خانملرك کندیلرینه محرم اولمایان کیمسه‌لردن تستر ایتمه‌لری حیادن نشئت ایدر. تستر ایسه صاچلری داخل اولدیغی حالده وجودلرینی زینتدن عاری جالب شهوت اولمایاجق بر لباس ایله اورتمه‌لریدر.

بو حکم شرعی موافق حکمت اولدیغی کبی بر چوق مصالح اجتماعیه‌یی ده محتویدر. اولا قادینلر طبعاً نازك ونرمکاه رجال اولدقلرندن آنلر حقنده اغیاردن تستر، کندیلری ایچون بر نعمت، بیوك بر اثر شفقتدر. چونکه بوتون تجملاتیله بر قادینك، بالخاصه کنج وکوزل بر قادینك اغیار واجانبك انظار شهوتنه عرض اندام ایتمسی علی الخصوص بوتون قوای شهوانیه‌نك ابدان بشر اوزرنده کمال دهشت وشدتله اجرای حکم ایتدیکی بویله بر زمانده کندیسنه صوك درجه مغلوب ومنهمك اولان ارککلر ایله مصاحبتده بولنمسی، آنك قیمت نسوانیه‌سنی تنقیصدن باشقه هیچ بر شی دکلدر.

ثانیاً معلومدر که بر عائله‌نك تأمین سعادتی ایکی نوع وظائف مهمه‌یه مربوطدر. بونلردن بری وظائف بیتیه، دیکری وظائف خارجیه‌در. بو ایکی نوع وظائفی یالکز زوجه ایفا ایده‌مدیکی کبی یالکز زوج دخی ایفا ایده‌من. شو حالده بو وظیفه‌لری تقسیم ایتمك ایجاب ایدر. وظائف بیتیه‌یی زوجه‌یه، وظائف خارجیه‌یی ده زوجه تحمیل لازمکلیر. بونك عکسی اوله‌ماز. زیرا قادینلرك خلقت اصلیه‌لرنده‌کی نزاکت وظرافت اقتضاسنجه آنلرك بر طاقم افعال شاقه‌دن عبارت اولان امور خارجیه ایله اشتغاللری موافق حکمت ومصلحت اوله‌میه‌جغی کبی، ارککلرك امور بیتیه ایله اشتغاله حصر وجود ایتمه‌لرینی ده هیچ بر عقل سلیم تجویز ایده‌من. بو عادتا قانون طبیعتی تبدیل ایله، قادینلری ارکك، ارککلری قادین یاپمغه قالقشمق دیمك اولوب بونك بطلاننده کیمسه تردد ایتمز. انسانك ذوقنه کیتمه‌ین، فقط صوغوق عد اولنان بر شی وار ایسه اوده قادینلرك ارککلشمه‌سی وارککلرك قادینلشمه‌سیدر.

قادینلرك عهده‌لرینه ترتب ایدن وظائف صرف امور بیتیه‌یی تسویه‌دن ودنیایه کتیردکلری ویا کتیره‌جکلری چوجقلری تربیه‌دن عبارت اولدیغی جهتله آنلرك بوتون زینتلرینی طاقینه‌رق آچیق صاچیق اولدقلری حالده کندی قیمت نسوانیه‌لرینی خللدار ایده‌جك وشائبهٔ تهمتدن آزاده اولمیه‌جق بر طاقم شهوتپرستان رجالك اجتماعگاهلری اولان محللرده بولنملرینه هیچ بر فائده ترتب ایتمز. بالعکس وظیفهٔ مکلفه‌لری مختل اوله‌رق آنلرك بو حرکاتندن تلافیسی غیر قابل بر چوق مضرتلر حصوله کلیر. نهایت سعادت عائله بالکلیه محو اولور. بر عائله‌نك بلا مزاحم اوجکاله وکسله بیلمسی زوج ایله زوجه‌نك یکدیکرینه شدتله ارتباطنه منوطدر. بو ایسه بونلرك بربرینه صوك درجه محبتلریله قائمدر. حالبوکه بو محبتك دوام وبقاسی زوجینك عفت وعصمتلرینی صوك درجه‌ده حفظ وصیانتلریله اوله‌بیلیر. بوده ینه قادینلرك مستوره اولملرینه متوقفدر. چونکه انسانلرده وعلی العموم حیوانلرده حس رقابت وغیرت بارز جبلیدر.

اکر بر ارکك غیر مستور اوله‌رق راست کلدیکی قادینله کوروشمکده حتی ایستدیکی بر قادینی کندی خانه‌سنه قبول ایتمکده، ارزو ایتدیکی مجمع نساده بولنمقده سربست قالیر ایسه زوجه‌سندن دها ظریف، دها لطیف

قادينلره طبيعى وغير اختيارى اوله‌رق كنديسنده بر تمايل حاصل اوله‌جق، بالآخره زوجه‌سنى تعريفى ناقابل بر عذاب وجدانى يه دوچار ايده‌جكى، بو صورتله بينلرنده‌كى رابطهٔ محبتى، سعادت عائله‌يى اساسندن محو ايليه‌جكى دركاردر. بو محذور عيناً زوجه حقنده دخى جاريدر.

اينته بو كبى حكمتلره بناءً اسلاميت قادينلره تستّرى امر ايتمش و مجملاً يازه بيله‌ديكمز محاذيره بناءً كنديسنه عقاب ترتب ايتمسه‌له شرعاً، بو حال هيچ بر فكر سليمه ملايم اوله‌مه‌جغندن عقلاً، موجب ذم اولمسنده شبهه اولمديغندن عرفاً، كوتو كورلمش؛ بو وجهله حياسز اولانلره «مفسد، مجنون، ابله» نامى ويرلمش؛ بو كبى حياسزلقلردن مجانبتك ايماندن بر شعبه اولديغى امرى حضرت پيغمبردن شرف صادر اولمشدر.

قيرشهرى مبعوثى

مفيد

لوندره‌ده بر نماز

— هند مسلمانلرينه —

سزه، يوزلرجه تشكر!.. هر ساعتى شو فانى دنيانك پارلاق و طوپراق غنيمتلرى اوزرينه شاخلانه شاخلانه آتيلان منفعتلرى ياپيشديرمقله منحصر لوندره سياحتمزده بزه حس و آخرت كوكى يالكز سز ياشاتديكز، قارده‌شلر. . . . بانقه‌لرى، مغازه‌لرى، سياستخانه‌لرى اورولوب پارقلرى و كليسالرى دولان قيو بر عيسويت ديارنده سزك كوچوك كوشه‌كز اوزاق محمد عالمنه آچيلمش بر پنجره كبى بزه نور بر مسلمان سرينلكى ويردى..

انكليز قطارلرى يم يشيل مرغزار، لوندره‌دن اوزاقلاشدقجه رنكلرى آچيلان، بر برينك طاش جسمنه ياپيشيق دورمقدن اوصانوبده قاچمش كبى جاملقلره سيرك سيرك كيزله‌نن كوزل صيفيه‌لر آره‌سنده هيجانمزى سزه اوچوردى.

امين اولك، يوزلرجه شاقه آره‌سنده يشيل و صولغون صاچينى سياه اوموزينه كراه بر قادين صاچى كبى دوكولن اسمر و متواضع مؤذنكز بزه بو صيفيه‌لردن، طبيعتك تازه يشيلكندن داها كوزل كوروندى. زيرا اونده يابانجى بر عالمك بتون غريبلكنى موقسله‌شدرن بر سحر واردى. او سحره حيران اولدم.

كرچه يانكزه ظفرمنزله دكل، فقط قلبمزله كلدك. وقلبمز، امينم، بر درلو نهايته ايرمه‌ين نكبتكزه، هيچ اولمازسه بر تسلى ويره‌بيلدى.

اطرافمزى جويز رنكلى تنلرينك اوستنده آبانوز كبى پارلايان صاچلرى، سياه كهربالرى آكديران ايرى كوزلريله كنج و زنده هنديلر صاردى. بونلر بر غلبه‌لق كبى دكلديلر. بر حسرتلى‌يى قوجاقلايان قوللر كبيديلر. يانلرنده نيلر تاريخنك قدسى منظره‌لرنى خاطرلادم. اسماعيله قوجاغنى آچان هاجرى دوشوندم.

سز و بز كوكدن اينن صوكك دينك مغلوب نسللرى‌يز. شو كورديكمز طاش بنالرك دمير تشكيلاتنك، تحته‌دن و زفتدن سوقاقلريله ايچلرى ايپك، يمك، پاره و راحت دولو حشمتلى اولرينك عظمتنى قورومق ايچون سزى و بزى قاراتمقدن بشقه چاره كورمه‌ين بر دياره بر بريمزه نه قدر جان يولداشيدق!... سزه، اسلام اوغرينه قان توكتمه رادسنه كلن بزلر. خلاصكزك صولغون كولشى كبى باقيوردكز. بز سزن، سونوكلمش اسلام يلديزينك اوزاق شعله‌لرى كبى ضيا بكله‌يوردق.

دوز يوللردن باغچه‌كزه ملول بر حسرتله كيردك. بر استانبول تربه‌سى قدر بيله بيوك اولمايان كوچوك مسجديكزده هندك خيالى، نقشلى واويلى معمارسندن نه‌درن ايزلر واردى. فيل ديشلرى اوستنده بيله تكرار ايتمكه دويامادبغكز نظيرسز تاج محلكزك صانكه لوندره‌يه عكس ايتمش بر صولغون كولكه‌سيدى. قاپو كمرلرينك اوستنده كولومسه‌يرك رقص ايدر كبى بر نظر قتله ايشله‌ديككز فيروز رنكلى نقشلر كونش و خيال بلده‌لرى ايچون روحمزده حسرتلر اويانديردى. بر مغفرى آكديران، روحانى قبه‌نك درت كوشه‌سنه قوديغكز كوچوك باشلقلى قوله‌لر و آره‌لرنده‌كى طيرطيللى ثلثلرده‌لهى، لاهور، كشمير كبى يالكز اسملرى بيله انسانه ضيا، حرارت و افسانه دويغولرندن لذتلر دوشوران بر ماهيت احتوا ايديوردى. نه ايديكه بو معنى ميقى جوهرك اطرافنه آغاجلردن يشيل بر سور چويرمشكز. زيرا يالكز توشندك سويله‌شديكى آولويه سرپيلن انجه فسقيه بوراسنى بر شرق ماضيسى تصويرينه بوصبوتون بكزه‌تيوردى. قالين، آغير انكليز سماسنك آلتنده كوچوجك مسجديكز و حليم سكونى، شبهه‌سز، دين و ديار حسرتكزى آووتان بر مراقبه كوشه‌سيدى.

بزه يوره‌كدن دوستديكز. صيجاق و كسكين رنكلى شاللريكز كبى بهارلى يمكلريكز، ايشقلريمز كبى كسكين و داغينيق لسانكز بزدن اولمقله برابر نه قدر بزمدى و بزه چوق متحسرديكز! خاطريكزه مولويلريكز طاباقلريمزه بول يمكلر طاشيدى. آشچيكز بيله صوغوق و رسمى غرب تشريفاتى آشان بر درونى انجذابله بزه، بر مقدس اقليمك نادر خياللريمز كبى، قاپه آرقه‌سندن كيزلى و اوركك باقيوردى.

كرچه سلطان احمدك نارين مناره‌لرندن شو فسقيه‌كز كبى يولره

صریلن مؤذن سسلرینه بکزر کوزل سسکز یوقدی . فقط اوراسون هواسی چاك، سیس ودومان دولدوران بر شهرده بزی بزه بربیوك قدالیله سز دویوردیکز .

یمه اورتوسی کبی سیم سیاه قبه‌سنك آلتنده ، نکارنك یوروقلری خاطرلاتان انجیلك محرابنه قارشی بر کوچك جماعت طوپلاندی : هندلیلردن ، مصریلیلردن ، سوداندن ایله جنوبی آفریقالیلردن ، تورکلردن ، ایرانیلردن و . . . یاربی حالا اینانامیورم ، انکلیزلردن مرکب بر جماعت . . . برانکلیز نامیز جواری شیوه‌سیله قامت آلدی . وجودی شاتوسنده‌کی صرفه قاناپه‌لرده دیکه‌ن بیاض صاچلی بر لورد آناطو خاله‌سنه بزله برلکده آلتی قوندی . صاقالی کوکسنه دوشن براختیار انکلیز قعده‌ده شهادت پارماغنی دعوی قرائته ترفیق ایتدی . یونماز بر مقتدا بر حافیق حائزدی. لوردك دین عیساده‌کی تثلیثه معرض اولدیق سوله‌دیکی خطبه انسانه برمعجزه رعشه‌سی ویریوردی دیکه: دین محمدده جهتك آنا حتاری پاپاس سعلی بر تومیه‌سونجنك بلنده آصلی دکل ، هرمؤمنك کندی آلنده در. اسلامیتده خالقله مخلوق آراسنده اوچنجی برشخص یوقدر .

بکر سامی بکك غایت فصیح فارسیله ایراد ایتدیکی نطقی یوزن هندلیلر ، هر کلمه‌سنده کرامت مندمج ، بر کلام کبار مستی کبی جان قولاغیله عادتا ازبرلدیلر . اصل اك بیوك خارقه مکتب مأذونی غایت منور برزنجینك بوجماعت حضورنده اهتدا ایتمه‌منده اولدی . آناطولی فرانس تائیسنده ، کیزلی خرستیان دینی قبول ایدن بر نوبیالی حالایقك اعزه صره‌سنه نصل کچدکنی هیجان وبلاغتله تصویر ایدر . اوکمزده‌کی اثر بن سیاهی دنیاده‌ . . . کوردم. بوتون حیاتمده یالکز اوکا اینانادم . فقط اتیق اسلامك اسیی کوکلی چوق قاماشدیرییور . اك دوغرو روح یولی اونی بولیوردم . واوکا هیکلك حضورنده ابدیا کیریبوریم ، . . . تائیسده‌کی لوحه‌یی عادتا صولغونلاشدیردی . یاربی ! یکرمنجی میلاد عصرینك بر کوننده‌می یاشایوردق ، یوقسه عصر سعادت تاریخنی‌می تکرار ایدیوردق ؟

اوقاو میربونك فامنکده بر ریخنده کوردیکی بیسونز عقلمه کلدی . غراموفون صاندقارینك اوستنده اوطورمش ، کمی بکله‌یورمش. افریقا اهالیسی عیسویله شدیرمك ایچون غراموفونلری بر خبر سیاه سوورولره بر نصرانیت معجزه‌سی دیه کوستروب جاهللری حق دینه چاغیرماغه کیده‌جکمش . ایشته کوزومزك اوکنده بر افریقالی که او معجزه‌یی فابریقه متاعنده دکل ، فابریقه‌لر ومادی خارقه‌لر پایتختنده یاشایان حادثه یالکز قلبندن دوغان ایشیقده بولمش . اوغوشد قدلده بیراقلدق ایچون خزینه‌لر ونسللر صرف ایدیلان اسلامیتك نه ایچین ایچین تازه‌لشیر بر الهی چراغ اولدیغنی بو اهتدا بزه بوسبوتون کوستردی .

یا محمد ! فلسفه‌سی ، کتابلری وپاپاسلری فانی احتراصلرله فانی ابتذاللرك ذوقنی سانیدیران بر ضلالت عصرینك چوجوغیم . عصرك بوتون ابهاملرندن ، بوتون ضعفلرندن بنم ده حصه‌م وار . فقط بنی سندن آییرمغه چالیشان شو مادی یولك اوستنده بکا ، قاچ یرده حالا بیلك اوچ یوز ییل اولکی طراونکله راست کلیرم ، اونك ایچون هرکون بر آز دها قصله‌سنك اولدیغمی دویویورم. سنك بیوك بوتسلك:

ای قو دوشمشلره سن دستگیر

یاربم عصر اول غلادستونك قرآنی کوستره‌رك بو کتاب یر یوزندن قالقمادقجه راحت ایتمه‌یه‌جکز ! دیه بر باطل کین کوندیکی شهرك پایتختنده سنی بو قدر زنده کورده‌م . بز مغلوبه‌یی بر روح غلبه‌سنك حضورنده آرایه طوپلایان الکی نهایه‌سز قدرت وشفقتیله بوتون کوکسمده حس ایتدم .

لوندره : بازار ١٦ مارت ١٣٣٧

خاکپایه

روشن اشرف

معارف وکیلی حمدالله صبحی بك افندینك

معارفه متعلق مسائل مختلفه حقنده‌کی نقطهٔ نظرلری

٢

اوقاف مکتبلرینك سدی :

— اوقاف مکتبلرینك سدی، بلکه طرز تطبیق اعتباریله برخطادر. فقط مقصد وپرنسیب نقطهٔ نظرندن دوغرودر . تربیه وتدریسده وحدت اصول ، وحدت اداره، وحدت امر لازمدر. بوتون مکتبلر آنجق اختصاص مسلکلرینه کوره پروغراملرنده فرق کوستره‌بیلیر. فقط مملکتك ابتدائی پروغراملی ابتدائیلری اوله ماز. مملکتك بوتون مکتبلری حکومتك بر یکی یول داخلنده چالیشمه‌یه مجبوردر .

شهر وکوی مکتبلری

— شهر وکوی مکتبلری ، تدریسات ابتدائیه قانوننك متننده وتطبیقنده ارتکاب ایدیلن خطالردن دوغمش بر مسئله‌در . بونك حلی ایچون یکی بر قانون تکلیف ایتمکده‌یم . خلق معارف ایچون بك چوق پاره ویرییور . بونك مهم برقسمنی دیکر مقصدلر ایچون قوللانیورلر. برقسمی‌ده کویلك علیهنه اوله‌رق قصبه‌لر ایچون صرف ایدیلیور . اومیورم که یکی تکلیف ایده‌جکم قانون کوی مکتبلری مسئله‌سنی میخانیکی وکندی کندینه ایشلیه‌بیلیر برانتظام آلتنه آله‌جقدر .

خلقك مکتبلره رغبتسزلکی :

— خلقك مکتبلره قارشی رغبتسزلکی اثر ایدیلن نتیجه‌نك چوجوغی کویندن ، عائله‌سندن آییرمه‌سی ، یابانجی برحاله کتیرمسی ؛ دیکر طرفدن ده عائله معیشتی ، صنعتنی اصلاح ایده‌جك ، تقویه ایده‌جك تجربی معلوماتدن محروم براقمه‌سیله ایضاح ایدیلمیلیدر .

مکتبلرده سیاست :

مکتبلرده سیاست ایچون یر یوقدر . ملکی مکتبلرده حق تربیه

واطوار عسکریه ایچون ده بر بوقدر. مکتب کامل بر انسان یتشدیرر.
اوملك سیاسیسی صوکره دلالت انتخاب وقبول ایدر. حتی ملکی
مکتبلرمزده یتیشن چوجوقلره تربیهٔ عسکریه ویرمکده بر خطادر.
بوروحی ودماغی اولان کنجلریه شدیددر. اونلرك قسمتی برامکله‌درحال
تربیهٔ عسکریه‌یی اله‌بیلیرلر. بویوك محاربه‌لرده آمریقالیلر بونك اك کوزل
مثالنی کوسترمشلر. سیاست ایچون ده بویله‌در. مکتبلرده سیاسی جریانلره
اصلا محل ویرمه‌جکدر. بو یولده تلقیناتده بولنان معلم ومعلمه‌لر شدتله
تجزیه ایدیلیرلر.

مکتبلرك مسلکلرینه عدم مربوطیتلری :

تمام مسلکنه داخل اولانلر رفیع ونارقیك منتظم اساسلر استناد
ایتمه‌مسندن ومحاسبهٔ خصوصیه‌دن معاش آلانلر. اولجه ذکر ایتدیکم
محذوردن ماعدا معاشلرینك چیقمامه‌سندن متأذی ومکدردرلر.
تدریس وتربیه وظیفه‌سنی درعهده ایتمش کیمسه‌لری اداره آدملریمز
وممکت ؛ کسب ستحقاق ایتدکاری حرمت واعتباره لایق کورمه‌یورلر.
بومقصدی الده ایتمك ایچون بتون مقصد ابلاشدیرجق وقطعی دها بسته
ملیدرلر. برحقیقتدر. بووسیله ایله سویله‌یم که ۳۳۶ سنه‌سی ظرفنده
محاسبهٔ خصوصیه‌مرکزدن سکسان بیك لیرایی متجاوز بیار دیمه ارسال اولنمشدر.
فقط بوده کافی ده کلدر. ۳۷ سنه‌سی مالیه وکالتی ایله آرهمزده حاصل
اولان ائتلاف اوزرینه یاردیمك ایکی یوز بیك لیرایه چیقارلمسی تقرر
ایتمشدر. ملت مجلسی بودجه‌لریمزی تصویب ایتدیکی تقدیرده ۳۷ سنه‌سی
ظرفنده ابتدائی نسبتاً نالی تحصیل ویرن معلملریمزك معاش مسئله‌سی
تماماً حل ایدلمش اولاجقدر. خصوصیله مصارف مجبوره‌بك بوتون
حرفه آتمیلی یالکز مسلمان نسبه مکلفیتدن بوورکی یی دها آز محسوس
برحاله کتیره‌جکدر. انتظام معیشت، منتظم مرحله‌لره تقسیم ایدلمش
ترقی دوره‌لری، مرکزك بوتون تشکیلات ایله دائمی مناسبت وحکومتك
معارف اربابنه کوستره‌جکی اعتبار، مسلکداشلریمك کوسترمکه موفق
اولدقلری فداکارلق وثبات قابلیتنی تقویه ایده جکنه تماملیه معتقدیم.

کویلرده مکتبسزلك، معلمسزلك :

— اناطولیده قرق بش بیك کویمز وار. هردرت کویه برتك
معلم کوندرمك اساسی قبول ایدلسه اون بیك کسور معلمه احتیاجمز
درکاردر. حالبوکه الده موجود معلملر بش بیکی تجاوز ایتمه‌یور. برده
لوا وولایت مرکزلرنده برمعلم تمرکزی موجود اولدیغی نظر دقته
آلنیرسه بوقدار کویه ایچین کیری یه نه قدار معلم قالدیغی تصور ایدیله بیلیر.
موجود معلم مقدارینی قولایلقله ایکی مثلنه ابلاغ ایتمك ممکن اولدیغنه
قانعم. معیشت دارلغندن مضطرب، آز چوق تحصیل کورمش بك چوق
آدملریمز وار. روم ایلیده، سوریه‌ده وعربستانده غائب ایتدیکمز
طوپراقلردن کلمش وکله‌جك معلملریمز وار. خصوصیله تدریسات
ابتدائیه قصبه‌لرده ممکن اولدیغی نسبتده قادینلریمزه تودیع ایدلملیدر.

چوجوق قادیندن دها طبیعی، دها مکمل بر مربی بوله‌ماز. بو
فکری آمریقا کبی تجربه ایتمش اولان مملکتلر بزی عینی بولده تشجیع
ایدن برمثال تشکیل ایدر. اکر قادینلریمزه یاباجی کویلره کیده‌میه‌جکنی
وارکلرلریمزك عینی یرلرده وظیفه‌لرینی ایفا ایتمه‌لری دها قولای اولدیغی
نظر دقته آلیرسه‌ق ملتك قادین قسمندن اك فضلی برساحه‌ده استفاده
ایتمك ایچین بیوك بر امکان حاضرلامش اولورز. ۳۷ سنه‌سی ظرفنده
یکیدن آچه‌جغمز اوچ بیوك دارالمعلمین واوچ بیوك دارالمعلمات خواجه
یتشدیرمك ایچین موجود مؤسسه‌لریمزك عددینی آرتدیردیغی کبی کیفیتی ده
تقویه ایده‌جکدر. برده تدریسات ابتدائیه قانوننده وجوده کتیردیکمز
تعدیلات مجلسمز طرفندن تصویب ایدیلیرسه شمدی‌یه قادار
اولدیغی کبی ابتدائی مکتبلرینك نشوونما بولمه‌سی آچیلمسی دائره
آدملرینك ذوق وتقدیرینه براقیلمش برمسئله اولمیه‌جقدر. عددنفوس
اساس اتخاذ ایدیله‌جك اك قالاباق کویلردن باشلایه‌رق سنه‌دن سنه‌یه
بوتون برلوا داخلنده چوجقدن آزه ایتمك کبی بر تدریج تعقیب ایدیله‌رك
بوتون کویلرك برمکتبه مالك اولملری تأمین ایدیله‌جکدر. میخاییکی بر
انتظامه مالك اولان بواساس بلغارستانده اك بیوك موفقیتله تطبیق
ایدلمشدر. بوصورتله دائما بیوك مرکزلرك امهنه اولارق مصارف
مجبوره‌لری وحصه معارفلرینی تأدیه ایدن وکندیلرینی هیچ برزمان
مکتبه مالك اولمایان کویلیلریمز مکتب ایچین ویردکلرینی معین برمدت
ظرفنده مکتب اولارق آلاجقلردر. داخلیه مستشاری رأفت بك
اسکیشهر متصرفلغنده بولندیغی اثناده عرض ایتدیکم فکری تطبیق
ایتمش وبواصولك بسیط اولدیغی قادار وتعلی قطعی اولدیغی قادارده
عملی واساسلی اولدیغی بالتجربه ثابت اولمشدر.

مکتبلرده زائد مصرفلر :

— یزجی تشکیلاتی اناطولیده زوال بولمشدر. بوتشکیلاتك
عائله‌لری برصاقم زائد مصرفلره صوقدیغنه دائر صریح برفکرم یوقدر.
یکیدن احیاسی ضروری کلدیکی وقت مصرف قسمنی ممکن مرتبه تخفیف
فائده‌لی اولور.

لیلی ابتدائیلر :

— کیره‌سونده صوك ایکی آی ظرفنده اوچ لیلی ابتدائی آچیلمش
وبونلرك مدیرلری بورادن کوندرلمشدر. برده یتیملره مخصوص اولمق
اوزره بك محدود برقاچ مکتبمز واردر. بش لیلی سلطانیمزك ابتدائی
قسملری ده لیلیدر. فقط مجموع نظر دقته آلنیرسه دینیله بیلیرکه بوتون
اناطولیده انجق اون لیلی ابتدائیمز واردر. دوامیلی محاربه‌لرك اورته‌ده
کیمسه‌سز، باقیمسز براقدیغی یوزبیکلرجه یتیم اولادیمز حکومتك حمایت
وصیانته محتاجدر. علائیه‌یه واقع اولان صوك سیاحتم اثناسنده سلجوق قلعه‌سنی
زیارت ایدرکن بشمده جمله برابر بوروین یکرمی بدی چوجوقدن اوچ دانه‌سنك

بلباسی واردی . بوتون دیكرلری محاربه‌لرده ضایع اولمش شهیدلرك چوجوقلری ایدی . یازیق‌كه معارفمزك چوق دار بودجه‌سیله بو عاجل احتیاجه قارشی كله‌جك تشكیلاتی ۳۷ سنه‌سی ظرفنده‌ده یاپه‌مایه‌جغز .

مجبوریت دوام :

مجبوریت دوام قانونی تطبیق ایده‌جكز . یالكز بو بر آزده مكتب ومعلم مسئله‌سیدر . مكتب آچه‌مادیغمز ، معلم بولندیره‌مدیغمز یرلرده مجبوریت دوامی تطبیقه امكان یوقدر .

فقط نره‌ده مكتب ومعلم وارسه مطلق اوراده تحصیل ابتدائی مجبوریتنی انفاذ ایده‌جكز .

مصارف مجبوره‌نك توزیعنده عدالتسزلك :

— مصارف مجبوره هركسك ثروتنه كوره تقسیم وتوزیع ایدیلیر . بونك تطبیقاتنده سوء استعمالات ارتكاب ایدلدیكی وفقیر قسمك یكیدن آلمه‌سنه بروسیله اوله‌رق قوللانیلدیغی محققدر . مین اولابیلیر . كرك نره‌دن برشكایت آلیرسه درحال خطایی تعمیر ایچون تشبثاتده بولندم .

فقط اعتراف ایده‌یم : بوقانونك خلقمزه‌دوقوردیغی ازا وشكایت بعضی اداره ادامه‌لرینك بجریكسزلكی وبرقسم اخلاق دوشكونلرینك ضعفیله پك‌چوق علاقه‌دار در . آناطولینك پك‌مهم بعض نقطه‌لرنده كوزلدیكم اوزره مصارف مجبوره ‌الله تدریسات ابتدائیه‌یی تمامیله تأمین ایتدیكی یرلرده موجوددر . بوصلاحه دوغرو بر خبر بشارتدر .

خلاصه:

خلاصةً دیه‌یم كه : شعوری اویاندیرلمش برنسل ، أیی معلم ومعلمه ، منتظم مراحل ترقی ومنتظم معیشت ، عملی تدریسات ، مركزله بوتون تشكیلات آره‌سنده صیقی وده‌واملی مناسبت ، یكیدن یكی‌یه قیمتلی عناصری معارف تشكیلاتنه ادخال ایتمك ، مملكتی علاقه‌دار ایدن تألیفات ونشریات ، ادبیات ، طب وحقوق مدرسه‌لرینه عائد ایلك كرسیلرك احداثی ، حرثی وبدنی فعالیت تزییدیه ، برقاچ كتبخانه . ایشته بو ساده ، فقط مهم مقصدلر ۳۷ سنه‌سی ظرفنده معارف وكالتنك هدفلرینی تشكیل ایده‌جكدر .

دینی تربیه ، دینی تدریس

كتابی اوچ دین واردر : یهودیلك ، خرستیانلق ، مسلمانلق . بوكون یهودیلك ، متمسكلرینك مقداری پك آز اولمق ، جهان سیاستنده مهم بر موقع طوتماق دولاییسیله موضوع بحث اولماغه دكمز . خرستیانلقله مسلمانلغی نظر دقته آلیورز . هپمز بیلیورزكه بوكونكی خرستیانلق ، حضرت مسیحك وضع ایتدیكی دین دكلدر ؛ كتابی دینلرك اساسلرینی منكر بر دیندر . بونكله برابر ، بوتون دنیاده‌كی انسانلرك همان اوچده بری بو دینك سالكیدر . بو اعتبارله بیوك اهمیتی حائزدر .

خرستیانلقده هر فرد ، دینی خصوصلرده دائما بر رهبره ، بر (قوندوقتور) ه محتاجدر . راهبسز ، هیچ بر ایش اولاماز . بوندن دولایی راهبلك بر صنفدر . خرستیانلقده بر كلیسا ، بر (قه‌رژه ‐ رهبانیت) واردر . راهبلر ، فردلرك وجدانلرینه حاكم درلر . راهبلرك دیدیكندن باشقه تورلو دوشونمك ، حس ایتمك دخی بر كناهدر .

قرون وسطاده باشدن باشه ، قرون اخیره‌ده ایسه همان همان یاقین زمانلره‌قادار رهبانلق ، علمی دوشونجه‌لره بیله قاریشمقدن كری قلمامشدر . صرف اخروی اولمق لازم‌كن وظیفه‌لرینی تجاوز ایده‌رك ، دنیوی ایشلری ده كناهله ، ثوابله كندی ارزولرینه كوره اداره ایتمكه چالیشمشلردر .

غربده خرستیانلغه قارشی بوكه‌لن عصیان حسی پك طبیعیدر ؛ (كلیسا ایله دولتك آیرلماسی) ایچین نه فداكارلقلر صرف ایدلمشدر ! دولتلرك ناسوتیلشدیرلمه‌سی (لائیسیزه) عصرلرله مجاده‌لرك نتیجه‌سی اولابیلمشدر . دولت ایشلرندن رهبان نفوذینی كیده‌رمك ایچین چالیشانلر ، حریدن صكره ، راهبلره یكیدن قیمت ویرلمكه باشلادیغنی كوره‌بیلر .

مسلمانلق بركره‌اك طبیعی بر دیندر ؛ صوكرا اسلامده رهبانلق یوقدر . راهب صنفی كبی ، بزده بر (خواجه‌لر صنفی) تشكل ایده‌مه‌مشدر . وانما خواجه‌لرك بربرلرینه قارشی مسلكی بر تساندی اولدیغی حس ایدیله‌بیلیر ، فقط بو تساند تكمل ایتمه‌مش ، اهمیتلی بر عامل اولاجق قدرتی قازانمامشدر .

اسلامده هر فرد ، دینی ایشلرده ، ولی بیلدیكی ذاتلره مراجعت ایده‌رك استفتا ایده‌ر ، بیلمدیكی شیلری صوروب اوكره‌نه‌بیلیر . دین عالمی اولمق ایچون مطلقا صارقلی ، جبه‌لی اولمق لازم كلمز . علمادینده نیجه جاهللر ، سیویل قیافتده نیجه عالملر واردر !

اسلامده دینی دنیاسنی بیلمك هركسه فرض‌در ؛ بو علم ، نه بر فرده ، نه‌بر صنفه منحصر دكلدر . اسلامده فردك وجدانه تحكم یوقدر . خرستیانلقده پاپاسه كناه چیقارتمق كبی ، فكری ، جسمی حریتی امحا ایدن دهشتلی بر اصوله مسلمانلر قطعیا تابع دكللردر . هركسك ظاهرینه باقیلیر ؛ كوروونوشده مسلمان اولان كیمسه‌نك ، باطننده كیمسه قاریشماز ؛ منافقی یالكز الله بیلیر ، جزاسنی ده او تعیین ایده‌ر .

دنيوى ايشلرده حق الله ، حق عبادالله‌ه دوقونمايان ، اخلاقه مغاير اولمايان هر ايش مباحدر . اسلام ، آخرت ايشنده فردلرى تقييد ايدر ، فقط دنيا ايشلرنده جماعتى مقتداءه قيلمشدر.

الحاصل مسلمانلق ، خرستيانلقله قياس ايديله‌بيله‌جك بر دين دكلدر. رهبانلق، تقوه دينى تأييد اتمك ، آرتيرمق خصوصنده مكتبلردن چوق بويوك استفاده اتمشدر . غربده ، عصرلرجه مكتبلرى رهبانلر اداره ايتديلر. انكار ايدلمزكه كليسا ، تربيه ايشلرنده خيلى تكامللر كوسترمشدر. بو نقطه‌دن تربيه علمى رهبانلقه بورجليدر .

« قيزلرك تربيه‌سى » نه دائر ، زمانه كوره ، پك مكمل بر اثر يازان « فه‌نه‌لون » بر راهبدى . تربيه تاريخى ، مشهور تربيه‌جيلر ميانده برچوق راهبلر ذكر ايدر .

ميسيونه‌رلر ، دنيانك هر طرفنده خرستيانلغى نشر ايچين ، ايشيديلمه‌مش فداكارلقلر صرف ايدرك ، مكتبلر آچارلر . بزده‌كى فرد مكتبلرينك بزمانكى اهميتنى كيم انكار ايده‌ر؟ حالبوكه بزده ، ايلك عرفان اوجاقلرى ، مدرسه‌لرديكه بونلرده منحصراً دين درسلرى اوقوتولمازدى . مدرسه‌لريمز ، بر دار الفنوندن باشقه برشى دكلدى ، دولتك هر تورلو ايشلرنده مدرسه‌ليلر قوللانيليردى .

رشديه‌لرك تأسسندن اولكى صبيان مكتبلريمزك نه حالده اولديغنى‌ده چوغمز بيليورز . مثلا آنقره‌ده حالا بو مكتبلرك آرتق بوسبوتون تردى‌يه اوغرامش شكللرى كوره بيليركز . بونلرى ، علما صنفندن ذاتلر اداره ايتمزلردى . همان هيسى وقفدى . چوجوقلره اوكله يمكلرى بيله ويريليردى . حالا بر ننه كونلرى طلبه‌سنه زرده ، پلاو ويره‌ن وقف مكتبلر واردر .

فقط دقت ايديليرسه ، بو مكتبلرك ، بر مؤسسه طرفندن اداره ايديله‌ديكى ، بلكه فردى تشبثلرله، خيرپرورلكلرله ميدانه كلديكى كورولور.

« تجدد » ديديكمزشى ، تنظيماتدن صوكره ، مملكتمزه كيرمش ، فقط خلقك وجداننه بر تورلو تمثل ايده‌مه‌مش بر جرياندر . بو جريان ، صبيان مكتبلرينه ، يكى طرز الفبالر ، قرائت كتابلرى ، تاريخ ، جغرافيا ، حساب درسلرى شكلنده كيره‌ى . رشديه‌لر ، اعداديلر چوق صوكره ظهور ايتدى . يكى شكل ابتدائيلرك ، سلطانيلرك ايسه آنجق يدى سنه‌لك بر حياتى واردر. بو يكى مكتبلرك شكللرى هپ غربدن، بالخاصه فرانسه‌دن آلنمشدر ؛ فقط تأسفه شاياندركه هيچ برينك نه حرثى، نه عملى بر قيمتى يوقدر. بونلر بزه روحى بوزوق، ايمانى صارصيلمش ، اسلاملقه ، توركلكه يابانجى اولمقه باشلامش عنصرلر يتشديردى؛ شمدى ايسه هيچ برشى يتشديرميور. بوندن آكلاشيلابيليركه مكتبلريمز بر بحران دورى كچيريور . بر چوقلريمزك (ارتجاع) ديه بيله‌جكى بر طرزده مكتبلرى اصلاح ايتمك احتياجنده‌يز . كيمسه انكار ايده‌مزكه ، مكتبلريمزك ابتدائى ، تالى قسملرنده دين درسلرى اوقوتوليور . پروغراملره ، كتابلره باقيليرسه بو قدار چوق معلوماتى اك متعصب كيمسه‌لر بيله، كافى دكل، حتى فضله كوره بيليرلر ؛ تدريساتك اهميتله تعقيب اولونمديغنى‌ده امتحانلرده‌كى صارقلق بيزلر شاهد كوستريله بيليرلر . بونكله برابر كيمسه مكتبلردن ، ممنون دكلدر. بو ممنونيتسزلك ، هم دينى تربيه‌ده‌كى ترديدن ، هم‌ده تدريسك عملى بر قيمتى اولمامسندندر .

مكتبلرده قرآن ، علم حال اوقودولمديغندن ، نماز قيلنماديغندن بحث ايده‌نلر ، بعض محللر ، بعض مكتبلر استثنا ايديليرسه ، حقلى دكللردر . ابتدائيلرده قرآن ، تجويد ، علم حال ، تاليلرده حتى فقه ، علم كلام اوقوتوليور ؛ نه چاره‌كه ينه چوجقلر دينى بر دينى بر دينو بله يتيشميورلر .

دنمز ، هيچ بر وقت معقولاتى انكار ايتميور ؛ هيچ بر وقت علمى معطالرى رد ايله‌ميز . بالعكس علمك هر نوعنه بويوك قيمت ويريور ، علمى ، متمرك ديارى ولان جيددبيله آرامقه بزى مأمور ايديور .

ذاتاً علم عقله ، دين قلبه خطاب ايدر . علمك ايشى عقلى تراز يسه اولمجوله‌جن ، فقط قلبه حكمنى سه‌زيلير .

مكتبلرده زورله نمازه سوق اولونان چوجقلر ، دوعمادنده صوسه‌دن ايسته‌مه‌يه ياوب قالقيورلر . مكتبلريمزده نماز وار ، فقط بو ، نماز دكل ، بلكى جبرى بر جيمناستيقدر .

معلومدركه تربيه برايش ، تدريس بر آلتدر . مكتبلرده دينى تدريسات ، دينى تربيه‌نك آلتى اولمق لازمدر . دينى تربيه‌دركه دينى صحيه‌يى ابداع ايدر . اينته مكتبلريمزده دينى تدريسات بو اساسه كوره يوروتولميور ، دينى تربيه تماميله مهمل قاليور .

بكاميسيونه‌ر مكتبلرندن اورنك آلمانزى سويله‌ينلر بولونور . ادعا ايده بيليرم كه مسلمانلق ، ميسيونرلكه محتاج دكلدر . اون عصر طرفنده اسلامك ترقيسى ، ميسيونرلك كبى دينى تشكيلات ، دعى پروپاغاندا ايله‌مى اولدى ؟ اسلاملرك دينى ، اخلاقى فضيلتلرى ، عرفى زمانده مدنى فعاليتلرى ، دينلرينك قوتلنمسى ، داها فضله انتشار ايتمسى ايچون كافيدر .

اونك ايچين مكتبلريمزده دينى تربيه‌يى ، دينى تدريساتى يولنه قويمق ، چوجقلرك عقللرينى عاملرله قوتلنديرركن ، قلبلرينى‌ده دينى دويغولرله متهيج قيلمق لازمدر . مكتبلريمزى حرثى خصوصلرده غربه بكزه‌تمكدن شمدى‌يه قادار هپ ضرر كورديكه ، بوندن صوكره ايسه بو ضررلر ، تلافيسى قابل اولميه‌جق درجه‌ده زياده‌له‌شه‌جكدر .

دينمز ، حرثمزك اك چوق قوتلى ، اك باشده‌كى بر وكيلدر . (لائيق) تعبيرينك مسلمانلقده يرى يوقدر ، ديمشدم . ذاتاً (لائيق) ديمك « دينسز » ديمك دكل ؛ « غير روحانى » ، داها دوغروسى « غير رهبانى » ديمكدر ؛ بزده رهبانلق اولماديغنه كوره لائيق كلمه‌سنك‌ده يرى اولمامق

لازمدر. (لادينی) تعبيرينك مقابلی (لائيق) دكل، (آرولوژيو) اولمق كركدر.

بيلنمك لازم كلن پك اهميتلی بر مسئله واردركه توركيه دولتنك بر اسلام دولتی اولديغی، بوتون اسلام دولتلرنجه ـ ولو ضمنی اولسون ـ مقتدا طانيلديغی در. اسلام دولتنك معارفنده، حرفاً اسلامی اولمق ضروريدر. بو اساسی قبول ايتدكدن صوكره مكتبلرده دينی تربيه‌نك، دينی تدريسك آنی بر طرزده اداره‌سنه كيمسه‌نك بر شی ديه‌جكه حق اوله‌بيلیرمی؟ ينه بو اساسه اتباعاً ايدەرك مدرسه‌لرك دارالفنون الهيات شعبه‌سی، واعظ، خطيب، امام، حافظ يتيشديرمك ايچين بر اختصاص مدرسه‌سی اولمالری لازم كله‌جكی سويلنه‌بيلیرمی؟

فقط بزجه بوراده مطلوب اولان شی، مكتبده دينی تربيه‌نك، دينی تدريسك علمی بر طرزده اداره‌سيدر. مكتبلريمزده موجود اولمايان بودر؛ خلقك مكتبلردن شكايتنی مستلزم ايدن‌ده بودر.

مسلمانلق، مادامكه صنف غيرتنه استناد ايتميور، مادامكه مسلم قوملری بربرينه قارداش ياپارق اسلامی بين‌المليت وضع ايديور، مادامكه باشقه دينه سالك اولانلره قارشی كين بسله‌ميور، اويله ايسه باشقه دينده‌كی قوملرده كورديكمز قارا تعصبك اسلاميتده‌كی يوقدر، حقيقی بر مسلمان متعصب اولاماز. بوكون تعصب صاحبی كورديكمز كيمسه‌لر، اسلاميتك اساسنده‌كی صميميتی ادراك ايده‌ميه‌جك قادر دار بر ذهنيتله دينه مربوط اولانلردر. فقط مكتبلريمزده دينی تربيه‌يی، دينی تدريسی حسن ادا ايده‌جك اولورسه‌ق، او وقت مسلمانلر آراسنده تعصب بقيه‌سی قالمايه‌جق كيمسه قالمايه‌جغنه امين اولمالیدر. بوكون خلقده كورديكمز تعصب شكلنده‌كی حسی، اجتماعی وجدانك غير ملی جريانلره قارشی اولان بر عكس العملی تلقی ايتمك پك دوغرودر. بو عكس العملی توليد ايدن سببلری اورتادن قالديرديكمزمی، خلقك مكتبلره قارشی اولان وضعيتك تماميله ده كيده‌جكنده شبهه ايتمه‌ييكز. دينی تربيه دينی تدريس مسئله‌سی دار بر نقطه نظرله، عادی دوشونجه‌لرله حل ايديله‌مز؛ علمی اصوللرله نظر دقته آلنمادقجه بو مسئله حقنده سويلنه‌جك سوزلرك بر قيمتی اولماسه كركدر. دينی حياتی زنده، ملی وجدانی تميز اولان بر خلق ايچنده، حتی اك دينسز ملتلرده دينی عكس العمللرك تكرار يوز كوستردیكی بر زمانده، دينی تربيه‌يی، دينی تدريسی اهمال ايتمك هيچ بر تربيه‌جينك قبول ايده‌ميه‌جكی بر كيفيتدر. بناءً عليه مكتبلرده دينی تدريساتك چوق معلومات ويرمك صورتيله دكل، دينی چوق دويورمق، چوق سوديرمك صورتيله اداره‌سنی دوشونه‌جك، بو خصوصده‌كی اساسلری تثبيت ايليه‌جك زمان كلمشده كچمشدر، اعتقادنده‌يم.

كاظم نامی

مصاحبه

دون صباح استاد، بر معتاد چايی دملەمش، تفكره دالمشدی. سماور غليان حالنده ايدی. پارداقلر اوجله ييقانمش، قورولانمش، استادك اوكنه كتيريلمشدی. او صيره‌ده اوطه‌نك قاپوسی اورولدی. بويوروك، ديدك. قاپو آچيلدی. باقدق، بزم آشنای قديم يوسف اقچورا بك سلام ويره‌رك ايچری‌يه كيردی. النده بر پاكت چای ايله ده صوك يازديغی بر كتاب واردی. استانبول هديه‌سی اولمق اوزره استاده تقديم ايتدی. استاد تشكر ايتدی:

— يوسف بك، تام زمانده كلديكز. چايمز دملدی. سزه بر تاتار چايی ايچيره‌يم.

— ايی اما تاتار چايی بويله طام طاقيم اولماز. اونك بر چوق توابعی اولور: پاسته‌لر، رچللر...

— اوت، بزم سرسری عبدالرشيدك اونده كوردوك؛ اويله‌ايدی. بزده اوكا بكزه‌يه‌جكدك فقط نصيب اولمادی. اكمكمز وار، ايسترسه‌كز پاسته يرينه اونی كتيره‌لم.

— های های! سزك اكمككز پاسته‌دن‌ده لذتليدر.

منزل مقصوده واصل اولمق ايچون آيری آيری يوللری طوتان بو ايكی يولجی آره صيره بويله برلشيرلر. واو زمان يورغونلقلرينی، قارشولرينه چيقان موانعی، مشكلاتی يكديكرينه اكلاته‌يه باشلارلر. يوسف بكك استاده چوق محبتی واردر. استادده اونی سوه‌ر. و بويله اوزون يوللردن يورغون كلمش كورديكجه اوكا تاتار چايی ياپار، اونك يورغونلغنی ازاله‌يه چاليشير. يوسف بك وفاكاردر، استادی اونوتماز. مثلا مدينه‌يه كيتسه اوراده‌كی صميمی دويغولرينی استاده بيلديرمه‌يی بر وظيفه عد ايدر. بيوك بر جامعی زيارت ايتسه، خوش بر قرآن سسی ديكله‌سه درحال استادی خاطرلار و نره‌ده اولسه بر حسرتنامه يتيشديرر؛ حسلرينی دوكر. بو كوزده دركاهی زيارتی او محبت و وفاكارلغك سوقيله‌در.

— يوسف بك، سنی كورميه‌لی صقالك ايی آغارمش!

— اوت، زمان آغارتدی. يوقسه او قدر اختيار دكلز. چوق مشقتلر چكدك. بوتوقيفخانه‌لره دوشدك. نهايت غرب دولتلری‌نده استانبولده كوردك. پايتختمز چيكنه‌ندی، حاكميتمز ييقيلدی. بو دردلر بزی وقتسز قوجاتدی.

— اوت، بز، فاتحلرك، سليملرك وفاسز اولادی يادكار اجدادی ياشاته‌مادق. درلو درلو چيافتلقلرله، درلو درلو تفرقه‌لرله قوجه سلطنتی بو اليم حاله كتيردك. شمدی بوراده ييقيلان، تارمار اولان او بنيان معظمك انقاضنی درله‌يوب طوپلامه‌يه چاليشيورز.

— امیدیکز ناصیلدر ؟

— بن هیچ بر زمان نومید دکلم. عزم وایمان اوله‌قدن صوکره موفق اوله‌جغمزه شبهه یوقدر. بر سنه اولکی حالمزله بوکونی مقایسه ایدرسه‌ك عزملك، ایمانك نه‌لر یاپه‌بیله‌جکنی کوروروز. بن بوتون قوه‌لری بزده، ملتك رهبرلرنده کوریيورم. ملتی بربرینه دوشورن، ملتك روحنه امیدسزلك آشیلایان، ونی آیقیری یوللره سوروکله‌مك ایسته‌ین هپ بزلرز. بز نه وقت آره‌مزده وحدت کوسترر، ملتی حق یولنه دعوت ایدرسه‌ك او، دوحال متابعتده قصور ایتمز، هر فداکارلغی افیانه شتاب ایدر. کوردیککز موفقیتلر هپ بو وحدتك آثاریدر. اکر افراط وتفریطه دوشمکدن، اسکی جهالتلره، احتراصلره قاپیلمقدن نفسلرمزی صیانته قادر اوله‌بیلرسه‌ك هیچ شبهه ایتمم که ملتمزك استقلالنی تأمینه جذب حق بزی موفق ایده‌جکدر.

— ای اما بو خالقك جهلنه ناصل بر چاره بوله‌جغز؟ بونی صنعت صاحبی ایتمه‌نك، ایشنی کوجنی، یاشامه‌سنی بیلیر بر حاله کتیرمه‌نك یولنی ناصل تأمین ایده‌جکز. کورولیورکه آناطولی‌یه هیچ باقیلمامش. بو کوزل یرلری معمور ایتمك ساکنلری ایچون بروحیه دکلمیدر؟

— او، پك قولایدر. الویرکه بز انلرك قولندن طوتمغی تنزلنده بولونه‌لم. یوسف بك، رجا ایدرم سویله، ملتك خیری ایچون، اونك رفاه وسعادتی ایچون بز نه یاپدقده او «استم» دیدی. بز استانبولده متمادیاً بر رمزله دیدیدك طوردق. فقط ایشته بوکون کوریيوزرکه ملت نامنه او ضولی حرکتلرمز هپ لافده قالمش. مملکتده نه مکتب وار، نه صنعت نه اولوردی، اوراده او قدرمز قشه‌لرله وقت کچیره‌جکمزه هر بریمز آناطولینك بر طرفنه کلوبده کوچوك بر مکتب آچسه‌یدق، کوچوك بر صنعت اوجاغی اویاندیرسه‌یدق...

— والله عاکف بك، طوغرو سویلیورسك. بن بوکون آناطولینك بر طرفنده بر قاچ قاریش طوپراغی آلوب اونی عمار ایتمك خیالیله متحسس اوله‌رق بورایه کلدم. فقط، نه دیرسکز، کچن کون جوراده‌کی داغلره کیتمشدم، کندیمی بر قلادمده بو ایشك ایله قولای اولمادیغنی آکلادم. دیمك که اوکا کوره یتیشمه‌مشز...

— اوندن شبهه یوق. هپمزك الدن کلن شی لافدن، سوزدن عبارتدر. بوتون اوقویوب تحصیل کورن منورلر مستهلك اولیور. مادی اوله‌رق ملته هیچ بر خیریمز طوقونمایور. باقیکز، استانبولدن کلنلر آره‌سنده قاچ دانه صنعتکار واردر؟ اساساً اوراده یوق که بورایه کلسون. آوروپایه بوقدر آدام کوندردك. هپسی یا آووقات اولدی، یا فیلسوف. چونکه او قولایدر وملتکده رواجده‌در. فقط مادی بر صنعت الده ایتمك ایچون ترله‌مك لازمدر. صوکنده‌ده ینه ایشلك باشنه او صنعتکار دکل، یا او آووقات، یا او فیلسوف کیده‌جکدر.

بحث اوزایوب کیتدی. چایلر تکرار ایلدکجه بحثلرده تنوع ایتدی.

سماور توکنجه شعر فصلی باشلادی. یوسف بك استادك آناطولی‌ده یازدیغی صوك شعرلرینی دیکله‌مك آرزوسنی اظهار ایتدی. استاد بعضیلرینی اوقودی.

— «قیر آغاسنك رؤیاسی» نی منفرد اوله‌رق کورمشدم. شمدی آکلاشیلیور، بو کوزل حکایه‌لك اوستی، آلتی وارمش. عاکف بك، شو (عاصم) ی نه وقت اکمال ایده‌جککز؟

— چوق ایسته‌یورم فقط وقت اولمایورکه. مجلسده مشغولیتمز تمادی ایدیور. اره صیره وقت بولدقجه شو اوفاق پارچه‌لری یازیيورم. باقالم، انشاالله رمضاندن صوکره اوزون کونلرده بلکه اکماله موفق اولورم.

سز بو کتابی یکیمی یازدیکز؟

— مکتب حربیه‌ده ویردیکم تاریخ سیاسی نوطلریدر. کچن سنه یازیيوردم. بو قسم شرق مسئله‌سنك مدخلیدر. بعض پارچه‌لری اوقویه‌یم:

« درپیوه کوره: شرق مسئله‌سنك ماهیتی اهل اسلام ایله غیر مسلملرك غوغاسیدر. شرق مسئله‌سی سلطان محمدك استانبوله آیاق باصمه‌سیله دکل، نبی محمدك دنیایه آیاق باصمه‌سیله حادث اولمشدر. بو جهتله شرق مسئله‌سی اسلام مسئله‌سی دیمکدر. اسلامك اوروپاده رجعتی شرق مسئله‌سنی تولید ایتدی » صحیفه ٦

« شرق مسئله‌سی، خرستیان اوروپا اقوامنك مسلمان شرق اقوامنی اقتصادی وسیاسی نفوذ وحکمی آلتنه آلمق مقصدیله تحصل ایدن مسائل تاریخیه‌نك مجموعیدر. » ص ٩

« تورکلر عالم اسلامك اشبو ایکی جبهه‌سنده، یعنی غرب وجنوب جبهه‌لرنده، بیزانسلیلردن باشلایه‌رق هر درلو خرستیان اقوام ایله اون عصردن فضله بر مدت چارپیشدیلر والیوم چارپیشمقده‌در. بو نقطهٔ نظردن دینله‌بیلیرکه اسلام ونصارا عالملری بیننده وعلی الخصوص تورکلرله خرستیانلر آره‌سنده بر « بیك سنه محاربه‌سی » دوام ایتمکده‌در. شرق مسئله‌سی بو بیك سنه حربنك جهت سیاسیه‌سیدر» ص ١٦

«خرستیان دنیاسی، عالم اسلامی ارقه‌دن قوشاتمق ایچون هنده تعرض ایتمك فکرینی تا ١٥ نجی عصرده تاصارلامشلردی؛ ١٤٩٢ م ده آمریقه‌یی کشف ایدن وانسانیته، مدنیته خدمت مقصدیله حرکت ایتدیکنی ظن ایتدیکمز قریستوف قولومب غربدن کیده‌رك هنده واصل اولمق وبو صورتله « اسلامی آرقه‌سندن اورمق » بشیکنده ازمك ایسته‌یوردی. » ص ٢٠

« روسلر شمالدن تورك ومسلمان حکومتلرینی امحا ایده ایده ١٩ نجی عصرك نهایتنده پامیر یایلاسنك شمال یماچلرینه کلدکلری زمان، جنوبدن چویره‌یه یاپان انکلیزلرده عینی یایلانك جنوب یماچلرینه واصل

اولمش بولونیورلردی : خرستیان عالمی ، اسلام دنیاسنی بو وجهله ایکی بویوك قوس چویره‌رك ، تماماً قوشاتمش دیمکدی . بونکله برابر مرکز جبهه‌سی ، خلافت اسلامیه‌یی‌ده حائز عثمانلی سلطنتی ، معروض قالدیغی متمادی تعرضلره ، کیتدکجه صیقلاشان مغلوبیتلره ، خط رجعتك کسیلمش اولمسنه ، خرستیان تبعه‌سنك قیام وعصیانلرینه ، مسلمان اهالیدن بعضیلرینك خیانتلرینه رغماً وظیفه‌سنی ایفاده ، کندی منطقه‌سنی قهرمانانه مدافعه‌ده دوام ایدر . یکرمنجی عصر میلادی حلول ایتدیکی حالده ، هنوز عثمانلیلر اوروپاده‌در . ایشته بو قوتلی جبهه‌یه ایدیلن متوالی ومتسلسل تعرضانه متعلق مسائل سیاسیه‌درکه حدود معناسیله اصل شرق مسئله‌سنی تشکیل ایدر . » ص ۲۱

« شرق واسلام سیاستنك ایکنجی مرحله‌سی ــ که اغلب احتمال برنجی قسمه‌سنك موفقیتله آتیلمه‌سنی تعاقب تصور اولونمشدر . سلجوق سلطانلرینك بر زمانلر قسماً تأمین ایتدکلری شرق اسلامی وحدتی حصوله کتیرمك اولاجقدی . ایکی عنعنهٔ سلجوقیه‌دن برنجیسی ، شرقی روما امپراطورلغنه حاکم اولمق غایه‌سی ذاتاً تأمین ایتمش اولان دولت عثمانیه ، ایکنجی عنعنهٔ سلجوقیه‌یی ، خلافت اسلامیه‌یه صاحب اولمق املی‌ده قوه‌دن فعله چیقاراجقدی . سلطان سلیم ، سلطنت رومیه‌یی خلافت اسلامیه ، سلطنت اسلامیه حالنه کتیرمك ، عالم اسلامی تفرقه‌دن قورتارمق ، وحدت اسلامیه‌یی ، معاصر بر تعبیر ایله اتحاد اسلامی تأمین ایتمك ایسته‌مشدر . » ص ٥٤

بوصورتله ادبیاتدن ساحهٔ سیاسته کچیلدی . یوسف بك اوروپانك دساس سیاستندن ، بزی آلداتمق خصوصنده‌کی مهارتندن بحث ایتدی ودیدی‌که :

ــ بن اوروپالیلری ، اونلرك فنا سیاستنی بیلیرم . مخاطبلرینی آتش قارشیسنده‌کی موم کبی أریتیرلر ، یوموشاتیرلر .

او صیره‌ده بر مسافر دها کلدی . بو بحثه اوده اشتراك ایتدی . سوزاوزادی بر آره‌لق یوسف بك ساعته باقدی :

ــ کچ اولمش . کلهلی ایکی ساعتی کچمش . مساعده‌کزله کیده‌یم . ینه کوروشورز .

دیدی . بز برابر چیقدق . استاد قالدی . شعرینی یازمه‌یه اوغراشیور .

***

یولده کیدییورز . حاجی موسی جامع شریفنك یانینه کلدك . اوراده بر چوجق کورولتوسی سوقاغی طوتمش ، کلوب کچنك نظر دقتنی جلب ایدییوردی .

ــ بوراسی ابتدائی مکتبی اوله‌جق . کیره‌لم ، باقه‌لم دیدك .

ایچری کیروب‌ده مکتبك وچوجقلرك حالنی کورونجه اوقدر متأثر اولدق‌که . . زواللی یاوروجقلر بعضیلری برلره تخته‌لر اوستنه اوطورمش ، اوکلرنده اوزون بر رحله . بعضیلری‌ده آیاقده قالیناشیور . جامور ، قاپو جوارنده خیلی مسافه‌یی دائرهٔ استیلاسنه آلمش . بکار دکانلرنده‌کی یاته‌جق یرلره بکزر ، کنیشجه رافلر شکلنده مردیونله چیقیلیر بریرده قیزجغزلر جیویلدایور . صاغ طرفده کنبد کبی بر یر . اوراسی خواجه افندینك مقامی اوله‌جق . مکتبك اوستی ، آلتی ، کنارینی کوشه‌سنی جولان ایده‌بیله‌جك قدر اوزون ، برقاچ متره بوینده بر صیریق . خواجه افندی « اشاغی یوزه » کیتمش : معاش آله‌جقمش ، یاخود ایشنی کوره‌جکمش . . . چوجقلر پك ایی بیلمیور . مقامنه صیریق نیابت ایدییور . اون‌درت اون بش یاشنده ایکی چوجق‌ده اللرنده بر دکنك ، چوجقلره خرمن چویرتیور . بوقالفه‌لرك ریسی البسه‌سنی صوك موده‌یه اویدورمش : کولوت پانطالون ، آوجی جاکتی ، قالپاق . . یالکز چیزمه‌لری اکسیك . چوجنك سویه‌سی ، حال وطوری قالفه‌لقدن زیاده صنفیرتماجلغه یاراشیر .

بزی کورور کورمز شاشالادیلر . بر آن ایچون کورولتو کسیلدی . فقط بر دقیقه بیله کچمه‌دن چوجقلرینه‌جو جیوه باشلادیلر . کولوتلی قالفه خاطری صایلیر دکنکنی آشاغی ایندیردی . ارقداشیله برابر یانمزه کلدی . یوسف بکك ایچین ایچین حدتلندیکنی آکلادم قالفه بیله حس ایتدی . دکنکی آرقه‌سنه کوتوره‌رك صاقلامق ایسته‌دی .

ــ سن کیمسك . بو چوجقلر آره‌سنده ایشك نه ؟

ــ بن قالفه‌یم . خواجه‌من آشاغی یوزه کیتدی . چوجقلره باقیورم .

ــ او الده‌کی نه‌در ؟ ــ صوپا . کورولتو ایدنلر ایچون .

ــ سن اوقومق بیلیور میسك ؟ ــ بیلیورم .

ــ نه بیلیرسك ؟ ــ قرآن کریم .

ــ اوقو باقه‌لم . . .

قرائتله اوقومه‌یه باشلادی . فقط اوقدر یاکلیش اوقودی‌که . .

ــ سن حساب بیلیرمیسك ؟ ــ بیلیرم .

ــ ایکی کره ایکی قاچ ایدر ؟ ــ درت .

ــ ایکی کره اوچ ؟ ــ آلتی . ــ اوچ کره طقوز ؟ ــ ....

ــ بش بش دها ؟ ــ اون . ــ اوچی چیقنجه قاچ قالیر ؟ ــ یدی .

ــ یدیلك اوستنه طقوز قونجه قاچ اولور ؟ ــ . . .

ــ سن ناصل قالفه‌سك ؟ برشی بیلدیکك یوق .

یاوروجقلردن برینك الده کاغد پارچه‌لری ، باشنی یوقاری قالدیرمش حیران حیران باقیور .

ــ اوغلم الده‌کی کاغد پارچه‌لری نه‌در ؟ ــ الفبا .

اك عادی کاغد . اك کوتو بر طاش باصمه‌سی . یازیلر اوقونمایور . کاغدك الساجی قابارمش ، الك کیرینی تماميله مص ایتمش . کتابك درت کوشه‌سی صانکه فاره یمش‌ده ، مدور برشکله کیرمش .

ــ درسك نرده اوغلم ؟ ــ بوراده . ــ اوقو باقه‌لم .

چوجق طانغیر طونغور برشیلر اوقومیه باشلادی . چین ماچین لسانی کبی برشی .

— يوسف بك ، نه سويليور آكلاديكزمى ؟ بن آكلايه‌ماييورم .
— ذاتاً آكلاشيله‌جق شى دكلكه . بونك اوقونه‌سنى بن ده بيلمم . (بق ، تق . . . الخ .) بونده اوچ حركه وار : اوستون ، اسره ، اوتره . قى ده جزم . هانى ، شو ايكى حرفك قاچ درلو اوقونمسى احتمالى وارسه چوجق هپسنى اوقومق ايسته‌يور . طبيعى برشى آكلامه‌نك امكانى يوق .
— هايدى اوغلم ، سن كيت (ديكر برينه) سن نه اوقيورسك اوغلم ؟ — علم حال .
اوصيره‌ده « چات ! » ديه برسس قولاغمزه كلدى .
— او نه ؟ — برشى دكل . قالفه چوجقلرى دوكيور . ؟
— اوقو باقالم .
چوجق برشيلر ميرلدانمه‌يه باشلادى . قولاغمزى ويردك . ينه او چين ماچين لسانى خاطرمده قالان برقاچ كلمه‌سى :
— صيباى ولوتى‌يه اوندر . اينشا ، قوده ، باصا . . . . (دها برطاقم آكلاشيلما سوزلر .)
— بر (اينشا) نه اوله‌جق عجبا ؟ قالفه افندى ، باقسه‌كز آناصيل اوقويور . بونك طوغروسنى سن سويله باقه‌يم .
دكنكلى قالفه جيقيشدى : — على ، طوغرو اوقوسه‌كز آ . ايشته كورميورسك ؟ زمى ، بازار . . .
— آفرين قالفه باشى .
— يوسف بك ، (سمع) ايله (بصر) ك چين ماچينجه‌سنى اوكره‌نديكز يا نه ايمش : زمى ، بازار .
يوسف بك حدندن چاتلايه‌جقدى . فقط قارشيسنده هجوم ايده‌جك كيمسه يوقدى . چوجقلره صوردى :
— بوايه معارف مديرى كلورمى ؟ — كيمدر او ؟
— هانى ، بزم كبى آدام . — افندى عاجبه ، هيچ كيمسه كلمدى .
قيزجغزلرده قوش كبى مرده يوندن آتلايه آتلايه ايندي‌لر . اللرنده قينه‌لر ، باشلرنده نمازاورتولرى . او قدر سويملى ومحجوب ياوروجقلر كه صيقلمقدن بر برينه كيريورلر .
— قيزم سنك آدك نه ؟ — خديجه .
— نه اوقويورسك باقه‌يم ؟ — محمديه .
— اوقو باقه‌يم . . . مقامله اوقومايه باشلادى . ايكى مصراع قدر اوقودى .
— نه ديمك او قيزم ؟
— بيلمم كه . بزى خواجه‌مز يالكز بويله اوقوتيور . نه ديمك صورميور .
— سن نه اوقيورسك قيزم ؟ — مولد شريف .
اوده مقامله اوقومه‌يه باشلادى . اوده نه ديمك اولديغنى بيلميوردى . ديركن قيزلرك قالفه‌سى يوقاريدن ايندى . اون اوچ ياشلرنده قدر بر قيز . صورولان سؤاللره اركك‌لردن زياده جواب ويردى . اركك قالفه‌لرك جانى صيقيلدى : — اوچوق بيلير ، ديديلر . او نمونه مكتبنده‌ده اوقودى . اوصيره‌ده بكى ايزدهاقا وده پيدا اولدى . اونلرك كوكسلكلرى وار . قيافتلرى باشقه . مكتبلرينك اسمى سويلديلر . اما خاطرمزده قالمدى . يكى اصول مكتبليلر . بوقينه‌لى اللى ، محجوب قيزجغزلرك تماميله ضدى . تنديلرينه صورمه‌دن سوزه آتيلديلر :
— آخ ، بونلر برشى بيلمزكه بزچوق شيلر اوقورز : حساب ، هندسه ، قرائت . . .
يوسف بك ، اونلرك مناسبتسز حاللرينه جانى صيقيلديغى ايچون ، اونلره برشى صورمادى .

*
* *

چيقوب كيديبوردق ؛ يوسف بك ، هم حيرتده قالمش ، هم ده قيزمشدى :
— طوغريسى ، بوزمانده ، بالخاصه بوراده بويله بر مكتب بولونه‌جغنه هيچ احتمال ويرميوردم . معارفجيلر بركره اولسون بوراسنى كلوب كورمه‌مشلرمى ؟ بوحال نى چوق متأثر ايتدى . اولجه مختلط تدريساته طرفداردم . فقط بونك ده محذورلى اولديغنى كوريورم . بزاللى ياوروجقلره هله او قينه‌لى اللى معصوم قيزجغزلر ، نه قدر صاف ، نه قدر ذكى . فقط برشى بيلميورلر . معارف مسئله‌سى بزده يوك دكل . بوكا مستعجل برچاره بولمق لازم . نظريه‌لرله ايش يورومز . عملى وسريع برتدبير ايستر .
— يوسف بك ، قاپودن باقان نمونه‌لى قيزلره برشى صورماديكز . اونلر هندسه‌ده بيليرلرمش .
— اونلرك ده حالى بكنمه‌دم .

*
* *

برقاچ آدیم صوكره تكرار كوروشمك اوزره آيرلدق . يوسف بك اوينه كيردى . بن ده دوشونه دوشونه اداره خانه‌يه كلدم . باقالم ، بو هفته ظرفنده تكرار كوروشه‌بيليرسه‌ك ينه قونوشدقلرمزى يازارم .

اشرف اديب

مسلمانلره خطابه :

آرتيق اويانمالى يز

اى مسلمانلر ! آرتيق اويانمالى يز . برقاچ عصردر طالديغمز درين اويقو وغفلت آثاريدركه برچوق مملكتلرمز أجنبيلرك ملوث آياقلرينه چيكنه‌ندى . برمملكت ازيليور ، ييقيليور ، ياقيليركن ديكر بلده‌لرمز هيچ آلديرمادى . اونلره صيرجى قالدى . قرآنمز ، پيغمبر ذيشانمز بزه بويله‌مى امر ايديور ؟ بتون مسلمانلر برجسد كبى اوله‌جق ، يكديكره جاندن صاريله‌جق ، ئوله‌جكسه برابر ئوله‌جك ، ياشايه‌جقسه برابر ياشايه‌جق بيوران يوزلرجه اوامر الهيه‌يى ايشتمدك . هم شو

صوك یاریم عصر ظرفنده قوجه طونه‌لردن، افلاق و بغدانلردن، بوسنه هرسکلردن، بلغرادلردن، قلعه‌لردن، قوصوه‌لردن وهر بری بر پادشاهلق قدر واسع اولان روم ایلی ولایتلرمزدن، جزایرلردن، تونسلردن، طرابلس غرب وبنغازیدن، قوجه مصر ایالتمزدن آیرلدق. شو صوك حرب عمومیده‌ده وقتیله امویه وعباسیه کبی بیوك اسلام دولتلرینك مقر سلطنتی اولان شام وبغداد کبی الکلرمزی الدن چیقاردق. متارکه‌دنبری مشئوم عهدنامه‌دن صوکراده او خونخوار اجنبیلرك وزلری طوپلرینی بشیوز سنه‌لك پایتختمزی اشغال ایتدیلر. ایکنجی پایتختمز اولان ادرنه‌یی وبرنجی پایتختمز اولان بروسه‌یی چیکنه‌دیلر. او کوزل معظم جامع بیله او بیوك پادشاهلرمزك منور تربه‌لری پایمال حقارت ایتدیلر. ازمیر، اطنه وغازی عنتاب کبی طاتلی طوپراقلری التون بشیك او کوزل یوردلرمزی قان دریاسنه، یانغین یرینه چویردیلر.

بو یوردلرمزده بیکلرجه یقیلان خانمان، دوکولن قان، سونکیلره طاقیلان صبیان، عصمت وعفتی یرتیلان مخدرات بنات ونسوان آرتق بزه بیوك بر انتباه ویرملیدر. دنیاده تك مسلمان قالمامق، قرآن قالدیرلمق، منارلره صلیبلر صیلماق، اولادمزی صاغ براقلیورسه آرتین، دیمتری یتشدیرملك دستور کافرانه‌لرینه نهایت ویرملیدر. جناب خدا ورسول کبریایه و مملکتلری جانلرینی ویروب بزه براقان فاتحان وشهدایه قارشو دنیاده آخرتده خجل قالمامق ایچون آرتق اسکی غفلتلرمزه نهایت ویروب مدافعهٔ وطنه جاندن صاریلمالی یز. حالا میلیونلرجه مسلمان موجود ایکن کمال ذلت ومحکومیتله درت کون داها یاشامق ذلتندن قورتیلمالی یز. مسلمانلغك شانه لایق استقلال تام ایله یاشامق عزم قطعیمزی ارائه ایتملی یز. اسلام اردوسنك صوك نمونهٔ قهرمانیسی اولان اینونی مظفریتلری ظفر قطعیمزه قدر یاشاتملی. قوتلی عزم، ایمان، عدل، احسان؛ علم عرفان ایله یاشاملی.

مصطفی تقی

اسلام قوتی

صوفیه عسکری قلوبنده بولغارستانك معروف جنراللرندن مارقوف طرفندن برچوق رجال ملکیه وعسکریه ایله ارکان مطبوعاتك حاضر اولدقلری پك غلبه‌لك بر اجتماعده ایراد اولونان قونفرانسك اهمیتنه بناءً آتیده‌کی فقره‌لرینی عیناً نقل ایدییورز.

« آناطولینك توبکنده کمال پاشا حضرتلری طرفندن حاضرلانان قوتلر دول مؤتلفه‌نك نظر دقتنی جلب ایتدیکندن بلا تأمل بو قوتلرك قهر وتدمیری وظیفه‌سی یونانلیلره تحمیل ایدیلدی.

بو دولتلر ظن ایتدیلرکه روملر ازمیری اشغال ایله آناطولی ایچرلرینه طوغرو عظیم قوتلر سوق ایده‌رك کمال پاشا حضرتلرینی ازه‌جکلردر. حال ایسه برعکس اولدی. کمال پاشا تزییدینه موفق اولدیغی داها اساسلی قوتلرله روملرك تجاوزات وحشیانه‌لرینه قارشو قهرمانانه مدافعه ومقابله‌یه باشلادی. روم قوتلرینی کوندن کونه داها زیاده صارصیق صورتیله وضعیته حاکم اولدی. نتیجه اعتباریله روملر درعهده ایتدکلری او فضولی وظیفه‌لری ایفا ایده‌مدیلر وهیچ بر وقت ایده‌میه‌جکلر. چونکه کمال پاشانك دایاندیغی قوت منبعلری داها روحلی وداها فیصلیدر؛ اولا بوتون عالم اسلامك ظاهرتی، ثانیاً بوتون تورکلرك، تاتار اقوامنك بیوك بر تورك دنیاسی حدوده کتیرمك ازره اتحاد عملیرینی قوتله باشلامه‌سی.

بو ایکیمزك دیدیکی کچن بو عظیم انقلابی یقیندن کوره‌بیلیرمی یز؛ داها دوغریسی تورکیه‌یی محققاً طانییورمی یز؟ بوتون عالم اسلام کندی بیوك عائلهٔ معنویه‌سی ایچنده عصرلردن بری یکانه مستقل دولت اسلامیه اولان تورکیه‌یه بوندن بویله داها زیاده صاریلمق احتیاجی دویمقده‌در. بو یکانه مستقل دولتك اسارته کچمه‌سی کندی عزت نفسنه قارشی مدهش ضربه تلقی ایتدی. بو اعتبار ایله‌درکه تورکلرده بوتون عالم اسلام بیننده مؤسس مربوطیت معنویه‌یی ترصین ایدن ایکی قوت موجوددر: بری اسلام دیننه منسوب بوتون اقوامك عنعنات اخلاقیه‌سندن اولان خلافت قوتی، دیکری ده تورك سلطنتیدر.

اولا؛ بوتون اسلاملری بر نقطه‌یه طوپلایان بر رهبر حقیقی وار درکه اوده قرآندر. ظن ایدرمیسکزکه بو کتاب اونه یاپیم بالا تلقینز وجهله بر کتابدر. خیر بو کتاب پك بیوك و بوتون فلسفه‌یی جامعدر. قادنك حقوق مشروعه‌سنی اك زیاده مدافعه وحمایه ایدن بو کتاب اولمشدر. بو ماده مسائل دینیه‌دن بحث ایتمك ایسته‌مدیکمدن بو بابده داها زیاده ایضاحات وتفصیلات ویرمکدن صرف نظر ایلییورم.

ایکنجیسی، استانبول سلطنتی اطرافنده کندی برلکنی موقع فعله چیقارمق ایستهین تورك وتاتار عنصرلرینك بیوك یکونیدر.

تورکلر اصیل، مرد، شجیع، ذکی، وطنپرور، عالیجناب، دیننه صادق وعلی الخصوص استقلاللری ایچون هر درلو فداکارلغی اختیار ایدر نجیب وقهرمان بر ملت اولدقلرندن شو ایام امتحانده مهلك ومدهش وقایعه قارشو پك زیاده مربوط اولدقلری وطنلرینی شدتله مدافعه ایچون قوای معنویه‌لرینی تنظیم وتقویه ایتدیلر؛ اوت استقلال حیاتلری موضوع بحث اولدیغی شو زمانده نامغلوب بر شجاعتله متحمس اوله‌رق ساحهٔ مجادله‌یه آتیلدیلر وحق وعدالت دائره‌سنده استقلاللرینك تأمیندن بشقه برشی ایسته‌مدکلرینی بوتون عالم مدنیته واوروپا ملتلرینه افهامه چالیشدیلر وبونده ایرکچ موفق اوله‌جقلردر. تورکلرك وطنپرورلکی بوتون ملتلره بر نمونهٔ امثالدر؛ بناءً علیه بز بولغارلر ایچون اسکی خاطرات ماضیه‌یی ترك ایده‌رك بویله بر قهرمان ملتله مناسبات دوستانه‌یه کیرشمك زمانی حلول ایتمشدر. زیرا دیکر ملتلردن مظاهرت ومعاونت بکله‌مك فکرمجه عبثدر. »

جنرالك قونفرانسی موجود یوزلرجه ضابط وسیویللر طرفندن سوکیلی بر صورتده آلقیشلانمشدر.

آنقره: مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

ابونه شرائطی: هر بر
ایچون سنه‌لکی (۲۵۰)
آلتی آیلغی (۱۳۰)
غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور. درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

سبیل الرشاد

۱۳۳۰

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر.

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلملی رجا
اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلملی رجا اولنور.

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب ومدیر مسؤل
اشرف أدیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٨٠ — ٦ رمضان ١٣٣٩ — جمعه ایرتسی — ١٤ مایس ١٣٣٧ — ١٩ جلد

اونلر

بوروشوق بردری ، آلتنده‌کی راکد یوزی طاش ؛
بم‌بیاض برصورات ، اوستنده چامورن برباش ؛
طوشان یوردم اوجاقان صاچان انظارنده ؛
اوچورومدن دها مظلم کوزینك عمقنده
یاتار اعدامنه حکم ایتدیکی . صوچسز تولو ؛
قوللث صیرمه‌سی مصلوبك اینه‌ن نورولو !
صاراران قارده‌شمکدر کوله‌رك اکچیکی قان ؛
عرقلك کوکده‌سیدر قالی دیتمه‌ن صارقان ؛
بو صودر صیرمالی سیاسی ، بچاقدر قیلیجی .
اوت ، عسکر دیه‌یم : چونکه حزین ! چونکه آجی !
چونکه سرحدده تولتلرده بر عسکردی ،
بوشریتلرله ، بوفورمایله هپ تولمشلردی ؛
باقان اجدادیمك آل‌قانلری نسج ایتدی صانیر :
بوشریتلرده ، أوت ، چونکه سطرلر واردر .
آغلایان جلدینك آلتنده کولن چهره‌سی طاش ؛
دوشونن برصورات ، أوستنده دوشونمز برباش ؛
بونه اعجوبهٔ خلقتکه فنادر ، أیدر :
شیمدی انسانلر آصار ، صانکه عشیرت بکیدر ؛
شیمدی احسانلر آلیر ، برکوله ، برقول ، براوشاق؛
شیمدی طاشدن قاتیدر ، شیمدی چاموردن یوموشاق !
دیه‌بیك سز : « بوجسدلر بیه‌ن افسانه‌ده‌کیم ! »
بو ، طوتوب صلب ایده‌جك تورك آرایان بر حاکم !

ایشته کرسیدن آلوب آتدیغی قانون کتابی !
ایشته شیرازه‌سی بیرتانده ، وبیرتانده قابی !
بوده بر حاکم ! أوت ، سونکوسی ، سپاسیله؛
قیپ قیزیل فطرتنك قاب قاره سیماسیله ؛
باشی بدمست غضب ، لرزه‌لی میزانیله ؛
قیلیجك یازدیغی اعلام بریشانیله ؛
ایشته آسدقلرینك تهمت اولان یادیله ؛
ایشته آغزنده مزارلقلرك ابعادیله ؛
بریشیل کرسینك اوستنده سیاه طیفیله ؛
ایشته « خائن » کبی ، « خیرسز » کبی اوصافیله ؛
ایشته صیرتنده چوکن بروطن انقاضیله ؛
ایشته نمروده تحیات اوقویان آغزیله ؛
باقیکز ، ایشته سزك حاکمکز ، محکمه‌کز !
تورکك آلتنده یاتان برلکه « تورکز ! » دیمه‌کز !
بوملوث قانه برنسبتی یوق تربه‌لرك ؛
ووروملیان قلبکزکدر بوچورودك قان ، بوایرین ! ..
کیمیکز ملکه آتابك ، کیمیکز بر داماد . . .
بن‌دیم اویله خروشان ، اوپ اوزون برفریاد ؛
باری ماتمسز ، المسز قیصه برآه ایدیکز ؛
یاقیلان یاراغکزدر ، ییقیلان معبدیکز !
قلبکز بونلره هیچ مرحمت ایتمزسه بیله ،
جیفه‌دن کوکسکزك طاش کسیلن قلبیله
آچیك باری سوروب دوردیغکز سلطنته ؛

آجیلك باری اوکردونه اجلاله ، آنه ،
باری بر جلوه‌ده اعمال ایدین صیرمه‌کزه ؛
باری مور ، پنبه حمائللی نشان طاقه‌کزه .
چونکه اقباله طایان یوزلریکز واریاسزك ؛
باری لطفنده بوزوب دوردیغکز زوجه‌کزك ،
غیب اولان اسمکز اوستنده‌کی مغرور آدینه ؛
باری قوینده بوزیر اولدوغکز رفادینه ؛
اوکا مربوط اولکز ، باری اودارانی سه‌ویك ؛
چونکه صوك رعشه‌سی و رد سونه‌جك بر آلاویك
بو جلالرده ، یالاندن پاشایان شیلرده .
چونکه افقنده کونش دوغمش اولان بر پرده
بویا چواق سورمز آرتیر ، صکره محقق دوکولور :
، یالاندر که قامار ، جان چکیشیر . صوکره اولور !
بوش سرایلرده قاواصلر ، آغالر ، جاریه‌لر ،
آجلان کوزدن اوچان نشئه‌لی ذریه دونر ،
او خیالك طادی کیرپکلرکزدن داملار ؛
بر قوشان کولکه‌یی بر آه اوزند قووالار !
صیرمه‌کز ، قوردلاکز ، پوللریکز ، تللریکز ،
بو کرلره قرباره اولان بللریکز
سوه‌سین ! چونکه یالاندنسه‌ده بر شعشعه‌در !
بو قلیچلر ، بو حمائللی نشانلرله ، خایین ،
اورسکز . قرحه‌سکز خسته ، فقط بر ملکه !
بلکزدن ، ازاران انجه اوزون بر شنکه !
بتر آرتق بو جلالر ، بو بالر ، شعشعه‌لر ...
آی آتك اوعه‌یه مشتاق ایکی بوکلوم پاشالر ،
حفره‌لر ، زاحفه‌لر ، کوا که آرتق قالقیك ؛
ابدیاً د غماز صاندیغکز فجره باقیك :
چوربوب اوچدی افقده کیجه نامندکی لش ؛
قالقکز ، ایشته کونش دوغدی ، کونش دوغدی ، کونش !
بو بویوك صاعقه آل قانده کونش دوغماقدر ؛
هانی بر تیلدی قیاس ایتدیککز بایراقدر !
نه مشموم آکلن باشلریکز کوزلریکز ؟
باقیکز : جانلانیور جان چکیشن منبریکز !
باقیکز : معبدکز یوکسه‌لیور عرشه ینه !
وطنك خاك ایله یکسان ایدیلن سینه سنه
ینه طاغمش کبی ، کوکمش کبی هیبت کلیور !
ینه بر بر ، تپه‌لر شاهقه‌لر یکسلیور !
ینه بر حق اولویور ، ایکله‌تهرك آفاق ،
آزیلن سینه‌لرك هایقیرابیلمك حقی !
ینه قابل اولویور – ایشته باقیك ، ایسترسه‌ك –

بر ده چکنه‌نه‌یوب انسان کبی دیم دیك یورومك ؛
ینه – لکن نه بویوك معجزه‌در یا ربی ! –
آلنمز ترعیز : اجدادیمزك آلنی کبی !
ینه باشلرده شرفدر فسکز ، پوسکولکز !
کوله‌جك کونلریمز در ؛ جام آرتق کولکز ؛
کولن اجلالمز اوستنده معما یاسکز !
سز ، بو ماتمده ، خار ، آکلایورم ، حقلیسکز ؛
باشکز بویله اکیلمکده ، ات ، حقلی بر آز :
قاشان کوزلریکز چونکه باقوب قاور یاماز
ظلمتك باغرینی ییرتان بو معظم آلهوی ! . .

— « چونکه بایراق دنیلن اولمالیدر ماص ماوی ! ؟
« چونکه آلنونه کمزشسه اکر بر زنجیر ،
« قوشوب ادراکم اسیر اولمالیدر ، قلم اخیر !
« چونکه بر واهمه‌در باشامق ، حر اولمك !
« دها بر باشقه اولور چونکه کلیچه‌یله بیلك !
« چونکه معناسی نه بایراق دیه‌رك اولمه‌مز ؟
« چونکه اوغرنده اولوموز یا نهایت شوبه‌زك !
« چونکه جاریان یره یوق باش کسیلن سینه‌مزك .
« چونکه بز شیمدی اولان نعشی صیجاق آسنه‌مزك
« آرمه نامنده کوش قاقه‌لی آلتون طاسنی ،
« سانجاق اسنده‌کی ال قانلی ایبك خرقه‌سنی
« قاپارز ، پایلانیریز ، هرنه‌سی وار یوقسه . . . اوت !
« یملك اچمکله بیتر شیمدی اولمش دولت ؟
« بز آجقمشسه‌ق ، او زنادده دوشمشسه وطن ،
« قانلی طیرناقلریمز ، دیشلریمزدن صارقان ،
« آت دکل ، لقمه دکل ، نعش وطن پارچه‌سیدر !
« قبریلان پارچه‌سی ، یاخود که ، قوپان پارچه‌سیدر !
« قوشاریز آردینه دوشمش ده بش اون دانه آجك ؛
« آرارز آلتی عصردر پاشایان بر آغاجك
« چوروین دالاری اوستنده کمیکلر ، اتلر !
« چونکه هپ بویله اولور پارچالانان ملتلر !
« چونکه انسانی قیاس ایله‌دکز ، بزکه (شی) یز !
« باراتك ساقنه ، باز سنه مستفرشه‌یز !
« بز بخارنده کرسدکه دویان قارنمزك ،
« دوعمایز خطبهٔ خیراتی دینك ، عرضك !
« هپمز بر کیك آلمش یالارز ؛ محکومز !
« دویوران : صاحبمزدر ! ویرن اللر : پوتمز ! »

قره بر قافله‌نك ایشته شفق وقتی سسی . . . .
دیکله‌ییك سز بونی قابلسه اکر دیکله‌مسی !

استانبول

م . ع

شرعيه وكالت جليله‌سنك بياننامه‌لرى

رمضان شريف كلدى ؛ حقك رحمت وغفران قپولرى آچيلدى . مسلمانلرينه برفرصت قربت واستجابت قازاندى . بوندن استفاده ايدن دينداشلريمزه نه‌موطلو !

بريوزنده كى بوتون انسانلرك مادى ومعنوى سعادتلرينى تأمينه بحق كافى ومدنيت صحيحه وحقيقيه اساسلرينى تماماً محتوى اولان (قرآن حكيم) ك شرفله نزول ايتديكى شهر مبارك ، بوشهر غفراندر .

بوشهر شريفه قاووشمغه نائل ووظائف عبوديتى ايفا ايله جناب حقك وعد وتبشير بيورديغى نعم كوناكونه واصل اولان بوتون اخوان دينمى تبريك ايدر وامثال عديده‌سنى كمال سعادت ورفاه واستقلال تام ايله ادراك ايتمه‌لرينى دركاه الوهيتدن تضرع ونياز ايلرم .

ارباب عقل وعرفانك معلومى اولديغى اوزره بو عالمده اثر تصادف وياعبث اولەرق موجود اولان هيچ برشى يوقدر ؛ هرشيئك خلقتنده برسبب موجود وهرخلقت برغايه‌يه منتهى ومربوطدر . حتى هرذره بيله برقاعده‌يه تبعاً ، كنديسنه مخصوص برطرزده برووظيفه ايله مقيددر ، ايفا ايتديكى او وظيفه‌يه ده برغايه ترتب ايتمشدر . بويله هرشينك برذره‌يه قدر بوتون اشيا وعوالمك سرتكلفدن آزاده قاله‌ماديغى ثابت اولنجه احسن تقويم اوزره ياراديلان ، كنديسنه عقل وادراك كبى الك بيوك برنعمت الهيه بخش واحسان بيوريلان (انسان) لرده باشى بوش براقيله‌مايه‌جغى طبيعى دكلميدر ؟

أوت ، خالق ذوالجلال انسان ايچون دخى — هم‌ده بشرك خلقت كامله‌سنه كوره — برچوق وظائف تعيين ايتمش ، بوصورتله‌ده انسانك قدروشرفنى يوكلتمشدر . بو وظائفك ايفاسندن مترتب (منفعت) ايله تركى يا اهمالندن متولد (ضرر) خالقه دكل ، طبيعى مخلوقه عائددر . چونكه خالق كائنات بوتون عوالمدن وهردرلو احتياجاتدن منزه وغنى برذات اكمل الصفاتدر . انسانك بهره‌سنه تحميل ايديلن وظيفه‌لر شرع مبينده تفصيله كوسترلمشدركه بونلرك هربرى ، باشلى باشنه — فقط بحق اجرا ايدلمك شرطيله — انسانلرى الك يوكسك درجه‌لره قدر چيقارمايه كافيدر . مثلا (عهده وفا ، ايليككه شكر ، اللهه توكل ، عدالت ، تعاون وتناصر ، سخا ، تواضع ، شجاعت ، صبر وثبات ، حق اوغورنده فداى حيات ، صميميت ، ميل معالى ، سعى وعمل ، حقوقه رعايت ، ابوينه واولى الامره اطاعت ، ناموسه حرمت ، ضعفايه وهرمخلوقه مرحمت ، صدق واستقامت ، جديت ، اسراف وتبذيردن مجانبت ، اقتصاده دقت ، لغويات وفحشياتدن وهردرلو سفاهتدن نفسى صيانت ، وطنه محبت ، نظافته وانتظامپرورلكه اعتنا ، امربالمعروف ونهى عن المنكر ، بداينه محبت ، خالقه عبادت وعبوديت . . .) كبى عالى دستورلر بووظائف جمله‌سندندر . بودستورلرى حقيله ايفا وتطبيق ايدن هرهانكى برفرك ويا برهيئت اجتماعيه‌نك مدنيتك ، مادى ومعنوى ترقيات تامه‌سنه قصواسنه قدر يوكسله‌جكنه هيچ شبهه ايديله‌من . هروظيفه برحقى توليد ايتديكى كبى بوموجل وظيفه‌لر مقابلنده‌ده جناب واهب العطايا سعادت دارينه مظهريت حقنى وعد وتبشير بويرمشدر . شو قدركه بوحق بهمه‌حال خالق ذى شانك فضل وكرمنه اقتران ايتمك ، هرايده اسبابه توسل ووظيفه‌نى بلاقصور ايفا ايله برابر اللهه كمال صدق وخلوص ايله استناد ايتمك لازمدر . چونكه بوده بروظيفه‌در .

اسلام هيئت اجتماعيه‌سى بو وظيفه‌لرينه وبونلرى بوتون وضوح وبلاغتيله تبيين ايدن قرآننه ، دينه صميم صيق صاريلديغى عصرلرده دنيانك الك مترقى وصاحب شوكت وسطوت برملتى حالنده ياشايوردى . فقط خالقنه نانكورلك ايتمه‌يه ، وظيفه‌لردن ايريلمه‌يه باشلاديغى صوكرا هريرده مع الاسف انحطاطلره ، فلاكتلره ، سفالتلره معروض قالدى ، و اسكى اقبال وسعادت دورلرندن اوزاقلاشمغه باشلادى .

مع مافيه جناب حقه شكرلر ايدەلم كه عصرلردنبرى مسلمانلرك اوزرينه چوكن كابوس غفلت ياواش ياواش قالقيور . اسلاملر اويانمغه يوز طوتدى ؛ وظيفه‌لرينى بقايه ، معروض قالدقلرى ابتلادن عون الهى ايله قورتولمغه عهد ايتدى . دشمنلرك هريرده بقاع اسلاميه‌ى مظالم وشنايعك مدنيت حقيقيه‌نك بوتون اساسلرينه مالك اولان اسلاميتك وارلغنى امحا مقصدندن نشأت ايتديكنى آكلادى . قلنجنه صاريلدى ، حق حياتى اثباته باشلادى .

بوكون اوروجلرينى اسارت واسوء فجاعت التنده طوتان ؛ اوبحرلرى دشمن سونكولرى قارشيسنده بلكده دها موفق اولامايان ؛ كيجه كوندوز بزى بورادن طوتاجق رهاوخلاص كوننى كله‌بيلن زوالى ديندا شلريمزى ؛ آن اول قورتارمغه قوشمق هركسه بورجدر ؛ وظيفه‌در . بو وظيفه‌دن قادينلر بيله خارج ومستثنا اولاماز . اونلرده كندى قدرت وخلقتلرينه كوره بو اوغورده چاليشمقله شرعا مكلفدرلر .

جناب حق عزم وايمانمزك مكافاتنى بارلاق ظفرلرله كوسترمه‌يه باشلادى . ذاتاً نصرت مسلمانلرك تدر . فتح مبين ، ظفر قطعى بزه مخصوصدر .

يالكز هرزمان اولديغى كبى بالخاصه حرب زمانلرنده‌ده رضاى الهى‌يه مخالف حركتلردن قطعياً توقى ايجاب ايدر . بيوك ملت مجلسنك وحكومتك عمده‌سى ، احكام منجيهٔ اسلاميه دائره‌سنده چاليشمقدر . بو احكامه منافى افعال يالكز معنوى مجازاتى استلزام ايتمه‌رك بويوك ملت مجلسنك وحكومتك آمال مقدسه‌سنه‌ده تجاوز تشكيل ايده‌جكندن مادةً دخى موجب مسؤليت اوله‌جقدر . مثلا مجلسك منعنه قرار ويرديكى اوبونلرله اشتغال هم او مجلسه ، هم‌ده آداب عموميهٔ اسلاميه‌يه

بر حقارت ماهیتنده تلقی اولنور . مالایعنیلر ایله توغل مسلمانجه یاشامق ایسته ینلر ایچون حرامدر .

زمان جدیت وفعالیت زمانیدر . جبهه لرده قهرمان عسکرلریمز دین نامنه ، وطن نامنه ، جانلریله ، باشلریله محاربه ایدرکن کریلرده کی مسلمانلرك وقار ملی ایله غیر متناسب حرکتلرده بولنمی هم گناه ، همده عیبدر .

لله الحمد والمنه مسکرات ده منع ایدلدی . بوکبی منکراتی اساساً دین مبین تحریم ایتمشدر . بونلرك ممنوعیتی محافظه ایسه بوتون مسلمانلر اوزرینه مترتب وظائف دینیه ومللیه دندر .

مسلمان قادینلرینه تعلق ایدن وظائفدن برینی ده بالوسیله بوراده ذکر ایتمك ایسترم : عفت وعصمت ، حیا وادب بالخاصه اسلام قادیننه خاص مزیات معنویه ممتازه دندر . آداب اسلامیه ، محیط ملیه اویغون اولمیان افعال ، اشکال وحرکاتدن صوك درجه توقی ایجاب ایدر . عکس تقدیرده بوکبی احواله مسامحه ایدلمیه جکی طبیعیدر .

ملتمز ایچنده نقض صیام فضیحه سنی ارتکاب ایده جك برفردك بیله بولونه بیله جکنه قانع دکلم . چونکه هم خالقه معصیت ، همده آداب جلیله اسلامیه منزه وبیوك ملت مجلسمزك آمال مشروعه سنه مخالفت وحقارت دیمك اولان بورذیلتله صفت اسلام اصلا برلشمدیکی کبی بوکبیلرك دوچار مجازات اوله جقلری ده محققدر .

شاید شرع شریفك تعریف ایتدیکی مهم ضرورتلر قارشیسنده اوروجی یمك ایجاب ایدرسه علناً اجرادن صورت قطعیه ده توقی ایدلملیدر . زیرا بوده امکان قارشیسنده آداب عمومیه یه مخالفتدن باشقه برمعنی افاده ایدهمز .

خلاصه ، کافهٔ مؤمنین ومؤمناتك – بالخاصه شو ماه غفرانده – شعائر اسلامیه وفضائل اخلاقیه مزك دهافضله محافظه سنه ووطن ، دولت وملتمزك سلامت وخلاصنه معطوف مادی ومعنوی مساعیٔ خدا پسندانه یه کمال اعتنا ایله دوام ودرگاه الوهیته دائما رفع تضرع ونیاز ایله تام مسلمانجه حرکته اهتمام ایتملری فرائض قطعیه دندر .

آنجق بوکبی فرائضی بحق ایفا سایه سنده درکه عون حق یاوریمز اوله جق ، مسلمانلر ومسلمانلق قورتیله جق ، بکله دیکمز پارلاق کونلر انشاء الله آیاغمزه کله جکدر .

شهیدلرمزه فاتحه ، مجاهدلرمزه دعای ظفر !.

امور شرعیه واوقاف وکیلی

حسن فهمی

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

«ولقد جاءکم موسی بالبینات .... ان کنتم مؤمنین »

۲

قرآن کریمی تدقیق ادعاسنده بولونان برطاقم آدملرك دوشدکلری خطانك منشأینه کلنجه ، یوقاریده سویلدیکمز وجهله « قرآن انسانلر طرفندن وجوده کتیریلن کتابلرك عینیدر . بناءً علیه بونك تألیفی ایچون برآی ، یاخود اوکا یاقین برمدت کچمشدر . » کبی بروهمده بولونمالرندن باشقه برشی دکلدر .

شاید فخر کائنات افندیمز علم وتتبع صاحبی اولایدیلر قرآنك کندیلرینه کیفیت نزولی حقنده شبهه یه دوشمك امکانی بولونه بیلیردی . لکن امی ایدیلر . نه اوقورلر ، نه ده یازارلردی . (وماکنت تتلو من قبله من کتاب ولاتخطه بیمینك اذاً لارتاب المبطلون = سن قرآندن اول نه بر کتاب اوقور ، نه ده اونی الکله یازاردك . بویله برشی اولایدی ، باطله قاپیلان منکرلر شبهه یه دوشه بیلیرلردی .) علیه الصلوة والسلام افندیمز قومنه قارشی (لقد لبثت فیکم عمراً من قبله افلا تعقلون = بن سزك آره کزده اوندن اول قرق سنه مدتله یاشادم . هیچ دوشونمیورمیسکز ؟) طرزنده میدان اوقودقدن صوکره کیمك کندیسنه قارشی سوز سویلمه یه مجالی قالدی ؟ اوحالده علیه الصلوة والسلام افندیمز قرآن کریمك نه مؤلفی ، نه ده مصنفیدر . قرآن علیه الصلوة والسلام افندیمزه وحی اولونمش کتاب خدادر .

بونکله برابر علیه الصلوة والسلام افندیمز بعض وقتلر کندیسنه سؤال صورانلره اولنلردن اولکی صورانلره قارشی ویرمش اولدیغی نص ایله جواب ویرر ، یاخود مقدما نزول ایتمش اولان آیات کریمه دن برقسمنی بعض اسباب وعواملك الجاسیله اخطار وتنبیه مقامنده تلاوت بویوروردی . علوم قرآنی تدقیق ایدنلر بونی نزولك تکراری عد ایدرلر . حال بوکه نفس الامرده حادثات طولایسیله اسباب نزولك تکررندن طولایی بعض آیات وسورك ایرادینك تکرارندن باشقه برشی دکلدر . زرکشی (برهان) نده دیورکه : « برشی شاننه تعظیماً ، برده نسیان اولنور قورقوسندن وسبینك حدوثنده تکرار انظار انتباهی جلب ایچون ایکی دفعه نازل اولور . روح آیتیله (اقم الصلوة طرفی النهار وزلفاً من اللیل) آیتی بوقبیلدندر . زیرا (اسراء) و(هود) سوره لری مکیدر . بو ایکی آیتك سبب نزولی دلالت ایدیورکه مدینه ده نازل اولمشلردر . بونکله برابر مسئله ده اشکال یوقدر . چونکه مرةً بعداخری نازل اولمشلردر . » زرکشی بو سوزلری

سویلەدکدن صوکرە نهایتدە دییورکە: « بوتون بونلردەکی حکمت شودر: بعضاً کرك بر سؤالك، کرك بر حادثەنك وقوعی بر آیت نزولنی ایجاب ایدر. حالبوکە اولجە بو نزول ایدەجك آیتك معناسنی تضمن ایدن بر آیت نازل اولمش بولنور. بناءً علیه علیه الصلوة والسلام افندیمز او اولجە نازل اولان آیت ایلە نظر انتباهنی جلب ایچون عیناً وحی اولنور. » [۱]

بوقاریدە سویلەمشدك کە بعضاً اسباب و حوادثك تکرری قصد وقائعدە مجدد. لکن اسلوبدە مخالف آیاتك، یاخود قصص وامثالك نزولنی مؤدی اولور. شو مسرود نمونەدە آکلاشیلیرکە آیتلر، یاخود سورەلر عینیلە تکرر ایتدیکی صورتدە یکیدن وحی تلقی اولونمق ایجاب ایتمز. آنجق عوامل وحوادثك اجابتنە اسباب نزولك تکررندن طولایی تنزیلی تکرار ایدلمش آیات سابقەیە عد ایدلمك ایجاب ایدر.

بوراده اخطار اولونمق ایجاب ایدرکە مفسرلرك بر قسمی ایضاح ایتمکدە اولدیغمز آیت جلیلەیی تفسیر ایدرکن کرك (عجل) حقندە، کرك بنی اسرائیلك حرکاتنە دائر اولمق اوزرە بر چوق اسرائیلیات نقل ایتمشلردر. (سدی) دە روایت ایتدکلری شیلر بو قبیلدندر:

کویا حضرت موسی بر بچاق آلەرق اودانایی کسوب دکزە آتمش. او کون بوتون یوردە نە قدر دکز واریسە هپسنە بو داناندن بر پارچە اصابت ایتمش. صوکرە امتنە: بو صودن ایچکز، دیمش. اونلردە ایچمشلر. هر بریسی اونی سومکلە بیقلرندن آلتون چیقمش...

بوندن باشقە کرك بنی اسرائیلە، کرك بو دانایە عائد بر چوق مسائلر دها روایت ایدرلرکە هپسی دە بنی اسرائیلك یالانلرندندر. بونلر قوجە قاریلرك چوجقلری اویوتمق ایچون کیجەلری حکایە ایتدکلری خرافاتلە طولو حکایەلر قبیلندندر.

شاید بو خرافەلری روایت ایدنلر (قلوب) کلمەسنك معناسنی بیلمش اولەیدیلر عاقللری کولدورەجك، اهل قرآنی آغلادەجق بو کبی مسخرەلقلری اورتەیە دوکمزلردی.

اوت، بو آدملر (قلوب) ك مرکز دوران اولدیغنی بیلمەیەرك مأکولات ومشروباتك اورایە ایندیکنی ظن ایتدکلری ایچون عقلە تصورە صیغمایەجق بویلە بر چوق شیلر اویدورمەیە، یاخود روایت ایتمەیە قالقیشدیلر. اکر قرآن کریم بزە بو آدملرك آکلامق ایستەدکلری مألی تبلیغ ایتمك مراد ایدەیدی آیت (واشربوا فی بطونهم)، یاخود (واشربوا فی معدهم العجل) طرزندە وارد اولوردی.

نابغەنك زوجەسی حقندە سویلەدیکی آتیدەکی شعر بو قبیلدندر:

تغلغل حب عثمة فی فؤادی — فبادیه مع الخافی یسیر.
تغلغل حیث لم یبلغ شراب — ولا حزن ولم یبلغ سرور.

ایشتە بو بیتدە شاعر معشوقەسنك محبتی کندی قلبنە نە درجەلرە قدر نفوذ ایتمش اولدیغنی آکلاتیرکن « قلبمك اوقدر درینلکلرینە ایندیکە اورایە نە ایچەجك برشی، نە حزن، نە سرور کیرەمز. » دییور.

بناءً علیه (قلب)، یاخود (فؤاد) ذکر اولونجە دلالت ایدرکە ایچمك، یاخود کیرمك کبی معنالرك سومك، یاخود نفرت ایتمك کبی معانئ مجردە ایلە بر علاقۀ معنویەسی واردر. یوقسە اکل وشرب کبی مادیاتلە مناسبتی یوقدر.

اذا ما القلب اشرب حب شیء — فلا تأمل له عنه انصرافا.

بیتی دە بو قبیلدندر. (فما لهؤلاء القوم لا یکادون یفقهون حدیثاً)

کذلك مفسرلردن بعضیسنك هیچ لزومسز یرە اوزون اوزادییە مطالعە یوروتدکلری آیات کریمەدن بری دە بودر. آیت، بونلرجە اسرائیلیەدانایە میل وانهماکی ویرن الهی ایدی، یوقسە باشقەسیمی ایدی؟ دیە معتزلە ایلە اهل سنت آرەسندەکی مناقشەلری سرد ایدوب طورورلر. شاید بحث ایتدیکمز مفسرلر آیت کریمەنك نظمنی تأمل ایتمش اولسەیدیلر کندی اللریلە وجودە کتیرمش اولدقلری بو کربویە دوشمش اولمازلردی. زیرا نفس آیت دلالت ایدیورکە بنی اسرائیلك قلبنە دانایە طاپنق میلنی ویرن بالذات کندی کفرلریدر. باشقە برشی دکلدر. (اشربت بذکائك) دینیرکە مقصد (اعجبنی ذکائك) دیمکدر. بناءً علیه (بذکائك) دەکی باء، کذلك آیت کریمەدە وارد اولان (بکفرهم) دەکی باء فاعلە داخل اولمشدر.

آیت کریمە کرك اسلوبی، کرك معناسی اعتباریلە واضحدر، متیندر. لکن بو آدملر کتاب اللهە بلاغت وفصاحت خصوصندەکی پایۀ اعجازیلە متناسب اولمایەجق تأویللرە، تکلفلرە صاپیق ایستەیورلر.

شیخ عبدالعزیز چاویش

اسلام وسوسیالیزم [۱]

اوچنجی مبحث

حضرت محمدك « سوسیالیزم » ی

۱

حضرت محمدك حیاتی ووظیفەسی

« وما ارسلناك الا رحمة للعالمین — (ای محمد) بزسنی کائناتە محض رحمت اولەرق کوندردك؛ باشقە برشی ایچون کوندرمدك. »

حضرت محمدك وظیفەسی، تا بدایتدن بری بشریتە معبود بالحقی، یعنی بوتون نقائصدن منزه اولان الله آکلی کوسترمك، بوتون عالم انسانیتی توحید ایتمکدی. عمومی براخوت تأسیس ایتمك ایستەیوردی.

۱] (اتقان) تفسیرندە سور وآیاتك تکرری حقندە سرد اولونان مطالعاتە مراجعت اولونملیدر.

۱] اوست طرفی ٤٦٢ نجی نسخەدەدر.

مکه‌ده‌کی دشمنلرینی مغلوب ایتدیکی وقت کندیلرینه ویرمش اولدیغی برات شوکلمات احتوا ایدیوردی :

— یوسف برادرلریله ناصیل قونوشدیسه بن‌ده سزکله اویله قونوشه‌جغم . سزی بوکون معاتبه ایتمیه‌جکم . الله سزی عفو ایدر . چونکه او رحمن ورحیمدر . کیدیکز ، حر کز . . »

عمومی قارداشلق حریت‌کامله بواماننامه‌نك الزیاده متبارزه طنی تشکیل ایدیوردی . حضرت محمدك وطنداشلرینه ایراد ایتدیکی خطابهٔ وداع شو صورتله ایدی :

— ای ناس ! سوزلرمی دیکله‌ییکز . سزکله آرتیق بردفعه‌دها قونوشوب قونوشامیه‌جغمی بیلمیورم .

« دنیانك صوکنه قدر آره‌کزده جانلریکز ومالّلریکز محترمدر .

« سزبرکون یاپدیغکز ایشلرك حسابنی ویرمك اوزره اللهك حضورینه چیقه‌جقسکز .

« صدق وامانتدن آیرلمایکز . سزك اصلامه طالبیکز زمانه عائد قانلر ایچون آرتیق انتقام آلمه یوقدر .

« ای زوجلر ! سزك برطاقم حققکز واردر .

ای زوجه‌لر ! سزلردخی حقوقکز واردر . زوجلر ! قادینلریکزی سوك وآنلری تعزیز ایدك . ونلری اللهك ودیعه‌سی اولمق اوزره کندیکزه قادین اتخاذ ایتدیکز . کندیلرینه ایی معامله ایدیکز .

« ارکك ویاقادین خدمتجیلریکزه کلنجه بونلره کندی یدیککز شیلردن یدیریکز . کندی کیدیککز شیلردن کیدیریکز . اکراونلری بوصورتله طوتمه‌مازسه کز ، یاخود برقصور ایشلرلرسه براکز . بونلرده سزك کبی اللهك قولیدر . اونلره قارشی رحیم اولوکز .

« سزه برقانون براقیورم‌که سزی دائماخطادن محافظه ایده‌جکدر : واضح وقطعی برقانون! کوکدن کلمش برکتاب !

« سوزلرمه دقت ایدیکز . بونلری دماغکزده نقش ایله‌ییکز .

« محقق بیلکزکه بوتون مسلمانلر قارداشدر . بونلرك آره‌لرنده‌کی رابطه اخوتدر . کندی رضاسیله سکا ویرمدیکی شیئی قارداشکدن آلمه . حقسزلقدن ، غصبدن حذر ایدیکز . »

بو خطابه‌یی ایراد ایتدکدن صوکره حضرت محمد بویوردی :

— ای اللهم ! وظیفه‌می اکمال ایلدممی ؟ .

بوکا بیکلرجه سس مقابله ایتدی : — اوت ، سن وظیفه‌کی ایفا ایتدك .

حضرت محمد ینه بویوردی : — ای اللهم ! سن شاهدم اول ! »

حضرت محمد حقیقةً عملی اجتماعیات اصلاحاتجیلرك الك برنجیسیدر . هرنه‌قدر بری اسپارته‌ده ، دیکری صنف اهالیدن اولمق اوزره کندیسندن اول ایکی بیوك اصلاحاتجی کلمش ایسه‌ده بونلرك هیچ بری حضرت محمد کبی عملی دکل ایدی . حضرت محمددن اول کلمش اجتماعی اصلاحاتجیلردن هیچ بری اسلام قانونلری قدر دموقراتیك قانون قویه‌مامشدر . کرك بودانك اولسون ، کرك حضرت عیسانك اولسون ، مساوات واخوت تلقین ایتدکاری اتباعلری کندیلرینی علی العاده آدمدن یوکسك بر درجه‌ده ، یعنی الله دکلسه بیله فوق الانسان بر ماهیتده تلقی ایتمکدن آزاده قاله‌مامشلردی . یالکز حضرت محمدك امتیا یدرکه توابعنه وحتی کافرلره (انما انا بشر مثلکم — بن‌ده آنجق سزك کبی بر انسانم ؛ باشقه برشی دکلم) دییه اعلان ایلمشدر .

الوهیت یاخود ابن الله اولدیغنی ادعا ایتمش اولسه‌یدی احوال وشرائطك کندیسنه مظاهر اوله‌جغنه رغماً کندیسنی تألیه ایتمك آرزوسندن وارسته قالدی . حضرت محمدك یکانه اوغلی واتباعنك سوکیلیسی اولان ابراهیم وفات ایتدیکی زمان کونش طوتولمشدی . یالکز حضرت محمدك اصحابی دکل ، بوتون مملکت خلقی پیغمبرك اولادینك ضایعه کونشك ماتم ایتدیکی فکرینه ذاهب اولمشلردی . حالبوکه حضرت محمد بالذات ایلری آتیله‌رق همشهریلرینك فکرینی تصحیح وبونلرك ظن باطلنی ازاله ایدرك اوغلنك وفاتی کونشك طوتولماسیله هیچ بروجهله علاقه‌دار اولمادیغنی بیان ایتدی .

حضرت محمد اصحابندن برینه برشی یاپمه‌یی وعد ایتدیکی زمان دائما « انشاءالله = اکر الله ایسترسه » کلام انسانیسنی سویلردی .

هیچ برثانیه بوبیوك سوسیالیست ، اهالینه کندیسنی فوق الانسان عد ایتدیره‌جك کوچوجك بر وسیله بیله ویرمدی . حتی بوتون جزیرةالعربك پادشاهی وبوتون اهالینك رعایت ومحبتنه مظهر اولمش رئیسی اولدیغی زمانده بیله انکلیزلی کبی دوموقراتیك برناصح اوله‌رق قالدی . حضرت محمدك قدرتی حد تصواسنه واصل اولدیغی زمانی (کیبون) شوصورتله توصیف ایدر :

« حضرت محمدك ذوق سلیمی حکمدارلق دبدبه واحتشامندن نفرت ایدردی . واللهك پیغمبری اولان بوذات عائله‌سنك ال ایشلریله اشتغال ایدر ، آتش یاقار ، یری سوپورر ، قویونلری صاغار ، کندی ایاقابلرینی ویوك الیسه‌لرینی کندی الیله تعمیر ایدردی . کشیشلر کبی ریاضت ومزیت دعواسنده بولنمایه‌رق علی العاده برعربك ، برعسکرك حیاتنی یشار ایدی . بعض مهم زمانلرده حوایجسنه علی العاده فقط مسافرپرورانه برصورتده مبذول اولمق اوزره ضیافت ویرر ، کندی حیات خصوصیه‌سنده ایسه اوجاغنده بر آتش یاقلمقسزین هفته‌لرك کچدیکی اولوردی . »

حضرت محمدك کچیردیکی بوساده حیات وبوتون عربستان طرفندن انسانلرك الك نجیب والك یوکسکی طانینمش اولان بویله برذاتك ال ایشلریله اشتغال ایتمسی کندیسینك دموقراتیك اولان مواعظنك تأثیرینی تزیید ایدییور وبوتون خلق فردی میللرینی اجتماعی تمایلرینه تابع طوتمغه جهد ایدییورلردی .

عالمك نظام اجتماعیسنده قادینك موقعی غیر معین براقلقده ،

بلکه‌ده آشاغیلتمقده اولان حیات رهبانیت اولماسه، کندیلرینی جمعیتدن آییران و اتباعی آره‌سنده مناستر حیاتی ترغیب ایدن تجرد وفرط پرهیز بولنماسه بری اهالیسی صنوفه تقسیم ایدیلمش هندستانده، دیکری یهودی اولاد (غلاطه) ده طوغان ایکی بیوك اجتماعی اصلاحاتجی طرفندن وضع اولونان قاعده‌لر کندیلرینك غایت صاف و خودانديشلكدن آزاده بولونان حیات خصوصیه‌لریله بوکون سوسیالیست بر جمعیت ارکانی ایچون رهبر وله‌حق اك کوزل قواعد اصلیه‌یی تشکیل ایده‌بیلیردی. بونلرك هر ایکیسنك سوردکاری حیات آریستوقراتلغك و فردیتك نفی ماهیتنده ایدی. فقط بونلر جمعیتدن آیری طوردقلری جهتله بونلرك حیاتی سوسیالیزمی فعلی بر صورتده تأیید ایتمیوردی. حالبوکه حضرت محمدك حیاتی بالعکس بالتوجه بشری وطبیعی اولدیغی کبی عائله‌ده اجتماعی ایدی. خلقه فعال بر نمونه تشکیل ایدییوردی. «وله‌سی زوجه‌سی آزاد ایتدیکی کوله» نك وفاتنده نه‌دن او قدر متأثر اولدیغی کندیسنه سؤال ایدیلدیکی زمان «بر دوست کندیسنك اك صادق محبتك ضیاعنه تأسف ایدر.» دیمشدی. — بو کوله‌لك زوجهٔ مطلقه‌ یله ازدواج ایتمسی، نبوته اك اول ایمان ایدن و پروفسور آرنولدك تعبیری وجهله «تاریخك بزه قدینلق حقنده کوستردیکی اك کوزل لوحه‌لردن برینی تشکیل ایدن حضرت خدیجه‌یه» فکری صمیمی و لایتزلزل محبتی، اقرباسنه و علی الخصوص کندیسنه «الجنة تحت اقدام الامهات = جنت والده‌لرك ایاقلرینك آلتنده‌در.» دیدیرتن والده‌سنه قارشی محبتی، بونلرك هپسندن زیاده بوتون بنی نوعه و فقیرلرینه قارشی پرورده ایتدیکی سوسیالیزمك تماماً طاشی ماهیتنده تلقی ایدیله‌بیله‌جك برداش و قارداش محبتی او زمان عربستانده‌کی تبعه‌لری ایچون مادی بر نمونهٔ امثال اولدیغی کبی بوکونده دنیاده‌کی بالعموم مسلمانلره عینی وجهله بر مثال تشکیل ایتمکده‌در. حضرت محمد ارقداشلق محبتنی او قدر ایلری کوتوردی که کوزلری یوقاری‌یه توجیه ایدیلمش اولدیغی حالده بر مدت ساکتانه مربطه‌دن صوکره سویله‌دیکی صوك سوزی:

— اللهم الرفیق الاعلی، اللهم الرفیق الاعلی!

طرزندکی مناجاتی ایدی.

ش. م. حسین قیدوای

معارف دردی

مملکتك عرفاننه، تربیه‌سنه عائد پك مبرور خدمتلرده بولونان فاضل محترم محمدعلی عینی بك افندینك استانبول غزته‌لرندن برنده (معارف نظارتنه آچیق مکتوب) سرلوحه‌سیله انتشار ایدن بر مقاله‌سنی اهمیتنه بناءً آتی‌یه نقل و درج ایتدك. بو مقاله‌دن ده آکلاشیله‌جغی اوزره معارف پك مدهش اوچوروملره دوغرو کیتمکده و دوشمانلریمز صرف مسلمانلق علیهنده‌کی فعالیتلرینه الیوم کمال شدتله دوام ایتمکده‌در. مقاله‌نك اهمیتیله متناسب بر علاقه ایله اوقوناجغنی امید ایدرز:

*

* *

مکتب کتابلری — توفیق فکرتك تأثیراتی — بدبینلکك تداویسی — مکتبلرده عبادت — شرق ییلدیزی — کنج خرستیانلر جمعیتی — جماعت اسلامیه تشکیلاتنه و ابناء القرآنه دائر

بر زماندن بری معارف نظارتنه آچیق بر مکتوب یازمق ایستیوردم. فقط دوندن بری هم او مسئله‌یه وهم بوتون علمای کرام ومشایخ عظامه خطاب ایتمك ایستیورم. بونك سببی آشاغیده ویره‌جکم ایضاحاتدن کندی کندینه بللی اولور. اولا معارف نظارتنه آکلاتمق ایسته‌دیکم مسئله‌یی یازه‌یم. معلومدر که مکتبلرده اوقونان ریاضیات وطبیعیات کتابلری همان همان بر برینك عینیدر. بونلرك تدریسانده تربیهٔ ملیه وحیات اجتماعیه‌مزی خللدار ایده‌جك قدحلر چیقماسی دینیله‌بیلیرم که غیر ممکندر. فقط تاریخ، ادبیات، فلسفه، سوسیولوژی کتابلری بویله‌میدر؟ بناءً علیه بو درسلره عائد کتابلرك دولت وملتجه اولاد وطنه ویریله‌جك استقامت ذهنیه‌نك ایجاباتنه کوره یازلمش اولماسی لازمدر.

تاریخ کتابلرینی بالاطراف تدقیق ایتمدم. فقط کوردیکم ادبیات کتابلرینك او نقطهٔ نظردن مطلوبه هیچ بر وجهله توافق ایتمدیکنه حکم ایده‌بیلیرم. اولا مکاتب سلطانیه ایچون ترتیب اولنان ادبیات پروغرامی او مکتبلرده اوقویاجق ارکك و قیز چوجقلری ایچون پك آغیر مباحثی محتویدر. او مباحثی طلبه‌نك آکلامه‌سی شویله طورسون، او وظیفه‌یه مأمور اولان معلملرك ده هضم ایتمش اولدقلرینه شبهه ایدییورم. هم بونلری هانکی کتابلردن اوقوده‌جقز؟ اوللرده یوق. بر آرقداشم محترم علی ارم بك افندینك ریاستی آلتنده متشکل بر هیئت، ادبیات درسلری ایچون یکی بر پروغرام تنظیمنه مأمور ایدلمشدی و بو قومیسیونه دارالفنونده آلمانجه ادبیاتی مدرسی پروفسور «رمختر» ده دعوت اولنوب رأیی صورولمشدی. آنجق الده‌کی پروغرامی ودخی درین حزنه دوشمشدی! والحاصل مذکور قومیسیونك یاپدیغی پروغرام عجبا نه اولدی؟ اگر بو پروغرام مطلوبه موافق ایسه بالمسابقه یکیدن بر کتاب یازدیروب، فقط مثاللرك انتخابنده فوق العاده التزام تعصب اولنمالیدر. زیرا الده‌کی کتابلرده مندرج مثاللرك چوغی تأسیس مکاتبده‌کی غایه‌یه خادم دکلدر. بو مثاللردن بعضلری اوقویانلری حیاتدن تنفر ایتمکه و هر شیئی فاسد، باطل، عقیم وملوث کوسترمکه تشویق ایتمکده‌در.

مع التأسف، صوك زمانلرده یتیشن ادیبلرمزك اك ممتازلرندن معدود بولنان توفیق فکرت بك مثلا «غبای وجود»ی ومنکرانه دیکر بعض منظومه‌لری بو وادیده‌کی ضلالت فکریه‌نك اك زهرناك مثاللرندن بریدر. بو توفیق فکرت انسانلردن او قدر متنفر واو قدر

بديينكه « دون كيجه » عنوانلى منظومه‌سنده دكزه بيله يالواريور : « دالغالريكى كونه‌رده انسانيتك پاصل ياصبه‌ى سيستين ، هيچ او ازسه براپكى كون كائنات ، ادم اوغلنك يرنه باقمدن ايكرنمه‌سين » ديورا نظارت مكتبلردن ادبيات وظيفه‌لرنى جلب ايدرب معاينه مدرسه ، اون‌بش واون آلتى ياشلرنده‌كى بيزچوجقلرينك بيله‌بوفيق فكرت ادبياتنك تأثيريله خسته كريان برحسيتله مملول اولدقلرينه قانع اولور. اكر بونه اطلاع‌يدى دها بش آى اول ادب وز هنله ممتاز ويركسك برطانه‌يه منسوب برخانم قيطوروب طوروركن سليمه اوكلرنده واردن كنديى دكزه آتار يدى ؟ . لحاصل شاعرلك چوقى صانكه بر مادام آقكرمان Mme.Ackerman روحى طاشيور . زيرا ياريرند هپ :

Sois maudite,ô maratre des Oeuvres immenses.
Oui. maudite à la source et dans les éléments.
Pour tous tes abandons, tes oublis tes démences.
aussi pour tes avortements !

بيتلريله عمومى آنامن حكمنده اولان طبيعته لعنت ايدن اوساعرملك قونوسى كاور ! فقط بزه ايله . يتلر دكل ، زنده ، متين وعزمكار وحياتك بالجمله تقاضا وصدماتنه مقاوم پرشوق واميد همشيرلر ، انالر وزوجه‌لر لازم .

برده اودرس كتابلرندن شكايتمه تعلق برده بيروانه مقاله‌لرده طى ايدلميدر . يكى نشر اولنان كتابلر يازيلرده بو نقطهٔ نظره كوره ترتيب ايدلمه‌مش !

فلسفه كتابلرينه كلنجه بو خصوصده خاصةً نظر دقتى جلب ايدرم . بر برينه مباين بونجه مسائل فلسفيه وار . بز هانكيسنه مطابق بر فلسفه اوقوداجغز ؟ الك مهم بر شعبهٔ حكمت اولان علم اخلاق ايچون دها زياده اعتنا ايتمك الزمدر . موسيولرى ايچونده عينى ملاحظه واردر . مشيخت عظيمه مدرسه‌لر ايچون اخيراً قبول اولنان بعض درسلرك مفردات پروغراملرينى پك اعتنا ايله ترتيب وتنظيم ايته يرمليدى . آنجق يالكز درس كتابلرينك اصلاحى كافى دكلدر ، مكتبلرده تدريسات دينيه‌يه مأمور اولانلرده وظيفه‌لرينى الك مثمر والك فائده بخش اوله‌جق وجهله ايفا ايده‌بيلملرى نه‌يه متوقف ايسه اراءه ايدلمليدر . بو صيراده مكتبلرده عبادتك بسبتون اهماله اوغرادينى تأسفله عرض ايدرم . واقعا هر سلطانى مكتبنده بر موظف امام وارسه ده بونلرك آرقارنده نماز قيلان يوق كبيدر . حتى دار المعلمين عاليه‌منى آرتق مكتبك مسجدينه بيله اوغرامامغه باشلامش . بو جداً عيبدر .

شهريمزده‌كى اجنبى مكتبلرنده مراسم دينيه‌يه كوستريلن مراعاته نسبتله بزم بولانيمز ايچون نه‌ديملى ؟ واقعا مكتبلرده چوجقلره جبراً نماز قيلديرمغه بنده طرفدار دكلم . فقط تشويق ، ترغيب ومعنوى [illegible]

بهمحال لازمدر . مسئله يكيدن وكمال جديت واهميتله دوشونيلمسى بو خصوصده مصيب بر قرارو ويريله جكنه هيچ شبهه ايتميورم . بو مسئله مهمه ايله مشيخت جليله‌ده توغل ايتمه‌ليدر . زيرا مدرسه‌دن يتيشنلرك بهمحال يكى برروح ايله‌و آتشين برايمان ايله وظيفه‌لرينى ايفا ايده‌جك وجهله تربيه وتعليم ايدلمش اولملرى مقتضيدر .

نيچون بويله سويليورم ؟ بيليمم كه بو كونلر پارمق قاپو جوارندن كچديكزمى ؟ اوراده مدرسه‌نك قارشيسنده‌كى بيچكى يوردى بناسى آمر قالبلر طرفندن يوكسك بركرا ايله طوتيلوب يكى بر جمعيته مركز اتخاذ ايدلمشدر . بنانك قاپوسنه آصلمش لوحه اوزرنده‌كى مثلث ايله حرفلرك بو واسنك اهل تثليثه عائد اولديغنى واضحاً كوستركده ايسه‌ده عجبا تربيات وتشكيلات ومقاصدى ومداولرى حقنده معلومات آلديكزمى ؟ بوندن باشقه بك اوغلى جهتنده « شرق بيلديزى » عنوانلى بر جمعيت صوفيه‌نك فعاليتندن خبريكز وارمى ؟ بو جمعيتك منظومه اولان بعض تعليماتنده ايكى بيك سنه اول دنيايه كلوب انسانلر آراسنده مع الاسف آنجق اوچ سنه قدر قاله بيلمش اولان معلم اعظمك پك يقينلرده بهمحال بر معجزه عودتيله هركسى سلامت ونجات يولنه دعوت ايتمسى بر امر محقق اوله‌رق شيمديدن مشارالیهك يوروديه حاضرلانمق اولمق وايفا ايده‌جكى خدمتى تسهيله معاونت ايتمك لزومى اخطار اولنيور . مسلمانلرده صوك زمانده عيسانك نزولى بكله‌مورلرمى ؟ ديمك كه اونلرده ، بزمده مقصدمز مشترك . او حالده هيا بو جمعيته يازلمقدن باشقه ياپاجق برشى يوق ! اساساً جمعيت ، بچه كيرمك ايستيه‌نلرك مذهبنى‌ده صورمايور . بناءً عليه تردده هيچ برسبب يوق . نه غريب شبكه ! و اقعا مسلمانلر اسلامده اشراط ساعتدن يعنى قيامت علامتلرندن اولمق اوزره بر نزول عيسى روايتى واردر . فقط اونك نزولندن اول باشقه علامتلركده وقوع كلمسى ايجاب ايدر . بوندن باشقه انه‌جك اولان عيسا شرع محمدى ايله حكم ودعوته مأمور اوله‌جقدر . برده بو مسئله حقنده‌كى روايت اصحابدن « قتيبه بن سعيد » دن منقولدر . يعنى خبر واحددر . عجبا شرق يلديزى جمعيتى منسوبلرى مسلمانلرك بو اعتقادلرينى‌ده بيليورلرمى كه ؟ . .

سو ويرديكم ايضاحاته كوره شيخ الاسلام اسبق حيدرى زاده ابراهيم افندى حضرتلرينك تشكيلنه تشبث ايتديكى « جماعت اسلاميه تشكيلاتنه خالق احضار » جمعيتى وفخر العارفين ولدچلبى افندى حضرتلرينك احياسنى تصور ايتدكلرى (ابناء القرآن) جمعيتنه عائد تشبثاتى مثمر برحاله قويمالرى ايچون پك زياده التزام عجله ايتملرى زمانى كلمشدر . بو صيراده جمعيت صوفيه‌يى‌ده خاطرلادم . بونلر نه ياپيور ، استانبولده دها بوقدر عالم ، فاضل وعارف نيجه ذاتلر وار . اويله ايكن نه‌دن جانلى برحركت كوستريله‌ميور ؟ عجبا قانيمزى قورتمش ؟ يوقسه معيشت دردندن باشقه هيچ برشيئه باقاجق برحالده دكلميز ؟

بن ظن ایدییورم که پك کوشه‌مشز، هم لزومندن فضله خودکام اولمشز. فقط بویله طورورسه‌ق راحت ، حضور ، منفعت ، شرف ، حیثیت والحاصل هرشیئمزی غایب ایده‌جکز . عجبا وقتیله اسلامك ظهورنده بونی نشره چالیشانلر اولا هرراحت ومنفعتلرینی تأمین ایتدکدن صوکرامی باشلامشلردی ؟ بالعکس اونلر او اوغورده یالکز مالارینی دکل، جانلرینی‌ده فدایه عزم ایتمشدیلر. بناءً علیه شیمدی بزی تنویر وارشاده عزم ایدنلر واحتلرینی‌ریانه براقالی. مقصدلرینه عائد ترتیبات ایچون کیجه کوندوز اوغراشمایدر. اکر بویله یاپیلسه‌یدی، مثلا جمعیت اسلامیه تشکیلاتنه عائد شیمدی‌یه قدر یالکز بر بیاننامه اوقومقله قالمایه‌جقدق ، هر غزته‌ده تعدد مقاله‌لر ، جامع ومسجدلرده نصیحت واخطارلر ، محله‌لرده امام واختیارهیئتلری ومتنفذان طرفندن تشویق وتشبثلر وقوع بولدیغنی کوره‌جکدك . اکر حیدری زاده افندی حضرتلری بوایشه بوتون همت ودرایتلرینی ، نفوذ شخصیلرینی قویه‌زلر ، فتور وکسله قاپیلمایه‌رق بالذات تشبثلرینی مصرا تعقیب وتشدید ایتمزلرسه بوایش یورومز. هرحالده بوایش ایچون ده‌مثلا یکی یازی وایصیتمه خسته‌سی میلاسلی دوقتورك ثباتی کبی برثبات لازم . بوثباتی کوره‌رك میلاسلینك یازیسی بهمه‌حال کونك برنده بنه اورته‌یه چیقارظن ایدرم . عینی مطالعه ولد چلبی افندی حضرتلرینك تشبث مبارکلری ایچونده واردر .

یا بی‌ناصل یاپسه‌ق ؟ بردرلو سیلکنوب شواوزرمزده‌کی اویوشقلغی دفع ایده‌میورز ! نه اولور ایچمزدن جوشقون وطاشقین بعض کیمسه‌لر چیقسه‌ده بو ایشلری اوزرینه آلسه ، بزده کندینه یاردیم ایتسه‌ك ، دعا ایتسه‌ك ، عقل ویرسه‌ك . زیرا سویلدم یا کنج خرستیانلر جمعیتی آیاصوفیا ، احمدیه ، بایزید و نورعثمانیه آراسنده فعالیته باشلامشدر . ایچمزدن بعضلری ظن ایدییورلر و دییورلر که او مثالی جمعیتلرك بوتون پروپاغاندالری محکوم عقامتدر . فقط بن اویله ظن ایتمیورم . اکر اویله اولسه‌یدی شو ایچمزده‌کی حرارتی سونمش ، پوصه‌لق شاشیرمش ، حالدن متنفر ، استقبالدن شبهه‌لی ونومید ، یالکز مادیاته مجلوب یوزلرجه آواره و بیچاره ناصل قیشه بیلیردی ؟ والحاصل منافع ملیه‌مز نامنه بر آن اول تیقظ وفعالانه حرکت زمانی کلدیکنی برکره دها عرض ایدرم .

۱۱ مارت ۳۳۷ قزل طوپراق

محمد علی عینی

شرعیه وکالتنك بیاننامه‌سی مناسبتیله

شرعیه وکیلی افندی حضرتلری رمضان شریف مناسبتیله مهم بر بیاننامه نشر ایتدیلر . بو بیاننامه‌ده‌کی صمیمیت وجدیت فوق‌العاده جالب دقتدر . بز شیمدی‌یه قدر مقام مشیخت طرفندن نشر اولونان بر چوق بیاننامه‌لر اوقودق . فقط طوغروسنی سویلمك لازم کلیرسه هیچ برینده بو صمیمیق ، بو وضوحی کورمه‌دك . اونلر صرف مراسم ایفاسی ضرورتیله یازلمش ، روحسز بر مضبطه ماهیتنده ایدی . اونلر ، قولی قانادی قیریلان ، بوتون اهمیت ونفوذ دینیه‌سی ضایع ایدن مقام مشیختك دوشمش اولدیغی حال مسکنت وعجزی ترنم ایدر بر مرثیه ایدی . او بیاننامه‌لر اوقوندیغی زمان انسان او مقام معلانك ادوار ماضیه‌ده‌کی عظمت واهمیتی دوشونور ، صوکره‌ده بوکونکی حالیله مقایسه ایدرك تأثرلر ، حیرتلر ایچنده قالیردی .

زوالی مشیخت ، کندی‌ده دوشدیکی حال ذلتی حس ایدر و بر قاری ، یاخود بر چوجق عجزیله یالواروب تمنیاتده بولونوردی . کویا کندیسی قوهٔ اجرائیه عدادنده ایدی . فقط اك کوچوك بر اجرا مأمورینك قدریله نفوذ ومدرتی یوغیدی . هیچ بر زمان مطالب وتمنیاتی اسعاف ایدیلمز ، بر پولیسك نظرنده بیله مشیختك امری زیدك ، عمرك (توصیه) سندن باشقه بر ماهیتی حائز اولمازدی . ذات مشیخت پناهی‌ده بونی سزمزدکلدی . فقط اویله ایکن او حاله قاتلانیر ، سوزنی دیکه‌بن اولمادینی حالده زوالی کوسکونلك کوسترمز ، قلبشه حانه یکن مضبطه‌سنی هر سنه رمضان ابتدالرنده نشر ایدر ؛ انتخاب کبی خلقك حسیاتنی اوقشامه‌یه لزوم کورولن زمانلرده اهالی‌یه اخلاق توصیه‌لرده بولنور ؛ بو صورتله کویا وظیفه‌سنی ایفا ایتمش اولوردی .

لکن مع التأسف بوتون منکرات اجرا اولونمقدن کری طورولمایور ، فساد اخلاق آلابیلدیکنه توسع ایدییوردی . چونکه ایجابات عصریه‌نك مقتضیات دینیه‌یه غالب کلدیکی دعواسیله جسم ملتده بهلك یاره‌لر آچیق استعدادنده اولان فناللقلری هر طرف تشجیع ایدییوردی . مقام مشیخت آداب اسلامیه‌یه رعایتك لزومنی توصیه ایتدیکی زمان داخلیه نظارتی اسلام محلاتی آره‌سنده رسمی عموخانه‌لر آچیورده ضابطهٔ اخلاقیه نامی ویریلن اخلاقسزلق اوجاغی مسلمان قادینلرینه اجرای فحشه صلاحیت وثیقه‌سی طاغیتیور ، معارف نظارتی مکتبلرده حسیات دینیه‌یی قوروتمق ایچون بیك درلو افسادات واضلالاتده بولنیور ، پوسته نظارتی بیله کندی ایشنی کوچنی براقه‌رق بو اجتماعی انقلاب دردیله مردیون باشلرنده ، کیشه‌لرده قادینلر ، کنج قیزلر اوطورتیوره حاصلی تستری رسماً قالدیرمق ایچون هر نوع ترتیبات یاپیلمقدن کری طورولمایوردی .

بوتون بو منکراتی زورله صرف حالنه کتیرمك ایچون چالیشان پرده آرقه‌سنده‌کی (مرکز) لر ایسه بر طاقم مطبوعاتی‌ده بدساحرانه‌سنه آله‌رق آلابیلدیکنه تخریباتده ایلری کیدییور ، روح اسلامی قبض ایچون کیجه‌لی کوندوزلی اوغراشیورلردی .

رسمی ، غیر رسمی ، مرئی ، غیر مرئی بوتون قوتلر ، قدرتلر ، نفوذلر اجتماعی انقلاب دردیله ملتك معنویاتنه ، حسیاتنه ، عنعناتنه

قارشی سیف جدالی چکمش اولدقلری بر زمانده باب مشیختك اخلاق توصیه‌سنده بولونمسی قدر کولونج بر شی اوله‌مازدی . فقط بوتون بونلره رغماً ، ذات مشیخت‌پناهی اقعالی اظهار ایتمکدن چکینمز ؛ بعض زمانلرده ، یاخود لزوم کوستریلن احوالده ، اخلاق مضبطه‌سی ، یازار ، مطبوعات ایله نشر ایدردی .

شمدی او زمانلر خاطرلانیرسه خیبت و خسر تمزك حقیقی مؤثرلری ، حقیقی عامللری کورولور ؛ ملتك سلامت قاپولری نره‌ده اولدیغی رعنا بر صورتده نظاره ایدر .

بزشرعیه وکالت جلیله‌سنك بیاننامه‌سنی اوقو یقمز زمان بوتون او فجیع حاللری تخطر ایدرك بو کونکی حالمزه بیکلرجه شکر ایتدك . بو بیاننامه دقتله مطالعه اولونورسه روح اداره‌سنده صلاحه‌ دوغرو بیوك بر تحول باشلادیغی پك آشکار بر صورتده نظرلره چارپار . شرعیه وکیلی :

— بیوك ملت مجلسنك و حکومتنك عمده‌سی احکام منجیهٔ اسلامیه دائره‌سنده چالیشمقدر .

دینلدیکی زمان آرقه‌سنده حقیقةً مسکن آنی بالفعل قالدیرمه‌یه بالایه ، مسلمانلغی یکیدن احیایه عزم ایدن بر ملت مجلسی ، بر مسلمان حکومتی کوریور . او مجلسك و او حکومتك بر دیکر اعماد بویله‌درکه تمنی و رجا موقعنده بولنمایه‌رق اجرا و تنفیذ صاحبی اولدیغی ده کمال وضوحله آکلاتیور . اونده بویورلیورکه :

— بو احکامه ، یعنی احکام منجیهٔ اسلامیه منافی افعال یالکز معنوی مجازاتی استلزام ایتمیه‌رك بیوك ملت مجلسنك و حکومتنك آمال مقدسه‌سنه‌ده بر تجاوز تشکیل ایده‌جکندن مادةً دخی موجب مسئولیت اوله‌جقدر .

هیچ شبهه ایدیلمه‌مزکه بو ، بیوك بر صمیمیت و ایمانله سویلنمش غایت جدی بر انذاردر . بو خصوصده تردده دوشنلر اولورسه داخلیه وکالتنك تبلیغاتی کورملرینی توصیه ایدرز . وکالت مشارالیها بکچنلرده ولایاته تعمیم ایتدیکی بر تبلیغنده لسیاتی ، اخلاقسزلق منبعی اولان تیاترولری ، اخلاقه منافی بوتون احوالی شدتله منع ایتمشدی .

کورولیورکه بو کونکی حکومت دونکی استانبول حکومتی دکلدر . دونکی استانبول حکومتی (ترقی) دیه ملتی انحطاطه سوروکلیوردی ، منکراتی منع شویله دورسون ، آنلری ربماً اباحه ایدیوردی . بو کونکی حکومت ایسه احکام منجیهٔ اسلامیه دائره‌سنده حرکتی بر عمده اوله‌رق تلقی ایدیور و بونی فعلاً ده اجرا ایدیور .

هیچ شبهه یوقدرکه قوهٔ تأییدیه‌دن محروم احکام یاشایه‌ماز . واقعا وجدان و ایمان الك بیوك قوهٔ تأییدیه‌در . فقط بر هیئت اجتماعیه ایچنده هرکس وجدان و ایمان صاحبی میدر ؟ اونك ایچوندرکه آداب اسلامیه‌نك محافظه و ادامه‌سی یالکز مواعظ و نصایحه حصر ایدیلمه‌مز . اونك یانی باشنده حکومت اسلامیه‌نك قوای مادیه‌سی‌ده هر نوع منکراتك اجراسنه فعلاً ممانعتده بولونور . خلفای راشدین حضراتندن بری اویله بویوریلیور :

— ان ما یزع السلطان اکثر مما یزع القرآن — قوهٔ قاهرهٔ حکومتك منع ایده‌بیلدیکی شیلر قرآنك منع ایده‌بیلدیکی شیلردن چوقدر . . .

بو سوز حقیقةً بیوك بر تربیه ، عالی بر حکمتی احتوا ایتمکده‌در . ضابطهٔ معنویه‌نك یانی باشنده ضابطهٔ مادیه اولمازسه نظام جمعیت بشر شیرازه‌سندن چیقار . بالخصوص کوره‌نکله سوء سرایتی و بالنتیجه سرایتیدن دها مهلك اولان سوء اخلاقك کسب علانیت ایتمسنه جبراً و قهراً مانع اولمق لازمدر .

بو نقطهٔ نظردن بز شرعیه وکالتنك بیاننامه‌سنده بیوك بر قدرت ، بیوك بر صمیمیت کوریورز . یکی داخلیه وکیلی عطابك افندینك آداب اسلامیه‌یی محافظه بولنده‌کی تبلیغاتی‌ده بر حکومت اسلامیه‌نك داخلیه وکیله یاراشیر بر تبلیغ عالیدر . الله کندیلرندن راضی اولسون .

ایشته بالخاصه تنظیمات دورندن بری بوسبوتون چیغیرندن چیقان ، مسلکنی شاشیران ، یولنی صاپیتان حکومتمز بالنتیجه طاشه اوره اوره ، فلاکتدن فلاکته سوروکلنه سوروکلنه نهایت صلاح و نجات یوللرینی طوتمه‌یه باشلادی . اکر بیوك ملت مجلسی و حکومتی بو طریق سالم و فلاحده دوام ایده‌جك اولورسه هر خصوصده موفق اوله‌جغنه ، بوتون مشکلاتی اقتحام ایده‌جکنه هیچ شبهه ایتمه‌ملیدر . « ان تنصروا الله ینصرکم » . مجلسمز و حکومتمز قرآنی یاشاتمه‌یه عزم ایدملی ، امر بالمعروف ، نهی عن المنکر خصوصنده مسامحه‌کارلق کوسترمزسه توفیق الهینك هیچ بر زمان اوزرمزدن اکسیك اولمایاجغی قطعی بیلینملیدر . چونکه نصرت الهیه شرطه معلقدر . مشروطك تحققی ایچون شرطك ایفاسی ضروریدر .

بز مسلمانلر ایچون چارهٔ سلامت و نجات آنجق بوراده‌در . مادامکه مسلمانلره مسلمانلردن باشقه یار یوقدر ؛ او حالده هیئت اجتماعیه‌مزی مسلمان اوله‌رق تربیه و تکامل ایتدیرمك بر امر ضروریدر . بو اساس قبول اولندقدن صوکره آرتیق هر خصوصده او دائره‌ده حرکت ایتمك ایجاب ایدر . زیرا مسلمانلق بر کلدر . اعتقادیات و اخلاقیات ایله برابر اجتماعیات و سیاسیاتی‌ده جامعدر . بو کلك هرهانکی بر جزئی اهمال ایدیلیرسه وجود اسلام آقصاملقدن قورتوله‌ماز . هر شعبهٔ حکومت مسلمانلرك ترقیسی ، مسلمانلغك تعالیسی غایه اتخاذ ایدرك اوکا کوره خط حرکتنی تنظیم ایده‌جکدر . مرکز وحدت اسلامیت اولونجه اختلاف و تفرقه‌یی موجب هیچ بر مسئله قالماز ؛ هر نوع ایکیلکلر زائل

اولور ، قلبلر آره‌سنده محبت قایناشیر ، صمیمیت تأسس ایدر ، بو صورتله آهنك عمومی جاری اولور کیدر.

شیمدی‌یه قدر منورلر آره‌سنده بر چوق مسئله‌لرك حل ایدیله‌مه‌مسنك اك مهم سببی غایه‌ده بویله بر وحدتك تأمین ایدیله‌مه‌مش اولماسندن باشقه برشی دکلدر ظن ایدرم. یوقسه هرکس صمیمی صورتده بو غایه‌یه طوغرو یورویسه او وقت بوتون اجتهادلر محترم کوریله‌جك ، هیچ کیمسه دیکرینك نیتی حقنده شبهه‌یه دوشمه‌یه‌جکدر. حالبوکه بویله اولمایور ، نیجه زماندر دینی حکومت مسلکسزلك یوزندن ، کاه بو طرفه ، کاه شو طرفه تمایل ایده‌رك ، بوجالایوب طوریوردی. قانون اساسی دولتك دینی دین اسلام کوستردیکی و قوهٔ اجرائیه‌یی احکام شرعیه‌نك تنفیذ و اجراسیله مکلف قیلدیغی حالده حکومت قطعیاً بو احکام اساسیه‌یه رعایت ایتمیوردی. بو یوزدن حکومتك هرهانکی تشبثی ، هرهانکی بر تشکیلاتی مطلقا شبهه ، تردد جلب ایتمکدن آزاده قالمایوردی. هرشیدن اول مسئله‌نك نفس الامره موافقت و عدم موافقتی دوشونولمز ، « عجبا بونی یاپمقدن حکومتك مقصدی نه‌در؟ نه اسلامیتی بالطه‌لامقمی ایسته‌یور؟ » دینیر ، بو صورتله مخالفت فکرلری آلابildiğine میدان آلوب کیدردی. یوقسه غایه‌ده هیچ کیمسه‌نك دیکری حقنده شبهه و ترددی اولماسه‌یدی آره‌ده آکلاشه‌مامازلغه هیچ بر سبب قالماز ، بر چوق مسئله‌لر درحال حل اولونه بیلیردی.

مثلا توحید محاکم مسئله‌سنده ، محکمهٔ شرعیه‌لرك مشیخه‌دن آلینمه‌سنی موافق کورمه‌ینلر محاکم توحیدی نقطه‌سنه برشی دیمیورلردی. اونلرك اك زیاده توجه ایتدکلری جهت احکام اسلامیه‌نك تعطیلی قورقوسی ایدی. چونکه کونلری اوکنده‌کی عموم کندیلرینی تدهیش ایتمکده‌یدی. (عدلیه) دیه وجوده کتیریلن مؤسسه تماماً فرنك قانونلرینی آلمش ، حدود شرعیه‌یی ابطال ایتمشدی. و فقط محکمهٔ شرعیه‌لرك هیچ بر صلاحیت و نفوذی قالمامشدی. فقط مسلمانلر کندیلرینی اوتوتمق ایچون او قدر حقیر بر موجودیته‌ده راضی اولیورلردی. یوقسه (عدلیه) دیه تنظیماتك وجوده کتیردیکی مؤسسه صرف اسلامی اساسلره استناد ایدر محاکم اسلامیه اولسه‌یدی هیچ شبهه یوقدرکه بوکا قارشی اعتراض ایدن بولونمازدی.

کذلك معارف نظارتی اوقاف مکتبلرینی سد ایتدیکی زمانده مسلمانلر پك عمیق اندیشه ایله مضطرب اولدیلر. چونکه مکتبلر مملکتك روحنه یابانجی عنصر یتشدیرن بر فابریقه ایدی. عقلی باشنده اولان بابالر البته چوجقلرینك دنیا ایشلرینه واقف اولمسنی ایسترلردی. فقط بوکا مقابل دینی ، معنویاتنی فدایه راضی اولمایورلردی. اکر تنظیماتك وجوده کتیردیکی معارف مؤسسه‌سی ملتك روحنه اویغون منور و دیندار کنجلر یتشدیره بیلسه‌یدی ، اوقاف مکتبلرینك سدی طبیعی هیچ بر اندیشه‌یی موجب اولمازدی.

مملکتك محاکمنی توحید ، معارفنی توحید . . . بونلرك هپسی ایی شیلر. فقط داعیٔ شبهه اولان اصل شو نقطه‌در : بو توحید هانکی اساس دائره‌سنده اوله‌جقدر؟ اکر مسلمانلق غایه‌سنده هرکس متفق ایسه مسئله یوقدر. محاکمده ، معارفده ، هرشیئی توحید ایتمك اقتضا ایدر. فقط غایه‌ده اختلاف اولورسه او وقت مسئله‌نك حله امکان یوقدر. کشمکشلر ، اضطرابلر الی‌نهایه دوام ایدوب کیدر.

اونك ایچون هرشیدن اول غایه‌ده وحدت حصولنی تأمین ایتمك لازم کلیر. بر چوق انقلابلر اولدی ، بر چوق تشکیلاتلر ، اصلاحاتلر یاپیلدی. بونکله برابر استانبول حکومتی ملت آره‌سنده بر وحدت حصولنه ، مملکتده بر نظام اداره تأسیسنه موفق اوله‌مادی. اون سنه‌لك مشروطیت حیاتی هپ دغدغه‌لرله ، تفرقه‌لرله ، اضطرابلرله ، خسرانلرله ، فلاکتلرله کچدی.

شایان شکراندرکه بوکون بوراده تشکیل ایدن بیوك ملت مجلسی و حکومتی او آجیقلی ماضیدن عبرت آلارق سالم بر طریقه کیرمش بولونیور. ملتك چارهٔ سلامتی و نجاتی اساسلی [illegible] بر شریعت اسلامیه‌دن باشقه برشی اولمادیغنی کوریبور و حرکاتنی بو دستور اساسی‌یه توفیقه چالیشیور. بو بیوك بر بشارتدر. جناب حق توفیق و هدایت احسان بیورسون. آمین.

اشرف ادیب

ملتك اك بیوك احتیاجی

منقرض اولان مدرسه‌لرك احیاسی

طربزون مفتیسی ، محلی علماسی ، مدافعهٔ حقوق جمعیتی ، و بلدیه اعضاسی ، تجارت اوطه‌سی هیئتلریله اشرافدن یکرمی آلتی امضایی حاوی و بر نسخه‌سی امور شرعیه و اوقاف وکالت جلیله‌سنه عرض اولنمق اوزره ویریلان استرحامنامه طربزون ولایتی طرفندن وکالت مشار الیهایه تقدیم اولنمشدر. اهمیتنه بناءً عیناً درج ایدیورز:

طربزون قصبه‌سی درونده [illegible] باب مدرسه [illegible] استیلاده محو قالانلری آزچوق تخریب ایدیله‌رك الیوم مهاجرلرله مسکون بولندقلرندن علوم دینیه عادتا یوق اولمش و حیات اسلامیه‌مزده بیوك بوشلقلر حصوله کلمشدر. آتی مظلم کورینیور.

مدرسه‌لر دولت و انظار ملتدن هیچ بر تعطفه نائل اولمامش و طلبه امتحانلرینك معافیتی کبی تلطیف شکلنده تخریبلره اوغرادلمشکن ینه تشرفیض ایدرك حیات دینك مایه‌سی بولندقلرینی شو یوقلق زمانلرنده روح امتدن چیقان ناله شکوالرله اثبات ایتمکده‌در.

بناءً علیه مدرسه‌لرك کشادی پك ضروری اولوب آنجق شیمدی جلب رغبت ایتملری مکاتب کبی مساعد شرائطك مدرسه‌لرده ابذال و تطبیقیله قابل اولابیله‌جکی و بو حالده بر دار الخلافة العلیه مدرسه‌سنك طربزونده تأسیسیله بو درد عظیمه چاره‌ساز اولملرینی استرحامه شتاب

ایدرز . زیرا شهرده وقنده موجود جوامع شریفه‌یه تمامیله ائمه بولنه‌مادقدن پشقه ، کویلرده اذان محمدی ایشیدلمدیکی ، نمازك اوقونولمه‌یوب طوتدیغی ، وفیات وقوعنده تعریفات شرعیه‌یی برینه کتیره‌جك امامارك اوزاق محللردن ارانیلدیغی ، خلقی ارشاد ایچون آرتیق واعظ قالمادیغی ، درحال امداد ایدلمزسه بالطبع احوال امتك دها بدتر اوله‌جغی خصوصلرینی کمال اهمیتله عرض ایدرز . . .

*
* *

انقره والیسی احسان بك طرفندن شرعیه وکالتنه کوندرلمشدر :

برزماندنبری تدریسات دینیه خصوصنده کوریلن مهملاتسزلق دولاییسیله قصبه و کویلرده وظائف دینیه‌یی تلقین واجرا ایده‌جك علمانك کسب ندرت ایتدیکی وبو حالك برمدت دها دوامی تقدیرنده الیوم نشر علوم اقتداری حائز بولونان علمانك دخی انقراضیله حالا کثیر کویلرانك تدارکنده چکیلن مشکلاتك تعمیم ایده‌رك خلقك بوتون جهل ونادانی ایچنده قاله‌جغنه نظراً بوحاله چاره ساز اولمق وزره مدارس علمیه تدریساتنك برحال انتظام و انتجامه افراغیله کرك درسلرینك ، کرك مداوم طلبه‌نك اسباب معاش وامتیازلری تأمین لازمه‌دینیه‌دن بولوندیغی بیانیله سکنه‌سی کاملاً اهل اسلام اولمقله مبرهن و برخیلی علما وذوات فاضله‌یه مقر اولمقله مفتخر اولان بکبازاری قضاسی مرکزنده دارالخلافة العلیه مدرسه‌سی احکام و پروغرامنه تابع اولمق اوزره برشعبه کشادی لزومی قضای مذکور قائمقاملغندن وارد اولوب مجلس عمومی ولایت قراریله لفا عرض وتقدیم قلنان تحریرات بیدیرلمش اولمقله اقتضاسنك ایفا ونتیجه‌سنك امر وانباسی . . .

اسلام عسکرینه

عسکرلك اویله علوی ، اویله مقدس برخدمتدر که بوکون وطن نامیله اوزرنده طوغوب یشادیغمز یرلری ، اجدادمزك قانیله یوغرولمش اولان بو مبارك طوپراقلری قورومق ، آثاریمزك بزه یادکار براقدیغی عثمانلی نام مقدسنی لکه‌لتمه‌مك کبی دنیاده آخرتده دائما ایبلیك ایله یاد اولنه‌جق خدمتلر ، وظیفه‌لر آنجق عسکرلکله ، عسکر اولمقله ایفا ایدیلیر . أوت ، نه موطلو او کیمسه‌لره که وطنی محافظه ، اجدادینك نامنی ، شاننی وقایه ایچون عسکر اولمش ؛ ألندن کلدیکی ، کوجنك ، قوتنك یتدیکی قدر چالشمش ؛ وظیفه‌سنی ایفا ایتمشدر . بویله‌لرك دائما آلنی آچیق ، کوکلی راحتدر .

ای عثمانلی عسکرلری ! نره‌یه کیدیورسکز ونره‌ده حرب ایدیورسکز ، بیلیورمیسکز ؟ بوکون اوزرنده چارپیشدیغکز طوپراقلر طاغلرندن ، دره‌لرندن عثمانلی قهرمانلرینك آلتی یوز بو قدر سنه‌دنبرو طوپلرینك ، تفنکلرینك دهشتلی سسی ایشیدیلن ؛ قلنجلرینك ، سونکولرینك پارلادیغی کورولن آنا یوردمزدر . بو طوپراقلری اجدادمز دشمنله سینه سینه‌یه چارپیشه‌رق ، جان فدا ایدرك آلمشلردر . اوزرنده چارپیشدیغکز بو مبارك طوپراقلر عثمانلی اوجاغیدر ، اسلام یوردیدر . اجدادمزك بوقدر فداکارلقله آلدقلری او یرلر بزه جانمز قدر قیمتدارلردر . انلری جانمز کبی محافظه ایده‌جکز . کیمسه‌یه ویرمیه‌جکز . وطن سرتاسر قان اولمدقجه هیچ برپارچه‌سی دست اعدایه کچمیه‌جکدر . دائما عثمانلی مملکتی ، اسلام یوردی اوله‌رق الده طوته‌جغز . دشمنلر ملتمزك قوتنی ، اتحادینی ، سطوتی ، هیبتنی یکیدن آکلایه‌جقلر . کوره‌جکلر که عثمانلیلرك طمارلرنده آقان قان ینه وفاکار ، جسور ، هیچ برشیدن پروا ایتمز عثمانلی قانیدر . او کوره‌جکلر که اردومز ، عسکرمز او مهابتلی ، دهشتلی عثمانلی اردوسیدر .

امین اولکز که حدود بویلرنده سزك حرب ایتمکز دکل ، بر کوروشکز وطن خائنلرینی ، دین دشمانلرینی اورکوتمکه کافیدر . اسلام قهرمانلرینك سسی وطاغلرده عکس ایتسون ؛ قلنجلری ، سونکولری کونشك قارشوسنده برر شمشك کبی پارلاسون . اول الله آدن هیچ برزمان چکینمزسکز . چونکه دشماندن قورقمازسکز . دشمن سزدن قورقار .

اولریکزی ، کویلریکزی دوشنوب محزون اولمیکز . اونلرك درمانی ، باقیجیسی وار : مسلمانلرك یاردیمجیسی اللهدر . الله ، نه کوزل محافظدر ! نه موطلو سکا ای مسلمان عسکری که ، جناب حق کبی یاردیمجیك ، ایمانك کبی ارقداشك ، قرآن کریم کبی مبارك کتابك ، حضرت محمد کبی پیغمبرك وار . سلاحه صاریلدیغك دقیقه‌دن اعتباراً بوتون کناهلرك ، قباحتلرك باغشلاندی . سن اللهی اونوتمایورسك ، حضرت الله‌ده سنی اونوتمیور . قلبکزده وطن عشق ، کوزلریکزده سوینج وفرح پارلاقلغی اولدیغی حالده حرب ایدیکز . « دینی قورتاریکز ! » دیه فریاد ایدن وطن انامزدر . آنك قوجاغنه آتلیکز . دین مبین اوغورنده هرشیئکزی فدا ایتمکدن چکنمیکز .

بوندن بیك اوچیوز کسور سنه مقدم حضور پیغمبریده سوه‌سوه فدای جان ایدرك طوپراقلر آلتنده یاتان دین اولولرینك هر بریسی بیوك بیوك رتبه‌لره نائل اولدیلر . شیمدی اونلرك روحلری خون شهادتله ، بیاض کفنلره بورونه‌رك بزمله برابردر . ظفر بارقه‌لری هر زمان کذرکاهکزده لامعدر . اردومزه مرکز اولان او صحرالر توحید صدالری ایله اینکلسون . ایشته وطن محبتی انسانه بویله شان ویرر ، شرف ویرر . غازی ایدر ، شهید ایدر . الله سزی وطنه ، وطنی ده جمله‌مزه باغشلاسون . انشاالله سلامتله کیدرسکز ، سعادتله دونرسکز .

مجید اوزی : محمد امین پاشا زاده

عارف حکمت

آنقره : مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

ادرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
صره نومروسنی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلمسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد

۱۳۳۰ ... ۱

ابونه شرائطی : هر یر ایچون سنه لکی (۲۵۰) آلتی آیلغی (۱۳۰) غروشدر .

نسخه سی ۵ غروشدر ، سنه لکی ۵۲ نسخه در

اداره خانه
آنقره ده حریت اوتلی
قارشوسنده
اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع
الممنونیه قبول ولنور . درج
ایدلمه ین یازیلر اعاده اولنماز

واللّه یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب

ابعونی اهدکم سبیل الرشاد

عدد ۴۸۱ | ۱۲ رمضان ۱۳۳۹ | جمعه ایرتسی | ۲۱ مارت ۱۳۳۷ | ۱۹ - جلد

حزین بر بهار

بسم الله الرحمن الرحيم

فانظر الى آثار رحمة الله كيف يحيي الارض بعد موتها ان ذلك لمحيي الموتى وهو على كل شيء قدير

« اللهك آثار رحمتنه بر باقسه‌ك آ : طوپراغی ، اولدكدن صوكره ، تكرار ناصیل دیریلتیور ؟ ایشته او الله بوتون اولولری محققا دیریلته جكدر ، هم او هر شیئه قادردر . »

چمنده بر سرایت بهارك جوش رنكارنكی ؛
نفخ صورك دیكله موجا موج ولان آهنكی !
بر شل قان ، بر شیل جان یاغدیروب ، قدرت ، یره :
بر یشیل اولمش فضا ؛ بوم کوك کسیلمش داغ ، دره .
اك قیصیر طوپراق طوغورمش ، انلربر برچوق نبات ؛
فیشقیریر بر دامله‌جق اوتدن ، طوتوب صیقسه‌ك ، حیات !
دون ، کیکدن کولجه حالنده یدی هر جیلاق فدان ؛
باق : نه صاغلام قان ، بوکون ، طولغون یوزندن داملایان !
دون ؛ قودورمقده یدی اورماندن جججی بیك زفیر ؛
آشیان طوتمش ، بوکون ، هر دالده بران بر صفیر !
دون ، نكهبانیدی میلیارلرجه ذیروحك سبات ؛
سیلكینوب چیقمش او محبسدن ، بوکون ، بر کائنات .
دون ، نه ماتمده‌یدی عالم ! بر حزین ، کوکلر حزین ؛
سور فطرتدر بوکون : فطرت بوکون صحرا کزین !
ایشله‌مش قیرلرده یر یر قدرتك فیاض الی ،
اویله پایرالرکه صنعندن : کیدوب بر کورملی !
اویله اما ، کوردیکم الواح شوقك رغمنه ،
بنده حالا ذوقه بكزر دیكو یوق ، حالا نه نه !
بردکل ، یوزبیك بهار ایلدیرسه حق آسمان ،
هیچ قیملداتماز بنم روحمده کوك صالمش خزان !
دم چکر بلبل . . . بنم ییننده بایقوشلر اوتر !
صوکره ، قارشیمدن کچر ، بر بر ، یقلمش لانه‌لر !
آشنالق یوق ، خیالك قونسه اك بیلدك یره ؛
یاد آیاقلر چیکنه‌یور : دوشمش وطن یاد الله :
باشقه سس بیلمم ، محیطمدن انین ایلر خروش ؛
بكلرم دینسین بو ماتم ، بكلرم ، اولماز خموش !
آه : تك بر آشیاندن بیك یتیمك ناله‌سی
یوکسه‌لیرکن ، دیكله‌ین انسانمیدر بلبل سسی ؟

محمد عاکف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

« قل ان کانت لکم الدار .... فان الله عدو للکافرین . »

[بوندن اولکی آیات کریمه نزوله اهل کتابك او قدر بیناته وکندیلرینه نازل اولان الواحه رغماً جناب حقه عصیان وشرکده ناصیل ایلری کیتدکلرینی ؛ نفسلرینه ظلم ایدرك ، طغیان ایدرك ناصل داما طایدقلرینی ، قان دوکدکلرینی کوسترمشدی . بویله اولدیغی حالده قرآنك دیکر مواضعلرنده کوریورزکه بونلر بعضاً کندیلرینك اللهك اوغللری ودوستلری اولدقلرینی توهم ایدیورلر ؛ بعضاً ایسه نارجهنمك کندیلرینه آنجق بر قاچ کون ایچون اصابت ایده‌جکی وهمنه طالیورلر . بعضاً جنته یهودیلردن ، نصارالردن باشقه کیمسه کیره‌میه‌جکدر ، دیورلر . بعضاده کرك آخرتك ، کرك نعیم جنتك صرف کندیلرینه خاص اولدیغنی سویلیورلر . ایشته شیمدی تفسیری صددنده بولوندیغمزشو آیات کریمه بونلری الزام ایچون نازل اولمشدر .]

مآل کریمی :

اونلره دی که : « اکر دار آخرت عندالله باشقه‌لرینك اولمایوبده صرف سزك ایچون ایسه وسز بو دعوا کزده صادقسه‌کز اولومی ایسته‌یکزده کوره‌لم . » اونلر اللریله ایشله‌مش اولدقلری معاصی سببیله هیچ بر زمان اولومی ایسته‌یه‌مزلر . جناب حق ظالملری بیلیر . سن اونلری هیچ شبهه یوقدرکه انسانلرك حیاته اك حریصی بوله‌جقسك . بونلرده‌کی حرص مشرکلرده‌ده یوقدر . هر بری بیك سنه معمر اولمه‌یی ایستر . حالبوکه بو قدر یاشامسی‌ده کندیسنی عذابدن اوزاقلاشدیره‌جق دکلدر . جناب حق اونلرك یاپدقلرینی کوریور . اونلره دی که : « هر کیم جبریله دشمن اولورسه (غیظندن اولسون) جبریل ، قرآنی سنك قلبکه ، اولجه نازل اولان کتابلری مصدق و مؤمنلر ایچون محض هدایت وبشارت اوله‌رق ، جناب حقك اذنیله ایندیرمشدر . هر کیم اللهه ، ملکلرینه ، پیغمبرلرینه ، جبریله ، میکائیله دشمن اولورسه الله‌ده کافرلره دشمندر . »

...

بو آیات کریمه اهل کتابك باطل بر طاقیم دعوالرینی ، ظنلرینی تشریح ایدرك کندیلرینی الزام ایچون نازل اولمشدر . آیتلرك تضمن ایتدیکی رد ایکی دعوای کاذبه راجعدر : برنجیسی یهودیلر دار آخرتله لذائذ جنتك صرف کندیلرینه خاص اولدیغنی دائماً ایلری سوررلردی . ایکنجیسی‌ده علیه الصلوة والسلام افندیمزك قلبنه وحی تبلیغنده بولونان جبریلك دشمنی اولدقلرینی ایلری سوره‌رك بو ملت واسطه‌سیله نزول ایدن کتابی و آیاتی قبول ایتمیه‌جکلرینی سویلرلردی .

ابن ابی شیبه (مسند)نده وابن جریر ایله ابن ابی حاتم شعبی‌دن نقلاً دیورلرکه : عمر بن خطاب رضی الله عنه بر کون یهودیلرك « مدراس » نه [۱] کیره‌رك کندیلرینه جبریلی صورمش ، دیمشلرکه :

— او بزم دشمنمزدر . محمدی اسرارمزه مطلع قیلیور وهر درلو عذاب اونك واسطه‌سیله کلیور . میکائیل بویله دکلدر . برکت کتیرر ، صحت وسلامته واسطه اولور .

بونك اوزرینه حضرت عمر : « شو ایکی ملکك الله عندنده‌کی مرتبه‌سی نه‌در ؟ » سؤالنی ایراد ایتمش . دیمشلرکه :

— جبریل صاغنده ، میکائیل صولنده‌در . ایکیسنك آره‌سنده‌ده عداوت واردر .

حضرت عمر : « اکر بونلر سزك دیدیکزکبی ایسه‌لر بربرلرینه دشمن اوله‌مازلر . هیچ شبهه یوقدرکه سز اشکلردن دها کافرسکز . هر کیم بو ایکیسندن برینه دشمن اولورسه الله‌ده دشمن دیمکدر . » دیدکدن صوکره دونوب کلمش . حالبوکه جبریل دها اول وحی ایندیرمش . علیه الصلوة والسلام افندیمز کندیسنه : « یا عمر ! ربك سنی تأیید ایتدی . » بویورمش .

عمر دیورکه : — بو وقعه‌دن صوکره ایمانمی یالچین قیالردن دها صاغلام بولدم .

بو بابده دیکر بر طاقم احادیث روایت ایدیلرسه‌ده سندلری بولنه‌مامشدر . [۲]

دار آخرت منحصراً کندیلرینه عائد اولدیغی حقنده‌کی دعوالرینه قارشی یهودیلری الزامه کلنجه علیه الصلوة والسلام افندیمزك کندیلرینه قارشی « او حالده اولومی ایسته‌یکزده کوره‌لم . » تحدیسی کافیدر .

یهودیلر اسکیدن بری دنیایه میل ایله ، اولومدن نفرتله اشتهار ایتمشلردر . تهلکه‌یه آتیلمق ، حرب وضربه کیریشمك کبی فداکارلقلری کوزه آلدیره‌جق شجاعتدن محرومدرلر . بونلر ، نه دینی تأییده ، نه حقه نصرته ، نه‌ده شرف وحیثیتی مدافعه ایچون سلاحه صارلیه‌مازلر . حیاته اولان حرصلری او قدر یامانددرکه بو خصوصده کندیلریله هیچ بر ملت مسابقه‌یه کیریشه‌مز . حتی حیات آخرته ایمانی اولمیان یهودیلر کبی « بوتون نعم جنت بزه خاصدر . » یولنده غروری خاطرلرینه کتیره‌مز (ان هی الا حیاتنا الدنیا وما نحن بمبعوثین = حیات بو دنیاده‌کی حیاتمزدن عبارتدر . اولورز ، یاشارز . بزلر هیچ بر وقت تکرار دیریله‌جك دکلز .) دین مشرکلر بیله یهودیلر قدر حیاته

---

[۱] مدراس : (میمك کسریله) یهودی کتابلرنده اختصاصی اولان دیمکدر . کذلك بو کتابلرك مطالعه ایدلدیکی محله‌ده اطلاق اولونور . شو ایکی معنی احادیث مختلفه‌ده وارد اولمشدر .

[۲] تفسیر آلوسی . صحیفه ۲۷۲

صاتیلمش دكللردر. شاید دعوالری كبی دار آخرت كندیلرینه عائد ایسه و نعمتی، او امتیازی الده ایتمك ایچون دیلرینی، شرفلرینی حمایه ومدافعه اوغورنده استحقار موت ایتمه‌دن یهودیلری كری قویان سبب نه‌در ؟

مسلمانلر آره‌سنده‌كی عقیدهٔ سافیه صاحبلرینی نظر مزدن كچیره‌جك اولورسه‌ق بونلرك حق بولنده ، حق نصرتی بولنده اولومه ناصیل آتیلدقلرینی كورورز ، بونلر بو صورتله كله‌جك بر اولومك جنته ، نعیم ابدی‌یه ایصال ایده‌جك شاهراهدن باشقه برشی اولمادیغنی بیلیرلر . (من المؤمنین رجال صدقوا ماعاهدوا الله علیه فمنهم من قضی نحبه ومنهم من ینتظر — مؤمنلر ایچنده اویله أرلر واركه جناب حقه ویرمش اولدقلری عهدلرنده صدق قالهرق حربده ثبات ایتدیلر . بونلردن بر قسمی شهید اولدی . بر قسمی ایسه شهادته منتظر برحالده بولنیور .)

عبدالله بن رواحه عنه رومله حرب ایدركن

« یاحبذا الجنة واقترابها _ طیبة وبارد شرابها »

شعرینی انشاد ایدر طورویوردی .

لكن یهودیلره كلنجه بونلر كندیلرینك مخطی وكناهكار اولدقلری واوكلرنده مدهش بریوم حسابك آماده بولندیغنی بیلدكلری ایچون هیچ بر وقت اومه یاناشمازلر واللرینه سلاح آلهرق جلادت وبسالت كوسترمزلر . بونلرك « بزلر جناب حقك اوغللری بز ودوستلری بز . » طرزنده‌كی دعوالری ، كذلك « بزه آتش آنجق برقاچ كون ایچون اصابت ایده‌جكدر . » صورتنده‌كی ادعالری ظنون باطله‌دن باشقه بر شی دكلدر . زیرا هیچ برزمان موت ساحه‌سنه یاقلاشمق صورتیله آخرته تقرب ایتمك ایسته‌میورلر . دائماً اولومدن قاچیورلر . اولورلرسه یاتاقلرنده اولیورلر . اللرندن كلسه بیك سنه یاشامه‌یی ایسته‌یه‌جكلر . حالبوكه عصرلرجه یاشاملری‌ده كندیلرینی عذابدن قورتاره‌جق دكل . اویله یا ، جناب حق ایشله‌دكلرینی كوروب طورویوركن عمرلرینك اوزون اولمسی ، یاخود ایشله‌دكلری كناه اوزرندن زمان كچمسی كندیلرندن عذابی ناصیل دفع ایدر ؟

سورهٔ جمعه‌ده (قل یاایها الذین هادوا . . . . بما كنتم تعملون) ، سورهٔ بقره‌ده‌ده (الم تر الی الملاء . . . . والله علیم بالظالمین) ، (فلما فصل طالوت . . . . والله مع الصابرین) آیات جلیله‌سی وارد اولمشدركه هپسی شو تفسیری صددنده بولندیغمز آیتلرك نظیریدرلر .

شیخ عبدالعزیز چاویش

بولشه‌ویكك مسلمانلغك عینی میدر ؟

سبیل‌الرشاد جریدهٔ اسلامیه‌سی باش محرری فضیلتلو
محمد عاكف افندی‌یه

فضیلتلو افندم حضرتلری

سزه مهم بر شی صوره‌جغم . بعضلری دییورلركه : بولشه‌ویكلك مسلمانلغك عینی ایمش . حقیقةً بویله‌میدر ؟ برده اویله دیینلر واركه مسلمانلر مطلقا بولشه‌ویك اولمالی ایمش . چونكه بویله اولورسه پك زیاده ترقی ایدرلرمش . لطفاً بو خصوصده‌كی فكركزی جریده‌كزله نشر ایده‌جك اولورسه‌كز فكرلرده‌كی ترددی زائل ایدرك مملكته بویوك خدمتده بولونمش اولورسكز . باقی دوا بكری درت كوزله بكلرم افندم .

طربزون : احمد حلمی

جواب

افندم ، سزی بكلتمه‌مك ایچون سؤاللریكزه بوكون كسدیرمه بر جواب ویره‌جكم . انشاالله كله‌جك هفته‌ده دها زیاده تفصیلات ویررز . اولا ایچه بیلنملیدركه مسلمانلق باشقه ، بولشه‌ویكلك باشقه در . ایكیسنك بر اولدیغنی ادعا ایدنلر یا اساسات اسلامیه‌یی آكلامامشلر ، یاخود بولشه‌ویكلكی تدقیقه لزوم كورمه‌مشلردر . مسلمانلرك بولشه‌ویك اولمسنه كلنجه بركره بوكا اصلا لزوم یوقدر . چونكه بومذهبی روسیه‌ده وجوده كتیرن حیاتی ، اجتماعی ، اقتصادی ، سیاسی ، زراعی ، صناعی الحاصل دها برچوق اسباب وعوامل واركه هیچ بری مسلمان مملكتلرنده یوق . ثانیاً بونلرك وجودی فرض محال اوله‌رق قبول ایدیلسه بیله قرآن ایله حدیث یدنده طوروركن بولشه‌ویكلكك اساسات حاضره‌سنی قبوله مسلمانلر ایچون امكان تصور اولونه‌ماز . بویكی مذهبك ایلرده آله‌جغی شكله كلنجه اونك ایچون هیچ برشی سویله‌یه‌مه‌یز . زیرا استقبال اویله بر معمادركه اللهدن باشقه‌سی حل ایده‌من .

محمد عاكف

اسلامیت وبولشویكلك

۲۹ نیسان تاریخلی (تان) غزته‌سندن :

مسلمان تاتارلر مجلسی ملیسی وسابق (دوما) اعضاسندن اولان (صدرالدین مقصودوف) افندی مسلمانلرله بولشه‌ویكلر آره‌سنده‌كی مناسبات حقنده فكرینك نه اولدیغنی صوردق . مشارالیه بزه بیانات آتیه‌ده بولونمشدر :

شبهه یوقدركه اسلام مملكتلرنده‌كی بولشه‌ویك پروپاغانداسی پك بیوكدر . فقط بن مسلمانلر نزدنده بولشه‌ویكلكك قبول ایدیله‌جكنی ظن ایتمیورم . مسلمان محیطی بولشه‌ویكلكی قبوله پك آز مساعد اولان برحالت روحیه عرض ایله‌مكده‌در . بوتون مملكتلرده مسلمانلرك بویوك بر اكثریتی چیفتچیلردن ، كوچوك تاجرلردن وكندی حسابلرینه چالیشان ارباب صنعتدن عبارتدر . بوندن ماعدا پك زیاده دموقراطلغی آمر اولان مسلمان عقیده‌سی ، جمعیت تشكیلاتی نقطه‌سندن قطعیا قومونیستلكه مساعد دكلدر . اسلامیت یالكز حق تملكی قبول ایتمكله قالمایوب بالعكس اونك بوتون اساسی بو نقطه اوزرینه مؤسسدر . بولشه‌ویكلكك مسلمانلر

طرفندن سویلنمسنه دلیل، روس مسلمانلرینك هیچ بر ایالتده بلا مقاومت بولنمه‌یکلکه مطاوعت ایتمه‌مه‌لریدر.»

بعده مومی الیه عالم اسلامك تورك صلحی حقنده‌کی حسیاتنه دائر بروجه آتی ادارۀ کلام ایتمشدر:

«بوکون مسلمانلر، تورکیانك، آلمانیا و بولغارستان قدر، مغلوبیتك نتیجه‌سنه تحمل ایتمسی لزومنی ادراك ایتمکده‌درلر. فقط بوندن زیاده‌سنی آکلایامازلر. سیاسی بر انتحار دیمك اولان بر معاهده‌یه وضع امضایی تورکیادن ایسته‌مك، بوتون مسلمانلر نظرنده، اونلرك کافه‌سنه یاپیلمش بر حقارت تشکیل ایدن بر عدالتسزلك و مسامحه‌سزلق اولور.

اتحاد اسلام حقنده‌کی فکرمه کلنجه، اکر بو سوزله، بوتون مسلمان ملتلرینی جامع بر حکومت دینیه قصد اولونورسه، اتحاد اسلام موجود دکلدر. بز، مسلمانلر سیاسی بر اتحاد اسلامه ایناناماییورز. فقط مسلمان ملتلر نزدنده، خلیفه‌نك مملکتی اولمق اعتباریله تورکیا ایچون حدسز، حسابسز معنوی و دینی بر حس تساند و توجه واردر.

شایان حیرت برشی وارسه اوده اوزون زماندن بری کندی مملکتلرنده استقلاللرندن محرومیته قالان مسلمانلرك، تورکیانك حیثیت و استقلالی موضوع بحث اولوجه بویوك بر اصرار کوسترمه‌لریدر. شوراسنه دقت ایدیکزکه (۳۰۰) میلیونه بالغ اولان مسلمانلر آراسنده بوکون استقلالنه مالك یالکز تورکلر موجوددر.

بونك، اسلاملری نه قدر تسلی ایتدیکنی و اونلرك عزت نفس دیدیکلرینی نه درجه اوقشادیغنی تصور ایده‌مزسکز.

بر مملکتی نیچون الحاق ایتمك ایستیورسکز؟ سؤالنه قارشی، چونکه بو، اتحاد اسلام طرفداری بر مملکتدر، دنیلیور. بر تاتار ضرب مثلی شونی دیور: «أت یمك ایسته‌ین قویون صاحبی، قویوننك طوپاللادیغنی کورمك ایستر.»

مسلمانلقله قومونیستلك قابل تألیف می؟

قال النبی علیه السلام: «من استوی یوماه فهو مغبون»

مآل شریفی

«ایکی کونی بر حالده قالان کیمسه آلدانمشدر.»

کوریلیورکه مسلمانلق سالکلرینی ایکی کون بر حالده براقمیور: هر کون راه ترقیده یکی یکی آدیملرله ایلرله‌مسنی امر ایدیور. بیله کوریلیورکه بو ترقی امری یالکز بعض احوال و افعاله تعلق ایتمیور. مطلق اولهرق امر ایدیلیورکه مسلمانلرك دیناً مأمور بولندقلری دنیوی، اخروی اقبالك کافه‌سنه شاملدر. تعبیر آخرله دینی، سیاسی، اجتماعی، اسلامیتك امر بولندیغی هر خصوصده ایکی کون برنده صاقلان کیمسه‌یی آلدانمقله تحذیر و توصیف ایدیور.

شوراسنی تخطر ایتملیدرکه ادیان قدیمه‌ده جمعه ایرتسی و بازار کونلرنده اشتغال منع و تحریم ایدلدیکی حالده بزم دینمزده یالکز جمعه کونی جمعه نمازی قیلینه‌جق قدر بر زمان ایچون تحریم ایدلمشدر. بوده کوسترر که مسلمانلق سعی و عمل دینیدر. مسلمانلر دنیاده و آخرتده سعی و عمللرینك مکافات و یا جزاسنی کوررلر (ومن یعمل مثقال ذرة خیراً یره ومن یعمل مثقال ذرة شراً یره) الك اوفاق بر مخالفتك جزاسی انسانك کندینه راجع اولدیغی کبی الك اوفاق بر فعل مستحسنك مکافاتیده آنك طرفنه انحصار ایدر. بو آیت جلیله‌ده سعی و عمل ایچون آیریجه بر مافوقنه تشویقدر.

شو حالده برنجی درجه‌ده دیناً مأمور بولندیغمز اخلاق فاضلۀ اسلامیه‌نك غایۀ قدسیه‌سنه طوغرو هر کون بر آدیم یورومك، ثانیاً اخلاق اسلامیه‌نك جایکیر اولمسنك نتیجه‌سی اولمق اوزره اجتماعیاتمزده هر کون یکی بر آدیم آتمق، ثالثاً موقع سیاسیمزی کونده بر درجه یوکسلتمك دیناً بزه بورجدر.

بونکه مأمور اولمه‌مزه رغماً دنیوی، اخروی ترقیات و سعادتمزك مقدمه‌سنی تشکیل ایدن اخلاق فاضلۀ اسلامیه‌مزی، هر کون یکی یکی ظهور ایدن موده‌لره قاپیلمقله، غائب ایتدیکمزی دوشوندکجه متأثر اولمامق قابل دکلدر. بر زمان غربی تقلید ایتمك، فرنکلشمك موده ایدی. بو یوزدن ملت نه الیم فلاکتلره معروض قالدی. بزم ضرب مقدرلرینك مدنیت نامی آلتنده اسلاملر آراسنه القا ایتدکلری بو بایاغی مسخره‌لقلر اساساً صفوت اصلیه‌سنی غائب ایتمش اولان اخلاقمزی حیله‌دن حیله‌یه صاردی. بزلرده‌کی اخوت اسلامیه، وفا، اعتماد، توکل، صدق، امانت، حس فداکاری کبی اجتماعیات اسلامیه‌یی ترقی‌یه سوق ایدن اخلاقمزی بوزدی. موقع سیاسیمزیده رخنه‌دار ایدرك کرۀ ارضده بیوك بر یکونه بالغ اولان مسلمانلر ایشته دینك بو هر خیری جامع امرینه قارشی مبالاتسزلقلری یوزندن هر طرفده اسارت و محکومیت آلتنده قالمغه باشلادیلر.

آناطولینك ممالك سائرۀ اسلامیه آراسنده بو خصوصده مهم بر فرقی، بشقه بر مزیتی واردر. کرچه آناطولیده صفوت اخلاقیه‌سندن پك چوغنه وداع ایتدیردی. فقط اساسات اسلامیه‌یه بو قسم مهمنه تماماً متمسك بولنان آناطولی اوته‌دنبری غربدن کلن انتریقه و مسخره‌لقلره پك آز اعتبار ایتمشدر. بو جهتله اسلامیتك حیات و مماتنه تعلق ایدن بو مهم مجادله‌ده مسلمانلره پیشوا اولمق شرفی ینه آناطولیده قالمق ضروریدر.

غربك اسلاميت عليهنه قوللانديغى شبكهٔ اغفالك آجى بر صورتنى مشاهده ايدن بزم مقلدلر مع التأسف حالا حركات تقليديه‌لرينه تماماً وداع ايده‌ميورلر. بونلر اسم اعتباريله مسلمان ايسه‌لرده تقليدى، تشبهى منع ايدن اسلاميتك حقيقتى كوسترن يوللرينه سالك اوله‌مديقلرى ايچون بو فعده تماماً كوركورينه بولشه‌ويكلكى تقليد تمنى ايديورلر. مصطفى صبحى، سائره كبى حقايق اسلاميه‌يه غيرواقف بر طاقم منفعت پرستلر قومونيستلكك سلاميتله قابل توفيق بولنديغندن و آنا طوايفك قومونيستلك اساسنى قبول ايتديكندن بحثله بعض مسلمان ديندا‌شلريمزى مسلكه سوروكله‌مكده اولدقلرى كبى اسفله ايشيديليور.

واقعا آناطولى حكومتى روس قومونيستلريله سياسى بر اتفاق عقد ايتمشدر. بو اتفاق طرفين ايچون حالا و آتيا ايى نتيجه‌لر ويره‌جكى طبيعى اولمقله برابر دولتلرك اتفاقنده يكديكرينك عقيده‌سنى قبوله مجبور اولمه‌يه‌جغنى هركس بيلير. بز آلمانلرله اتفاق ايتديكمز زمان نه آلمانلردن بزه، نه ده بزم طرفمزدن آلمانلره اعتقاد برلكى تكليف اولنمامشدر. بولشه‌ويك روسيه ايله اتفاقمزده آنجق بو مركزده‌در. اكر اتفاق عقيده برلكنى ايجاب ايتديرسه ايدى، انسانيت، عدالت تشنه‌سى اولان متفقمزه غايه‌لرينه اسلاميتك كوسترديكى حقيقى وافراط وتفريطدن وارسته بر شهراه سعادتى توصيه ايدر و بو حقيقتى ولانجه وضوحيله اراءه‌يه چاليشيردق.

بو ضلالته قالمش اولان سرسرى مصطفى صبحى و اقراننك تسويلاته ديندا‌شلريمزك قاپيلمامالرى ايچون قومونيستلكله اسلاميتك تعقيب ايتديكى اساسلردن بحث ايتمكى، بولشه‌ويكلك منافاتنى تدقيق ايله‌مه‌يى بر وظيفه عد ايده‌رز.

انسانلر بر طاقم خلاق انسانيه ايله حيوانات سائره‌دن ممتاز اولدقلرى حالده شخصى احتراصاته قاپيلانلرك ده حيوانات وحشيه‌نك ارتكاب ايتميه‌جكى بر وحشته دوشدكلرى كورولور. بو كرچه خرستيان ممالكنده، بالخاصه غربده قاپيتاليزم عنوانى آلتنده ضعفلره قارشى احتكار وضعيت آلديلر. بونك عكس العملى اولارق روسيه‌ده قومونيستلك ظهورينى پك طبيعى كورمكله برابر تخيل ايديلن غايهٔ انسانيه‌يه موصل بر طريق اولمايوب اسلاملرله مسكون اولان ممالكده نه اونى توليد ايده‌جك اسباب وعوامل، نه ده تطبيقنه لزوم وامكان واردر.

قومونيستلرك تعقيب ايتدكلرى انسانى بر غايه‌يه اول امرده ملكيت شخصيه‌نك الغاسى اساسندن يورومه‌لرى طوغرو اوله‌ماز. چونكه انسانلر خلقتده بر دكلدر. بعضيسى ذكى، غيور؛ بعضيسى غبى، تنبل؛ بريسى چاليشير، قازانير؛ ديكرى دوشونور، قوللانير. نصلكه فقيرك جان چكيشمه‌سندن سفيهك ذوق آلمسى مستكره ايسه اجتماعى بر قوتله بريسنك محصول فكر وعملى اولان ثروتى بلا عوض آلوب ديكرينه ويرمكده او قدر مستكره وظلمدر. بريسى افراط ايسه ديكرى تفريطدر. قاش ياپيم ايچون كوز چيقارمقدن بشقه برشى دكلدر. عدالت نصلكه اساس عمران ايسه ظلم ده مبدأ خرابى واضمحلالدر.

ايشته اسلاميت بو ايكى افراط وتفريط آره‌سنده بر يول كوستريور. (وفى اموالهم حق للسائل والمحروم) آيت جليله‌سى فقرايه بر حق بخش ايديور. طبعى بو حق بر قسم انسانلر طرفندن وضع وتقدير ايديلمه‌مش. چونكه بو حركت جمعيتك نظام وانتظامنى آلت اوست ايدر. بو آنجق اغنيايه ثروت واقتدارى بلاعوض بخش ايدن جناب حق طرفندن فرض قلينمقله اوله‌بيلير. حالبوكه اجر حقيقى آلان جناب حق تعالى تقدس حضرتلرى بيله بلاعوض ذكاتى امر ايتميور. جناب حق اغنيانك ويرمشى اولديغى ذكات مقابلنده عوض اولمق اوزره جنتى، مكافات اخرويه‌يى ويرمك صورتيله متملكات شخصيه‌دن بر قسمنك تجزيه‌سيله تفريقيله خصائص انسانيه يرينه دستبرد اولميور. ايشته تهلكه‌سز، ظلمسزجه قولايلقله لوازم انسانيه‌دن اولان رأفت ورحمت آثارلرى تبلر ايتمش بولنيور.

بلاد اسلاميه‌ده ذكاتك تماميله محل ومصرفه صرف ايديلديكى قبول ايديله‌مز ايسه‌ده بولشه‌ويكلكك مولدى اولان اسباب وعوامليه اسلاملرله مسكون محللرده طبيعى بولنه‌ماز.

بوندن باشقه تملكات شخصيه‌نك قوى انسانلرك ترقيات مدنيه وعمرانيه‌سنده مانعدر. هر انسان شخصيه‌ملك اوليه‌جق مثلا بر باغچه‌يه بر خانه‌يى عماره او قدر امك صرف ايتمز. كنديسنك ملكى اولديغى سويلنيرسه اعظمى سعى وعمل ايله اعمار ايدر. ديمك ايسه ترقى وعمرانيه ايله آمر اولديغى موضوع بحثمز اولان حديث نبويدن اكلاشلمقده بو نقطه‌دن ده ملكيت شخصيه‌نك الغاسى اساسات اسلاميه ايله قابل تأليف اولمديغى اكلاشيلير. جهات سائره ايچون ده ايريجه ايضاحات ويره‌جكز.

قره‌حصار صاحب مبعوثى

خواجه شكرى

رمضان مصاحبه‌سى:

وعظلر، واعظلر

مبارك رمضان كلدى؛ اسلام قلبلرى يكيدن جلالاندى. انسانلغى عادتا ملكلكه يوكسه‌لدى. روحلرده بر اعتلا، حسلرده بر صفا حاصل اولدى. دين تلقيناتى بو آيده نه صيجاق بر قبول واجابت يرى بولور. هر مسلمان عبادتى، دين قارده‌شنه ياردمى اك يوكسك بر وظيفه بيلير. ايكى اولى بر كوبه‌و ارنجه‌يه قدر (رمضان خواجه‌لرى) تدارك ايديلير. اونلر بوزن بر آيى وعظ ونصيحتله، تصفيهٔ روح واخلاق ايله كچيررلر.... تراويحلره، مقابله‌لره، وعظلره، دعالره خلقك

كومه كومه قوشوشماسى أك حقيقى بر وحدتك، برلكك، قدسى نمونه‌لرينى تشكيل ايدر. خلاصه: رمضان مسلمانلرك جانندن بيله فضله سه‌وديكى أك مبارك بر آيدر.

فقط بو مبارك آيك بويوكلك قدرينى عجبا آكلايا بيليورمى يز؟ فرصتدن استفاده يه بيليورمى يز؟ تنوير وارشاد وظيفه‌لرينى حقيله ياپا بيليورمى يز؟

— اصلا وقطعا!!...

شهرليلرى شويله‌جه بر اقالمده كويلولريمزه، اوولى نعمتلريمزه باقالم: بوكون بو مملكتك اصل تملى اولان او قارداشلريمز مادى، معنوى برچوق احتياجلر، اضطرابلر ايچنده قيورانوب طورمقده‌درلر. (خلقجيلق) دن بحث ايديورز. فقط عجبا شمدى‌يه قادار هانكيمز كويلولرك آراسنه صوقولوبده اونلرك دردينه دوا بولمغه چالشدق؟

رمضان شريف كويلولرك تنوير وارشادى ايچين أك بويوك بر فرصتدر. چونكه اوزون بر ييلك آنجق بو آينده (خواجه) يوزى كوره‌بيلن كويلولرك وعظلره، دينى وطنى تلقينلره آرزو واشتياقلرى پك ظاهردر. بو ديندار آرزولردن استفاده واونلرك روحنه نفوذ ايده‌بيله‌جكلر ايسه (رمضان خواجه‌لرى) در.

رمضان خواجه‌لرى ارشاد وظيفه‌سنى حقيله ياپا بيليورلرمى؟ نه يالان سويله‌يه‌يم: بز، دكل كويلره كيدن خواجه‌لرك، حتى أك بويوك قصبه شهرلرده وعظ ونصيحت وظيفه‌سنى تقبل ايدن خواجه‌لريمزك بيله — اكثريتله — بو وظيفه‌يى ايفا ايتمدكلرينه ويا ايده‌مدكلرينه مع الاسف قائلز. ديكله‌ديكمز وعظلرك موضوعى هپ زمانه، زمانك احتياجنه اويمايان بر طاقم بحثلرله عقله، منطقه طابان طابانه ضد خرافه‌لردن عبارتدر. حالا دنيايى قوجا اوكوزك بوينوزى اوستنده طورديرمايه چاليشان غافل وجاهللريمز واردر!... حالبوكه بوكبى خرافه‌لره أك چوق دوشمان اولان دينمزدر.

كچن جمعه كونى (آنقره) نك بويوك بر جامع شريفنه كيتدم. واعظلقله ذره قادار مناسبتى اولمايان بر أفندى كرسئ ارشادده (!) دين نامنه نه مزخرفلر صاورويوردى؟ شهرلر بويله اولورسه عجبا كويلريمزك حالى ناصلدر؟ يازقلر اولسون بزه!

طشره‌لرده شعبان آينده مفتى أفنديلر طرفندن خواجه‌لر بر (توصيه) ايله كويلره كونده‌ريليرلر. فقط كويك جسامت وأهميتيله خواجه‌نك أهليت ولياقتى آراسنده چوق دفعه نسبت كوزه‌ديلمز. داها دوغروسى بو مهم مسئله‌يه هيچ أهميت ويريلمز! أهليتسزلر بويوك، بويوك كويلره كيدر، حقيقى خواجه أفنديلر بر قاچ أولى كويلرده عمرلرينى تلف ايتمكله ونتيجه‌ده مغدور ومأيوس اولمقله قاليرلر. بعضاً او قادار اوغراشدقلرى حالده بر توصيه آلمايه بيله موفق اولامازلر! توصيه آلدقدن صوكرا كويلره قبول اولونوب اولونماق مسئله‌سى‌ده بحث آخر!.. چونكه: رمضاندن أول توصيه‌سز كويلره يرلشنلر، كويلولرى ممنون ايتمك ايچين عوامفريبانه بياناتده بولونه‌رق توصيه‌لى خواجه‌يى كويلولره قوغديرانلر آز دكلدر! ايشته بو يوزدن‌ده بيچاره واعظلر هر وقت الم مغدوريتلره محكوم اولمقده‌در. وعظ و واعظلر مسئله‌سى بر (تشكيلات مسئله‌سى) در. بوكا لائق اولديغى أهميتى ويرمك أك برنجى وظيفه‌مزدر.

شمدى وعظلره كله‌ليم: وعظلر زمانك حقيقى احتياجلرينه متناسب اولمق لازمدر. بوكا پيغمبران عظام حضراتى نه‌قدر اعتنا بويورمشلردر. هر نبى ذيشان امتنك احتياجاتنه، عصرينك ايجاباتنه كوره بعث وارسال اولونمش واوكا كوره تبليغاتده بولونمشدر. زمان حاضر عجبا بر طاقم خرافه‌لرى ديكلمه‌يه مساعدمى‌در؟ مادى، معنوى بوتون سعادتلريمزى كافل اولان دين اسلام باشقه ورلو احكامى محتوى دكلمى؟

تصفيۀ روح واخلاق، وحدت مليه، علم وفن، مدافعۀ دين ووطن، اعداد قوت، استحصال ثروت، سعى وعمل، اسرافاتدن توقى، ترقيات، زراعت، تجارت، انتظام ونظافت.... كبى هر نوعى فوز ونجاتمزى مؤمن اولان مواده دائر احكام شرعيه يوقميدر؟

فقرك مداهنى، ثروتك منفعتى، اعداد قوتك لزوم مبرمنى حالا — على الاطلاق — بيان ايله بو ملتى محكوم ذلت وزوال ايتمك روامیدر؟ خزينه‌لريمز لبالب طولديده بونلرك بوشالديغنه، فقر وضرورتك أختيارينه‌مى لزوم كورويوروز؟ وطنمزى أجنبيلرك تعرضندن، دخلمزى منافقلرك مفسدتندن تطهير ايده‌بيلدكمى؟......

خلاصه: مسلمانلره يازقدر. مسلمانلق عين علويتدر. مذلت، مسكنت بزه هيچ ياقيشماز. بوكون كويلرده أنظار تأثره چارپان اخلاقسزلقلرى تداوى ايتمه‌نك چاره‌سنه باقالم‌بز. كويلرده ذات الزوج قادينلر طاغه قالديريليور، حقوق ديكره واراضى‌يه تجاوزلر وقوع بولويور، آلات زراعيه وحيوانات چالينيور، محصولات تخريب اولونيور، ضربلر، جرحلر، قتللر وقوع بولويور. ايشته بونلرى، بوكبى امراض اجتماعيه و اخلاقيه‌يى تداوى ايده‌جك آنجاق (معنويات) در. معنوياتك مبلغلرى ايسه محترم خواجه افنديلردر.

صوكره نيچون حرب ايديورز، دعوای مليمزك سببلرى وهدفلرى نه‌در، دوشمانلريمزك مسلمانلر حقنده‌كى تصورات لئيمانه‌لرى، اشغال آلتنده قالان مملكتلريمزده‌كى دين قارداشلريمزك معروض قالدقلرى مظالم نه‌لردن عبارتدر؟ بونلرى رمضان مناسبتيله كويلولريمزه وبوتون مسلمانلره تماميله تلقين ايتمك لازم كلمزمى؟

امور شرعيه وكيل محترمى افندى حضرتلرينك بو نقطه‌لر حقنده نظر دقتنى جلب ايده‌رم

سيرتى

مدارس علميه نظامنامه‌سی

مدارس علميه تشكيلاتی :

ماده ١ — مدرسه‌لر ایكی نوعدر . بری دار الخلافه مدرسه‌لری، دیكری مدارس عتيقه‌نك اصلاحندن حاصل اولان مدارس علميه‌در . دار الخلافه مدرسه‌لرينك تشكيلات وصورت اداره‌سی بشقه‌جه بر تعليماته تابع اولديغندن اشبو نظامنامه مدارس علميه‌یه عائددر .

ماده ٢ — مدارس علميه دخی دار الخلافه مدرسه‌لری كبی شرعيه وكالت جليله‌سنه مربوط اولديغندن وكالت مشار اليهانك تنسيب ايده‌جكی محللرده لزومنه كوره بر ويا متعدد مدرسهٔ علميه آچيلير .

ماده ٣ — مدارس علميه‌نك مدت تحصيليه‌سی اون ایكی سنه اولوب بوده ایكی دوره‌یه آيرلمشدر . ايلك آلتی سنه‌سی قسم اول، دیكر آلتی سنه‌سی قسم ثانيدر . قسم اولده يومیه اوچر، قسم ثانیده ايكيشر درس اوقونور . هفته‌ده تحصيل آلتی كون اولوب تعطيل يالكز جمعه كونلرينه منحصردر .

صورت اداره :

ماده ٤ — هر مفتی بولنان محلده بر مدرسهٔ علميه انجمنی بولنور . مدارس علميه انجمنی مفتینك رياستی آلتنده اوقاف مأموريله منتخب اوچ ذاتدن عبارت اولمق اوزره بش ذاتدن تشكل ايدر . انجمن علمينك منتخب اعضاسی محلده بالفعل تدريس ايله مشغول اولمش علما طرفندن انتخاب ايديلير . بو صورت انتخاب برنجی دوره‌یه عائد اولوب بوندن صوكراكی انتخاب دوره‌لرنده مدرسه‌ده تدريس ايله مشغول اولان بالجمله مدرس و علما طرفندن ياپيلير . انجمن علمينك مدتی برسنه‌در .

ماده ٥ — انجمن علمينك وظيفه‌سی مدارس علميه‌یی تفتيش ومراقبه، ماده تواليه‌سی اكماله سعی وهر فنك اوقونه‌جغی هر صنفك بولونه‌جغی محلی وهانكی ذاتك هانكی علم وفنی اوقوده‌جغنی تعيين وبونلرك اساميسی برای تصديق اسم احواليله برابر شرعيه وكالتنه عرض ايتمك ومدرسه‌یه قبول اولنه‌جق طلبه‌نك كتبه دفتريني طوتمقدر .

مدرسلرك وظائفی :

ماده ٦ — مدرسين عهده‌لرينه توجيه ايديلان دروسی مفردات پروغرامی موجبنجه بر انتظام تحتنده تدريس ايده‌جكلردر .

ماده ٧ — كنديسندن درس اوقويون اوقومه‌يون هر مدرس دائره‌سی داخلنده بولنان طلبه‌نك احوالنه نظارت ايده‌جك وطلبه‌نك وظائفنه دائر اولان موادك خلافنده حركتلريني كورورسه لازم كلان نصايحی اجرا ولدی الاقتضا مشاهداتنی انجمن علمی‌یه بيلديره‌جك ودائره‌سی داخلنده‌كی طلبه‌نك كتبه دفتريني طوته‌جق و بر نسخه‌سنی انجمن علمی‌یه ويره‌جكدر .

ماده ٨ — هر هانكی بر فنی اوقودان مدرس درسدن اول طلبه‌نك موجودينی يوقلايه‌جق وكلمه‌ين وارسه اسملری حذاسنه اشارت ايده‌جكدر ويوقلامه دفترلرينك خلاصه‌سنی هر اوچ آی نهايتنده انجمن علمی‌یه بيلديره‌جكدر .

طلبه‌نك قيد وقبولی :

ماده ٩ — مدرسه‌نك برنجی صنفنه قيد ايديله‌جك طلبه‌نك سنی اون ایكيدن دون و اون يديدن افزون اولمامق شرطدر . سنی اون يديدن فضله اولانلر بالامتحان لياقتلرينه كوره برنجی صنفك فوقنده‌كی صنفلره قبول ايديلير . اون ایكی سنی دون اولان طلبه‌نك مدرسه‌ده اربابندن كيمسه وارسه انك يانده قيد ايدلمكسزين يتوتت ايتمه‌سنه وحفظه چالشماسنه . كذلك دوام ايتمسنه مساعده ايدلمشدر .

ماده ١٠ — برنجی صنفه قيد ايديله‌جك طلبه‌نك تركجه قرائت وقرآن كريمی اوقويه‌بيله‌جك وتوركجه كلمه‌لردن كوچك جمله‌لر ياره‌بيله‌جك درجه‌ده معلوماتی اولمق شرطدر .

ماده : ١١ — مدرسه‌یه قيد ايچون انجمن علمی رئيسنه مراجعت اولنور .

طلبه‌نك وظائفی :

ماده ١٢ — طلبه بر معذرت مشروعه‌یه مستند اولمه‌دقجه درسی ترك ايتمه‌مك ؛

ماده ١٣ — اقشاملری ياتسو نمازندن صوكرا مدرسه‌نك قپوسی قپانه‌جغندن ليالی تعطيليه مستثنا اولمق اوزره مدرسه‌ده يتوتت ايدن طلبه كيجه‌لری طيشاری‌یه چيقمايه‌جقدر . فوق العاده احوال سبقتيله چيقمق ايجاب ايدرسه مدرسه‌نك انضباطيله علاقه‌دار اولان ذاته معلومات ويره‌جكدر .

ماده ١٤ — طلبه فرائض دينيه‌یی ايفا ايده‌جك وهر نرده اولورسه اولسون آداب اسلاميه‌یه مغاير حركاتده بولونميه‌جق ومحل تهمت اولان يرلره كيتميه‌جكدر .

ماده ١٥ — طلبه عرف وعادت قديمهٔ مدارسه تماميله رعايتكار اوله‌جقدر .

ماده ١٦ — طلبه‌نك مدرسين ومأمورينه قارشی خلاف آداب حركت وحيثيت‌شكنانه وسركشانه معامله‌ده بولنمسی واوامر وتعليماته رعايتسزلك ومدرسه داخلنده كورولتو ايدرك سكوتی اخلال ايتمسی وكسوهٔ علميه‌نك غيری بر كسوه‌یی لابس بولونمسی ممنوعدر .

ماده ١٧ — طلبه يكديكرينه قاعدهٔ اخوته رعايت ايده‌جك وحرمت متقابله‌ده بولنه‌جق ويكديكريني رنجيده ايتميه‌جكدر .

ماده ١٨ — مدرس مدرسه‌نك انضباطنی يا بالذات كنديسی تأمين ايدر وياخود امين اولديغی برذاته توديع ايلر .

ماده ١٩ — طلبه حقنده ترتيب وتطبيق ايديله‌جك . مجازات اوچدر : تنبيه ، تكدير ، طرد .

ماده ٢٠ — طلبه مكلف اولديغی وظائفدن بريسنی ترك ايدرسه

حركتك درجه‌سنه و اهميتنه كوره مدرس طرفندن تنبيه ويا تكدير جزالرى ويريلير . مكرراً اجرا ايديلان تكديردن متنبه اولميان طلبه انجمن علمى قراريله موقتاً طرد اولنور . اوج موقت طرد طرد قطعى يى انتاج ايدر .

ماده ۲۱ — آلتى آى حبسه محكوم ايديلان طلبه انجمن علمى قراريله قطعاً طرد اولنور .

ماده ۲۲ — امتحانلر آيريجه تعليمات احكامنه تابع اوله‌جقدر .

مدارس علميه‌ده تدريس ايديله‌جك علوم وفنون :

ماده ۲۳ — مدارس علميه‌ده تدريس اولنه‌جق علوم و فنونك نوع ومقدارى وكتابلرى شرعيه وكالتنجه تعيين ايديلير .

ماده ۲۴ — مدارس علميه‌يه شمديلك قبول ايديلان علوم وفنون پروجه زيردر :

(قسم اول)

برنجى سنه : هفته‌ده بش درس صرف ، درت درس ترتيل قرآن ، اوچ درس لغت عربيه ، ايكى درس املا وقرائت ، ايكى درس حساب ، ايكى درس خط .

ايكنجى سنه : بش درس عوامل واظهار ، ايكى درس املا وقرائت ، ايكى درس حساب ، ايكى درس خط ، درت درس حلبى ، بر درس عربى ، ايكى درس لغت عربيه .

اوچنجى سنه : بش درس ملاجامى ، ايكى درس مراح ، ايكى درس قواعد عثمانيه ، ايكى درس حساب ، ايكى درس جغرافيا ، درت درس حلبى ، بر درس قرائت عربيه .

دردنجى سنه : بش درس جامى ، بش درس قدورى ، ايكى درس قواعد وكتابت ، ايكى درس هندسه ، ايكى درس جغرافيا ، ايكى درس ايساغوجى وعلاقه .

بشنجى سنه : بش درس منطق ، بش درس ملتقى ويا اغاثة الطالبين ، بر درس وضع ، ايكى درس فارسى ، ايكى درس كتابت وادبيات تركيه ، ايكى درس تاريخ عثمانى ، بر درس فرائض .

آلتنجى سنه : بش درس منطق ، بش درس ملتقى ، ايكى درس آداب ، اوچ درس تاريخ اسلام ، ايكى درس كلستان ، بر درس نونيه .

(قسم ثانى)

يدنجى سنه : بش درس كلام ، بش درس مختصر معانى ، ايكى درس فرائض ، بر درس حفظ الصحه .

سكزنجى سنه : بش درس كلام ، بش درس معانى ، ايكى درس ادبيات عربيه ، ايكى درس تاريخ عمومى .

طقوزنجى سنه : بش درس كلام ، بش درس اصول فقه ، ايكى درس اخلاق ، ايكى درس تاريخ عمومى .

اوننجى سنه : بش درس كلام ، بش درس اصول فقه ، ايكى درس اصول حديث ، ايكى درس مدنيت اسلاميه تاريخى .

اون برنجى سنه : بش درس تفسير وحديث ، بش درس اصول فقه ، ايكى درس مجله .

اون ايكنجى سنه : بش درس تفسير وحديث ، بش درس دررك معاملات قسمى ، ايكى درس شفا .

تعطيل :

ماده ۲۵ — مدت تحصيل سكز آى اولوب تموز ، اغستوس ايلول آيلريله هانكى موسمه تصادف ايدرسه ايتسون رمضان شريف تعطيلدر .

ماده ۲۶ — اشبو نظامنامه‌نك تطبيقنه شرعيه وكيلى مأموردر .

۸ مايس ۳۳۷

عدليه وكالتى وكيلى محمد فهمى ، شرعيه وكيلى [illegible] ، اجرا وكيللرى هيئتى رئيسى مدافعه مليه وكيلى فوزى

داخليه وكيلى محمد عطا ، خارجيه وكيلى بكر سامى ، ماليه وكيلى فريد ، معارف وكيلى نامنه دوقتور رفيق

نافعه وكيلى عمر لطفى ، اقتصاد وكيلى محمود جلال ، صحيه ومعاونت اجتماعيه وكيلى دوقتور رفيق ، اركان حربيهٔ عموميه وكالتى وكيلى فوزى

توركيا بيوك ملت مجلسى رئيسى
مصطفى كمال

اسلام اختلالنك باشى

۲۷ تاريخلى (دى نيرايست) غزته‌سى ، (شرق قريب مسئله‌سنك اهميت حقيقيه‌سى) ناميله (لوندره) ده (ابى بر آوروپالى) امضاى مستعاريله انتشار ايدن مهم براثردن آتيده‌كى فقره‌يى اهميتنه مبنى اقتباس ايتمكده‌در . بو فقره‌ده دنيليوركه :

« سياست عالمنده طوغرى‌يى ، يا كلشى بيلمك ، بر طرفدن (وه‌نيزه‌لوس) ك مزايا‌سنى تقدير ، ديكر طرفدن توركلرى باربارلقله اتهام ايتمك بر مسئله دكلدر . اصل موضوع بحث اولان قوتلرك قيمتنى تقدير واخلال اولونان منافعه ويا سياسته كوره اونلرى تأليف ايتمكدر . برچوق مملكتلرده علم سياستك بو اساسات ابتدائيه‌سى اونوتولدى . سياست ، (غلادستون) طرفدارلرينك (قرآن) دن ممنون اولوب اولمادقلرينى تدقيق ايتمه‌ديكى كبى توركلرك باربار ويامدنى اولوب اولمادقلريله‌ده مشغول اولماز . سياستك مشغول اوله‌جغى مسئله بو باربار اولدقلرى ادعا اولونان توركلرك ، بوتون جهانك نظر اعتباره آله‌جغى بر قدرت سياسيه‌يى حائز اولوب اولمادقلرى ، آوروپايه قارشى زهرلرينى پوسكوروب پوسكورميه‌جكلرى ،

انكلتره ایله آسیانك مناسباتنی زهرله‌یوب زهرله‌مه‌یه‌جكلری‌در . توركلر بوقدرتی حائز اولدقلرینی اثبات ایتدیلر .

« توركیانك قدرتی ، اسكی تاریخی وظیفه‌سنی ایفا ایده‌بیله‌جك درجه‌ده دكلدر . توركیا بوقوتی ابداً ضایع ایتمشدر . فقط بو قوت مسلمان آسیا ایله آوروپانك مناسباتنی تسمیم ایده‌بیلیر و آسیاده وقوع بولاجق عمومی بر اختلالك باشی اولور . بو صورتله شرق قریبك تسكینه امكان قالماز . توركلر ارمنیلری هزیمته دوچار ایتمش اولدقلرندن مركزی آسیا ایله قافقاسیایه آچیلان بر آرقه‌قاپیلری واردر . بناءً علیه توركلر قوتلرینی تورك عرقیله مسكون و اسلام دینیله متدین بر مملكته چكمكلری تقدیرده ، اوده كندی مملكتلرنده ایمشلر كبی یاشارلر و یأسه دوچار اولورلرسه صلح و مسالمت عالم ایچون پك تهلكه‌لی اوله‌جق نهایتسز بر مجادله‌یه دوام ایدرلر . حالبوكه كندی مملكتلرنده یاشامق و انكشاف ایتمك ایسته‌ین عقللی توركلر ناقابل اداره اولمقدن پك اوزاقدرلر . بونلر ساده برشی ایستیورلر : یاشامق ، اقوام جهان آره‌سنده یوناناستانك شیشمش قافاسنه تابع اولمایان برملت اوله‌رق پایدار قالمقدر .

« تورك نوتی ، آسیا سیاستنده الك فعال و الك زیاده بی حضور قوتلردن بریدر . توركیا ، (موسقووا) نك اسیری دكل ، كندی منافعنه توفیقاً حركت ایدیور و هرهانكی طرفدن موجودیتی علیهنه وقوع بولاجق هر حركتك علیهنده مجادله ایدر . توركلر ثالثاً اقوامه قبول اولونورسه ایله معزز املرینه نائل اولمق خصوصنده كندیلرینه معاونت ایدنلره یاردیم ایده‌جكلردر . تورك دوستلغنك قیمت عملیه‌سی قافقاسیاده ، مركزی آسیاده اسلام قوتلرینی اوچ اساس اوزره تنظیم ایتمك خصوصنده تظاهر ایدر . بو اساسلر بروجه آتیدر :

۱ — قافقاسیا اتحادی ،

۲ — مركزی آسیا اتحادی ،

۳ — متجدد بر توركیا .

« بو طرز حركت انكلتره ایچون بر نظریه‌دن دها فضله برشی افاده ایدر . اولا صرف اقتصادی بر ائتلاف ، متعاقباً هر ایكی طرفده پك زیاده صارصیلان امنیتك تكرار تأسیسی اوزرینه سیاسی اتفاقی حقدنی افاده ایدر . فقط بویله بر نتیجه‌یه دسترس اولمق ایچون توركلره ، كوله بر ملت دكل ، حر بر ملت معامله‌سی یاپلیدر .

« توركیاده معتدل فرقه‌نك اسلام عالمنده غربی آوروپانك قومیسیونجیسی رولنی ایفا ایتدیكی تقدیرده توركلرك هرحق بر نقطۀ نظردن حق ایپنه منسوب و دیناً مسلمان اولدقلری حقیقتی قبول اولونه‌جقدر . بو مضاعف نقطه‌نك آسیا و آوروپا مناسبات آتیه‌سی اوزرنده اساسلی بر تأثیری اوله‌جقدر . چونكه مسئله توركلره ، آوروپایه قارشی بر اسلام اختلالنك باشنه یچمكلری ایچون میدان براقیلوب براقلمایاجغی مسئله‌سیدر ! »

مكه‌ده انكلیز قونغره‌سی

بو كون غایت عجیب بر مسئله قارشوسنده بولونیورز . انكلیزلر اسلام كسوه‌سنه بورونه‌رك مسلمان عالمنه قارشی مدهش بر طوزاق حاضرلایورلر . محكوم مسلمان ملتلر آره‌سنده انكلیزلر علیهنه باشلایان جریانلرك صوك زمانلرده بیوك بر جدیت و اهمیت كسب ایتمسی انكلتره‌یی یكی یكی حیله‌لره ، انتریقه‌لره سوق ایتمشدر . بو كون بوتون مسلمان عالمی تورك دعواسنی بر اسلام دعواسی تلقی ایدیور . توركیایه غربك روا كوردیكی حقارت ، اجراسندن چكینمه‌دیكی تجاوز و مظالم بوتون افكار اسلامیه‌یی غلیانه كتیره‌رك هر طرفده خوشنودسزلقلر ، اضطرابلر ، كشمكشلر تولید ایدیور ؛ حركتلر حصوله كتیریور . بوتون بو حركتلری بوغمق ، فكرلری اوپوشدیرمق ایچون انكلتره بر تظاهرده بولونمق لزومنی حس ایتدی و بو مقصدله چورچیلی مصره كوندردی . فقط مصر استقلال آتشلری ایچنده یانیور ، مجادله ایدیوردی ؛ انكلتره‌نك فائده‌سنه آلت اولمقدن چوق اوزاقدی . چورچیل بومحیطی مساعد بولمایجه سلامه قارشی خیانتی ثابت اولان امیر حسینه مراجعت ایتدی . آناطولیده طوغان كونشی مظلم بلوطلرله احاطه ایتمك ، محكوم مسلمان ملتلرك بر آره‌یه كلوب دردلشملرینه ، مسلمانلرك خلاص و استقلالنه چاره‌لر تحری ایتملرینه میدان براقمامق ایچون مكه‌ده بر اسلام قونغره‌سنك اجتماعنه وساطت ایتمسنی تكلیف ایتدی . و بو خدمته مقابل امیر حسینه شوقدر میلیون انكلیز لیراسنك حواله‌سنده تودیع ایتدی . پاره‌سزلقدن بونالان حسین درحال انكلیزلرك امرینه موافقت ایتدی . محكوم مسلمان ملتلرك بو بونلرنده‌كی اسارت زنجیرلرینی تقویه ایتمك اوزره مكه‌ده طوپلانمق ایچون اطرافه دعوتنامه‌لر كوندردی .

های های ، طوپلانه بیلیرلر . محكوم ملتلرك بنیان موجودیتلری اوزرینه قورولان انكلیز سلطنتنك قولی اوزوندر . یوزلرجه میلیون اسیرك قانلی الینی تریله طولان انكلیز خزینه‌سی زنكیندر . یالكز مكه‌ده دكل ، لوندره‌ده‌ده بر اسلام قونغره‌سی طوپلانه‌بیلیرلر . بوتون اسلام عالمنده قوردقلری شبكه‌لری واسطه‌سیله كندیلرینك صادق خادملرندن مسلمان آدلی بعض منفعت و شكوك خائنلرده بوله‌بیلیرلر . بونلر طوپلانیر ، حكومت آلتنده یاشایان مسلمان ملتلرك اسارتلرینی تأیید ایده‌جك اسبابی حاضرلارلر ، عصرلردنبری اسلامیتی مدافعه ایچون وارینی یوغنی فدا ، قانی حیاتی ایثار ایدن توركلرك جهاد مقدسی باشقه شكللرده كوسترمیه صاواشیرلر ، احتمالكه اوزاق دكلدر ، بلكه‌ده انكلیز قرالنی خلیفه اعلان ایدرلر . . . بونلره

هیچ برشی یاپه‌بیلیرلر. فقط انگلیز دوستلریمز شوکا امین اولمالیدرلرکه شرقده، اسلام عالمنده باشلایان حرکتی، استقلال واتحاد حرکتنی طوردیرمق امکان خارجنده‌در. انگلیزلر بر قوتلره دگل، بیک قوتلره طوپلانسه‌لر ینه هیچ بر شی کار ایده‌میه‌جکلر. برکره گوکلره بو آتش دوشمشدر. بونی سوندوره‌بیله‌جک هیچ بر قدرت یوقدر.

انگلیزلرده بونی بیلمز گورمز دگلدرلر. بر زمانلر مسلمانلق امرینی اهمیتی استخفاف ایدن، عالم اسلامی حقیر گوره‌بیله‌جک بر قوت اولمقدن تجاهل ایدن انگلیزلر ومسلمانلری اسارتلری آلتنده طوتان دیگر دولتلر بوکون اسلام مسئله‌سنک کسب ایتدیگی اهمیت عظیمه‌یی اصلا نظر دقتدن اوزاق طوتامیورلر. شو صوڭ زمانده ظهور ایدن حادثات، اسلام عالمنده وقوعه گلمه‌یه باشلایان انقلابات ائتلاف دیپلوماتلرینک گوزلرنده‌کی پرده‌یی ییرتدی. اونلرک شمدی‌یه قدر جاهلی، یاخود متجاهلی بولوندقلری شیلری رأی العین گوستردی. اونک ایچون شمدی اسلام مسئله‌سنه فوق العاده اهمیت ویررک ظهوری ملحوظ اولان، علائمی بیلدیرن وقایعک وکیفیتک [illegible] ایتمه‌یورلر. زمانک مدهش ایقاظیله درین اویقولردن اویاندیلر. بر یوزنده اسلامی مدافعه ایده‌جک یگانه مستقل دولت اولان تورکیایه قارشی اهل صلیبک آلدیغی طرز حرکتی گورون، معاذالله بو دولت اسلامیه‌نک انقراضیله موجودیت سیاسیه‌لری کاملاً سیلنه‌رک ملتلرینک ده نسلی منقرض اقوام ماضیه آراسنه قاریشه‌جقلرینه هیچ شبهه‌لری قالمایان مسلمانلرک عالمنک هر طرفندن یوکسلمه‌یه باشلایان فریادلری، شکوالر ومتحکم دولتلری، بالخاصه انگلیزلری پک زیاده بی حضور ایتمکده، حتی صوڭ درجه‌ده دوشوندورمکده‌در.

چونکه انگلیزلر اسلام عالمنک زیاده شکایتلرله باشلامه‌سنک نتیجه‌سنی پک ده ای تقدیر ایدرلر. واسلامی بوغمق ایچون هانگی حساس نقطه‌لردن هجوم لازم گلدیگنی پک گوزل بیلیرلر. اونک ایچون بو خصوصده فوق العاده متیقظ بولونمق، انگلتره‌نک بزی ایچنه دوشورمک ایچون قورمقده اولدیغی طوزاقلری آڭلامق لازمدر. یوزلرجه میلیون انسانک مقدراتنه حاکم اولان انگلتره، اویله غزته مقاله‌لرینه، یوکسکدن آتوب طوتمه‌لره، حتی کندیسنه قارشی صاورولان اڭ آغیر کفرلره آلدیرماز. اونک یگانه عطف اهمیت ایتدیگی شی فعالیتدر. هر نه زمان هر نرده‌ده بر حرکت گوررسه انگلیزلرک فساد وانتریقه فابریقه‌لری درحال فعالیته باشلار، او حرکتی بوغمق ایچون بوتون قوت وقدرتنی صرف ایدر. انگلیزلر تفرعاتله اوغراشماز، اونلر اساس مسئله‌یی نظر اعتباره آلیر ودائما تملدن صارصمق ایسترلر.

انگلتره‌نک بزمله بو قدر اوغراشمسنده‌کی حکمت نه‌در؟ چونکه بز بوتون اسلام عالمنک مرکزی‌یز، دماغی‌یز. بزی انحلاله اوغراتدقدن صوکره دیگر طرفی قولایدر. تورکلرله عربلری بربرندن آییرمق ایچون انگلیزلرک عصرلردن بری صرف ایتدکلری امک، چویردکلری انتریقه حیرتلره شایاندر. صوکره خلافت مسئله‌سنی اهمیتدن اسقاط ایچون انگلتره نه‌لر یاپمامشدر. خلافتی تورکلردن نزع ایله بر خلافت عربیه تأسیس ایتمک انگلتره‌نک عصرلردن بری آرقه‌سندن قوشدیغی بر غایهٔ خیالیه‌در. انگلتره هیچ دوشونمزمی‌که بر یوزنده‌کی مسلمان ملتلر دالدقلری درین اویقولردن اویانیر، غفلتی ترک ایدر، بو انتباهک تأثیریله حکمته، عقله، تدبیره صاریلیرلرده خلافت رابطه‌سنه صیمسیقی یاپیشمق خصوصنده برلشیرلرسه حالی نه‌یه وارر؟

بونک ایچوندرکه انگلتره حرب عمومیده اڭ چوق بو نقطه‌یه اهمیت ویردی. اولا مکه امیری حسینی خروج وعصیان ایتدیردی؛ صوکره‌ده اونک قریشی وهاشمی اولدیغنی ایلری سوره‌رک بر طرفدن اونی دعوای خلافته سوق ایتدی، دیگر طرفدن‌ده اطرافه گوندردیگی آدملر واسطه‌سیله خلقی اوکا بیعته تشویق ایلدی. واقعا هند ومصر مسلمانلری امیر حسینک وظائف خلافتی ایفایه غیر مقتدر وخلافتک اساسلی بر رکنی اڭ مهم بر شرطی اولان قوتدن محروم اولدیغنی بیلدکلری ایچون حجازلی انتریقه‌لره اصلا اهمیت ویرمدیلر، اونی خلافته قارشی خروج ایتمش اولمقدن باشقه بر صفتله تلقی ایده‌میه‌جکلرینی عالمه اعلان ایلدیلر؛ فقط انگلتره بوندن طولایی یأسه دوشمدی، فتور گتیرمدی. وقتاکه انگلیز ونامناسنه چناق قلعه قاپولری آچیلدی؛ او زمان انگلیزلر عصرلردن بری آرقه‌سندن قوشدقلری غایهٔ خیاللرینه قاووشمقدن تولد ایدن عظیم سرورله انجه پنجه‌لرینی اسلامک قلبنه طاقدیلر.

دار الخلافه‌نک انگلیز طوپلرینک نفوذ وحاکمیتی آلتنه دوشمسی اوزرینه انگلیزلر آرتیق اسلام مسئله‌سنک حل ایدلمش اولدیغنه ذاهب اولدیلر. آرتیق خلیفه‌یی ایستدکلری گبی قوللانه‌جقلر، اونی بوتون قوای مادیه‌دن تجرید ایده‌جکلر، پاپالق گبی تهلکه‌سز بر حاله قویه‌جقلر، اسلامک استقلالنه بوسبوتون خاتمه چکه‌جکلر، اسارتلری آلتنده بولونان مسلمان ملتلر آرتیق بر دها باشلرینی قالدیره‌مییوب هیچ دوشونه‌میه‌جکلر، بو صورتله خلافت اسلامیه‌یی‌ده انگلیز سلطنتنک خادمی حالنه قویه‌جقلردی...

واقعا بر زمانلر انگلیزلرک بو غایه‌لری تحقق ایدر گبی اولدی. اسلامک افقلری سیم سیاه کسیلدی. قلوب اسلامیه‌یه فتور چوکدی. آرتیق استقلال اسلامک ابدیاً افول ایتدیگی فکرلری اورته‌لغی قاپلادی. فقط چوق گچمه‌دن جناب حقک عون وعنایتیله مسلمانلر عقللرینی باشلرینه طوپلادیلر، اللهک لطف وکرمنه صیغینه‌رق حرکته گلدیلر، سوڭ اوزره بولونان اسلام ییلدیزینی یکیدن پارلاتدیلر. هم او صورتله‌که بوتون اسلام عالمی او ضیا ایله مستنیر اوله‌رق سلامت یوللرینی گوره‌بیلدیلر.

شمدی آناطولی افقلرنده طلوع ایدن بو گونشک صاچدیغی نورلرک اوکنه بر بولوط چکمک لازم گلیور. آناطولی جهادی بوتون

اسلام عالمنده بر حرکت دینیه حصولنه باعث اوله‌بیلیر. کون کچدکجه مسلمان ملتلرینک تورکیایه توجه وتقربلری آلابیلدیکنه تزاید ایدییور، صمیمیلشییور، جدیت واهمیت کسب ایدییور. بناءً علیه اسلام آره‌سنده یکی بر فتنه احداث ایتمک لازم کلیور. مکه قونفره‌سی بر خلافت عربیه مسئله‌سنی ده اورته‌یه آتار، مسلمانلر آره‌سنه یکی بر فساد صوقولور. بو صورتله افکار اسلامیه تشتته اوغرار، مسئله‌لر خارجی براقه‌رق داخلی مسئله‌لرله اوغراشمه‌یه باشلارلر. بو صورتله اسلام استقلالنک انکشافنه، مسلمانلرک کندیلرینی طوپلامه‌لرینه میدان براقیلماز، اسلام حرکتی کندینه عقامته اوغرار.

دنیاده هرشی تصور اولنور وهرشیئه احتمال ویریلیر، فقط اسلامک کفار اسارتنده قالمسی، حاکمیت قرآنیه‌نک زوال بولمسی ایچون پیغمبر کزینک نسل شریفنه منسوبیت ادعاسنده بولونان بر ذاتک بو جنایتلره واسطه اولمسی انسان بر درلو حوصله‌سنه صیغدیره‌ماییور. عشق اولسون انکلیز دسیسه‌سنه! اسلامیتی طلوع ایتدیکی نقطه‌ده غروب ایتدیرمک ایچون ترتیبانه موفق اولیور. هم ده جناب رسالتمآبک نسل کریمنه منسوبیت ادعاسنده بولونان بر ذات واسطه‌سیله.

لکن بو، اسلامی یأسه دوشورمز. بالعکس انتباهنی تعجیل ایدر، عزمنی آرتیریر، فعالیتنی تشدید ایدر. عالم اسلام پک اعلا بیلیر که امیر حسین انکلیزلرک اجرتلی بر بنده‌سیدر. اونک خلیفه اولمسی شویله دورسون، مستقل بر حکمدار اوله‌بیلمه‌سنه بیله مادةً امکان یوقدر. چونکه حجاز قطعه‌سی، اوراده تأسس ایده‌جک بر حکومتک، حتی کندی طوپراغنی بیله مدافعه ایده‌بیله‌جک درجه‌ده پیدای قوت ایتمسنی تأمین ایده‌بیله‌جک منابع ثروتدن محروم بولونقده‌در. بو الکا نه زراعی، نه معدنی، نه صناعی بر الکادر. بوکبی شیلره الویریشلی اولان یرلر وارسه ده اورالری ابن السعود، ابن الرشید وسائره کبی مستقل بر طاقم امرانک اداره‌لری آلتنده اولوب امیر حسینک او یرلرده نفوذی قطعیاً جاری دکلدر. شوراسی ده وارکه بو سویلدیکمز منبت ومحصولدار یرلرک طار اولدیغی ایچون منتظم مملکتلری وجوده کتیرمه‌یه، ذی نفوذ حکمدارلره ساحهٔ حاکمیت تشکیل ایتمه‌یه مساعد دکلدرلر.

حقیقتده حجازک منابع ثروتی آسیا وآفریقاده‌کی اسلام مملکتلرنده موجود اوقاف اسلامیه تشکیل ایتمکده‌در. بویله بر چوغی انکلتره، فرانسه مستملکاتندن عبارت اولان بلاد اسلامیه‌دن کله‌جک تبرعات وحاصلات وقفیه ایله کچینه‌جک اولان بر دولتک قوی الشکیمه، حر و مستقل بر دولت اوله‌رق یاشایه‌بیلمسی، خلافت معظمه‌نک حقوقی شویله دورسون، کندی موجودیتنی مدافعه‌یه مقتدر اولمسی امکانی ناصل تصور اولونه‌بیلیر؟ انکلیزلرک پاره‌سنه عرض احتیاجدن باشقه ناصل اجرای حکومت ایده‌بیلیر؟

شو حالده بولونان بر حکومت حقوق اسلامیه‌یی مدافعه ایچون بر قونفره طوپلامه‌یه قالقیشیرسه بونک انکلیز قونفره‌سندن باشقه بر ماهیتی حائز اولامیه‌جغنی بیلمه‌ین عجبا تک مسلمان وارمیدر؟

فقط انکلتره ایچون نه یأس واردر؟ افکار تردد وتشتته دوشسون، اونک ایچون او ده کافیدر. لکن انکلیزلر امین اولسونلرکه بو کون اسلام عالمک بو طوزاقلره دوشمیه‌جک قدر کوزلری آچیلمش، انتباهلری کسب قوت ایتمشدر. امیر حسین ایسه جزای سزاسنی ان شاء الله یاقینده بوله‌جقدر. الا او قونفره‌نک طوپلانمه‌سنی بیله انکلیزلره نصیب ایتمیه‌جکدر. روح جلیل محمدی بو قدر حقارتلره، خیانتلره آرتق تحمل ایده‌مز.

اشرف ادیب

اسیانک غلیانی

(لوندره) ده منتشر (ذی نیرایست ـ شرق قریب) رساله سیاسیه‌سی ۲۸ نیسان تاریخلی نسخه‌سنده تورک ـ یونان حربنی موضوع بحث ایدرک مطالعات آتیه‌یی درمیان ایتمکده‌در:

« بو هفته ظرفنده دول متفقه دها مهم مسائل ایله مشغول اولدیغندن دولتلری علاقه‌دار ایدن تورک یونان منازعه‌سی خریطه خارجنده قالدی. بویله اولمسی جداً بادئ تأثردر. چونکه هر هفته‌لق تأخیر تورک مسئله‌سنک قطعی صورتده حلنی دها زیاده مشکلاته دوچار ایتمکده‌در. یونان مرخصلرینک (لوندره) قونفرانسی اثناسنده یونانستانک بویله بر ماهیتی حائز بر مسئله‌ده دول متفقه‌نک مداخله‌سنه تحمل ایتمیه‌جکلری خصوصنده‌کی اصرارلرینه تورکلرله کندی باشلرینه مشغول اولاق ایچون مساعده طلب ایتمش اولملرینه بناءً انکلتره و فرانسه حکومتلرینک توسطدن امتناع ایتدکلری آکلاشیلیور. ایتالیانک وضعیتی قونتارمه‌ده موفق اولاجغی بر وقار ظن اولونیوردی. فقط (غوناریس) اخیراً ایتالیا طرفندن بر توسط اجراسی مسئله‌سنی صورت رسمیه‌ده تکذیب ایتمشدر.

دول متفقه طرفندن شرق مسئله‌سنی تسویه خصوصنده وقوع بولان خطالرک جزاسنی چکن یونانستانه قارشی تأثر اظهار ایتمه‌مک مشکلدر. (سه‌ور) معاهده‌سنک موادی یونانستان لهنده وقوع بولان مدافعه‌لرک محصولیدر. یونانستان مرادینه نائل اولورجه کندیسنه ویریلان یرلری محافظه‌یه مقتدر اولدیغنی سویله‌یور. (وه‌نیزه‌لوس) ک یگانه خطاسی ازمیرک نابهنگام اشغالیدر.

بو اشغال منطق ومحاکمه دائره‌سندن مجهول ومعضلات ایله طولو بر ساحه‌یه انتقال ایدی. بوندن طولایی بوتون مسئله، یونانستان قدر دول متفقه ایچون ده شدید وقطعی حقیقتلرله قارشیلاشدی. یونان حکومت حاضره‌سی بو حقیقتلرله قارشیلاشمق ایسته‌میور. فقط ایر کیج بونلرله قارشیلاشه‌جقدر. دول متفقه بی طرف طوردیغندن یونانستانک

بریتانیاده‌كی دوستلری – كه بونلر چوقدر – یونانستانی بو حقیقتله پك كچكدن قارشیلاشمغه مجبور ایتمه‌لیدیلر. (سه‌ور) معاهده‌سنده‌كی یونان طرز تسویه‌سی هیچ بر وقت شرق قریبده صلحی تأمین ایده‌مزدی. بو معاهده وركلرك قدرت حیاتیه‌سنی حساب ایده‌مه‌دی و آناطولینك ماورای افق كورولكه تثبیت ایتمه‌دی. دول متفقه بو ایكی جهتده خطا ایتدی. فقط متمدن دولتلر وبالخاصه انكلتره تورك مسئله‌سنك، شرق وسطی و آسیای مركزینك آتیسیله وبتون اسلام عالمیله رابطه‌سی اولدیغندن امین اولملیدر. بناءً علیه بو كون حقیقت شو مركزده‌دركه یونانلر تجربهٔ حربیه‌ده نه درلو موفقیت احراز ایدرلرسه ایتسینلر دول متفقه یونانستانك بوتون آسیایی فعلاً غلیان وشورش ایچنده براقمانه مساعده ایده‌مزلر. یونانستان دها فضله بر تأخره میدان ویرمه‌دن بو جهتی تقدیر ایدرك دعواسی دول متفقه‌یه بلا قید وشرط ترك ایلرسه تهدیدن احداث ایتمش اولدیغی جدی مشكلاتهً علاوةً اونلرله محادله ایتدیكی تقدیرده نائل اوله‌جغی شرائطدن دها ای شرائط الده ایده‌جكندن امین اولملیدر.

شئون

«بر هفته‌لق الك مهم حادثات ووقایعك خلاصه‌سی»

آنقره:

میثاق ملی دائره‌سنده حركت ایتمك اوزره مجلسده بر مدافعهٔ حقوق غروبی تشكل ایتمشدر. مسائل مالیه‌دن دولایی استعفا ایدن هیئت وكیله‌نك تكرار انتخابنده یالكز عدلیه ومالیه وكیللری دكیشمشدر. انكلیز جاسوسی مشهور هندلی مصطفی صغیرك ورفقاسنك استقلال محكمه‌سنده دوام ایدن محاكمه‌سی ختام بولمشدر.

جبهه‌لر:

غرب جبهه‌سنك مختلف منطقه‌لرنده مصادمه‌لر، تعرضی كشفلر دوام ایتمكده‌در. عشق خطنك متعدد كوپریلری آقینجی مفرزه‌لرمز طرفندن برهوا ایدلمشدر.

یونانستان:

یونان اردوسنده آنارشی باشلامشدر. نفرلر ضابطلرینی قتل ایتمش، آوه‌روف بلا امر پیره‌یه كیتمشدر. ائتلاف دولتلری ممثللری یونان كیلرینی مرمره سواحلنی بومبارمان وابوللری تحری ایده‌میه‌جكلرینی، تبعهٔ عثمانیه‌دن اولان رومللرك حربه كیره‌میه‌جكلرینی، اشتراك حالنده اعداملرینه جواز بولندیغنی یونان مملكتنه تبلیغ ایتمشلردر. ازمیردن عودت ایدن غونارس اردو حقنده بدبینانه مطالعاتده بولونمشدر. دراخمی پك زیاده دوشمكده‌در. وضعیت مالیه چوق بحرانلیدر. آرناوودلق احوالی موجب اندیشه بر شكل آلمشدر. داخلده پك قاریشیقدر. قرالك استعفاسی، مجلسك فسخنی ایسته‌نیور. بوقدر مسائل قارشیسنده یونانستان بونالمشدر. غونارسك استعفاسی بكله‌نیور.

بالقانلر:

فرانسزلر سلانیكی صربستانه وعد ایتمشلردر. صربلرده سلانیك لیمانی یونانلیلردن ایسته‌مشلردر. بولغار چته‌لرینك فعالیتی اهمیت كسب ایتمشدر. ملی آرناوود اردوسی بیوك بر جدیتله تشكل وتكمل ایتمكده‌در. آرناوودلقده عثمانلی بایراغی تموج ایتمكده، جامعلرده آناطولی مجاهده‌سنك موفقیتنه دعالر ایدلمكده، آرناوودلر یونان حدودنده تحشیداته دوام ایتمكده‌درلر.

عالم اسلام:

بر طرفدن ابن الرشید، دیكر طرفدن ابن السعود، جنوبدن سیدادریس وامام یحیی قوتلری مكه اوزرینه یورومكده‌در. مدینه ایله طائفی ضبط ایتمشلردر. فیصل علی العجله مكه‌یه قوشمشدر.

بنغازی مجلس مبعوثانی آچلمشدر. ٦٩ اعضادن ٥٤ ی اهالی طرفندن انتخاب، ٧ سی حكومت، ٨ سنوسی طرفندن نصب ایدلمشدر. اعضا میاننده ایتالیان ویهودیلرده واردر. ریاسته سنوسینك یكنی صفی الدین انتخاب اولنمشدر.

فاسده ملی قوتلرله فرانسزلر آره‌سنده مصادمه‌لر دوام ایتمكده‌در.

هندده بویقوت اختلال هیئتلری وملیٔ عمومی یله قطع مذاكرات ایتمشدر. صوك لوندره قونفرانسنده نخی انكلتره‌نك حسن نیتله حركت ایتمه‌مش اولدیغنی ادعا ایدرك توركیانك اعادهٔ حرمت واستقلالی شرط اساسی اولدیغی نقطه‌سنده اصرار ایتمشلر، بغداد خطنی او ویلایتك تمامیله كنفیس ایتمه‌ری لازم كلدیكنی رمیان ایتمشلردر.

افغانلیلرك منتظم قوتلری هندستان حدودنه تعرض ایتمشلردر.

اوروپا:

انكلتره‌ده مدهش عمله غروی دوام ایتمكده‌در. كومور اوجاقلری یاقلمشلردر. فابریقه‌لرك استحصالاتی طورمشدر. بلچیقا، فرانسه، هولاندا، آلمانیا نقلیات عمله‌سیده انكلتره‌یه كومور ادخالنه ممانعته قرار ویرمشلردر. آمریقا بحریه افرادی طرفندن‌ده بر ضم وامری نشر اولنمشدر. ضرر یكرمی میلیون انكلیز لیراسنی كچمشدر. ایرلاندا اختلالجیلری ایقاع ایتدكلری سوء قصدلرده مختنق غازلری محتوی بومبالر استعماله باشلامشلردر.

آلمانیا بحران ایچنده‌در. رایخشتاغ ائتلافك اولتیماتومنی قبول ایتمشدر. یوقاری سیلزیاده اختلال اولمشدر. باویرا عسكری ترخیص وسلاحلری تسلیم ایده‌میه‌جكنی بیلدیرمشدر. اوستریانك آلمانیا ایله اتحادندن اندیشه اولنمقده‌در.

آمریقا مجلس عالیسی تعمیرات قومیسیونه اشتراك ایده‌جكنی بیلدیرمشدر. رئیس جمهورك دونانمانی تفتیشی انكلیزلر بیوك اهمیت ویرمشلردر.

قیزیل اردولر كمال اهمیتله تدارکات حربیه‌ده بولونمقده‌درلر. یاقینده عظیم ومهم ایشلر كوروله‌جكی بیان اولنمقده‌در.

آنقره: مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش كوندرلملیدر

مكتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره كوندرلدیكی زمانه‌یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلمسی رجا اولنوره

سبیل الرشاد

سنه ۱۰ ، ۱۳۳۰

آبونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لكی (۲۵۰)
آلتی آیلغی (۱۳۰)
غروشدر
نسخه‌سی ۵ غروش ،
سنه‌لكی ۵۲ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده .
اخطارات
آبونه بدلی پشیندر
مسلكه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور . درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز .

آبیمون اهدكم سبیل الرشاد
صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب
باش محرر
محمد عاكف
والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

۱۹ جلد ۲۸ مایس ۱۳۳۷ جمعه ایرتسی ۲۰ رمضان ۱۳۳۹ عدد ۴۸۲

جمعه نمازندن صوكره

دمین ، خشوعه واران بر قیام خشیتله ،
حضور خالقه طورمشدیكز جماعتله .
یارنجه قبه‌یی « الله اكبر ! » اقردی ،
بوشاندی یرلره سقفك سمای اسرایی .
اوكده جوشه كلن صفلرك تلاطمنی
كورنجه آكدم او دریالرك تزاحمنی :
كه دالغه‌لر كبی كمنام اولور نهایتده ،
بر سجود ایله عمان سرمدیتده .
صفوف آیاقده ایكن ، دالغه‌لر آیاقده ایدی ؛
خروش ایدنجه امامك ندای تحمیدی ،
سریلدی یرلره « یكپاره » بر جهان خروش .
كه امتداد مقابردی ، اویله دوشدی دوش .
او موجه موجه اوزانمش طوران حظائردن ،
طوبولدی اوردیكی بیكلرجه سینه‌نك بردن .
مزارلرك بو یوركلر دایانماز آهنكی ،
یوركلرده حزن انكسار یكرنكی ،
كتیردی جوششه عمان سرمدیتده ،
ختامه ایردی نهایت او سرمدی سجده :
زمینه رعشه ویرن بردن صدا كلدی ،
دمینكی دالغه‌لرك ، شیمدی ، هپسی یوكسلدی .
بو موج وموج عبودیتك توالیسی ،
سقوطی جبهه‌لرك ، صوكره‌دن تعالیسی ،
نمازده هم نیجه كوز یاشلریله آغلاتدی ،
هم اویله آغلانه‌حق بر حقیقت آكلاتدی ،
كه دیكله‌مزسه‌كز البته محو اولور ملت :
سزك فلاكتكز : تارمار اولان « وحدت » .
اكر یوركلریكز عینی حسله چارپارسه ؛
اكر او حس كبی « ملك » بر ده غایه‌كز وارسه ؛
ده‌ر دوشر بنه قالدارسكز ، امین اولیكز .
ده‌كه براكی تأمین ایدنجه قورتولورز .
او حالده وحدته حائل نه وارسه چكنه‌یكز . .
بو آریلق نه‌دن ؟ بر دكلی هرشیئكز ؟
بوتون بو تفرقه‌لر ، ایتسه‌كز برا ته‌كناه ،
ویره‌جككز نره‌دن كلدی . . یاعباد الله !
حضور حقده ناصل طوپلو طوردیكزدی دمین ؟
كلاهدر ، ایچمك آرتق ؛ عیدر ، ایله‌میك .
بو استراحه اویوب آزمی ویردیكز قربان ؟
شقاق ایچورمی ایدر ، ساده ، قلبكز ضربان ؟
نه‌دن اخوتكز بویله منحصر نمازه ؟
چقنجه حولی‌یه هركس نچون بوغاز بوغازه ؟
بش اون وطنسز ایچون ناره یاقاییك وطنی . .
حساب ایدك نه‌قدر بی كناهك آقدی قانی !

محمد عاكف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

« قل ان كانت لكم الدار الآخرة ...... فان الله عدو للكافرين . »

٢

بو آيت كريمه‌ده‌كى (تمنى) يى (تقدير) ايله تفسير ده جائزدر. لسان عربده بو معنا وارددر ، منى يعنى ماده‌سندن آلنمشدر . شاعرك حضور رسالتده انشاد ايتديكى :

لا تأمنن وان امسيت فى حرم — حتى تلاقى ما يمنى لك المانى
فالشر والخير مقرونان فى قرن بكل — ذلك يأتيك الجديدان

قطعه‌سنده اولديغى كبى كه (حتى تلاقى ما يقدر لك المقدر — مقدرك ، يعنى اللهك سنك ايچون تقدير ايتمش اولديغى عاقبته تلاقى اولونجه‌يه قدر) معناسنه‌در .

تمنى‌يى بشقه معنايه حمل ايتمك ايسه اسلوب قرآنك ، بلاغت قرآنك مساعده ايده‌مه‌جكى بر حركتدر .

بو آيت جليله‌نك مناقشه‌سنده مفسرلر طرفندن پك چوق سوزلر سويلنمش ، واقع اولان اعتراضلره ، شبهه‌لره جواب اوله‌رق لزومسز ، فائده‌سز تطويلاتده بولونيلمشدر . هيچ دوشونيلمه‌مشكه بو صورتله تصريحات زعمامزه ياردم ايديليور ، اونلرك قرآنه هجوم ايتملرى ايچون ميدان حاضرلانيور ، كتاب اللهك قدر بلنديني تنزيل ايده‌جك بر چوق سببيت ويريليور . هپسندن غريبى شودركه : بر تأويله طالدقلرى زمان اونى يا اصلى فصلى اولميان بر طاقم آثار ايله ، ياخود موضوع احاديث ايله تأييد ايتمك ايسته‌مه‌رك خطاى واقعى دها بدتر بر حاله صوقيورلر . شايد (تمنى) كلمه‌سى مفسرلرك شرحى كبى واضح وصريح اولسه‌يدى ، ابن عباس رضى الله عنهمانك سؤال وطلب معنالريله تفسير ايتمش اولديغى روايت ايدلمزدى . حالبوكه بو كلمه‌نك كلام عربده سؤال معناسنه كلديكى معروف دكلدر . [١]

آيت كريمه يهوديلرك اهل كتاب اولدقلرينه ودار آخرتك صرف كنديلرينه مخصوص بولونديغنه دائر اولان ادعالرينى رد ايديور . اونلرى مشركلر عدادينه صوقيور وحيات دنيايه اولان حرصلرينى كوستريور . اوت ، هيچ شبهه يوقدركه جناب حق توحيد و اونك پيغمبرلرينه ايمان ايله بنى اسرائيلك طاغايه طاپمالرينى ، عزيرى اللهك اوغلى عد ايتملرينى تأليف قابل دكلدر ؛ بو آچيقدن آچيغه شركدر .

ابو مسلم آيت كريمه‌يى بو صورتله تفسير ايديور . اونك رأينه كوره (ولتجدنهم احرص الناس على حياة ، وكذلك لتجدنهم من الذين اشركوا ...) تقديرنده‌دركه « اونلرى شبهه‌سز انسانلرك حياته اك حريصى بوله‌جغك كبى ، ينه شبهه‌سز مشرك بوله‌جقسين . . . » ديمك اولور . بو تأويل وجيه ، مقبول بر تأويلدر .

كلهم يهوديلرك عناد و طغيانى سائقه‌سيله دوشدكلرى ايكنجى ضلالتلرينه : بنى اسرائيل يا عليه الصلوة والسلام افنديمزله ، ياخود عمر بن الخطاب ايله جبريل حقنده مجادله‌ده بولنه‌رق « او بزم دشمنمزدر .. » ديورلردى . بونك اوزرينه (قل من كان عدواً لجبريل . . .) آيتى نازل اولدى .

يهوديلرى الزام ايچون قرآنك سرد ايتمش اولديغى حجتلرك خلاصه‌سى شودر : شرائع الهيه‌نك اصلى بودركه اوده الله ذو الجلالى توحيد ايتمك وكيزلى ، آشكار بوتون كناهلرى ، ناحق يره ظلمى تحريم ايلمكدر . بناءً عليه جناب حقك كتابلرنده ، وحيلرنده ، ال ياخود صوكره كوندرديكى پيغمبرلرنده ، جبريل ايله ديكر ملكلر آره‌سنده بو بابده ذره قدر فرق يوقدر . انبياء الهيه‌دن برينه قارشى عداوت بسله‌ين كمسه ديكرلرينك كافه‌سنه دشمنلق ايتمش اولور . پيغمبرلردن برينه قارشى كلن ، ياخود كتابلردن برينى طانيميان كمسه‌ده اللهه قارشى كلمش اولور . (ان الذين يكفرون بالله ورسله ويريدون ان يفرقوا بين الله ورسله ويقولون نؤمن ببعض ونكفر ببعض ويريدون ان يتخذوا بين ذلك سبيلا اولئك هم الكافرون حقاً واعتدنا للكافرين عذاباً مهينا والذين آمنوا بالله ورسله ولم يفرقوا بين احد منهم اولئك سوف يؤتيهم اجورهم وكان الله غفوراً رحيما . = او كمسه‌لر كه اللهه ، ونك پيغمبرلرينه ايمان ايتمزلر الله ايله پيغمبرلرى بربرندن آييرمق ايسترلر و [پيغمبر]لردن [بر] قسمنه ايمان ايدرز ، بر قسمنه ايمان ايتمه‌يز ديرلر و بو صورتله كفر ايله ايمان آره‌سنده وسطى بر يول طوتمق ايسترلر ، ايشته بونلر تماميله كافردرلر . بز ايسه بو كافرلره كنديلرينى تذليل ايده‌جك بر عذاب احضار ايتمشزدر . او كمسه‌لر كه اللهه اونك پيغمبرلرينه ايناندير و بونلردن برينى ديكرلرندن آييرمازلر ، جناب حق بونلرك اجرلرينى كنديلرينه ويره‌جكدر . الله غفوردر ، رحيمدر .)

بناءً عليه بنى اسرائيلك قالقوبده پيغمبرلردن آنجق بر قسمنه ايمان ايتمسى قطعيا كفردر . بونلرك جبريله دشمن اولملرى‌ده بو ماهيتده‌در . زيرا جبريل حامل وحى الهيدر . كنديسندن بر شى تبليغ ايتمز وايده‌مز . اوكا هجوم اللهه قارشى هجومدر .

بنى اسرائيلك عليه الصلاة والسلام افنديمزله جبريل مسئله‌سنده بو قدر مهم مجادله‌لرده بولونمالرى ، ملائكه‌ى بربرلريندن آييرمالرى ، كفردن ، هذياندن باشقه بر شى دكلدر . اونلرى بو كبى بوشه دوشورن سائق اولا حق و حقيقته اولان بغضلرى ؛ ثانياً شايد قرآنه منقاد اولورلر ، عليه الصلاة والسلام افنديمزه ايمان ايدرلرسه ، عربك دها اول اسلامى قبول ايتمش اولمسى و فى سبيل الله جهادده بولونماسى سببيله كنديلرينه رجحان قازانه‌جغندن خوفلريدر .

اكر بونلرك بصيرتلرى ضلال ايله پرده‌دار اولماسه‌يدى كوروررلر و بيليرلردى كه جبريل روح القدس الاميندر ؛ وظيفه‌سى بو رسول امى‌يه آيات قرآنيه‌يى تبليغ ايتمكدر .

شيخ عبدالعزيز چاويش

---

[١] طبرى ـ جزء اول ـ صحيفه ٣٢١

مدارس علمیه امتحانلری حقنده تعلیماتنامه

ماده ۱ — هر سنه صنف امتحانلری اجرا ایدیله‌جکندن قرعه امتحانلری ملغادر .

ماده ۲ — امتحانلره عمومیتله حزیرانده ، یالکز بلاد خارجه‌ده مایسده باشلانیر .

ماده ۳ — عربی العباره اولان درسلر ایچون تام نومرو یکرمیدر . دیکر درسلر ایچون اوندر . ترفیع صنف ایچون عربی العباره اولان درسلردن سکزدن ، دیکرلرندن درتدن دون اولمامق شرطیله اس میزان تام نومرولر یکونینك نصفندن برفضله‌سیدر .

ماده ٤ — ایکی درسدن حد اصغریدن دون نومرو آلانلر اکمال امتحاننه تابع طوتولور ؛ اوچ درسدن دون اولانلر صنفنده ابقا ایدیلیر .

ماده ٥ — متعاقبا ایکی سنه ترفیع صنف ایده‌مه‌ینلرك قیدی ترقین ایدیلیر .

ماده ٦ — بر سنهٔ درسیه ظرفنده اوچ ماه دوامسزلغی کورولن طلبه صنفنده ابقا ایدیلیر .

ماده ٧ — برمعذرته مبنی امتحانه کیره‌مه‌ین طلبه صنفنده ابقا ایدیلیرسه‌ده ایکنجی سنه امتحانه داخل اولدیغی حالده صنفنده قالقله قیدی ترقین ایدلمز . بلامعذرت امتحانه داخل اولمایان وسنهٔ درسیه ظرفنده اوچ ماه دوامسزلقندن ناشی ابقا ایدیلن ایکنجی سنه‌دخی قالقله قیدی ترقین ایدیلیر .

ماده ٨ — قسم اول امتحانلری علی الاك بیوك ملکیه و عسکریه مأمورلریله قاضی وانجمن علمیه‌دن متشکل برهیئتك انتخاب ایده‌جکی اوچ و هر فنك مدرسی‌ده داخل اوله‌رق درت ذاتدن مرکب بر هیئت علمیه و قسم ثانی امتحانلری‌ده فقرهٔ اولاده‌کی ذواته برابر مدافعهٔ ملیه وکالتندن کوندریله‌جك برکه جمعاً بش ذاتدن متشکل برهیئت ممیزه طرفندن اجرا ایدیلیر .

⁂

تأجیل قانوننك طلبه‌یه عائد موادی

١ — بالعموم مکاتب عالیه وتالیه وتالی درجه‌ده زراعت و اورمان مکتبلریله رسمی دارالمعلمین ودارالخلافة العلیه طلبه‌لری ، ائمه مدارس مداومیننك خدمت فعلیه‌سی اکمال تحصیللرینه قدر تأجیل اولور . اکمال تحصیلدن صوکره خدمت مقصوره‌سنی ایفا ایتمه‌ینلرك تعیین اولنه‌جقلری معلمکلکله حائز استثنا مأموریتلری نظر اعتباره آلنیر . مدارس علمیه مداوملری احتیاط صنفنه نقل ایلدن بر سنه اول خدمت مقصوره‌یی بعدالایفا تحصیللرینه دوام ایتمك اوزره تأجیل اولنورلر .

٢ — بالعموم مکاتب رسمیه ایله معارف وکالتنجه مصدق مکاتب خصوصیه‌نك مدیر و معلملریله تدریسات ابتدائیه مفتشلری و ائمه مدرسه‌لری ودارالخلافة العلیه مدیر ، مفتش ومدرسلری ومدارس علمیه مدرسلری مأموریتلرینك دائمی مدتجه بو سفربرلکده صوك مرتبه‌یه داخل ایدلمك اوزره تأجیل اولنورلر .

٦ — الیوم سلاح آلتنده بولونوب ده اشبو قانونده مصرح مساعده‌دن استفاده ایده‌بیله‌جك اولانلر سلك مأموریتلرینه عودت ایتمك شرطیله ترخیص اولنورلر .

ممالك مشغوله‌ده یونان مظالمی

سکز آیدن بری بالیکسریده یونانلیلر الندە اسیر وموقوف قالدقدن صکره تچلرده فراراً انقره‌یه کلن قره‌سی مبعوث محترمی ابراهیم جودت بك کچن کون اداره‌خانه‌مزی زیارت ایتدیلر . کندیلریله اوزون اوزادیه قونوشدق . ابراهیم بك یونان مظالم وشناعتنی آکلاتمقله بتیره‌میور . کوروشدکلرمزك زبده‌سنی مسلمانلرك انظار انتباهنه عرض ایدیورز . دشمن اسارتی آلتنده بولونان مسلمان قارداشلرمزك نه حالده بولوندقلرینی کورملی‌ده اونلری قورتارمق ایچون بوتون مسلمانلر حرکته کلیدر .

اسارت وموقوفیت :

ابراهیم بك اولا اسارت وموقوفیتك صفحاتی حقنده شو ایضاحاتی ویردیلر :

— بیلیرسکز که ازمیرك فاجعهٔ اشغالی متعاقب مملکتمزده برمدافعه تشکیلاتی باشلامشدی . بوتشکیلات صرف خلقك ایمانی سایه‌سنده تام اون درت آی یونانلیلره قارشی مقاومت ایتدی . هرکس کرك مالاً ، کرك بدناً امکانك صوك مرتبه‌سنه قدر دین ووطن اوغرنده چالیشدی . فقط بالنتیجه مغلوب اولدیغمز ایچین کوزه‌مزه کستلرمزه وداعه باشلادق . ایشته بالیکسری ده بو صورتله ٣ حزیران ٣٣٦ تاریخنده یونانلیلر طرفندن اشغال ایدیلدی . بن رجعت اثناسنده قافلهٔ مهاجرینك صوکنده اولارق صوصغرلیغه دوغرو کلیوردم . اطرافك چرکس چته‌سی طرفندن چویریلدیکنی کوردم . چته بنی أسیر ایده‌رك آرقامزدن ایلریله‌مکده اولان دوشمان سواری مفرزه‌سنه تسلیم ایتدی .

— چرکسلرك حقکزده برخصومتی‌می واردی افندم ؟

— خایر ، چرکسلرك هپسی حقنده خصومت اسناد ایده‌مم . بکا باشلیجه خصم اولانلر (آنزاوور) لك دوکونتیلری ایدی . چونکه آنزاوورك لوازم اوزرینه وقوع بولان حرکتلرندن برنده بنده تعقیب وتنکیل قوتلری آره‌سنده بولونمش ، بالخاصه معصوم تورکلرك الندن آلدقلری حیوانات وأشیایی استرداده مأمور اولمشدم . اووقتدن بریدرکه عاصی دوکونتیلری بنده‌کزه قارشی شدتلی برغیظ بسله‌یورلردی . بوندن باشقه ملی مدافعه عملرینی آنانلر آره‌سنده عاجزیکزده بولونمقده

اولدیغمدن بومدافعه‌یی بوغمق ایسته‌ین آنزاوورجیلرك شخصم حقنده‌کی خصومتلری بو نقطه‌دن‌ده پك طبیعی اولمق لازمدی .

— بیان بویوریلان چته هانکی چته ایدی ؟

— حیدرلی نوری چته‌سی . بو آنزاوورك اك معتبر آدملرندندر .

— بو چته سزی نه‌ده یونانیلره تسلیم ایتدی ؟

— آنزاوورجیلر بالخاصه رجعت اثناسنده یونانیلرك پیشدارلری اولارق اجرای ملعنت ایدیورلردی . بونلر، واللی مهاجرین قافله‌لرینی، معصوم وبی‌کناه برچوق زواللی دینداشلرمزی‌ده یوللرده صویدیلر .

— یونانیلر ذات عالیکزه نه کبی معامله‌ده بولندیلر ؟

— بونی تخمین ایتمك مشکل دکلدر ، ظن ایده‌رم . دیکرلر آلتنده دوغروجه بالیکسری‌یه کوتوردیلر . یونان قوماندانی دائره‌سنده کونلرجه آچ ، صوسز براقدقدن ، اشکنجه‌لر یاپدقدن صوکره زندانه قویدیلر . اوراده‌ده هر کیجه‌نوبتله اجرای تعدیات ایتدیلر .

مسلمانلری توقیف واعدا :

— ذات عالیکز کبی دیکر موقوفلرده وارمی ایدی ؟

— واردی . بالیکسری علماسندن دارالخلافه مدرسه‌سی مدیری یانجبارلی زاده خلیل فوزی افندی ایله حمیتلی اشراف‌زاده‌دن ... افندی ده بنمله برلکده موقوف ایدیلر واونلرده — که ایکیسی‌ده آلتمش یاشنده محترم آدملردر — عینی تعدیاته معروض بولونیورلردی .

— یونانیلرك مسلمانلر آره‌سنده توقیف ایتدیکی ذوات بونلردن عبارتمی ؟

— خیر ! بزکویا عبرت مؤثره اولمق اوزره سنه‌دی مملکتمز ایچنده اعدام ایتمك فکریله آلیقونلمشدق . دیکر برچوق حمیتلی قارداشلریمز وار ، که بونلر ازمیره وآتنه‌یه سوق ایدیلدیلر . بعض قارداشلریمزده قصبه خارجلرنده جاناوارجه کسیله‌رك جسدلری اورتادن قالدیرلدی . یونانیلرك اك بویوك هدفی منورلرله اغنیادر . قافاسی دوشونن ، بر آز ثروته مالك اولان کیم وارسه هپسنی برروسیله امحا ایتدیلر وحالاده ایدییورلر . بالیکسرده بالخاصه (۲۷) قارداشمز بوکون اولومه محکوم برحالده‌در . زواللیلر دائمی نظارت آلتنده بولونیورلر . بو محترم ذوات مملکتك اك زنکین آدملری ایدی . بوکون آلامنده ، آووچلرنده برشی براقیلمادیغی ایچین عادتا تسئل ایده‌جك درکه‌یه کلمشلردر .

مقدساته وقادینلره تجاوز :

— یونانیلر مقدساته وقادینلره‌ده تجاوز ایدییورلرمی ؟

— صورمایه حاجت‌می‌وار ؟ زمان اولویورکه مؤذنلر مناره‌لرده اذان اوقونه‌میور ، پالیقاریالرك قورشونلریله تهدید ایدیلیور . قادینلره یاپیلان تجاوزلرك درجه‌سنی آکلامق ایچین سزه یالیکز برمثال عرض ایده‌یم : یونانیلر (بهیجه) اسمنده براسلام قادیننی جبرا اوندن آلاراق قوماندانلق دائره‌سنه کوتورمشلر ، مسلمانلرك شدیده رجالرینه رغماً بوقادینی زورله تنصر ایتدیرمشلردر . قادینلره قورع یلان امرضلر یوزندن بر قاچ اسلام کنجی یونان ضابطلریله نفرلرینك بضیرینی علناً اولدورمش . فقط زواللیلرده درحال اعدام ایلمشدر .

قادینلرك سوقاقده کزمه‌لری ، حق قومشو اولرینه کیدوب کلمه‌لری ممکن دکلدر . چونکه درحال پالیقاریالرك تعرضنه دوچار اولویورلر . هله کویلرده یابالا بوقبیل تجاوزات تویلری اورپه‌رتك درجه‌لرده‌در .

اسلام مؤسسه‌لرینی یاغما وتخریب :

— مکتبلر نه حالده ؟

— مکتب نامنه برشی قالمامشدر ، هپسی یونانیلر طرفندن صویولدقدن صوکرا قاپاتیلمشدر . لیلی دارالمعلمین سلطانی مکتبلرنده‌کی بیکلرجه لیرالق آلات ولوازم فنیه وتدریسیه آتنه‌یه نقل ایدلدی . یونانیلر یالکز مکتبلری دکل ، بوتون مؤسسات رسمیه وملیه‌مزی‌ده صویمشلر ، مملکتمزدن وغونلر طولوسی اشیا آشیرمشلردر . یوللرده تلغراف وتلفون تللری قالمامشدر ؛ هپسی آتنه‌یه طاشینمشدر . بونلردن صرف نظر ، کون برچوق اولرده‌کی خالی ، کلیم وصندالیه کبی اشیا بیله براقیلمامشدر . مملکتده بالخاصه حیوانات نامنه برشی قالمامشدر .

یرلی رومر وارمنیلرك وضعیتی ؟

— سؤالکزه جواب ویرمزدن اول سزه وطنداشلریمز حقنده اولجه ... لرك ناصیل مدنی وانسانی معامله‌لرده بولوندقلرینی سویلیه‌یم : لواء داخلنده روم وارمنیلرك مقداری یوزده بش نسبتنده‌در . مسلمانلر هرنقطه نظردن حاکمدر . بالقان حربنده ، عمومی محاربه‌دن طوتوکزده ازمیرك وحتی مملکتمزك اشغالنه قدر خرستیانلرك برچوق فنالقلرینه معروض قالدیغمز حالده مقابلنده هیچ بر مقابله‌ده بولونمامشدق . شمدی‌یه قادار لوامزده تك بر رومك بورنی قانامامشدی، تك بر رومدن اعانه وسائره نامیله برشی آلمامشدق . حالبوکه مملکتمز اشغال ایدیلیر ایدلمز ملعونلر سلاحلرله ، بیچاقلرله مسلمانلری قتل عام یاپمغه قالقیشمشلر ؛ برکت ویرسین‌که قورقولرندن بوکا موفق اولامامشلردر . ارمنیلرك یاپدیغی فنالقلر ایسه‌دها رذیلانه وملعونانه‌در .

— خرستیانلردن یونان اردوسنه کیره‌ن وارمی ؟

— طبیعی دکلمی ؛ فقط ایلك (این اوکی) ظفرندن صوکرا بر قسمی عودت ایتدی . شیمدی مملکتده بیله طورمایه جسارت ایده‌مه‌یورلر ، قورقویورلر .

این اوکی ظفرینك تأثیری :

— این اوکی محاربانی بالیکسرده ناصیل تلقی ایدیلدی ؟

— اشغال زماننده بری هر کون ، هر ساعت ، هر دقیقه ذاتاً -

اون بش ، یکرمی ساعت مسافه‌یه قادار اوزاق و بو کون یونان اشغالی آلتنده بولونان حمیتلی کویلولرمز عادتا خرسزلق ایدر کبی اموال أمیریه‌لرینی (طورسون بك) تحصیلدارلرینه تسلیم ایدییور ومقابلنده مقبوض آلیورلر ! . . . أساساً او کویلرك تحصیلدارلرى ده طورسون بکه التحاق ایتمشدر . . .

مسلمان قوملرك حقوق بين المللیه دائر

تورکیه بویوك ملت مجلسی دولتیله افغانستان دولتنك مناسبات کیاسیه [*] یه کرشمه‌سی وسیلهٔ حسنه سیله

قرون اولی‌ده الك مکمل منظومهٔ حقوقیه‌یی رومالیلر ابداع ایتدکلری کبی ، قرون وسطی‌نك الك مکمل منظومهٔ حقوقیه‌سنی ده مسلمانلر تأسیس ایله‌مشلردر . روما حقوق ، اقوام خرستیانیه‌نك قوانین محرره‌سنه حالا الك فیضلی بر منبعدر ؛ شریعت اسلامیه ، الیوم اقوام مسلمه‌نك اکثر مناسبات حقوقیه‌سنی تنظیم ایتمکده‌در .

اوروپالی خرستیانلر ، روما قوانینی جرمن عرف و عادتلریله مزج و حیاتك تولید ایتدیکی احتیاجلری تطمین ضمننده زمانك تبدلیه احکامك تغیری اساسنی بالفعل تطبیق ایده‌رك ، بو کونك اوروپا حقوقنی احداث و بوکا مستند قوانینی وضع و تدوین ایتمشلردر .

اوروپا اقوامنك منظومهٔ حقوقیه‌سنده حقوق ، بر طاقم اقسامه آیرلمشدر ؛ و بو قسملردن بریسی ، بين الدول مناسباتنده حقوق ووظائف متقابله‌یی تعیین ایدن قواعدك مجموعیدر ؛ بو شعبهٔ حقوقك اسمی عثمانلی تورکجه‌سنه حقوق بين الملل ، حقوق بين الدول ، یاخود حقوق دول تعبیرلریله ترجمه اولونمشدر .

شریعت اسلامیه ، حقوقی دیکر بر نقطهٔ نظره کوره تقسیم ایتمش اولدیغندن ، شریعتك اقسامی آره‌سنده حقوق بين الدول عنوانلی بر شعبهٔ حقوقه تصادف اولونماز . بونکله برابر ، حقوق بين الدوله عائد مسائلی شریعتك نظردقته آلوب حل ایتمك مجبوریتنده قالمش اولدیغی جای تردد اولاماز : جهانك بر قسم مهمنی شامل اولوب ، خیلی یوکسك سویه‌ده خصوصی بر مدنیت تأسیس ایتمش و فعلاً مستقل برقاچ دولته آیرلمش اولان عالم اسلامده ، کرك مسلمان دولتلرك کندی آره‌لرنده ، کرك مسلمان دولتلرله غیر مسلم دولتلرك مناسباتنده حقوق ووظائف متقابله‌یی تعیین ایدن بر طاقم قواعدك وجود بولمامه‌سی ممکنمیدر ؟

مع مافیه ، اوروپا علوم و معارفندن استعاره طریقیله حقوقدن

[*] (الکیاسة) : فراسه وزننده ذکا و فطانت معناسنه‌در که حمق و بلاهت مقابلیدر . عقل و رشد و فطانتده بر آدمه غالب اولق معناسنه‌در . بنه‌بواساسدن (الکیس) : جید وزننده ظریف و زیرك آدمه دینور . (التکیس) : تفعل وزننده ذکا و ظرافت معناسنه‌در . (المکایسه) ذکا و ظرافت خصوصنده مغالبه ایلمك ، یعنی زیاده‌لك ادعا ایلمك معناسنه‌در . (قاموس ترجمه‌سی ، ١٢٥٠ طبعی ، جلد ٢ ، صحیفه ٢٨٦)

بحث ایدن معاصر عثمانلی مؤلفلری ، اقوام نصرانیه‌نك حقوق بين المللنه مقابل ، اقوام اسلامیه حقوق بين المللنی آراشدیروب تنظیم و تدوین ایتمه‌مشلردر .

عثمانلی تورکجه‌سیله حقوق بين الدولدن باحث اوله‌رق ایلك انتشار ایدن اثر ، غالبا رفعت بکك « حقوق عمومیه » عنوانلی کتابیدر . ١٢٨٥ سنه‌سی پاریسده داش باصمه‌سیله طبع ایدلمش اولان بو مختصر کتابك اوستنده متواضعانه « ترجمهٔ رفعت » دیه یازیلمش ایسه‌ده ، پرادیه فوده‌ره (= Pradier - Fodéré) دن مترجم اصل « کتابك هر فصلنه مواد محتویه‌نك خلاصهٔ احکامنی مصدق اولمق اوزره بر آیت محکمه » و کتابك ابتداسنه « علی العموم حقوقك اساس و ماهیتنه دائر ترتیب ایدلمش بر لایحه » بالذات رفعت بك طرفندن یازیله‌رق علاوه اولونمشدر . ــ اشبو لایحه‌ده‌کی مطالعاتدن پك صریح بر صورتده آکلاشیلیرکه کاتبی بشارده [?] سعادتلو رفعت بك افندی ، اصل کتابی عیناً لسانمزه نقل ایله اکتفا ایتمیه‌رك ، ترجمه‌سندن بعض ثمرات اجتماعیه و نتائج عملیهٔ سیاسیه بکلمشدر ؛ مشار الیهك مقصدی ، شرع شریفه مغایر اولمدیغنی ادعا ایتدیکی اوروپا حقوق عمومیه‌سنك عثمانلی هیئات اجتماعیه‌سنجه قبول ایدلمه‌سنه و عثمانلی تشکیلات سیاسیه‌سنك او حقوق دائره‌سنده اصلاح و تنظیم اولونمه‌سنه دلالتدر [١] . ذاتاً معاصری اولان تنظیماتجیلرك جمله‌سی بو غایه‌یی تعقیب ایدرلردی . بناءً علیه بو اثرنده منابع شرعیه‌دن خصوصی بر اسلام حقوق بين الدولنك استخراج و تنظیمی قابل اولوب اولمادیغی مسأله‌سنی تدقیقه بالطبع لزوم کورمه‌مشدر .

صدر اسبق ابراهیم حقی پاشا مرحوم ، « مدخل حقوق بين الدول » عنوانلی اثرینك مقدمه‌سنده ، مملکتمزده حقوق بين الدوله متعلق انتشار ایتمش اثرلری صایارکن ، رفعت بکك کتابندن صوکره یازون اثلخنا اوطوقارك « حقوق ملل » نام اثرینی ذکر ایدییور . بر اجنبی طرفندن یازیلمش بو اثری ، منظور عاجزانه‌م اولمامشدر . دها صوکره‌لری میدان انتشاره چیقان (= Calvo) قالو ونك Le Droit

---

[١] « کتابك هر فصلنه مواد محتویه‌سنك خلاصهٔ احکامنی مصدق اولمق اوزره بر آیت محکمه ایله تأیید ویردم . بوندن مرادم عصر ارسطودن فرانسه‌نك انقلاب اعظمی زمانه کلنجه‌یه قدر دستبرد عقول ایله سرائر خانهٔ خفادن میدان ظهوره کلان قواعد ازلیهٔ حق و معدلتك شرع قدیم و قرآن کریم ایله مؤید اولدیغنی کوستروب دین مبین احمدینك بعض جهلانك ادعاسی وجهله حاشا مانع ترقی اولمادیغنی بو وسیله ایله دخی میدانه قویمق و بونجه اعصارك حاصل تجاربی اولوب هر جمعیت بشرك خصوصیله زمانمزده شرط اعظم بقاسی اولان قواعد مشروحه‌نك دول اسلامیه‌ده دخی اذهانه ایوجه یرلشه‌رك خالصانه قبول و اجراسنه لزوم کورینه‌جك زمان ایچون شمدیدن یالکز بر نقطهٔ استناد حاضرلامقدر . » (صحیفه : ١٠ ، ١١)

international théorique et pratique نام اثرندن اقتباس صورتيله تأليف ايدلمش بولونان حسن فهمي پاشا مرحومك «تلخيص حقوق دول» آدلي كتابنده دخي بزي علاقه‌دار ايدن مسأله وضع و تدقيق اولونمش دكلدر.

ابراهيم حقي پاشا، ١٣٠٣ تاريخنده نشر ايتديكي «تاريخ حقوق بين الدول» نده موضوع بحثمز اولان مسأله‌يه ياناشمشدر؛ كتابنك مدنيت اسلاميه‌دن باحث قسمنده ديبوركه: «مقصد عاجزانه‌م انسانيته مدار مفخرت اوله‌جق هر خصوصده فوق العاده ترقي ايدن ملل اسلاميه‌نك قرون وسطى‌ده غربيونه هر وجهله فائق اولديغني و بناءً عليه مدنيتي بو قدر ايلرولمش ملتلرك بين الدول معاملاتنده رعايتي مقتضي اولان قواعدجه جهل تام ايچنده بولنمه‌لري و بو بابده تدقيقات و تأليفاتده بولنمه‌مه‌لري محال بولنديغني كوسترمكدر. فقط نه چاره‌كه حكماى اسلاميه‌نك آثارندن بر چوغي معدوم اولمش و بر قسمي‌ده كتبخانه كوشه‌لرنده مستور قالمش اولمغله و بو خصوصده بيان معلومات وسع عاجزانه‌مك فوقنده اولوب بو بابده آثاري تتحري قدماى اسلامك حقوق بين الدول خصوصنده دخي غربيونه رجحاني اثبات ايتمك علماى كرام حضراتنه عائد بر وظيفهٔ مقدسه‌در.» (صحيفه ٣٧، ٣٨) حقي پاشا، مسأله‌يي كورمش و اورته‌يه چيقارمش اولمغله برابر، حلنه قالقشمامش، متواضعانه بر ادا ايله ايشي «علماى كرام حضراتنك» صرتنه يوكلتوب، صيريليويرمشدر...

علي شهباز افندي‌يه كلنجه، مرحومك مكتب حقوقده تقرير ايتديكي «مفصل حقوق دول» درسلرندن طوپلانمش نوطلرك نسخهٔ مطبوعه‌سنه نظراً، مشار اليه حقوق دولك بر خرستيان حقوق دولي اولديغني ايما ايتمكله برابر، بر اسلام حقوق دولي اولوب اولماديغني آراشديرمامشدر؛ يالكز عموميتله حقوق دول مؤلفلرندن بحث ايدركن: «اندلسلي ابو الهدايه (وفاتي ١١٩٦ م.) نك اون فصلي شامل كتابيله محمود المحبوبك «وقايه و برهان الشريعه» نام اثري (تأليفي: ١٢٨٠ م.) حقوق دول عموميه حقنده مباحث كثيره و مهمه‌يي محتويدر» ديبور و مراد ايتدكلري مبحثه‌دن بعضلريني ذكر و تعداد ايليور [١].

ابراهيم حقي پاشا و علي شهباز افندي‌دن صوكره، حقوق بين الدول ايله مشغول اولمش عثمانلي حقوقشناسلرندن محمود سعد افندي ايله علي و عثمان سرمد بكلر، «حقوق دول» آدلي كتابلريني، همان عيناً بون فيس (Bonfils =) دن ترجمه ايله اكتفا ايتمشلر و موضوع بحثمز اولان مسأله ايله اصلا مشغول اولمامشلردر. خواجه محمود اسعد افندي مرحوم، علوم شرعيه متخصصلرندن عد اولوردي.

---

[١] شهباز افنديك تقريرندن عموميتله چوق ناقص و خطالي طوپلانمش اولان نوطلرده، سالف الذكر مسلمان مؤلف و كتابلرك اسملري بوسبوتون قاريشيق و ياكلشدر. بونكله برابر، آكلاشيليوركه بالذات شهباز افندي‌ده بو مبحثه دائر معلوماتي ف. هولتسندورف و آ. ريويه‌نك «حقوق ملله مدخل» عنوانلي اثر مشتركلرندن اقتباس ايتمش و شرق منابعندن تحري و تدقيق ايلمه‌مشدر. في الواقع اشبو اثرك فرانسزجه طبعنده شويله دينيليور: «مؤلفي ١١٩٦م ده وفات ايدن هدايه‌لر (Les Hidayah =) نام كتاب، اون فصلده

مدرسه‌نك مجاز محمود اسعد افنديك، ملكيه‌دن ديپلومالي حقي پاشا قدر اولسون، مسأله مبحوث عنها‌يه التفات ايتمه‌يه‌رك، بر فرانسز مؤلفي مطيعانه تعقيب ايتمش اولمه‌سي، شايان حيرتدر. محمود اسعد افنديدن غيري «علماى كرام حضراتندن» ده «كتبخانه كوشه‌لرنده مستور قالمش» آثار فقهيه‌دن، عموميتله حقوق دوله، خصوصيتله اسلام حقوق دوله دائر احكام استخراجنه چاليشانلر بولونديغي معلوممز اولمامشدر. محمود اسعد افندي حياتنك صوك سنه‌لرنده «تاريخ علم حقوق» عنوانلي بر حقوق حرب حقنده پك واضح احكامي احتوا ايدر. مع مافيه اندلس عربلرينك دور ذهبي اثناسنده، ١٢٨٠ م تاريخنه طوغري اسپانياده انتشار ايدن وقايه‌لر (Les Vikayah =)، مذكور هدايه‌لردن دها مكملدر. اكر مؤلفك سوزي معتبر اولديغي و كتابي قوهٔ تشريعيه‌نك امريله يازلمش بولنديغي قبول ايديليرسه وقايه‌لر، عربلر طرفندن حقوق حربك اك قديم تدويني (قوديفقاسيوني) عد ايديله‌بيلير.» (فرانسزجه متنده، صحيفه ٢٧٠) ه لقندروف، حاشيه‌سنده وقايه مؤلفنك برهان الشريعه محمود المحبوب نامنده ذات اولديغني بيان ايدييور. — شهباز افنديك پك بيكانه‌سي ايمش كبي بحث ايتديكي «الهدايه» و «الوقايه»، عالم اسلامده پك مشهور واليوم مدارس اسلاميه‌نك اكثريسنده اوقوديلان واوزرلرينه يوزلرجه شرح و حاشيه و تعليقات يازلمش اولان قلاسيق كتب فقهيه‌دندر. برنجي كتابك اصل اسمي «هداية في الفروع» اولوب مصنفي شيخ الاسلام برهان الدين علي بن ابي بكر المرغيناني الحنفي‌در. ٥٩٣ سنهٔ هجريه‌سنده وفات ايتمشدر. ايكنجيسنك اسم مفصلي «الوقاية الرواية في مسائل الهداية» در؛ مصنفي امام برهان الشريعه محمود بن صدر الشريعة اول عبد الله المحبوبي الحنفي‌در. تقريباً هجري ٦٥٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. مرغينان، فرغانه‌ده، و محبوب كاشغر جوارنده بر قصبه اسمي اولديغندن هر ايكي مصنف توركستانليدر. هيچ بر يسي هولتسندورفك و بلاتدقيق اوكا پيرو اولان عثمانلي محررلرينك ظن ايتدكلري كبي اندلسلي دكلدر. وقايه عثمانلي توركجه‌سنه نثراً قوردافندي طرفندن، نظماً‌ده دولت اوغلي يوسف افندي طرفندن ترجمه اولنمشدر. متنلرك عربجه‌لري، هندده، مصرده، استانبولده برقاچ دفعه طبع اولونمشدر.

قهرمان اوردومزك ورودينه دعا وانتظار ايدن مسلمانلر بر محاربه‌لری پك بويوك بر علاقه ايله تعقيب ايدييورلردی . يونانليلرك هيچ بر تبليغه اينانمايورلردی . مظفريتمز تماماً تحقق ايتدكدن صوكرا آرتيق هيچ بر مسلمان سرورينی كيزله‌يه‌مه‌دی . اوفاق ، تفك تظاهراتده بيله بولوندی . فقط يونانليلر ويرلی خريستيانلر خوف ، هيجاندن كنديلرينی قورتارامديلر وحالا ده قورتارامايورلر . بركيجه آراصيره‌لری ايكی ـ يونانليلر قصبه جوارنده طوپ ، مترالیوز وتفنك آتمايه باشلامشلاردی . هر خريستيان حياتنی قورتارمق ايچين قاچمايه حاضرلانيوردی . جسور (!) وطنداشلريمز ده (!) مدهش هيجان حس ايدييوردی . ايرته‌سی كونی ايشيتدك ، كه طوپلرينك بولونديغی مقصده دوغرو كويا بر تورك مفرزه‌سی هجوم ايتمش ، بونلره مدافعه ايدييورلر ايمش ! ! حال بوكه هجوم ايدن تورك مفرزه‌سی دكل ، قصبه حيوانلرندن بر قاچ صيغيردر ! . . باقار ميكز كه خريستيانلر اوبك اولمشلر ، قاچيورلر . سببنی صوراسه كز « تورك اردوسی كليور » ديرلر ! .

مسلمانلرك متانت واميدی :

— مسلمانلرك متانتی ، اميدی ناصيلدر ؟

— مسلمانلر صوك درجه متين و اميدواردرلر . اشغالی تعقيب ايدن زمانلرده يونانليلر اهاليدن ـ كويا كنديلرندن راضی اولدقلرينه و التحاق ايستدكلرينه دائر مضبطه و امضا طلب ايتدكلری حالده ، هيچ بر مسلمان بونی قبول ايتمه‌مش ، يونانليلرك حاضرلاديغی بو مضبطه‌لری كنديلری صوراتلرينه چارپمشدر . بو مسئله‌ده ايمانلی خلقمزی نه سونكو ، نه نفی ، نه تبعيد ، نه اشكنجه ، نه ده اولوم . . . خلاصه هيچ بر شی قورقوتامامشدر .

— ديمك ، كه باليكسری بويله بر مضبطه ويرمه‌دی ؟

— البته . يالكز باليكسری دكل ، بوتون ملحقاتی ده عينی صورت وعينی متانتله حركت ايتمشدر .

يونانك واسطهٔ ملعنتلری :

— باليكسرده يونانليلر حسابنه چيقان غزته وارميدر ؟

— مع الأسف واردی . ايستانبولدن انكليز طرفدارلری طرفندن كوندريلمش (عمر فوزی) اسمنده بر ناموسسز كوزل مملكتمزده ارشاد نامی آلتنده بر پاچاورا نشرينه باشلامشدی . خلق طرفندن (افساد) ديه تلفظ وتلقی ايديلن بو غزته‌يی تحريرات مديری (سليمان نجمی) ايله متصرف (جودت) هر كويه جبراً بونه قيد ايتديرمشدی . فقط مسلمانلرك آلديغی پك مردانه وباردانه وضعيتلر قارشيسنده عمر فوزی بر ايش ياپامايه‌جغنی وديكرلرينك طوتديرامايه‌جغنی آكلاديغی ايچين بر مدت صوكرا مطبعه‌سنی باندیرمه‌یه نقل ايتمشدر . مرقوم اوراده چيقارديغی بر پاچاورده شو فقره‌لری يازييور :

« باليكسری وباليكسرليلر حالا عبرت‌بين اولامادیلر ؛ حالا اسكی قابادايلقلرندن واز كچمه‌ديلر ! باغيلقلری وآناطولی‌يه قارشی اولان مربوطيتلری عادتا ايليكلرينه ايشله‌مشدر ! ! . . . . »

عمر فوزی صوك زمانلرده ايشتديكمه كوره باندرمه‌ده‌ده پاچاوراسنی ياشاتامامقده‌در . بو غزته‌دن باشقه (باليكسر) نامنده‌ وكيلی مملكتمزده ديكر بر پاچاورا داها انتشار ايدييور . بونك مؤسسی (صندرغيلی خلوصی) اسمنده بر ملعوندر . آلديغی بر روم قاريسنك عشوه‌بازلغی قارشيسنده تسمر ايدن بو رذيل ده باليكسر ، ديكيش طوتديرامايارق ازميره قاچمشدی . اونك وظيفه‌سنی درعهده ايدن (أمين وداد) اسمنده بر خائن حالا او پاچاورايی چيقارمقده ايسه‌ده ، اسكيسی كبی بويوك ملت مجلسنه و آناطولو حكومتنه آتوب طوتمامقده در ، حتی آناطولو خبرلرينی (تبشيرات) سرلوحه‌سی آلتنده يازمقده‌در ! . . .

— بونلرده طرفدار اولان داها بوكبی مسلمانلر وارمیدر ؟

— قطعياً . . بو كيبيلرك صاييسی محدوددر . نهايت اون كيشی‌يی تجاوز ايتمز . أولجه ملی حركات عليهداری كوزوكور بعض اشخاص بيله بوكون اك بويوك طرفداريمز اولمشدر .

مسلمان مالرينی يغما وغصب :

— باليكسرده تهجير وتقتيل دعوالری ده وارمی ؟

— باليكسرده تهجير وتقتيل وقوع بولمامشدر . فقط بوكا رغماً بو نام آلتنده بر چوق دعوالر وكيفی حكملر وقوع بولمقده‌در . متصرف (جودت) بر ارمنيدن زياده أرمنی غيرتی كوسترن بر ناموسسزدر . مرقوم مسلمانلرك اجدادندن موروث ماللری بيله شاهدسز ، دليلسز ، محاكمه‌سز أرمنيلره تسليم ايتمكده‌در .

اردوميزه انتظار :

— مسلمانلرك بوراحقنده‌كی فكرلری ناصلدر ؟

— فوق العاده اميدپرورانه وانتظاركارانه‌در . آق صاچلی قادينلريمز هر كيجه اردومزك مظفريتی ايچين (ختم شريف) لر ايندیریيورلر ، دعالر ايدييور . ميني ميني چوجوقلريمز بيله مظفريتمزی لسان معصوميتله اللهدن ايستييورلر .

— فراره ناصيل موفق اولديكز وهانكی طريقی اختيار بويورديكز ؟

— فرار ايچين چوقدن حاضرلانيور ، موفق اولامايوردم . بر كون ياپديغمز پك أنی ترتيبات سايه‌سنده الحمد لله قصبه‌دن چيقمايه وتبديل قيافتله طاغلاردن يورويه‌رك (طورسون بك = بالاط) قضاسنه قادار كلمه‌يه موفق اولدم . اوراده ايلك عثمانلی سنجاغنی كورونجه درحال اوپدم ، اوپدم ؛ اونی سونجلی كوز ياشلرمله ايصلاتدم .

بويوك ملت مجلسی :

— بويوك ملت مجلسنی ناصيل بولديكز ؟

— شرقده ، غربده وجنوبده دوشمانلره قاهر ضربه‌لر ايندیرمه‌يه موفق اولان قهرمان اردومزی بو حال تكمله ايصال و بو اوغورده

فداكارلقلر ابراز بویوران مجلسك مساعیسنی جداً شایان تبجیل بولدم. توركیانك وحتی بوتون اسلام عالمنك یگانه استنادگاه مادیسی بو مجلسدر. جناب حقدن تمنی ایدرم، كه مجلسمز شیمدی‌یه قادار اولدیغی كبی ینه عالی و فرعی ایشلرله اشتغالدن زیاده مظلوم و مغصوب مملكتمزك بر آن اول استخلاص ودوشمانلرك سرعتله دڭیزه دوكولمه‌سنه چالیشیر، مدافعهٔ ملیه اوغرنده هیچ بر فداكارلقدن چكینمز. اشغال آلتنده بولونان یرلی اهالینك بوتون امید وانتظارلری بو راده‌در. مجلسك چیقاردیغی قانونلر ممالك مغصوبه‌ده بیله اهالی آراسنده مطاعدر. مثلا: یونانلیلرك بالیكسیرده بر چوق میخانه آچمالرینه رغماً خلق بونلره قطعیاً رغبت والتفات گوسترمه‌مش، حتی اوته‌دن بری عشرتله مألوف اولانلر توبه ایدرك ایچكی‌یی براقمشدر. بونلرك بو عزمنه سبب: بویوك ملت مجلسنك نشر ایتدیگی قانوندر. هر كس دییور كه:

— بویوك ملت مجلسی مادام كه ایچكی‌یی یاساق ایتدی. بوڭا مخالفت خیانتدن باشقه بر شی دگلدر!

خلاصه: مجلسه قارشی هر كس درین بر حرمت ومحبت حسی ایله متحسس در و كیجه كوندوز موفقیاتنه دعاجی در.

وضعیت اقتصادیه:

— وضعیت اقتصادیه ناصلدر؟

— پك الیمدر. یونانلیلر دمین عرض ایتدیگم كبی مملكتك بوتون اقتصادیاتی قوروتمشدر. ذخیره نامنه، حیوان نامنه، اشیا واستحصالات نامنه نه بولدیلرسه هپسنی یونانستانه گوتورمشلردر. مغازه‌لره، دكانلره تجاوزلر بولونمشلر، وضع ید صورتیله، پك دون بدللی نرخ تطبیق صورتیله اسلام تجارتنی‌ده افلاسه سوروكله‌مشلردر. بالیكسیری وملحقاتنده بوگون وضعیت اقتصادیه پك قورقونج بر صفحه‌ده‌در. بوڭا مقابل یرلی روم وأرمنیلرله یونانلیلر دهشتلی صورتده زنگین اولمشلردر. چونكه: حقلرنده الك مساعد سهولتلر گوستریلمكده‌در. بوگون بر مسلمان ایچین ترنله و آرابا ایله خارجه أشیا نقلی امكانی یوقدر. فقط بوڭا مقابل خریستیانلر بوتون واغونلری ودیگر وسائط نقلیه‌یی هپ كندی منفعتلرینه حصر وتخصیص ایتمشلردر. مملكتك بو وضعیت الیمه‌سندن بالطبع دوائر حكومت‌ده متأثر اولمشدر: اشغال زماننده بری ـ كه اون آی اولمشدر — بر چوق یرلرده مأمورین ومعلمینه بر پارا معاش ویریله‌مه‌مشدر.

زواللی مملكتلریمزی بالطبع بر آن اول استخلاصه چالیشیورز. چونكه: آرادن بر مدت داها گچه‌جك اولورسه بوگونكی ممالك مغصوبه‌مزی انساندن، حیواندن، عمراندن وهر شیدن خالی، مجرد، خراب قورو طوپراقلردن عبارت اولارق بولاجغز. مملكتلریمزده یاپیلان بونجه فجایع واقتصادی تضییقاته رغماً ـ الحمد لله ـ هنوز بوتون منبعلریمز قورومش دگلدر. بروسه، قره‌سی، صاروخان، ازمیر، آیدین، آطنه... كبی مغصوب و زنگین مملكتلریمز بوگون نه قادار خراب اولورسه اولسونلر ـ أمین اولوڭز كه ـ بونلر ألیمزده بولونان بر چوق ولایتلریمزه نظراً ینه داها چوق قیمتلی خزینه‌لریمزدر.

— ادخالات ناصل، افندم؟

— ها، بونی عرض ایده‌یم: مثلا بالیكسیرده مسلمانلر اخراجاتدن محروم قالدقلری ایچین ادخالاته‌ده وداع ایتمشلردر. مسلمانلرك پارالرینك ممكن اولدیغی قادار خارجه چیقمامالسنه بوتون أهمیتله چالیشیلمقده‌در. غصب ایدیلن نقود وسائره بالطبع مستثنادر. یونانلیلرك دراخمی قیأتی محافظه مقصدیله اعیارینه رغماً، دراخمی مملكتده صاغلام اولمقدن باشقه بر شیئه یارامایور. هله كویلولر یونان پاراسنك یوزینه بیله باقمایور. جزالر، حبسلر، حتی تبعیدلر كویلولریمزی بو عزملرندن نهایت یونانلیلرو خریستیانلر كویلولردن آلاجقلری أشیا مقابلنده بزم اوراق نقدیه‌مزی ویرمه‌یه مجبور قالمشدر. (دراخمی)نك رواجی یالكز قصبه‌لرده‌كی اسلام تجارلرینه خریستیانلر آراسنده‌كی معاملاته منحصردر. هیچ بر مسلمان یوقدر، كه خریستیاندن آلیش ویریش ایدركن دراخمیدن باشقه پارا ویرسین. كذا هیچ بر خریستیان یوقدر، كه ینه دراخمیدن باشقه پارایی آلمدن چیقارماق ایسته‌سین. ایشته بو صورتله مملكتده قالان دراخمیلر ـ بر ترتیب داخلنده ـ محدود كیمسه‌لرده طوپلانیر و عیناً وكاملاً ازمیره گوندریلیر، مقابلنده ـ آنجاق ألدكی دراخمیلره عادل ولمق شرطیله ـ أشیا گتیریلیر!.. مسلمانلرك بو انتباه اقتصادیسی شایان شكراندر. وزده‌ده آتی حقنده پك صاغلام امیدلر یاشاتمقده‌در.

— زینت أشیاسنك منع ادخالی قانونی ناصل بولدیگز؟

— بوڭا بن بوتون موجودیتمله طرفدارم. أساساً بالیكسیری وملحقاتنده‌كی انتباه اقتصادی‌ده قسماً بو قانونك اوچ آیدن بری بورالرده تطبیق ایدلمكده اولدیغی خبرینك مملكته واصل اولماسی ایله باشلامشدر.

— حكومت أموال أمیریه تحصیلاتنه موفق اولابیلیورمی؟

— خایر. چونكه: مال صندقلرنده، دیگر رسمی وملی مؤسسه‌لرده بولونان بوتون پارالرك آشیریلدیغی ایشیدیلدی. اهالی ویره‌جكلری پارالرده بو غایه‌یه وغرضی آكلادی، یونان حسابنه طبعی پارا ویرمك ایسته‌مه‌دی وحالا ایسته‌میور. قصبه‌لرده پك مشكلات ایله قسماً تحصیلات یاپیلابیلیور و بو تحصیلات متصرفلك، تحریرات مدیرینك وأمثالی أركانك (!) معاشلرینه ویریلیور! فقط كویلرده تحصیلاته أمكان یوقدر. أساساً كویلولریمز پك خراب بر وضعیتده‌در. بونده ویره‌جكلری پارانك یونانلیلره وغیر مشروع بر حكومته عائد اولاجغنی كویلولریمز تماماً ادراك ایتمشلردر. سزه بر حقیقت عرض ایده‌یم: (طورسون بك) قضاسی استخلاص ایدیلن بر پارچه‌مزدر. بو قضایه

اثر نشر ايتمش [١] و بو اثرنده شريعت اسلاميه‌دن خيلى تفصيلات ايله بحث ايله‌مشدر (صحيفه : ٢٢٢ ـ ٢٧٩) ؛ بر قاچ سنه حقوق بين‌الملل معلملكى ايتديكى بو شعبهٔ حقوق اوزرينه كتاب دخى نشر ايله‌ديكى حالده، اشبو اثرنده شريعت اسلاميه‌نك ملل اسلاميه آره‌سنده‌كى مناسباتى نه‌يولده تنظيم ايتديكنه، يعنى اقوام اسلاميه حقوق بين‌الملليه‌سنه دائر حرف واحد يازمامش و اقوام اسلاميه ايله غير مسلم دولتلر بيننده جارى مناسباته دائر احكامى‌ده، عصرى حقوق نقطهٔ نظرندن جمع و تنظيم ايله‌مه‌مشدر.

ـ حالبوكه آوروپا حقوقشناسلرندن آشاغيده ذكر اولنه‌جق پروفسورلردن ماعدا، بلچيقالى ارنست نيست (= Ernest Nys) [٢] ايله بنه بلچيقالى ف. لوران (= F. Laurant) حقوق بين‌الملله عائد اثرلرنده، شريعت اسلاميه‌نك، فقهاى اسلاميه‌نك مهم بر حصهٔ مساعيسى اولديغنى دها زياده تفصيل ايله ذكر ايتمشلردر [٣].

* * *

بالاده مذكور اولديغى اوزره شريعت اسلاميه، حقوقى كندى نقطهٔ نظرندن، طاقم طاقم اقسامه آيرمش و شريعتك نه‌ايله آنجق معين حده قدر واصل و منتسب اولديغندن، مؤلفين قديمهٔ اسلاميه‌نك حقوق، يعنى شريعته دائر آثارنده حقوق تقسيماتى، اوروپا حقوقشناسلرينك تقسيماتنه مشابه و موافق دكلدر؛ بوجهتله شريعتك حقوق بين‌الدوله عائده‌سى ده عصريمزك مؤلفات حقوقيه‌سنده كورمكه آليشديغمز طرزده مصنف و مدون اوله‌رق موجود دكلدر. مع مافيه شريعت اسلاميه‌نك ادلهٔ اربعه دنيلن دورت منبعندن مواد مبحوثه‌يه دائر حكملر استخراج ايتمك قابلدر. و فى الواقع مجتهد و فقهالر طرفندن استخراج دخى اولونمشدر. ادلهٔ اربعه و اونلردن مستنبط احكام، اهل اسلامك غير مسلم اقوام ايله مناسباتنه دائر قواعدى احتوا ايتديكى كبى، احكام مذكوره‌يه تبعاً ويا اونلردن مستقل اوله‌رق، دول اسلاميه ايله دول

[١] ١٣٣٢ ده استانبولده طبع اولونمشدر.

[٢] Ernest Nys, Les origines du droit international - Etudes de droit international et du droit politique - ايكنجى اثرك « اق دكز اطرافنده » (صحيفه : ١ - ٤٥) و « عربلر و بيزانسليلر » (صحيفه : ٤٠٣ ـ ٤٨٩) سرلوحه‌لى بابلرينه مراجعت ايدلمليدر.

[٣] F. Laurant, Histoire de l'humanité. Etudes sur l'histoire des relations internationales ـ ١٨ جلدلك بو معظم اثرك بشنجى جلدينك اوچنجى قسمى (صحيفه: ٤٠٣ـ٤٨٩) منحصراً اسلاميتدن و اسلاميتك حقوق ملله اجرا ايتديكى تأثيرات ترقيپرورانه‌دن بحث ايدر. مرحوم احمد صلاح الدين بكك « حقوق بين‌الدولك مقدمات نظريه و صفحات تكامليه‌سى » عنوانلى اثرينك ٣٦١ الى ٣٧٠ صحيفه‌لرينه‌ده مراجعت ايديكز.

غير مسلمه مناسباتنده بعض تعامل و عادتلرده حصوله كلمشدر. بر طاقم احكام شرعيه، كرچه اشبو عادتلر اسلام دولتلريله غير مسلم دولتلرك مناسباتى تنظيم ايدن حقوق بين‌الدولك منابعندن معدود اولماسى ايجاب ايدر.

دول اسلاميه آره‌سنده تأسس ايدن مناسبات حقوقيه، مسلم و غير مسلم دولتلرك ميانه‌سنده حصوله كلن مناسبات حقوقيه‌دن اساساً و كلاً فرق ايدر. چونكه اساسات اسلاميه‌يه كوره دنياده يالكز بر اسلام دولتى اوله‌بيلير: اسلام بين‌الملل بر مؤسسه اولمايوب، بر وحدتدر. دولت اسلاميه‌نك باشنده امام ويا خليفه عنوانى حائز منفرد بر رئيسى بولونور. شريعت اهل اسلامك يالكز اسمه تابع بر دولت اسلاميه حالنده تضييق ايتمه‌سنى آمر اولديغندن دولت اسلاميه‌نك تعددى شرعاً غير جائز و بناءً عليه شرعه مستند بر اسلام حقوق بين‌الدولنك تحدثى منطقاً غير واردر. لكن وقايع، نظريات شرعيه دائره‌سنده جريان ايتمه‌مش؛ عالم اسلامده متعدد دولتلر تحدث و تأسس ايله‌مش و بو دولتلر آره‌سنده اقتصادى، سياسى، حتى حربى مناسبات وقوعه كلمشدر. مناسبات مذكوره بعض عادتلر توليد ايله‌مش و بويله‌جه مناسبات حقوقيه تشكل ايتمشدر. بو مناسبات حقوقيه‌نك اصل منبعى وقايعدر؛ فقط بعض فقها، وقايع قارشيسنده اساسات شرعيه‌يى تأويله لزوم كورمشلر، بعض شرائط دائره‌سنده اسلام دولتلرينك تعددينه جواز شرعى اولديغنى درميان ايتمشلردر. بو صورتله فعلاً شريعت دخى اسلام حقوق بين‌الدولنك منابعندن اولمش ديمكدر [١].

لكن اشبو منابع مختلفه‌دن استخراج اولونان احكام، فقه اسلاميه‌نك اقسام مختلفه‌سنده داغنيق بر حالده اولوب، آوروپاده‌كى كبى بر اسلام حقوق بين‌الدولى تصنيف، تأليف و تدوين ايديلمش دكلدر. مثلا كتب قديمهٔ فقهيه‌دن امام محمد (١٣٥-١٨٩ ه) ك « السير الكبير » ى عموميتله حقوق بين‌الدولك بالخاصه حقوق حرب قسمنه دائر احكام مهمه‌يى احتوا ايدر [٢]. على الماوردى (٣٦٢ ـ ٤٥٠ ه) نك « الاحكام السلطانيه » سى ده شريعتك تخصيص حقوق عموميه و سياسيه‌سندن باحثدر: « الهدايه » و « الوقايه » دن يوقاريده خيلى تفصيلات ايله بحث اولندى. نهايت، متأخريندن ابراهيم الحلبى (٨٦٦ ـ ٩٥٩ ه) نك ممالك عثمانيه‌ده‌يك

[١] دولت اسلاميه‌نك حقوقاً وحدتى، فعلاً تعددى و بو فعلى وضعيته كوره شريعتك تأويلى مسأله‌سى، « عثمانلى سلطنتى مؤسساتى تاريخنه دائر بر تجربه » عنوانلى مقالهٔ عاجزانه‌مده بر آز دها تفصيل اولونمشدر. ـ باقكز: بيلكى مجموعه‌سى، صايى ٢، صحيفه : ١٢٠ ـ ١٢١

[٢] بو كتابى توركستان علماسندن الامام شمس الائمه محمد بن احمد السرخسى (وفاتى : ٤٨٣ ه) شرح ايتمشدر. بو شرح ١٢١٢ ـ ١٢١٣ ه ده السيد محمد منيب عينتابى طرفندن توركجه‌يه ترجمه و ١٢٤١ ه ده استانبولده طبع اولونمشدر.

مشهور اولان « ملتقى الابحر » ى ، اسمنكده دلالت ايتديكى وجهله كتب قديمهٔ فقهيه‌نك بر مجمع وملتقاسى اولديغندن حقوق بين‌الدوله عائد احكامى ده محتويدر .

*
**

عالم اسلامده ، اقوام مسلمه حقوق بين‌المللى هنوز تنظيم وتأليف اولونمامشدر ؛ مسلمان فقها وحقوقشناسانى ، ابراهيم حقى پاشا مرحومك دوش همتلرينه تحميل ايتديكى « وظيفهٔ مقدسه » يى هنوز ايفا ايله‌مه‌مشلردر . بقالم ، استقبالده بو « وظيفهٔ مقدسه » يى درعهده ايدن بولناجقميدر ؟.. وتقلبات دهريه بوكا زمان وامكان براقاجقميدر ؟..

٢١ مايس ١٣٣٧ آق‌چوره اوغلى يوسف

مسلمانلق مغلوب ايديله‌مز

روس اعياننده آووقات (غروه‌زه‌نبرغ) ، پارسه مواصلتى متعاقب « تان » غزته‌سنه آتيده‌كى ملاحظاتده بولونمشدر :

« ايكى عالمك حدودلرنده جريان ايدن وقايع ، اسلاولرى ومسلمانلرى دوشوندوركن (ژان‌ژاق‌روسو) نك مدهش كهانتى خاطره كليور . « مقاولهٔ اجتماعيه » نك بر صحيفه‌سنده « روسيه آوروپايه حاكم اولمق ايسته‌يه‌جك ، فقط محكوم اولاجق ، قومشوسى وتبعه‌سى اولان تاتارلر ، اونلره ويزه حكم ايده‌جكدر . » ديمشدى . اكر وقتنده تدابير اتخاذ ايدلمزسه بو كهانت كسب حقيقت ايتمك اوزره‌در . عصرلردن برى چيكنه‌نمش ، تحقير ايدلمش اولان مسلمان عالمك اويانديغى بر زمانده‌يز . توركيه‌نك حياتى وشرفى تهديد ايدن تهلكه ، مسلمانلغك كوزلرينى استقباله طوغرو آچمشدر . قواى مليه حركتى يالكز مليتپرورانه بر حركت ماهيتنى حائز دكلدر . آنقره حكومتنك مسئوليتنى دوش تحملرينه آلان آدملرى مختلف مليتلره منسوبدر . مثلا بكر سامى بك شمالى قافقاسيايه منسوب بر داغليدر وبوتون بو آدملر سربست قالمق ايچون روسلرله مقاوله‌لر عقد ايديورلر . فقط هر ايكى طرفده قافقاسيه‌نك مقدراتنى استقبالده آرالرنده حل وفصل ايتمك ايچون حاضرلانيورلر . ايشته بو سببدندر كه اسلاولر ومسلمانلر آراسنده‌كى اختلافك تصادم ايده‌جكى محل اولان كورجستان بولشه‌ويك يابلمشدر . (موسقووا) نك اتخاذ ايتديكى تدابيرك مؤثر اولوب اولماديغنى بيلمه‌يورم . مسلمانلق مغلوب ايديله‌مز ، دنياده‌كى فلاكت ومحاربه‌لره ميدان ويرمه‌مك ايچون اونلرله مناسبت تأسيس ايتمليدر . »

تكثير واصلاح حيوانات

١

مبجل سبيل الرشادمزك ١٧٨ نومرولى نسخه‌سنده تكثير واصلاح حيواناته دائر (ع . ك) امضالى مقاله‌نك ايجاب ايدن جهتلرينه جواب ويرمكده كنديمى وظيفه‌دار عد ايتمكده‌يم :

١ — محرر مقاله تكثير واصلاح حيوانات انجق زراعتك ترقيسى تأمين ايدلدكدن صكره ممكن اوله‌بيله‌جكنى يازيورلر . اصلاح وتكثير حيوانات خصوصنده حكومات متمدنه‌نك من القديم قبول وتطبيق ايلديكى اصوللر يكديكرينك عينى ، فنى ومجرب اساسلره اتقا ايتديكندن بزم‌ده بونلره توفيق حركت ايتمه‌مز ضروريدر . زراعتده ماكنه دوره‌سنى كچيرمكده اولان اوروپايه نظراً بز حالا ... ... بالايوب طوپركن جثه ، تشكلات وقوتجه پك زياده تردى‌يه دوچار اولمش حيواناتله ابتداءً باپلمى ايسته‌ديكمز زراعتك ترقيسنه وقف اميد وانتظار مديد و قيمتدار سنه‌لرمزى هدر اولمسى انتاج ايدر . قوتلى حيوانات قريه‌وقريه‌نك اهلسى فى الحقيقه مبذول غدايه ، بناءً عليه زراعتك ترقيسنه وابسته ايسه‌ده واسع ومحصولدار طوپراقلرمزده يكى زراعت ماكنه‌لرينى قوللانه بيلمك ايچون ده مشكل ، متين حيواناته احتياج اولديغى آشكاردر . حال حاضر حيوانلرمزله نه زراعتمزى مطلوب درجهٔ ترقيه ايصال ايده‌بيليرز ، نه‌ده حيوانلرمزه مطلوب قوت وقامتى ويره بيليرز . بو ايكى فن وصنعت زراعت وزه‌نوتكنى ترقى يولنده تدريجى بر تكامله تابع اوله‌رق موازى آديملر آتمغه مجبوردرلر . برى ديكرينك غير منفك لازمه‌سيدر . نه بريسى اول يابيله‌بيلير ، نه‌ده ديكرى تأخر قبول ايدر . زه‌نوتكنى و زراعت متخصصلرينك پك چوق زمان اول حل و قبول ايلمش اولدقلرى بو مسئله حقنده بو خط مطالعه حدنا شناساق ديمكدر . بناءً عليه زراعتجى آرقداشلريمز موجود وسائطله زراعتى ترقى ايتديرمك ، صنعى حايز و سائره احداثنه تشبث ايتمكله برابر بيطرلرده مملكتك اقتصادى ، زراعى وعسكرى احتياجاتنه كوره چفت ، بينك ، قوشوم ، حاصلات لحميه ولبنيه وسائره اعطا ايدن حيواناتك اصلاح وتكثيرينه سعى ايتملرى ايجاب ايدر .

٢ — (ع . ك) بك مملكتمزده اصلاح وتكثير حيوانات ايچون باشليجه اصولك حارا اصولى اولديغى وحالبوكه ترقيات زراعيه‌سى تأمين ايدلمه‌ين بر مملكتده حارا احداثنه لزوم اولمه‌يه‌جغى وبناءً عليه مصارفاتى وارداتندن فضله اولان عزيزيه حاراسنك ده مملكتمزه اعظمى درجه‌ده فائده تأمين ايتمكدن پك اوزاق بولنديغنى سرد ايديور .

زراعتك ترقيسنه انتظاراً اصلاح وتكثير حيواناتى اهمال ايتمك قدر ياكلش بر فكر اوله‌ماز . زراعتمزى بخار ، الكتريق ماكنه‌لريله ترقى ايتديره‌ميه‌جكمز جهتله بو خصوصده مراجعت ايده‌جكمز يكانه

قوهٔ محرکه حیواناتمزدر . حالبوکه الده موجود متردی حیوانات ایله سنه‌لرسنه چالیشه‌رق بیهوده صرف مساعی ایتمش اولورز. یکرمنجی عصرده مملکتمزی قپلومبه یورویشنه تحمل قالمامشدر . هر شعبه کندی مسلکنده مثمرانه چالشمق ، موجودیت کوسترمك مجبوریت وجدانیه ووطنیه‌سنده‌در. بناءً علیه اصلاح حیواناته بر آن اول تشبثات ضروری حکمنی آلمشدر . بتون ممالك متمدنه‌ده اصلاح وتکثیر حیوانات اولا حارا و آیغیر ده‌پولری احداثی صورتیله باشلامشدر. مملکتمز اهالیسنده تشبث شخصی هنوز انکشاف ایتمدیکندن وحیواناته دائر وقوف وممارسه دخی هنوز حائز بداهیه‌ده بولندیغندن اصلاح حیوانات خصوصی حکومته، دولایسیله حکومتك وجوده کتیردیکی و کتیره‌جکی حارا و آیغیر ده‌پولرینه ترتب ایتمکده‌در . بعض متشبث اشخاص حیواناتی اصلاح مقصدیله خارجدن دامزلق مبایعه وجلب ایتمش اولسه‌بیله بوکبی دامزلقلرك انتخابنده چوق دفعه اصابت ادیله‌میه‌جکی و بونلری پك بیوك بر فیات مقابلی تدارك ایتمش بولنه‌جقی کبی عین زمانده جلب ایدیلن دامزلقلرك او محلك شرائط اقلیمیه وغذائیه‌سنده چوق دفعه آلیشه‌میه‌رق بعضلرینك تلف اولمالری وبعضلرنده ده عقامت ومحاذیر سائره‌یی مؤدی اوله‌جقلرکه متشبثلر ایچون نه قدر ضررلی بر ایش اولدیغی تظاهر ایدر .

ایشته حکومتلر بو جهتلری نظر دقته واهمیته آلارق مملکتلرنده موجود حیواناتك اصلاحی ایچون اقتضا ایدن یرلی واجنبی صوی ارککلرینی داخلدن وخارجدن تدارك ایتمك وبونلردن او محلك شرائط اقلیمیه وغذائیه‌سنه الیشیق محصول یتیشدیرمك صورتیله برچوق مصارف وفداکارلق اختیارینه وشو صورتله حارالر وده‌پولر تأسیسنه مجبور اولمشدر . [حرب عمومیدن اول روسیه‌ده حکومته عائد آتی حارادن ماعدا درت بیکه قریب خصوصی حارالر موجوددی که بونلرده علی التقریب یوز بیك قسراق واون بیك آیغیر بولنمقده ایدی. آلمانیاده یالکز پروسیاده درت معظم حارا و ۱۸ آیغیر ده‌پوسی واردرکه ده‌پولرده‌کی آیغیر مقداری ۳۲۵۸ رأسدن عبارتدی. فرانسه‌ده ایکی حارا ایله (۲۲) آیغیر ده‌پوسی موجود ایدی که بورادکی آیغیرلرك مقداری ۳٤۲۵ عدد ایدی . مجارستانده درت حارا و۱۳ آیغیر ده‌پوسی موجوددی که بونلردن معظم بر شهره بکزدین یالکز (مزوهه‌کش) حاراسنده ۱۰٤٤ آیغیر و ۱۳٤٤ قسراق موجوددی. بتون مجارستان ده‌پولرنده‌کی آیغیرلر ۳۲۷۵ رأسدن عبارتدی . بش اون سنه اول نسل فرسی اصلاحه تشبث ایتمش اولان آرژانتین حکومتی ینه حارا اصولنه مراجعت ایتمش وانکلتره وفرانسه‌دن بعضی طقوز یوز بیك فرانق قیمتنده برچوق آیغیرلر مبایعه وجلب ایتمشدر .]

حارالرده شرائط مطلوبه دائره‌سنده یتیشه‌ن کزیده دامزلق آیغیرلر اهالی حیواناتنك سفادنده استخدام ایدلمك اوزره آیغیر ده‌پولرینه وبوغا ، قوچ ، تکه‌لرده بو مقصدله قرایه توزیع اولنمقده‌در . حکومتك ابراز ایتمش اولدقلری معاونت سایه‌سنده حیواناتی اصلاحه تشبث ایدن اشخاص نه آیغیر انتخابنده آلدانمش اولور، نه‌ده فاحش فئاتلرله جلب ایده‌جکی حیواناتك عدم امتزاج اقلیم طولایسیله ضیاعی موجب ضررلی بر ایشه کیریشمش بولنور . چفته‌لر عزیزیه حاراسنك تأسیسندن مقصده بودر .

حارالرك حکومته بار اولماسی جهتنه کلنجه : بوکبی مؤسسه‌لر حکومته واردات تأمینی ایچون دکل، اصحاب حیواناتی حمایة مملکتده موجود حیواناتك اصلاحنی تأمین ایتمك مقصدیله تأسیس ایدلمکده‌در. هیچ بر حارا بو قدرده وارداتی مصارفاتنه تقابل ایده‌بیلسون . اك منتظم اولان آلمانیا ، فرانسه ، مجارستان وروسیه حارالری بیله بو وضعیت قارشیسنده بولنمقده‌درلر . حتی حرب عمومی بدایتلرنده مجارستان حارالرینك یدی یچق میلیون فرانق مصارفاتنه قارشو آنجق بش میلیون فرانق وارداتی موجود ایدی . بناءً علیه سرد ایدیلن اسباب مجبره ومنافع عظیمه دولاییسیله حکومتلر حارالرك الغاسی دکل، تعددینی بول ایتمکده‌درلر . ع . ك بك اصلاح حیوانات خصوصنده نمونه اولمق اوزره بلغارستان وروما‌نیایی مثال اوله‌رق کوستریبور که بو جهتده بزم مدعامزی اثباته بیوك بر برهاندر : بلغارستان مملکتمزك ایکی ولایتی قدر بر جسامتده اولدیغی حالده حیواناتك اصلاحی ایچون الك اول حارا ، آیغیر ده‌پولری تأسیسنی دوشونمش وقابیوق ، پلونه ، قیابرون، فلبه واسکی زغره‌ده بش ده‌پو وجوده کتیرمشدرکه بونلردن اوچ ازلکیسی عینی زمانده حارادر . حرب عمومی ابتدالرنده قابیوق حاراسنده ۱۰٤ آیغیر، ۱٦۸ قسراق واوچ بوغا، ٤۸ اینك وایکی قوچ، ۵۳ قیون وبونلرك محصول تولدلری وپلونه حاراسنده ۱۱۱ آیغیر ، ۹۹ قسراق ، ۲۵ بوغا ، ۱۱۸ اینك ، اوچ قوچ ، ۷۳ قیون ومحصول تولدلری وقیابرون حاراسنده ٤٦ آیغیر ، ۱۱ قسراق ۱ بوغا اوچ اینك ، ۸ قوچ ، ۱۰۰ قیون وبر مقدار طوموز موجود ایدی . روما‌نیا حکومتی دخی کوستنجه‌یه قریب آناطولی کوبنده ، قرایشده بر آیغیر ده‌پولری ویوپلیجه‌ده بر بوغا ده‌پوسی، رونکوده بر اینکخانه وپالوشده مرینوس قیونلرینی، قرانش وپوپاراده قره‌قیل قیونلرینی حاوی بر آغیل وجوده کتیرمشدر که بو آلتی مؤسسه‌ده مملکت حیواناتی اصلاحه مخصوص دامزلق آیغیر، بوغا، قوچ یتشدیرمکده‌در . ایشته بو کوچك حکومتدن اصلاح حیوانات خصوصنده کوسترمش اولدقلری فداکارلقاره مقابل بزده هنوز یالکز چفته‌لر عزیزیه حاراسی موجوددرکه عین زمانده ده‌پولق وظیفه‌سنی کورمکده‌در .

عزیزیه حاراسی مدیری

عمر عادل

شئون

« بر هفته‌لق اك مهم حادثات و وقايعك خلاصه‌سی »

آناطولی :

بو هفته غرب جبهه‌سنك مختلف منطقه‌لرنده اولدقجه اهميتلی مصادمه‌لر جريان ايتمشدر . دشمن كوردوسی يانه‌رق اوطرفلردن رجعت ايتمش واهالیٔ اسلاميه‌يه برچوق مظالم اجرا ايتمشدر .

اورخان ايلی منطقه‌سنده‌ده جبل آقچه‌دن بروسه استقامتنه رجعت ايتمكده اولان دشمن دمدار قطعاتنه نيلوفر چايی كچمكده ايكن قهرمانلرمز طرفندن تعرض ايدلمشدر .

§ آناطوليده بيوك فسادلر چيقاره‌جق سوءقصدلرده بولونمق اوزره عسكری بالمحاكمه تبين ايدن انكليز جاسوسی هندلی مصطفی صغير آنقره‌ده اعدام اولونمش ، ايلری غزته‌سی محررلرندن فريد جاويدده مؤبداً كورگه بولونمشدر .

استانبول :

دول مؤتلفه قوميسرلری استانبولده اخيراً بربياننامه نشرايده‌رك ايزميت شبه جزيره‌سيله استانبولك بيطرف منطقه اولديغی ، بومنطقه‌ده احذعسكر معاملاتی ايله قوهٔ حربيه تشكيلی ممنوع بولونديغنی بيان وتأييده لزوم كورمشلردر . يونانيلرك منافعنه خدمت مقصديله نشر اولونان بو بياننامه‌دن صوكره انكليزلر استانبولده‌كی آغير طوپلرينی حيوانلری و جبخانه‌لرله برابر يونانيلره ويرمشلردر . (ئه‌تنيكی ئه‌تريا) جمعيتی ايله بطريقخانه‌نك روملردن طوپلادقلری ۲۸۰ بيك ليرا مقابلنده برچوق سواری وطوپچی حيواناتی ده يونانيلره اعطا ايتمشلردر .

بطريقخانه حمايه‌سنده بولونمق وبرابرجه بويوك يونانستان غايه‌سی ايچون چاليشمق اوزره مركز عموميسنی استانبوله نقل ايدن (ئه‌تنيكی ئه‌تريا) جمعيتی انكليزلرك ياردیم وحمايه‌سيله افساداته باشلامش ، استانبول وجوارنده بويوك برعصيان چيقارمق مقصديله لازم كلن ترتيباته توسل ايتمشدر .

انكليزلر استانبولده‌كی مسلمانلره قارشی ظلم وتضييقلرينی آرتيرمشلردر .

استانبولده انكليزلر حسابنه چاليشان سابق ديوان حرب رئيسی نمرود مصطفی ، انكليز محبلری جمعيته منسوب بعض مفسدلرله برلكده انكليزلر طرفندن عراقه كوندرلمشدر .

استانبول روملری بويوك بر نمايش ترتيب ايدرك قرال قسطنطين طرفدارلری اولان ميتروپوليدلرك عزل ايدلملرينی بطريقخانه‌دن طلب ايلمشلردر .

يونانستان :

يونانستانده دوام ايدن مالی بحران واحوال حربيه‌نك آلديغی شكل أخير هر طرفده انديشه‌لر وخوشنودسزلقلر توليد ايلمشدر . بعض محللرده اغتشاشلرده ظهور ايتمشدر . بو سببله يونانستانك مختلف محللرنده يكيدن ادارهٔ عرفيه اعلان ايدلمش ، پوسته سانسوری وضع اولونمشدر .

آوروپا :

آلمانيا ، قابينه بحرانی ختام بولمشدر . رايخشتاغ مجلسی ۱۷۵ رأی مخالفه قارشی ۲۲۱ رأی ايله دول متفقه‌نك ويرمش اولدقلری غايت آغير اولتيماتومی قبول ايتمشدر .

بو قرار سيلزياده آرای عامه‌نك ، ائتلاف دولتلرينك تخمين وارزولرينك خلافنده اولارق ، آلمانلره التحاق صورتنده نتيجه‌لنمسی اوزرينه دول ائتلافيه تضيقات وتحريكاته باشلامش و بوصورتله عصيان چيقارتمشلردر . لهستان آچيقدن آچيغه عاصيلره مظاهرت ومعاونتده بولونمقده‌در . لهليلری فرانسزلر تحريك وحمايه ايتمكده‌در . انكليزلرك‌ده مسئله‌يه مداخله آرزوسنی اظهار ايتملری فرانسزلرك جانی صيقمشدر . سيلزيا مسئله‌سی اوروپاده بيوك اختلافلره ميدان آچه‌جق بر ماهيتده كورونمكده‌در .

سن ژرمن معاهده‌سی موجبنجه آرای عموميه‌يه تابع طوتولان آوستريانك اسكی ايالتلرندن اولا (تيرول) اهاليسنك باربرايه و او واسطه ايله آلمانيايه التحاقه قرار ويرملری آوروپاده يكی برمسئله‌نك حدوثنه سببيت ويرمشدر . چونكه بو تقديرده آلمانيا ، ايتاليا ، يوغواسلوويا ومجارستان ايله‌ده هم حدود اوله‌جق ؛ چه اسلاووقيانی جنوب ، شمال وشرق جهتلرندن احاطه ايتمش بولونه‌جقدر .

§ انكلتره‌ده عمومی غره‌و تهلكه‌سی زياده‌لشمشدر . برچوق فابريقه‌لر كومورسزلك يوزندن تعطيل فعاليت ايتمشلردر .

§ ديكر طرفدن بالقانلرده‌كی وضعيت ده كوندن كونه كسب اهميت ايتمكده‌در ، صربستان سلانيك لمانی طلبده اصرار ايديور . بولغارستانده آطه‌لر دكزينه اينمكده استعجال كوستريور . حدودده يونانيلرله مصادمه‌لر اكسيك اولميور . رومانيانك مختلف محللرنده موسقووا ايله تشريك مساعی ايتمش اولان خفی بولشه‌ويك قوميته‌لری كشف اولنمشدر .

§ موسقووه‌ده بولونان افغان هيئت مرخصهٔ فوق العاده‌سی ريغادن وارشووايه حركت ايتمشدر . هيئت لوندره‌دن ماعدا اوروپا پايتختلرينی طولاشدقدن صوكره آمريقايه‌ده كيده‌جكدر . سياست اسلاميه‌يه مخالف اولميان دولتلرله تأسيس مناسبات مقصديله اجرا اولونان بو سياحته اوروپاده بويوك بر اهميت عطف اولونمقده‌در .

آنقره : مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

ابونه شرائطی: هر یر ایچون سنه‌لکی (٢٧٥) آلتی آیلغی (١٥٠) غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش، سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه آنقره‌ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع الممنونیه قبول اولونور. درج ایدلمه ین یازیلر اعاده اولنماز

سبیل الرشاد

١٣٣٠

آدرس تبدیلنده آیریجه بش غروش کوندرملیدر

مکتوبلرک امضالری واضح واوقوناقلی اولمسی و آبونه صره نومروسی محتوی بولونمسی لازمدر.

ممالک اجنبیه ایچون آبونه اولانلرک آدرسلرینک فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر اولدیغی واضحا بیلدیرلمسی رجا اولنور.

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر محمد عاکف

صاحب و مدیر مسئول اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٨٣ — ٢٧ رمضان ١٣٣٩ — جمعه ایرتسی — ٤ حزیران ١٣٣٧ — ١٩ جلد

توکلی نه قیلیغه صوقمشز

سیاستک قانی ثروت، حیاتی سطوتدر؛
زبونکش آوروپا بر حق طانیرکه: «قوت» در.
دونمز، اوردو یورورکن مظفراً ایلری،
ازرنکی اوینه‌یه حسرتدی غربک ایلچیلری!
او احتشامی الکدن نیچون بیراقدک ده،
بو کون یاتوب طورویورسین آیاقلر آلتنده؟
«قدرمش!» اویله می؟ حاشا! بو سوز دکل طوغرو..
بلاکی ایسته‌دک، الله ده ویردی.. طوغروسی بو.
طلب ناصیلسه، طبیعی، نتیجه اویله چیقار؛
مشیتک سکا ظلم ایتمک احتمالی می وار؟
«چالیش!» دیدکجه شریعت چالیشمادق طوردق؛
اونک حسابنه بر چوق خرافه اویدوردق.
صوکنده برده «توکل» صوقوشدوروب آره‌یه،
زاواللی دینی چویردک اونکله مسخره‌یه.

بیراق چالیشمه‌یی، امر ایت اوطوردیغک یردن؛
یورولما، اویله یا مولی اجیر خاصک ایکن!
یازوب صباحلین اوردن چیقارکن ایشلریکی،
بر بر اوقو تکمیل ایدنجه دفتریکی؛
بوتون او ایشلری ربم کورور، وظیفه‌سیدر..
یوکک خفیفله‌دی.. سن شیمدی طوغرو قهوه‌یه کیر!
چولوق، چوجوق صورونورمش صوکنده آچ قاله‌رق..
خدا وکیل امورک دکلمی؟ کیفکه باق!
اونک خزینهٔ انعامی کندی وزنه‌کدر:
حواله ایت نه قدر مصرفک اولورسه.. ویرر!
سلاحی قوللانان الله، حدودی بکله‌ین او؛
لوازمک یتیشدیرمش دکلمی؟ اکله‌ین او.
چکوب قوماندانسی آلتنده اوردو اوردو ملک،
سنک حسابکه کفاری خاکسار ایده‌جک!
باشک صیقیلدیمی، کافی سنک او نازلی سسک..
«یتیش!» دی، کندیسی کلسین، یاخضری کوندرسین!
اوکده خسته‌لانان وارسه، بورجیدر، باقه‌جق؛
شفا خزینه‌سی درحال اولوق اولوق آقه‌جق.
دیمک که هر شیئک الله.. پادشاهک، ایرغادک او؛
چولوق چوجوق اوکا عائد: لالاک، باجیک، دادیک او؛
وکیل خرجک او، کهیاک، مدیر وزنه‌ک او؛
آلیش سنکمه‌ده، مسئول اولان ویریشدن او؛
دکیزده جنک اوله‌جقمش.. کمیک او، قپودانک او؛

یا اوردو لازم ایمش . . عسکرك ، قوماندانك او ؛
کریك یاساقجیسی ، شهرکده باش محصلی او ؛
طبیب خانه ، اجزاجی . . هپسی حاصلی او . .
یا سن نه‌سین ؟ متوکل ! یوتولماز آرتق بو ؛
کوروکدی صایق نه‌در بیلمه‌ین شو مجذوبی :
خدانی کندینه قول یاپدی ، کندی اولدی خدا !
اوتانمادن‌ده توکل دییور بو جرأته . . ها ؟

باقارده حالنه انسان . فقط ، بو در بدرك ،
ناصیل کناهنه کیرمز توکلك ، قدرك ؟
صارلمادن الك اوفاق بر ایشکده اسبابه ،
موفقیته امکان بولورمیسین عجبا ؟
حماقتك آشیور حد اعتدالی ، یتر . .
اکیلمه‌دن بچیلن تارلا نرده وار ؟ کوستر !
قدر سنك دیدیکك یولده شرعه بهتاندر ؛
توکلك ، نه ، خسران ایچنده خسراندر .
قدر فرائض ایمانه داخل ، آمنا ،
فقط یوق ونده سنك صایمش اولدیغك معنی .
قدر : شرائطی موجود اولوبده میدانده ،
ظهوره کلمیدر ممکناتك اعیانده .
نیچون ، ناصیل کلورمش ، او یوس بوتون مجهول ؛
بز اختیارمزك یورتندن مسئول .
قدر نه در ، سکا دوشمز اسرار استکناه ؛
سنك وظیفه‌ك طاعت ، نه امر ایدرسه آله .
او صوقوق ایستدیکك شکله کیرمسیله ندر ،
بوتون اوامر شرعك اولور بر آنده هدر .
نه‌دن با حضرت حقك رسول محترمی ،
بو بحثی منع ایدیور مؤمنینه ، بوش ره‌می ؟
قدر دینجه نه آکلاردی ، دیکله باق ، اصحاب :

ابوعبیده‌یه امداده ایله‌مشدی شتاب ،
معیتنده‌کی عسکرله بر زمان فاروق .
ــ تردد ایته صاقین ، چونکی وقعه پك موثوق . ــ
طریق شامی طوتوب ، طوغرو « سرغ » ه ایندی عمر .
ابوعبیده همان قوشدی آلماسیله خبر .
خلیفه حضرت سرداره : « نره‌در اوردو ؟
نه‌یاپدیکز ؟ یابه‌جق شی نه‌در ؟ » دییوب صوردی .
ابوعبیده « وباوار . دینجه ، عسکرده »
توابعیله عمر طوردی قالقه‌جق یرده .
« وبایه قارشی کیدلك‌می ، کیتمه‌مك‌می ایی ؟ »
مهاجرین کرامك صورولدی هپ رأیی .
بوزمره‌دن کیمی « مقصد مهم ، کیدلملی . . » دیر ؛
« خایر ، بوتهلکه‌در . . » دیر قالان مهاجرلر .
خلیفه بویله مخالف کورونجه افکاری ؛
چاغیردی ، عینی ترددده بولدی انصاری .
طاغیتدی هپسنی ، لکن صیقیلدی . . آرتیق اوکا ،
مهاجرین قریشك مسن اولانلرینه
مراجعت یولی قالمشدی ؛ صوردی اونلره‌ده .
بوفرقه ایشته بلاقید اختلاف آره‌ده :
« وبایه قارشی کیدیلك خطا اولور . » دیدیلر ؛
« یارین دونك . » دیه اصحابه امری ویردی عمر .
علی‌السحر دوزولورکن جماعتیله یوله ،
ابوعبیده چیقوب : « یا عمر ، اوغورلر اوله !
فراریکز قدرالهدن‌میدر شیمدی ؟ »
دیمزمی . حضرت فاروق ، دوندی : « طوغرو ، دیدی ،
شو وارکه بر قدرالهدن قاچارکن بز ،
قوشوب اوبر قدر اللهه طوغرو یتمه‌ده‌یز .
زمینی اوتلی ده اطرافی طاشلی بر دره‌نك
ایچنده اولسه دوه‌لك ، یا اباعبیده ، سنك ؛
طوتوبده اونلری بسلچین بایرده سکدیرسه‌ك ؛
یااویله یاپمایه‌رق اوتلی سمته چکدیرسه‌ك ؛
دوشون : قدرله دکلدر شو یاپدیغك‌ده نه‌در ؟ »
عمر بوسوزده ایکن ابن‌عوف اولور ظاهر ،
همان روایته باشلار حدیث طاعونی . [١
ابوعبیده ، طبیبی صوصار صونیجه بونی .
مهاجرین قریشك ، کبار اصحابك ،
شریعتك قوجه بر رکنی ابن خطابك ،
قدر دینلنجه نه آکلاردی هپسی ، آکلادك آ . .
اوتانمادن ینه قالقیشما حقه بهتانه .

توکلك هله معناسی هیچده اویله دکل .
یازیق که بنی اوروجکلی بر بیقین جاهل ،
نهایت اوینایه‌رق دینه الك رذیل اویونی ،

[١] اذا سمعتم بالطاعون بارض فلاتدخلوا علیه . واذا وقع وانتم بارض فلا تخرجوا منها فراراً منه . — حدیث شریف

كتيرديلر ، نه ياپوب ياپديلر ، بو حاله اوبى .
يازيق كه چهرهٔ ممسوخه دوندى چهرهٔ دين !
بوكون قوشامده اسلامى بر نظر : نفرين !
توكل ايتمك ايچون تا بو شكل مبتذله ،
ناصيل اويوتديكز افكارى ، بيلسهم ، اى خذله ؟
ناصيل طورور عجب آلنده شرع معصومك ،
بو سيم سياه ايزى حالا او لوث مشئومك ؟
توكل اوبله يامان بر شعار ايماندى ،
كه تهرمان فضائل دينلسه شاياندى .
يازيق كه روحنه زرق ايتديلرده مسكنتى ،
جذامه دوندى ، خراب ايتدى كيتدى مملكتى .
توكل اولماسه قالماز فضيلتك نامى . .
كتير خيالكه بر كره صدر اسلامى .
او بى نهايه فيوضك ياريم عصرلق بر
زمان ايچنده تجليسى هانكى سايه‌ده‌در ؟
بو مدتك نه‌كه اقوامه نسبةً حكمى ،
بر انقلابه يتيشسين ؟ بو هيچ كورولمش مى ؟
زمان ايچنده زمان طى اولنق امكانى
كورولدكجه تحير براقماز انسانى .
ظلام شركى ياروب فيشقيرنجه دين مبين ،
ياپيلدى سينهٔ بطحايه بر حيات نوين .
بو انقلابى هنوز روحى طويمادن غربك ،
قوشاتدى سطوتى دنيايى بر آووچ عربك .
داياندى بر اوجى تاسد چينه ، ديكر اوجى
آشوب ، بولوط كبى ، بيكلرجه يوكسه‌لن برجى ،
اوزاندى آلنسزين اسپانيانك اتكلرينه .
حجازى ، چيفى دوشون نرده ؟ نرده‌در بيره‌نه ؟
نه‌در بو خارقه‌نك سرى ؟ هپ توكلدر ،
كه اعتماد ظفردن كلن تحملدر .
توكل اولمايه كورسون يوركده عزمه رفيق ،
طورورمى شوقنه پروانه اولمادن توفيق ؟
جناب حق نه دييور باق رسول اكرمنه :
« بوتون سرائرى قلبك احاطه ايتسه ، بنه
دانيش صحابه‌كه دنيايه عائد ايشلر ايچين ؛
رحيم اول اونلره . . سن ، چونكه ، روح رحمتسين .
خطا ايدرسه‌لر آلديرما ، عفو ايت ، احسان ايت ؛
صوكنده هپسى ايچين التماس غفران ايت .
ويروب قرارى‌ده عزم ايلدكمى ، طورمايه‌رق ،
جناب حقه توكل ايدوب يول آلمايه بق » [۱]

[۱] استعيذ بالله : فاعف عنهم واستغفر لهم و شاورهم فى الامر فاذا عزمت فتوكل على الله

محمد عاكف

رمضان مصاحبه‌سى :

زينت اشياسى

ماعال من اقتصد = اقتصاده رعايت ايده‌نلر
فقير ومحتاج اولمازلر . — حديث شريف .

بر مدتدن برى — اوزريكزه عافيت — راحتسزدم . معده‌مده بر آغرى واردى . حكيملردن برقاچنه كوستردم ، علاجلر آلدم ؛ كار ايتمه‌دى . اللهه شكرلر اولسون ، كه (رمضان) كلدى ، ايلريله‌دى؛ معده‌مده دوزه‌ليويردى ! شيمدى هيچ آغريم يوق . اوح ، صانكه يكرمى بش ياشنده بر دليقانلى اولدم ! بنى ايليكه ، صاغليغه كوتورن شى نه‌در ؟ بونى دوشونمه‌يه حاجت مى وار :

— اوروجدر ، اوروج !

اون بر آى معده آپور جوبور شيلرله طولويور ، يورولويور ، بيپرايور ، اك صوكرا هضمسزليغه اوغرايور ، آغريلره سانجيلره ضيق اولويور . بويله بر معده‌يى تميزله‌مك ، بوشالتماق ، داها دوغروسى ديكله‌نديرمك ايچين آچلق لازم . . واقعا حكيملرده (حميه) ويا (پرهيز) ديه برچشيد آچليغى صاغليق ويريورلر . فقط نه‌يالان سويله‌يهيم . انسان بوكبى فائده‌لى سوزلره — قولاق آصسه‌ده — هر نه‌دنسه تماميله يرينه كتيره‌مه‌مكده قصور ايدييور . كرك آچلق اولسون ، كرك ديكر زورليقلر اولسون بر كره (الله) امر ايدنجه ايش باشقه‌لاشيويريور . يالكز قافامزله دكل ، ايمانمزله‌ده بو امرلره بويون اكيورز . اللهك امرى پيغمبرك (صلى الله عليه وسلم) قولى ، شريعتك حكمى البته باشقه‌در . بونلرك قيمتى پك بويوكدر . ذاتاً بر شيئى الله امر ايدرسه ، مسلمانليق امر ايدرسه (عقل) و (فن) ده البته اوكا آيقيرى دوشمز . . توكلى دينمزه (دين فطرى) ديه‌مشلر . بو ، نه قادار دوغرو ! آه ، دنيانك و آخرتك بوتون ايليكلرينى كوسترن بو بويوك دينمزك قيمتنى حالا آكلامايانلر ، ياخود آكلاماق ايستمه‌ينلر وار . بونلر عادتا كوزلريله كوردكلرى كونشى انكار ايدييورلر . الله جمله‌مزى اصلاح ايتسين ، آمين .

ايشته (اوروج) ده — بيتمز ، توكنمز ثوابلرندن باشقه — دنياجه بزم بر چوق فائده‌لريمزه طوقونان بر نعمتدر . اولا صاغليق . . . هر شيئك باشى صاغليقدر . انسانه بوندن بويوك نعمت مى اولور ؟ فقط (آنقره) نك عسكرى كبى قوتلى ، غدالى ، پك آغير عسكرله رمضانده تكرار معده‌يى يورماماق ، فضله‌جه اويقوسز قالماماق لازم ، ها . . .

ذاتاً (الله) ده : يكز ، ايچيكز ؛ فقط اسراف ايتمه‌يكز ! و : كيجه‌يي استراحت ايچين ياراتدم ، بويورويور .

اوروجك فائده‌لرندن بريده فقرانك ، آجلرك حالنى آكلاماق، ونلره ياردم ايتمك ، زحمت چكمه‌نك ، كوجلكه دايانمانك، ايشلرده ثبات ايتمه‌نك نه ديمك اولدوغنى اوكره‌نمكدر . في الحقيقه اوروج طوتانلر پك مرحمتلى و (مرد) اولورلر ، نفسلرينه أسير اولان چوروك يوره‌كلى انسانلردن كنديلرينى آيرد ايتمش بولونويورلر .

هله اوروجده‌كى معنوى لذتلر . . بونى اوروج طوتميانلر — قابل دكل — سزه‌مزلر ! برلوقمه أتمكك ، بر يودوم صويك ، بر آغز طولوسى زفيرك، يعنى سيقاره‌نك أسيرى وكوتو نفسلرينك خدمتكارى اولان كيمسه‌لرمى بو الهى ويوكسك ذوقلرى سزه‌جك ؟

يا او تراويحلر ، مقابله‌لر، وعظلر، دعالر ، ذكرلر ، تسبيحلر . . أمين اولوكز ، كه : روحك ، قلبك أك بويوك غدارى بونلردر وحقيقى انسانلقده — ديه‌بيليرم كه — بونلردن، بوكبى توجه‌لكلردن عبارتدر . همان ربم جمله‌مزى كامل انسانلردن أيله‌سين ، آمين .

*
* *

(زينت) أشياسندن بحث ايده‌جكدك . خسته‌لق و صاغليق ديكن سوزك كايمى باشقه يره دوكوويردى ! بويله بر سوزدن اوبريته كمه‌يه (دوه يايمى) ديرلر . مع مافيه فقيريكز — اختيار اولدوغم حالده — اصل بحثى اونوتمادم ، ها ! . . أووت ، خسته ايدم . چوق شكر (اوروج) سايه‌سنده أيله‌شدم . بن يانانده ايكن بويوك ملت مجلسى — هر وقت ياپديغى كبى — مملكته پك فائده‌لى بر قانون چيقارمش : زينت أشيالرينك ياساق اولماسى حقنده‌كى قانون . بو قانونى هنوز أهليجه‌روب‌ده اوقويامادم . چونكه غزته‌لريمزهر نه ناصيلسه — داها بو قانونى يازمامشلر . بويله اولماقله برابر مخدوم كوله‌كز فنيريكزه بر نبذه آكلاتدى ؛ ديدى كه : — بوندن صوكرا مملكتمزه يارامايان ، مملكتدن بر چوق پارالريمزى دیشاری‌يه ، أجنبى مملكتلره چكن سوس أشياسنك كومروكلريمزدن ايچرى كيرمسنه مساعده ايديلميه‌جك ، مملكتمز كنديى ياغيله قاووروولاجق ، أكر ديشاريدن كيرن أشيالر ايچنده ايكنجى درجه‌ده لزوملو شيلر وارسه — بونلر ايكنجى درجه‌ده اولدوغى ايچين — آغير كومروكلره تابع اولاراق كيره‌بيله‌جك . ياساق أشيا كتيره‌نلرك مالى ضبط ايديله‌جك و كنديلرى‌ده جزالاندیريله‌جق .

بو خبرى نه قادار سوينديردى ، بيلسه‌كز ، اوغوللارم ! كيجه كوندوز صايقلاديغم شيلردن بريده بو ايش ايدى . حق بويوك ملت مجلسنه — كندى عقلمجه — بر رجاده بيله بولوناجقدم ، چوق شكر مجلس مملكتك أك ياماں يرديرينى آكلاديغى ايچين بو قانونى چيقارمش . آرتيق رجايه حاجت قالمادى . بارى بويوك بر (تشكر) ايده‌يم . . . اوغوللارم ، تمش يا شمه كيردم ، دنيانك آجى ، طاتلى هر شيئنى كوردم . اوته‌دن برى بوملتك دردى (اقتصاد) درديدر . دوشونمه‌دن، طاشينمادن ملتمزه آنلاز ، طوتاريز : — شو يوق ، بو يوق . . هانى ترقى ؟ ديرز . حالبوكه أجنبيلر بويمزه آغير بر كمند آتمشلر ، خبريمز يوك . (ترقى) مى ؟ حريفلر كومروكلريمزه بورونلرينى صوقمشلر : ديشارى چيقاراجغمز أشيايى قبول ايدوب ايتمه‌مك أللرنده ، بونلره ايسته‌دكلرى قادار كومروك ويركيسى قويمق أللرنده . ايچرى‌يه كيره‌جك كندىماللرينى ايسه ينه ديله‌دكلرى قادار آزيارا ايله صوقمق كذلك أللرنده ! بوشرطلر آلتنده ترقى ناصل قابل اولور ؟

أسكيدن ييه‌جكمزده ، ايچه‌جكمزده ، كيه‌جكمزده اوروپالى‌يه محتاج اولمايوردق . هپسنى كنديمز يتيشديريور ، كنديمز ياپيوردق . كويلو قادينلريمز كوك بويالريله ، صوغان ونار قابيقلريله بويانمش اعلى دوقومالر ميدانه كتيريرلردى . هر اوده تزكاهلر واردى . حتى بعض يرلرده اوفاق دوقوما فابريقه‌لرى بيله قورولمشدى . ماللريمز هم دايانيقلى ، همده ملى ذوقمزه اويغوندى . فقط (قاپيتولاسيون) ديدكلرى باش بلاسى يوزوندن كومروكلريمزه أجنبيلر قاريشنجه، باشلادقلرى ايچين بزه وجوز اوجوز دكيزويركيلرى ويره‌رك عادتا بزى أمن سولوك قانيله بويامش، چوروك ماللرينى مملكتلريمزه صوقوب طولدورمشلر ، بزم ايشلريمزدها بهالى‌يه چيقديغى ايچين هپسنى كورله‌تمشلر ، أسكى صنعتلريمزى ئولدورمشلردر . ابتدائى ماده‌لرينى مملكتمزدن آلدقلرى شيلرى بيله ، همده بزه يوز قاته‌رق ، بزه يوكلمشلر ، مملكتمزه وايور وايور چوروك ماللر سورمشلردر . زوالى اهاليمز اوروپالى ايله باشه چيقيلامايه‌جغنى كورونجه اوكوزه‌لرم طوقومالرى ، ملى صنعتلرى براقمش ؛ بويوزدن مملكتمزك زنكينلكى كوندن كونه آزالمش ، پاراليريمزهپ اجنبيلره دوغرو آقوب كيتمشدر . كيرن چوروك ماللر يرينه مملكتمزدن چيقان اولسه ، بارى . . بوده ممكن اولاماش ، چونكه : كندى ايشلرندن كوزه‌ل وياوجوز دوشن ماللريمزه آغير آغير كومروك ويركيلرى قونولمشدر .

چيقارينى ، كيره‌تى حساب ايتمه‌دن كورى كورينه چاليشانلر نهايت محو اولورلر ، پريشان اولورلر . ايشته ملتمزده چوقدن برى بوتهلكه قارشيسنده ايدى . واقعا تهلكه‌يى سزه‌نلر يوق دكلدى . فقط نه‌ياپسينلر، كه اوروپاليلر أللرى قولارى قيص قيوراق باغلامشلردى . هرشيده اولدوغى كبى چيقان وكيره‌ن ماللرده‌ده سربست دكلدك . اونك ايچين (ترقى) ديديكمز شى بزدن اوزاقلاشدقچه اوزاقلاشدى .

جناب حقه شكرلر اولسونكه : آرتق كندى كوبكمزى كنديمز كسيورز . ايسته‌ديكمز مالى قبول ايده‌جكز ، ايستمه‌دكلريمزى قوغاجغز ! بوسايه‌ده مملكتمزده اسكى ايشلر جانلاناجاق ، پاراميز كندى مملكتمزده قالاجاق ، قاراباتاق ايشى يورومه‌يه‌جكز !

اوغلوم ، بيليرسيكز ، كه دنياده هر شى پارا ايله اولور . (حرب)

پارا ايله ، اينى پارا ايله‌در . معاذالله مملكتمزده پارا قالمازسه دوشمانلرى ناصل قوغاجغز ؟ نه ايله محاربه ايده‌جكز ؟ يريوزنده‌كى بوتون كفار اسلام بشيغنى سوندورمه‌يه چاليشيور . اول الله دن قوتيله بونلرك هپسنك حربنه طايناجغز . فقط پارا اولمازسه نه ياپارز ؟ الله كوسترمه‌سين : ايشمز فلاكتدن ، اسيرلكدن باشقه برشى اولماز .

عمومى محاربه دوام ايتديكى ييللرده ديشارى ايله برايش ياپاميوردق . كندى محصوللريمزله ، كندى دوقومالريمزله ، كندى ايشلريمزله تام دورت سنه اداره اولوندق يا الريمزده مملكتمزده قالدى . واقعا اورتالق پهاليلاشدى . فقط نه ضرر ؟ پهاليده اولسه ، اوجوزده اولسه بنه پاراميز مملكتمزده قالاجق . . . متاركه ياپيلديقدن صوكرا — محاربه ييللرنده فابريقه‌لرينك بوتون چوروكماللرى الرنده قالمش اولان — اجنبيلر تكرار مملكتلريمزه چوللانمايه باشلاديلر ! يالكز آلجاقجه اشغال ايله قالمايارق واپورلر طولوسى ماللر كتيرديلر . اشيالر اوجوزلادى . اوزونه ، قيصه‌يه عقلى ايرمه‌ينلريمز :

— اوخ ، ديدى ، آرتيق هرشى اوجوزلادى !! عادتا بايرام ايتديلر . حالبوكه : اووقت بايرام ايتمك دكل ، ماتم ايتمك لازمدى . زيرا : مملكتمزدن هيچ برشى چيقماديغى حالده بوينه ديشاردن مال كليور ، بونلره ويريلن پارالر هپ اجنبيلره ، بزه سلاح آتان دشمانلريمزك مملكتلرينه آقيوردى . اصل تهلكه شيمدى باشلامشدى . حريفلر :

— سيزك ماللريكزى قبول ايتمه‌يز . فقط بزمكيلرينى آلاجقسيكز ! ديوورلر ، دورت سنه‌لك محاربه زيانلرينى چوق فضله‌سيله و يالكز چوروك ماللريله چيقارمش اولويورلردى !... حالاده بزم ماللريمزى ايسته‌ميورلر ، فرصت بولدقجه مملكتلريمزه اشيا صوقمايه چاليشيورلر . . .

صوقدقلرى اشيا بارى ايشمزه ياراسه ! . . بونلر هپ اك دكرسز و چوروك شيلردن عبارتدر . كندى مملكتلرنده قوللانمادقلرى پيس شيلر . . . اويله يا اونلره كوره توركلر — حاشا — آيى‌يى كوتويى سچمكدن عاجزدرلر . نه بولورلرسه آليرلر ، پارالرينى احمقجه اولره قاپديريورلر ! . .

حالبوكه مسلمانلر آرتيق عقللرينى باشلرينه آلدى ، بويونلرنده‌كى زنجيرلرى قيردى ، هايقيرمايه ، حقنى آلمايه باشلادى . تهلكه‌يى سزدى ، سويلديكم او قانونى اك بويوك (استقلال) علامتى اولمق اوزره ميدانه چيقاردى !. آرتيق بوندن صوكرا چوروك متاعلره پارا ويره‌جك آدم يوق . . .

فقط يالكز بو قانونله ايش بيتمش دكلدرها : بوتون ملت آوروپا ماللرينى ، هله زينت اشيالرينى آرتيق قطعياً براقاليدر . هركس يورغانه كوره آياغنى اوزاتمالى ، چوق پارا صرف ايتمكدن چكينمه‌لى ، هرشيدن اول مملكتدن دوشمانى آتمايه چاليشماليدر .

دوشمان البته دوشمانلقندن واز كچميه‌جك ؛ او تنه‌دن برى ياپديغى كبى بزى فقير و محتاج برحاله كتيرمك فكرندن آيريلمايه‌جق ، ملتمزى محاربه‌سيز محو ايتمه‌يه چاليشاجق . فقط بز كوزمزى درت آچار ، زينت اشيالرينى ، مود بلالرينى ، ماسقاراجه قيافتلرى آرتيق آتارسه‌ق اوروپالينك ، اجنبيلرك بلكيكى قيريلديغنى ، دودوكلرك چالنديغنى كورندر .

بوقاريده يازديغمز حديث شريفده پيغمبريمز (صلى الله عليه وسلم) افنديمز حضرتلرى نه بويوريورلر :

— اقتصاده رعايت ايده‌نلر فقير و محتاج اولمازلر .

بو حديث شريف — ظن ايدرم ، كه — بزم قورتولمامز ، اقتصاداً يوكسلمه‌مز ايچين برنجى چاره‌در .

بيليرسكز ، كه : دولتك ثروتى ، خزينه‌نك زنكينلكى ملتك زنكينلكندن ، فردلرك ثروتندن دوغار . ملت و فردلر زنكين اولورسه ويركيده اوكا كوره چوغاليد . فقط بينكين اولورسه خزينه طلم طقير قالير . بوتون عمومى ايشلر طورور . .

هركس اك لزوملو ، اك ضرورى اشيادن باشقه شيلره حتى بر پارا ويرمه‌مه‌يه مجبوردر . بو مجبوريتى تطبيق سايه‌سنده‌در كه يالكز كنديمزه دكل ، ملتمزه ، دولتمزه حق دينمزده اك بويوك بر خدمت ايفا ايتمش اولاجغمزه هيچ شبهه ايديلمه‌مليدر .

بونجى كله‌جك نسخه‌ده بر آز داها قورجالاماق ، خاطره كلن اعتراض نقطه‌لرينى يازماق و جواب ويرمك ايسته‌يوردم . چونكه آرتيق يورولدم . بر آز استراحت ايده‌جكم . . .

پير فانى

تكثير و اصلاح حيوانات

— ۲ —

غزيه حاراسنده : حيواناتمزك اصلاحى مقصديله مصلح اوله‌رق مملكتمزك شرائط اقليميه و غدائيه‌سنه اليشمش دامزلق آيغير و بوغا يتشديرلمكده‌در . حال حاضرده حاراده ۱٦ عرب ، ۹ نصف الدم عرب ، ۹ انغلوعرب ، ۱ انغلو نورمان اولمق اوزره يكرمى يدى آيغير ، ۱۰ باش عرب متبافيسى برقسمى يرلى واكثريسى نصف الدم اولمق اوزره يوز قدر والده قصراق و ۱۲ بلونه ايشكى ، ۱ بلونه بوغاسى و متبافيسى طاى و طانا اولمق اوزره ۳۷۳ حيوان موجوددر . حاراده يتشديريلان آيغيرلر مجاناً لوا آيغير دپولرينه و بوغالرينه تقدير ايديلان اوجوز برقيمت مقابلنده قرايه دامزلق اوله‌رق توزيع ايدلمكده‌در . حارا حرب عمومى بدايتلرنده تأسس ايتمش و حرب عموميدنده آز چوق متأثر بولنمش اولديغندن اك زياده محصولاتى بعدما ادراك باشلايه‌جقدر . حارا يتشديرمش اولديغى و براى سفاد كركونه و كرك دائمى اوله‌رق خارجه كوندرمش اولديغى آيغيرلردن

مثلا حاراده موجود آیغیرلری ایله‌ده جوار قرا، اسکیشهر، سید غازی، بوزوق، حصار، میخالیجیق وحتی عزیزیه قضالری اهالی حیواناتنك سفادینی دخی مجاناً اجرا ایتمکده‌درکه بوخصوص شایان استصغار بر کیفیت دکلدر. حالبوکه سفاد خارجدن کتیریلان قیصراقلرك موجودی اوقدر چوقدرکه چوق دفعه موجود آیغیرلر یومیه ایکی دفعه آشدیرلدیغی حالده بیله نه کفایت ایتمه‌مکده و ورود ایدن قیصراقلرك نصفلرینك فادی بالضروره ایرتسی کونه قالمقده‌در. [هرسنه سفاد بوصورتله بر آیغیره وسطی اوله‌رق اللی قصراق چکلمش اولسه اهالی حیواناتی ایچون حارانك تفریق ایتدیکی یکرمی آیغیر ایله سنه‌ده بیك قیصراغك ازدواجی یاپیلمش اولیورکه بونلرك یوزده ۷۵ ی کبه قالمش اولسه هرسنه وسطی اوله‌رق یدییوز اللی قصراق جنس ایی یاوورو ویرمش اوله‌جقدر.

استفاده جهتنه کلنجه : اهالی حیواناتنه بلابدل اجرا ایدیلان چکدیرجه سفادن کویلیلریمزك ایتدیکی استفاده ع. ك بکك تصورلری کبی اهمیتسز دکل، پك زیاده بیوکدر. اسکیشهر وجوارنده حیوانات فرسیه‌یی کوزدن کچیرنلر اصلاح حیوانات خصوصنده بوراده پك بیوك بر تبدلك موجودیتنه شاهد اولورلر. بوکون مظفر اردومزه کری خدماتی کورمك اوزره اونزیاده حیوان واراباسیله یاردیم ایدن اسکیشهر منطقه‌سی وبالخاصه حارانك بولندیغی چیفتلر ناحیه‌سیدر. بوحرب عمومیده مع ملحقات اسکیشهر لوسندن ۳۰۰ ی متجاوز حیوان چیقمش وحالا چیقمقده بولنمشدر. حیواناتك بوحوالیده متکاثفاً بولنمسی ایچون میری مؤسسات حیوانیه سایه‌سنده‌در. سفاد زماننده کویلیلری سکز اون ودها زیاده ساعتلك مسافه‌دن حارایه قدر جذب ایدن سائق حاراده‌کی دامزلقلر یوزندن تأمین ایتمش وایتمکده اولدقلری منافع مادیه‌لرندن بشقه برشی دکلدر. بتون بوحوالی سکنه‌سنك الارنده‌کی متشکل، یابیشیقی‌ینك وقوشوم حیوانلرینك حارا محصولی اولدیغنی کورمك وایشیتمك قدر موجب فخر ومباهات برشی اوله‌ماز. کچن بوسنه اسکیشهرده اجرا ایدیلان ایلك بهار آت قوشولرنده الك بیوك مکافاة اولان ایکیوز لیرایی عرب آتلرینك‌ده داخل اولدیغی تحمل قوشوسنده قازانان حیوان حارا محصولی نصف الدم بر آیغیر اولمشدر. کذا طی رکیسنه ورود ایدن طایلرك اکثریسی بنه حارا محصولی ایدی. بناءعلیه ع. ك بکك دیدیکی کبی حیواناتك اصلاحی یالکز زراعته منحصر اولمیوب بوخصوصده الك عامل مصلح اوله‌رق قوللانیلان دامزلق آیغیرلردر. بویله اولماش اولسه‌یدی ممالك اجنبیه‌ده برچوق عروق فرسیه‌نك اصلاحی خصوصنده دامزلق اوله‌رق عرب وانکلیز آیغیرلرینه مراجعت اولنماز وبونلرك تدارکی ایچون عظیم مصارف اختیار ایدلمزدی. بزده مصالح اوله‌رق قبول ایتدیکمز آیغیرلرلی حیواناتمزك تشکله یقیندر کلانه مالك عین عرقدن عرب ایله نصف الدم آیغیرلریدر.

عزیزیه حاراسنك حکومته بار اولمسی جهتنه کلنجه : حارا وسطی اوله‌رق هرسنه ۳۰ ـ ۳۵ دکل، اللی طای ویرمکده‌در. بو مقدار بوسنه‌دن اعتباراً محمودیه طای ده بوسنه‌دن مدور اوتوز قدر والده قیصراغك تولداتی ایله ابر تخمیناً یتمش‌بشه بالغ اوله‌جقدر. حسابمزی اللی طایدن یوروتهلم. بوطایلرك اون‌بش قدرینك دامزلقه غیرصالح اوله‌رق فروختی قبول ایتمش اولسه‌ق هرسنه دامزلق آیغیر وقیصراق حاراده ۳۵ حیوان یتیشمش اولیورکه بونلره بر قیمت تقدیر ایدیله‌جك اولورسه بهری وسطی اوله‌رق اوچیوز لیرادن ۱۰۵۰۰ لیرالق بر یکون طوتار. عین زمانده حارانك مستخدمینی ایله حیواناتنك تغذیه‌سی ایچون مزروع دیکی بغدای، آرپه، یولاف وسائره کبی محصولات ارضیه‌سی ایله دامزلقدن اخراج ایدیلان اختیار قیصراقلر دامزلقه غیر صالح طایلر فروخت ثمانی سنه‌ی بش‌بیك لیرا حساب ایدرسه‌ك [۳۳۶ سنه‌سنده بومقدارده ایدی] حارا وارداتی جمعاً ۱۵۵۰۰ لیرایه بالغ اولمقده‌در. حالبوکه حارانك ۳۳۶ سنه‌سی بودجه‌سی ۱۴۰۰۰ لیرا ایدی. هرسنه وسطی اوله‌رق بیك قدر اهالی حیواناتنه بلابدل اوزریاده اولدیغی کبی اجرت مقابلنده اولمیه‌رق] یاپیلان سفادك فوائد معنویه‌سی ایله کله‌جك سنه‌دن اعتباراً تولداتك حال حاضر تولداتنك برمچوق مثلنه واصل اوله‌جغنی وبناءعلیه وارداتده اونسبتده متزاید بوله‌جغنی حسبق بوحسابه ادخال ایدلمه‌مشدر.

حارا محصوللرینك درجهٔ قیمتلری ایسه بوسنه دامزلقه غیرصالح اولمقله فروختلرینه قرار ویریلن بر بانده‌کی طایلر مزایده‌ده ۶۰ لیرادن ۶۸ لیرایه قدر رفیات مقابلنده صاتلمشلردرکه ع. ك بکك ۷۰ ـ ۸۰ لیرا قیمت تقدیر ایتدیکی حیوانات حاراده انجق دامزلقدن اخراج ایدیلان ویا یکی یاشنده‌کی طایلره ویریلان قیمتدر. یوقسه دامزلق حائنه کتیریلن آیغیر وقصراقلرك قیمتی منوقت اصغری اوله‌رق ۳۰۰ لیرایی بولور وحتی چوق دفعه بو قیمتلرك قات قات تجاوز ایدر. وبویوکسك قیمت حارا محصوللرینك بین الاهالی درجهٔ تقدیرینی ارائه ایتمکده‌در. بناءعلیه حرب عمومینك ابتداسنده طوغری بوکونه قدر برچوق محرومیتلر ایچریسنده ادامهٔ حیات ایدن چفتلر عزیزیه حاراسی تصور ایدلدیکی کبی حکومته هیچ بروقت بار اولمیوب کندی حیواناتنك مقداری وبودجه‌سنك وسعتنه کوره اصلاح حیوانات خصوصنده ارائهٔ موجودیت ایتمکدن خالی قالمه‌مشدر.

مقاله‌ده : مملکتمزده اصلاح وتکثیر حیوانات ایچون الك پراتیك اصوللردنده بحث ایدلمشدر. کندی عرقنك اوصاف ممیزه‌سی حائز اولمان ودامزلقه یارامیان ارککلری ع. ك بکك توصیه‌لری اوزرینه کاملاً احصایه تابع طوته‌جق اولورسه‌ق برقاچ سنه ظرفنده اهال حیوانیه‌مزه خاتمه چکمش اولورز. زیرا هرعرقك اوصاف ممیزه‌سنی محافظه

ایده‌بیلمش حیوانلرمز اندر واحتیاجه غیر کافیدر . کویلینك احتیاجنی تأمین ایده‌جك قدر دامزلغه مساعد ارکك حیوان تدارك ایدلدکدن صکره بو جهت موقع تطبیقه وضع ایدلملیدر . اصلاح وتکثیر حیواناتك پراتیك اصوللرینك دیکر بر ماده‌سنده‌ده عینی بك منطقه‌لرك قابلیتنه کوره خارجدن ادخاله لزوم کوریله‌جك دامزلق آیغیر ، بوغا ایچون مؤسسه احداث ایتمیه‌رك بو کبی دامزلقلرك کویلره بدللری مقابلنده توزیعنی توصیه ایدییورز . لزوم کوریلن دامزلق حیواناتی خارجدن تدارك ایتمك عظیم بر مبلغه احتیاج کوستره‌جکی کبی پك پهالی‌یه ده مال اولور . ادخال ایدیله‌جك بو حیواناتك اقلیم ایله امتزاج ایده‌مه‌مسی مسئله‌سی‌ده اك زیاده نظر دقته آلنمسی ایجاب ایدن بر نقطه‌در .

بویله بر خسران عظیمه معروض قالمامق ایچون لزومی مقدارده دامزلق اوله‌رق ادخال ایدیلان حیوانات حارالرده معلوم اصوللرله تکثیر و بونلردن شرائط اقلیمیه و غذائیه‌یه آلیشمق یاورولر الده ایدیله‌رك مصالح اوله‌رق بونلری آیغیر ده‌پولرینه سوق ایتمك ایجاب ایدر . یوقسه کویلره آیغیر توزیعی دوغری دکلدر . آیغیرلرك حسن محافظه واستخداملری مسائل مهمه‌دن اولوب بونلر اهالی نزدنده قالدیغی تقدیرده نه شرائط صحیه‌لری ونه‌ده حسن تغذیه واستخداملری مطلوب درجه‌ده ایفا ایدیله‌میه‌جکندن محاذیر عدیده‌نك ظهوری کثیرالوقوعدر . نتکیم مشروطیت بدایتلرنده ازمیر ولایتنده بعض قرایه دامزلق اوله‌رق توزیع ایدیلن آیغیرلردن هیچ بر صورتله استفاده تأمین ایدیله‌مه‌مش وبالعکس نتائج مضره مشهود اولمشدر . بناءً علیه آیغیرلرك اهالی‌یه توزیعی دوغری اوله‌میوب یالکز تغذیه و صورت استخداملری نسبةً دها قولای اولان بوغالرك قرایه توزیعی موافق اوله‌بیلور .

شو حالده تکثیر واصلاح حیوانات خصوصنده بزم نقطهٔ نظرمزه کوره زیرده کوسترلن اصولاره توفیق حرکت ایتمك ایجاب ایدر :

۱ — الیوم موجود عزیزیه حاراسندن ماعدا دیکر مناسب محللرده بیوك اراضی‌یه مالك ایکی حارا دها وجوده کتیره‌رك بو حارالرده احتیاجات مملکته وشرائط اقلیمیه وغذائیه‌یه کوره تنسیب ایدیله‌جك عرقدن دامزلق آیغیر ، بوغا ، قوچ وتکه یتیشدیرمك .

۲ — اك مناسب محللرده کافی مقدارده دامزلق حیواناتی حاوی برده آیغیر ده‌پوسی وجوده کتیرمك .

۳ — حارا وده‌پولره مساوی اولمق اوزره اهالی نزدنده بولونان تشکلاتی منتظم ، تناسب اندامه مالك آیغیرلره حکومت جانبندن مکافات ایله برابر تصدیقنامه اعطا ایدیله‌رك بو آیغیرلرك تقدیر ایدیله‌جك اجرت مقابلنده اهالی حیواناتنك سفادنده استخدامی خصوصنده صاحبلرینی اجبار ایتمك ویاخود بو آیغیرلر ده‌پولره سوق ایدلمك اوزره حکومت جانبندن مبایعه ایدلمك .

۴ — اهالی نزدنده بولنان اشکال خارجیه‌سی منتظم ، ایی بر اوصافه مالك ارکك طایلر حکومتجه مبایعه ایدیله‌رك حارالرده بونلرك تغذیه و حفظ الصحه‌لرینه دها زیاده دقت واعتنا ایدلمك صورتیله دامزلق اوله‌رق یتیشدیرلمك وبو صورتله ایی حیوان بسله‌ینلر ایچون بر مخرج تأمین ایتمك وینه بو مقصد ایله جهت عسکریه‌یه لزومی اولان بینك وقوشومه صالح طایلری اهالینك اینتله فروخت ایده‌بیلملری ایچون عسکری رمونت ده‌پولری احداث ایتمك .

۵ — هر سنه هر لواده ویاخود موقع مناسبده قوشولر ترتیب ایتمك وعین زمانده اهالی نزدنده‌کی آیغیر ، قصراق ، طای ، اینك ، بوغا ، قویون و کچیلر ایچون سرکیلر کشاد ایدیله‌رك ایی حیوان یتیشدیرنلره مکافات اعطاسی صورتیله اهالی‌یی حیوان تکثیر واصلاحنه تشویق وتشجیع ایتمك .

۶ — مملکتده اوصاف مطلوبه‌یی حائز آیغیر و بوغا احتیاجاتی تأمین ایدلدکدن صکره انجق اهالی نزدنده بولنان دامزلغه غیر صالح ارکك حیواناتك اصلاحی جهتنه کیدلمك .

۷ — مبایعه صورتیله تدارك ایدیله‌جك آیغیر ، بوغا ، قوچ وتکه‌لردن آیغیرلر بالاده سرد ایدیلن محاذیردن دولایی قرایه توزیع ایدلمیوب ده‌پولره سوق اولنمق ، بوغا ، قوچ و تکه‌لری دامزلق اوله‌رق قرایه توزیع ایتمك ایله برابر او قطعه‌لر بیطارلری طرفندن بونلرك اره صره صورت تغذیه وشرائط صحیه‌لری قونترول ایدلمك .

بناءً علیه : ۱۳۳۰ سنه‌سنده محمودیه طای ده‌پوسندن مدور حیوانات ایله ایشه باشلایان عزیزیه حاراسنك اقتصاد وکالت جلیله‌سنه تقدیم ایتدیکی سنهٔ حالیه بودجه‌سنك اسباب موجبه لایحه‌سنده مفصلاً عرض ایدیلن مهم نواقصی اکمال ایدلدیکی تقدیرده حارادن آتی قریبده دها مثمر نتیجه‌لره امنیتله انتظار ایدلملیدر . خلاصه تخریب وامحا عصرنده دکل ، تعمیر واصلاح دورنده یشادیغمزی اونوتمامه‌لیز .

حارا مدیری

عمر عادل

کنج خرستیانلر جمعیتنك فعالیتی

حاکمیت ملیه رفیقمزك استانبول مخابر خصوصیسی یازییور :

استانبولده صوك زمانلرده کنج خرستیانلر جمعیتنك ارکانی وقادینلر مرکزلری فعالیتلرینی فوق العاده تزیید ایتدیلر .

بوجمعیت ـ که اشارتی (Y.M.C.A) در ـ صورت ظاهره‌ده غایت انسانی کورونمکله برابر روحی تمامیله خرستیان ومتعصبدر . آوروپانك ، آمریقانك وحتی استانبولك متعصب خرستیانلرینك حمایه ومعاونتیله ادامهٔ حیات وفعالیت ایدن بوجمعیت استانبولده مکتبلرنده ، جمعیتلرنده

صاف تورك ومسلمان محيطلرينه قدر نفوذ ايتمك ايچون بوروندیكى شكل بوقدر .

بو خرستيان جمعيتى ، ٢٠ مايسده بك اوغلنده عثمان بك قازينوسنده متعدد دار الايتام قيزلرينك اشتراكيله بر مايس بايرامى ترتيب ايتدى و بو احتفالى برچوق تورك خانملرى ده حمايه ايلدى .

بوندن دها اول ، بو جمعيت ، آناطولينك اك صاف تورك ومسلمان كوشه‌لرندن طوپلانه‌رق استانبول دار الايتاملرينه يرلشديرلمش تورك ومسلمان چوجقلرينه‌ده دست تجاوزينى اوزاتمش ، كنديلرينى ده حمايه بهانه‌سيله دينى قصدلرينى تعقيبه چاليشمشلردر . استانبول اركان حكومتى آڭلاشيلان بو جمعيتك فعاليتندن اوقدر اندیشه‌يه لزوم كورميور ؛ فقط آناطولى مجادله‌سنك روحنى سزمش اولانلر ، شبهه‌سز مدنيت وشفقت كوسترمه آلتنده اسلام وتورك محيطلرينه صوقولان بو قويو خرستيان روحنك نفوذ وحلولنه مانع اولمق مجبوريتنده‌درلر . اوروپا وآمريقانك سرمايه‌دار عالمى ، بر طرفدن طوپ وتفنكله ، ديكر طرفدن‌ده اويله آلتدن آلته زهرلرله اسلام عالمنك دشمنيدرلر . بونى ادراك ايتمك ايچون فوق العاده صاف وياخود غافل اولماليدر ؛ مع التأسف كورويورزكه بو محيطده بو غفلت اويقوسنده بولونانلر الآن موجوددرلر . بر آمريقالى ميسيونرك كوللر بورينه مقاومت ايده‌مه‌ين زمامداران امور ، الآن استانبولده واردر . اكر بويله اولماسه‌يدى ، بو خرستيان جمعيتى ، آناطولينك خالص تورك ومسلمان يتيملرينك ملجأى اولان دار الايتاملره قدر صوقولمازلر ؛ اقربالرى وياقينلرى آناطولى‌ده تورك واسلام استقلالى ايچون اولورلركن بوراده ، استانبولده آناطولى ياورولرى مشوش عقيده‌لرله روحلرينه انهداملر توليدى ايچون زمينلر ووسيله‌لر احضار اولونمازدى .

سياست داخليه وخارجيه‌مز

هيئت وكلا رئيسى فوزى پاشا حضرتلرى يڭى هيئت وكلا نامنه بيوك ملت مجلسنده بيانات آتيه‌ده بولونمشلردر :

رفقاى محترمه‌دن بغداد مبعوثى بحرى ، قيصرى مبعوثى احمد بكلر طرفندن سياست داخليه وخارجيه‌مزه دائر هيئت وكيله‌دن واقع اولان سؤال يڭى هيئت وكيله‌يه بو خصوصده ايضاحاتده بولونمق ايچون بر زمين تشكيل ايتمشدر . بناءً عليه بو بابده‌كى جوابمزى عرض ايديورم :

داخلى وخارجى سياستمزك آنا خطلرنده دكيشمش برشى يوقدر . استقلال مجادله‌سنه باشلاديغمز كوندنبرى قطع ايتديكمز مسافه‌لرله داخلده وخارجده الده ايتديكمز نتيجه‌لر بزى يولمزك صوڭنه قادار كيتمكده تشجيع ايده‌جك برماهيتده‌در . بيوك ملت مجلسنك وضع ايتديكى دستورلره تبعاً ملى حدودلريمز ايچنده سياسى ، اقتصادى ، مالى وحرثى تام بر استقلال تأمين وبوتون ملتك مجلسمزده تجلى ايدن اراده‌سيله محفوظيتى طلب ايتديكى ميثاق ملى‌يى بين المللى بر عهدنامه شكلنه قلب ايده‌نجه‌يه قدر بو مجادله‌ده دوام ايده‌جكدر . دشمنلريمزك بر قسمى فعلى برخصومت حالندن چيقمش اولمقله برابر ديكر قسمى اوغرادقلرى متعدد موفقيتسزلكلردن الآن تماميله مأيوس اولمش دكللردر . عليهمزه قوللاندقلرى سلاحلر برر برر سقوط ايتديكى حالده طالعلرينى دنه‌مكده دوام ايديورلر . فقط بز ايمان قطعى ايله كوريورزكه اجداد طوپراقلرندن صوڭ مستولى نفرك عودت ايده‌جكى كون اوزاق دكلدر . ادبار ومغلوبيتك بزى تعقيب ايتديكى اك مشئوم زمانلرده ملى حقلريمزدن برذره فدايه راضى اولمادق . چوق بيوك كونلر كورمش ، قانك وغيرتك حقيله بوتون تاريخ آره‌سنده كنديسنه پك بيوك بر موقع تأمين ايتمش اولان ملتمز هيچ برزمان قلبنده نوميده يول ويرمدى . بو دفعه‌ده سلاحلريمزك قازانديغى متوالى ظفرلردن دولايى يكيدن يكيه بر طاقم مطالب درميان ايتميورز . دون اولديغى كبى بوكونده جهانك بوتون ملتلرينه حق حيات وحق استقلاللرى تأمين ايده‌جك بر صلحى شمدي‌يه قدر رد ايتمه‌ديكمز كبى شمديدن صوڭره‌ده رد ايتميه‌جكمزى تكرار ايدرز . مقصديمزه ايرمك ايچون ملتك بوتون مادى ومعنوى قدرتنى مدافعه ملييه‌يه حصر ايده‌جكز . زمان زمان مظلوم ملتلرينه سسنى يوكسلتن جهان مدنيتك يونان استيلاسى آلتنده دوشن مملكتلريمزده ايكى سنه‌دردوام ايدن وهر كون بر آز دها ارتان يانغين ، تهجير وقتال سياستى قارشيسنده نهايته قدار ساكت قالميه‌جغندن اميدوار اولمق ايسترز . يونان قوتلرينك برنجى ، ايكنجى اينونى و دوملوپينار مغلوبيتلرندن صوڭرا بوتون رجعت يوللرينه جوار اولان كويى قصبه‌لريمزى بلا استثنا يقوق صورتيله كوستردكلرى غليظ روح و وحشت قارشيسنده متمدن ملتلرك وجدان عموميسندن چيقاجق انسانى حكمى انتظار ايديورز . آناطولينك اك معمور ومرفه قسمى اولان غرب ولايتلريمز كنيش بر قان لكه‌سيله اورتولو ، بيوك بر خرابه‌يه چويرلمش . بو زواللى طوپراقلريمزك خلاصنى هرشيدن زياده كندى سلاحلريمزدن واونلره مودوع ومقدر اولان ظفردن بكليورز .

سياست خارجيه‌مزك شرقه عائد اولان قسمى روس سوويت جمهوريتيله عقد ايتديكمز معاهده‌نامه ايله شايان ممنونيت بر انكشافه مظهر اولمشدر . دوست و قارداش افغانستان حكومتيله باشلايان مناسبات سياسيه‌مزك تقويه‌سى ايچون طرفمزدن بر هيئت سفارت اعزام ايدلمك اوزره‌در . روسيه وافغانستان ايله عقد اولونان معاهده‌لر هيئت جليله‌لرينه دست تقديم‌در . قومشو وقارداش ايران حكومتيله مناسبات سياسيه تأسيس ايديورز . فرانسه وايتاليا ايله مطالب مليه‌مز دائره‌سنده يكيدن عقد مناسباته امكان بوله‌جغى مأمولدر .

سياست داخليه‌مزه كلنجه ملتمزك كوستردیكى رشد و ادراك بزم

ایچون اك امین براستنادگاه اولمشدر . ملتمز بورشد ایله واونك وجودہ کتیردیکی وحدتله بوکون هر زماندن دها قویدر . مجادله‌مزك اوزون سورمسی ، بزه یکیدن یکی‌یه بر طاقم فداکارلقلر تحمیل ایدیبور . شیمدی‌یه قادار اندیشهٔ خلاص واستقلال ایله قانی ومالنی بذل ایتمکدن چکنمه‌ین ملتمز شبهه‌سزکه بزی نتیجه‌یه ایصال ایده‌جك یکی فداکارلقلری ده عینی روح فداکاری ایله قبول ایده‌جکدر .

شرق وغرب جبهه‌لرنده سلاحلرمزی پارلاق مظفریتلره نائل ایدن شرفلی عسکرلرمزك خلاص واستقلالمزه اك بویوك ضمان اولان قهرمانقلرینی فخر ومنتله تذکار ایدرك ملتمزك رشد و کیاستی واونی تمیز ایدن صارصلماز عزم وایمانی سایه‌سنده وضعیت عمومیه‌مزك درجه درجه مسعود برانکشافه طوغری کتدیکنی عرض ایدەرم .

عراقده انکلیز ترتیبات وتحکماتی

۳ مارس تاریخلی دهلی تلغرافدن :

بوتون عراقك هیجانله قاریشیق بر صبرسزلقله بکله‌دیکی انکشافات عرفه‌سنده بولونیورز . فوق العاده قومیسرك قاهره‌دن عودتی ، اثنای غیبوبتنده بویوك اهمیتلر عطفنی مستلزم برمنظره کسب ایتمش بولونان ، وضعیتی قاورامغه مساعد برفرصت بخش ایدیبور . یکی عراق حکومتنك الیوم دینداشلرندن باشقه دشمنی یوقدر ! لکن بو حالك وضعیته سوء تأثیر اجرا وحال وموقعی اشکال ایدوب ایتمیه‌جکی شبهه‌لیدر . عراقده تدوین ایدیله‌جك یکی قانونلرك ماهیتی نه اولورسه اولسون ، تاریخ اسلامده برنظیری دها بولنمیان برتجربه اجرا ایدلمکده اولدیغی ، یعنی سنی وشیعی جماعتی برمسلمان حکومتنك اداره‌سنده ایلك اوله‌رق مساوی بررأی وحقله برلشدیرمك ارزو ایدلدیکنی اونوتمامق لازمدر . الجزیره بو مغفل ومحرك وضعیتی ، هند وآچیق دکزه یول اولاق صورتیله ابراز ایتدیکی جاذبه وحکومت اسلامیه آراسنده‌کی ابدی وضعیت مرکزیه‌سی — بوکون تورك « سه‌فالومانیا » سیله اورتاقلرینك نظر دقتنی جلب ایتمه‌مش اولمقله برابر — مستقبل انتریقه‌لره پارلاق بر منبع تشکیل ایده‌جکدر . ایکی ملاحظه دها وارکه اونلرده بو جریانه قوت بخش اوله‌جقدر . بعض انکلیز محافلنك معکوس فرضیه‌لرینه رغماً عراقك هر طرفنده الآن حکم سوره‌ن تورك عثمانی ووضعیت جغرافیه‌سی دولاییسیله پان اسلامیزمله بولشه‌ویزمك عراق اوزرنده حائز اولدیغی اهمیت فوق العاده . . بناءً علیه داخلی شقاقدن اجتناب ایدلدیکی قدر خارجی تأثیرلردن ده قاچینلماسی لازمدر .

. . . شهه‌سز ، عرب تشریك مساعیسنه عطف ایدیله‌جك اهمیت واعتنا آلده ایدیله‌جك تبدلاتده عامل اساسی اوله‌جقدر . فقط بزدنیاده ، آغیر بویوك اولان منداسنی قبول ایتدیکمز بومملکتدن دها قاریشیق ؛ منافع واختلافاتی معضل بر منطقه بولمق مشکل اولدیغنی ، اهمیت عظیمه‌یی حائز بولونان برمسئله‌یه وقتندن اول آیلارق یکی بررئیس انتخابنه قاریشمه‌نك بك کسکین اختلافاته منجر اولاجغنی اونوتمایز . مسئله اصلا کوروندیکی قادار بسیط دکلدر . دینی اختلافاتدن صرف نظر مختلف عراق ایالتلرینك مادی منفعتلریله اداری عثمانلی یکدیکرینه او قدر ضد ومتباینتدرکه بوکون ایچون همان همان امکانسز وبوش برنتیجه عرض ایدر .

الله مسلمانلری حاضرلانمغه دعوت ایدیبور

« واعدوا لهم مااستطعتم من قوة =
کوجکز یتدیکی قدر قوت حاضرلایکز . »

الله‌ك مسلمانلری مکلف قیلدیغی وظائفك اك مهملرندن بری ده، بودر . سلطنت وشوکت اسلامیه‌نك دوامی ، حاکمیت قرآنیه‌نك بقاسی آنجق بوامر الهی‌نك بحق اجراسنه وابسته‌در . مسلمانلر هرشیدن اول بوامر سبحانی‌یی یرینه کتیرمکله مکلفدرلر . چونکه اسلام قوتسز ، قدرتسز قاله‌جق اولورسه دشمنلرك پامال حقارتی اولور ، کفارك استیلاسنه دوشر . آرتیق احکام اسلامیه‌نك اجراسنه امکان قالماز .

بو امر الهی ده دیکر اوامر سبحانیه کبی وجوب افاده ایدر . « نماز قیلیکز ، اوروج طوتوکز » امرلری ناصلسه بوده طبقی اویله‌در . او امرلری یرینه کتیرمك فرض اولدیغی کبی بو امری ایفا ایتمك ده فرضدر .

فقط بز مسلمانلر الله‌ك امرلرینی قیرقه قیرته مسلمانلغی نه‌قدر غریب حاله کتیردك . دینه‌بیلیرکه بوکون مسلمانلقله علاقه‌مز نماز ایله اوروجه منحصردر . اوده عمومیتله دکل . پك چوق مسلمانلر واردرکه بونلردن ده آزاده اوله‌رق اسملرندن باشقه مسلمانلقله هیچ علاقه‌لری قالمامشدر . اونلر ایچون بوکون مسلمانلرك حالنه باقانلر اسلام حقنده ایی بر فکر ایدینمش اولمازلر . حال بوکه مسلمانلق یالکز نماز ایله اوروجدن عبارت دکلدر . اونلرله برابر دها برچوق اوامر الهیه واردرکه تام مسلمان اولمق ایچون بونلرك هپسنی ایفا ایتمك ضروریدر .

اسلامیت — دائما سویله‌دیکمز وجهله — برکلدر . هیچ تجزی قبول ایتمز . بوکلك بر جزئی نقصان اولورسه دیکر اجزاده متأثر اولمقدن قورتوله‌ماز . مسلمانلغك عباداته متعلق احکامی اولدیغی کبی اجتماعی وسیاسی دستورلری ده واردر . مسلمانلق بر طرفدن فردك اخلاقنی تهذیب ، دیکر طرفندن ده جمعیتك حیاتنی تنظیم ایدر . غایه‌سی روحلری

يوكسك، قلبلری پاك فردلردن مركب برجمعيت ممتازه وجوده كتيرمكدر. زيرا مسلمان هيئت اجتماعيه‌سی امتلرك الك خيرليسی اولمق شرفنه مظهردر.

لكن مع التأسف مسلمانلر اللهك امرلرينه آرقه چويرديكلری ايچون صوكره‌لری او شرفه مظهريتدن محروم اولديلر. مجد وشوكته بدل ذلت و مسكنته راضی اولديلر. وحدتی ترك ايدرك تفرقه‌يه دوشديلر. قوت احضارينی اهمال ايدرك ضعفه دوچار اولديلر. حاصلی اللهك، پيغمبرك عزت وحاكميته سوق ايدن امرلرينی برطرفه براقديلرده ذلت ومحكوميته دوشورن نهيلرينه صاريلديلر. بو يوزدن شوكتلری تارمار اولدی. باشلرينه الك آغير مصيبتلر چوكدی. اجنبيلر مملكتلرينی پارچه پارچه ايتدی. دشمنلرك فاليت امليجلری كوزلری اوكنده پاريل پاريل پارلادی. وطنلری اللرندن كيتدی. عرضلری آياقلر آلتنده چيكنه‌ندی. دينلرينك معالمی ييقيلدی. بريكديردكلری ثروتلر دشمنلرك اللرينه كچدی.

اكر مسلمانلر اللهك كتابنه صيم صيقی ياپيشسه‌لردی، وحدتدن آيريلماسه‌لردی، دائما قوتلی بولونمق ايچون كوجلرينك يتديكی قدر فدا كارلق كوسترسه‌لردی البته بو حاله دوشمزلر، محكوميت ذلتنی كورمزلردی. بيراقلری هيچ برزمان سرنكون اولماز، شوكتلری هيچ بر آن افول ايتمز، سلطنتلری هيچ بر وقت تزلزل بولمزدی.

بر ملت سبيل حقدن عدول ايتدكجه، فضائلدن، مجاهده‌دن آيريلدقجه اونك ايچون هلاك واضمحلال يوقدر. ملتلری سرير شوكتدن حضيض ذلته دوشورن هپ كندی عمللريدر. مسلمانلر شهامت وهمتی براقه‌رق جبانت ومسكنته دالديلر. حوزهٔ اسلامی حمايه ايچون ديناً مأمور اولدقلری بذل جان وماله ياناشمدقلری ايچون حاكميتلرينی وداع ايتديلر. نفسلرينی شهواته قاپديردقلری ايچون شعائر دينلرينی ضايع ايلديلر.

صاحبلری يوزلرجه ميليونلره بالغ اولان بر يوزنده‌كی بو قدر مسلمان ملتلر بوكون كفارك حاكميت وولايتی آلتنده بولونمه‌يه ناصيل راضی اوليورلر؟ بلاد اسلاميه‌يه هر طرفدن متمادياً صولت ايدوب طوران اجانبه قارشی وطن اسلامی مدافعه وصيانت فرائض دينيه‌نك الك مهمی ايكن ناصيل اوليورده مسلمانلر بويونلرنده‌كی زنجيرلری قيرمق ايچون جانلرينی، ماللرينی بذل ايتمكدن چكينيورلر؟ مسلمانلرك ديله يوره‌كلری ياناتلر اسلامك استقلالنی، اسارتدن خلاصنی بكلركن سوريه كبی، عراق كبی، حجاز كبی قوجه قوجه اقليملرك، بويوك بويوك قطعه‌لرك ده كفارك نفوذ و حاكميتی آلتنه دوشديكنی كورديلر. بو كون آرتيق مسلمانلر بيت الله اولان كعبهٔ معظمه‌لرينی، پيغمبرلرينك روضهٔ مطهره‌لرينی زيارت ايده‌ميه‌جك بر حاله كلديلر. مسلمانلر عجبا هيچ دوشونيورلرمی كه اينی وقتده توجه ايتدكلری

قبلهٔ اسلام بو كون انكليز نفوذی آلتنده‌در. اسلام ايچون بوندن بويوك ذلت، بوندن بويوك فلاكت اولورمی؟ عجبا مسلمانلر قبله‌لری عازلرك، طوتدقلری اوروجلرك عندالله قبول اولونه‌جغندن اميد وارميدرلر؟ هيچ كيمسه كنديسنی آلداتماسون، عقلنی باشنه آلسون، كوزلرينه چكيلان پرده‌لری يرتسون. حقيقتی اولديغی كبی كورسون. بو كون مسلمانلر ايچون هرشيئی فدا ايده‌جك كوندر. بو كون هيچ كيمسه نه مال دوشونسون، نه اولاد دوشونسون، نه تجارت قيغوسنه دوشسون، نه ده نفسنی فدادن چكينسون. بو كون اسلامك حيات ومماث كونلريدر. اسلامك ايلك تأسس زمانلرنده كچيرديكی بحرانلر بو كون تكرر ايديور. مسلمانلق يكيدن ياپارلايه‌جق، ياخود معاذالله بوتون بوتون خسوفه اوغرايه‌جقدر. بوكون درتيوز كسور ميليون اسلام عالمنك مقدراتی بوراده‌كی اردوی اسلامك كوستره‌جكی قدرت وظفره باغليدر. آناطولی مسلمانلری دنيانك نه بختيار انسانلريدر. جناب حق، قرآنی ياشاتمق وظيفهٔ عاليه‌سنی اونلرك اوموزلرينه تحميل ايتمشدر. يوزلرجه ميليونلرك امام ورهبری اولمق شرفنی كنديلرينه نصيب ايتمشدر. شوراده اهل صليب مهاجملرينی دفع ايله مشغول اولان مسلمان اردوسی هيچ شبهه ايديلمسون كه نصرت الهيه ايله مؤيددر. حقه نصرت ايچون نفسلرينی، ماللرينی، اولادلرينی، زوجه‌لرينی، قارداشلرينی، اقربالرينی، تجارتلرينی، مسكنلرينی، هرشيئلرينی فدا ايدرك كلمة الله‌ی اعلا ايچون سيپرلرده هردقيقه اولومله قارشی قارشی‌يه طوران بو مبارك اسلام اردوسی يوقمی، امين اولوكزكه اونلرك سردار معظمی روح پيغمبردر. بو كون عالمله رحمت اولان او پيغمبر ذيشانك روح مباركی اوراده، انكليز نفوذ وتحكمی آلتنه كيرن ديارلرده دكل؛ بوراده، اونك كتابنی، اونك دينفی كفاره قارشی جانلريله باشلريله، طيرناقلريله سينه‌لريله مدافعه ايدن مجاهدين اردوسنك آفاق شهامتنده براندر. (فداك ابی وامی يارسول الله!)

اسلام نورينك تماميله سوندورولمش فرض ايديلديكی برزمانده آناطولينك بيك درلو مشقتلرله هيچ يوقدن وجوده كتيرديكی بو قوای اسلاميه، بو اردوی محمدی هيچ شبهه ايديلمسون كه مظفر اوله‌جقدر. آناطولينك بو كونكی حركتی جناب رسالتمآبك تبوك غزاسنی آكديريور. اوزمانده اسلام بويله بر تهلكه قارشيسنده قالمشدی. هجرت سنيه‌نك طقوزنجی سنه‌سی ايدی، جزيرة العربی باشدن باشه برقحط استيلا ايتمشدی. شامده بولونان روم قيصری (هرقل) بونی مهم برفرصت عد ايده‌رك بويوك برقوتله اسلامك قلبگاهنه هجومی تصميم ايتدی وادرولرينی حاضرلامه‌يه باشلادی. بو خبر مدينه‌يه عكس ايدنجه باشده جناب رسالتمآب صلی الله عليه وسلم اولمق اوزره بوتون اصحاب كرام كوكره‌ديلر. فخر كائنات افنديمز درحال اصحابنی حرم شريفه دعوت بيورديلر. جناب رسالتمآب كمال وقار وسكينتله

منبر همايونلرينه چيقه‌رق غايت بليغ ومؤثر بر خطبه ايراد ايتديلر. كفار اوردوسنك فرصتدن لاستفاده استحضاراتى ، بوكا قارشى هر درلو كوجلكلره ، قحط ومشقتلره رغماً بر اسلام اوردوسنك تشكيلى لازم كلديكنى ايضاح بويورديلر ونطق همايونلرينى شو مژدهٔ لاهوتى ايله بيتيرديلر :

— من جهز جيش العسرة فله جنة = هر كيم بو كون حكمفرما اولان شو قحط اليم ايچنده ، شو كابوس عسرت آلتنده ناكهانى باش كوسترن حرب ايچون عسكر تجهيز ايدرسه اونك ايچون جنت واردر . اونك ايچون حقه وصلت واردر . اونك ايچون ابدى سعادت واردر . ايشته بو نعمت عظمايى لسان حقدن شمديدن تبشير ايدرم . . .

بو نطق همايوندن اصحاب كزين پك متأثر اولديلر. تهلكه‌نك اهميت وعظمتنى تقدير ايتديلر . حضرت پيغمبر افنديمزك يار وفادارى حضرت ابوبكر همان خانه‌سنه قوشدى . بوتون موجودى اولان درت بيك درهم كوموشى الوب خاكپاى جناب رسالتمآبه تقديم ايتدى .

— يا ابابكر ، بوتون موجوديكى كتيردك ، عائله‌ك ايچون بر شى آليقويمادكمى ؟

— اوت ، يا رسول الله ، اونلر ايچون اللهك لطفنى ، رسول ذيشانك عاطفتنى آليقويدم .

بوتون اصحاب كرام موجودلرينى بذل ايتديلر . هيچ بر تهلكه قارشيسنده ايمانلرى صارصيلمايان او بيوك مسلمانلر نه قحطك تهديدينه ، نه ده ضرورتك شدتنه اصلا اهميت ويرمديلر . بوتون مالملكلرينى فدا ايتديلر . برقاچ كون ايچنده بوتون تجهيزاتيله قرق بيك — بر روايته كوره يتمش بيك — كشيلك مكمل بر اوردو حاضرلاديلر وجناب قوماندان اعظم صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرينه عرض ايتديلر .

اوردوى همايون دار السلامدن حركت ايتديكى صيره‌لرده ايدى . هرقلك او جسيم اوردوسنه مدهش بر طاعون مسلط اولدى . اوردوى كفار مقصدلرينى اونوتديلر ، كندى دردلرينه دوشديلر . اوردوى همايون (تبوك) ه قدر كلدى . روملرك شامده دوچار اولدقلرى طاعون ، قهر الهى خبر آلندى . دشمنله چارپيشمه‌يه حاجت قالمادن كفار اوردوسى كنديلكندن پريشان اولدى . جناب پيغمبر بو مستولى مرضك تخريباتى اثناسنده شام اوزرينه يورومه‌يى ، خصم ايله عامى موافق بولمايه‌رق (تبوك) ده برقاچ كون استراحتدن صوكره عودت بويورديلر .

مسلمانلر رافلرده‌كى قرآنلرى اينديرسه‌ونلر ، او كتاب جليلى آچسه‌ونلر بويله تهلكه‌لى زمانلرده اللهك مسلمانلره اولان اوامر سبحانيه‌سنى اوقوسه‌ونلر . اگر حقيقةً قلبلرنده ايمان وارسه ؛ اللهه ، پيغمبره اينانيورلرسه ؛ قرآنى ياشاتمق ايسته‌يورلرسه شو امر الهى‌يه توفيق حركت ايتسونلر :

— انفروا خفافاً وثقالاً وجاهدوا باموالكم وانفسكم فى سبيل الله. ذلكم خير لكم ان كنتم تعلمون = اى مؤمنلر ! كنجكز ، اختياريكز ، زنكينكز ، فقيريكز ، عموماً دشمنلره قارشى چيقيكز . مالكزله ، جانكزله الله يولنده مجاهده ايديكز . اى مؤمنلر ! بو جهاد عمومى سزك ايچون هر شيدن خيرليدر ؛ اگر سز خيرينى بيليور و آنى شردن تفريق ايتمك ادراك و اذعانه مالك بولنيورسه‌كز . . .

ايشته اسلامك او معظم مؤسسلرى اللهك بو امرلرينه جانله ، باشله صاريلديلر . بو سايه‌ده آز زمان ظرفنده جهانك قسم اعظمنى نور توحيد ايله دولدورديلر . شوكت و شهامت اسلاميه بوتون آفاق عالمى قاپلادى .

بو كونك مسلمانلرى ده شمدى عينيله او وضعيتده بولنيور : ينه هرقليوسك احفادى اوردولر تشكيل ايدرك مسلمانلرى امحا ايتمك ، اسلامى يريوزندن قالديرمق ايسته‌يور . هجرت نبويه‌نك طقوزنجى سنه‌سنده‌كى تهلكه بو كونده باش كوسترمش بولنيور . مسلمانلق عظيم تهلكه‌ده‌در . اسلامك استقلالى بيوك مهالكه معروضدر . دشمنك خنجرى اسلامك تاقلبنه كيرمشدر . اسلامك سينه‌سندن قانلر فيشقيريور . وجود اسلام جان آلوب جان ويريور . بويله مدهش بر زمانده مسلمانلره دوشن وظيفه معيندر . جناب حق بونى بالاده‌كى آيت كريمه ايله كوسترمشدر . مسلمانلر اگر ذلت ، اسارت زنجيرلرى آلتنده محو اولمامق ، قرآنى ياشاتمق ايسته‌يورلرسه اللهك بو امر جليلنه جانله باشله صاريليرلر . جبهه‌لره قوشارلر . بوتون ماللرينى اوردوى اسلامك تجهيزينه فدا ايدرلر. آناطولیده‌كى مسلمان حميتى اوردويه بر طياره اهدا ايدن « ارضروملى نافذ بك » ه مى منحصر قالمليدر ؟ بوتون مملكتلرده‌كى مسلمان زنكينلرى برلشملى . اهل صليب هجوملرينه قارشى سينه‌سنى كرن اوردوى اسلامه نه لازمسه .. طياره ، طوب ، توفك جبخانه . . . هر شى يتيشديرملیدر . واقعا آناطولى مسلمانلرى پك بيوك فداكارلقلر كوسترديلر . اين اوكنه صليب اوردولرينى تارمار ايدن قهرمان مسلمان اوردوسنى اونلر تشكيل وتجهيز ايتديلر . فقط وظيفه‌لرى هنوز بيتمه‌مشدر . تهلكه الآن زائل اولمامشدر. عزم وايمانك نه‌لر ياپه‌بيلديكنى هر كس كوردى. آرتق بوتون مسلمانلر وارينى يوغنى فدا ايتملى. بو مبارك اوردوى محمديه‌نك بوتون احتياجاتنى تأمين ايتمليدر . نصرت وظفر ياقيندر . ان شاء الله مسلمانلق يكيدن پارلايه‌جق ، اسكى شوكت وقدرت عظيمه‌سنى احراز ايده‌جكدر .

مسلمانلر باشلرينه چوكن مصيبتى ؛ وطنلرينى ، ناموسلرينى ، دينلرينى ، ، حياتلرينى تهديد ايدن تهلكه‌يى آكلاتمق ، اونلره حق يولنى كوسترمك ، علمايه مترتب اك مهم بر فريضه‌در . اونلر بو كون هر شيلرينى ترك ايدرك قصبه قصبه ، كوى كوى ، قاپو قاپو دولاشه‌جقلر ؛ مسلمانلرى ايقاظ وتنوير ايده‌جكلر . رايت اسلام يرلرده سورونوركن ، وطن اسلام پارچه پارچه ايديليركن علما دها نه بكليور ؟

ذلتك بوندن بويوكی، فلاكتك بوندن فجیعی اولورمی؟ حقوق اسلامیه‌یی مدافعه ایتمك اوزره تشكل ایدن هیئتلر بوتون مملكتلرده ؛ قصبه‌لرده ، كویلرده یكیدن حركته كلملی ، بویوك بویوك فعالیتلره باشلاملیدر .

(والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین = بزم ایچون چالیشانلری، بزم ایچون مجاهده‌ده بولونانلری بز مطلقا مظهر هدایت ایده‌جكز . ای مسلمانلر بونی بیلمش اولوكزكه: الله ایلیلرله برابردر.)

اشرف ادیب

شئون مهمه

آوروپا:

یوقاری سیلزیا مسئله‌سندن طولایی اوروپاده بویوك بر بحران سیاسی حاصل اولمشدر. له - آلمان اختلافی بو هفته دها حاد بر دوره‌یه كیرمشدر. لهلیلرك حدوده تعرضه باشلادقلری آلمانیاده فوق العاده عصبیت وهیجان اویاندیرمشدر . اهالی طرفندن یاپیلان متینغلر اوزرینه آلمانلر سلاحه صاریلمشلردر . قرق بیك منتظم آلمان منازع فیه اراضی‌یه كیرمشدر . برچوق قوای منتظمه دها سیلزیایه متوجهاً حركت ایتمشدر . بو حادثه اوروپا محافل سیاسیه‌سنی پك زیاده تلاشه دوشورمشدر . فرانسزلر رور حوضه‌سنی اشغال ایله آلمانیایی تهدیده باشلامشلردر . بعض فرانسز رجالی آلمانیایه حرب اعلانی توصیه ایدییورلر . انكلیزلر بوكا پك طرفدار اولمادقلری ایچون آره‌لری فنا حالده آچیلمشدر . طرفین مطبوعاتی تجاوزكارانه لسان قوللانمقده‌درلر . لوئید جورج پارلامنتوده علناً فرانسه‌یی تنقید ایتمشدر . فرانسز مطبوعاتك نشریاتنه تأسف ایله بونك منفقلر آره‌سنده بعض حادثات طوغوره‌بیله جكنی بیان ایتمشدر. فرانسز باش وكیلی ده عینی وجهله مقابله‌ده بولونمشدر .

انكلیزلرك آلمانلرله اویوشدقلرینه ، اقتصادی بر ائتلاف عقد ایتدكلرینه دائر لوندره‌دن خبرلر كلمشدر . انكلتره‌ده عمله غره‌وی كمال شدتله دوام ایدییور . حكومتك خارجدن كتیردیكی كوموری نقلیات عمله‌سی واپورلردن چیقارمامشدر . تجارت خارجیه طورمشدر . ایشوز بیك منسوجات عمله‌سی ده غره‌و اعلانته تشبث ایله‌مشلردر. (الدرسهون) قرارگاهنده‌كی بعض احتیاط عسكرلری عصیان ایدرك اللرنده قیزیل بایراقلر اولدیغی حالده شهری یاغما ایتمشلردر .

بالقانلر :

آرناوودلرله یونانلیلر آره‌سنده‌كی اختلاف مسلحده كسب اهمیت ایتمشدر ، آرناوودلر كمال فعالیتله وصوسیستم سلاحلرله حاضرلانمقده‌درلر عمومی سفربرلك اعلان اولونمشدر . یونان حدودنده شدتلی مصادمه‌لر اولمشدر. یونانستانك اعلان حرب ایتمك اوزره بولونیور. صربستان ده هر احتماله قارشی حدودلرده تحشیداته باشلامشدر . بولغارستان یونانه قارشی فوران حالنده‌در صوفیه‌ده یونان مصلحتكذاری ایصلقلرله تحقیر اولونمشدر.

عالم اسلام :

فلسطینده قاریشیقلقلر ظهور ایتمش ، عربلرله یهودیلر آره‌سنده اهمیتلی مصادمه‌لر اولمشدر .

حجازه قارشی وهابی حركتی دوام ایتمكده‌در .

محمره امیرینك توسطیله كویت ونجد امیرلری آره‌سنده برائتلاف حصوله كلمشدر.

فاسده بویوك بر قبیله رئیسی اولان (عبد المالك) فرانسزلره قارشی یكیدن فعالیته باشلامشلردر .

عراق قبائلی انكلیزلره قارشی قیام ایتمشدر انكلیزلر طرفندن هندستانه نفی اولونان سید طالب پاشا فرار ایده‌رك عشائر آره‌سنه كیرمش وتحریكاته باشلامشدر (نجف) شرقنده (منتفك) و(غراف) حوالیسنده بویوك بر قیام وقوع بولمشدر. (عنه) جوارنده ایم عشیرتی رئیسی انكلیزلری مغلوب ایدرك طوپ ومهمات اغتنام ایتمشدر انكلیزلر (خانقین) جوارنده تحكیمات یاپمق لزومنی حس ایتمشلردر .

اسكندریه‌ده عربلرله روملر آره‌سنده مهم بر مصادمه اولمشدر .

صلیب مظالمی :

مرمره ساحللرنده یونان مظالم وشنایعی كیتدكجه زیاده‌لشمكده‌در . ساحللردن استانبوله كلن مهاجرلر آلتمش بیكه بالغ اولمشدر . مظالمه دائر استانبول غزته‌لرینك نشریاتنی انكلیز سانسوری منع ایتمشدر. یونانیلر بیغادیچ كویلرینی كول حالنه كتیرمشلردر تیره و آیدین حوالیسنده اهالی‌یی جامعلره طولدوره‌رق یاقمشلردر .

افغانستان استقلالنك سنهٔ دوریه‌سی

٥ مایس تاریخلی (اسلامیك نیوز) ده اوقوندیغنه نظراً ٤ مارتده افغانستان استقلالنك سنهٔ دوریه‌سی معظم بر صورتده تسعید اولونمشدر. (أمان الله) خان حضرتلری بو مناسبتله اجرا اولونان احتفالاتده حاضر بولونمشلر وافغان ملتی طرفندن خان حضرتلرینه تقدیم اولونان تبریكنامه داخلیه ناظری سردار عبدالعزیز خان طرفندن اوقونمشدر . بو ملی تبریكنامه‌ده خان حضرتلرینك دعوای ملی اوغورنده صرف ایتدكلری مساعی تبجیل اولونمقده وبومساعی نتیجه‌سنده مملكتده معاوفك ایلریله‌دیكی ، افغانستانك هر مهم شهرنده مكتبلر كشاد اولوندیغی وپای تخت (كابل) ده قیزلر ایچون بر مكتب آچیلدیغی، (كابل) دن قرق میل اوزاقلقنده اولان (جبل السراج) ده تأسیس اولونان الكتریق مركزینك اتمام اولوندیغی، مملكتك بر چوق طرفلرنده تلفون مواصلاتنك تأمین ایدلدیكی ، یكی بر قاچ دائرهٔ حكومت آچیلدیغی، غزته‌لرك چوغالدیغی ومحاربه‌ده پدرلری شهید اولان چوجقلرك مظهر حمایه اولدیغی ذكر اولونمقده‌در .

بو نطقه جواباً أمان الله خان حضرتلری، ارتجالاً ایراد ایتدكلری بلیغ واوزون بر نطقده استحصال ایدیلن هر موفقیتك، اهالینك فعالیتی سایه‌سنده تحقق ایتدیكنی بیان ایلمش ومتعاقباً معیتلرنده سفیر (هه‌نری دوبس)، جمال پاشا، جنرال نادر خان اولدیغی حالده باغچه‌ده تنزه ایتمشدر.

آدرس تبدلنده آیریجه
بش غروش كوندرلمیدر

مكتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی و آبونه
صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره كوندرلدیكی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحاً
بیلدیرلمسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد

س ٤ ، ١٠ . ١٣٣٠

ابونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لكی (٢٧٥)
آلتی آیلغی (١٥٠)
غروشدر .

نسخه‌سی ٥ غروش ،
سنه‌لكی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده .

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلكه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور . درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

اتبعون اهدكم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسؤل
اشرف ادیب

باش محرر
محمد عاكف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

عدد ٤٨٤ | ١١ شوال ١٣٣٩ | جمعه ایرتسی | ١٨ حزیران ١٣٣٧ | ١٩ جلد

فاتح كرسیسندن

خدا رضاسی ایچون قالدیرك نفاقی . . . كناه !
آلو صاچاقلره صارسین‌می ، یا عباد الله ؟
صباح اوسه هانكیكزك خانه‌نی قورتوله‌جق ؟
او بر طوتوشمایه كورسون ، نه اود قالیر ، نه اوجاق .
نه‌دن بش آلتی وطنسز ، بش آلتی قونداقجی ؛
آلای آلای بولیور ، آرقه‌سنده ، یارداقجی ؟
نچون حقیر اولیور ، صوكره ، طورمایوب اوته‌دن ،
« قوشیك ! دیین ، بو بتهم هنوز قیغیلجیم ایكن ؟ »
نه انقباضه چالیشمق ، نه اعتلایه امك ؛
جهان یقیلسه بزم خلق اویانمادن كیده‌جك ؛
اونك قیمی ایچون صوری پكلمك لازم . .
بو طویغوسزلغه بر چاره یوقمی اللهم ؟
زواللی كویلویه ، ایلكین ، ایچه سوكشلر ؛
ایشتمامش . . بو سفر بر اوردو‌له دوكشلر .
برر داوول قادار اولمش‌ده صاغیر یسنده‌كی شیش ،
« داوول چالنمده ، ظلم ، آشاغیكی اوده ! » دیمش .
ایلنجه ، دیركن ، اوردولر ، بودر دییوب یئنی ،
« داوول بزم اوه كلمش ! » دیمش صوكنده ، هانی ؟
بزمده حالمز عینیله كویلونك حالی !
حریم شرع مبینك ، زمین اسلامك ،
برر برر یقیلیركن حصون اجلالی ؛
یرندن اوینادی یرلرده ، بزلر ایالك
تقلباتنه بیگانه‌یز خیال ایتدك ؛
قیمیلدامقسزین ایمانی كفره چیكنه‌تدك !
قیملدامق بزه یوق بزده جبرمافانه ؛
كیم اوغراشدی ، اونوتدق ، نچون بلیانه !

بزم محیطی ، بزم خلقی سیر ایدنجه نظر ؛
كورورکه : یقینی بوزولمش یقین یقین قفا وار .
دوشونجه‌لر ، مخالفدر استقامتده ،
شو واركه ، هپسی نهایت بولور سقامتده .

برنجی زمره‌یی تشكیل ایدن زواللی عوام ،
براقسه‌لر ایده‌جك طاتلی اویقوسنده دوام .
بو كون نصیبی برلشدیرنجه قورصاغنه ،
« یارین » نه‌در ؟ اونی بیلمز ، یاتار دویوب صاغنه .
یقیلسه عرش خلافت ، طاقیلسه قبره وطن ،
وظیفه‌سنده‌كل : چونكه « هپسی اللهدن ! »
نه حكمی واردر اساساً یالانجی دنیانك ؟

أولورسه ، يان كله‌جك جنتنده مولانك ؛
فنا قورروتى دكل ! بن ديرم ، صورولسه بكا :
« قبول ايده‌رسه جهنم نه‌موطلو ، صجه سكا »

ايكنجى زمره‌يى تشكيل ايدن جماعت ايسه ،
حيانه كوسكون اولاندركه : صاپلانوب يأسه ،
« سلامتك يولى يوقدر . . نه‌يابسه‌لر بوشنه ! »
ديه‌رك ده خرته‌يى چكمش بوتون بوتون باشنه .
بودرلو برحركت محض كفر اولور ؛ زيرا :
طلبه آمر اولوركن برآيتده خدا ،
بويوردى : « كسمه‌ييكز روح رحمتمدن اميد ؛
كه‌مشركين اولور آنجق اونفخه‌دن نوميد . »
بوبر ؛ ايكنجيسى : يأسك نه اولسه اسبابى
اونك عطالت كليه‌دركه ايجابى ،
ترسباتى ايتمشدك اوكجه‌دن تحليل .

اوچنجى زمره‌يى كيملردر ايله‌ين تشكيل ؟
أوت ، شباب منور ديين شو نسل سفيه .
— فقط زبونى بوبرجمدن ايلمك تنزيه —
بوزوبه‌لر عجبا هانكى جنسك افرادى ؟
قادين ديسه‌م ، كليور آرقه‌سندن اركك آدى ؛
خاير ، قادين دكل ، اركك ديسه‌ك نه‌در اوبيليق ؟
دمت دمتكن اوصاچلر ، نه مختصر اوبيق !
صداسى بايقوشه بكزر ، خرامى صاقصاغانه ؛
خلاصه ، زوبه ديمشدم‌يا آرتق اكلاسه‌ك آ .
فقط بو قوقلا حريف بربويوك سجيه طاشير ،
كه ، جدم اولمايه‌رق « آفرين ! » ديسه‌م ياراشير .
نه‌درمى ؟ اكلاته‌يم : اويله برمتانتى وار ،
كه‌اك صاوولمايه‌جق يأسى تك بيرا ايله صاوار .
سيكيرلرنده تأثر ديين قالق يوق ،
طبيعتنده اوتانمقله آشنالق يوق .
بيليرسكز ، هانى ، انسانده برداماروارمش ،
كه‌يوزسز اولق ايچون مطلقا اوچاتلارمش ؛
ناصلسه « ربم اوتاندیرماسین ! » دعاسی آلان
بوعارسزك اودامار ذاتاً اكسيك آلندن !
جبنده كورديمى اوچ دانه چيل غروش ، نازليم ،
طوقاتليانده صانار مطلقا ، كيدرده ، چاليم ؛
اكر طولاندیرابيلمشسه ايسته‌نن پاره‌يى :
كورور محله‌لى نا قارناوالده مسخره‌يى ؛
بك اوغلنك اوملوث محيط فاحشنه
دالاركيده‌ر ، طاقيلوب برسفيله‌نك پشنه .
« حيا ، ادب كبى سوزلر رسوم فاسده‌در ،
وطنله عائله ، حق ، قيود زائده‌در . »
ديبورده هپسنه بردن قودوزجه صالديريير .
« عيب دكلى ؟ » ديمشسه‌ك . . . عجب كيم آلديرييور !
نماز ، اوروج كبى شيلرله يوق آليش ويريشى ؛
مقدسات ايله اكلنمك اك برنجى ايشى .
دويارسه‌كز « قاره قوت » بيلك‌كه : ايماندر .
« كتاب كهنه » ده — حاشا — كتاب يزداندر .
اوشنمه‌دن اوكا قرآنى اكلاتيرسه‌ك اكر ،
شوازبرنده‌كى ايمانى متصل كوه‌لر :
« قرون ماضيه‌دن قالمه جانسز اورادى
چكرسه ، طوغرى‌مى يكرمنجى عصرك اولادى ؟ »
نه‌در علاقه‌سى يكرمنجى عصر عرفانله
بوشاقلابان حريفك ؟ اكلامام عيب دكل آ .
متاع فضلى‌مى وارمش الده كوستره‌جك ؟
نه‌در مزيتى ، كزرسه‌ك دبارى اوكزنسه‌ك .
خاير ! محاسن غربك برنده يوق هوسى ؛
رذائل اولديمى ، لكن ، شماريدر هپسى !

بوتون كباره تيرياكى برقوبوق طانيرم . .
— نه اولدى بيلميورم شمدى ، صاغ دكل صانيرم —
قومار ، شناعتك اقسامى ، ارتكاب ، ايچكى . . .
خلاصه دفتر آمالى اويله قاب‌قاره‌كه ،
يانده ليل جهنم صباح جنتدر !
« اوتانميورميسك ؟ يتدكلرك رذالتدر . »
ديتيرسه كنديسنه ، ملتك اكابرينى

صایاردی کوستەرك هپسنك کبارنی :
« فلان ایچردی . . فلان فحشه منهمکدی . . . » دیه
ملوثاتی بر بر رجال ماضی‌یه
اضافه ایتمکه باشلاردی پای‌ه ویرمك ایچین .
« بکی! فضائلی یوقیدی سویله‌دکاریکك ؟ . . »
دیین جیقارسه « مورخلك ایتمه‌دم ! » دیردی .
شو زوبه‌لرده، بو کون ، عینی روحی کوستردی :
فرانسزك نه‌سی وار ؟ فحش ، برده الحادی ؛
قاپیشدی بونلری « یکرمنجی عصرك اولادی ! »
یا آلمانك نه‌سی وار ذوقی اوقشایان؟ بیراسی ؛
اونوتدی آیرانی ، معتوهه دوندی قهر اولاسی !
حریفلرك ، هانی ، دنیا قدر بدایعی وار ؛
علومی وار ، ادبیاتی وار ، صنایعی وار .
کیدن برر آووج اولسون کتیرسه مملکته ،
دونر محیطمز البت محیط معرفته .
قوجاق قوجاق طاشیور اولمادق مساوی‌یی ؛
بکنمه‌دك » مدنیت ! « دیور ؛ ایناندق ، ایی !
« نه وار‌ه بر آزده معارف کتیرمش اولسه . . . » دیسه‌ك ؛
امین اولك سزه « حماقت ایتمه‌دم ! » دیه‌جك .

بوزمره‌نك‌ده سفاهت حیات معتادی .
هم اعتیادینی هیچ بر زمان دکیشدیره‌من ؛
و نازلی سینه‌یه ، زیرا ، آجیقلی شی کیره‌من !
کچن قیامت ایچون « فیرطنه یدی ، کچدی . » دیور ،
دیورده ذوقنه ، اور باطلاسین دوام ایدیور !
— بو کون قیلوریامی ؟ اعلا ! یارین نه وار ؟
— قونسر . . .
« صولر » ده پك عمراما ، آجیق دکل ، دیدیلر .
— آچیلمامش دیه اولرده قالمق اولماز یا !
— حقیقت اوبله ! نه یاپسه‌ق ؟ کیده‌رمیسك ماماپه ؟
— نه وارکه ؟
— اورته اویون وار . کایرمیسك ؟ هایدی !
— قاروقلی ، حمدی می ؟ کرچك ، او صاغ دکل
— عبدی .
— خایر خایر ! بکا لازم دکل نه عبدی ، نه شی ! . .
— نه دنسه پك عصبیسك بو کون ، فریدون بك !
— دکل ، بو طاقمز اویونلر چکیلمیور ، موتوتون !
— بکی ! نه یاپمالی ؟ سن باری سویله . . باق : ساعت اون !
— اوت ، نه یاپمالی ؟ طور طور ! نه اسکدار ، نه ماما ؛
تیاترو اولمالی ، یاخود کوزلجه بر سینه‌ما . . . .

محمد عاکف

نه قالدی آرقه‌یه ؟ دردنجی قسمك افرادی . .

خطابه :

بایرامك اوچنجی کونی هلال احمر طرفندن ترتیب اولنان مسامره‌ده آنقره یوسف بك افندی طرفندن ویریلن بو خطابه پك زیاده آلقیشلره مظهر اولمشدر. بو خطابه‌نك موضوعی و یوسف بك افندینك بلاغت افاده‌لری حاضرونك پك زیاده نظر دقت و اهمیتلرینی جلب ایلمشدر. مسلمانلرجه بیلنمسی لازم کلن بر چوق حقائقی محتوی بولونان بو مهم خطابه‌نك آناطولینك هر طرفنده اوقونمسنی تأمین قصدیله عیناً درج ایدیورز. بوخصوصده ولایتده ، اجتماعلر ترتیب ایدرك بو حقائقی خلقه نشر و تبلیغ ایتمك بولونمق بوتون مدافعهٔ حقوق جمعیتی مرکزلرینه مترتب الك مهم بر وظیفه‌در .

وضعیتمز و وظیفه‌لریمزدن بریسی

بسم الله الرحمن الرحیم

« یریدون ان یطفئوا نور الله بافواههم والله متم نوره » (صدق الله العظیم)

« من رأی منکم منکراً فلیغیره بیده وان لم یستطع فبلسانه وان لم یستطع فبقلبه وذلك اضعف الایمان . . » (صدق رسول الله)

افندیلر ،

هپمز بیلیورزکه بوتون دنیانك و بوتون دنیادن بر پارچه اولان تورکیه‌نك بو کونکی وضعیتی ، جهان حربنك بر نتیجه‌سیدر . فقط اونوتمامالیم که جهان حربی‌ده متسلسل برچوق وقایعك طبیعی بر نتیجه‌سی ایدی . جهان حربنی تولید ایدن برقاچ باللی باشلی مبدأك برایسی ؛

بلکه باشلیجه‌سی مستملکات مسأله‌سیدر ؛ یعنی اوروپا بیوك دولتلرینك کرهٔ ارضی آرالرنده پایلاشمه‌یه اوغراشمالریدر . مستملکات مسأله‌سنك الك مهم فصلنی شرق مسأله‌سی تشکیل ایدر . بوجهتله اوروپا بیوك دولتلرینك شرق و شرقك بر قسمی اولان ممالك عثمانیه‌یی آرەلرنده اویوشارق ، دوستجه تقسیم ایده‌مەملری ، جهان حربنك اسباب

مهمه‌سندر. بو نقطهٔ نظردن دیفیله بیلیرکه حرب عمومی ممالک عثمانیه‌یی تقسیم ایچون آچلمشدر.

لکن افندیلر، عثمانلی طوپراقلری، اراضیٔ خالیه، اراضیٔ موات دکلدی. بو مملکتلرک صاحب و حاکملری، تورکلر واردی. تورکلر چوق یورغون ایدیلر، فقط اولو دکل، دیری ایدیلر؛ مملکتلری پارچالانق، استقلاللری بتیرلمك، ناموسلری چیکنه‌نمك ایسته‌نیلنجه، بالطبع ایشه قاریشدیلر: بو صورتله عثمانلی تورك دولتی، موجودیتی، حیاتی مدافعه و بونکله برابر بوتون شرق اسلامینك اسارتی تخفیف اتمك ایچون، بیلمم قاچنجی دفعه، غرب خرستیانلرینك مدهش تعرضنه، دورت طرفدن صولتنه قارشی کوکس کرمه‌یه لزوم و مجبوریت کوردی.

کیم نه دیرسه دیسون، اصل عثمانلی تورکلری‌درکه عثمانلی دولتنی تشکیل اتدکلری زماندن بو کونه قدر، یعنی آلتی یدی یوز ییلدر، خرستیان اوروپانك متمادی تعرضاتنه اوغرامشلردر. تورکلر، حرب و شدته مستنداً دکل، آسایش و امنیته، حریت و عدالته صوصامش شرق قریب اقوامنك آرزو و احتیاجلرینه طیانه‌رق بر دولتی، دولت عثمانیه‌یی قورمشلردی. اوروپانك شرق جنوبیسنده قدرتلی بر اسلام سلطنتنك تأسسنی کورمن مرکزی و غربی اوروپا خرستیانلری، متعدد اهل صلیب اردولری طوپلیه‌رق، او سلطنته قارشی متوالی هجوملرده بولندیلر.

افندیلر،

بیلیرسکز که‌دیرکه عثمانلیلرله صلیبیونك مصادماتی، دها بویوك مقیاسده، دها اسکی زمانلردن بری سوروب کلن اسلام ـ خرستیان غوغاسنك، مؤخر بر تعبیر ایله هلال و صلیب غوغاسنك بر صفحه‌سندن عبارتدر. اسلامك تاریخ سعادتنده، شرقی رومایه تابع سوریه‌یه انتشار اتمسیله، اسلام ـ خرستیان محارباتی باشلامشدی. ایشته او کوندن بو کونه قدر، بو محاربات همان فاصله‌سز تمادی ایتمکده‌در.

تاریخ کتابلری، ۴۰ سنه سورن مدیك محاربه‌لرندن، ۶۰ سنه سورن پونیك محاربه‌لرندن، ۱۰۰ سنه سورن انکلیز ـ فرانسز حربندن بحث ایدرلر و اکثریمز، فرنکلره تبعاً تاریخ بشرك الك اوزون سورن حربی، بو «۱۰۰ سنه محاربه‌سی» اولدیغنی ظن ایدرز. حالبوکه تاریخ بشرك الك اوزون سورن حربی، حالا دوام ایدن اسلام ـ نصرانیت محاربه‌سیدر؛ بو، افندیلر، بر «۱۰۰۰ سنه محاربه‌سی»در. نصرانیت، عربستانده بر نبی اسلامك ظهور ایدوب، وقتیله کندی اداره‌سی آلتنده بولونان اراضی‌یه حاکم، وقتیله کندی عقائدینه ایمان ایتمش اهالی‌یه مرشد اولماسنی بردرلو عفو ایتمدی: اسلامی امحایه قرار ویردی و او کوندن بو کونه قدر بو مقصدینه وصول ایچون اوغراشوب طوریبور. لکن... لکن الالهك یاقدیغی چراغ، انسان نفسیله

هیچ سوندریله‌بیلیرمی؟ ـ بالذات الله تعالی بویوریورکه: سوندریله‌مز.. او حالده، هیچ شبهه‌یوق، سوندریله‌مز..

افندیلر، بو بیك سنه محاربه‌سنك بشنجی عصردن، یدنجی عصره قدر دوام ایدن ایکی عصرلق بر دوره‌سی «اهل صلیب محارباتی» نامنی آلیر؛ ینه بو بیك سنه محاربه‌سنك صوك اوچ، دورت عصرلق صفحه‌سنه، «شرق مسئله‌سی» دینلیر. بکا قالیرسه، بونك هیئت عمومیه‌سنی بر نام ایله ذکر اتمك، هپسنه بردن «اهل صلیب محارباتی» دیمك و اهل صلیب محارباتنك جهت سیاسیه‌سنه «شرق مسئله‌سی» آدینی ویرمك دها اقیصه، کستیرمه و طوغری اولور؛ چونکه ۱۰۰۰ سنه‌دنبری هپ عینی مسئله حل اولونمقده، عینی دعوا کورولمکده، عینی غایه تعقیب ایدلمکده‌در: دین اسلامی یر یوزندن قالدیرمق، مسلمانلری امحا اتمك!..

اهل صلیب سفرلری، مکتب کتابلرمزده اوکرندیکمز کبی اویله سکزنجی سفرله ختام بولمش دکلدر؛ خیر! اندلس امویلرینی ایبریا شبه جزیره‌سندن، عثمانلی تورکلرینی بالقان و اناطولی یارم آطه‌لرندن قوغمق ایستین خرستیانلر، هپ صلیب نامنه حرکت ایدیورلردی، و بوتون بونلرینی اهل صلیب سفرلری عد ایدیورلردی، و حالاده اویله عد ایدرلر.. صوك جهان جنکنده و او جنکك پیشدار محاربه‌سی مثابه‌سنده اولان بالقان حربنده و ینه او جنکك دمدار محاربه‌سی دیمك اولان بو کونکی اناطولی و عربستان محارباتنده کوردککی که دشمنلرمز کندیلرینه هپ اسکی صلیبیونك وکیلی و خلفه‌سی ویریورلردی: روس چارلری عسکرلرینی قسطنطنیه‌نك مقدس شهرینه صالدیریرکن، بلغار چاری فردیناند بالقانلردن جریده‌لره ایتدیرکن، جنرال النبی جولدن کلوب قدس شریفه کیررکن، نهایت بازیله‌ئوس قونسطنطین آناطولی‌یه عسکر سوق ایدرکن، هپ کندیلرینی اهل صلیب رؤساسی صایارلر، صلیبیون قیافتنده رسملرینی و اوروحده بیاننامه‌لرینی اطرافه طاغیدیرلر.. ـ ایشته بونك ایچون دیورم که اهل صلیب محارباتی، یدنجی عصر هجریده ختام بولمش دکلدر، بو کون، اون دوردنجی عصر هجریده‌ده دوام ایدیبور: صلاح الدین ایوبی اوچنجی اهل صلیب محاربه‌سنده بتمرد اسلامیه‌نك نامل بویوك بر قهرمانی صاییلیورسه، مصطفی کمالده بیلمم قاچنجی اهل صلیب محاربه‌سنده مسلمانلرك اویله بویوك بر قهرمانی صاییله‌جقدر...

وهیچ شبهه ایتمیورم که حقك حامیسی، ظلمك ماحیسی اولان عدالت الهیه، او سفرده اولدیغی کبی بو سفرده‌ده مسلمانلرك غلبهٔ کامله‌سنی تأمین ایده‌جکدر.

افندیلر، حیرت و تأمله شایان تاریخی تصادفلرندر: روم سلجوقیلرینك مملکتلری، یعنی اناطولی چیکنه‌نمش، تخریب اولونمش، سوریه و فلسطین استیلا ایدیلوب اهل صلیب قدمه داخل اولمش اولدیغی بر

صکره‌ده، اوچنجی اهل صلیب سفرنده‌ده، اکثریتی تورکلردن مرکب امرا وسلاطین اسلامیه طوپلانه‌رق، بیوك فداکارلقلر کوستروب وار قوتلرینی صرف ایله‌یه‌رك مستولی صلیبیونی ممالك اسلامیه‌دن طرد واخراجه وحروب صلیبیه‌نك بو اك دهشتلی دورنده سیف اسلامی ینه مظفر ایتمه‌یه اوغراشیرکن، رسول اللهك نسل پاکندن کلدکلرینی وعالم اسلامده او رسولك خلیفه‌سی اولدقلرینی ادعا ایدن ایکی کیشی، بغدادده اوطوران خلیفهٔ عباسی ایله مصرده یاشایان خلیفهٔ فاطمی بو مقدس علوی مقصد اوغرنده هیچ بر حمت، هیچ بر غیرت صرف واظهار ایتمیورلردی! — فقط اعتراف ایتملی‌یز: اونلر هیچ اولمازسه، صلیبیلرله بالاتفاق، صلیبیلرك آنجقسیله، قلیج آرسلانلره، نور الدین شهیدلره، صلاح الدین ایوبیلره قارشی ده حجازسواری فرقه‌لری‌نك، دخیره‌اوردولری‌نك تنظیمنده مساعده ایتمیورلردی..

افندیلر، بیلیرسکزکه عالم اسلامده، تا عباسیلرك ایلك دورهٔ خلافتندن اعتباراً دین محمدینك اك ییلماز مدافعی، اك ییلماز قلعه‌سی تورك اولمشدر. ایشته بونکچوندرکه اهل صلیب، اك آزغین هجوملرینی، اك شیطانی سیاستلرینی هپ تورکلره وخلافتك عثمانلیلره کچدیکی زماندن صوکره‌ده هپ عثمانلی تورکلرینه توجیه ایتمشدر: خرستیانلر، نور اسلامی سوندیرمك ایچون، تورکی کوچك ازمك، تورکی قانجیغی قیرمق ایسته‌دیلر. لکن افندیلر، اسلامك، او نور الهینك سوندیرلمه‌سی، ناصل اقتدار بشر داخلنده دکلسه، تورکلرك، بو قوم الهینك ازیلمه‌سی ده او قدر امکان طبیعی خارجنده‌در.. یوق، موفق اولامیه‌جقلر. تورك، بو سفرده شرق اسلامی‌یی مدافعه ایده‌جك، عطالتلره، خیانتلره، اهانتلره رغماً موفقیتله مدافعه ایده‌جك؛ وبو مدافعه سایه‌سنده، یالکز شرق اسلامی دکل، بوتون شرق، بوتون مقدور مملکتلر، غربك مظالمندن قورتوله‌جق!.. بلکه غرب کندیسی بیله بر آووج ظلمه‌نك النده‌ن قورتوله‌جق!..

⁂

افندیلر،

بیلك بیلاق شرق مسئله‌سی، معین زمانلرده متبارز اوصاف ممیزه‌سنه نظراً اوچ دوره‌یه تقسیم ایدیله‌بیلیر؛ بو دوره‌لر تاریخ صره‌سیله دینی، سیاسی واقتصادی‌در. دوره‌لرك اوصافی بعضاً یکدیکرلرینه تداخل ایدر: مثلا اوصاف ممیزه‌سی اقتصادی اولان صوك دوره‌ده سیاسی ودینی عامللر غائب اولمش دکلدر.

وقتك دارلغندن دولایی، شرق مسئله‌سنك ایلك ایکی دورندن، دینی وسیاسی دوره‌لرندن بحث ایده‌جك دکلم؛ یالکز صوك دوره‌سنه یعنی شرق مسئله‌سنك اقتصادی دورینه عائد بعض مطالعات عرضیله اکتفا ایده‌جکم.

شرق مسئله‌سی، ١٣ نجی عصر هجری اورته‌لرندن باشلایه‌رق، اوچنجی دوره‌سنه، یعنی اقتصادیاتك دیکر عواملله حاکم اولدیغی دوره‌یه داخل اولمشدر. ذاتاً بو صره بوتون جهانك بشری معاملاتنده، اقتصادیاتك دیکر عواملله تفوق ایتدیکی داها آچیق کورینیر: تاریخ بشریتك بو فصلنده، اك متمدن صاییلان بر قاچ ملتك انکلیز، انکلیز آزمانی آمریقان، فرانسز، آلمان، ایتالیان وروس ملتلرینك ایچنده توره‌مش بر صنفك، بیوك سرمایه صاحبلرینك، شیمدی موده اولان بر تعبیر ایله قاپیتالیستلرك بوتون او جهانه حکمران اولدقلری تظاهر ایدر. بو بیوك سرمایه‌دارلر، یعنی فابریقه، بانقه، معدن اوجاغی، شمندوفر، واپور... الخ صاحبلری، بوتون جهانی سرمایه‌نك، قاپیتالك زیر تحکم وتغلبنه آلمایه اوغراشیرلر. بو دورهٔ تاریخیه‌یی، دیکر ادوار تاریخیه‌دن آییرد ایدن وصف ممیز، بیوك سرمایه‌نك اوینادیغی عظیم روللر. بو دوره‌ده حکومتلر، حکمدارلر، اردولر، سردارلر هپ بیوك سرمایه‌نك خدمه‌سی منزله‌سنه اینمشلردر. مقدارلری کیتدکجه اکسیلان، فقط سرمایه‌لری کیتدکجه آرتان محدود المقدار سرمایه‌دارلر، کندی وطنداشلرینك اکثریتی، شخصی رفاه و سعادتلرینه، اسراف وسفاهتلرینه خادم عمله‌یه قلب ایتمشلردر. لکن یالکز کندی وطنداشلرینه تغلب وتحکمده حیات سفیهانه‌لرینی تأمینه کافی کلمدکندن، بونلر مدنیتجه داها آز متکامل مملکتلر اهالیسنی، یعنی آوروپادن غیری قطعات جهان سکنه‌سنی کندیلرینه تماماً قول و کوله یاپمق ایسترلر؛ وبونك ایچون دنیایه مسلط اولورلر. کرهٔ ارضك بوتون منابع ثروتنی اللرینه کچیرمه‌یه، بالجمله انسانلری حیوان کبی یالکز ایشله‌یه‌بیله‌جك قدر بسله‌یوب، کندی نفع و حسابلرینه چالیشدیرمایه، ینه موده‌ده‌کی بر تعبیر ایله اکسپلوآته ایتمه‌یه، استثمار ایتمه‌یه، ایشله‌تمه‌یه اوغراشیرلر. ایشته بو مقاصد و بو مقصدلرك تطبیقاتنه بو کون امپریالیزم نامی ویریلیور. دیمك اولیورکه آوروپانك قاپیتالیستلری واونلرك خادم و مأمورلرندن عبارت آوروپا حکومتلری و آوروپا اردولری، بوتون دنیانك ثروتنی یمك، بوتون دنیا اهالیسنی کندی اوغورلرنده چالیشدیرمق ایچون، جهانکیرلك، امپریالیزم سیاستی تعقیب ایتمکده‌درلر.

شونی‌ده اونوتمایلم که قاپیتالیستلر چوق عقللی، چوق قورناز وچوق عملی آدملردر: استثمار ایده‌جکلری مملکتلر اهالیسندن کندیلرینه یاردایجی بولمانك ایشی خیلی تسهیل ایده‌جکنی پك اعلا تقدیر ایدرلر. بونکچون که فکری اقناعات ایله، فقط علی الاکثر مادی تأثیرات ایله، طوپراغندن آلتون، خلقندن جان آلاجقلری مملکتك اهالیسندن بعضیلرینی کندیلرینه قزانیرلر، کندیلرینه شعورلی ویا شعورسز دلاللر، آجنته‌لر تدارك ایدرلر.. بوزواللیلر، بیله‌رك ویا بیلمیه‌رك، آوروپا قاپیتالیستلرینك، مکلف صفره‌لرندن یره دوشن قیرنتیلره طمعاً اونلره خدمتچیلك، جیفیرتقانلق ایدرلر.

دنیانك هر طرفنده تعقیب اولونان بو سیاست، هنوز ایضاح ایتدیکم معناسیله ایمپریالیسم سیاستی، ۱۳ نجی عصر هجری اورته‌لرندن اعتباراً شرق مسئله‌سنده‌ده تطبیق اولونمشدر. او وقتدنبری، انکلیز، فرانسز، آلمان، ایتالیان و روس قاپیتالیستلری وبناءً علیه حکومتلری، شرق اسلامیده بوتون منابع اقتصادیه‌یی، یعنی کرك طوپراق اوستنده، کرك طوپراق آلتنده بولونان بوتون ثروت طبیعیه‌یی اللرینه کچیرمه‌یه، اهالیٔ مسلمه‌یی‌ده اوزون‌ترك استحصالنده قوللانیلیر حیوانلر حالنه ایندیرمه‌یه اوغراشمقده‌درلر.

افندیلر، بیلیرسکز که شرق اسلامیده هرشی مبذولدر. تحت الارضی ثروت طبیعیه‌نك بر چوغنه هنوز انسان الی طوقونمامشدر. شرقی آناطولینك، کردستان وعراقك، جنوبی قافقاسیا ایله شمالی ایرانك طوپراقلری آلتنده بویوك صنایع ایچون فوق العاده قیمتدار محروقات مایعه وصلبه، نفت یاغلری، غاز یاغلری، معدن کومورلری وار. عمومیتله عثمانلی و ایران مملکتلرنده یوك، پاموق، تفتیك، یاپاغی، کتن کبی فابریقه‌لر غداسی پك چوق چیقار. معدن اوجاقلرنده، فابریقه‌لرده آز اجرتله ایش کوره‌بیله‌جك قناعتکار، صبور، متوکل، تابعیت و محکومیته، اطاعت وحرمته آلشقین، حقندن بیخبر، جاهل، ادعاسز. — اوت، نه اعلا! — صاغلام وکور بوز انسانلرده، تعبیر معروفیله جانلی مواد ده آز دکلدر...

بو مملکتلرده، ثروت منبعلرینی تماماً ضبط ایتمك، بو مملکتلرك خلقنی ده اسرا وحیوان مقوله‌سی عمله یاپمق. ایشته افندیلر، ۱۹ نجی و ۲۰ نجی عصر میلادیلرده شرق مسئله‌سنك غایه‌سی!

بو غایه‌یه وصول ایچون سرمایه‌دارلرك، قاپیتالیستلرك قوللاندقلری الك قوتلی آلت، سرمایه، قاپیتال اولمشدر.

بیلیرسکز که ۱۳ نجی عصرك اورته‌لرندن اعتباراً اوروپا سرمایه‌دارلری عثمانلی حکومتنك صرافلغنی درعهده ایتدیلر. حکومت عثمانیه‌یه پول، پول اوزونج پاره ویردیلر. حکومت عثمانیه‌یه استقراضك طادینی طاندیردیلر. حکومت عثمانیه‌یه، بورجله محتشم یاشامق قولایلغنی اوکرتدیلر. بویله‌جه، سرمایه، قاپیتال، ممالك عثمانیه‌یه کیرمه‌یه باشلادی. بو، تاریخ عثمانیده چوق مهم بر واقعه‌در. بوندن‌برابر ملتك برقسمی، بویوك دنیان صنفلرندن باشلیه‌رق، اوروپا مدنیتنك فکری و بدنی اذواقنه آلیشیوردی: اوروپا افکاری، اوروپا عاداتی، اوروپا البسه‌لری، اوروپا کتابلری، اوروپا مکتبلری، اوروپا قانونلری، اوروپا کاری سرایلر، کاشانه‌لر، ساحلخانه‌لر، موبیلیه‌لر، اوروپا واری تیاترولر، قافه‌شانتانلر، دها نه بیلهیم نه‌لر، استانبولدن، سرای ووکلا دائره‌لرندن هر طرفه یاییلیوردی. بو، افندیلر، معهود دور تنظیماتدر. اوروپا سرمایه‌سنك ممالك عثمانیه‌یه کیریشیله، تنظیمات خیریه‌یه ابتدار ایدیلمش اولدی...

متین ودرین افکارینه حیران اولدیغم جودت پاشا مرحوم، بو دورك ایچ یوزینی، بالخصوص اقتصادی زنبرکلرینی نه‌یی تصویر وتشریح ایدر!

ذاتاً افندیلر، بویوك، کوچوك هر سرمایه‌دار قاپانه طوته‌جغی فرد ویا ملت حقنده هپ عینی اصولی تعقیب ایدر؛ قیانه‌یم آصار، یعنی فرده ویا ملته اوده‌نج پاره ویریر، اقراضاتده بولونور. پك اعلا بیلیرسکز که، اوغلی اولندیرمك ایچون، یاخود تارلاسنی آله بیلمك ایچون، قصبه‌ده آغوب آغایه بورجلانمش کویلی محمد آغا بردها اوبورجندن قورتولوب فلاح بولاماز؛ اوی، بارقی، تارلاسی، هیسی نهایت آغوب آغانك ملکی اولور، کیدر. آغوب آغا تا ایلك باشندن محمدی پك طاتلی سوزله متصل بورجلانمه‌یه تشویق ایدر. بو کوچوجك مثلی، بویوتکز: چار زماننده قریم وقافقاسیاده طوپراغك برلیرالندن روس بانقه‌لرینه، جزائر وتونسده فرانسز بانقه‌لرینه نا ل کچدیکنی آکلارسکز؛ بر آز دها بویوتکز، اوروپا بویوك سرمایه‌سنك، عثمانلی بانقه‌سی نامنی طاشیان انکلیز - فرانسز بانقه‌سی، قره‌دی لیونه، دویچه بانق، بانقو دی روما الخ. واسطه‌لریله ممالك عثمانیه‌یی نصل ضبط ویاغما ایتدکلرینی آکلارسکز.

حکومت عثمانیه‌یه ایتدکلری اقراضات ایله مقصدلرینك آنجق بر قسمنی الده ایدن آوروپا سرمایه‌دارلری، مقصدلرینه تماماً نائل اولمق یعنی ممالك عثمانیه‌یی آچیقدن آچیغه استثمار ایتمك ایچون تنظیماتجی پاشالردن تمادیاً امتیازات قوپاردیلر، صرف کندی منفعتلرینی کوزه‌ده‌رك، یعنی دولتك وملتك منافعنه همان هیچ قولاق آصمایارق، تیمور یوللر فرش، ریختیملر انشا، بانقه‌لر کشاد ایدیلر، معدنلر ایشله‌تیرلر، اسقاوارواعملیاتیله اوغراشیرلر؛ ویا کوتو، فقط کوتوسی ایینده‌ن فضله پك چوق مواد مصنوعه ایله شهرلریمزك چارشی وبازارلرینی طولدیره‌رق، یرلی صنعتلری اولدوردولر. ایشته بو وقایعك جمله‌سی، آوروپا سرمایه‌سنك، قاپیتالك ممالك عثمانیه‌یه طوغریدن طوغری‌یه ومظفرانه آقینی دیمکدر.

بوتون بو وقایع قارشیسنده بو مملکتی اداره ایدنلر، بو مملکتك مدیران اموری ومنورانی نه‌صل دوشونیور ونه کبی تدابیر اتخاذ ایدیورلردی؟ — فرنك کتابلرینك محتویاتی، فرنك افکارینی تدقیق وتنقید ایتمکسزین اوقویان، کنهندن زیاده ظواهر وسطحیاتنه قاپیلیورن تنظیماتجی منورلریمز، تنظیمات خیریه‌نك هیأت اجتماعیه‌مزده‌کی نظاماتنی آلقیشلارکن، تنظیماتجی اقتصادیونمزده، آوروپا سرمایه‌سنك تورکیایه کیرمه‌سنی تبریك وتمجید ایدیورلردی.

افندیلر، تورکیه‌ده علم اقتصادك، اسکیدن دیدکلری کبی علم ثروت مللك عالم ومعلملری، عثمانلی اقتصادجیلرینك ایلك طبقه‌سی، ارمنی وطنداشلریمزدی. ساتز اوحانس افندیلر، پورتقال میقائیل پاشالر، بو یکی علمه دائر فرنك کتابلرینی ترجمه ایدرلر، ومکتب ملکیهٔ شاهانه‌ده الك ممتاز کنجلریمزه علم ثروت مللی اوکره‌تیرلردی. بو مدرسلره کوره اقتصاد سیاسینك یالکز بر مذهبی، حریتپرور اقتصاد

جیلر مذهبی ، مانچستر مذهبی حنددی ؛ یالکز بو مذهبك عقائدی محو یحدی ، علمدی. بو مذهبه نظراً صنایع وتجارتده رقابت سربست اولمالی ، مملکتلر آره‌سندن کمرك حدودلری قالقمالیدر ، هیچ بر ملت کندی صنایع وتجارتنك حمایه‌سنه قالقیشمامليدر ... بو مذهب فعالیت اقتصادیه‌سی اك یوکسك درجه‌یه کلمش ، بویوك سرمایه وبویوك صنایع اعتباریله اقوام موجوده‌نك اك اوستنه چیقمش وبو صورتله کندیلریله صنایع وتجارتده رقابت امکانی آرتق قالمامش مملکتلرك انکلتره‌نك وحتی فرانسه‌نك منافع شأنیه‌سنه اویغوندی ؛ وبناءً علیه انکلیز ، فرانسز اقتصادیونی مانچستر مذهبنه سلوکده حقلی ایدی . فقط سرمایه وصنایعی ، مؤسسات اقتصادیه‌ی هنوز قرون وسطائی اولان عثمانلیلرك اقتصادجیلری ده انکلیز وفرانسزلر کبی دوشونمکده حقلیمی ایدیلر ؟ واقعا ممالك عثمانیه‌نك داخلی اقتصادیاتنده عنصر غیر مسلمه ، ارمنیلر ، روملر ، یهودیلر ، عنصر مسلمه‌دن دها یوکسك بر موقع اشغال ایدیورلردی واوروپا عالم اقتصادیله مناسبتلری دها فضله ایدی . بو جهتله اوخانس وپورتقال پاشالرك حریتپرور مسلك اقتصادی‌یه سلوکاری ، بو مسلکك محض علم اولمه‌سندن دکل ، بلکه منسوب اولدقلری جماعتك منافعنه موافق کلمه‌سندندر ، دینله‌بیلیر ؛ لکن ایکنجی طبقه مقتصدلریمزکه ارمنی پاشالرك خلقهٔ تدریسلرندن یتشمه تورك بکاریدر ، اینته بونلرك ثر استاده تماماً اقتفا ایتمه‌لری بیلمم ناصل ایضاح اولنه‌بیلیر ؟ . . اوخانس وپورتقال پاشالرك شاکردلری ده طبقی خواجه‌لری کبی ، اقتصاد سیاسیده یکانه طوغری یولك مانچستر مسلکی اولدیغنه ایناندیلردی ؛ ترکیه‌یی قورتاراجق یکانه علاج صنایع وتجارتده حریتدر ، وبالنتیجه اوروپا سرمایه‌سیدر ، دیرلردی . بو حالده ، عثمانلی مقتصدلرینك تعلیملری ، ماهیت اعتباریله نه‌یه منجر اولیوردی ؟ — اوروپا سرمایه‌سنك ممالك عثمانیه‌یی استیلاسنی تسهیله ، بو بابده پروپاغانداجیلغه . . دکلمی ؟ . .

تنظیماتك بویوك رجال دولتی صایلان رشید ، عالی وفؤاد پاشالرده ، اونلردن صوکره حکومت دومنی الینه آلوب اداره ایدن دیکر پاشالرك اکثریسی‌ده نظریات سیاسیه ایله ، هله نظریات اقتصادیه ایله هان هیچ مشغول اولمامش ، تجربه وتطبیقات ساحه‌سنده یاشامش وبویومش آدملر ایدی ؛ بونلر غیرمطرد اوقودقلرینی ، تصادفاً کوردکلرینی ، شورادن ، بورادن وعلی الخصوص فرنکلردن اوکرندکلرینی ، کندی عقل وذکا اندازه‌لریله اولچوب بیچه‌رك ، شخصی منفعتلری حصه‌سنی‌ده اصلا اونوتمایه‌رق ، تدریجی برصورتده ، ادارهٔ حکومت ایدرلردی . بو مدیران امورك چوغی ، بویوك ووخیم نتیجه‌لری درعقب کوزه چارپمادیغی حالده ، کوچوك وظاهری فائده‌لری درحال تبارز ایدن ، اوروپا سرمایه‌سنه مستند طرز اداره‌دن چوق خوشلانیرلردی . .

مقتصدلریمزك افکار ومطالعاتیده بوحملی آدملره ، اجرای تأثیردن خالی قالمامش اولسه‌کرکدر .

افندیلر ، رجال دولت آره‌سندن بویاکلش یوله ایلك اعتراض ایدن ، بنم بیلدیکمه کوره ، علمای وزرادن جودت پاشا مرحوم اولمشدر . علم اقتصاد اقتصادجیلر بحثندن‌ده حریتپرور مسلك اقتصادینك ، مطلق برصورتده اولمایوب ، متعدد مسالك اقتصادیه‌دن بریسی اولدیغنی ایلك اعلان ایده‌ین‌در ، بنم بیلدیکمه کوره آق‌یکیت‌زاده موسی بکدر . بریسی رحمت رحمانه قاووشمش ، دیکری پك متواضع برحیاتله هنوز یاشایان بوایکی ذاتك اسملری رحمت وحرمتله یاد اولنمالیدر . فقط غلبه‌لغك کورولتیسی آره‌سنده ، بونلر ایکیسینك سسی غائب اولوب کیتمشدر .

اوروپا سرمایه‌سنك ترکیه‌یی استیلاسندن نه کبی نتایج تولد ایتدی ، افندیلر ؟

بو نتایج ، بوکون ، آرتق کور کوزله بیله باقاجق راده‌یه کلمشدر . مملکتمزك معدن ثروتلری اجنبی سرمایه‌دارلره مال اولدی ؛ مملکتمزك بری وبحری وسائط نقلیه‌سی ، تیمور یوللر وواپورلر ، کاملاً اجنبی سرمایه‌دارلر النده‌در ؛ مملکتمزك بللی باشلی اسکله‌لرینك لیمانلری ، ساحللریمزك فنارلری ، ینه اجنبی سرمایه‌دارلر النده‌در ؛ مملکتمزك بلکه اك مهم برمنبع ثروتی اولان توتون ایشی ده اجنبی سرمایه‌دارلر النده‌در ؛ مملکتمزده آقچه پیاسه‌سنك حکمدار مطلق ومستبدی اولان سوزده عثمانلی بانقه‌سی ، اجنبی سرمایه‌دارلرك النده‌در ؛ ونهایت دیون عمومیه تأسس ایتدیکی کاونك واسطه‌سیله مملکتك منابع وارداتندن برقاچ بللی باشلیسی طوغریدن طوغری‌یه اجنبی سرمایه‌دارلرینك اداره‌سی آلتنه کچدی ، واستقلال دولتك برقسمی ، بو صورتله ضایع اولمش اولدی . . .

افندیلر ، بانقه ، رژی ، دیون عمومیه اوروپا قاپیتالك ترکیه استقلال اقتصادیسنی آصمق ایچون حاضرلادیغی آلتوندن برسهپادر .

افندیلر ، افندیلر ، دیون عمومیه‌نك بیلدیککز معظم ومحتشم بناسی ، تصادفی اولارق ، استانبولك باغرینه وباب عالینك تام قارشیسنه قورولمش دکلدر . بو محلك انتخابنده ، حتی بنانك شکل وقیافتنده بیله تمثالی بر ماهیت واردر . سرای همایوندن وباب عالیدن دها صاغلام ، دها مکمل ، دها مطنطن اولان بوبنا ، تنظیماتدن بری دولت عثمانیه‌نك حقیقی حکمداری اولان اوروپا قاپیتالك ، اوروپا سرمایه‌سنك سرای شهنشاهیسیدر . .

اوروپا سرمایه‌سنك نتایج استیلاسی بو قدرمی ؟ — خیر افندیلر ، خیر ! — بو استیلادن دولایی ممالك عثمانیه‌ده کوچوك واورته صنایع همان همان قالمادی ؛ اوروپا سرمایه‌سیله تماسه کلن شهرلریمزده اصناف عادتا غائب اولدی ؛ طوقوماجیلر ، یشتمالجیلر ، سراجلر ، چادرجیلر ، قازانجیلر ، قلینججیلر ، قاشقجیلر ، فنجانجیلر ، طراقجیلر . . دها نه بیله‌یم بن ، اولیا چلبی مرحومك صایدیغی برقاچ یوز صنعت

اصنافتك بو كون مثلا قاچى موجوددر ، هله بو كيديشله يارينه قاچى قالاجقدر ؟ . . اوروپا بويوك سرمايه سى ، يعنى اوروپا فابريقه صنايعى بونلرى متصل اولدرييور . صناعت بويله ! يا بيلرده بويوجك تجارت اولـــون قالديمى ؟ مداح حكايه لرندن ، اورته اويونلرندن اوكرنديكمز بدستانيلر ، آصمه آلتى و مصر چارشى تجارلرى شمدى نره ده درلر ؟ اسكيدن مصره ، تونسه ، حتى هنده كى طوناتان بويوك اسلام تاجرلرينك يرلرنده بو كون كيملر وار ؟ اجنبيلر ! . . يرلى تجارتنى ده اوروپا بويوك سرمايه سى ، اوروپا بانقه وشركتلرى بيتيردى . . . بو كون شوراده ، كورديكمز ايكى اوچ بويوجك عثمانلى تجارى ده ، نهايت اوروپا سرمايه دارلرينك قوميسيونجى و تزكاهدارى مثابه سنده درلر : اوروپا سرمايه دارلرينك پاره سيله بر قوميسيون مقابلنده مملكتدن خام اشيا آليب كوندريرلر ، اوروپا سرمايه دارلرينك فابريقه معمولاتى دكانلرنده صاتوب ، بر قوميسيون آليرلر ؛ ديكرلرى تزكاهدارلق اجرتى آليرلر . . . مستقل تجاريمز ، اوروپا سرمايه سنه ، اوروپا بانقه ، فابريقه و تجارتكاهلرينه خرجكذار اولمايان تجاريمز هيچ قالمشميدر ؟ صوك زمانلرده اجنبى سرمايه سى ، يكانه اقتصادى تملمز اولان يريمزه ، يورديمزه ، آناطوپراغمزه ده تعرض ايديور : استانبولده ، ساحل شهرلرنده املاك و عقار ، مسلمانلر الندن ، كون كيجه آرتان بر سرعتله ، اجنبيلر النه كچيور . — كوچوك صنايعى ، اوروپا بويوك صنايعى طرفندن بوغولور كن ، هيچ اولمازسه ، چفتچيلريمز ، چوبانلريمز قورتلديمى ، اينلر زنكينلشديمى ؟ — خير ! آناطولينك ، بر بويوك مرعى و چفتلك اولان آناطولينك بو كونكى حالنه ، طوپراغى ايشله ين و حيوان بسله ين كويلو صنفنك درجهٔ فقرينه بر باقيكز !

افنديلر ، ايضاح ايتديكمز وجهله صنعتدن ، اصنافلقدن ، تجارتدن ، يرندن يوردندن محروم قالان اهاليمز نه اولور ؟ — نه اوله جق ، كوندهلكجى . . يعنى كوندهلكله ، آيلقله كچينن ، مأمور ، عسكر ، ايشجى ، عمله ، خدمه ، حمال ، ايرغاد . . . حاصلى يوم جديد ، رزق جديد ديه كرى كوننه قزانوب ياشايان ، يكى تعبيرله پرولهتر . .

واقعا افنديلر ، بويوك سرمايه نك اوروپاده تكونى ده كوچوك و اورته سرمايه صاحبلرينك ، بوسبوتون سرمايه سز قالملرينى انتاج ايتمشدر ، لكن اوراده ، كوچوك و اورته سرمايه دارلرك الندن چيقان ثروت ، ينه مملكتده قالمش ، بر قسم وطنداشلردن ديكر بر قسم ، محدود المقدار وطنداشلره انتقال ايتمشدر . بزده ايسه ، بزم كوچوك و اورته سرمايه دارلرك الدن قاچيردقلرى ثروتك قسم اعظمى مملكتدن چيقمش ، اجنبى بويوك سرمايه دارلرك سرمايه سنى شيشيرمشدر . . . بز مملكتك سنه دن سنه يه فقيرلشديكنى كورويورز ، سويليورز ، و بوكا يانوب ياقيليورز ؛ بونك اسبابنى آراشديريورز . مملكتك سنه دن سنه يه فقيرلشمه سنك الك مهم سببى قناعتمجه ، اجنبى سرمايه سنك مملكتمزه كيروب ، فائض و تمتع طريقيله ، مستقل صنايع و تجارتمزى امحا صورتيله ، ثروت مليه مزى

چكمه سى و أزمه لى اولمشدر . اوروپا سرمايه سى يرليلرى صويوب صوغانه چويره رك صنعتسز ، سرمايه سز ، يرسز ، يوردسز براقمق غايه سنه تماماً ايرمك ايستيور ؛ چونكه بو حالده يرليلر ، اوجوز اوجوز ، آنجق بوغاز طوقلغنه چاليشديريله بيلن بر نوع ايش حيوانى اوله جقدر .

ايشته افنديلر ، بوكيچون بر آز اول ديمشدم كه ممالك عثمانيه يه اجنبى سرمايه سنك كيرمه سى ، عثمانلى تاريخنده پك مهم بر دونمه در ؛ شمدى ، اوزبش ، يكرمى دقيقه دن بري يابديغم تشريحاتدن صوكرا علاوه ايديورم كه مهم اولديغى قدرده مؤلم بر دونمه در . دينلمزك ، ملتمزك باشنه كلن الك بويوك فلاكتلر ، اوروپا سرمايه سى يوزندندر . اوروپا سرمايه سنك دخوللرندن اعتباراً دركه سلطنت عثمانيه ، پك سرعتله انحلاله يوز طوتمش ، انقراض اوچورومنه طوغرى ديو آديملرله يورومه يه باشلامشدر .

افنديلر ، ياقين زمانلره قدر تنظيماته ، تنظيمات خيريه ، دينيلوردى ؛ تنظيماتك يابدقلرى خيرلى و مقدسدى ؛ تنظيمات ديمك ديكر ملك ترقى شكنلك ، مرتجملك صاييليوردى . . فقط بر قاچ سنه دنبرى ، تنظيماتك ، يعنى باب عالينك اوروپا سرمايه سنه تابع و خادم اولديغى دوره نك ، حربى و سياسى اجرآآتى حقلى و قطعى بر صورتده تنقيد ايديله ايديله اسكى قدسيتنى خيلى غائب ايتدى . . ظنمجه آرتق تنظيماتك اقتصادى عوامل و اجرآآتى تنقيدده ده وقت كلمشدر . ايشته بن افنديلر ، بو قيريق دوكوك مطالعه لريمله بوكا باشلامق جرأتنده بولنيورم . . وهيچ شبهه ايتميورم كه بر قاچ سنه صوكره ، تنظيماتك اقتصادى و مالى ساحه ده يابدقلرى ده طبقى سياسى و حربى اجرآآتى كبى ، عثمانلى دولتنه و على الخصوص تورك ملتنه مفيد اولماديغى بديهيا تدن تلقى اولنه جقدر .

تنظيمات افنديلر ، شرق مسأله سنك اقتصادى دوره سنده ، اوروپانك دولت عثمانيه عليهنه قوللانديغى ، الك مهلك سلاح اولمشدر : صرف سرمايه ايله و بو دوره ده سرمايه نك ايكى مطيع خدمتجيسى ماهيتنده اولان حرب و سياست ايله ، اوللرى حرب و سياستله نائل اولديغندن دها چوق قزانمشدر . اهل صليبك بويله قاچنجى ـ فرنده ، اهل اسلام اوزرينه حواله ايتديكى بو يكى زهرلى سلاح ، يعنى سرمايه ، يالكز استقلال سياسى يى ، حاكميت ماليه يى دكل ، يالكز دينى و مليتى ده دكل ، وسائط معيشتى كوكندن كسيور و بو صورتله مسلمانلرك حياتنه ، وارلغنه تعرض ايديوردى . موفقيت تامه حالنده ، شرقك اهاليسى اوروپاليلرك قول و كوله سى اوله جقدى ؛ اوروپا ، شرقى ، شرق اسلاميه يى ، روحسز بر جسد حالنه كتيره جك ، ايسته ديكى كبى قوللانه جقدى . مستقل اسباب معيشتى اولمايان انسانلر ، رزقلرينى توزيع ايدن كيمسه لرك هر درلو آمال و افكارينه رام اولمغه ، اطاعت كامله ايله اطاعت ايتمه يه مجبوردرلر . آچ انسانلر ، يومشاق خمور كبى ايسته نيلن شكل و قيافته

صوقوله بیلیر . . . شرق مسأله‌سنك اقتصادی صفحه‌سنده ، اوروپا شرق ، تام جانی آلاجق نقطه‌دن ، معده‌سندن یاقالامشدی . اکر موفق اولسه ایدی ، آرتیق شرق مسأله‌سی تماماً وقطعیاً حل ایدلمش اوله‌جقدی . . .

*
* *

لکن افندیلر ، اللهه بیك شکر اولسون که شرقه مسلط اولانلر ، کندی آره‌لرنده اویوشامادیلر . هر بری اك یاغلی پارچه‌یی قاپمق ایسته‌دی ، شرقی دوتجه‌سنه پایلاشاماماق یوزندن بربرلرینه کیردیلر : حرب عمومی چیقدی . . . حرب عمومی‌یه داخل اولمش ملتلرك زنکینلری وفقیرلری مغلوبیتك ضررلرینی ، غالبیتك فائده‌لرینی بولوشمقده اویوشامادیلر وایشته بوندن حالا دوام ایدن اجتماعی بحران تولد ایتدی .

افندیلر ، بو کونکی خرستیان اوروپا ، ۱۶۰۰ ، ۱۷۰۰ سنه اولکی بت‌پرست اوروپایه چوق بکزه‌یور : ایچنده اجتماعی اختلال قزانی قاینیور ، اطرافده ظلمندن بیقمش بوتون بر جهان قیامله اخذ انتقامه حاضرلانیور . . . روما حاکمیت جهانشمولانك صوك دوره‌لرنده بویله دکلیدی ؟ ایچنده دهای بنی اسرائیلدن طوغان وحیاتده مقهور اولمشلرك حقنی مدافعه ایدن برمذهب جدید ، نصرانیت ، او معظم ومغرور مدنیتی تا تملندن صارصمش ، خارجده ، رومایه حکم ایتدیکی قوملر وملتلر قالقوب متزلزل بنایی ییقمشدی . .

زمانمز اوروپاسنك‌ده حاکمیت جهان دوره‌سی ، آرتق کچمك اوزره‌در ، دیکر بر چوق ادوار تاریخیه کبی ! شاعر عاکفك دیدیکی کبی مدنیت جانوارینك آرتیق یالکز تك بر دیشی قالمشدر .

بونکله برابر غدار وریاکار اوروپانك شرق اوزرینه چکدیکی سلاح ظلم ، هنوز الندن دوشمش دکلدر . جهان حربنك غالبلری بو سفر شرقی ، ممالك عثمانیه‌یی صرف کندی آره‌لرنده تقسیمه قالقشدیلر . ممالك عثمانیه تقسیمنك خطوط فعلیه‌سنی ، مؤتلفلرك متارکه‌یی تعقیب ایدن اجراآت سیاسیه وعسکریه‌لرنده ، اشغال وتعرضلرنده کوریبورز ؛ بو تقسیمك خطوط نظریه‌سنی‌ده ، سه‌ور معاهده‌سنده و اوکا ملحق (آقفورتریپارتیت) دیدکاری مشئوم انکلیز ، فرانسز ، ایتالیان مقاوله‌سنده کوریبورز . ائتلاف دولتلرینك بو کونکی غایه‌سی ، جبر وشدتله ویاخود خدعه ومهارتله ، سوزده تعدیل اولونمش سه‌ور معاهده‌سنه و (آقفورتریپارتیت) دینان تقسیم مقاوله نامه‌سنه ملی تورك حکومتنك امضاسنی آلدیره‌بیلمکدر . حمد اولسون ، شمدی‌یه قدر زورله بر شی قزانامایان دشمنلریمز ، حیله ایله‌ده بر شی قوپاراماديلر : بیوك ملت مجلسی ، آچیقدن آچیغه ، یاخود دوست ماسکه‌سی آلتنده دشمنلق ایدن مؤتلفلرك اوزاتدیغی سه‌ور معاهده‌سنك یاغلی خلقه‌سنه ملتك باشنی کچیرتمه‌دی ؛ فرانسز ، ایتالیان مقاوله‌لرینك یاغلی آغنه‌ده مملکتك پارچالرینی قاپدیرمادی . . لکن

افندیلر ، بر آن خاطریمزدن چیقارمایالیم که دشمنلریمزك عسکری وسیاسی تعرضلری ، یعنی قوتله اوزریمزه صالدیریشلری ، حیله ایله بزی قاندیرمایه اوغراشلری هنوز دوام ایدیبور ؛ امید موفقیتلرینی تماماً غائب ایدنجه‌یه دکین‌ده دوام ایده‌جکدر . ایشته افندیلر ، بو کونکی وضعیت !

بو کونکی وضعیتك کاید طاشی ، غرب جبهه‌سیدر . زمانمزك اهل صلیب محاربانی ، بو کون ، سکز یوز سنه اول اولدیغی کبی ، سقاریه وادیسنك اطرافنه طوپلانمشدر . سکز یوز سنه اول ، سقاریه وادیسنده صلیبیلره موفقیتله قارشی قویان قلیج آرسلانك سلجوقیلری ، یعنی اناطولی تورکلری یرنده ، بو کون عصمت پاشانك عثمانلیلری ، یعنی ینه اناطولی تورکلری بولنیور . تاریخ ، عصرلر اولچن قوجه برکاریله ، این اوکی محاربه‌لرینك بویوکلکنی تقدیر ایده‌جکدر . بز ، بلکه بو کون ، بو مدافعه‌نك درجهٔ قیمتنی حقیله تخمین ایده‌میورز ؛ بلکه بو کون سقاریه وادیسنده ، این اوکی قیالقلرنده یالکز تورکیه‌نك دکل ، یالکز عالم اسلامك‌ده دکل ، بوتون شرقك ، بناءعلیه بوتون اوروپانك وبناءعلیه بوتون بنی آدمك مستقبل حیاتنه مؤثر اوله‌جق چوق معظم بر واقعهٔ تاریخیه جریان ایتدیکنی‌ده اورایه‌میورز . .

افندیلر ، منصف دشمنلریمز بیله انکار ایده‌میورکه بو حربده حق بزم طرفمزده‌در . عثمانلی تورکلری ، جهان جنکنك ابتداسندن بری صرف حقلرینی مدافعه ایدیبورلر . غایه‌مز ، مجرد ومطلق حق نقطهٔ نظرندن تماماً حقلیدر . حق ، غالب کلمکده کچیکه‌بیلیر ، لکن نهایت النهایه مطلقا غالبدر : آماللرمزه محققاً نائل اوله‌جغز . ذاتاً صوك وقائع بونی اثبات ایتمیورمی ؟ معجزه‌لر کوسترن غرب اوردومزك موفقیاتنده حقك اثرینی کورمه‌مك قابلمی ؟ — دون ، یونان مفرزه‌لری ، شرقه مستولی غرب غاصبلرینك یکدار قوتلری ایدی ، بو کون ، حقك اراده‌سیله دمدار مفرزه‌لری حالنه کچمشدر . . بو کون ، عثمانلی تورك اوردولری ، حقنی ایسته‌ین شرقك مدافعه مرضعنی طوتمشدر ، پك یاقینده ، ینه حقك اراده‌سیله مدافعهٔ متعدیه‌یه قالقان پیشدار قوتلری اوله‌جقدر . . .

*
* *

افندیلر ، بو جهاد اعظمده بوتون مسلمانلرك ، بوتون تورکلرك سفربرلکیله غایهٔ آمال استحصال اوله‌جقدر . ظالمی ، استیلائی ، تخریباتی ، احتکاری تمثیل ایدن صلیبیونه قارشی ، حق نامنه ، حق مدافعه‌سنه بوتون مسلمانلرك اشتراکی فرضدر . حضرت پیغمبر ، احادیث شریفه‌سندن برنده ، ظلمه قارشی الیکزله ، اوکاده مقتدر اولامازسه‌کز دیلیکزله ، هیچ دکلسه قلبکزله قارشی قویکز ! بویوریورلر . . . ایشته افندیلر ، بو کونکی وضعیتده مسلمانلرك ، تورکلرك برچوق وظائفندن بریسی ، بلکه‌ده برنجیسی بودر : ظلمه ، یعنی مستولی اهل صلیبه ، یعنی شرقی یوتمق ، بیترمك ایسته‌ین اوروپا ایمپریالیستلرینه قارشی ، الله ،

مالله، قلبله قارشی قویمق ؛ ظلمك استیلاسنی بو واسطه‌لردن بریسیله دفعه اوغراشمق . . .

ملتك اك کزیده اولادی ، اوراده‌کیلر ، این اوکی قیالقلرنده ، دوه‌لی پیکار یماجلرنده هردرلو مشاق ومزاحمه کوکس کرن ، هیچ بر درلو تهلکه‌دن پیلمایان قهرمانلردر ؛ بونلر ظلمه قارشی پیغمبرمزك برنجی بویوروغنی طوتیور، اللریله، یعنی جانلریله، بدنلریله صاواشیورلر.. وابدی شان اوتار کیدر .

افندیلر، جانله دکاسه، مالله، دیله ، قلبله ظلمی دفعه چالیشمق وظیفه‌سی بزلره، جبهه کریسنده قالانلره دوشیور. جبهه‌ده، وضع طوتمق شرفنه نائل اولامایان بزلر ، جمله‌مز ، بوایکنجی درجه‌ده‌کی وظیفه‌لری حقیله ایفا ایتملی‌یز ؛ بونی ، دین ، ملیت، حمیت، عرض ، ناموس وحیثیت، حق منفعت ، شخصی منفعت بیله امر ایدیور . اوت ، بو مقدس دینی وملی وظیفه‌یی ایفا ایتمك ، شخصی منافع نقطهٔ نظرندن بیله فرضدر .

اویله دکلی ، ای بوراده جبهه کریسنده قالانلر ، وجبهه‌نك قابله صیوالی انسان کوکسلرندن قورولمش رصین تلعه‌سی آرقه‌سنده استقلال ورفاهله یاشایانلر ! ایسته‌رسه‌کز بر آن ایچوق رسول اللهك امرینی اونودیکز ؛ دینی وملی وظائف تدسیه‌یی اونودیکز ، صرف شخصی منفعتکزی ، صرف کندیکزی ، طاتلی جانکزی ، راحت یا ایشکزی دوشونکز !

صوریورم ، ای تجار افندی ! انقره‌نك قدیم ، کارکیر کروانسرای‌لرندن برینك چوق محفوظ حولیسی ایچنده ، دمیر قپولی مغازه‌ده بویوك تجارت ایدن ، زنکین تجار افندی ! الکده برقاچ یوز واغون یغدیغك، برقاچ بیك قطار تفتیك ویاپاغیك وار ، اعلا ! بوقدر بونلری اینه‌دیکك کبی صاتامادیغك ایچون بر آز مضطربسك ، یازیق ! لکن ، بالیکسرده‌کی، باندیرمه‌ده‌کی، بروسه‌ده‌کی، کوردوسده‌کی تجار آرقداشلریکك باشلرینه کلن ایشیدیب تسلی اولمیور میسك ؟ الله شکر ، سنك بنده‌یکی بادهوا آلوب، یونان قرالی قسطنطینك اوردوسنه اکمك پیشیرمه‌دیلر ؛ سنك تفتیککی، یپاغیکی بادهوا مصادره ایدوب ، دشمن اوردوسی افرادینه البسه‌لك طوقوتدیرمادیلر . . اوکك یانی باشنده‌کی سویملی مناره‌دن بش وقتده اذان سسی دیکله‌یه‌رك خانه‌کك ایچنده راحت ، بیور ایچیور، اویویور، قالقیورسك . . . بیلمم هانکی یونان جنرالی علیهنه سوء قصد ترتیب ایتمش دییه اوینی، بارقی طاغیدوب . املاك واموالکی غصب ایدوب کندیکی زندانه آتمادیلر . . اینه قدری ، بو حیاتکی ، بو رفاهکی ، سن آنجق وآنجق این اوکنده ، دوه‌لی پیکارده قالنلرنی ، جانلرینی اسیرکه‌مه‌ین دین قاده‌شلریکك ، اوامثالسز محمدجکلرك ، اونهایتسز بهادرلقلرینه بورجلوسك ! ای زنکین تجار افندی ! سنك مالکی ، جانکی ، خانه‌کك طاش دیوارلری دکل ، مغازه‌کك قوجه دمیر قاپو وکلیدلری ده دکل ،

اصلا دکل، او محمدجکك ده مردنی ، چلیك روحی حفظ ایدیور . . . بونی ابدیاً وهیچ خاطرکدن چیقارما !

ای مبعوث افندی ! سن ده بیلکه بوکون مستقل بر ملتك قوهٔ حاکمه‌سندن بر پارچه‌سنی تفسکده تمثیل ایدن بر ذات صفتیله مبعوثان قوناغنده حکمران اولیورسه‌ك ، بونی تأمین ایدن قانونلر ، سنك مرکب وقلمکدن زیاده محمدجکك قان وسونکوسیله یازلمه‌دو .

ای وکیل بك ! کوندوز قوجه نظارت ماصه‌سنك اوکنده اوطوره‌رق امرونهیه مقتدر ایسه‌ك ، آقشاملری ، سعی وخدمتکك ویردیکی حسته طبانه‌رق ، بسبیلی طیقناز آثارك لطیف طیریسیله باغچه‌کی کوشککه کیدوب ، آقان صولرك نینی کبی چاغلدیسنی دیکله‌یه‌رك ازقوریه دالا بیلیورسه‌ك ، بوتون او خدمت وبو استراحت دملرنده بر آن خاطرکدن چیقارمه که وارلغکك تملی ، محمدجکلرك بدنیدر . . .

ای بو سوزلری سویله‌ین ! سن ده استقلال ملی وحریت فکریه ذوقك بخش ایندیکی سرمستی ایله طوغری، یا کلیش فقط سربست ایراد نطق ایدرکن ، کچن کون چیقدیغك استانبولی بر خاطرلا ! اوتمه‌که استقلال وحریتك اسند دکاهی محاربه‌ده کیلرك عزمی، جلادتی، فداکارلغیدر . این اوکنده قهرمانلر سدی اولماسه سن بوراده اهل صلیب سفرلرندن، شرق مسأله‌سنك صفحاتندن ، مسترلی غربلیلرك مظالمندن هیچ بحث ایده‌بیلیرمیدك ؟

ایشته افندیلر ، کیم اولورسه‌ق اولالم ، وکیل ، مبعوث ، تاجر ، قونفرانسجی جمله‌مزك مادی ومعنوی حیاتمز ، جبههٔ حربه باغلیدر ؛ جان اویمز ، این اوکیدر . بو حالده اوبویوك وطن بحری اوکنده هر شیئمزی قربان ایتملی‌یز؛ پیغمبرك امر ایندیکی وظائفی تماماً ایفا ایتملی‌یز...

بن بوراده او وظائفك یالکز بر نوعندن بحث ایله خیلی اوزون سورن سوزیمی کسمك ایستیورم : افندیلر ، ملتك اك کزیده ، اك عزیز ، اك فداکار اولادی دین و وطن اوغورنده جبهه‌ده دشمنله چارپیشانلر ایسه، بونلرك ایچنده اك ایلری کلنلرده ، اواوغورده جانلرینی ویرنلر، شهید اولوب الله‌ه قاووشانلردر . بونلر کزیده‌لرك کزیده‌سی عزیزلرك عزیزی، فداکارلرك فداکاریدر. بو حالده وظیفه‌لریمزك ده اك برنجیسی ایشته بو شهیدلرك ؛ بزم حیات وسعادتمزی ، حریت واستقلالمزی تأمین ایتمك ایچون جانلرینی اسیرکه‌مه‌ین معزز شهیدلریمزك ، چولوق چوجقلرینك حیاتلرینی تأمین ایتمك ایچون مالمزی اسیرکه‌مه‌مکدر .

جان یرینه مال ! هیچ دکلسه بوقدرینی یاپه‌بیلیرز ! . . . یاپه‌بیلیرزکه محترم شهیدك روحی ، جنته طوغری اوچوب کیدرکن ، مشتاق زوجه‌سنی ، سوکیلی چوجقلرینی دوشونوب مضطرب اولماسین . . وبزم قدرناشناسلغمزه ، نانکورلکمزه لعنت ایتمه‌سین . .

ایشته افندیلر ، بو مسامره ، بو مهم وظیفه‌مزی ایفایه تشویق وتوسط ایده‌جك هلال احمر قادینلر شعبه‌سنك ایلك مسامره‌سیدر

بونکله جبهه کریسی وظائفندن اك انسانی ، اك علوی بر وظیفه‌نك ایفاسنه باشلانیلمش اولیور . لکن افندیلر • بو خیرلی ایشده حقیقی موفقیت ، جمله‌مزك جدی همتنه باغلیدر . همتمز ، فداکارانه‌مز ، عظمت واهمیتی آکلاتمایه اوغراشدیغم وضعیتمزله متناسب اولملیدر . اونك ایچون جمله کزه ، بوراده بولونان وبولونمیانلره ، فقیر وزنکینلره ، فقط بالخاصه زنکینلره خطاب ایدیورم : جبهه‌ده‌کی قارده‌شلریکزك فوق البشر فداکارلقلرینه مستحق اولدیغکزی اثبات ایدیکز ! سزك اوغرکزده اولملرك قادینلرینی ، چوجقلرینی اولمکدن وتعلیم وتربیه‌سز قالمقدن صیانت ایده‌جك قدر اولسون مروت کوستریکز ! (وجاهدوا باموالکم وانفسکم فی سبیل الله ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون)

آقچوره اوغلی یوسف

اولکی هفته مطبعه‌نك ماکنه‌سی قیریلدیغی جهتله ۴۸۳ نجی نسخه‌نك طبعی تأخر ایتمش ، کچن هفته‌ده بایرام مناسبتیله نشر ایدیله‌مه‌مش اولدیغی جهتله قارئین کرامك معذور کورمه‌لری رجا اولونور . مکتوبلره آبونه صیره نومروسنی قید ایتمه‌نك اونودولمامسنی خاطرلاتیورز .

اخوت اسلامیه

آناطولیده ایلك افغان سنجاغنك تموجی

بایرامك اوچنجی کونی افغانستان سفارتخانه‌سنده افغان حکومت اسلامیه‌سی سنجاغی مراسم مخصوصه ایله کشیده ایدیلمش وبو مناسبتله سفیر حضرتلریله مصطفی کمال پاشا حضرتلری طرفندن نطقلر ایراد اولونه‌رق اخوت اسلامیه تأیید اولونمشدر . وحدت اسلامیه‌نك مسعود بر تظاهری بلیغی اولان بو مهم نطقلری بروجه آتی عیناً درج ایدییورز :

سفیر حضرتلرینك نطقی

« بایراق کشیده‌سی مراسمنه اشتراك ایتمك اوزره اختیار زحمت بیوران حضار کرامه عرض شکران ایلرم .

افغان ملتی هر زمان کندیسنه مقتدا وپیشوا بیلدیکی تورك ملتنه بر هیئت کوندرمك خصوصنده سنه‌لردنبری قلبنده بسله‌دیکی آرزویه نهایت موفق اوله‌رق تورك ملتنه قارشی لایزال محبت وصمیمیتنی اظهار ایتمشدر . اون میلیوندن عبارت افغان ملتی آره‌سنده ، آراکزده بولنمق شرفنك بزه بخش ایدلمسندن دولایی ، هیئتمز کندینی پك مسعود وبختیار عد ایتمکده‌در .

بو مناسبتله روابط دینیه‌مز مناسبات رسمیه‌نك تأسیسیله تأیید ایتمکده وایکی ملت آره‌سنده عقد ایدیلان اتفاق ، عالم اسلامك سلامت ونجاتی ایچون بیوك امیدلر ویرمکده‌در .

غرب ایمپریالیستلری ، حقوق بشریه وانسانیه‌مزی غصب ایدرکن شرق ومسلمان عالمنه ظلم واذادن هیچ بر صورتله چکینمه‌مشلر ومسلمانلرك محوینه اللرندن کلدیکی قدر چالیشمشلردر . ایمپریالیستلر شرق عالمی استیلا ایتمك غایه‌لرینه انشاالله بوندن صوکرا موفق اولامیه‌جقلر ، تورك ، افغان وروس اتفاقی شرقی استیلا ایتمك ایسته‌ینلرك اللرینی قیره‌جقدر .

ایمپریالیستلرك هر زمان ظلم وقهرینه اوغرایان بز مسلمانلر (لاتقنطوا من رحمة الله) آیت جلیله‌سندن استمانه ایدرك نومید اولمیورز . اسلام عالمی ، بیوك بر عزم وایمان ایله بزی محو ایتمك ایسته‌ینلره قارشی ، غصب ایدلمك ایسته‌نیلن حقوقنی مدافعه‌یه عزم ایتمشدر . استقبالدن امید وارز .

بالکه بزه تحکم ایتمك ایسته‌ین غربلیلر قدر وسائط مدافعه‌یه مالك دکلز . فقط بزم بیلماز بر عزم دینیمز وار وبو عزم وایمان ایله استقلالمزه نائل اولاجغز . امینم که بوندن صوکرا بر قطعه‌ده برلشه‌جك اولان اسلاملر ، شبهه‌سز بر کون حقلرینی الده ایده‌رك هلال بیلدیزك ، شان وشوکتنی یوکسلته‌جکلردر .

حاضرون کرام !

هیئتمزك ، بورایه مواصلتنی متعاقب بیوك ملت مجلسی وبیوك ملت مجلسی رئیسی پاشا حضرتلری طرفندن کوستریلن حسن قبولدن دولایی مفتخردر . سفارته بایراق کشیده‌سی مراسمی رمضان دولاییسیله بوکونه قدر تأخیر ایدیله‌مامشدی . بوکون اجرا ایدیلان بو مراسمك بایرام وجمعه‌یه تصادف ایتمسی بر فأل خیر عد ایده‌رك بیوك ملت مجلسی رئیسی پاشا حضرتلرینك سنجاغی ، بالذات کشیده بیورمه‌لری رجاسنی قبول بیوردقلرندن دولایی بختیار ومشرف بولندیغمزی عرض ایدر ، شرق واسلام عالمنك ترقی وتعالیسنی جناب حقدن تضرع ونیاز ایدرم .

***

پاشا حضرتلرینك نطقی

مصطفی کمال پاشا حضرتلری طرفندن جواباً شو نطق ایراد بیورلمشدر :

« سفیر حضرتلری ، بوکون تمثال استقلالکز اولان سنجاق کشیده‌سی مناسبتیله دعوتکزده بولنه‌رق بزه شرفلی بر کون بخش ایتدکلرکزدن دولایی ذات عالیکزه بیوك ملت مجلسی حکومتی نامنه تشکر ایدرم .

تورکیا ایله افغانستان آره‌سنده ، بوتون عالم اسلام ایچون اولدیغی کبی ، اساساً روابط قویه موجوددی . افغانلیلرده اولدیغی مثللو تورکیاده‌ده بوتون ملتك قلبی ، بو روابط اخوتله چارپیوردی . بر طاقم اسباب مانعه‌حیلولتی بو روابطك مادی بر شکله انقلابنه مانع اولمش ،

ایکی دولت آراسنده صوك زمانلره قدر رسمی مناسبات تأسیسی میسر اوله‌مامشدی . شایان محمدتدرکه آناطولینك استقلال مجاهده‌سی اثناسنده بوامنیه‌یه وصول میسر اولمشدر . هیئت علیه‌کزك تشریفلری‌ده هپمز ایچون موجب مفخرت اولدی .

تورکیا ایله افغانستانك ال‌اله‌ویره‌رك مساعی مخادنکارانه‌یه ابتداری سیاست عالمنده مهم برموازنه‌تأمین ایده‌جك قدر حائز اهمیت وقدرتدر . بومساعینك آثار فعلیه‌سی شبهه‌سز ایلریده کوریله‌جك وعالم اسلام ایچون باعث سعادت اوله‌جقدر . عصرلردنبری تورکیا اسلامیت ایچون یالکزجه مجاهده ایدیوردی ، بوندن صکره یاننده افغانستان کبی بر رفیقله برابر چالیشه‌جقدر .

عالم اسلامك ایسته‌دیکی شی ، استقلالندن عبارتدر . یوقسه عالم اسلامك برآرایه کله‌رك باشقه‌لرینی محو کبی برنقطهٔ نظری یوقدر . هر اسلام حکومتنك افغانستان کبی مستقل وحر اولدیغنی کورمکله مفتخر اوله‌جغز . شرق عالمنده تحت تضییقده اولان انسانلر ایچون تورکیا ، افغانستان وروسیه شورالر جمهوریتی اتفاقی پك کوزل تصویر ایتدیکز کبی شایان ممنونیتدر . انشاءالله بواتفاق داها فضلی اوله‌جقدر . ذات عالیلرینك بورادهٔ هرفعل وحرکتکزله بوغایه‌یه عازم اولدیغکز ممنونیتله کورولمکده‌در .

افغانستان دولتنك تمثیل استقلالی اوله‌رق بوکون کشیده ایدیله‌جك بایراق ، بوراده افغانستان وتورکیا دوستلغی ایچون تموج ایده‌جکدر . ایالت سنجاغك ذات عالیلری زماننده کشیده‌سی یالکز افغانستان ایچون دکل ، تورکیا ایچونده شایان تبریك برحادثه تشکیل ایدر . بایراغك کشیده‌سی شرفنك بکا بخش ایدلدیکندن دولایی آیریجه تشکر ایده‌رم . افغانستانله تورکیا آره‌سنده‌کی روابطك دها زیاده ترصینی امنیه‌سیله یاقینده افغانستانه برهیئت سفارت کیده‌جکدر . وبوهیئت ده اورا عینی مقصد وصمیمیتی ابراز ایده‌جکدر . »

قره‌سی احوالی

زاواللی دینداشلریمز نه‌لر چکیور !

بر قاچ کون أول (طورسون بك = بالاط) طریقیله بالیکسریدن قاچوب کلن شایان اعتماد بر ذاتك ویردیکی معلوماته نظراً یونان شغالی آلتنده بولونان مملکتلریمز اهالیسی کوندن کونه داها ظلم وشنیع معامله‌لرله تضییق ایدیلمکده‌در . بو ذاتك بحث ایتدیکی احوال جداً پك ألیمدر : بونلردن بعضیلرینی تلخیص ایدییورز :

۱ — بالیکسری، باندیرما ، اردك ، کونان، أدرمید ، برهانیه ، بالیه وصندرغی قضالریله نواحی وقراسنده اوکوز ، آرابا ، دوه ، آت قاطیر ، مرکب ، صیغیر ، کچی ، قویون ، حتی قاز، اوردك وطاووق نامنه هیچ بر شی بیراقیلمامشدر . أولرك صاچاقلرنده اوتن تومرولر بیله توپلدوریلمشدر .

۲ — یونانیلر بالیکسری‌یی اشغال ایدرکن قاصه خیرسیزلرینی یانکیجی وساخته باقنوط عامللرینی‌ده برلکده کتیرمشدر . بونلرخلقی آچیقدن صویمش ، دولاندیرمش ، ساخته باقنوطلر سورمك ، عثمانلی پارالرینی آشیرمق ، ورتیله ده بوسبوتون اضرار ایتمشدر .

۳ — (۱ نیسان ۳۳۷) دن اعتباراً یرلی روم وأرمنیلری سلاح آلتنه آلمایا باشلایان یونانیلر بونلره :

— تورکلرده آلاجغمز واردر !

دیدیرمه‌رك ، زاواللی مسلمانلری صویدورمش ، شاهدسیز ، دلیلسز قورو بر ادعا وافترا ایله بر چوق ذواتی توقیف وایسته‌دکلری پارایی آلدقدن واوسته اشکنجه‌لرده بایدقدن صوکرا بیچاره‌لری تخلیه ایتمشلردر . بو صورتله روم وأرمنیلرك جیب خرجلقلریله عائله‌لرینه بیراقاجقلری پاره‌لری هم ده‌حق قضه‌سیله مسلمانلره ویردیرمشلردر !

٤ — یونانیلر بالیکسریدن یالکز بر میلیون لیرالیق لوازم صحیه آشیرمشلردر . بونلردن روشکن ماکینه‌سنك اولسون بیراقیلماسی دوقتورلر طرفندن جنرال پوانویه رجا ایدیلمش ایسه‌ده، اهمیت ویریلمه‌مش ؛ رجا ایدن دوقتورلردن بری توقیف اولونمشدر .

مابعدی وار

تصحیح : — ۲۸ مایس ۱۳۲۷ ده انتشار ایدن ۴۸۲ نومرولی نسخه‌مزده مندرج آقچوره اوغلی یوسف بکك « مسلمان قوملرك حقوق بین‌الملله دائر » عنوانلی مقاله‌سنده بوترتیب نقصانی ایله بر مرتب خطاسی واردرکه بروجه آتی تصحیح اولنور :

۱) سرلوحه‌نك آلتنده ۱۲ پونط ایله دیزلمش ایکنجی سطرك باشنده‌کی (کیاسیه) کلمه‌سندن صکره معترضه ایچنده (دیپلوماسیه) کلمه‌سی علاوه اولونمالیدر .

۲) ۱٤۸ نجی صحیفه‌سنك برنجی ستوننده باشلایان حاشیه ، ایکنجی ستوننك یدنجی سطرندن اعتباراً دکل ، اون دردنجی سطرندن اعتباراً دوام ایدییور ، بناءً علیه حاشیه جیزکیسی اون اوچنجی سطرله اون دردنجی سطر آراسنه چیزیلمش اولمق لازمدر .

ابونه شرائطی: هر یر
ایچون سنه لکی (٢٧٥)
آلتی آیلغی (١٥٠)
غروشدر

نسخه سی ٥ غروش،
سنه لکی ٥٢ نسخه در

اداره خانه
آنقره ده حریت اوتلی
قارشوسنده

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور. درج
ایدلمه ین یازیلر اعاده اولنماز

سبيل الرشاد

آدرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
[صره نومروسی محتوی
بولونملی لازمدر.

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه ده یازلمسی رجا
اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلمسی رجا اولنور.

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم
باش محرر
محمد عاکف
صاحب و مدیر مسؤل
اشرف أدیب
اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٨٥ | ١٨ شوال ١٣٣٩ | جمعه ایرتسی | ٢٥ حزیران ١٣٣٧ | ١٩ جلد

سلیمانیه کرسیسندن

«اندلس ناجی الندن آلینان بختی قاره،
صاووشور کن، اوکوزل ملکی ویروب أغیاره،
طیرمانیر برقایانك صیرتنه، اطرافه باقار.
برتوب چیقدیغی جنت کبی زمرد اووالر،
باشلار آغلامغه بیچاره بی هونکور هونکور.
قارشیدن والده سلطان بونی بك حقلی کورر،
دیرکه: «چاریشمادك ارکك کبی دشمنلرله؛
شیمدی، هیچ یوقسه، قادینلر کبی اولسون آغلا!»

بیراقك ماتمی، یاهو! براقیك فریادی،
آغلامق فائده ویرسه یدی بابام قالقاردی.
هم نه دن یأسه طوروب ایکلیه لم، صیزلایه لم؟
دردیکز نه یسه، دوکوك اورته یه براکلایه لم.

سزده ارباب تفکرله عوامك آره سی
بك آچیق. ایشته بو درنجه وجودك یاره سی.
ملتك یعنی صاپارسه ق متفکر قسمی،
بیامه مز لازم اولور خلق ده البت جسمی.
برجماعت که دماغنده دونر حسیات
جسمنك کیله براولماز، طوروو آهنك حیات؛
فلجك اعراضنی کوسترمه یه باشلار اعضا.
بویله بر منیه ایچون عاقبت البته فنا.

متفکر کچینلر نه دیبور سزده باقلك:
«مدنیتده تعالیسی عموماً شرقك،
یالکز بر یولی تعقیب ایده رك قابلدر؛
باشقه یوللرده سلامت آرایان غافلدر.
باته رق هانکی زمیندن یورومش آوروپالی،
عینی ایزدن صاغه، یاخود صوله هیچ صاپماملی.
غربك افکارینی مال ایتملی شرقك بینی؛
دویغولر چیقمالی هپ عینی قالبدن، یعنی
اجتماعی، ادبی، حاصلی هر مسئله ده
غربی تقلید ایده مزسه ك؛ نه دیسه ك بیهوده.
برده دین قیدینی قالدیرمالی آرتق، زیرا
بوتون اسباب ترقیمزه حائل او بلا!»

کله لم شیمدی نه مرکزده عوامك حسی..
شبهه یوقدر که تمامیله بوفکرك عکسی:
کوره نك نه یسه، اونك حکمنه منقاد اوله رق،
غربك افکارینی، آثارینی دشمن طانیمق؛

يكيلك نامنه وحى اينسه قبول ايلەمەمك .
شويله طورسون اوتجددكه طيشاردن كلەجك ،
كندى مليتنك كندى محيطندە طوغان ،
يرلى ، هم حقلى تجددلره حق عدوان !
مشترك حسى بودر ايشته عوامك بزدە .

منفكرلريكمز طونديغى يا كليش ايزده
اويله صاپلاندى كه آلدىرمادى بر باشقه سنه .
هيچ او كيتسين دە دونوب باقايەرق آرقەسنه ،
ناسك افكارى ـ كه افكار عموميه اودر ـ
كيتمسين كندى يولندن . . بو نصل قابل اولور ؟
آچيلوب كيت كيدە آرتق ايكى حزبك آرەسى ،
پك طبيعى اولارق كلدى نزاعك صيرەسى .
بيلديريلر كبى ايندكجه « بين » دن شدت ،
برياناز طاغ كبى فيشقيردى « يورك »دن نفرت .
اويله مدهش كه خصومت : متفكر طبقه
هر نه سرپيلرسه فنا كلەدە آرتيق خلقه ،
هم اونك ضدينى ياپمق ابدى معتادى .
بو فلاكت يوكيديش . . . لكن ايشك بربادى :
متفكر كنجلرده كى طاشقينلقدن
كلدى افكار عموميه به مهلك برطعن :
« بو فسادك باشى هپ فن اوقومقدر . » ديديلر ؛
اونى محو ايتمەيه قالقيشديلر آرتيق بوسفر .
نه يه علمك آدى يوق قوسقوجه ملتده بوكون ؟
چونكه افكار عموميه عليهنده بوتون ؛
چونكه يراشمك ايچون كزديكى يرلرده فنون ،
ارنجه غايتله بويوك حرمت آرار ، صوكره سكون .
عصر حاضرده كنج فنلره صاحب دنەجك
بر آدام وارمى يتشمش ايچكزدن ، بزتك ؟
متفنن طانيلان اوچ كيشينك قيمتى ده
منحصر آكلامادن ، ديكلەمەدن ، تقليدە .
كيم مساعيسنى برغايه يه واردبردى ، هانى ؟
كوسترك يا نه تحقيقه تمالى ايدەنى ؟
نظرياته بوغولمقله كچن عمره يازيق ؛
عملى قيمتيدر قيمتى علمك آرتيق .
بو حقيقتلرى لكن كيم اوقور ، كيم ديكلر ؟
سبوريلن زوبەلرك هيسى بش اون سوز بللر ،
دوشونور « دينى نصل ييقمالى بونلرله ؟ » ديه .
بويله برمقصد ايچون چوق بيله اعداديه !

محمد عاكف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

« قل أن كانت لكم الدار الاخرة ...... فان الله عدو للكافرين. »

۳

شوراسىدە بيلنمليدركه قرآن كريمه ، اونك قديم ياخود حادث اولديغنه ، كلام رسولدن اولوب اولماديغنه ، مصحفك دفتينى يعنى ايكى قابى آرەسنده نەوارسه كلام الله عد ايديلوب ايدلمەجكنه وسائرەيەدائر اوزون اوزاديه مناقشەلر ميدان آلمش ، اسلاف بوخصوصده پك قيمتلى وقتلرينى هدر ايتديكى كبى اخلافده اونلره پيرو اولمشدر . حق آرەدەكى اختلاف حالا دوام ايديور . (وان الذين اختلفوا فى الكتاب لفى شقاق بعيد)

حالبوكه قرآن كريمك پيغمبريمز صلى الله عليه وسلم افنديمزه ناصيل نازل اولديغنى كمال وضوح ايله بيلديرن آيات جليلەيى تدقيق ايدەرك مسئلەيى طوغرىدن طوغرىيه اورادن حل ايتمك الصاغلام بريولدر.

آيات كريمەدن برقسمى قرآنك كلام رسول اولديغنى بيلديريور (انه لقول رسول كريم وماهو بقول شاعر قليلاً ماتؤمنون ولا بقول: كاهن قليلاً ماتذكرون ـ انه لقول رسول كريم ذى قوة عند ذى العرش مكين) كبى .

برقسمىدە قرآنك وحى الهىدن باشقه برشى اولماديغنى وجناب حق طرفندن رسول اكرمنه تنزيل بويورلديغنى كوستريور : (انا نحن نزلنا عليك القرآن تنزيلاً ـ قل نزله روح القدس من ربك بالحق ـ وماينطق عن الهوى ان هو الاوحى يوحى علمه شديد القوى) كبى .

شمدى ، قرآنك عليه الصلوة والسلام افنديمزه ناصيل نازل اولديغنى ، ديكر كتب سماويەنكده انبياى سالفەيه نەصورتله نزول ايتديكنى بيلمك ايسترسەك ايشته شو تفسيرى صددنده بولونديغمز آيت جليله جناب حقك پيغمبرلرينه وحيى ناصيل كوندرديكنى نه واضحاً بيان ايتمكدەدر.

وحى الهينك نزولى آنجق انبياى عظامك قلبنه وقوعبولەاولوركه بوده جناب حقك انسانلره تبليغ اولونمسنى مراد بويورديغى احكام وعبرى اونلره الهام ايتمسيدر . (فانه نزله على قلبك باذن الله مصدقاً لمابين يديه)

شوراسىدە جاى مناقشه دكلدركه مصاحف شريفەنك احتوا ايتديكى خطوط ونقوش محدثدر ، كذلك عليه الصلوة والسلام افنديمزك لسان مباركلريله تلاوت بويوردقلرى آيات جليله محدثدر . فقط بالذات قرآن كريم اونلرى « محدث » لفظ شريفيله تسميه ايديور : (ما يأتيهم من ذكر من ربهم محدث الا استمعوه وهم يلعبون ـ ما يأتيهم من ذكر من الرحمن محدث الا كانوا عنه معرضين)

بونکله برابر « قرآن کلام رسولدر » دینمکله هیچ برزمان ظن ایدلمملیدرکه او کتاب مبینی میدانه کتیرن ، اونك اداسنی ، مؤداسنی ، الفاظنی ، اسلوبنی ابداع ایدن ؛ آیات بدیعه‌سنی احکام ایلین ، قصه‌لرینك مخترعی ، احکام جلیله‌سنك واضعی اولان اورسول محترمدر. أوت ، بویله برذهابه اصلا قاپیلمامليدر . علیه الصلاة والسلام افندیمز امی ایدی ؛ نه اوقور ، نه‌ده یازار ایدی . (وماکنت تتلو من قبله من کتاب ولاتخطه بیمینك)

او نبی مکرم رسالتندن اول کندی قوم وقبیله‌سی آره‌سنده قرق سنه اقامت ایتمشدی . عربلرك او صره‌ده پك دوشکون وپك مترقی اولدقلری شعر ، خطابت کبی شیلردن هیچ بریله اونك قطعیاً مناسبتی واشتهاری یوقدی . کندیسی اویله امی برامت ایچنده طوغدی وبویودی که او امت جهالتدن ، بتپرستلکدن ، حیات بهیمیه‌دن باشقه برشی بیلمیوردی. ایشته بویله بر محیط ایچنده ، اوقدر مدت یاشامشکن طوغرولق ، مکارم اخلاق ، وفاء عهد ، امانت کبی سجایای فاضله ایله تفرد ایتمشدی. هیچ بر وقت علم ایله ، تتبع ایله ، یاخود اقوام ماضیه‌نك تاریخنه ، احکام ومعاملاته وقوف کبی ، احوال آخرت حقنده علم کبی شیلرله مناسبتدار اولدیغی کورولمه‌مشدی . لکن حیات سنیه‌لری قرقنجی سنه‌یی بولور بولماز الله طرفندن اورسول معظمك لسانی معجز بر فصاحت ایله آچیلدی ؛ قلب همایونی علم وحکمتله طولدی . (وعلمك مالم تکن تعلم) صوکره جناب حق اونی قومنه ، دها صوکره بوتون کائناته مبشر ومنذر اوله‌رق بعث بیوردی . (هو الذی بعث فی الامیین رسولاً منهم یتلو علیهم آیاته ویزکیهم ویعلمهم الکتاب والحکمة وان کانوا من قبل لفی ضلال مبین)

علیه الصلاة والسلام افندیمز نبوتلرندن اول تحصیل ایله ، تتبع ایله مشغول اولمادی ؛ کذلك اصلا خطیبلرله ، شاعرلرله فصاحت ، بلاغت مسابقه‌سنه کیریشمدی . لکن کندیسنه نبوت کلدیکی کوندن اعتباراً جناب حق اونك قلبنه آیات قرآنیه‌یی بوکون تلاوت وترتیل ایتمکده اولدیغمز اسلوب وصورت عربیه‌سیله القا ایدر واو نبی صادقك ترجمان قلبی اولان لسان پاکی او آیتلری تبلیغ ایدردی . (وانزلنا الیك الذکر لتبین للناس مانزل الیهم ولعلهم یتفکرون)

بناءً علیه آیات قرآنیه‌نك رسولك نفسنده قائم وقلبنده منطبع اولمسی بزلرك بر کتاب تألیفنه ، یاخود برشعر ترتیبنه قالقشدیغمز زمانکی حالمزه اصلا بکزه‌مز. زیرا بزلر برأثر میدانه کتیره‌جکمز زمان عباره‌لرینی ترتیب ایدرز ، تنسیق ایدرز . موضوعك مناسبتدار اولدیغی معلومات وحقائقدن اوزون اوزادی‌یه استفاده‌لرده بولونورز . اطلاعمز داخلنده‌کی علمی ، فنی ، اجتماعی مباحثی ذهنمزدن کچیره‌رك تألیفمزده برخطا ، برنقصان اولماسنی ایچون چالیشیرز ؛ الحاصل اوزون اوزادی‌یه دوشونه‌رك طاشینه‌رق ، محو واثبات ایدرك قلبلریمزده‌کی صور ذهنیه وعبارات نفسیه‌نك حقیله قیامنی تأمین ایلدکدن صوکره او صور وعباراتی عبارات لسانیه‌مزله ترجمه‌یه باشلارزکه بو ایکنجی عباره‌لرك معنی ، ترتیب ، وضع اعتباریله عبارات نفسیه وقلبیه‌یه تماميله مطابقتی شرطدر .

ان الکلام لفی الفؤاد وانما — جعل اللسان علی الفؤاد دليلا

ایشته علم ایله ، تحصیل ایله اوغراشان بزلرك عادتمز بودر . لکن حیاتنك قسم اعظمی اوقویوب یازمق بیلمه‌ین بر امی اوله‌رق کچیرن پیغمبریمزه کلنجه عبارات قرآنیه‌نك اونك قلبنده حصولی ونفسنده قیامی حادثات مماثله‌نك بزلرده وقوعی طرزنده دکلدر . زیرا هرکسك معلومی اولدیغی اوزره حیاتنك ایلك قرق سنه‌سی ظرفنده اورسول محترمك علم ایله ، حکمت ایله مناسبتی کورلمدیکی کبی هیچ بر تتبعده ، یاخود تحصیلده بولوندیغی واقع اولمامشدی . بناءً علیه عبارات قرآنیه عیناً بوکون تلاوت ایتمکده اولدیغمز نظم واسلوبیله علیه الصلاة والسلام افندیمزك قلبنه القا اولونوردی . او نبی محترمك بو خصوصده هیچ بر سعی وکسبی ، اختیاری یوقدی . بوتون او آیات بوکون مشهودمز اولان اسلوبیله ومعناسیله کندیسنه ایندیریلن بروحی ، القا ایدیلن برالهام ایدی که علیه الصلاة والسلام افندیمز اونی کندی لسانیله ترجمه ایدر وبوصورتله عبارات نفسیه عبارات لفظیه‌یه انقلاب ایلردی .

ایشته یوقاری‌ده ذکر ایتدیکمز آیات کریمه‌نك ناطق اولدیغی معانی که برقسمی قرآنك من طرف الله منزل ، برقسمی ده قول رسول امین اولدیغی ، برقسمی ایسه جانب رحماندن کلمش برذکر محدث بولندیغنی بیلدیریوردی ، بو اعتبار ایله کاملاً صحیح اولمش اولور.

شیخ عبدالعزیز چاویش

مهم بر حرکت دینیه

انکلیز غزته‌لرندن و بالخاصه (تایمس) ك مقالات دینیه‌سندن آکلایورزکه انکلتره‌ده حیات عمومیه اوزرنده دینك نفوذینی تقویه ایچون جدی برصورتده چالیشیلیور. بو فعالیت دینیه‌نك تحقق ایتدیرمك ایسته‌دیکی غایه‌لر بوتون خریستیانلق عالمنی علاقه‌دار ایده‌جك برماهیتی حائز اولدیغندن احتمال که خریستیانلق دینك حاکم اولدیغی هریرده بو کبی فعالیتلر اکسیك دکلدر .

حرب عمومینك شدائدینه کوکس کره‌رك صاییسز فلاکتلره دوچار اولان ملتلر مادی احتراصلرك مزعج و مهلك کابوسندن قورتولمق ایچون بر التجاگاه آرامغه باشلادیلر . مادی احتراصلرك بشریتی افلاس وانتحار کریوه‌لرینه آتدیغنی کوره‌نلر وارقوتلریله انسانلری بو فلاکتلردن صیانت ایتمه‌سی مأمول اولان مؤسسات دینیه‌یه هجوم ایتدیلر ، طبیعیدرکه

غرب عالمنده دوچار هجوم اولان مؤسسات دينيه ، كليسالردر . كليسالر منابع معنويه‌لرينى صميميت و جسارتله استعمال ايتمه‌مكله اتهام اولونيورلر .

بونلرك تعصب و عنعنه پرستى اظهاريله قالمه‌يه‌رق منسوب اولدقلرى دينك تصور ايتديكى شواهق معنويه‌يه انسانلرك يوكسلمه‌سى ايچون چاليشمالرى و خريستيانلغك انسانلره وعد ايتديكى حياتى ير يوزنده تأسيسه غيرت ايتملرى اقتضا ايتديكى سويله‌نيور .

(تايمس) ك محرر دينيسى كليسالرى بويله بر فعاليتدن آليقويان موانع و بو احتياجك نەلر استلزام ايتديكنى ايضاح ايدرك اولا (كتاب مقدس) ى موضوع بحث ايديوردو يوركه :

« كتاب مقدس بوتون خريستيان كليسالرينك منبع ارشاديدر . فقط بونى اعتراف ايتمك لازمدركه يوز سنه‌دن برى دوام ايدن تحريات كتاب مقدسك قيمت معنويه‌سى غير متساوى مختلف ادبياتدن متشكل اولديغنى اثبات ايتمشدر . كتاب مقدسك ماهيت و غايه‌سى حقنده بسله‌نن عنعنوى تلقى اويله صارصلمشدركه تتبعات عصريه‌نك نتايجى توضيح ايدرك قبول اولنمادقدن صوكره كتاب مقدسك قرائتى فائده‌سز اولاجغى كبى ، بوندن بويله طبيعت حقنده وارد اولان كهنه فكرلرك محضا تأويل ايله هر كسه تلقين اولونماسى كيفيتك قبول عامه‌يه مظهر اولماسنه امكان قالمامشدر. مع مافيه بز ، كتاب مقدسك حقيقتى تمثيل ايتديكنه قانعز . فقط كتاب مقدسك يكيدن كشفى ايچون بر ارشاد معنوى‌يه محتاجز . » ۱]

تايمس محرر دينيسنك بك صريح سوزلرندن آكلاشيليوركه بر عصرلق تحريات كتاب مقدسك مختلف ادبياتدن تشكل ايتديكنى ، دها آچيق بر عباره ايله حضرت عيسايه نازل اولان «وحى الٰهى» نك عيناً محافظه اولونماديغنى اثبات ايديور . « قرآن كريم » بو حقيقتى مكرراً اعلان ايتمشدر . تورات و انجيلده تحريفات وقوع بولديغى مسلمانلق و مسلمانلرجه مصدقدر . يوز سنه‌دنبرى دوام ايدن تحريات علميه‌نك بو حقيقتى اثبات ايتمه‌سى ، شبهه‌سز ، مسلمانلرى مفتخر ايده‌جك بر حادثه‌در .

ديمك كه كليسالرك حيات عموميه‌ده حائز نفوذ اولماسنه و خريستيانلرى بحق ارشاد ايتمه نه مانع اولان بر جهت ، « كتاب مقدس » حقنده بسله‌نن عصرديده اعتقادك انهداميدر . كليسالرك الك قوتلى استنادگاهى (كتاب مقدس) اولديغندن تتبعات عصريه‌نك نتائجنه كوره بو كتابده وقوع بولاجق و قبول ايديله‌جك تعديلاتدن صوكره‌دركه بو كتاب مؤثر بر واسطهٔ ارشاد اوله‌بيله‌جك !

« كتاب مقدس » حقنده ايراد اولونان ايكنجى اعتراض ده پك مهمدر . چونكه بوندن بويله طبيعت حقنده (كتاب مقدس) ده وارد اولان كهنه فكرلرك ، علوم و فنونك قطعى ضربه‌لريله يقيلان تلقيلرك نه قدر تأويل ايديليرسه ايديلسين ، قبول عامه‌يه مظهر اولاميه‌جغنى سويليور . پك طوغرو . بو كون بر افسانه ماهيتنده اولان او اسكى تلقياتى قبول ايتمك قابلمى ؟ آصلا . او حالده (كتاب مقدس) تعديله دوچار اولاجغى كبى تصحيح ده ايديله‌جكدر . بو قدر تعديل و تصحيحه اوغرايه‌جق بر كتابه نه قدر اعتماد اولونابيلير ؟

بز ظن ايدرزكه (كتاب مقدس) ك مختلف ادبياتدن متشكل اولديغنى اثبات ايدن بر عصرلق تحريات بو كتابك كاملاً اساسى بولمقده ناقابل اقتحام مشكلاته تصادف ايده‌جكدر . نهايت الده ايديله‌جك ثمرهٔ مساعى‌يه خريستيانلرك ايمان ايدوب ايتميه‌جكى ده باشقه بر مسئله‌در .

بو خصوصده بزى الك زياده علاقه‌دار ايدن جهت غرب متتبعلرينك نهايت بو قدر عصر صوكره (قرآن كريم) ك ايراد ايتديكى بر حقيقته واصل اولملريدر .

خريستيانلق عالمنده باشلايان و علمى بر اساسه استناد ايدن بو مهم حركت و فعاليت دينيه‌نك دها بر چوق حقائق اسلاميه‌يى تنوير ايده‌جكنه قانعز .

⁂

قرآن كريم اسكى كتب سماويه‌نك دوچار تحريف اولديغنى بيان ايتمكده‌در . سورهٔ بقره‌نك ۷۵ نجى ، ۲٤٦ نجى ، سورهٔ نسانك ٤٤ نجى ، سورهٔ مائده‌نك ۱۳ نجى آيات كريمه‌لريله دها باشقه آيتلر ، بو تحريفاته سائق اولان دنى مقصدلرى ، ضلالتلرى تعداد ايدر . بوندن باشقه قرآن كريم ، كتاب مقدسده وارد اولان بر چوق وقايعى رد و جرح ايتمكده‌در . بونلرك بوراده بر قاچ دانه‌سنى مثال اولەرق ايراد ايتمك ايسترزكه غرب متفكرلرينك كتاب مقدسلرى حقنده بو قدر تحقيقات و تدقيقات اجراسنه سائق اولان جهت تماميله توضيح ايتسين . مثلا كتاب مقدسك قراللر عائد قسمنده حضرت سليمانك بنى اسرائيله منسوب اولمايان جماعتلردن آلديغى زوجه‌لرك آلهه‌سنه كنديسنك ده طاپينديغى و بوندن طولايى غضب الٰهى‌يه دوچار اولديغى سويلنمكده‌در . قرآن كريم بونى رد ايديور . ۱] كتاب مقدس آنسيقلوپديسنده قرآن كريمك بو ردى تأييد اولونمقده ، حضرت سليمانك اللهدن غيريسنه عبادت ايتمه‌ديكى سويلنمكده‌در . ۲]

صوكره طوفان حادثه‌سى : كتاب مقدس طوفانك بوتون كرهٔ ارضى استيلا ايدرك صمانك آلتنده ياشايان هر جانلى‌يى امحا ايتديكنى بيان ايتمكده‌در . بناءً عليه حضرت نوحك دنيانك هر طرفنى دولاشه‌رق هر حيواندن بر چيفت آلمش اولماسى اقتضا ايدركه سفينهٔ نوحك بو قدر بيكلرجه چيفتلرى استيعاب ايده‌بيلمه‌سى هيچ بر عقلك قبول ايده‌ميه‌جكى بر شيدر . قرآن كريم بونلرى ده جرح و رد ايديور . چونكه حضرت نوح يالكز كنديسى قومنه ارسال اولونان بر پيغمبردر . عذاب الٰهينك يالكز نوحك منكرلرينه منحصر

۱] تايمس غزته‌سنك ۷ مايس ۱۹۲۱ تاريخلى نسخه‌سى

قاله‌جنی طبیعیدر . بناءً علیه دوچار غرق اولانلر یالکز حضرت نوحڭ قبیله‌سیدر .

صوکره مثلا بنی اسرائیلڭ بر بوزاغی‌یه طاپدقلری مسئله‌سنده کتاب مقدس بوزاغینڭ حضرت هارون طرفندن یاپیلدیغنی ادعا ایدرکه بر پیغمبرڭ بویله بر شی یاپماسی جداً مردود بر شیدر . بو کبی حادثاتی مفصلاً تشریحه امکان یوقدر . فقط بونلردن آکلاشیلیورکه کتاب مقدس بنی اسرائیل تاریخنڭ موثوق ومعتمد بر منبعی دکلدر .

مسائل اعتقادیه‌ده ده اویله . . مثلا کتاب مقدس بعث وحیات بعدالموت کبی دینڭ اڭ مهم مسائلنی بك مبهم کچیور . صوکره جناب حقڭ صفاتی صریح بر صورتده بیان اولونمایور . وبالنتیجه حضرت عیسانڭ تألیهی عقیده‌سی میدانه چیقیور . قرآن کریم بو نقطه‌لری ایضاح ایله بوتون بو مسائلی قطعی صورتده حل ایتمکده‌در . بوندن طولاییدرکه یکرمنجی عصر علما ومتفکرلری انسانلری ماده پرست اولمقدن قورتارمق ودین قبله‌سنه چویرمك ایچون چالیشیورکن اول بأول کتاب مقدسڭ صفوت اصلیه‌سنی اخلال ایدن تحریفات وخرافاتدن تصفیه‌سی لازمکلدیکنی ادراك ایله بونڭ ایچون تحریات علمیه‌ده بولونیورلر . بو تحریاتڭ شمدی‌یه قدر ثبات ایتدیکی حقائق قرآن کریم طرفندن تقدیر اولونانلردر . بزم بو تحریات علمیه‌یی تعقیب ایده‌رك اثبات ایتدیکی حقائق قرآنیه‌یی یکان یکان میدانه چیقارمقلغمز بر فریضه ایکن نه‌دن بونلرله مشغول اولامیورز . صرف دینه خدمته وقف مساعی ایدن مؤسسه‌مز بیله بو کبی ایشلرله مشغول اولامیور ، بو علمی ودینی فعالیتلره اشتراك ایتمیور . اصل بزم نظر دقته آلماقلغمز اقتضا ایدن جهت غرب رجال دینیه‌سی اللرنده بولونان ناقص ، محرف کتابی اتمام وتصحیح ایتمك ایچون عصرلردن بری سورن بر فعالیتله چالیشه‌رق ملتلرینی قویم بر ارشاده مظهر ایتمك ایچون هیچ بر فداکارلقدن کری قالمیورکن بزم المزده هر نقیصه‌دن ، هر شائبه‌دن مبرا اولان «کتاب الله» بولوندیغی حالده خلقمزی ، شبابمزی ارشاد ایتمك نامنه مهم بر فعالیت کورولمامسیدر . یکرمنجی عصرده غرب علما ومتفکرلری حیات عمومیه اوزرنده دینی حاکم قیلمق ، ماده پرستانه احتراصلری معبدلره سوق ایتمك ، تربیه وارشاد خصوصنده بالخاصه دینڭ آلهی و علوی قدرتندن استفاده ایتمك ، الحاصل حربڭ یاره‌لرینی ، فجایعنی ، معنوی زیانلرینی تداوی وتلافی خصوصنده هپ دینه مراجعت ایتمك لزومنی حس ایدییور و بونڭ ایچون مساعیٔ عظیمه صرف ایدییور . بزم مملکتمزده ایسه نه یازیقدرکه ارشاده اڭ محتاج اولدیغمز بر زمانده هیچ بر حرکت دینیه‌دن اثر کورولمه‌یور . بالعکس اهلیتسز و یاخود دینی مقصدلر پشنده قوشان بر طاقم غرضکار کیمسه‌لر افکاری تغلیط وتسمیم ایدییورلر . شونی بك ای بیله‌لم که زمان سکون وعطالت زمانی دکلدر . دینه خدمتله ، ملی دیناً ارشاد ایله مکلف اولانلر بو وظیفهٔ قدسیه‌لری اهمال ایتمکده دوام ایدرلرسه بونڭ نتیجه‌سی هر عطالتڭ نصیبی اولان عاقبتدر . هر کس وظیفه‌سنی ایفا ایتملیدر .

«آقشام» عمر رضا

خطابه

ای اسلامیت ! ای نور ازلی ! ای سعد ابدی !

سن انسانیت ظلام جهل وحشت ایچنده ، قانلره بوغولدیغی بر زمانده ، او وحشتڭ ، او جهلڭ اڭ مظلم بر کوشه‌سندن طلوع ایتدڭ . یکرمی اوچ سنه ایچنده او قطعه‌یی محض نور ، عین عدالت ، منبع سعادت قیلمشدڭ . شمدی ینه او مطلعدن غروب ایدوب چیقه‌جق میسك ؟ حاشا ، حاشا ! سنڭ نور ابدیت سرمدیه‌ڭ بر مکان ایله مقید ومحدود دکلدر .

ای نور ازلی ! سن زمان طلوعکدن یارم عصر کچمه‌دن دنیانڭ شرقندن غربنه ، جنوبندن شماله ، چیندن اسپانیایه ، هند دکزلرندن قافقاسیه‌یه قدر شعشعه‌پاش اولمش ایدڭ . ینه اویله بر سرعت برقیه ایله بو قطعه‌لری ینه اسکی قارانلقنده براقوب کلدیکڭ لاهوتیه طوغری سوزیلوب کیده‌جکمیسك ؟ الامان ، الامان ! سنڭ او نور لاهوتیکه آلیشمش ، او نوری اعلا واشاعه ایچون سینه‌سنی آل قانلره بویامش اولان بو قاره طوپراقلر ، بو اسلام یوردلری سنڭ هجران وفراقکه طیانه‌ماز . چونکه وجودینڭ حیاتی سن سڭ . سنڭ فراقڭ اونڭ قیامتیدر ، ئولومیدر . ئولومدن ده مدهش بر هلاکیدر . او آنجق سنکله یاشار والی یوم القیام سنکله یاشایه‌جقدر .

ای قرآن حکیم ! ای قانون الٰهی ! سن مکان اقدسکدن — حاشا مکان دکل — جانب قدسیٔ لامکانیدن بو سفلی دنیایه بر نظام اکمل ، بر سعادت ابد وازل اولمق اوزره تنزل ایتمشدڭ . شمدی بو بدبخت عالمی خسرانده ، ضلالنده براقوب کیده‌جکمیسك . . ؟ حاشا ! کتمزسڭ وکیتمیه‌جکسڭ . سن بتون دنیایی بر کتلهٔ عدالت وسعادت حالنه کتیره‌جك ماهیتنده بر قانون ازلی ، بر دستور ابدی سڭ . سن او غایهٔ لاهوتی سڭ که بو الچاق دنیایه بر لطف سبحانی اوله‌رق ایندیرلمشسڭ . سنڭ انزالکدن مقصود اولان غایهٔ علیا هنوز حصول بولمادن البته اوچوب کتمیه‌جکسڭ . سنڭ منتسب ومعتقدڭ اولان بز مسلمانلرڭ کناهلرینه ، سنڭ اوامر اعلا پرورانه‌که قارشو اولان عجز وتقصیرلرینه باقوب کوسمیه‌جکسڭ . بزی شهراه ترقیاتکه هدایت ایده‌جك ینه سن سڭ .

ایچمزده بولنان ، سنی سودن صاف ، نزیه قلبلره ، شیوخ وصبیانه

آجی ! سنك قدریکی ای بیلمکه، سندن باشقه سالم یول اولمادیغنه بز گستاخلره ینه سن هدایت ایت .

بزم ایچمزده اویله جاهللرمز وار که بیلمدیکمزی ده بیلمه‌یز . کولکه‌ی ظلمت ، ظلمتی نور ظن ایده‌رز . فقط مصائب اکثریمزه اویوجه بیلدیردی که بزی سکا و سندن عبارت اولان هر سعادته صاحب قیله‌جق ینه سن سك. ارشاد وهدایت بوتون کائناته سندن فیضان ایدر .

ای فخر کائنات ، ای روح اعظم موجودات (علیه الصلاة والسلام) ! من طرف الله بعث وارسال بیورلدیغکز امتك احوال سوزشناکنه البته واقف سکز .

کتیرمش اولدیغکز دین مبین البته برمکان ایله ویك آز برزمان ایله محدود دکل ایدی . ازلی اولدیغی قدرده ابدی وجهانشمول ایدی.

عالم کفر وطغیان ضعیف امتکله اوزاوچ عصردر چاریشه‌چاریشه تماماً سوندیرمك حالنه یاقلاشدیردی. امتکك ملیونلرجه‌سی ، اکثریت عظیمه‌سی جایك حکم وقوتی آلتنده قیصیلدی ، قالدی . شمدی صوك بر کتله صغیره‌سی (یریدون ان یطفئوا نور الله بافواههم ویأبی الله الا ان یتم نوره ولو کره الکافرون) وعد الهیسنه استناداً، عدداً وقوتاً آزلغنه رغماً مجرد ذات نبوتماً بکزك روحانیت وعنایتنه التجا ایده‌رك دشمنله صوك قطرهٔ سلامك اراقه‌سنه قدر مجاهده‌یه عزم ایتدی . حدودینی جانباز بدنلریله تحصین ایدییور. ایمانی کفرك الندن قورتارمق ایسته‌یور، لطف و عنایت سندن ، کرم وشفاعت، ظفر وموفقیت سندندر .

ای ارواح اصحاب واولیاء ، ای فیوض غزاة وشهدا !

سز بو دین مبینه ، بو نور سرمدی‌یی نشر ایچون مال ومملکتکزی، عزیز حیاتکزی استحقار ایتدیکز . هر بری فلکلره قان آغلاده‌جق، ملکلره انسانیتك علو شانی تسلیم وتخجیل ایتدیره‌جك نیجه خارقه‌لرله، نیجه شدائد مزاحمی اقتحام ایله هر بریکز بر دکل بیکلرجه جان ویردیکز.

ای اون درت عصرلق یوز ملیونلرجه افراد مسلمین ! سزلردن هر بریکز بر جهان مجاهده‌نك بر عضو فداکاری اوله‌رق هر آووچ طوپراق یرینه بیکلرجه کزك قانلرینی دوکه‌رك بزه ترك ایتدیککز بو الکالری البته بر ابدی سعادته مقر اولمق ومحشره قدر او سعادتله دور ایدلمك ایچون بز اولاد و احفادیکزه براقوب کیتدیککز . سز قاریش قاریش آلدیغکز او یورلرك اولکا ، اولکا دشمنه تسلیم ایدیله‌جکنی، اك اوفاجق حظ نفسی فدا ایتمه‌یه‌رك استقلال اسلامك احیا قرارینك امضا ایدیله‌جکنی بیلسه‌ایدیکز امینم سز تولمزه سز بدیاً سیف جلادتکزه طیانوب طورور دیکز . فقط . . . .

شیمدی سزك او عزم ومتانت صاحبی روحلریکمزله جانلانمش بر آووج اخلافکز ینه بودینی ابدیاً یاشاتمق ایچون عنایت الهیه‌یه استناداً میدان شهامته آتیلدی . یا ابدی ئولوم ، یا قطعی ظفر ایسته‌یور . سزلرك روحانیتکزدن ده استمداد ایدییور . ایکی جهان کونشنك دنیادن خسوف ایتدیرلمامسی ایچون حضور مالك الملکده شفاعت ایدیکز .

ای شو عصر اخیرده حیاتده بولونان ، فاتحان اسلامك اولادی بز دیه‌ن مسلمانلر ! سزك شمدیکی دوچار اولدیغکز مصائب و تجاوزات سزه مخصوص دکلدر ؛ اسلاف واجدادمز بزدن داها بیوك تجاوزلره معروض اولمشلردی .

ممالك اسلامیه‌یه شرقدن ، غربدن ملیون ملیون آقینلر ، امحای اسلام قصدیله هجوملر واقع اولمشدی . حالبوکه او وقتلر مسلمانلر همان شمدیکی کبی وداها زیاده متفرق وطوائف ملوکه منقسم ایکن ایچلرنده‌کی صلاح الدین ایوبیلر ، قلیچ ارسلانلر ، امیر نوروزلر وخداوندکار غازیلر کبی مجاهدین اسلامیه‌نك وبونلره پیرو اولان افراد مسلمینك قلباً وفعلاً اتحادلری ، احکام الهیه‌یه صوك درجه عشق وانقیادلری سایه‌سنده ایدی که او بلالری اوزرلرندن دفع ایتدیلر . بو مجاهدینك همتلری او هجملری یالکز دفعده قالمدی. اخلاق وافعاللری مزایای اسلامی حقیقة تمثیل ایتدیکی ایچون دشمنك چوقلری کندو تقدیرلریله داخل دائرهٔ اسلام اولدیلر . بر قسمی ده ، علویت اسلامی تقدیر واو علویتدن اقتباس انوار مدنیت ایتمك صورتیله چکیلوب کیتدیلر .

ای آناطولی مسلمانلری ! سز آلتی یوز ، بلکه بیك سنه‌دن بری بودینك مدافعی سکز ، ملیونلرجه جان ویردیکز . نهایت الیکزده ینه آناطولیدن باشقه قالمادی . اسلامیتی شرقدن غربه نشر ایدن او مجاهدین اسلافك روح حمیتلری انشاءالله تعالی سزلرده تمثل ایتدی . جناب حق قیامته قدر سوندیریلمه‌یه‌جکنی قرآن کریمنده وعد ایتدیکی نور اسلامی شمدی ده سزك سیف جلادتکزله ابقا واعلا ایده‌جکدر . انشاءالله او صلاح الدین وخداوندکار غازیلرك وارث حقیقیلری سز اوله‌جقسکز. لطف الهی ایله یالکز آناطولی‌یی دکل ، بتون عالم اسلامی قورتاره‌جقسکز

سیواس مبعوثی

مصطفی تقی

معنوی قولرا : قادینلرك تدنی وسقوطی

کرك استانبول غزته‌لرینك نشریاتندن ، کرك اورادن کلن ذواتك افاداتندن آکلاشلدیغنه کوره مقاما قادینلق عالمنده باشلایان تردی واخلاقسزلق صوك زمانلرده پك زیاده آرتمشدر . متورلك داعیه‌سیله توردین بو قادین زمره‌سی شمدی مدهش صورتده سوسه ، سفاهته دالمش ؛ مسیره‌لرده ، تیاترولرده ، سینه‌مالرده ، بك اوغلارنده ذوق وصفا ایله مشغولدر . ایچلرنده اجنبیلرله قول قوله کزنلری ، کیجه

كوندوز عيش و نوش عالملرنده برابر دوشوب قالقانلرده آز دكلدر. بونده مرمره ساحللرندن دوكولوب كلن پريشان مهاجر قافلەلری یاته‌جق بر یر، ییه‌جك بر لقمه، كیه‌جك بر پارچه بز بوله‌مازكن اوته‌ده تحصیل كورمش بر طاقیم قادینلر ذوق و سفاهت عالملرنده اووچ آووچ پاره‌لر صرف ایدییور. كوزلری قاماشدیره‌جق تزیینات و تجملات ایچنده سوقاقلرده خرام ایدییور. بابالری، قارداشلری شهید ایدیلن محرانزده قادینلر، سفاهتده چوجقلر ذره قدر اونلرك حس مرحمتلرینی تحریك ایتمیور.

برطرفدن مهاجر قافله‌لرینك پریشان حاللری، دیكر طرفدن برقسم قادینلرك بو سفاهت ورذالتلری ارباب حمیتی قان آغلاته‌جق درجه‌لره كلمشدر. بوكون استانبولده اخلاق ملیه، شعائر اسلامیه او قدر مدهش برصورتده تدنی ایتمكده‌دركه بوحالك اوكنه كچیله‌مدیكی تقدیرده معاذالله اسلامیتك بوسیوتون او محیطده افولی تهلكه‌سی باش كوستره‌جكدر.

عصری تربیه‌جیلرك، اجتماعی انقلابجیلرك غایه‌لری نه ایدی بیلمیورم؟ بزجه قادینلری باشدن چیقاران، اونلری بوحال ذلته دوشورن هپ او عصری تربیه‌جیلردر! «عصری ترقی، عصری تربیه، اجتماعی انقلاب» دییه دییه قادینلری چیلدیرتدیلر، مسخره قیافتلره صوقدیلر، وظائف طبیعیه‌سندن آییردیلر، اونی تمامیله آرزو ایتدكلری وجهله برغریب قادینی، اما سفیه بر غریب قادینی حالنه كتیردیلر. اونی بو درجه‌یه چیقارمق، یاخود دوشورمك ایچون نه دیللر دوكدیلر، نه افسانه‌لر ترنم ایتدیلر. برطرفدن اودین و ملت دشمنی، وطن خائنی ملعون اجتهادجیلر، دیكر طرفدن دینسزلك، اخلاقسزلق ناشرلری شعائر دینیه‌یی ییقمق ایچون غزته‌لرله، بویوك بویوك مجموعه‌لرله، رذیل رذیل اثرلرله اویله نشریاتده بولوندیلر؛ قونفرانسلرله، برطاقم تشكیلات و ترتیبات ایله اویله امر واقعلر حصوله كتیردیلركه قادینلر ایچون او آغلره طوتولمقدن، اوحفره‌لره دوشمكدن تخلص امكانی قالمامشدی. اومعهود طائفه بو خصوصده اوقدر ایلری كیتمشدیكه اسلامك اك بویوك برشعاری اولان تستری «خرستیان عادتی» دییه اعلان ایتمكدن بیله چكینمه‌مشدی.

بوتون بورذالتلرك، بوبیقیجیلقلرك وخیم عاقبتلرینی دوشونن ارباب حمیت كندیلرینه قارشی: «نه‌در بو یاپدیغكز؟» دیدیكی زمان، اونلر:

— یكی حیات ایچون ساحه‌یی تمیزله‌یورز، دییورلردی.

فقط بو كون نه شعائر ملیه قالدی، نه‌ده تمیزله‌نیله‌جك ساحه. اوزمان بویله سویله‌ین آدملر بو كون نه یوزله مسلمانلر آره‌سنده كزه‌بیلیورلر؟ اونلرك بوتون امللری، بوتون غایه‌لری مسلمان قادینلرینی غریبك قادینلری، فقط سفیه قادینلری حالنه كتیرمكدی. ایشته استانبولده، اوملوث محیطده بو «مفكوره» لرینه ایردیلر.

آرتیق امللرینه قاووشمقدن متحصل ذوق و سرور ایچنده قهقهه‌لرله همدم اولسونلر.

شیمدی استانبولده بوتون شدتیله جاری اولان بو «تردی» لسانك، بوبحران اخلاقینك هیچ اولمازسه آناطولی‌یه سرایتی منع ایتمك بویوك ملت مجلسنك و حكومتنك اك متحتم وظیفه‌سیدر. چونكه ملتلرك بقاسی آنجق اخلاق و شعائر ملیه‌لرینك محافظه‌سیله قائمدر. اخلاقك ییقیلدیغی كون نه ملت واردر، نه‌ده استقلال. اخلاقی سقوط ایدن انسانلرك، ملتلرك باشقه‌لرینك منفعت وحسابنه چالیشان سوروسوروبهائمدن هیچ فرقی یوقدر. مسئله غایت اهمیتلیدر. هیچ بر دقیقه اهماله تحملی یوقدر. درحال بومعنوی قولرایه قارشی آناطولینك تدابیر محفظیه اتخاذ ایتمسی اك مبرم، اك مستعجل بروظیفهٔ حیاتیه‌در.

استانبولك او متفسخ محیطنده‌كی سیئاتك، رذالتلرك آناطولینك بعض طرفلرینه سرایت ایتمك، بوصاف و تمیز محیطلرده بولاشدیرمق ایسته‌دیكی اناطولی مطبوعاتنك نشریاتندن واحوال جاریه‌دن اكلاشیلمقده‌در. احتمالكه استانبولده اجنبیلره صاتیلمش اخلاق دوشكونی بر طاقم خائنلر مقاصد مخصوصه ایله اوقادینلردن برقسمنی بورالره كوندریرلر. خلقك نظرنده آناطولی حكومتنی دوشورمك ایچون او خائنلرك هر درلو واسطه‌لره مراجعت ایده‌جكلرینه شبهه یوقدر. فقط دین و وطن دشمنلری امین اولسونلركه آناطولیده مسلمانلقدن باشقه هیچ برشی حكمران دكلدر واوله‌ماز. شعائر اسلامیه‌یی ییقمق ایسته‌ینلره قارشی بوتون عظمت و جلالیله كندینی كوستره‌جك، اونلرك هر درلو ترتیبات و تزویراتلرینی كوكندن قطع ایده‌جك اولان، مسلمانلغك آنااییسندن ومسلمانلرك خلاصندن باشقه برغایه بیلمه‌ین بویوك ملت مجلسی واردر.

قوجه برملتك حیات و مماتی موضوع بحث اولدیغی شو كونده نفس وهواسنه اسیر برطاقم اخلاق دوشكونلرینك سده‌السلام یاتاق اوطه‌سنده‌كی قیافتلرله سوقاقلرده كزملرینه، حسیات اسلامیه‌یی تحریك ایتملرینه مسامحه ایده‌جك قدر درایتدن محروم هیچ براولی الامر یوقدر. بوكون آناطولی جهاد مركزیدر؛ سفاهت اوجاغی دكلدر. امتك اك فداكار اولادی تارمار اولان دولتی یكیدن تأسیس ایچون جانله باشله اوغراشیورلر. بوتون حضور وراحتنی ترك ایدرك جبهه‌لرده دشمن كولله‌لرینه، دشمن سونكولرینه كوكس كرن قهرمانلر دین و ملتك بقاسی، شعائر اسلامیه‌نك محافظه‌سی ایچونماللرینی، جانلرینی، اولادلرینی، عائله‌لرینی، هرشیلرینی فدا ایدییورلر. بوكون آناطولیده هركس بوحس ایله، بوعشق ایله چالیشیور. بورایه كلنلرده تركك اولسون، قادین اولسون، آنجق بوحس ایله، بوعشق وطن ایله قلبلری چارپان فداكاران امت اولمالیدر. ذوق و سفاهت ایچون بورایه كلنلر صوكنده آلدانیرلر. آرتیق نفس وهواسنه اسیر اولانلر بر آز اولسون اوتانمالیلرده بوحیات ومات دقیقه‌لرنده اولسون ملتك دردینه یكی بر درد دها

قائقدن وازکچمایدرلر . تربیه‌لرینی طاقینسونلر ، محیطك عنعناتیله، ملتك حسیاتیله اویناماسونلر . یازیقدر ، کناهدر . . .

***

استانبول غزته‌لرندن :

بو کون قادینلغك بر قسم مهمی الیم بر لاابالی اخلاق ، یامان بر تردی مدوجدزری ایچنده بوجالایوب طوریبور . مملکتمزك یتیم وملول اقتلرنده آغلایان آلام ومصائب قارشیسنده ، وطنی وظیفه‌لرینی نسیان ایدرك ، شوراده بوراده تشهیر ساق وسینه‌یه شتاب ایتمك ، اویله ظن ایدییوردم که ، قادینلرمزك نامنه بر شان وشرف تشکیل ایتمز . بو کون بیگلرجه ویبگلرجه وطنداشلرمزك اك عنود بر دشمن قارشیسنده مملکتلرینی‌مدافعه ایدرلرکن بز بوراده شرقیلی وقهقهه‌لی مجلسلرده دولاشان ؛ اك بایاغی نظرلره اك محرم یرلرینی تشهیر وعرض وصال ایدن خانملرك بو کستاخلقلرینی بر نظر عفوایله کوروروسه‌ك اویله ظن ایدییوردم که وطنك سقط وجریحه‌لرله پریشان وجودینه بر ضربه دها اورمش اولورز .

بو کون حقائقه قارشی کوزلرینی یومانلر ، شویله ، کیجه تراویحدن صوکره دیو ان یولنك ، کدك پاشانك ، بالی پاشا یوقوشنك سراجخانه وفاتحك قویتو سوقاقلرنده اختیار زحمت ایدوب بر کزینتی یاپسه‌لر اخلاقسزلغك پك یامان وفجیع بر شکلنه شاهد اولورلر . رمضانده ، بو غفران وعبادت آینده ، اوتانمادن وصیقیلمادن ، یوز قیزارته‌جق حیاسزلقلره اجتسار، علنی بر شکلده ، یار و اغیاره قارشی اك مذموم کناهلری ارتکاب ایدرلرسه ، بیلمم که ، باشقه کونلر و کیجه‌لر نه‌لر یاپمازلر ! . .

بو کون شیشلیده ، نشانطاشنده ، قاضی کویده بر چوق اولر هم مسلمانلرله‌مسکون برچوق آپارتمانلر، انسانه ملیتنی انکار ایندیره‌جك راده‌ده سوء تأثیر ایقاع ایدییور .

هایدی عصری دوشونن خانم افندیلر ! بو منظره‌لری ، بو ظالم سیاه وقمه‌لری کوریکزده صوصکز، شکایت ایتمه‌یکز ! قلبلرکز تتره‌مه‌سین ، رجا ایدرم . بو ناصیل اولور ؟ . . . .

اکر عصری تکامل ، قادینك ترقیسی ، آچیق صاچیق کزمك، هر راست کلدیکی کیمسه‌یه قول ویرمك ، هر ایسته‌دیکنی بلاپروا وهر یرده اولورسه اولسون تطبیق ایتمك ، هر ارزو ایتدیکی یرده هر هانکی بر شکلده سربستی حرکاتنی محافظه ایله‌مکسه بز اویله ترقی وتکاملدن ؛ یوزلر قیزارتان اویله حجالت آلود تمدن وتعالیدن چوقدن واز کچدك ، کندیلرینك اولسون ! . . بز عصری تکامل وترقی‌یی فصاحت یوللرنده دکل ، علم وتربیه ساحه‌سنده کوسترمك طرفداری یز . بزده قادینلرمزك ترقی و تعالیسنی ایسته‌ینلردنز . فقط هیچ بر زمان

خانملرمزك پك اوغلی بارلرنده اکور وشامپانیا ایچمه‌سنه راضی اوله‌مایز .

عصری ذهنیت ، عصری تربیه ، عصری تعالی اکر بو شکلده مملکتمزده کوك صاله‌جق ایسه ، واکر عصری تربیه ایجاباتی اوله‌رق خانملرمز شوراده بوراده ، اسپرتو قوقان آغزلریله شرقی وغزل اوقویه‌رق جلب نظر ایده‌جکلرسه اوعصری تربیه ، عصری تعالی اونلرك ، سالك ومروجلرینك اولسون . بز ایسته‌میز .

قادینلرمزك ترقیسنی عصری تربیه و پرنسیبلرده دکل ، بیوك ومقدس دینمزك دستورلری آراسنده آرارسه‌ق ؛ هرحالده ، قادینلرمزی لایق اولدیغی مقام تبجیله اصعاد ایده‌بیلیرز .

کائناتده حکمران اولان قوانین طبیعیه‌یی بیقمق بشرك قدرتی فوقنده‌در . صوکره قوانین اجتماعیه‌یی صارصمه‌یه قالقیشمقده الیم بحرانلر ، مدهش عکس تأثیرلر حاصل ایدر .

ملتلره رهبرلك ایتمك ایسته‌ینلر محیطی ، تربیه‌یی دوشونمه‌رك سربازانه حرکت ایتدکاری تقدیرده امین اولسونلرکه خدمتدن زیاده اهانت ایدییورلر دیمکدر . کیف وآرزولرینه کوره مملکتمزده بر انقلاب ، بر (قادین انقلابی) ایقاعنه قالقیشانلرك نه قدر یاکیلمش اولدقلرینی وقوعات پك فجیع والیم برشکلده اثبات ایتمه‌دیمی ؟ . .

عرفلر وعادتلر فردی حیاتدن دکل ، اجتماعی حیاتدن دوغار . ایشته بونك ایچوندرکه فردلر ، بونلری کندی کیف وآرزولرینه کوره آلت اوست ایتمك حقنی، هیچ بر زمان حائز دکلدرلر واولامازلر . یوقسه هر خوشه کیدن شیلره ؛ سوسه ، پودرایه ، آچیق صاچیق کزمه‌یه (عرف) نامنی ویرورك عنعنات مستحسنه‌مزی آلت اوست ایتمك ، ملتی بوتون مقدساتندن تجرید ایتمك دیمکدر .

بو حقیقتدن غافل اولان دار دوشونجه‌لی ، جاهل برطاقم نوره‌دیلر حیات اجتماعیه‌یی بر ضربه‌ده ییقه‌بیله‌جکاری ظننه دوشمشلردی . بوتون غیرتلریله «مقدس مفکوره !» تلقی ایتدکاری بوغایه‌یه طوغرو عجول وسرعت آدیملرله یورومشلردی . عقلارنجه اجتماعی ساحه‌ده انقلاب یاپمق ایسته‌ین بو کروه ، بر آنارشی تولید ایتمشلردر .

مقدسات ومعنویاته ایندیریلن بو یامان ضربه‌لر ملتك بنیان موجودیتنی تماماً صارصمش، بو کونکی عمومی اخلاقسزلغی دوغورمش ، بو کون الیم وفجیع منظره‌سی قارشیسنده بولوندیغمز شو بحران انکیز وضعیتی احداث ایتمشدر .

فی الحقیقه بو مسئله‌ده یالکز قادینلرمز صوچلی دکلدر . بونده قادینلاشمش، تردی ایتمش کنجلرمزك‌ده بیوك بردخلی واردر . شکلده‌کی غلطت هر ایکی طرفده راجع وعائددر . بو کونکی اخلاقسزلغه مانع اولمق پك کوچدر . فقط بو ، علی برشکل آلیر، اشتشار ایدرسه ایشته او زمان

مسئله دکیشیر و بو اخلاق مسئله‌سی دکل ، مملکت، وملت مسئله‌سی شکلنی آلیرکه بوکا کوز یومق وطنه اهانتدن باشقه برشی دکلدر . »

***

قونیه‌ده منتشر اوکود رفیقمزدن :

هر کون کوریبورزکه بزی کیری براقان جمعیت بشریه ایچون موعود سعادتلردن محروم ایدن ، مملکتك هر طرفنده مدهش بولمزلقلر حصوله کتیرن مجرد اخلاق دوشکونلکیدر. « بعثت لاتمم مکارم الاخلاق » بیوران نبی محترمك حقیقی امتی اولدیغمزی هر کون بر دفعه‌یادوتکرارایتدیکمز حالده ینه بتون سیأت اخلاقیه‌دن بر درلو تخلیص نفس ایده‌میورز .

عجبا جناب حقك بر آیت کریمه‌سنده بیوردیغی کبی بز طوغرو یولدن دوندکده اونك ایچونمی قلبلریمز ، دیدۀ بصیرتمز حقی کورمه‌یور؟. اخلاقه ، اجتماعیاته واك قیصه تعبیرله انسانلغه ، وانسانلغه یاقیشاجق طرزده یاشامه‌یه تعلق ایدن تبلیغات دینیه‌یی اصلا نظر اعتباره آلمایورز!. دنیاده هیچ بر عقیدۀ وجدانیه طاشیمایان انسانلرك بیله ارتکابنه تنزل ایتمدیکی افعالی ارتکابه جرأت ایدیبورز . . انصاف ایله دوشونه‌لم جناب شارع اعظمك بشرك ترقی وسعادتی ایچون وضع وتدوین بیوردیغی اخلاق، اجتماعی، حتی سیاسی مسلمانلق بویله‌می اولمالیدر... طهارت قلب ، عفت واستقامت ، سلامت اخلاق ، نیات حسنه ، انسانلره رحم وشفقت، حقوق ناسه رعایت، جهد وغیرت ومیل معالی کبی اساسات عالیۀ دینیه‌دن اوزاقلاشمقله اسلامیت ومسلمانلق ناصل پایدار اولابیلیر ؟ . میلیونلرجه دین دشمنلریله محاط اولان اسلامیت؛ داخلاً کندینده دشمن اولورسه بزی دوشدیکمز بو ضلالات اجتماعیه، بو سفالت اخلاقیه‌دن کیم وناصل قورتاراجق ؟

اخلاقسزلق نظام اجتماعی‌یی اخلال ایدر سیئه ایسه نه‌دن بو انتظامی محافظه ایله مکلف اولمقده‌کی وظیفۀ اجتماعیه‌مزی ادراك ایتمکده کجیکیورز.

تاریخ ، بو بابده بر چوق مثاللرله طولودر . دنیانك اك عظمتلی و شوکتلی ملتلری مجرد سقوط اخلاق یوزندن حفرۀ اضمحلاله یوارلانمشلردر . بونلر بزم ایچون بر درس عبرت تشکیل ایتمکده ایکن بز ینه هوا وهوسمزده اصرار ایدوب کیدیبورز .

دوشونه‌بورمی‌یزکه فلاکت عمومیدر . معاذالله بر فلاکته معروض قالدیغمز تقدیرده هانکی بریمز او فلاکتك اك آجی تأثیراتندن آزاده قاله‌جغز؟ اوزاغه کیتمکه حاجت یوق. دها دون دشمن آیاغی آلتنده قالان یرلرده مسلمانلره قارشی اجرا ایدلمکده دوام ایدن مظالم تحمل اولنور شیلردن‌میدر؟ بو فجایع قارشوسنده البته قلبلری صیزلامقده اولان دینداشلریمزباری بوندن صکره اولسون دینی، ملی وظیفه‌لرینی ایفاده بر آن تردد ایتمه‌مایدر. صاحب اخلاق برملت نه‌قدر بویوك مخاطرات ومهالك سیاسیه قارشوسنده قالسه صارصیلماز . مطلقا بو مهالکك کافه‌سنه غلبه چالار . بوده ، تاریخی بر دستوردر .

حس ناموس ، فضائل اخلاقیه‌نك برنجیلرندندر . قالین وشیشکین بالدیرلریخ دلیکلی برچوراپك ردای کاذبی آلتنده صاقلایان انسانلر عجبا ناموسی ناصیل تلقی ایدرلر ؟ . . عفیف ووقور بر طرز تسترك بداعت علویه‌سی قارشوسنده بو خفت مشربانه وعنعنه شکنانه حرکتك نه ذوقی واردر ؟ یا قواعد واصول اسلامیه‌نك قبول وتحسین ایتدیکی بر شکلده تستر ایتملی، یاخود پردۀ عار وحیایی، ردای عفت وادبی‌ده بوس بوتون چیقاروب آتمالی ؟ . . مسلمان ایسه‌ك بر مسلمان کبی یاشامایی اوکرعلی ، عکس تقدیرده عادات اسلامیه‌یی استخفاف ایدنلرك جزاسز قالمایاجغی شبهه‌سزدر؛ افعالمزك ، اشکالمزك بین الاسلام تولید ایلدیکی کین وخصومتك اتحاد وتساند ملی‌یه نه‌قدر بویوك ضربه‌لر ایندیره‌جکنی آزچوق حسابه قاتمق مجبوریت اجتماعیه‌سنده‌یز . .

قواعد وآداب عمومیه خارجنده کوریلن شیلر ، نفس الامرده معقول دخی اولسه‌لر مردوددر .

حال بوکه سلامت عقل اربابنك اصلا قبول ایتمه‌یه‌جکی بو چیرکین حاللر ، حوصلۀ عمومیه‌ده وجوده کتیردکاری تأثیر اعتباریله اك بسیط بر ذکا صاحبی طرفندن بیله تجویز ایدلمه‌مکده‌در .

بو حال بویله دوام ایتدکجه بزه نه‌دیرلر ؟ « قادینلری اوزرنده اجرای حاکمیته قادر اولامایان و جائب و مراسم دینیه‌سندن غافل انسانلر ایچون حاکمیت ، حتی ملل سائره‌یه متفوق بر حاکمیت قبولی ناصل ممکن اولابیلیر ؟ » دیمزلرمی ؟ . .

مقصد بوملتی نجاته ، خلاصه سوق ایتمك ایسه شاعرك « این ره که تو میروی بترکستانست » دیدیکی کبی بو یول اورایه کیتمز . . . بر آزده افکار واعتقادات عمومیه‌یه حرمت و رعایت ایتمه‌یی بیلملی‌یزکه واصل صلاح اولالم . . .

قره‌سی احوالی

زواللی دینداشلریمز نه‌لر چکیور !

● — اشقال ضابطلرندن شیله‌لی ملازم ثانی (پترو) اسمنده‌کی بر رذیل (بالیه) قضاسی داخلنده روم و ارمنیلردن (۳۰۰) کیشی طوپلار. بونلر :

— بز بوراده هیچ اولمازسه بر تورك قربان ایتمه‌دیکجه جبهه‌یه کیده‌مه‌یز! دیدکلرنده (پترو) ، بالیه‌نك اك اصیل و حمیتکار اشرافندن سلیمان افندی‌یی قربانلیغه مناسب کورور . بو زواللی مسلمانی یاقالایاجاطوتارلر:

— سن كماليست سين ! كمال پاشايه سلاح و مهمات كونده ريورسين !!!..

ديه رك ، صوپالرله دوكمه يه باشلارلر . (پترو) سليمان أفندى ايچين اساساً (٣٠٠) صوپا جزا ويرمشدى . مرحوم اولانجه قوتيله بر صوپا وورور ، بو وطنپرور مسلمانك اعضاسى ديديك ، ديديك اولور . زاواللى بالطبع درحال وفات ايتمشدر . بو وقعه يه شاهد اولان بر فرانسز مستملهء بى راپورله ازميرده كى فرانسه مملكه يازديغنى سويله مشدر .

٦ — (بيغاديچ) و (كبسود) باصقينلرنده مفرزه لريمزك اوكندن رذيلانه فرار ايدهن دوشمان اوچ كون صوكره بو قصبه لره كله رك بوتون وطنپرور كنجلرى قورشونه ديزمشلردر . كبسودده شهيد ايديلنلرك مقدارى آكلاشيلامامش ايسه ده ، كبسودده ئولدوران كنجلرك صايى‌سى (٥٧) كيشى يه بالغ اولدوغى ايشيديلمشدر . كبسود كنجلرى قصبه خارجنده كى بويوك كوپرونك اوزرينه ديزيله رك شهيد ايديلمشدر . مذكور قصبه لرده صو بولمادق هيچ بر دكان و مغازه قالمامشدر .

٧ — يونانليلر مناره لرده اذان اوقويان مؤذنلرى قورشونله منع ايتمكده ، بونلرى :

— مناره لردن كماليستلره جاسوسلق ايديورلر !! ديه رك توقيف ويا ازميره سوق ايله مكده درلر !

٨ — (أدرميد) و (برهانيه) قضالرندن (٦٨) اسلام قيز وقادينى جبراً طوپلانديريلارق مغنيسايه كوندرلمش ، حيات ومماتلرى وبدبخت عاقبتلرى حقنده هيچ بر خبر آلينه مامشدر . بونلردن كيم اولدوغنى سويله مك ايسته مديكم (...) اسمنده بر قادينى يونان يوزباشيسى (يانقو) داها اولدن آولامق ايستهر . ديكر بوتون اسلام قادينلرى كبى بوده بالطبع موافقت ايدهمز . (يانقو) :

— بو ، فاحشه در !

ديره‌ توجاغنده كى قرق كونلك چوجوغيله وديكر بدبخت قادينلرله برابر مغنيسايه سورهر . زواللى زوجى بو معامله قارشيسنده كوكرهمك ايستهرسه ده تيس قورواق باغلانه رق ، باليكسرى يونان توقيفخانه سنه كوندريلمشدر . بيچاره آداجغز توقيفخانه ده تجنن ايتمشدر .

٩ — مختلف نقاطده (محافظ بولوكى) ناميله اقامه ايديلن يونان عسكرلرى كويلرى بوسبوتون قورو تمشلردر . بونلردن (باليكسرى) يه اوچ ساعت مسافه ده كى (يكى كوى) ايستاسيونى محافظى (!) مغنيسالى ملازم (واسيلاكى) بدايت اشغالدن برى چالديغى پارالر ، ذى قيمت أشيا سايه سنده بو كون بر بانكر اولمشدر . فقط (پاپولاس) ايله ازمير واليسى (استرياديس) ده بو مغصوباتدن حصه داردرلر وبونى آچيقدن آچيغه كنديلرى ده اعترافدن چكينمه مكده درلر . (واسيلاكى) نك مظالم وشنايعندن بيزار قالان كويلر خلقى تماماً باليكسرى يه دوكولمشلر ، يونان قوماندانلرينه شكايت ايتمشلرسه ده :

— او ، پاپولاسك آداميدر ، كيمسه قاريشاماز !

جوابيله قارشيلانمشدر ! . . .

١٠ — قصبه لرده كى مسلمان لوقنطه لرندن يمك ين يونان ضابطان وأفرادى :

— پاراسنى مصطفى كمال پاشا ويره جكدر ! ديه رك صاووشور ، قطعيا پارا ويرمزلر ! . . .

١١ — ايكنجى اين اوكى وقره حصار صاحب محاربه لرنده كى ضايعاتلرينى تلافى ايتمك اوزره يكى قوتلر جمعنه باشلايان يونانليلرك صاوورد وغى يالانلره انسان قهقهه ايله كولر . بو يالانلره أك چوق واسطه اولانلرده انكليزلردر . يونان قوتى طوپلامق اوزره باليكسرى يه كلن ازمير اردو اركان حرب قائممقامى انكليز (ليبوس) ايله بيكباشى (پوكل) شو سوزلرى سويلمشدر :

— ازميره انكليز اردولرى ده كلدى ! آناطولوبى قونيه يه قادار اشغال ايتهك ! آنقره اردوسنى طاغيتدق ! مصطفى كمال پاشايى - ازميرك يولنى صورادكن - يالين آياق آنقره اووالرنده ياقالادق !!

انكليزلرك بو سفر قوت نامنه باليكسريدن طوپلايارق ، يونانليلره هديه ايتديكى روم وارمنيلر هپ حمام دلاكلرى ايله فرونجى چراقلرندن وبوياجى كروهندن عبارتدى . اون بش ، اون آلتى ياشلرنده قوپيلر ! . . داها اول آنى سلاح طوتان ديكر خرستيانلرده كيتمشدى . بونلردن مهم بر قسمى جبهه لرده كيرمشدر . انكليزلر يهوديلردنده عسكر طوپلامق ايستهديلر ، حتى اوتوز ليرا معاش ويره جكلردى . فقط يهوديلر :

— پارا ايله حيات مى صاتيليرى ؟ ديديلر ، موافقت ايتمه ديلر . شيمدى اونلردنده (جاسوس) ديه رك توقيفاته باشلامشلردر .

١٢ — باليكسريده (كوموش چشمه) موقعنده يونانليلر بر طياره هانغارى ياپمايه چاليشيورلر .

١٣ — استاسيون جوارنده ده تلسز تلغراف استاسيونلرى واردر .

١٤ — آقشام غروبندن صكره سوقاقلره چيقمق ممنوعدر .

١٥ — ازمير واستانبول ايله هيچ بر طرفه تك بر مسلمانك سياحتنه مساعده ايدلمه مكده در .

١٦ — قلعهٔ سلطانيه دن بايراميچ ، أزينه ، آيواجق ، بوغاز ، بيغا قضالريله قره سيدن كونان ، تاباى ، ايشقلر ، أدرهميد ، باليه ، ايوريندى اهالئ اسلاميه سى يونان مظالمنه تحمل ايده ميه رك طاغلره التجا ايتمش ، شيمدى يونانيلره قارشى هر طرفده مدهش حركتلر باشلامشدر . كيرماستى ايله مانياس طرفلرنده ده مختلف چته لر يونان عليهنه قيام ايتمشدر ، يونانليلر لهنه چاليشان (چركس داوود) ك خانه سنى ديكر چته لر ياقمش ، عونه سنى طاغيتمش ، داوود يونانليلرك آراسنه قاچمشدر .

١٧ — يونانليلر شيمدى قرت جمعنده فوق العاده مشكلات

چكيورلر . صوك پارتی اولارق بولدوقلری قوت حبسخانه‌لرده‌كی يونانلی موقوفيندر ! . .

١٨ — قوهٔ معنويه نامنه هيچ برشی قالمامشدر . (تورك اردوسی) دينجه دوداقلر چاتلايور ، يوره‌كلر هوپلايور .

١٩ — يرلی خرستيانلر باليكسرينك حين استخلاصنده قطعياً قالمايارق يونانيلرله برلكده قاچاجقلرينی سويله‌يورلر .

شئون مهمه

جبهه‌لر :

بو هفته جبهه‌نك مختلف منطقه‌لرنده مصادمه‌لر صيقلاشمشدر . مفرزه‌لرمز بروسه‌نك بر ساعت قدر جوارنده دشمنه متعدد باصقينلر ياپمشلردر . كشف قوللرمز كشيش طاغی اتكلرنده در . كدوس وعشاق منطقه‌لرنده ده كشف مصادماتی ! كسيك اولمامشدر . جبهه‌نك بو هفته‌ اك شايان اهميت حركاتی قوجه ايلی منطقه‌سنده جريان ايتمشدر . قطعه‌تمز او حواليده فعاليته كچه‌رك آطه پازاری وصبانجه‌يی استرداد ايتمش ودشمنی جنوبه طوغرو سورمشدر . قطعاتمز ايلری‌يه طوغرو حركاتنه دوام ايتمكده‌در . بر قسم قوتلرمزده ازميت جوارينه تقرب ايتمشلردر .

ائتلاف دولتلرينك مصالحانه طوزاقلری

برطرفدن آلمانيا تهلكه‌سی ، ديكر طرفدن كوندن كونه آلوله‌نن سوريه‌ده‌كی حركات مليه انديشه‌سی فرانسزلری بزمله آكلاشمه‌يه مجبور ايتمشدر . قوتدن باشقه برشی طانيمايان اوروپاليلر اردومزك يكيدن تشكل ايده‌رك اين اوكنده ايكی ميدان محاربه‌سی قازانديغنی كوردكدن صوكره درحال بزه قارشی نظرلرينی دكيشديره‌رك دوستاق نغمه‌لرينی ترنمه باشلامشلردر . شيمدی بوخصوصده هراوج ائتلاف دولتی ده مسابقه‌ده‌در . طرابلس غربی هضم ايله مشغول اولان ايتاليا هپسنه تقدم ايتمش ، اوته‌دن بری انكليز وفرانسزلردن فرقلی برسياست تعقيب ايتمشدر . اونك ايچون بوكون ايتاليا خارجيه ناظری « توركاره قارشی اولان دوستاق سياستلرينی هيچ برشيئك تغيير ايده‌ميه‌جكنی ، چونكه بودوستلق سياستی تورك حقوقنك مشروعيتنی طانيان ايتاليان قومنك قناعتندن طوغديغنی » سويلديكی زمان سوزينه دها فضله ايناندينی قناعتنی بسله‌مكده كنديی حقلی كوريور .

ممالك عثمانيه‌نك سوريه كبی مهم برپارچه‌سنی غصب ايله قناعت ايده‌ميه‌رك آطنه‌يی‌ده يوتمق آچ كوزلولكنده بولونان فرانسه ايسه كنديسنی هر طرفدن احاطه ايدن حادثاتك تهلكه‌لرنی ايقيندن سزنجه‌يه قدر شو واليه سياستنده يورودی . مسلمانلر ايچون ابدياً اونوتولمسی ممكن اولميان برچوق مظالم وشنايع ارتكابندن چكنمدی . وقتاكه وضعيت سياسيه تحول ايدرك متفقلری ايله آره‌لرنده‌كی حرارتلی محبتلر منطفی اولمه‌يه ، آناطوليده ده منتظم قوتلر تشكل ايتمه‌يه باشلادی ، همان اوروپاقاب سياستنی يوزينه طاقه‌رق ، قانلی اللرينه الديون كيه‌رك قارشومزه چيقدی . شيمدی اوده اسكی دوستلقلری ياد ايله جلوه‌لر ياپيور . باش وكيل بربيان آناطوليده دوكوله‌جك برداملە فرانسز قانی اولمديغنی سويليور .

تان غزته‌سی ايسه نه‌ديلر دوكيور : « عصمت پاشانك قاهرصولتی يونانيلری قهقهری هزيمته اوغراتمش ، يونانيلرك آرتق تعرض جرأتلری قيرلمش ، توركلرك مشروع اولان آمال مليه‌لرينی طانيمق لازم كلمش ... » بونك كبی همان بوتون فرانسز مطبوعاتی فرانسزلرك توركاره قارشی محبتلرندن ، خيرخواهلقلرندن بحث ايديورلر . دون باربار اولان توركلر بوكون شرقك جنتلمنی اولديلر . چونكه بر قوت وجوده كتيرديلر . چونكه فرانسزلر توركلرله آكلاشمق مجبوريتنی حس ايتديلر . توركاره قارشی بر آز كولريوز ، بر قاچ جملهٔ تقديريه كوكللرينی تسخير ايتمه‌يه كافيدر . فاس ، تونس ، جزائردن صوكره شيمدی سوريه‌ده يرلشمك ايله مشغول اولان فرانسه ايچون تعقيبی الزم ونافع اولان بو سياستك شيمدی‌يه قدر كجيكمه‌سی بادئ حيرتدر .

انكلتره‌يه كلنجه ، او اسكی قورت ، متفقلرينك بو حركتلری قارشيسنده آيقيری بر سياست تعقيب ايله بوتون شرقك ، بوتون اسلام عالمنك خصومت ومهاجماتنی كندی اوزرينه جلب ايده‌جك دكل يا . مادامكه توركلر قوتلنمشلر ، اردولر تشكيل ايتمشلردر ، مادامكه توركلری آزمك ممكن اولميه‌جق بر وضعيت حصوله كلمشدر ، او حالده تورك دوستلغنی يالكز متفقلرينه حصر ايتمك انكليز دساتير سياسيه‌سنه البته موافق دوشمز . اونك ايچون اوده متفقلريله برابر عينی نغمه‌يی ترنم ايتمه‌يه باشلامشدر . شيمدی انكلتره‌نك كرك رجال رسميه‌سی ، كرك مطبوعاتی توركاره قارشی شدت پوليتيقه‌سنك تعديل ايدلديكنی كوسترمك ايچون پروپاغاندانك هر درلوسنه مراجعتدن كری طورمايورلر . عوام قامارەسنده شرق مسئله‌سی مذاكره ايديليركن خزينه ناظری (چمبرلاين) تورك - يونان حربنده بيطرفلغك محافظه ايديله‌جكنی رسماً تبليغ ايديور . حربيه ناظری (چورچيل) انكلتره‌نك توركلره قارشی صلح سياسق تعقيب ايتمه‌سی لزومنی ايلری سورييور . ديكرطرفدن (تايمس) غزته‌سی بوخصوصده مهم بر مقاله نشر ايده‌رك توركلرله حقيقی و دواملی برصلح تأسيسی مطالعه‌سنی سرد ايديور . (ده‌يلی مه‌يل) يونان غلبه‌سنك غير ممكن اولديغنی سويليور . (مورنينغ پوست) آنقره ايله اوزلاشيلمه‌سنی توصيه ايديور . (ده‌يلی اكسپره‌س) ايسه ايشی دها آچيغه اورييور ، ايتاليا وفرانسه‌يی تقليداً بو خصوصده درحال برائتلاف عقدينه تشبث اولنمسی لزومنی درميان ايديور . ديكر طرفدن انكليز افكار عموميه‌سنك

انکلیز - یونان مقارنته علمدار اولدیغی ، تورکلرله صلح تأسیسی لازم کلدیکی قناعتنده اولدیغنی ده غزته‌لر متصل نشر ایدوب طوریورلر.

(هرزین مانس) مصطفی کمال پاشا حضرتلرینی غازی صفتیله تبجیل ایدیور . بعض مسلمان جمعیتلره آنقره ایله انکلتره‌نك آره‌سی بولمق ایچون چالیشمه‌لری الهام اولونیور . بوتون بو خبرلری بزه ایصال ایچون آوروپا آژانسلری مسابقه ایدوب طوریورلر . واقعا انکلیزلر هنوز متفقلری درجه‌سنده بزه دوستلق نغمه‌لرینی ترنمه باشلامامشلردر ؛ فقط اورایه طوغرو مهم خطوه‌لر آتیلمقده اولدیغی ده سزیلمز دکلدر . انکلیزلری پك ای بیلن (تمپو) غزته‌سی تورکلرك غالبیتی حالنده انکلتره‌نك هر کسدن زیاده تورك دوستی اوله‌جغنی سویلیورکه چوق طوغرودر.

کورولیورکه بو کون ائتلاف دولتلرینك بزه قارشی سیاستلری باشقه بر مجرایه دوکولمشدر . حادثه‌نك انکشافاتی ، وضعیت عمومیه‌نك ایجاباتی اوله‌رق ائتلاف دولتلری بویله بر سیاست تعقیبنه مجبوریت حس ایتمشلردر . اوروپا افقلرنده‌کی سیاه بلوطلر هنوز زائل اولمامشدر . بالعکس صوك کونلرده دها زیاده کثافت پیدا ایتمه‌یه باشلامشدر . دیکر طرفدن شرقده ، اسلام عالمنده‌ده یکی یکی حرکات ، اهمال ایدیله‌میه‌جك ترتیبات وتشکیلات وقوعه کلمکده‌در .

بوسبتون باشقه‌جه کیرن آمریقانك وضعیتی ایسه بالخاصه انکلیزلری خیلی دوشوندورمکده‌در . اوروپا هر طرفدن تهلکه‌لرله محاطدر . یکی بر یانغینك ظهوری اندیشه‌سی هنوز بر طرف ایدیلمش دکلدر . بو قدر غوائل وحادثات قارشیسنده قوای اسلامیه‌نك مرکزی اولان آناطولیدن جهاد سسلرینك متمادیاً اسلام عالمنه عکس ایتمسی ، بوراده‌کی استقلال آتشنك اطرافنه قیویلجیملر صاچمسی ابته اهمال اولونه‌جق بر مسئله ، مزمنلشمه‌سنه میدان ویریله‌جك بر حال دکلدر . اونك ایچون ائتلاف دولتلری بو کون قیرمه‌دقلری بو قوله اللرینی اوزاتمق مجبوریتنی حس ایتمشلردر . بلکه‌ده بو صورتله اونی اعطاله اوغراتمق فکرینه قاپیلمشلردر . حتی - اکر صحیح ایسه - وارد اولان صوك بر خبره کوره متفق دولتلر باش وکیللری ازمیر وتراکیانك درحال تخلیه‌سی لزومنی اولتیماتوم شکلنده یونانه تبلیغ ایتمشلردر . احتمال که بو خبر هنوز ناموسمدر . فقط ایر کچ بو اوله‌جقدر . اونلر یونانك باشنه کله‌جك فلاکتی کوریورلر . بویله بر تبلیغده بولونمشلرسه یونانه آجیدقلرندندر . یونان سوریلرینك صاغ سالم آناطولیدن چکیله‌بیلمه‌لری ده بیوك بر موفقیتدر . فقط انشاالله بو کامیدان قالمایه‌جق ، آناطولی اونلره مزار اوله‌جقدر .

وسیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون .

اسلام حرکاتی :

سوریه‌ده‌کی مسلمانلر اجنبی استیلاسنه قارشی مجاهده‌لرینه دوام ایدیورلر . (حما) و (حمص) شمالنده ضرب حرکات ملیه‌سی کسب شدت ایتمشدر . عربان شمندوفر استاسیونلرینه متمادیاً تعرضده بولونمقده‌در . فرانسزلرك مسلمان مملکتلرنده یرلشمك خصوصنده‌کی تشبثات وحرکاتی مشکلاته اوغرامشدر .

مصرده‌کی قرارسزلق دوام ایدییور . اوچ کون دوام ایدن اغتشاشلرده تلف ومجروحلرك مقداری بر قاچ بیکه بالغ اولمشدر . خلق خدیو فؤادك شدتله علیهنده‌در . انکلیزلرك ویرمش اولدیغی مساعداتی ملیتپرورلر کافی کورمیور . بونلر تطمین ایدیلمدکجه اغتشاشاتك تسکینی ممکن دکلدر . انکلیز فوق العاده قومیسری مارشال آله‌نبی بریتانیا حکومتنك مصر حقنده مصلحانه ومسالمتپرورانه بر سیاست تعقیب ایده‌جکنه دائر بر بیاننامه نشر ایتمشدر .

§ طرابلس غرب مسلمانلری ده مملکتلرینه مستولی اولان ایتالیانلره قارشی قیام ایتمشلردر . ایتالیا عسکر سوق ایده‌رك قانلی مصادمه‌لر اولمشدر .

§ آرناوودلق اردوسی کمال فعالیتله تشکیل وتجهیز اولونمقده‌در . اردونی تنظیم و اداره خصوصنده اسکی تورك ضابطلری پك چوق غیرتلر وفداکارلقلر کوسترمکده‌در .

یونانك وضعیتی :

قهرمان اردومزك صولتی اندیشه‌سیله تزیین ، اختلاف وتفرقه‌لر ایچنده یوزن ، قابلیت حربیه‌سی قالمادیغی کرك یونان رجال عسکریه‌سنجه وکرك بوتون دولتلرجه تحقق ایدن یونان اردوسنك قیریلمش معنویاتنی تقویه ایتمك اوزره پرنسلر ، ولی عهدلر ، باش وکیللر وناظرلر ایله برلکده کمال دبدبه ایله ازمیره کلن یونان قرالی بر چوق بیاننامه‌لر نشر ایدرك اردوسنی اتحاده دعوت ایتمشدر . فقط ونیزه‌لوس طرفدارلرینك متمادیاً قرال علیهنده‌کی پروپاغاندالرندن ، ترتیبات اجراسندن بر آن کری قالدقلری یوقدر . حتی ازمیرده قرالك بومبالرله سوء قصده معروض اولدیغی ، وخیم صورتده یاره‌لندیغی حقنده خبرلرده کلدی . بو خبرلر هنوز تحقق ایتمه‌مکله برابر قرالك شدتلی بر خسته‌لغه طوتولدیغی آکلاشلمشدر . قرالیچه علی العجله ازمیره کلمشدر . باش وکیل کری‌یه دونمشدر . یونانك طالعی آرتیق نکبته منقلب اولدی . مذبوحانه حرکتده بولوندقجه دها زیاده چاموره باطیور . یونانك مدهش فلاکت کونلری یاقیندر .

یونان مظالمی :

یونانلیلر (بالاط) ی اشغال ایدر ایتمز (۲۰ و ۲۱ مایسده) حمیتلریله مشهور اشرافدن حاجی سعدالله افندی زاده عادل وبرادری بکر افندیلرك خانه ، دکان وقهوه‌لرینی هدم ودرونلرنده بولونان ذخیره واشیانی کاملاً احراق یغما ایتمشلردر . موسی الیهمانك اوغرادقلری ضرر وزیان اون بیك لیرایی متجاوزدر . بوندن باشقه دیکر بش ذاتك اولرینه کیره‌رك بوتون اشیا صویولمشدر . جامع کبیره کیرن یونان عسکرلری قیمتدار آلتی خالیی وبلدیه دائره‌سندن بری بیوك دیکری کوچوك ایکی خالیی غصب ایتمشلر ، حکومت قوناغنك بالعموم موبیله‌لرینی و طوپلایه‌رق اهالیدن آلدقلری اللی مکاره‌یه تحمیلاً (کبسود) ه کوتورمشلردر . حکومت دائره‌سنده موجود بوتون اوراق ، دفاتر ، دوسیه وسائره احراق ایدلمش ، غیر قابل نقل اشیا کاملاً تخریب ودائر تلویث اولونمش ، بوتون جاملر وچرچیوه‌لر قیرلمشدر .

آنقره مطبوعات و استخبارات مطبعه‌سی

ادرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
صیره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلمسی رجا
اولنور .

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحاً
بیلدیرلمسی رجا اولنور .

سبیل الرشاد

١٣٣٠ ، ١٠ ، سر

آبونه شرائطی : هر یر ایچون سنه‌لکی (٢٧٥)
آلتی آیلغی (١٥٠)
غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش ،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر
مسلکمزه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور . درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب

أیها المؤمنون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٨٦ | ٢٦ شوال ١٣٣٩ | جمعه‌ایرتسی | ٢ تموز ١٣٣٧ | ١٩ جلد

سلیمانیه کرسیسندن

متفکرلریکز آکلامیورلر صانیرم ،
که چینلر ترقیده آنیامش هر آدیم ،
دکیشیر بو ، بوتون اقوامه ، حیاتنه کوره .
باشقه برقومك ایزندن یورومك ، چوق کره
عادتا مهلك اولور . صوکره ، نه‌وار ، هرملت
کوزه‌دیر سیر تکاملده برر آیری جهت .
برده خاطرلامیورلر که عموماً بشرك
دائما قوشدیغی صوك مقصده یوکسلمك ایچین
طوته‌جق سلسله اقوامه دکلدر هپ بر ؛
بلکه هرملت ایچین آنجق او « ماهیت » در ،
که قوپار کندیسنك روح عمومیسندن .
شیمدی ، برقومك ایچندن متفکر کچینن
زمره اولجه بو ماهیتی تقدیر ایده‌رك ،
صوکره قاچ صفحه‌سی موجود ایسه تنویر ایده‌رك ،
چکه‌جك اولدیغی اوکدن او الٓهی فنری ،
آرقه‌سندن‌ده جماعت یورور آرتیق ایلری .
روحیدر چونکه قارا کلقده اندن یده‌جك ،
یولجی شاشقینمی که طورسون ، متمادی کیده‌جك .

متفکرلریکز دنیده هیچ آکلامامش ؛
روح اسلامی تلقیلری غایت یاکلیش .
صانیورلر که : ترقی‌یه تحمل ایده‌من ؛
عصرك آثار کمالیله تکامل ایده‌من .
بیلمیورلر که : علومك ازلی دایه‌سیدر ؛
بشرك برکون اولوب یوکسله‌جك پایه‌سیدر .
مندمج سینه‌سی پاکنده بوتون انسانلق .
بونی تسلیم ایدر انصافی اولانلر آزیجق .
مسلمان عنصری غایت متدنی ، طرفیرو ،
شوقدر وار که دکلدر بواونك محذوری .
« مسلمانلق » دینیلن روح الٓهی ، آراسه‌ق ،
« مسلمانز ! » دیین انسان یغیندن نه‌اوزاق !
دینی تدقیق ایده‌جکسه‌ك دونه‌لم هیدی کری ؛
آلالم نشأت اسلامه یاقین بردوری :
اونه‌دهشتلی ترقی ، اونه‌مدهش سرعت !
اویله‌بر خارقه کوستردیمی انسانیت ؟
دور قرنده قالان ، همده عصرلرجه قالان ؛
وحشتك ، غفلتك اعماقنه طالدقجه طالان ؛
کومه‌رك دیب دیری اولادینی قوم جوللرینه ،
بونده برنشوه طویان حس ندامت یرینه ؛
اوکجه طاغدن کتیروب یونتدیغی طاش پارچه‌سنی ،

صوكرا خالق ظانیلان بر سورو وحشی بیغیق ،
ناصل اولمش ده اوتوز ییلده اوتوز بیك سنه‌لك
بر ترقی ایله دنیایه كیامش مالك ؟
ناصل اولمش‌ده او فاضل مدنیت ، او كمال ،
بویله بر قومك ایچندن طوغیویرمش درحال ؟
ناصل اولمش ده ظهور ایلیه‌بیلمش صدیق ؟
نه‌دن كلمش او حیدرده‌كی عرفان عمیق ؟
اوكجه دهشتلی ظبیركن ، ناصل اولمش‌ده عمر
اوبله بر عدله صاربلمش كه دكل كار بشر ؟
حائل اولسه‌یدی ترقی‌یه اكر شرع مبین ،
دور مسعود قدومیله كیرن عصر كزین ،
اك بویوك بر مدنیتله‌می ایلردی ظهور ؟
مندمج اولماسه روحنده اونك نامحصور
بر تكامل ، بو قدر خارقه نردن طوغه‌جق ؟

متفكرلریكز ، آكلاشیلان ، پك تورقاق ،
یاخود احمق . . . ایكیسندن بیله‌مم هانكیسیدر !
صانیورلركه : « بو كون اوروپا تكمیل كافر ؛
متمدن كورونورسه‌ك ، دیه‌جكلر : بارباز ؛
لیبوی یانسور ۱] كچینیرسه‌ك دكیشیر بالكه نظر . »
نیزقی باندن باشه بیالرجه دولاشدم ، كزدم ؛
همده اولدقجه كوروردم ، افقا كزدیرمشدم .

۱] دیمنز

بوعربمش بوعجممش ، بوتاتارمش دیمدم ؛
مسلمان عنصرینك هپسنی كوردم كندیم .
كوچوك آدملرینك روحنی تدقیق ایتدم ؛
بویوك آدملرینك فكرینی تعمیق ایتدم :
ایسته‌دم ، صوكره ، نه‌دن بویله زاپونلر یوكسك ؟
نه‌در اسباب ترقیسی ؟ یاقیندن كرمك .
بواوزون بویلو مساعی ، بواوزون بویلو سفر ،
برقناعت ویره‌جكمش بكا دنیاده مكر .
اوقناعت‌ده شودر :

ترقیكزی بز ،
باشقه یرلرده تحری‌یه شتاب ایتمكز .
اونی كندنده بولور یوكسه‌له‌جك برملت ؛
چونكه هرنقطه‌ده تقلید ایله سوقمز حركت .
آلیكز علمنی غربك ، آلیكز صنعتنی ؛
وریكز همده مساعیكزه صوك سرعتنی .
چونكه قابل دكل آرتیق یاشاق بونلرسز ؛
چونكه ملیتی یوق صنعتك ، علمك . یالكز ،
انی خاطرده طوتك ایتدیكم اخطاری دیین :
بوتون ادوار ترقی‌ی یاروب كچه‌لك ایچین ،
كندی « ماهیت روحیه » كز اولسون قلاغز ،
چونكه پك ماجه‌در ابد سلامت اونسز .

محمد عاكف

تخصملرمزك افكاری نه‌ایچون آنی برصورتده تحول ایلدی ؟

قال‌الله تعالی (تحسبهم جمیعاً وقلوبهم شتی والقینا بینهم العداوة والبغضاء الی‌یوم‌القیامة == سن كنارلری متفق صانیرسك . حال بوكه اوبله دكلدر . هر برینك قلبلری یكدیكرینه ضد منویات ایله متفرقدر . یوم قیامته قدر بزكفار آره‌سنه عداوت القا ایلدك . »

*

آناوطنك خائنانه برصورتده چیكنه‌نمسی ، پارچه پارچه ایدیله‌رك بردها اسلامه ملجأ اوله‌میه‌جق بر درجهٔ اضمحلاله اوغراتلمسی ایچون یاپیلان خائنانه تفانلرك ، ایلیسا نه عزملرك غالبا باغلری چوزولمكده اولدیغنی كوریپورز . اوت ، محقق چوزوله‌جك ، اسلامیتی احاطه ایدن منحوس فركت بلوطلری آفاقزدن البته صیریله‌جق ، كائناتی تنویرایدن شمس اسلامیت كسوفدن قورتیله‌رق دشمنلریمزك كوزلرینی قاماشدیرمغه تكرار باشلیه‌جقدر . مسلمانلرك چوق زماندر كچیرمكده اولدقلری فلاكت كونلری البته بیك بر سعادت دوره‌سی حاضرلایه‌جقدر .

بز آناطولی خلقی بوقناعت‌وایمانه شمدی مالك اولمش دكلز . متفقلر بزی سلاحلرمزدن تجرید ایدرك اللرمز باغلی ایكن یونان كبی بركاب عقور سورولرینی اوزرمزه صالدیغی ، جبهه‌لرده عسكر بیلو نمادنی زمان قناعت وایمانمز ناصل ایسه شمدی‌ده آندن فرقلی دكلدر . آناطولی حكومتی بوندن بر سنه اول نه سونكویه ، نه طوپه تفنكه اعتماد ایتمیوردی ؛ آنجق قوتلی عزمنه ، صارصیلماز ایمانته استناد ایدییوردی .

ایشته آناطولی عزم‌وایمانك یتشدیردیكی ایمانلی اردومز عنایت حق ایله دشمنی قرلای قولای ایچندن چیقیلامیه‌جق برحفرهٔ مغلوبیت وفلاكته دوشوردی . وان‌شاءالله بوندن بویله تماميله وظیفه‌سنی یاپه‌جق ، ملتمزی ابدیاً قورتیله‌جقدر .

بز بونی بیلیورو كوریپورز . فقط بز آناطولی مسلمانلری بو استقبالی اوروپا سیاست مكتبلرینك دوربینلریله دكل ، اسلامیت دوربینیله كوردك وكورمكده‌یز . جناب الهك قرآنده بزه وعد ایلدیكی ظفرلری بكلادك ودماده بكلیورز . بزم دینمز ناصل عصر سعادتده اسلامك

ایلك اوردولرینی الك مشكل زمانلرنده و حیلری ایله تأمین، ظفر و عدللریله تقویه و تأمین ایتدی ایسه شیمدی ده اوندن اوچ عصر صكره امثالی هیچ بر ملتك باشنه كلمامش بر فلاكت حفره‌سنده ایكن بز مسلمانلری تطمین و تقویه ایتمكده‌در.

اوروپانك معظم و مظفر دولتلرینه استناد ایدن یونان سورولرینك آناطولی ایچریلرنده، سلمه السلام اجرای شناعت، امحای اسلامیته قویولدیغی بر صیره‌ده سلاح و قوتدن محرومیت بزی یأسه دوشوره‌جك یرده بالعكس عزمه، ایمانه سوق ایدییوردی. چونكه بو و بونك امثالی آیات جلیله‌نك مبشرات معنویه‌سی قلوب موحدینه نسیم صبا كبی فیصلدایور و دییوردی كه: ای مسلمانلر سزی احاطه، اعدامه قرار ویرن معظم كوردیككز دشمنلركزی تام معناسیله اتحاد و اتفاق ایده‌بیلمش ظن ایتمیكز. هر بری یكدیكرینه متماكس افكار سیاسیه ایله متفرقدر. یونان و ایتالیان منافع سیاسیه‌سنك برلشمه‌سی قابل اولمدیغی كبی، انكلیز و فرانسزلر آره‌سنده‌كی نقطهٔ سیاستده كسب اتحاد ایده‌مز. هر برلری آیری آیری نقطه‌لری استهداف ایتمكده‌در. بو كونكی طاقیندقلری وضعیت چوق كچمكسزین دكیشه‌جكدر. امحای اسلامیت قیامته قدر ممكن اولمیه‌جقدر. بو هر زمان بویله جریان ایده‌جكدر. هر نه وقت اسلامیتی اطفایه اتفاق ایدر كبی كورونورلرسه سز قورقمیكز. متانتی، عزم و ایمانی براقمیكز.

ایشته دنیایی حیرتلره القا ایدن آناطولی مقاومتنك بو كونكی احوالنك ایچ یوزی و حقیقی عاملی آنجق بودر. بو كونكی حال اون عصر اول پارلایان بو دینك آرقه‌سی كسیلمه‌ین و الی الابد كسیلمیه‌جك اولان معجزه‌لرندن بریدر.

انكلیزلرله فرانسزلرك لسانلری خیلیدن خیلی دكیشدی. انكلیزلر تركیا ایله دواملی بر صلح عقدی لزومندن بحث ایتمكه باشلادیلر. اكر انكلیزلرك بو سوزلرنده جدیت وارسه بزی سودكلرندن و بزه قارشی مرحمتلرندن دكل، سیاستلرینك سوق طبیعی ایله باشقه بر مجرایه دوكولمك مجبوریتنده قالدیغنی حس ایتملرندندر. (كلما اوقدوا ناراً للحرب اطفأها الله) آیت جلیله‌سنده مكنوز اسرار الهیه‌نك یكی بر تجلیسنه عطف ایتمك لازم كلیور. اكر انكلیز رجال سیاسیه‌سی بو كونكی سوزلرنده صمیمیتدن محروم ایسه‌لر، بو اولكی عادتلری وجهله بزی امحا ایچون مرتب بر خدعه سیاسیه ایسه (ویمكرون ویمكر الله والله خیر الماكرین) آیت جلیله‌سنك اسراری ظهور ایدنجه‌یه قدر صبر و ثبات ایده‌جكز. پك یقین بر آتیده بزی دوشورمك ایستدكلری طوزاغه البته كندیلری دوشه‌جك، پك صمیمی بر صورتله صلح عقد ایتمه‌یی آرزوده كچكمیه‌جكلردر.

بوقدر متین عزم و ایمانه مالك اولان كثیف بر اسلام كتله‌سنی امحا ایتمه‌نك امكانسزلغنی كائنات آكلامقده كچكمیه‌جك، ملت اسلامیه و مسلمانلق دشمنلره رغماً یشایه‌جق، پارلاق بر دورهٔ حیاتیه‌یه كیره‌جكدر. آناطولیده معصوم قانلری دوكن، خاطر و خیاله كلمدك شناعتلر ارتكاب ایدن او ملعون یونان اردولرینك آناطولی و روم ایلنده تماماً منهزم اولدیغنی ان شاء الله پك یقین بر زمانده كورمكله قریب العین اوله‌جغز.

اسلامیتك بو دفعه بانه كان واقعه سنهٔ هجریه‌نك دردنجی سنه‌سنده جریان ایدن واقعه‌یه همان همان بكزه‌مكده‌در. بتون مشركین اسلامیتی امحایه اتفاق ایدرك بتون قبائلده كیر و اوردولر طوپلایه‌رق مدینهٔ منوره‌یه هجوم ایتدكلری بر صیره‌ده بر مدت اسلامیتك جناح رأفتنده سلامته كچمش اولان بنی قریظه خلقی كوردكلری مروتلره رغماً مشركین ایله برابر اولمشلردی. اسلام اوردوسنك تدارك و حاضرلغی آنجق مكه مشركلریله متفقلری اولان قبائل عسكریه‌یه قارشی بر مدافعه حربی یاپه‌بیله‌جك بر حالده ایدی. بنی قریظه بو دیلری هیچ حسابده یوغیدی. بنی قریظه پك مشكل بر زمانده اسلامیتی امحا ایدنلره التحاق ایتمش و موقعلری اعتباریله صف حربده خندق كریلرنده حرب ایتمكده اولان محاربلردن زیاده مدینهٔ منوره‌ده‌كی اسلامك حریم عصمتنی تهدید ایلمشدی. بو خبر مجاهدین اصحابی پك بیوك دهشتلره القا ایده‌بیلیر، قوهٔ معنویه‌یی بتون بتون قیرابیلیردی. حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم سعد ابن معاذ ایله سعد ابن عباده رضی الله عنهما حضرتلرینی معیتنده‌كی بعض اصحابله حقیقت حالی استكشاف ایچون بنی قریظه‌یه كوندردی. اورایه كله‌جك خبرك غایت مكتوم طوتلمسی ایچون امر ویردی. سعدین مشار الیهما خبرك صحتنی، حقیقتك وخامتنی آكلادی. رسول اكرمك تعیین بیوردیغی پاروله و اشارتله — كه عرب لساننده اوزمانكی اصطلاحده (لحن) تعبیر ایدرلردی — كیزلیجه معلومات ویردیلر. متفق مشركین عسكری بر طرفدن صیقشدیرمقده، بر طرفدن بنی قریظه یهودیلری حریم عصمته دوغرو یورومكده. ایشته بویله مشكل بر آنده حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم: «(ابشروا یا معشر المسلمین) زمزمهٔ قدسیه‌سیله اصحابی تبشیر ایدییوردی: بتون یمن، كسری (ایران)، قیصر و استانبول خزائننك انختارلری بكا ویرلدی. قیصرك ماوی، كسرانك قیرمزی كوشكلرینی قارشومده كوریورم. سزلر بو یرلره مالك اوله‌جقسكز.»

كلام شریفی ایله مجاهدین اصحابه سكینت بخش اولیوردی. همان بر قاچ كون صكره مشركین، اصحابك غیر قابل نفوذ مدافعه خطلرینك یارلمسنده‌كی امكانسزلغی آكلایه‌رق یرلرینه دوندیلر. احزاب واقعه‌سی دشمنك هزیمتیله نتیجه‌لندی. در حال اسلام اوردوسی بنی قریظه اوزرینه یورودی. عمومی أسیر آلدی. اوراده‌كی بر قاچ وقت فوران ایدن فساد اوجاغی امحا ایدلدی. حتی سعد بن معاذ رضی الله عنه حضرتلری خندق حربنده مجروح دوشمشدی. جریحه‌سی آغیردی. «اللهم لا تمتنی حتی تقر عینی من بنی قریظه = یارب بكا قریظه‌دن اسلامك انتقام آلدیغی كونلری كوسترمه‌دن بنی اولدورمه.» دیه دعا ایدییوردی. شهید مشار الیهك دعاسی قبول

اولندی. بنی قریظه جزای سزاسنی کوردیکنده حضرت مشارالیهك یاره‌سی التیام بولمق اوزره ایدی. تکرار دعا ایتدی: « آرتق قریرالعین اولدم. ای اولو تکریم، تام ایچون بشقه بر جهاده وصول ممکن دکلسه، جهاددن نصیبم کسلدیسه همان بو آلدیغم جریحه‌یی سبب موتم قیل که بومهم ومقدس جهادك شهیدلرندن اولایم. » دیه‌رك یالواردی. قضارا جریحه‌سنك اوزرینه برکچی اوغرامق نتیجه‌سنده نزف دمدن حضرت مشارالیه شهید اولدی.

خلاصه اوروپا دولتلری پك یقین بر زمانده آناطولی استیلاسنك، اسلامیت امحاسنك امکانسزلغنی ادراك ایده‌رك ایشك ایچندن صیرلمغه باشلایه‌جق. بز مسلمانلرده عن قریب حریم عفتمزه صوقولان یونان خائنلرینك تماميله قهر و امحا اولندیغنی کورمکله مباهی و قریرالعین اوله‌جغز. توفیق وامداد اللهدن.

قره حصار صاحب مبعوثی

خواجه شکری

تنظیماتچیلق بو مملکت ایچون محض فلاکت اولمشدر

— بویوك ملت مجلسی اعضای محترمه‌سنه —

برعصره قریب زماندن بری منور طبقه آره‌سنده صالفین صورتنده حکم سورن اصلاحات عاجله طوتولمیان مفکره‌لرمزك زدر. مملکتمزده اوکچه‌لری محدود مقدارده بولونان بو اصلاحاتچی زمره اجنبی عرفانی، فرنك اصول تربیه‌سی اوزرینه قورولان معارف فابریقه‌سی محصول ویرمه‌یه باشلادقدن صوکرا خیلی چوغالدی. بونلرك امور ملکده عامل اولمه‌یه باشلادیغی زماندن بریدرکه مملکتده مجادلات اجتماعیه باش کوستردی وبونك نتیجه‌سی اولمق اوزره درلو درلو مجدلر، بدعتلر، ایکیلکلر حصوله کلدی.

برطرفدن عرق وکیفی ادارلرك حصول واستقراری، دیکر طرفدن دولتك زمام مقدراتی اللرنده طوتان رجال اداره وعلمیه‌نك دوچار اولدیغی عطالت ورخاوتك تأثیری ایله انحطاطه یوز طوتمه‌یه باشلادقدن صوکره دولت عثمانیه بری حلول جبری، دیکری ده حلول مصلحانه اولمق اوزره ایکی نوع تضییق خارجی‌یه معروض قالمشدی: روسیه جبر وقهر ایله سلطنت عثمانیه‌یی أزمك، یریوزندن قالدیرمق ایستیوردی. اوروپا ایسه مصلحانه برصورتده دولتك عروقنه حلول ایدرك منافع اقتصادیه وسیاسیه‌سنی تأمین ایلمك سیاستنی تعقیب ایدییوردی. واقعا بوحرکت برنجیسی کبی شدید وسریع دکلدی. اوروپانك غایه‌سنه وصلی اولمسی اوزون زمانه متوقفدی. بناءً علیه ظاهراً تهلکه‌سز کورونیوردی. فقط ملتك معنویاتنده اجرای تأثیر ایدرك اونی تملدن روحندن صارصمق اعتباریله تهلکه‌سی اوته‌کیندن دها مدهش ایدی. روسیه بر آیی کبی مادی حرکت ایدییوردی. اوروپا ایسه ــ اقتصادی، سیاسی وحرثی نفوذ ایله ــ برقورت کبی ایچین ایچین وجوددولتی کمیریوردی. اونك ایچوندرکه دولت عثمانیه روسیه‌یه قارشی مدافعه وضعیتنه کچدیکی حالده اوروپایه قارشی قاپولرینی آچمق غفلتنده بولوندی. یاخود تهلکه‌یی سزه‌میه‌رك، یاخود تحقق اوزون زمانلره متوقف اولدیغنه آلدانه‌رق اوخصوصده حقیله مجادله‌یه کیریشمدی. بالعکس اوروپا سرمایه‌سنك،

اوروپا حرثنك، اوروپا تأسیسات وانظاماتنك مملکته دخولنی تسهیل ایتدی. حتی ظن ایتدی که مملکتك دوچار اولدیغی انحطاطك سببی او تنظیمات وتشکیلاتدن محرومیتیدر.

اوروپایه کیدوب ده اورانك شعشعه‌سیله کوزلری قاماشان، اونلرك افکار و معلوماتیله ذهنلری طولان بر طاقم ذوات وطنلرینه عودت ایتدکدن صوکره آرتیق هر شیئی بو ذوق کورمه‌یه باشلادیلر. مملکتی انحطاطدن قورتارمق ایچون موجودی ییقه‌رق غربیلاشمش اولان و قوف وقفالرینه، فرنکلشمش اولان اجتماعی و سیاسی تصورلرینه کوره یکی بر هیئت اجتماعیه تشکیلنی لزوم عد ایتدیلر. ملتك ماضیسنی، عنعناتنی، اساسات اجتماعیه ودساتیر اعتقادیه‌سنی هیچ نظر اهمیته آلمایه‌رق اوکا تماميله غربده کوردکلری نظام اجتماعی و شکل سیاسی‌یی ویرمكدن باشقه چارهٔ سلامت اولمادیغی ذهاهبنه دوشدیلر. حالبوکه بزم بوتون مؤسساتمز صرف اسلامی مبدألریله اسلامی تلقیلرمزدن طوغمش اولدیغی ایچون بونلرك یرینه مبادی وتلقیات غربیه اوزرینه قورولمش یکی بر طاقم مؤسسه‌لر اقامه ایده‌بیلمك ایچون اسکیلرینك ازاله‌سی لازم کلیوردی. ذاتاً دولتك ترقیدن آلیقوندیغی دین اولدیغی فکری بعض ذهنلره یرلشمشدی. علوم وفنون مثبته‌نك تکاملنی تعقیب ایتمدیکمز ایچون غربدن کری قالدیغمز اونودولور، توقف وانحطاطمزدن بزه رهبرلك ایدن علما ورجال اتهام اولنمیورده بوتون سیئات ونقائص پك حقسز اوله‌رق دینه عطف اولونیوردی. اسلامك شعشعه‌دار برمدنیتله انسانیتی اعلا ایتدیکندن، دولت عثمانیه‌یی امثالسز بر سطوت وشوکتله تأسیس ایلدیکندن، بالخصوص مدنیت غربیه‌نك بیله اوکا مدیون شکران بولوندیغندن تغافل ایدیله‌رك مانع ترقی اولدیغنه حکم ایدیلیوردی. بناءً علیه اونلره کوره دولت عثمانیه‌نك تعالیسی ایچون بوتون تشکیلات ومؤسساتنی، قوانین ونظاماتنی تحت تأثیرنده بولوندیران دینك نفوذ وحاکمیتندن حکومتی تجرید ایتمك، فرانسه‌ده اولدیغی کبی صرف جسمانی بر شکله قویمق

اقتضا ايديوردى ! ذاتاً اوروپانك دولت عثمانيه‌يه قارشى خصومت كوسترمسى دين اسلام ايله متدين اولمسندن طولايى دكلميدى ؟ اكر دولت عثمانيه ، حكومتى دينك تأثيرندن تجريد ايدر ، بوسبوتون جسمانى اساسلره مستند بر حكومت تشكيل ايدرسه او زمان تماميت ملكيه‌مزى تكفل (!) ايتمش اولان دول معظمه‌نك مظاهرت وتوجهى بزدن اسيركه‌مسنه هيچ بر سبب قالمامش اوله‌جقدى !

ايشته (تنظيمات) اعلان اولونديغى صيره‌لرده مملكتك مقدراتى اللرينه كچيرن بر قسم رجال سياسيه‌مز بو صورتله دوشونورلردى . طبيعى اونلرده بو حالت روحيه‌يى حصوله كتيرن غرب عرفانى ، غرب تحصيل وتربيه‌سيدى . مصلحتانه بر صورتده عروق حياتيه‌سنه حلول ايله دولت عثمانيه‌يى ايچندن كميرمه‌يه عزم ايدن اوروپا دائما بو فكرى الهام ايتمكدن كرى طورماز ، هر فرصتدن استفاده ايله زهرلرينى صاچاردى . بو اوغورده صرف ايتدكلرى ميليونلر ، اختيار ايلدكلرى زحمتلر جداً شايان حيرتدر . كيم ادعا ايده‌بيلير كه اوروپاليلرك بزه قارشى اصلاحاتك لزومندن بحث ايتملرى دولت عثمانيه‌نك خيرينه ، حقيقةً ترقى وتعاليسنه معطوف ايدى ؟ هيچ شبهه يوق كه بوتون مقصدلرى دولتك بنيۀ اجتماعيه‌سنده بر صارصينتى حصوله كتيرمكدى . دولت عثمانيه‌يى الك قوى التكيه‌كاهى مرتبه‌سنه اصعاد ايدن اساسات دينيه‌دن اوزاقلاشديرمق اوروپاليلرك عمدۀ آمالى ايدى . وزيرلرمزك محرم اسرارى ، رجالمزك خيرخواه مستشارلرى ، چوجقلرمزك امين مربيلرى اولور ، متمادياً ذهنلره بو فكرلرى آشيلايورلردى .

انكار اولونه‌مازكه دولت عثمانيه توقف وانحطاطه باشلامشدى . فقط بونك حقيقى سببنى تحرى ايتمك واكا كوره اصلاحى چاره‌سنه توسل ايلمك اقتضا ايتمزميدى ؟ دينك هانكى نقطه‌سى ، هانكى دستورى ملى ترقيدن آليقويمشدى ؟ سلطنت عثمانيه‌نك عصرلرجه شوكت وعظمتنى تأمين ايتمش اولان شريعت كرسيلريله مدرسه‌لر ، يعنى عدالت محكمه‌لريله علم وعرفان مؤسسه‌لرى اكر اسكيسى كبى وظيفه‌لرينى ايفا ايده‌ميورلر ديسه اونلرى اصلاح ايده‌جك چاره‌لرى بولمق وتطبيق ايتمك لازم كلمزميدى ؟ تنظيماتجيلر نه‌يه اونلرى الىم بر وضعيت ايچنده براقديلرده اونلرك يانى باشنده فرانسز محكمه‌لريله فرانسز مكتبلرندن باصمه قالب آلنمش اولمسندن طولايى محيط ايله اصلا متناسب اولميان ، مملكتمزده بالذات فرانسه قدر يابانجى اولان بر يكى طرزده محكمه‌لر ، مكتبلر وجوده كتيرديلر ؟ تنظيماتجيلرك شريعت محكمه‌لريله مدرسه‌لرى بوسبوتون قالديرمايه‌رق او وضعيتده براقلرينه كنديلرندن دها عقللى ، دها قدرشناس اولان خلقك او مؤسسه‌لره قارشى مربوطيتلرندن چكينملرندن باشقه عجبا بر سبب كوستريله‌بيليرمى ؟ مرور زمان ايله اونلرك كندى كنديته چوكملرى فكرنده بولوندقلرى انكار اولونه‌مايه‌جق بر حقيقتدر .

ايشته تنظيماتدن صوكره وجوده كتيريلن يكيلكلرك هپسنك اوزرنده بزم تلقياتمزه ، مبدألريمزه قارشى درين بر خصومت روحنك بوتون نظاملرانى انطباع ايتمش اولديغى واضح بر صورتده كورولور .

(تجدد) ديه توصيف ايديلن بو يكيلكلردن دولت و ملت عجبا نه استفاده ايتدى ؟ استفاده شويله دورسون ، عصرلردن برى تأسس ايتمش عقائدى ، افكارى ، تلقياتى ، عنعناتى ، حسياتى ، اخلاقى خراب ايتدى ؛ سوزك قيصه‌سى مملكتى تام بر فوضاى معنويه‌يه طوغرو سوروكله‌يوب كوتوردى .

او دورده‌كى رجال حكم متميز صانديلر كه : مؤسسات غربيه تقليدلرينى و برارنده اوروپاليلرك تقليلرينى ، مبدألرينى كتيريويرمكله اوروپا حكومتلرينك محبتلرينى جلب ايده‌جكلرده بو صورتله اسكى خصومتلرينى تخفيفه ، اسكى خودكاملقلرينى تعديله موفق اوله‌بيله‌جكلر . بو باطل ظن اوزرينه مملكتى اسلامدن اوزاقلاشديرمق مجبوريت قطعيه‌سنده بولونديقلرينه قانع اولديلر . فقط بو قدر فداكارلغه مقابل اوروپا نه خصومتنى تخفيف ايتدى ، نه ده خودكاملغندن ذره قدر تعديلده بولوندى . بالعكس دولتمز ضعفه اوغرادقجه اوزرينه چوللاندى ، تشتتنه دوشدكجه دريسنى يوزمه‌يه شتاب ايتدى .

ايشته مملكته يكى بر شكل ويره‌رك ، دولتى تخليص واعلا ، ملتى سعادته ايصال ايده‌جك (اصلاحات) و (تنظيمات) ك نتائج اجتماعيه وسياسيه‌سى ! ذاتاً مقصدده بو ايدى . نتيجه مقصده كوره ظهور ايتدى .

فرانسه سفراسندن (آنكلهارد) « دولت عثمانيه‌نك تاريخ اصلاحاتى » عنوانلى اثرنده تنظيماتك اساس وغايه‌سنى شو صورتله تعريف ايديور ، ديوركه :

« تنظيماتدن مقصد عمومى هيئت اجتماعيۀ اسلاميه‌يى عصرلرجه زماندن برى معنىً وسياسةً آيرى ياشامش اولديغى هيئت اجتماعيۀ خرستيانيه‌يه ياقلاشديرمق (يعنى اسلامدن اوزاقلاشديرمق) ايدى . بويله بر تشبثك موجب اولديغى مشكلاتك ماهيت مخصوصه‌سى حقنده شبهه وترددده محل يوقدر . هيچ شبهه يوقدر كه عثمانلى ايمپراطورلغى قرون وسطانك ظلمت كثيفه‌سى ايچنده كوندن كونه دها زياده باتيره‌رق نهايت كونك برنده بوسبوتون نابود اولمسنى انتاج ايده‌جك كبى كورونمش اولان مؤثر ، حكومت عثمانيه‌نك اوروپا هيئت دوليه‌سى خارجنده حال انفرادده قالمسى ايدى . بو انفرادك سبب حقيقيسى ده دين ايدى .

« فى الحقيقه حكومتى تأسيس ايتمش اولان اسلاميت ، ناظم وحاكم مطلق اوله‌رق قالمشدر ؛ تشكيلات مليه ايله عقائد دينيه يكديكريندن تفريق ايديله‌ميه‌جك صورتده قاريشمش اولديغندن تشكيلات مليه‌ده عقائد دينيه كبى لايتغير وقطعى ايدى .

« توركيانك آرتق ردنده استغنا كوستره‌ميه‌جكى ائتلافى حصوله كتيرمك ايچون اورته‌ده‌كى مانعه‌يى ياوسبتون ازاله ، ياخود تخفيف وتسويه ايتمك يعنى حكومتى عالم خرستيانيتده اولديغى كبى قوانين دينيه‌نك

تأثیراتندن آزچوق آزاده برحاله کتیرهٔ روحانیتدن دنیویته (یعنی لائیك ـ لادینی برشکله) تحویل ایله‌مك، یاخود عقائد اساسیه‌سنی سربستجه تفسیر ایتمك صورتیله یاواش یاواش تحدیدات و تقییدات دیفیه‌دن قورتارمق ایجاب ایدییوردی.

« حکومت عثمانیه هرشیدن پك چابوق متأثر ومنفعل اولان جاهل ومتعصب برخلقك موجب اغبراری اوله‌جق حالاتدن احتراز ایتدیکی ایچون بو ایکنجی شقی اختیاره قرار ویرمشدی. »

انکلهارد، تنظیماتك علتنی، غایه‌سنی، دساتیر اساسیه‌سنی پك آچیق برصورتده ایضاح ایدییور: علتی دین، غایه‌سی دولتك تخلیص واعلاسی، دساتیر اساسیه‌سی ده:

۱) دین اسلامك بوسبتون ازاله‌سی،

۲) حکومتك دیندن تفریقی ایله لائیك برحاله افراغی،

۳) دینك سربست تأویلات ایله تحریفی.

انکهارده کوره حکومت بونلردن ایکنجی ویا اوچنجی‌یه قرار ویره‌رك ایشه باشلامش.

فی‌الحقیقه اصلاحات نقطهٔ نظرندن مملکتمزده حکم سورن افکار شق ایچنده بو دستورلرك بریسی آرقه‌سندن اولسون قوشمایان پك آز کبی ایدی. هپ تعصبه قارشی یوروديکنی درمیان ایدوب طوران و بو کله ایله دین اسلامك حقیقتنه خصومتنی ابرازدن خالی قالمیان و بوکا ده دولته، دولت اولمادیغی صورتده انسانیته خدمت ایتدیکی زعمنی اظهار ایله‌ین وعالمده تعصبه یکانه مثال تشکیل ایدن افکار هپ بو دستور تثلیث ایله صاپیتمشدر.

آنکلهارد جنابلری بالاده‌کی افاده‌لریله اصلاحاتك غایه‌سی دولتی یاپمقمی، یاخود ییقمقمی اولدیغنی برسفیر آغزینه یاقیشه‌جق بلاغت ایله پك کوزل ایضاح ایدییورلر. هیچ شبهه یوقدرکه بو دستورلرله باشلایان اصلاحاتك دولت عثمانیه‌یی ییقمقدن باشقه برنتیجه ویرمسی احتمالی یوقدی. چونکه عالمده هیچ برشی تبدیل هویتله اصلاح ایدیله‌مز، افنا ایدیلیر. ایی اولمسی آرزو ایدیلان برخسته‌نك قبی کسیلوب آتیله‌مز. بلکه اونك تقویه‌سنه اعتنا ایدیلیر.

علمه، عقل وحکمته، ملتلرك احوال روحیه و اجتماعیه‌لرینه کلیاً مخالف اولان بوطرز حرکتك دولت وملتی سعادت وسلامته چیقاریر بریول اولمادیغنی برآز دوشونور تفاسی اولانلر پك اعلا آکلایه‌بیلیردی. صلاح و سلامت دکل، بالعکس بو، دولتی طبیعت اصلیه‌سی خلافنه اوله‌رق دائما استبداده طوغری یوروتمك، افکار عمومیهٔ ملیه‌یی حکمدن اسقاط ایدرك ارادهٔ دولتی محدود اللرده طوپلامق دیمکدی. ایشته کیم دورهٔ اصلاحات و تنظیماتدن بری دولت دائما استبداده طوغری توجه ایلمش، دائما قانوندن زیاده ارادهٔ عرفیه تطبیق ایلمه‌یه مجبور اولمشدرکه

اك صوکنده اعلان ایدیلان مشروطیت دورنده اسکی دورلردن زیاده استبداد حس ایدلمسی، مشروطیتك استبداد منورله تفسیرینه لزوم کورونمسی هپ بوندن منبعث اولمشدر.

بن بوندن طولاییدرکه دورهٔ اصلاحاتده یاپیلان قانونلرك هیچ بریسی جدی بر قانون اوله‌مامش، هیسی برر تحول، برر انقلاب پروپاغانداسی ماهیتنده قالمشدر. قانون ممکن اولدیغی قدر ثابت اولملی و روح ملتده یر بوله‌رق منتظم و مستقر بر وضعیت اجتماعیه حصوله کتیرمك ایچون یاپیلیر. کوستاولوبونك دیدیکی کبی، قانونلرله تحول وتجدد یاپمق، انتظام اجتماعی‌یی مخل وحکمت تشریعیه مخالفدر. بزم قانونلریمز ایسه هپ بوقبیلدندر. اونك ایچوندرکه قلبلرده اصلا نفوذی یوقدر. تحول، طبیعت وفطرت حیاتده حاصل اولور. قانونلر بونی تثبیت ایچون تعدیل اولونور. فلسفهٔ حقوق بونی کوستردیکی کبی فقه اسلامك قواعد اصولیه‌سی ده بونی ناطقدر.

ایشته شو ایضاحمز ایله آکلاشیلیورکه اصلاحاتی دین اسلامك علیهنه توجیه ایدن ومع التأسف تطبیقنه باشلانمش اولان فکر ومذهب هپ حس تمثله، قوتلی بر تعصبه قاپیله‌رق، دولتی دائما اوچورومه سوروکلمك ایچون بالاده‌کی دستور تثلیثی ذهنه قویه‌رق قدمه‌لرنده کاه بریکنه، کاه اوبرینه باصمش وحکومتك دیندن تفریقی دردیله هرخطوه‌سنده برایکیلك احداث ایتمشدر. اصلاحات وتنظیماتجیلر، جسمانی اصوللری کندیلرینه رهبر حرکت اتخاذ ایلدکاری حالده مملکتده وجوده کتیردکاری آثار ایشته میداندهدر! ترقی شویله طورسون، انحطاط مدهش صورتده آرتمش، مملکت باشدن باشه خرابه‌یه دونمشدر. آرادی آرقه‌سی کلمین استقراضلر هپ تنظیماتجی بکلرك، پاشالرك وافندیلرینك معاشلرینه، تخصیصاتلرینه ذوق وصفالرینه صرف ایدیلمش، بریده خلق متمادیاً فلاکتدن فلاکته، سفالتدن سفالته سوروکلنوب طورمشدر. بویوك بویوك آثار نافعه ومدنیه شویله دورسون، عادی شوسه یوللری بیله یاپیله‌مامش، ترقی نامنه مملکته ضربك یالکز لوتیاتی کلمشدر: عشرت مملکتك هرطرفنی قاپلامش، فحشیات قانوناً مباحات صیره‌سنه کچمش، سوء اخلاق آله‌بیلدیکنه توسع ایتمشدی. عناصر آره‌سنده منافرات متقابله تأسس ایلمش؛ اجتماعی تشتتلر، سیاسی احتراصلر، شخصی منافرتلر مملکتی مدهش بر فترت اجتماعیه وسیاسیه‌یه دوشورمشدی.

ایشته اصلاحات وتنظیماتك مادی ومعنوی محصوللری!

*

* *

عجبا مشروطیت، اصلاحات وتنظیمات دورینك جسم دولتده آچدیغی بومهلك رخنه‌لره چاره‌ساز اوله‌بیلدیمی؟ یوقسه اودورك رجالیده عینی علته طوتوله‌رق، عینی سقیم دستورلری تعقیب ایدرك دولت وملتی دهامدهش فلاکتلره‌می سوروکله‌دی؟

بو سؤالڭ جوابی ادارهٔ استبدادیه‌نڭ ییقلمسی ومشروطیتڭ تأسیسی خصوصنده بیوك فداكارلقلرده بولونان وبرخیلی زمان مشروطیتپرورلرڭ رئیسی بولونان صدر اسبق پرنس سعید حلیم پاشا حضرتلرندن دیکلیه‌لم :

« قانون اساسینڭ ادارهٔ حمیدیه‌یه نهایت ویره‌جکی حقنده‌کی امیدلر بوشه چیقمادی . فی‌الحقیقه قانون اساسینڭ اعلانیله برابر ادارهٔ مذکوره‌ده رهین اندراس اولدی . فقط مملکتڭ حصول سعادت حالی ایچون پرورده ایدیلان امیدلر محقق اتمش اولمادی . مجلس مبعوثان عثمانی خاقان مخلوعڭ کندیسنده تمرکز ایتدیرمش اولدیغی بوتون نفوذ واقتداره توارث ایتدیکندن خاقان جدید اجدادینڭ تخت سلطنته جلوس ایتدیکی زمان مقام سلطنتی الڭ اساسلی والڭ زیاده غیرقابل انکار حقوق وامتیازاتندن تجرید ایدلمش بولدی . قوهٔ اجرائیه ، مستبد بر پادشاهڭ بیوك بیوندوروغندن نفوذ واعتباردن معرا ، تجربه‌دن محروم ، کندیسنه صورت خودبرانه‌ده بخش واضافه اولونان حقوق وامتیازات مفرطه‌یی سوء استعماله محکوم بر مجلسڭ بویوندوروغی آلتنه کچدی . شو وصایت مستبده وتشتتکارانه آلتنده قوهٔ اجرائیه ادارهٔ حمیدیه زماننده‌کندن دها دون بر درکه‌یه تنزل ایدرك هر طرفده انتظامسزلق وعصیان حصولنه بادی اولدی ومملکتی مادی ، معنوی فترت کاملیه سوروكلدی . دها مشروطیتڭ اوچنجی سنه‌سنده فنالق جالب اندیشه اوله‌جق بر درجه‌یه واصل اولدیغندن بو فنالغڭ نه کبی اسبابدن تولد ایتدیکی کمال دقتله تدقیق وتحری‌یه لزوم مبرم حس ایدیلدی . یاپیلان خطیئاتڭ ماهیت ووسعتی نهایت‌الامر آکلاشیلدی . بو فنالغڭ باشلیجه مسببی مجلس مبعوثان اولدیغی تحقق ایتدی و کوجلکله طاغیلدی ، درحال ایکنجی مجلس مبعوثان انتخابنه باشلانیلدی ونتیجهٔ انتخاباتده اولکنه فائق بر مجلس ملی تشکل ایتدی . مجلس جدیدڭ اولکی آجی تجربه‌لردن استفاده ایده‌جکی وقانون اساسی‌یی دها جدی ومحکم اساسلره بنا ایلیه‌جکی واولکی مجلسڭ ادراکنه موفق اوله‌مادیغی ادارهٔ مشروطیته بر حیات وفعالیت جدیده ویرمه‌یه موفق اوله‌جغی امید اولونمشدی . فقط بو بیچاره مملکتی تعقیبدن کری طورمیان مصیبت ، مملکتڭ بو دفعه‌ده پك بهالی‌یه مال اولان بر تجربه‌دن استفاده ایتمسنه والڭ مشروع امیدلرینڭ حصول‌پذیر اولدیغنی کورمسنه مساعده ایتمدی . ایکنجی مجلس مبعوثان اجتماع ایدر ایتمز بر ضربهٔ ناکهانی ایله طاغیلدی وبو بدبخت مملکت الڭ آجی فلاکتلره دوشدی . حال بوکه قانون اساسینڭ اعلانی نه‌قدر امیدلر وخیاللر اویاندیرمشدی . اعلانیله هر کس غایهٔ خیالیسنڭ حصول‌پذیر اولدیغی ظننده بولونمشدی .

« حیاتنڭ اوتوز سنه‌سنی الڭ زیاده ماحیٔ اخلاق بر ادارهٔ مستبده آلتنده کچیرمش اولان بزلر بو سایه‌ده حر انسانلر ، فضیلتپرور ، عفیف ومستقیم افراد زمره‌سنه داخل اوله‌جغمز ظننده بولوندق . قانون اساسینڭ احوال اجتماعیه وسیاسیه واقتصادیه‌مزی اقشامه صباحه تغییر ایتمك قدرت اعجازنماسنی حائز اوله‌جغنی ، ذلیلانه اولان اختلافات داخلیه‌مزی بزه اونوتدیره‌جغنی وجمله‌مزی یالکز وطن عثمانینڭ شان وعظمتنی تخیل ایدر بیوك ونجیب بر عائلهٔ عثمانیه حالنده مزج وتوحید ایلیه‌جکنی امید ایتمشدك .

« حیفا که دها ایلك سنه‌دن اعتباراً بو طاتلی امیدلر ، بو کوزل تخیللر اوچرب کیتدی . قانون اساسیمزڭ بزه بخش وتأمین ایتدیکی حقوق وسربستی ، ادارهٔ حمیدیه‌نڭ درجهٔ نهایه‌ده توسیع ایتمش اولدیغی بوتون سوء اعتیاداتمزی بی محابا استعمال ایتمکلکمزدن باشقه بر ثمره ویرمدی . اجتماعی نقطهٔ نظردن بونلرڭ تأثیری آنجق اصول وعادات ، صنوف وطبقات اجتماعیه‌نڭ هپ بردن رفعی یعنی هرج ومرج تام حصولی صورتنده تجلی ایتدی . الڭ مترقی ومسعود ملتلر درجه‌سنده احراز حقوق ایتمك داعیهٔ طفلانه‌سی بزی مدعیاتمزده ایلری کوتوردکجه کوتوردی وحرص اشتهامزی ارتدیرمش اولدیغندن احوال اقتصادیه‌مز بزه هرزماندن زیاده تحملفرسا کوروندی .

« هرکس دها زیاده نائل حضور وسلامت اوله‌بیله‌جکی امیدنده بولونمشکن بالعکس عمومڭ فقدانیٔ حضوری تزاید ایتمش وهرکس کندیسنی اسکیسندن زیاده فنالغه معروض قالمش بولدی . چونکه هرکس جرأت وتجاوزینی آرتدیرمش اولدی . هرکس یکدیکرینی بی محابا اضراره قیام ایلدی .

« ملیت مجادلاتی ، قومیت استرقاباتی کیتدکجه آرته‌رق عثمانلیلر آره‌سنده مشترك بر غایه‌نڭ وجودینی امحا ایلدی . دونکی جاسوس وسرسریلر باتمزه حرمتپرور ، مجدد ووطنپرور کسیلدیلر . ایشسز وکوزه عادی بر آلووقات حقوق عوامڭ مدافع شدیدی اولدی . عاجز مرتکب مأمورده حرارتلی بولتیقه‌جی کسیلدی . کویاکه بوتون مملکت اوزرندن بر جنت روزکاری وزان اولیوردی .

« ایشته بو دفعه دخی غربلیلر طرزنده نائل تجدد اولمق خصوصنده‌کی تجربه‌مز موجب تألم اوله‌جق بر صورتنده هبا اولدی . شیمدی‌یه قدر وقوع بولان تجاربدن دها زیاده حائز اهمیت اولان شو صوڭ تشبث دیکر تجاربدن زیاده بادیٔ مصائب اولدی . » [1]

بوقدر مساعینڭ ، بوقدر اصلاحات وتجددڭ هیچ بر فائده‌یی انتاج ایتمه‌مسی ، بالعکس مصیبت وفلاکتلرمزی آرتیرمسی ، دولت وملتمزی دها الیم بر وضعیته القا ایتمسی عجبا نه‌دندر؟ مشارالیه حضرتلری بونکده جوابنی ویریورلر :

[1] مشروطیت - ایکنجی طبعی : صحیفه ٧-٩ - تاریخ طبعی ١٣٣٥ برنجی طبعی ١٣٢٩ ده‌در .

« بوجه مساعیمزك بویله علی الدوام دوچار عقامت اولمسی مملکتی طریق تجدد واصلاحاته ادخال ایچون یاریم عصرلق برزماندن بری تطبیق واتخاذ ایتمش اولدیغمز اصولك محض خطا اولدیغنده شبهه براقیور .

« شوخطای مشئوم مملکتك حصول سعادت حالی ایچون ساده‌جه اوروپا قوانینی متنلرینك ترجمه ایدیلمسی وبونلرك بزده قبول وتطبیق بهانه‌سیله بعضاً تحریفی کافی اوله‌جغی حقنده بزده موجود اولان قناعتمزدر. مثلا اصول عدلیه‌مزی اصلاح ایچون فرانسه‌نك یعنی بزم هیئت اجتماعیه‌مزه اصلا مقیس اولمیان اصل ومنشأی ایله حالت روحیه‌سی ، عادات وتعاملاتی ، سویهٔ عرفان ومدنیتی پك متخالف بولونان وبناءً علیه احتیاجاتی پك کثیر ومتنوع برهیئت اجتماعیه‌نك اصول عدلیه‌سنی قبول ایتدك . فرانسه‌نك اصول عدلیه‌سی حالت ومکملیتی ایله بزی جذب ایتدی و بو اصولك بزجه قبولی ایچون کافی کورولدی . حالبوکه هیچ کیمسه بو اصولك فرانسه‌یه هیچ بر صورتله بکزه‌مه‌ین بزم کبی بر مملکت ایچون موافق اولوب اولمایه‌جغنی دوشونمدی . معارف عمومیه‌مزی اصلاح ایچون دخی ینه تماماً بویولده حرکت ایتدك. بالطبع الده ایدیلان نتائج‌ده دها مضر اولدی . عاقبت قیمتدار بروقت ، برده برقاچ نسللر ضایع ایلدکدن صوکره بونجه فداکارلقلرك اختیاریله وجوده کلن شیئی بوزمق مجبوریتنده بولونیورز.

« بوقدر نتائج معکوسه‌دن صوکره ینه غربی اوراسیدرکه تجارب وعقل سلیمه منافی اولان بو اصول بنه اعتباردن دوشمه‌مش کورونیور.

« بزم شیمدی‌یه قدر هیچ بر اصلاحات اجراسنه موفق اوله‌مایشمز دائما بزجه یاپیلمسی مضر اولان ویاخود یاپیلمسنه امکان اولمیان شیلری یاپمق ایسته‌مش اولماقلغمزدن نشأت ایتمشدر . ایشته اصل سبب یکانه بودر . بزم اك مکمل واك مقتدر عناصرمزدن استفاده ایده‌میشز (اصلاحات) نامی آلتنده لاینقطع مملکته ادخال ایدیلان بدعات وتجددات ابلهانه‌دن استفاده‌نك امکانی اولمدیغی حالده اك ای عنصرمزی بونلری تطبیقه مجبور ایدرك سعی وغیرتلرینك امحا ایدلمسندندر. چونکه مجددلریمز انسانلرك قوانین ونظامات ایچون دکل ، بلکه قوانین ونظاماتك انسانلر ایچون وجوده کتیریلمش اولدیغی حقیقتنی هیچ برزمان آکلایه‌مامشلردر. بر فرانسزه صوردوکزکه : اکر فرانسه رجال حکومتی قومشولری بولونان انکلیزلرك قوانین ونظاماتنی تطبیقه قالقیشه‌جق اولورلرایسه فرانسه‌نك حالی نه اولور ؟ بوکا جواباً : فرانسه‌نك موجب محوی اولور ، دیه‌جکنده شبهه یوق . چونکه فرانسه‌نك مجرای طبیعی انکشافنی بوزمش اولورلر . وبناءً علیه آنی برموت محققه محکوم ایلمش اولدقلرینی بلا تردد سویلرلر .

« ایشته کورولیورکه بوتون فنالقلرك اصل منشأی بردر : یعنی قوانین ومؤسسات اجنبیه‌نك قبول وادخالیله مظهر تجدد وترقی اولمقلغمز لزومنه بزجه قناعت حاصل ایلمك خطاسیدر . » ۱]

۱] مشروطیت ـ صحیفه ۱۰ـ۱۳ ایکنجی طبعی .

کورولیورکه تنظیماتده اولسون ، استبدادده اولسون ، مشروطیتده اولسون ، حاصلی هانکی دورده اولورسه اولسون بزده بر زمرهٔ مجددین واردرکه بونلر مملکتی غربیلاشدیرمق ایچون مختلف شکللرده صحنه‌دن صحنه‌یه آتلایوب طورمقده‌درلر . بونلر البسه دکیشدیررکبی شکلدن شکله کیررلر ، فقط روحلری اصلا دکیشمز . وصف ممیزلری ثابتدر: غربپرست ! بعضاً آچیقدن آچیغه غربیلاشمقدن بحث ایدرلر ، بونك اظهارنده محذور کوردکلری زمان اوکا معارض کورونورلر ، موادده‌کی صفتی اکتساب ایدرلر . فقط افکار وحرکتلرینی تدقیق ایدیکز، روحلرنده غربپرستلکك بوتون زنده‌لکیله یاشادیغنی آکلارسکز، چونکه بونلرك بوتون سرمایهٔ عرفانلری ، حولهٔ معلوماتلری غربیکدر. اکر غربك مؤسسات ونظریاتنی حکمدن اسقاط ایده‌جك اولورسه‌کز اونلرك علمی ده صفره منجر اولمق تهلکه‌سی واردر . حالبوکه اونلر یا علمای حقوقدن، یاخود معارف وتربیه متخصصی، یاخود دها اجتماعیوندندر. اما هانکی حقوق ، هانکی معارف، هانکی اجتماعیات؟ طبیعی یا فرانسز، یا انکلیز ، یا آلمان . کندیسنه بونلردن بحثه قالقیشه‌جق اولورسه‌کز ایشی درحال مغالطه‌یه بوغار. عرفانك ، اجتماعیاتك وطنی یوقدر، دیر. معهود نظریه‌لرینی سرده باشلار . کرك حقوقجی ، کرك تربیه‌جی ، کرك اجتماعیاتجی برچوق فرنك اسملری ازبرله‌مش ، فرنك نظریه‌لری بلله‌مشدر . اونلری اورته‌یه دوکر و « بو علمدر . بونك خارجنده سوز سویلنه‌من . » دیر . دها فضله اعتراض ایده‌جك اولورسه‌کز الده متعدد تمغالر واردر : شریعتجی ، مرتجع ، مستبد . . . بونلردن برینی درحال یاپیشدیرر. آرتیق او وقت مسئله علم کرسیسندن ضابطه اوطه‌سنه انتقال ایدر .

ایشته بزم مشروطیتجی علمای حقوقك ، تربیه واجتماعیات متخصصلرینك مملکتده ـ کندی تعبیرلریله ـ یاراتدقلری مؤسسه‌لر، تنظیم ایتدکلری قانونلر هپ بو علمی واجتماعی (!) طریقلرله وجود بولدی . ملتلرك احوال اجتماعیه و روحیه‌لرینی ، عادات وعنعنه‌لرینی ، تفکر وتصوراتلرینی ، مبادی وتلقیات حقوقیه‌لرینی ادارهٔ عرفیه ایله دکیشدیرمك دنیانك نره‌سنده کورولمشدر؟ اللرنده‌کی کتابلر: « قانونلر خلقك احوال روحیه واجتماعیه‌سنه ، اراده وتمایلاتنه اویغون اولمق اولمق ضروریدر . » دیدیکی حالده اونلر بوتون خلقی صرف کندی افکارینه ، کندی فرنکلشمش تصورلرینه کوره یوروتمك ایسته‌دیلر . عدلی اولسون ، معارفه متعلق بولونسون ، بوتون اجرا آتلری یاغیندن مال قاچیریرجه‌سنه وقوع بولدی. حالبوکه باشقه مملکتلرده بر شیئی یرندن اوینانمق ایچون قیامتلر قوپار ، بوتون ارباب علم وتفکر نقطهٔ نظرلرینی اورته‌یه قویار ، غزته‌لر او مسئله حقنده کمال سربستی ایله بیان مطالعه‌ده بولنور ، خلقك آرزوسی ، احتیاجاتی ، تمایلات روحیه‌سی کمال اهمیتله نظر دقته آلنیر ، حتی بعض مملکتلرده

طوغرودن طوغرویه خلقك افکار و آراسنه مراجعت اولنور ؛ اوندن صوکره ملتك احوال روحیه واجتماعیه‌سنه اك اویغون شکل هانکیسی ایسه او قبول اولنور . یعنی خلقك آرزو واراده‌سی بر قانون مخصوصله تثبیت اولنور . بزم مشروطیتپرور حقوقجیلر، اجتماعیاتجیلر ایسه کندی سقیم تصورلرینه کوره بر «حال جدید یاراتمق» ایسته‌دیلر؛ آقشام دوشوندکلرینی فرداسی قانون شکلنده ملته تبلیغ ایتدیلر . اما قانونلرله تحول وتجدد یاپمق ، انتظام اجتماعی‌یی مخل وحکمت تشریعه مخالف ایمش ؛ اولسون ، «العوام کالهوام» خلقك آرزوسنك ، اراده‌سنك نه حکمی وار ؟ اونلر ، حقوق واجتماعیات متخصصلریدر ! بوتون خلق بر آره‌یه کلسه اونلر کبی دوشونه‌مز ، تصور ایده‌مز ، بر انقلاب اجتماعی وجوده کتیره‌مز ، یعنی (یکی حیات) یاراته‌ماز ! «انقلاب اجتماعی ، یکی حیات» دیدکلری‌ده غربك حیات اجتماعیه‌سندن باشقه بر شی دکل .

بونلرك برقسمی‌ده تنظیماتجیلرك علیهنده‌بولوندی . فقط شوراسنی آیبرمق لازمدرکه بو علیهداراق غربك قوانین ومؤسساتی تقلید ایتدکلرندن طولایی دکل ایدی . جسارت مدنیه کوستروب‌ده قرون وسطایادکاری اولان اسکی مؤسساتی دفعة وتماماً قالدیرمادقلری ایچون تنظیماتجیلری تنقید ایدییورلردی :

«بیك سنه اولکی عرب حقوق فلسفه‌سندن ، بالذات عرب حقرقندن ملهم اولان شرعی تشکیلات و قانونلرك الهی بر مربوطیت وصداقتله‌تطبیق ایدیلدکلری زمانلرچوقدن‌کچمشدی . لزومسز وقوری بر تعصب حالی آلان جاهلجه اعتقادلرله (کلخانه خط همایونی)نك نشرواعلانه قدر محافظه اولونان بوشرعی تشکیلات وقانونلری‌عصری بر دولت قورمق ایسته‌ین ؛ دولتك تجدده اولان احتیاجنی‌تام برقناعتله ادراك ایدن ، بویوك دینمکه شایان فداکارلقلر اقتحام ایدن تنظیماتجیلر حکمدن اسقاط ایدرك الهی دوره نهایت ویردیلرسه‌ده زمانمز حقوق فلسفه‌سنك ، حقوق تاریخنك معطیلری موجبنجه یکی بر تشکیلات وجوده کتیره‌مه‌مشلردی . یکرمنجی‌عصرده حالاروحانی ، شرعی محکمه‌لرك وجودی عفو اولونماز برجرمدی . بر مملکتده ایکی محکمه‌ناصیل‌اولوردی؟ بر دولتکه حقوقنی کندی طوغورماز ، قانونه «کوکدن اینمش ، دکیشه‌مز .» دیرسه ؛ او ، اصلا بر دولت‌دکلدی .

«عصرك حقوق فلسفه‌سنده غایه ، زمانمزك حقوق ذهنیتندن ملهم قانونلرك تطبیق ایدی . بویله ایکن بز ناصل اولورده بیك سنه اولکی (ربانی حقوق) ایله توزیع عدالت ایده‌بیلیردك . ؟

«کذلك‌تنظیمات بر معارف مؤسسه‌سی حصوله کتیرمش ایسه‌ده مکتبلری دینك نفوذندن تاماً تجرید ایده‌مه‌مشدی . بو خصوصده (جذری) حرکتده بولونمه‌یه ، ایشی کوکندن حل ایتمه‌یه موفق اوله‌مامشدی . مدرسه‌لرك تأثیراتی مملکتده حالاباقی ایدی . یکرمنجی عصرده مکتبلرمزك روحانی وظائف تعلیم ایله اشتغال ایتمه‌ی عصرك ترقیاتی اوکنده مدهش کارزدن ایدی . معارف بو کون آرتق بر علم مسئله‌سی اولمشدی . دینی تحصیل مملکتك استحصالاتنده عامل اوله‌مازدی . منحصرا مادیات اوزرینه مبتنی عصر حاضرده آرتیق مکتبلری تماماً (لائیك ـ لادینی) بر حاله قویمق ایجاب ایدردی . مملکتده ایکی معارف اولمازدی . مدرسه ذهنیتی حالا یاشایوردی . ایشته تنظیماتجیلر بو مسئله‌یی‌ده اساسلی برصورتده حل ایده‌مه‌مشلردی .

«صوکره ملتك حیات اجتماعیه‌سی‌ده قرون وسطائی ایدی ! قادین حالا ارککك اسارتنده ایدی ! خرستیان عادتندن باشقه برشی‌اولمیان تستره رعایت ایدییوردی . حال بوکه عصر حاضرده قادین حیات اجتماعیه‌یه اشتراك ایتمشدی . قادینك‌اودن طیشاری چیقمسی ، ارککله اوموز اوموزه چالیشمسی اقتضا ایدردی . صوکره تیاترو یکرمنجی عصرك تربیه اوجاقلریدی . خلقك‌ذوق بدیعیسنی انکشاف ایتدیرملك لازمهٔ مدنیت ایدی ... »

ایشته اوغرب پرست زمره‌مشروطیت دورنده‌ده بویله سویلیور وبوسوزلره کوره اجرا آتده بولونیوردی . ادارهٔ عرفیه آلتنده‌انقلاب اجتماعی یاپیوردی . محاکم شرعیه‌یی مشیختدن آلیور ، فتوا خانه‌یی اهمیتدن اسقاطایدییوردی . تربیهٔ دینیه اساسی‌اوزره اجرای‌تدریسات‌ده بولونیور ، دینیه اوقاف مکتبلرینی سد ایدییوردی . مکتبلردن دینك نفوذینی قالدیرییوردی . قادینی سترهٔ حجابدن تجرید ایدییوردی . مملکتده ایمنسز کوجسز برچوق کنجلر اولدیغی حالده حسیات اسلامیه‌یه رغماًقادینلری نظارتلره طولدورییوردی . یعنی تنظیماتجیلرك اکسیك براقدیغی ، خلقك انفعالندن چکیندیکی ایچون یاپمادیغی اجرا آتی بونلر اکمال ایدییوردی . دها صوك زمانلرده اوقدر چیلغینجه‌سنه اجتماعی انقلاب دردینه‌دوشمشلردیکه بر آز دها اجرای حکم ایده‌بیلسه‌لردی دین ایله حکومتك تفریقنی رسماً اعلانایده‌جکلر ، شیخ‌الاسلامی هیئت وکلادن اخراج ایده‌جکلر ، دولتك دینی دین اسلام اولدیغی‌قیدینی بیله‌قانون اساسیدن قالدیره‌جقلردی . یعنی‌بالاده‌کی آنکلاتمهاردك برنجی دستورینی تطبیق ایده‌جکلردی . وبونلری یاپمق ایچون (مسیلمة الکذاب) لرینك براشارتی ، برفتواسی کافی ایدی .

ایشته‌بونلر تنظیماتجیلری بو نقطه‌دن اتهام ایدییورلردی . تنظیماتجیلر جذری برصورتده حرکت ایتمه‌مشدی . قرون وسطانك مؤسسات وتلقیاتنی ، عرب حقوق وقوانینی ، عرب اجتماعیاتنی ییقه‌مامشلردی . عصری حقوق ، عصری معارفی ، عصری اجتماعیاتی تماماً تأسیس ایده‌مه‌مشلردی . اصلاحات وتنظیماتی نقصان یاپمشلردی .

یالکز شوراسنی قید ایتمك اقتضا ایدرکه مشروطیتی تأسیس

ایدن حریتپرورلرك بلا استثنا هپسی بو فکرده دکل ایدی. ایچلرنده بوتون ملتله برابر، مملکتی فلاکته سوروکلهین بو احوالدن متأثرا ولانلریك چوقدی. اونلر خصوصی بر زمره، بر طائفه ایدی: مشروطیت، یاخود ملیت پرورلك پردهسنه بورونمش غرب پرستلر ایدی. کیت کیده بوتون نفوذ وقدرتی اللرینه کچیرهرك شخصی دوشونجهلرینی، فرنکلشمش تصورلرینی موقع فعله قویمغه تشبث ایتمشلردی. بو حرکتلری هیچ شبهه یوق که تماميله نضولی ایدی. عینی مذهب سیاسینك همان اکثری منتسبلری اونلرك افکار وتصوراتنه معارض ایدی. حال بوکه اونلر هیئت حزبیهنك شخصیت معنویهسی نامنه حرکت ایدییورلردی. وبو یوزدن مملکته متمادیاً سیاسی واجتماعی منافرت تخملری صاچییورلردی. بالطبع بو بر تغلب ایدی. وبو تغلب یالکز سیاسی دکلدی. دها زیاده اجتماعی ایدی، که تغلبك بو نوعی دنیانك هیچ بر یرنده کورولهمشدی. ادارهٔ عرفیه آلتنده انقلاب اجتماعی یاپلمق ایستهندیکنی بر اونلرده کوردك، بر ده شیمدی بولشهویکلرده کوریيورز. بر ملتك احوال اجتماعیهسنی جبراً دکیشدیرمك طبیعته قارشی یورومکدن باشقه بر شی دکلدر. ایشته هپ او جیلغینلقلرك نتیجهسیدر که ملتك احوال مادیه ومعنویهسی پك الیم وفجیع بر شکله کیرمش اولدی.

واضح بر صورتده کورولیور که، مشروطیت دوری تنظیمات دستورلرینی دها اساسلی وجذری صورتده تطبیق ایدن ایکنجی بر تنظیمات حرکتی شکلنه کیرمشدی. مجادلهانکاه اولدیغی وجهله، مجادله عینی مجادله ایدی: «هیئت اجتماعیهٔ اسلامیهیی هیئت اجتماعیهٔ خرستیانیهیه یاقلاشدیرمق، یعنی اسلامدن اوزاقلاشدیرمق! اورتهدهکی مانعهیی (یعنی دینی) بوسبتون ازاله ایدهرك حکومتی عالم خرستیانیتده اولدیغی کبی قوانین دینیهنك تأثیراتندن آزاده لاییك بر حاله کتیرمك!» برنجی دورهدهکی تنظیماتجیلر بر درجهیه قدر خلقك اغبرار و انفعالندن چکیندکلری ایچون برنجی دستوری تماميله تطبیقه جسارت ایدهمدکلری حالده مشروطیت دورندهکی تنظیماتجیلر بو جسارتی کندیلرنده کورمشلر وجذری تطبیقاته باشلامشلردی. شوقدر که زمان مساعده ایتمدیکی ایچون تماميله تطبیقه موفق اولامادیلر. وضعیتده بویوك بر تحول حصوله کلدی. آناطولینك اورتهسنده بوسبتون باشقه ماهیتده بر ملت مجلسی تشکل ایتدی. وعنایت حقله ملتك زمام مقدراتنی النه آلدی.

* * *

شیمدی بویوك ملت مجلسی غایت مهم بر مسئله قارشوسندهدر: ملتك بنیهٔ اجتماعیهسنه، احوال روحیهسنه تماميله یابانجی اولان او مؤسسات وقوانین ایله می تدویر امور ایدهجکدر، یوقسه ملتك روحنه، حسیاتنه، تمایلاتنه اویغون بر خط حرکتمی اختیار ایدهجکدر؟ یعنی بو مملکت وملت ایچون محض فلاکت اولدیغی تجارب عدیده ایله ثابت اولان تنظیمات دستورلرینه توفیق حرکت ایدهرك اونی اکمالهمی چالیشهجقدر؛ یوقسه تنظیماتك وجوده کتیردیکی فرنك مؤسساتی، فرنك قانونلرینی الغا ایدهرك تماميله وحقیقی بر صورتده اسلامی تشکیلات وموضوعاتی تأسیس ایدهجکدر؟ ایشته اساس مسئله بودر. هرشیدن اول بو مسئلهنك تثبیتی اقتضا ایدر. چونکه بر کره بو تقرر ایتدکدن صوکره آلت طرفی قولایدر. هیچ بر مسئلهنك حلنده کوجلك چکیلمز. معضل کورونن بوتون مسائل داخلیه و اجتماعیه پك سهولتله حل ایدیلیر. دیمك که بویوك ملت مجلسنك قارشوسنده بو کون ایکی یول واردر:

١) تنظیمات یولی،

٢) مسلمانلق یولی.

واقعا بو مجلس اجنبی استیلاسنه قارشی صرف مملکتی مدافعه مقصدیله تشکل ایتدی؛ فقط حسن تدبیری سایهسنده مملکتده تأسیس وحدت ایله دولتی اضمحلالدن قورتاردیغی ایچون ملتك اعتمادینه مظهر اولمشدر. بناءً علیه بو مجلس عالینك، مملکت ایچون محض فلاکت اولان تنظیماتجی دستورلرینه نهایت ویرهجك حقیقی بر ادارهٔ اسلامیه تأسیس ایدهجکنه ملتك اطمئنان تامی واردر. ذاتاً مجلسك اکثریت عظما اعتباریله حالت روحیهسی بو مرکزده اولدیغی رعنا بر صورتده کوروالمکدهدر. بر چوق اسلامی اجرا آتی بونك دلیل باهریدر. بویوك ملت مجلسی وحدت سیاسیهیی تأمین ایله مملکتی اضمحلال محققدن قورتارهسی اعتباریله تاریخ ملیمزده اك پارلاق بر موقع احراز ایتدیکی کبی دولتمزك طبیعت اصلیه ومزاج اسلامیسنه مخالف اولهرق خارجدن کتیریلن اجنبی تأسیسات ونظریاتندن ده ملتی تخلیص ایدهرك حقیقی بر دولت اسلامیه تأسیس ایله اسلام تاریخنده ده بر صحیفهٔ غرا کشادینه موفقیتی جناب حقدن تمنی اولنور. زیرا مسلمانلر اللهدن، پیغمبردن صوکره هر شیلرینی دولت وحکومتلرندن بکلرلر. اسلامیتده روحانیت اولمادیغی ایچون مسلمانلرك الله ایله آرهلرندهکی واسطهلری خوجهلری دکل، حکومتلریدر. مسلمانلر کرك منفعت دنیویهلرینك، کرك منفعت اخرویهلرینك آنجق دولت وحکومتله قائم بولوندیغنی بیلدکلری ایچون آنك اوغورنده فدای جان ایتمهیی اك بویوك فضیلت وثواب عد ایدرلر. مسلمانلق هم اعتقادی و اخلاقی، هم اجتماعی وسیاسی بر مؤسسهدر. دین اسلام انسانلرك هم مادی، هم معنوی بوتون احتیاجاتنی اك معقول واك معتدل بر صورتده تأمین وتطمین ایدهجك اساسات محکمه وضع ایتمشدر. بناءً علیه مسلمانلق اخلاقیاتی اعتقاداتندن، اجتماعیاتی اخلاقیاتندن، سیاستیده اجتماعیاتندن اقتباس ایلر. او اویله حق، اویله حکیم وعادل وبو اوصافدن طولایی اویله انقسام ناپذیر بر کلدر که انسان تأمین سعادتی ایچون اوکا هیئت مجموعهسنه رعایت مجبوریتندهدر. بر مسلمانك دیننه قارشی اولان ارتباطی لازم الادا بر وظیفهٔ وجدانیهسی اولدیغی کبی او قوت واهمیتده بر وظیفهٔ اجتماعیه وسیاسیهسیدر. مسلمانلر کندی اسلامی اساسات ودساتیرینی فدا ایتدکلری

تقدیرده هم حیات معنویه‌لرینه ، هم موجودیت ملیه و اجتماعیه‌لرینه قصد ایلمش اولدیغنی بیلدکلری ایچون کندی اساسات و دساتیر اسلامیه‌لرینه یابانجی اولان افکار و نظریاته قارشی پك طبیعی اوله‌رق برحس نفرت بسلرلر . حریت ، مساوات و تساند اسلامك سجایای مخصوصه‌سیدر . بین الاسلام صنوف و طبقه فرقلری ، رجحان و تحکملری یوقدر . اسلام خالقك حکومته ، حکومتك خلقه قارشی وظائفنی ، اره‌لرنده‌كی مناسباتی تعیین و تحدید ایده‌رك موازنهٔ سیاسیه‌نك حصولنی تأمین ایتمشدر . هیچ برشکل حکومتله تقیید ایلدیکی انسانلری ، حقوق و وظائف متقابله‌لرینه حرمت و رعایت شرطیله ، احتیاجلرینه کوره حرکتده حر و سربست براقمشدر . وضع ایتدیکی دستورلر فطرت انسانیه‌یه تماميله موافقدر ، بناءً علیه ابدیدر ، زمان ایله مقید دکلدر . بشر یاشادقجه اوندن عالی بردستور کشف ایتمسنه احتمال یوقدر . مثلا قوهٔ اجرائیه ایچون وضع ایتدیکی دستورلر — که اماناتی اهلنه توديع ، بين الناس عدالتله اجرای حکمدن عبارتدر — بشرك سعادتی تأمینه کافل اك مهم حقوق اساسیه‌در . بوتون دنیانك حقوق شناسلری بر آره‌یه طوپلانسه بو دستورلردن عالی براساس وضعنه موفق اوله‌مازلر . اسلامك بوتون احکامی محض حکمتدر . اسلامده حکومت : قوانینك اجراسی ، وحدت اجتماعیه و شوکت سیاسیه‌نك انتظام و کمالنك محافظه‌سی ، حقوق دینیه و مدنیه‌نك مدافعه‌سی ایله مکلف بر هیئتدر . اسلامده حاکمیت قانوندەدر . روح اسلام ، اهالینك مولاسی ، صاحب متحکمی بر حکومت تشکلنه قطعیاً مساعده ایتمه‌مشدر . وظائف حکومتی ایفا ایدن اشخاص ایچون نه حقوق مخصوصه ، نه ده خصوصی عنوانلر ، امتیازلر موجود دکلدر . بوتون ملوك و امرا ، عینی افراد کبی ، قانون کلی‌یه تبعیتله مکلفدر . حتی حکومتك بالذات حل و عقد اقتداری ده یوقدر . اسلامده قوانینك حادثاته تطبیق بیله منافع عمومیه‌یه توفیق ایدیلیر . بوقسه ملوکك ، امرا و حکامك ارادهٔ ذاتیه‌لری و مقاصد خصوصیه‌لری تطبیقاتده مؤثر اوله‌ماز .

اسلامیت — اوروپاده اولدیغی کبی — نفوذ سیاسی‌سی ، یاخود مستثنا برامتیاز و صلاحیتی حائز برموجودیت روحانیه یوقدر . وظائف ارشادیه‌یی و علوم دینیه‌یی افراد اسلامیه کندی آره‌لرنده تداول ایتدیریرلر . تدریسات دینیه‌یی ایفا ایدن مدرسلر معلمیندن باشقه برشی دکلدر . اسلام ، معبود ایله عابد آره‌سنده واسطه‌یه احتیاج و لزوم کوسترمه‌مشدر . هرکس عبادتده ، امامتده ایده‌بیلیر .

اسلام اصالت و زادکانلق ایچون احکام استثنائیه‌یی ده رد ایلمشدر . بناءً علیه اسلامده اوروپاده اولدیغی کبی زادکان نامیله برصنف ممتاز یوقدر . اسلامك تشکل اجتماعیسنده اخوت ایله مساوات ایکی دستور معظمدر . خیر و تقواده تعاون ، حقوق متقابله‌لرینی مدافعه ، فلاکت و مصائبه قارشی مظاهرت ، یکدیکرینك مال و جاننی وقایه ایله مکلفدر . حدود اسلامیه‌دن هرهانکی برقطعه‌ده معروض تجاوز اولان مسلمانلرك امدادینه مسارعت ، اقطار سائره‌ده‌كی اسلاملر اوزرینه برفریضه‌در . اخوت خاصهٔ اسلامیه دینی ، وجدانی ، حقوقی ، اجتماعی غایت متین اساسلر اوزرینه مؤسسدر که بوسایه‌ده انتشار و اعتلای اسلام دورلرنده هر درلو جنسیت اختلافاتی ، قومیت منازعاتی اورته‌دن قالقمشدر . احکام اسلامیه بوتون مسلمانلری احکام عمومیه‌ده متساویاً مکلف و یا مستفید ایدر . و کیمسه‌یی تفریق ایتمز . امتیازلی و مستثنا هیچ برفرد و یا جماعت یوقدر .

اسلامده هم تربیهٔ فردیه ، هم تربیهٔ اجتماعیه اساسی واردر . فردی وظائف فرض عینلرله ، اجتماعی وظائف فرض کفایه‌لرله تثبیت اولنمشدر . اسلامیت مسلمانلرك وحدت فکریه و سیاسیه‌لرینی تأمین ایده‌جك اك متین احکام اجتماعیه وضع ایلمشدر . مسلمانلق ادیان سائره کبی ، بالخاصه خرستیانلقده اولدیغی کبی ، حیات معنویه‌یه انحصار ایتمز . مسلمانلغك تکامل فردی و بالخاصه تکامل اجتماعی و سیاسی سایه‌سنده علی الاطلاق بشریتی اولاً و بالذات بودنیاده ، ثانیاً دار عقباده مسعودیته ایصال و کماله مظهر ایتمکدر . دین اسلام بوتون احکامنده عقل بشره خطاب ، فطرت بشره استناد ، تکامل بشری استهداف ایدر . اسلامك وضع ایتدیکی دستورلر دینی ، دنیاسنی تمثله قادر برهیئت اجتماعیه حصوله کتیرمشدر .

اسلامك اوصاف کاشفهٔ حقوقیه‌سی ، عدالت مطلقه‌یه استناد ایتمسی ومنحصراً سعادت امتی استهداف ایتمسیدر . بناءً علیه حکمت و معدلت ایله تساندی ، خلاف عقل و طبیعت اولان تمایلات و احتراصاتدن تباعدی ضروریدر ؛ صنوف اجتماعیه‌نك تکاملی ، هیئت اجتماعیه‌نك اقبال و استقبالی ضامندر . مسلمانلق معظم بر انقلاب وجوده کتیرمش ؛ الی لا ابد بشرك ناظم مقدراتی اوله‌جق احکام عالیه وضع ایلمشدر . اسلامك قوای متینه‌سی ، دساتیر فطریه‌سی هر عصره موافقدر .

اسلامك اوصاف کاشفهٔ تاریخیه‌سی : سیاست فردیه‌سنده فداکارلق ، سیاست خارجیه‌سنده استیلا ، سیاست داخلیه‌سنده‌ده انقیاددر . اسلام سیاست فردیه‌سنده حیات افرادی حیات اجتماعیه‌یه ، منافع اشخاصی دائما منافع عمومیه‌یه ربط ایلەمش و بویولده تعلیم و تربیه ایلمشدر . اسلامده استیلا : اعلای کلمة الله ، یعنی توسیع حکومت ، تنفیذ حاکمیت صورتلرنده تظاهر ایتمشدر . اسلام عزت ایله ، اعتلا ایله آمردر . (الاسلام یعلو ولا یعلی علیه) اك بویوك و اك برنجی دستوردر . اسلامده ذلت و اسارته تحمل یوقدر . اسلامده عطالت و سوء توکل یوقدر . سیاست داخلیه‌سنده‌كی انقیادایسه ، (انما الطاعة فی المعروف) حدیث شریفی موجبنجه قانون حقه اطاعت ، قانون محمدینك بلا مقاومت سلطنت عظیمه‌سیدر .

ایشته بو قدر عالی ، بو قدر معظم اساسلر اوزرینه قورولان اسلام وحدت اجتماعیه‌سنك برنجی تظاهری وحدت حاکمه ، ایکنجیسی

وحدت ملیت ، اوچنجیسی ده وحدت ریاستدر . یوز میلیونلرله مسلمان قرآن کریمده برلشیر. هیچ بر مسلمان ملیت عامهٔ اسلامیه‌نك بداههٌ ضررینه اوله‌رق کندی فردیتك، کندی قومنك وملتنك دیکر اقوام اسلامیه‌یه فائق وغالب اولمسنی ، دیکرلرینك مغلوب قالمسنی ایسته‌یه‌مز . وحدت وشوکت اسلامیه‌یی محافظه ایچون بو اك بویوك بر اساسدر. وحدت ریاست ایسه کرك دینه، کرك اداره‌یه وسیاسته شاملدر.

والحاصل اسلام ، قوتلی بر حکومت اداره‌سنده قانونی بر جمعیت تأسیس ایدرك بو جمعیتك افرادینه قوانین عادله‌نك تحت کفالتنده حقوق فطریه تأمین ایدن ؛ فردك و جمعیتك انکشاف وتعالیسی ، مادی ومعنوی ترقیسی ایچون هر درلو وسائطی ارائه ایله‌ین بر دین اجتماعیدرکه بر وقتلر تاریخ عالمده قدرت، ثروت، مکملیت وبین الملل مدنیتجه نظیری کورولمه‌ین خلفای راشدینی، دولت امویه ، عباسیه، غزنویه ، سلجوقیه وعثمانیه‌یی یاشاتمش وامت اسلامیه‌یی هر یرده بلع اولونمقدن صیانت ایتمشدر.

بناءً علیه متفکرلریمزك ، اولیای امورمزك بو درجه‌لرده اهمیت وخصوصیتی حائز اولان اسلام غایه‌سنی اس الاساس سیاست واجتماعیات طانیملری ، بزه اسلامده‌کی بو معظم وحدته نظر احترام ایله باقه‌رق اللرندن کلدیکی قدر اونی تحکیم وتقویه‌یه چالیشملری اك متمم وظیفه‌لریدر. شو حقیقت کونش کبی ظاهردرکه مسلمانلر ایچون فوز وفلاح تحقق دینلرینه صمیمیتی صاریلمقده‌در. اسلامدن اوزاقلاشمق ، اجنبی مؤسسات وقوانینی ایله تأمین موجودیته چالیشمق انقراض محققدر، موت کلیدر.

(یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه فسوف یأت الله بقوم یحبهم ویحبونه اذلة علی المؤمنین اعزة علی الکافرین یجاهدون فی سبیل الله ولا یخافون لومة لائم ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله واسع علیم)

اشرف ادیب

مجددلر

قرآن کریمك بزه وعد وتبشیر ایتدیکی وجهله حق تعالی اهل ایمانی ، یریوزنده ، اولجه ، حکمران ایتدیردیکی کبی ، حاکم قیله‌جق؛ اونلر ایچون انتخاب ایتدیکی دینی یریوزنده تأسیس واونلرك اندیشه‌لرینی أمن واطمئنانه تحویل ایده‌جکدر ۱) بو وعد الهی یالکز یریوزنده اسلام دولتنك تأسیسنده دکل ؛ بقاسنده ، رسالتپناه افندیمزه وارث اوله‌جق خلفلرك کوندریله‌جکنده، مسلمانلرك یریوزنده حاکم برملت اوله‌جقلرینده ده تبشیر ایدییور .

بو مواعید الهیه‌یی تضمن ایدن آیت کریمه‌ده وارد اولان « اولجه یریوزنده حکمران اولان ملتلردن مقصد بالخاصه بنی اسرائیلدر ۲)

مسلمانلر بو آیت کریمه‌نك وحی اولندیغی زمانده هر طرفدن دشمانلرله محاط ایدیلر. مسلمانلر اندیشه ایچنده‌لردی. عربستان مشرکلرله طولو ایدی.

۱) سورهٔ نوح ، ٥٥ نجی آیت ۲) قاضی بیضاوی .

« نور » سوره‌سنده تبشیر اولنان بو مظفریت عظما بوقاریده مآلاً نقل ایتدیکمز آیت کریمه ایله اك واضح و اك قطعی صورتده تأیید اولنمقده‌در بو آیت کریمه‌ده‌کی وعد الهی، اسلام سلطنتنك تأسسی ومسلمانلرك برده ارض موعودده بنی اسرائیله خلف اوله‌جقلرینی تبشیر ایدییور وبنی اسرائیلی اصلاح ایتمك ایچون پیغمبرلر کوندردیکی کبی مسلمانلره ده مجددلر کوندریله‌جکنه اشارت ایدییور.

بو اشارت سبحانیه‌ رسول اکرم افندیمزك « محقق جناب حق هر عصرك باشنده مسلمانلره دینلرینی تجدید ایده‌جك بر مجدد کوندره‌جکی » حقنده وارد اولان حدیث شریفلریله توضیح ایدییور . بناءً علیه بو آیت کریمه‌ده‌کی وعد الهیده یالکز اسلامك سلطنت دنیویه‌سنده دکل، سلطنت معنویه‌سنده ده اشارت واردر .

الحاصل مسلمانلر ایچنده دینی مجددلرك أمر ظهوری قرآن کریم طرفندن بیان اولنمش ، رسول‌الله افندیمز طرفندن تأکید ایدلمش بر کیفیتدر. نیته‌کیم اون اوچ عصردن بری هر عصرده ظهور ایدن مجددین اسلامیه‌نك اسملری بر بر صاییلیور .

مجددلرك وظیفه‌سی نه‌در ؟ دین اسلامك تنبیر دیکی حقائقه دعوت، عصرك احتیاجلرینی تدقیق ، مسلمانلرك دوچار اولدقلری خسته‌لقلری تشخیص وتداویدر. یریوزنده اسلام حاکمیتنك دوامنی تدبیر ایدن کتاب الله، هر عصرده بر مجدد دینیك ظهور ایده‌جکنی تأکید بیوران رسول‌الله مسلمانلرك عظمت واقبال شاهقه‌لرندن دوشه‌جکلرینی ، دساتیر اسلامیه‌یی بر کون اهمال ایده‌رك وحدت ملیه‌لرینی کوشه‌ته‌جکلرینی ، الحاصل بو کونکی کال تأثرله کوردیکمز سقوطه دوچار اوله‌جقلرینی اینه بیلیورلردی. فقط بو کبی تدنیلرك موقت برماهیتی حائز اولدیغنی ، بو کبی تدنیاتك اسلام سلطنت مادیه ومعنویه‌سنی تهدید ایده‌جك بر شکل الدیغنه ظهور ایده‌جك مجددلرك مانع اوله‌جقلرینی ومسلمانلرك مجدد بر قدرتله ینه اسکی موقعلرینه اعتلا ایده‌جکلرینی تبشیر ایدییورلر .

شیمدی‌یه قدر هپ کوردك : اسلام سلطنت مادیه‌سنه وورولان هر ضربه مسلمانلرك فعالیتنی تزیید ایتمك ، یکی سلطنتلر قورمه‌لرینه سائق اولمق کبی نتیجه‌لر ویرمش وبو صورتله وعد الهی تحقق ایده‌کلمشدر .

اسلامك سلطنت معنویه‌سنه کلنجه بالخاصه عصر اخیر طرفنده علم و مدنیت اعتباریله کری قالمقلغمز وبر عصردن بری دوام ایدن مساعی قاصرانه‌مزك مثبت بر نتیجه ویرمه‌مسی اوزرینه دیاریمزه چوکن ظلمتك بر مجدد دینیك ظهوریله پیدرپی زائل اوله‌جغنی‌ده محققدر . شیمدی‌یه قدر اسلام دیارنده دینی مجددلر اکسیك اولمه‌مشدر . بوندن بویله‌ده اکسیك اولمیه‌جغنه ایمانمز برکاملدر . کتاب کریممزك وعد بیوردیغی وجهله اسلامك سلطنت مادیه ، ومعنویه‌سی دائما پایدار و حاکم قاله‌جق، مسلمانلرك اندیشه‌لری أمن واطمینانه مبدل اوله‌جقدر .

« آقشام »

عمر رضا

ابونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لکی (۲۷۵)
آلتی آیلغی (۱۵۰)
غروشدر
نسخه‌سی ٥ غروش ،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در
اداره‌خانه
آنقره‌ده حریت اوتلی
قارشوسنده
اخطارات
آبونه بدلی پشیندر
مسلکه موافق آثار مع
الممنونیه قبول اولنور . درج
ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

سبیل الرشاد

۱۳۳۰

ادرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر
مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
صره نومروسی محتوی
بولونمسی لازمدر .
ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه‌ده یازلملی رجا
اولنور .
پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی واضحا
بیلدیرلملی رجا اولنور .

عدد ٤٨٧ — ۳ ذی‌القعده ۱۳۳۹ — جمعه ایرتسی — ۸ تموز ۱۳۳۷ — ۱۹ جلد

وظیفه حسی

بو حاله کلیه‌جکمزك اوطورماسه‌یدق اکر . . .
امین اولك ، بزی مأیوس ایدن فلاکتلر ،
وظیفه حسنه بیگانه‌لك بلاسی بوتون ؛
کوچوك ، بیوك « نه وظیفه‌م ! » دیین‌ده ایش بیوروك !
او حاله کلدی که ملت وظیفه‌سزلکدن :
وظیفه حسی‌ده کافی دکل بوکون جداً .
أوت ، اونك دها فوقنده احتیاج آتیق . .
او احتیاج ایسه ملتجه برفداکارلق .

شو فقره‌یله ، حقیقت ، جناب مولانا ،
نکاه عبرته آچمش جهان قدر معنی :
دهلك ، دشیك أوینك برزواللی خانه خراب ،
کورورده حالنی ، هرکون ایدر شو بولده خطاب :
« ییقیلما ها ! نی اولجه ایتمه‌دن آگاه ؛
چولوق ، چوجوق بیترز صوکره هپ ، معاذالله . »
بو حسبحال ایله ییللر کلیر ، کچر . . . نه‌کن ،
کلیر باقارکه بر آقشام : او آشیان ، دیدن
ییقیلمش ، آلتنه آلمش زواللی عائله‌یی .
کورونجه قارشیدن آدیجکز بو هائله‌یی ،
بیغینله طاش کسیلن یوردینك خرابه‌سنه
دونرده دیرکه : « مکر آلدانیرمشم ، دیسه‌که !
نه اولدی بونجه نیازم ، ای آشنای قدیم ؟
چوجوقلرم اولاجقکن بن اولدم ایشته یتیم !
صاقین ییقیلما خبر ویرمه‌دن ، دیمزمیدم ؟
بو میدی سندن آظالم ، بو میدی امیدم ؟
حقوق ، عهدی کوزتمك نه‌در ، صاقین بیلمه !
یازیق ، یازیق سکا صرف ایتدیکم امکلریمه ! . . . »
او طاش ییغینلری برهانقی لسان اوله‌رق ،
زواللی‌یه دیر : « حقسز انفعالی براق .
کچوب ده قارشیمه فریاد ایدرمیسین شیمدی ؟
خبرمی ویرمدم اما قولاق ویرن کیمدی ؟
دیوارلرمده یاریق صاندیغك آغیزلردن
بر زبان تظلم اوزاتدم ، ای نادان !
فقط چاموره قپاردکده هرکون آغزیمی سن ،
زیاده سویله‌مزدم صوصاردم آرتیق بن . »

حکایه حالمزك عینیدر ، دکلمی ؟ أوت !
شو فرقی وار یالکز : بزده یوق دکل قوت .
بیغین بیغین سقطاتیله چکمش ادوارك ،
ییقیلمش اولسه‌ده برخیلی قسمی دیوارك ،
بنای ملتی احیا ایدن عمل صاغلام .
دیمك که قورتولورز بز بوکون اولورساق آدام .
اونك‌ده چاره‌سی ال برلکیله غیرتدر ؛
چالیشمه‌نك اوقدر فیضی وارکه : حیرتدر .

محمد عاکف

اسرار قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

« قل ان كانت لكم الدار الآخرة ...... عدو للكافرين . »

٤

شيمدی ، اخطار ايدلمسی لازم كلن بر نقطه دها قالیور كه اوده شودر : مفسرلر ايضاح ايتمكده اولديغمز آيت كريمه نك اسباب نزولنه دائر اولمق اوزره برچوق آثار ، احاديث روايت ايتمشلر و رجال حديث آراسندن ضعفيله ، ياخود كذبيله معروف اولانلردن كلن روايتی ، كذلك معناسی بحثه بعيد ، روح ومؤداسی ذوق سليمه منافی احاديثی نقل ايتمك خصوصنده - الله عفو ايتسين - هيچ احتياطه رعايت ايله مشلر ؛ صوكره ، كندیلرينك بوماهيتده كی روايتلرندن حاصل اوله جق نتائج سيئه يی هيچ دوشونه مشلر ؛ بوكبی حركاتك مسلمانلری دينلرندن شبهه يه دوشوره جكنی ، اعدای اسلامی ايسه كرك شريعت مطهره نك اساسنه ، كرك صاحب رسالت افندمز حضرتلرينه هجومه جرأتیاب ايده جكنی خاطره كتيرمه مشلر .

ابن كثير كبی ، ابن جرير كبی ، آلوسی كبی ، فخر رازی كبی بويوك تفسير كتابلرينی تدقيق ايتديكمز زمان بوصدده عائد اولمق اوزره اويله احاديث سرد ايدرلر كه بونلرك اصطلاح معروفی وجهله (حسن) درجه سنی بوله بيله جكنی ادعا ايتمك بيله قابل اولاماز . ناصل اوله بيلير كه راويلری آره سنده يونس بن بكير بن واصل الشيبانی واردر . اوت ، بوذات ايچون نسائی : ضعيفدر ، ابو داود ايسه : احتجاجه صالح دكلدر ، ديیور .

كذلك احاديث مبحوثه نك راويلری ايچنده حسين بن محمد بن المروزی بولنيور كه بو آدم حقنده ابن حجر : مجهولدر ، حكمنی ويریيور . عينی راويلر ميانده برده محمد بن اسحق بن يسار كوروليور كه رجال حديثدن بو آدمك كثير التدليس اولديغی ايشديليور عبدالرحمن ، « امام محمد بن اسحق ايچون نيجه حديثده قوی دكلدر ، بالعكس ضعيفدر ، دردی » ديیور .

ينه بو راويلر صيره سنده عبدالله بن الوليد العجلی بولنيور كه بونك حقنده ده علی بن المدينی « كيم اولديغنی بيلميورم » ديیور .

شايد بو حديثلر فضائل ومكارم اخلاق واديسنده وارد اولايدی راويلرينی تزكيه يه قالقيشماق ، ايشی سكوت ايله كچيشديرمك قابل اولابيليردی ؛ بزده مفسرلرك اوكبی احاديثی اثرلرينه شواهد مقامنده درج ايتمش اولمالرينی و آيات كريمه يی آكا كوره شرح ايلملرينی خوش كوره بيليردك . لكن حديث اولمق اوزره روايت ايديلن اوسوزلر حقائق ثابته علميه يه ، براهين منطقيه يه ، مشاهداته كلياً مخالف برطاقم معانی احتوا ايدر طورور كن بويله برمسامحه يه ناصل امكان تصور ايديلير ؟

ايشته احمدك عبدالله بن الوليد العجلی ، بكير بن شهاب ، سعيد بن جبير ، ابن عباس طريقيله روايت ايتديكی شو حديث اوقوينيلمدر . ابن عباس ديیور كه : « يهوديلر عليه الصلاة والسلام افندمزه كلرك ياابا القاسم سكا بش شی صوره جغز ديديلر واك صوك رعد نه در ؟ سؤالنی ايراد ايتديلر . پيغمبريمز « او ، جناب حقك ملكلرندن بولوطلره موكل بر ملكدر . ايكی النده آتشدن برقامچی واردر كه اونكله بولوطلری اللهك امر ايلديكی طرفه سوق ايدر . » جوابنی ويردی . « ايشيتديكمز بو سس نه در ؟ » ديديلر . « اوده اونك سسيدر » بويوردی . بونك اوزرينه يهوديلر « طوغرو سويلدك » ديديلر .

شيمدی بز بو حديثی تدقيق ايتديكمز زمان راويلر آره سنده عبدالله بن الوليد العجلی يی كورويورز كه نه قدر ضعيف اولديغنی دمين سويلدك . صوكره ، حديثك معناسنی تأمل ايتديكمز وقت مشاهدات علميه ايله ناصل تأليف ايده جكمزی بيله ميورز . اويله يا ! رعدك بولوطلرده كی مثبت ، منفی ايكی قوۀ الكتريقيه نك اتحادندن حصوله كلش بر نتيجۀ طبيعيه اولديغی ، كذلك برقك ده عينی قوتلرك برلشمه سندن حاصل اولمش بر ضيادن عبارت بولنديغی قطعاً ثابتدر . بناءً عليه نه رعد بولوطلره موكل بر ملكدر ، نه ده برق او ملكك الندهكی آتشدن قامچيدر .

بو حقيقتلری بوكون مكتبلرده ، مدرسه لرده اوقونان اك كوچوك چوجقلر بيله بيليورلر . اوحالده ، انوار علم وعرفان ايله فكرلری آچيلمش مسلمانلر ايزنده بووا تالی احاديثك نه كبی تأثيری اولمق ايجاب ايدر ؟

باپاسلر ، دين اسلامه قارشی دائمی برحرب ايچنده بولنان مبسيونرلر بوكا مطلع اولورلرسه نه ديرلر ؟ صوكره ، تدقيق وتتبع اقتدارنده اولماياسانلر بوكبی احاديثی ائمۀ حديثدن احمد بن حنبل كبی مشاهير طرفندن روايت ايديلديكنی ، علمای تفسيرك بويوكلرندن رازی كبی ، ابن كثير كبی ، ابن جرير كبی ذواتك اثرلرنده نقل اولنديغنی طويارلر وكورورلرسه خصملرينه قارشی نه ديه بيليرلر ؟ شبهه يوقدر كه موضوع بحث اولان احاديث دين اسلامك اساساتندن ، حقائقندن عداولنه رق نتيجه سی بالطبع كرك اودين قويمه ، كرك اونك صاحبی اولان جناب سيد المرسلينه سوء ظنه مؤدی اوله جقدر . شريعت اسلاميه نك مع الاسف مصون قالامديغی بوكبی احاديث ، بوكبی آثار برطرفدن بر چوق منور الفكر مسلمانلرك عقيده سنی صارصه رق زواللیلری دينلرندن شبهه يه دوشوردی ؛ ديكر طرفدن ده اعدای اسلامك النه دينمزه هجوم ايچون برچوق وسيله لر ، برچوق سررشته لر ويرمش اولدی . شايد كتاب اللهك تفسيرنده بوكبی آثاره يور ويريلمه مش اولسه يدی اسلامك دشمنلری او كتاب كريمه هجوم ايچون هيچ بر آچيق قاپی ، هيچ بر ضعيف نقطه بوله مازلردی .

بونکله برابر موضوع بحث اولان احادیثك صحیح مرتبه‌سنه واردیغی فرض اولنسه بیله امور دنیاویه‌یی وقوانین طبیعیه‌یی ایضاح خصوصنده بونلره نصل استناد ایدیلیر و آیات قرآنیه بونلرله نصل تفسیر اولونیور ؟ اویله یا ! رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمز وظیفهٔ رسالتك نه اولدیغنی بزلره بیلدیرمشدر :

امام مسلمك (تأبیر النخل) بابنده موسی بن طلحه‌دن روایت ایتدیکی وجهله موسی بن طلحه باباسندن نقلاً دیور که : علیه الصلاة والسلام افندیمزله برابر کیدیوردق ، برجماعت کوردك که خرما آغاجلرینك تپه‌سنه چیقمشلردی . « بونلر نه یاپیورلر ؟ » دیه صوردی . « تلقیح ایدیورلر ، ارککی دیشیسی اوزرینه قویه‌رلر . بوصورتله آشیلانمش اولیور . » جوابنی ویردیلر . علیه الصلاة والسلام افندیمز « بونك برفائده ویره‌جکنی ظن ایتمیورم » بیوردیلر . جماعت افندمزك بو سوزینی طوتنجه تلقیحی براقدیلر . لکن افندمز جماعتك آشی‌یی ترك ایتدیکنی خبر آلنجه « اکر کندیلرینه منفعتی اولیورسه یاپسینلر ؛ بنمکی برظندن عبارتدر . بناءً علیه بنی ظنمدن طولایی مؤاخذه ایتمیکز . آنجق جناب حقدن اولاق اوزره سزه برشی سویلرسه‌م او سوزیمی طوتیکز . زیرا الله‌دن نقلاً سویلدیکم سوزده اصلا یالان سویله‌مم » بیوردیلر .

مسلمك دیکر بر روایتنه کوره علیه الصلاة والسلام افندیمز بیورمش که : « بن آنجاق انسانم . سزه دینکزه دائر برشی امر ایتدیکم زمان اونی طوتیکز ؛ کندی رأیمدن اولمق اوزره برشی امر ایدرسه‌م بیلیکز که بن بشردن باشقه برشی دکلم . »

ینه مسلمك دیکر بر روایتنه کوره شویله بیورمشلر : « سز دنیاکزه عائد اموری بندن دها ایی بیلیرسکز . »

شیخ عبدالعزیز چاویش

خطابه

ای مسلمانلر ! شمدیکی تهلکه‌یی برقاچ عصر در منقرض اولان بعض حکومات اسلامیه‌نك انقراضلرینه قیاس ایتمیکز . نعوذ بالله بو تهلکه بتون عالم اسلامك انقراضی تهلکه‌سیدر که ذاتاً اجانبك غایهٔ آمالی ده بودر . یالکز بزم یتشدیکمز شو قرق اللی سنه‌لك برزمانده اوتوز قرق قدر حکومات و اقوام اسلامیه سوندی کیتدی . صوك حکومت مستقلهٔ اسلام اولان قوجه عثمانلی شهنشاهلغی پارچه‌لاندی . آرناوودلر ، بوشناقلر ، عربلر تورکلردن تفریق ایدیلدی . هم ده ینه مسلمان قانی دوکدوره‌رك تفریق ایدیلدی . او تفرقه‌ده قالمادی ؛ وعد اولونان عرب حکومت مستقله‌سی پارلاق برخیالدن عبارت اولدیغی میدانه چیقدی . عراق سوریه‌دن ، سوریه تهامه‌دن آیرلدی . بتون مسلمانلر کعبه‌لرندن ، روضهٔ مطهره‌لرندن مهجور ایدیلدی . بوپارچه‌لر دخی ینه کندو دائره‌لرنده مستقل براقیلمادی . بررر اجنبی مستملکه‌لری حالنه قونیلدی . شیمدی او افتراق و استقلال سوداسنده بولنان بیچاره عرب قارداشلرمز حاکمیت عثمانیه‌یی ، او جامعهٔ اسلامیه‌یی ایشیق یاقوب آرایورلر . فقط هیهات ! . . .

ای اسلامك ازلی و ابدی حق ووصفی اولان استقلال اوغورنده قان دوکن آناطولی مسلمانلری ! شیمدی آنجق سز چالیشه‌بیلیورسکز . چالیشه بیلمك فرصتی شیمدی آنجق سزده‌در . دائره کوچولدکچه وظیفه آرتیور . اسکیدن برایسه شیمدی بیك درجه چالیشمق ایسته‌یور . تاکه العیاذ بالله نور اسلام تمامیله سونمه‌سون . بز چالیشیرسه‌ق الله‌ك عنایتی بزمله اوله‌جق ؛ یالکز آناطولی دکل ، بوتون عالم اسلام قورتوله‌جقدر .

ای ممالك سائره‌ده بولنان عموم مسلمانلر ! دوشونیکز ، دوشونیکز . بو فلاکتلری ، بو قیامتلری باشمزه قوپاران آیریلقلری ، بشقه‌لقلری براقیکز . هر بریکز برجورك ایپه ، عادی بر پولتیقه‌یه ، خسیس بر منفعته دکل ، هپکز بردن حبل متین اسلامه صاریلیکز . قورتولیکز . امین اولیکز که او حبل متین سزك جمله‌کزك آغرلغنی کوتورور ، جمله‌کزه بردن بر قوهٔ دافعه و قاهره احسان ایدر . ایچیکزده هیچ برصورتله آیریلق اولماسون . هپ بر وجود معنویك اعضاسی اولدیغکزی ایی تقدیر ایدیکز . کندیکزه آجیایورسه‌کز ملتکزه آجییکز . ملتکزه آجیایورسه‌کز دینکزه آجییکز .

ای رجال و وکلای ملت ! لطفاً شو خطابه‌لری سزده امعانله دیکلیکز . شیمدی‌یه قدر هر تجربه‌یی یاپدق ، هر مدنیتی ، هر هوسلندیککزی تقلید ایتدك . آکلادق که بزی غایهٔ هلاکه سوروکله‌مکدن ، هر خطوه‌مزده او هولناك چوقوره بر آدیم دها یاقلاشدیرمقدن باشقه بر استفاده‌مز اولمیور و اولمایه‌جقدر . آرتق انصاف ایده‌لم . هر مناسبله یورغانمزه کوره آیاغمزی اوزاده‌لم . هر معامله‌مزی احکام قرآنیه‌یه تطبیق ایده‌لم . بزه و کتاب جلیلمزه کوره مدنیت صحیحه‌مزی احیا ایده‌لم که اجانب دخی غبطه ایتسون . هیئت اجتماعیه‌مز اعتباریله اك زنکینلکی اختیار ایده‌لم . اوروپانك نفیس متاعلری یرینه بزم یاپدیغمز بزلری ، عبالری کیه‌لم . تاکه بزلی متاعلرمزده رواج و ترقی حاصل اولسون . تاکه پاره‌مزی اجانبه آشیرمایوب کندی دردمزك علاجنه ویره‌لم . او علاج که بزی اولومدن آنجق او قورتاره‌جقدر . مدافعهٔ مملکت حقیقی منابع واردات بولمقله برابر مصارفمزی تنزیلات ومعاشات سائره‌جه وارداتمزدن آز ایده‌لم . آرتان پاره‌مزی مدافعهٔ مملکته حصر ایده‌لم .

ای علمای کرام ! سزلر که بر نصح شرعینك بر سیف قهریدن دها مؤثر اولدیغی زمانلرك ناصح و عالملری اولان ابن مسعودلرك ، ابن عباسلرك ، امام اعظملرك ، ابو السعودلرك ، ابن کماللرك خلفلری اوله‌جقسکز ؛ حق سوزی سویلیکز

سزلری بر زمان استبداد ، بر زمان ارتجاع تهدیدلری الیقویدی ایسه شمدی نه مانع اولیور ؟ حالبوکه حقیقی وارث انبیا اولانلر بونلرك هیچ برندن قورقمازلر . رجا ایدەرم ، طاریلمایکز ، بنده برابر اولەرق اعتراف ایدەلم که حب دنیا ، حرص جاه وطول امل میانەمزده سائر مؤمنلردن دها زیاده حکمفرما اولیور . بو حاللرمز وظائف اصلیەمزی بزە اونوتدیردی . هله نشر علوم بتون بتون معطل اولدیکه بو بابده کیمسەیی بهانه ایتمیەلم . او اعاظم اسلافدن سزه موروث و منتقل اولان او نفائس علمیەیی سز کیمه دور ایدیورسکز ؟ کویلر وحتی قصبەلر ظلمت جهل ایله ضلالتده قالمقده ، ملل سائره مبشرلری هر درلو وسائلدن استفاده ایله اغوا واضلاللرینی ایلری کوتورمکده ایکن سزلر بو بابده بر آدیم آتدیکزمی ؟ عسکرلکك ، حفظ دین و وطنك فضائل مادیه ومعنویەسنه دائر قاچ رساله نشر ایتدیکز ؟ مجامع ناس وعسکریده قاچ موعظه ، قاچ خطابه ایراد ایتدیکز ؟ کیملری بو یوله ارشاد ایلدیکز ؟

ای صلحا ، ای عباد وزهاد ! ! انی آغلایکز . آغلایکزکه او آغلایشلریکز تکبیر وتذکریکزدن دها مؤثر اولەجقدر . فرض ایدەلم که سزلر حیاتکزی بر حضور وذوق معنوی ایله کچیردیکز . فقط سزك حیاتکزله برابر بو دین مبینك صونوب کیتمەسنه ، جامعلرك کلیسا اولمسنه ، منارەلرده چاك چالنمسنه او صاف قلبلریکز راضی اولیورمی ؟ ایستەیورمیسکزکه سزدن صوکره عالمده خالق ذو الجلالی توحید ایدەجك ، رسول ذیشانی تصدیق ایلیەجك بر فرد بولنماسون . یارب ارؤف ، سن اسیرکه . ای صوفی قارداشلر ! عموم طرق علیەنك اك بیوك پیر ودستکیرلری حضرت صدیق و حضرت علی (رضی الله عنهما) دکلمی ؟ مشار الیهمانك او قدر مجاهدتده ، او قدر غزوەلرده بالذات بولندقلرینی ، بتون واراقلرینی فدا ایتدکلرینی اونوتمادقمی ؟ اویله ایسه سزده استغنا کوسترمیکز ؛ بتون مسلمانلرله برابر مادةً نه یاپمق ایجاب ایدیورسه اوکارینه دوشیکز ، بر طرفدن ده بارکاه اقدس الهی‌یه صمیمی دعالریکزی ، نیازلریکزی ، بو ملت ایچون استغفارلریکزی اصعاد ایلیکز . . .

سیواس مبعوثی

مصطفی تقی

آناطولی شهیدلری

طاغ دیمز ، طاشدر دیمز چارپار ، نه جوشقوندر بو قان ؛
صانکه سیارانی قوغمش بر سمادر چاغلایان !
صورمق ایسترەدم أساطیرك کیدوب سرچشمه‌سنه ،
هیچ نصیب اولمشمیدر بر ملتك تاریخنه ،
بویله برقان ، بویله برجان ، بویله ایمان بویله شان ؟
آهنین طاغلرله صیزلار برکیکدر چاربیشان !
برکیکدر خشمی لکن یاپدیرملردن شدید ؛
بر شهیدك کوکسیدر ، لکن نه مدهش بر شهید :
قان صیزان روحنده واردر بر آلهو ماهیتی ؛
اوریەرن برفجره بکزر خردوخاش اولمش آتی ،
ایلرو استقبالی صارصار ، چالالنیر ، آیدینلانیر ؛
نمشی أك طوتلی بردستانه أك پارلاق سطر ؛
خونی تك بر نجم کبسودار یدر آفاقك ،
پارچالانمش جبهەسندن ، سینەسندن ، صرتك
حق استقلالی قان شکلنده فیشقیرمقده‌در !
کورسون انکار ایدنلر وارسه : قوت حقده‌در !
« توحید افکار »

مدحت جمال

فائدەلی نشریات

اقدام غزتەسنك اوروپاده بولونان باش محرری احمد جودت بك اورادن غزتەسنه کوندردیکی مقالەلرنده دائما مهم وشایان دقت معلومات ویریور ؛ دینی ، علمی ، اجتماعی موجب استفاده فقرەلر یازیور . اوروپانك مطبوعاتی ، مختلف نشریاتی ، سیاسی واجتماعی جریانلرینی تعقیب و کندی مطالعەلرینه ده علاوه ایدرك مسلمانلر ایچون بیلنمسی لازم اك چوق حقیقتلری انظار قارئینه وضع ایدیور . بزده بعض مهم فقرەلرینی عیناً نقل ایدیورز :

« اسلام » عنوانلی مهم بر أثرك انتشاری

جنورا دار الفنونی ارکان علمیەسندن ومستشرقیندن موسیو مونته (اسلام) عنوانی آلتنده بر أثر نشر ایلەمشدر . یوز آلتمش صحیفەدن مرکب اولان بو أثر ، اسلامك ماضیسی ، حالی و استقبالی حقنده ، هم شرقی ، هم غربی بر عالمك ، بر متخصصك محاکماتنی حاویدر . مؤلفی بر آوروپالی اولدیغی ایچون اهل اسلامی ، بر ضرب عالی ذهنیتیله ادعا که ایدك زمرهٔ اسلام حقنده ، آوروپالی فاضلانه بر صورتده تنویر ایتمشدر . بو کتابی بزم ایچون طالعەدەکی اهمیت ، اسلامیتك بر آوروپالی عالمك اوکندەکی کورونیشندەدر .

اسلامیتی آوروپاده موسیو (مونته) کبی کورنلر آزدر . آوروپا اهالیسنك بر قسمی اسلامیت حقنده ذاتاً حائز معلومات دکلدر . بر قسمی ایسه اهل صلیب محارباتنه تحریص ایچون دینی منبعلردن صادر

اولان عاید اولمقلغك حالا تأثیری آلتنده‌در. بو ایکی زمره‌نك ایکیسندن ده بزه دوستلق بکلمك نابجادر. مع التأسف آوروپا مطبوعاتی همان دائما، نادر استثنالردن صرف نظر، بو تأثیر آلتنده‌درلر. بزم حقمزده بیلیر بیلمز قلم اوینادیرلر، بزی بیلمش آکلامش کبی تنقید ایدرلر.

اسلامیت ایله خرستیانلغك آراسنی آچان و بو ایکی عالمی بر برینه دشمن ایدن ایشته مطبوعاتك بو کبی نشریاتیدر.

نه‌ده بوله‌یم بن موسیو (مونته) کبی اوروپالی ذهن صاحبی که کتابنه یازدیغی مقدمه‌ده شو سوزلری ایراد ایتمش اولسون. دییور که:

« اسلام اولا بر قوهٔ روحانیه و بوکا بناءً ثانیاً ده سیاسی، اجتماعی برنجی درجه‌ده بر قوت اوله‌رق تظاهر ایدیور. ماضیسنده و حال حاضرنده بو دینی تدقیق ایتمك جمعیت بشریه‌نك انتظام حرکاتنده علاقه‌دار اولان هر بیطرف ذهن ایچون ضروریدر. تاریخی، انکشافی، استقبالندن بحث ایتدیکمز نتایجی محتوی اوراق اوزره اسلامیته دائر بر اثرك نشری لزومنه قانعز. ویره‌جکمز ایضاحات ایله قارئینمزك کوزلرنده اسلامیتك، حقیقی بر منوریت ایله آشکار اولمسنی وارلغك بتون عظمت و قدرتنی ادراك ایدلمسنی تمنی ایدرز. »

بو سوزلری، آنجق اسلامیتی بحقٍ مدرك و بیطرف بر فاضلدن ایشیده‌بیلیرز. بوکا یاقین سوزلری نه سیاسیوندن، نه رهابیندن، نه‌ده ارباب مطبوعاتدن ایشیتمك ممکن اوله‌بیلیر. و بو سوزلرك مؤداسنی ایش باشنده بولونانلر، فکرلرینه یرلشدیره‌بیلمش اولسه‌لر ایدی، نیجه نیجه مشکل مسئله‌لر کندیلکندن حل اولونور، بیتردی.

مؤلف اسلامك تأسس و انکشافنی، امویه و عباسیه خلافتلرینی، عقائدی، فقهی، صوفیونی، علما و مشایخی، فنونی، ادبیاتی، صنایعی و موضوع بحث ایتدکدن صکره ایکنجی قسمده کچرك اسلامیتك یکرمنجی عصرده‌کی انتشارنی، آوروپالی حکومتلر اداره‌سنده‌کی مسلمانلر ایله مستقلاً یاشایان اسلام مملکتلرینك اهالیسنی، اسلامك تکاملنی ایضاح ایدیور. بر یرنده دییور که:

« اسلامك، بر دین اوله‌رق کندینی تماماً محافظه ایتمسی، هیچ کیرولمه‌مسی، هیچ صارصلمامسی، نوعما ال طوقونولمامش قالمسی قرآنك اسکیدن بری بخش ایتدیکی ایمان سایه‌سنده‌در. بو ایمان مسلمانلری عالم دیانتده بتون مستثنا بر شخصیت اوله‌رق محافظه ایتمشدر. »

بو اثرلرك بالذات بزم ایچون ده فائده‌سی بیوکدر. چونکه بز کندیمز، یاخود علمامز اسلامیتدن بحث ایدرکن زمان بودنك زمان حاضر قیمتنه کوره قیمت سیاسیه و اجتماعیه‌سنی کوزه چارپدیره‌میورلر. اوروپالی علمانك مؤلفاتنده ایسه بو جهتلر آپ آشکاره میدانه چیقیور. بزده بو یولده موضوعلر یازان مرحوم شهبندرزاده حلمی بك ایدی که وفاتی مملکت ایچون ضایعات عظیمه‌دندر.

* * *

معنویاتدن محروم کنجلر مملکت ایچون فلاکتدر

کچن بازار کونی جنورانك (ویقتوریاهول) دیوانخانه‌سنده مشهور (فرانق طوما) نك بر قونفرانسنده حاضر بولوندم. مسئله شمدیکی کنجلکك بر خیرلی استقبال وجوده کتیره‌بیلمه‌سی ایچون نه کبی بر تربیه اکتساب ایتمسی لازمکله‌جکی مسئله‌سی ایدی. قونفرانسجی، بر چوجق آنا رحمنه دوشدیکی آندن اعتباراً تربیه‌نك باشلامسی لازمکلدیکنی بیان ایتدی. مشیمه‌ده تکون ایدن بر رشیم و جنینك، طوغه‌رق بیوییوب کامل بر انسان اوله‌بیلمسی ایچون آناسنك دها حامل ایکن نه یولده حرکت ایتمسی لازمکله‌جکی معلوم اولان مسئله‌لردندر. بوکا دائر اولان بعض مقالاتی اوقودیغم زمان وطنمزك بر قاچ عصردنبری کچیرمکده اولدیغی دورلری، « مشکلات، فلاکت و هیجان دورلری » کوزومك اوکنه سریرمده افرادمزك نه‌دن شمدیکی کبی اولدیغنك سببلرینی استخراج ایدرم.

فرانق طوما، معارف ناظرلرینه خطاباً اویله بر باغیریش باغیردی که دیوانخانه چینلادی: « ای ناظرلر، مکتبلر یاپدق، دارالفنونلر تأسیس ایتدك دییه بوبورلنمیکز. شوا اوقودوب اوکرندیککز کنجلرك خواص معنویه‌لرینه باقکز. اکر بونی تأمین ایدمدیکز ایسه او مکتبلری تأسیس ایتمکله وطنه چوق فنالق ایتدیکز. بو خواصدن محروم اولان بیاکیجلر، بولوندقلری وطن ایچون آتیاً بر فلاکت اوله‌جقلردر » دیدی.

فرانق طوما، اهالی‌یه ینه بر مؤثر صدا ایله خطاب ایده‌رك: « بو کوکونکی کنجلکدن نه بکله‌مکه حقمز واردر. بونلر یالاندن بشقه بر شی ایشیتمیورلر. حتی بو محاربه اثناسنده سویلنن یالان هیچ بر دورده سویلنمش دکلدر. دیپلوماسی لسانی ایسه حقایقك خلافنی التزام ایله بتون دنیانك خواص معنویه‌سنی اخلال ایتدی » جمله‌لرینی اتیان ایتدی.

* * *

آوروپاده دینه رجوع حرکتلری

جمعیت اقوامه داخل اولان و حق اولمایان مملکتلرده بو جمعیته معاون اولمق اوزره عارفین صنفندن خصوصی هیئتلر تشکل ایتمشدی. بو هیئتلرك مرخصلری اخیراً جنوره‌ده اجتماع ایتدیلر. اجتماعه مطبوعات مندوبلری دخی سامعین صفتیله داخل اولدیلر. جنوه‌دن بیله مرخص اولان بو هیئتلر ایچنده مع التأسف بر هیئت اسلامیه یوقدی.

ایلك نطقی اسویچره‌نك رجال بارزه‌سندن و الیوم رئیس جمهور اولان موسیو (شولته‌س) اوقودی.

رئیس جمهورك نطقی بك چوق جهانك علاقه‌دار اولدیغی مسئله‌لردن صورت عمومیه‌ده بحث ایدلدی. موسیو (شولته‌س) ك عیناً ترجمه‌یه لایق اولان نطقنده‌کی بر جمله صورت مخصوصه‌ده جالب دقتدر. مشارالیه زمان حاضرك ایکی حالتندن بحث ایتدی که بری اخلاقده، دیکری ده اقتصادده دوشکونلکدر. بو ایکی حالت، هر مملکتده کورولیور، هر

عملكىق تأثيرى آلتنده براقيور . كنديسى طوپلامق ايسته‌ين بر ملت ، بر مملكت بوايكى خسته‌لغك چاره‌سنى بولمغه چاليشمالىدر ، اكر كنديسنى سقوطدن محافظه ايتمك ايستر ايسه . . . فقط موسيو (شولتس) ك قولنجه بونلره قارشى چاره‌لر چابوق بولونه‌جق دكلدر . ايچنده بولنديغمز بوايكى حالت ايچه زمانلر دوام ايده‌جكدر . مثلا چاره آرامقده ايچه يوروله‌جقلردر .

ديمك كه هر ملت اول امرده قواى معنويه‌يه پك زياده اهميت ويرمك لازم كليور . آنك ايچون شمدى آوروپاده ديانته پك زياده اعتنا ايديليور . دين خصوصنده مبالاتسز اولان يرلرده بيله دينك اعانه‌سنه مراجعت ايديليور . مأمورين روحانيه ، حكومتلر ديانتدن فيض آلمغه وايشلرى معتقد آدملر اللرنده بولونديرمغه غيرت ايديورلر . مبعوثان مجلسلرنده بيله حسيات دينيه صاحبى اولان فرقه‌لر حاكم وآمر اولويورلر . حقيقة اجتماعى مرضه قارشى ديندن بشقه مؤثر بولونه‌ميور . بر زمانلر آوروپا آفاقنه يايلمش ومع التأسف سرپنتيسى بزه قدر كلمش اولان ديانت مبالاتسزلغنى ازاله ايتمك آوروپاجه آرتق بر وظيفه حكمنه كيرمشدر .

*
* *

قدس شريفده متفسخ غرب مدنيتنك رذالتلرى

جمعيت اقوامه شمدى يكى بر مسئله ده كليوركه اوده باباليق مقامنك دلالتيله ، قدس شريفى اخلاق فاضله‌يه مغاير اولان احداثاتدن وقايه ايتمكدر . قدس يانـنده قهوه‌لر ، سينه‌مالر وسائر اكلنجه يرلرى احداث ايدلمسى باباليق مقامنك پك كوجنه كيتمشدر . اكابر خرستيانيه قدس شريفك اسكى قدسيتنى يعنى ادارۀ عثمانيه زماننده‌كى حيات وهيئت دينيه‌سنى محافظه ايتمك طرفداريدرلر . فى الواقع خلافت عثمانيه نظرنده قدسده محال مقدسه‌دن بر حرم مبارك عد ايدلديكى ايچون اوراده اخلاق عموميه‌يه طوقنور احداثاته مساعده ايدلمزدى . عالم خرستيانيه‌ده حكومت عثمانيه‌نك وضع ايتديكى شكل ادارده‌دن پك ممنون ايديلر . قمامه كليساسنده مشهد عيسا زيارتنى دخى عثمانلى حكومتى سالم بر قاعده‌يه ربط ايتمش وبونك ايچون قتوليكلره ، اورتودوقسلره ، ارمنيلره مخصوص زيارت ساعتلرى تعيين ايتمش ايدى و بر مذهبك ديكرينه تجاوزينه ميدان براقماق اوزره ده عساكر عثمانيه طرفندن محافظلق وظيفه‌سى ايفا اولونوردى .

بسمارق بر كره ديمشكه : « اكر ممالك عثمانيه بر كون تقسيمه اوغرايه‌جق اولورسه هر حالده اك صوك كيده‌جك بر فلسطيندر . اوراىى عثمانليلر كبى بيطرفانه محافظه ايده‌جك بر اداره پك كوچ تأسس ايده‌بيلير . »

باقه‌لم جمعيت اقوام بو مسئله‌يى نصل حل وحسم ايده‌جك .

§ قدس مسلمان اهاليسنك ، نافعى محافظه‌يه چاليشمق اوزره جوراپه اخيراً بر ذات كلدى . بو ذات بوراده بر اوطه آچهرق اقتضا ايدن تشبثاتك اجراسنه غيرت ايده‌جكدر . بن او اهالى‌يه آفرين ديدم . زيرا بزى علاقه‌دار ايدن ، موجوديت سياسيه‌منزله اوبنايان بونجه مسائل مهمه ايله اشتغال ايتمك اوزره مملكتمزك ارباب اقتدارى طرفندن بوراده بويله بر اوطه اچيلمق زحمتى اختيار ايدلمدى . هر ملتك بوراده بويله (بورو) لرى واردر . ياكاش بر شيئك نشرينى كوردكلرى كبى غزته‌لر ايله همان تكذيبه موفق اولورلر .

*
* *

معارف مضر ومستهلك اولمقدن قورتارملى

مكتب سلطانيلر ايله اشتغال ايتديكنى كوريورم . كنديمه صوريورم : بو مكتبلردن چيقانلر نه اولاجقلردر ؟ بونلرك طرز تحصيللرندن كرك كنديلرى ، كرك مملكت نه وجهله استفاده ايده‌جكدر ؟ بكا اوزقدن اويله كليوركه بز زمان حاضرك وبالخاصه اوزاق يافين استقبالك مقتضياتنى لايقيله تعيين ايده‌ميورز .

توركلر دها كوچك ياشـده ايكن تجارى وصناعى مسلكلره سلوك ايدوبده بر عملى بيلكى‌يه صاحب اولماملر . توركلرى بو وضعيتدن قورتارمق حكومتك بورجى اولديغى قدر ، كنديلرينكده بورجيدر . اولا حكومت الى شقاقه طايوب مملكتنه نه كبى آدملر ونه كبى تحصيل ومكتبلر لازمدر ديه دوشونمه‌ليدر . حكومتك بو آنه قدر ايتديكى تجربه‌لر واردر . او ، تأسيس ايتديكى مكتبلرله بو مملكته مأمور يتيشديره‌بيلدى ، تورك عنصرينى بحق استقلاله نائل ايده‌جك شيلر وجوده كتيره‌مدى . مله اوفاق تفك اصناف وارباب صنايعى هيچ يتيشديره‌مدى . شاعرلر يتشدى ، يازيجيلر چوغالدى . پوليتيقه‌جيلر قارنجه كبى قايناندى ، اجتماعيات منقدلرى پيدا اولدى . فقط نه كنديلرينه ، نه ملته ، وجودى لازم اولان اقتصادى ، زراعى ، صناعى ، تجارى مسلكلر صاحبندن بر فرقه‌جق پيدا اوله‌مدى . بونده‌كى قباحت ، يتشديره‌مه‌ده‌در . بو يتشديرمه‌يى تأمين ايده‌جكلرك هيچ برنده حيات عمليه حقنده بر فكر اولماديغندن نه ياپديلرسه ، نه قدر چاليشديلرسه هپ مأمور ذهنيتيله ياپديلر . طوغريسى بشقه درلوده ياپه‌مازلردى .

آنجق انسان مأموريتده يتشمش اولسه بيله آرتق زمان حاضرك ايجاباتنى تقدير ايده‌بيلير . كوريلن كويه قلاغوز ايستمز .

معارفك بو كون اك زياده دوشونه‌جكى مسئله كنجلرى اقتصادى مسلكلره سلوك ايتديره‌جك مؤسسه‌لردر . Prolétariat intellectuel دنيان دوشكون وبوقسز عالملر زمره‌سى قدر بر مملكت ايچون بيوك فلاكت يوقدر . بونلر دار الفنونلرده اوقويان وفقط بر مرتبه‌يه ايره-

معين انسانلردركه برياندن الارندن برايش كلمز ، ديكر ياندن ده اصحاب ثروتدن اولانلر تفاخرله كوچوك قازانجلره تنزل ايتمزلر . هيئت اجتماعيه‌نك دشمنى كسيلرلر ، مملكتك آلتنى اوسته كتيرمك بونلر ايچون بر ذوق انتقامدر . آنك ايچون دها كوچكدن كنجلكى بر مشغوليت اقتصاديه صاحبى ايده‌جك وجه ايله يتشديرمك لازمدر . توركيا ايچون بوندن بشقه چارهٔ سلامت يوقدر .

تربيه‌نك نوعى ايى انتخاب اولونورسه بو سايه‌ده اقتصاديات‌ده مستفيد اولور . مثلا حفظ صحت قواعدينى ايى اوكره‌نلر ايچون طبيب وعلاج نادراً لازم اولور . بناءً عليه طبيبى چوغالته‌جق يرده حفظ صحت قواعدينى تعميم ايتمك اقتضا ايدر . وقتيله اصحاب كرام نزدينه كلن بر طبيبك تداوى ايده‌جك كيمسه بوله‌ميه‌رق عودت ايتديكى معلومدر ، چونكه اوزمانلر هركس احكام دينيه‌يه متمسك اولديغندن حياتلرى تخريباتدن مصون قاليردى .

بورادن اوقويوب ايشيديرمكه ملتك بيوك ايشلرنده عملى مسلكلرده تفرد ايتمش اولانلر قولاغى ترجيح اولونيور . آلمانياده بوكا باشلاديلر . پوليتيقه‌جيلردن هر مملكت بيقدى اوصاندى ، آزسويله‌ين ، چوق بيلن ماليون ، اقتصاديون ، تجار ، اصحاب صنعت كبى آدملرك رأيلرينه مراجعت ترجيح اولنيور . استقبالده مملكت اداره‌سنه مأمورلر دكل ، ايشته بوكبى آدملر قاريشه‌جقلردر .

* * *

اسلاميت وبولشويزم

توركيا ، بولشويزمه‌دائر بعض مطالعات سردينه احتياج كورمكده‌يم . بو شكل بزم نه املمزه ، نه منفعتمزه موافق اولماديغى كبى موجوديت ماديه ومعنويه‌مزه ده الويرشلى دكلدر .

توركلر بولشويزمى بر مؤسسهٔ اجتماعيه اوله‌رق قبوله مستعد دكلدردر . توركيا روسيه‌يه بكزه‌مديكى قدر آوروپايه‌ده بكزه‌مز . آوروپاده مرعى بعض شيلر واردركه بونلرك توركيايه تطبيقى قابل اوله‌ماز . كذلك روسيه‌ده يرلشمش بر طاقم احوال وشرائط اجتماعيه واردركه توركياده خلقك نظر التفاتنى جلب ايده‌مز .

توركلرك ديانتى بولشويكلكه مساعد دكلدر . ديانت اسلاميه‌نك اساسلرنى بولشويزم اساسلريله تأليف ايتمك ممكن اوله‌ماز .

اعتيادى ودينى احوالدن قطع نظر بزم ايچون بولشويزمه كچمكه بر لزومده يوقدر . مملكتمزده بولشويزمى ايجاب ايده‌جك بر حيات جارى دكلدر . بزده خلقك شكايتنى موجب اولان شيلر ، تدابير اداريه‌يى حكومتلريمزك كاهى حقيها اتخاذ ايتمه‌مسندن ، ايده‌مه‌مسندن نشأت ايتمشدر .

مشروطيته خلقك ابتدالرى عموماً مفتونيتى ، ادارى نقيصه‌لرك اصلاح ايديله‌جكنه امنيت وقناعت ايتمسندن ايلرى كلمش ايدى مشروطيت اساسلرينك تطبيقنه لياقت كوستره‌مسندن طولايى خلق بالآخره مشروطيتدنده صوغدى . بو ، انكارى غير قابل اولان حقيقتلردندر .

* * *

كليسالرك سوسياليستلكه قارشى حركتلرى

سوسياليستلر ، دين و مذهبى كندى عليهلرنده فعال بر قوت عد ايتدكلرى ايچون كليسانك ايشه قاريشماسنى اصلا ايسته‌مزلر . سوسياليزم ايله دين ايكيسى بر يرده يوروه‌مز . هله سوسياليزمك منتهاسى اولان قومونيزم وبولشويزم دينك خصم جانيدرلر .

اخيراً اسوجره‌ده دخى بالخاصه قتوليك كليسالرى ، سوسياليستلكه قارشى جدى بر صورتده حركت ايتمكه باشلاديلر . كليسانك بوخصوصده‌كى مساعيسى پك بيوكدر . اك بيوك كليسا اركانى سوسياليستلكه قارشى اجراى مواعظ ايديورلر .

آلمانياده ده بونى كوريورز . آلمانياده سوسياليزم پك ايلرى كيتمش ايدى . حتى بعض كتابلرده اوقودقكه آلمانيانك مغلوبيتنه سبب سوسياليستلر اولمش ايمش . بناءً عليه آلمانياده دخى سوسياليستلكك اوكنه كچمك ايچون قتوليك كليساسى پك بيوك غيرت صرف ايديور . موسويلرك اجرا ايتدكلرى نفوذ وفعاليته‌ده كليسا قارشى كلمك قصدنده‌در . موسويلر ماصونلغى ، سوسياليزمى ، مطبوعاتى ، مؤسسات ماليه‌يى ، صنايعى مهم بر درجه‌ده الله كچيردكلرندن وبوكون موسويلرك تحت تأثيرنده اولميان بر مملكت همان يوق كبيدر . ايشته اوروپاده قتوليك كليساسى موسوى نفوذينكده اوكنه كچمك ايستيور .

حاصل كلام يكى حياته كيرن مملكتلرك بيلرك ويا بيلميه‌رك تابع اولدقلرى نفوذى كليسا آمدبله پك زياده اوغراشيور .

* * *

« رەفەراندوم رأى عام »

معلوم اولديغى اوزره بو اصول بر قانونك وضعنده اهالينك رأينه مراجعت ايتمكدر . قانون بالطبع اولجه مجلس مبعوثاندن كچه‌جك . فقط بونكله اكتفا اولونميه‌جق ، اهاليدن مجلس مبعوثانك رأينده اولوب اولماديغى صوريله‌جقدر .

هر يرده اولورسه اولسون مجلس مبعوثان تشكيلله برايش بيتمش اولماز . اول امرده حكومتلر ، فصل ايسترلر ايسه مبعوثانى اكثريا اوجه‌يله انتخاب ايتديريورلر . ذاتاً اكثريا كيم چوق پاره صرف ايدر ايسه وبولنى بيلير ايسه اوكنديى تعيين ايتديرير . ايشك حقيقتى بودر . ثانياً مجلس مبعوثانده طوپلانانلر ايچنده ارباب اختصاص آزدر . بونلر هيچ اكلامادقلرى ايشلر حقنده رأى ويرمكه مجبور اولورلر . هله اختصاص خارجنده ناظرلق موقعنه چيقانلرك حال ووضعيتى پك

کورلنجدر . بوکبی انسانلرك ایشه قاریشماسنده برفائدهٔ جدیه حاصل اولهمادیغی ایچون اصول انتخابیه‌یه اوته‌دن بری پك زیاده اعتراض اولنیور. برمجلس مبعوثانك وضع ایتدیکی قانونلرك هپسی، اهالینك آرزوسنه توافق ایتمش اولمالیدر . بومجلسلر بعضاً خلقك اعتبارینه ، اخلاقنه ، آرزوسنه موافق کلمه‌جك شیلری قانون دیه چیقاریبورلر . بناءً علیه برطاقم محاذیرینه مبنی اسویچره ملق لدوی الحاجه رأی عامه مراجعت اصولی دیمك اولان رەفەراندوم اصولنی قبول ایتمشدر .

دینی وحدتلر

« مهم برحرکت دینیه » مصاحبه‌مزده دینك حیات عمومیه اوزرنده نفوذینی تقویه و ترصین ایچون غرب علما و متفکرلرینك اول بأول «کتاب مقدس»ی تصفیه ایله مشغول اولدقلرینی و بوصورتله کرك عوام ناس ، کرك تلقیات عصریه ایله مشبوع منورلری مؤسسات و تعالیم دینیه‌یه ربط ایتمك یوللری بولدقلرینی ایضاح ایتمشدك . بومهم حرکت دینیه‌نك استهداف ایتدیکی غایه‌لردن بر دیکری‌ده اختلاف مذاهب طولاییسیله اجزاسی یکدیکرندن آیریلان، پارچه‌لانان وحدت دینیه‌یی تأسیس ایتمك، کرهٔ ارضك هر طرفنده‌کی مؤسسات خرستیانیه‌یی توحید ایتمکدر . (تایمس) غزته‌سنك محرر دینیسی بو جهتی آتیده‌کی سوزلرله ایضاح ایدییور :

« دینك قوهٔ حاتیه‌سنی تنقیص ایدن سببلردن بری کلیسانك وحدتی مسئله‌سنه دائر وقوع بولان مناقشاده منده‌جدر. (لامبەت) قونغره‌سنك پسقوپوسلره تقدیم اولونان بیاننامه‌سنده دنیلیورکه : « حضرت مسیحه ایمان ایتمکده بزه اشتراك ایدنلری، ثالوث مقدسی نامنه واقیز ایدیلانلری، بز جهانشمول کلیسانك اعضاسندن عد ایتمکده‌یز . » کلیسانك بو صورتله تلقی اولونماسی خرستیانلق تاریخنده یکی برشیدر . رجال دینیه بو مسئله‌نك ، اهمیتنه لاقید قالامازلر . بو تلقی ، بر کلیسانك بشقه کلیسالره منسوب خرستیانلره قارشی یکی بر خط حرکت تعقیب ایتمه‌سنی مقتضیدر . بناءً علیه خرستیان قرده‌شلکی ندر ؟ شرائطی نه‌در ؟ بونلر تدقیق اولونمالی وبوتون بو خصوصاتك تدقیقنده یکانه رهبرمز حضرت مسیح اولمالیدر . »

« کتاب مقدس » ك عصر حاضر خرستیانلری ایچون مؤثر بر مرشد اولابیلمه‌سی ایچون صرف اولونان فعالیتلرك بر یوزنده‌کی بوتون خرستیانلرك دینی اتحادینی انتاج ایتمسی قطعیاً مستبعد دکلدر . چونکه مختلف مؤسسات دینیه برطاقم اسکی تلقی و اعتقاداته اتباع ایتمکده اظهار تعصب ایتدیکده کلیسا تشکیلاتندن دها مؤثر، دها جامع تشکیلاتك بو وظیفه‌یی ایفا ایتمه‌سنه مانع اولمادیغنی کورمکده‌یز . « کنجلر جمعیت خرستیانیه»سی بونك بر دلیلیدر. بو کون بو جمعیت جهانشمول تشکیلاتی حائزدر . مذهب وملیت اختلافنی نظر دقته آلمقسزین بو جمعیت بوتون خرستیانلری طوپلایور. اون طقوزنجی عصرك أواسطنده تشکل ایدن بو جمعیتك بو کون چار اقطار جهانده میلیونلره بالغ اعضاسی ، ملیارلره بالغ سرمایه‌سی واردر . بو جمعیت حقنده درسعادتده‌کی مرکزینك ویردیکی معلوماته نظراً اونك اوروپاده (۶۲۰۲) شعبه‌سی (۵۰۸,۰۴۳) اعضاسی ، شمالی آمریقاده (۲۰۸۳) شعبه‌سی (۷۴۱,۶۲۶) اعضاسی، آسیاده (۴۴۷) شعبه‌سی (۶۰,۲۱۹) اعضاسی ، جنوبی آمریقاده (۱۳) شعبه‌سی ، (۷۰۹۹) اعضاسی ، آفریقاده (۳۲) شعبه‌سی ، (۲۵۲۵) اعضاسی، آوستralیاده (۲۱) شعبه‌سی (۱۱,۰۲۱) اعضاسی واردر . بوتون بو شعبه‌لرك مجموعی (۸۷۹۷) ؛ اعضانك مجموعی (۱,۳۳۰,۵۳۲) وسرمایه‌سی (۱۳۰,۵۴۰,۰۴۹) دولاردر .

کچنلرده هندستانده برمأموریت رسمیه‌یی ایفا ایدرك لوندره‌یه عودت ایدن انکلتره قرالنك عمجه‌سی (دوق دو قونوت) کنجلر جمعیت خرستیانیه‌سنك هر یرده نظر دقته چارپان بر نفوذی حائز اولدیغنی کمال تقدیر ایله ذکر ایدییوردی . بین الملل برجمعیت اولدیغنی اعلان ایدن بو جمعیت خرستیانیه اعضاسی میانه یالکز خرستیانلری قبول ایتمکله قالمیه‌رق هر هانسکی دینه منسوب انسانلری‌ده قبول ایدییور واونلری بلع وتمثیل ایتمکده خالی قالمایور . کنجلر جمعیت خرستیانیه‌سنك ماهیت وغایه‌سنی ایضاح ایتمك اوزره قبول ایتدیکی « مثلث » (تایمس) محررینك یوقاریده‌کی فقره‌سنده کچن « ثالوث مقدس » قارده‌شلکنك رمزندن بشقه برشی اولماسه کرکدر .

ایشته بوصورتله عنعنه‌پرست کلیسالرك برلشمك خصوصنده کوستردکلری ملحوظ اولان عناد وتعصب برطرف ایدلمکله برابر ادیان سائره ایله متدین ملتلرده حلول ایتمك ، کنجلرندن برقسمنی تمثیل ایلك ، ادیان سائره‌نك تأسیس ایتدیکی روابط وحدتی اریتمك ونهایت هر فائقیت وحاکمیتی خرستیانلغه بخش ایدن جهانشمول بر « جمعیت خرستیانیه » وجوده کتیرمك کبی غایه‌لرك تحقق یولنده مهم آدیملر آتیلیور ! . . .

ظن ایدرزکه کتاب مقدسك تصفیه وتصحیحی نامنه قیام ایدن وبویله مهم تشکیلات ایله اهمیتی احساس ایدن حرکت دینیه‌نك غایه‌لری حقنده قارئلرمزجه برفکر حاصل اولمشدر . عجبا بز بوکا قارشی لاقید قاله‌بیلیرمی‌یز ؟ بالعکس خرستیانلق عالمنك بوحرکت دینیه‌سی بزی زیاده‌سیله علاقه‌دار ایدر . بوکره ، بوندن مقدمه‌ده ایضاح ایتدیکمز وجهله ، بزم دینمز ، قرآن کریمدن مقدم طرف الهیدن کوندریلن انبیای عظام ایله اونلره وحی اولونان کتب سماویه‌یی حق طانیمقله بوتون ادیان آره‌سنده براساس ائتلاف وضع ایتمشدر . مسلمانلق بو

حقيقتى تلقين ايتمكله قالميه‌رق پيغمبرلرك ارسالندن صوكره كچن اوزون مدت ظرفنده اديان سابقه‌يه كيرن خطالرى تصحيح ايتمك، طوغرى‌يى اكريدن تفريق ايتمك، بو جمعيت بشريه‌نك شرائط مخصوصه‌يه تابع اولماسندن، ياخود انكشافاتنك ادوار ابتدائيه‌سنده بولونماسندن طولايى اوزمان تلقين اولونه‌مايان حقيقتلرى تلقين ايتمك وبونلرك هپسندن دها مهم اولمق اوزره انسانلرك ارشادى ايچون طرف الهيدن هر هانكى امته كوندريلان حقايقك كافه‌سنى بر كتاب مبينده طوپلامق، نهايت هردم مترقى بشريتك بوتون احتياجات اخلاقيه و روحيه‌سنى تطمين ايتمك كبى وظائف عاليه‌يى‌ده ايفا ايتمشدر.

ديمك كه بو كون كتاب مقدسى تعديل، تصفيه و تصحيح ايتمك، انسانيتك ارشاد دينى تكفل ايتمك خصوصنده اسلام دينك رهبرلكى ناقابل انكاردر. كتاب مقدسك مصححى، انسانيتك مرشد حقيقيسى قرآن كريمدر. بناءً عليه بزم بويله بر حركت دينيه‌يه قارشى لاقيد طورمامزه امكان يوقدر. حقائق قرآنيه‌يى اعلان ايدرك بو فعاليته اشتراك ايتمكلكمز اويله بر وجيبه‌دركه اهمال ايتديكمز تقديرده معاذالله، دينمزه، ملتمزه قارشى بويوك بر خيانتى ارتكاب ايتمش اولورز.

«ثاروث مقدس» قرده‌شلكى شيمدى‌يه قدر خرستيانلق تاريخنك كورمه‌ديكى بر شكلده تأسيس ايچون اك واسع مقياسده ابذال مساعى اولونيوركن اسلام اخوتنك ترصيفنده، اسلام مؤسساتنك متحداً ابراز فعاليت ايتمامسنه چاليشمامق پك وخيم نتيجه‌لرك تحققنه سائق اولور. بالخصوص اسلام اخوتى صنف فرقلرينى الغا ايدن انسانلغى بر عائلهٔ واحده طانيان بر جمعيتك افرادى هانكى صنفه، هانكى مسلكه سالك اولورسه اولسون هپسنه عينى حقوق متساويه‌يى بخش ايدن وجانلى بر قوت اولارق ياشايان بر اخوتدر. بزم عنعنه‌مز اختلاف عنعنه‌سى دكل، اخوت عنعنه‌سيدر. يكيدن تشكيل و تأسيسه دكل، يالكز چاليشمغه محتاجز! غايهٔ اخوتمز، اديان سائره‌يى تنوير ايتمك، حقيقت وانسانيته رهبر اولمقدن بشقه بر شى دكلدر!

«آقشام» عمر رضا

سبيل الرشاد

بو مقاله‌يه محترم قارئلرمزك فوق العاده نظر دقتلرينى جلب ايدييورز. مسئله غايت مهمدر. حرب عموميدن صوكرا اوروپاده، آمريقاده‌كى حركتلر دها زياده اهميت كسب ايتدى. اسلام عالمنك دماغى اولان دولت عثمانيه‌نك مغلوبيتى بوتون خرستيانلق عالمنده مهم تأثيرلر حصوله كتيردى؛ بالخاصه نصرانيتى نشره چاليشان مختلف خرستيان جمعيتلرينى يكى يكى خوليالره دوشوردى. مسلمانلغك دماغى پارچه‌لانيور ديه بر طرفدن مسلح صليب اردولرى، ديكر طرفدن سياه پاپاس اردولرى نور اسلامى بوسبتون سوندورمك ايچون آقين ايتديلر. مسلمانلر مادى، معنوى پك مدهش بر هجوم قارشيسنده قالديلر. خرستيانلق عالمنك اسلامه قارشى بو قدر مدهش صوالق هيچ كورولمه‌مشدر. بو كون مسلمانلرى ومسلمانلغى امحا ايچون چاليشان يالكز جبهه‌لرده‌كى مسلح اردولر دكلدر. بوتون دولتلرك رجال سياسيه‌سى، بوتون مذاهب خرستيانيه‌نك رهابينى، بوتون خرستيان جمعيتلرينك اعضالرى هر درلو واسطه‌لره مراجعت ايدرك بنيهٔ اسلامى رخنه‌دار ايتمك ايچون متصل هجوم ايدوب طوربيورلر. بو هجومه‌لرك اك مدهشى واك مهلكى شبهه‌يوق كه معنوى اولانلريدر. چونكه معنويات بر كره صارصيلديمى آرتق قواى ماديه‌نك هيچ حكمى، تأثيرى قالماز. افراد نه قدر چوق اولورسه اولسون صمان چوپلرندن فضله قيمتى اولماز. ملتلرى ياشادان، اونلرى جدال حياتده محكوميت ذاتلرينه دوشمكدن وقايه ايدن آنجق معنوياتدر. معنوى تملرى صاغلام اولان، فساددن مصون قالان ملتلر ايچون مغلوبيت يوقدر. اونك ايچوندركه دشمنلر بر طرفدن اسلامك قواى ماديه‌سنى امحا ايچون اردولرله حركت ايدركن ديكر طرفدن ده اسلامك قواى معنويه‌سنى صارصمق ايچون انسانيت دسته يورونه‌رك روح اسلامه صالديروب طوربيورلر.

پك اعلا كوروليوركه بو كون دشمنلر اسلامه قارشى ايكى جبهه تأسيس ايتمشلردر: برى علنى، ديكرى مخفى. برنجيسى كورولديكى ايچون اوكا مدافعه دها قولايدر. فقط ايكنجيسى هيچ حس اولونمقسزين، فرقنه واريلمقسزين سيال بر زهر كبى وجود اسلامى قاپلامقده اولديغندن آكا مقاومت دها كوچدر. بناءً عليه بو خصوصده اونسبتده عزم ومتانت آرتيرمق ايجاب ايدر.

مديونلرك اوته‌دن برى اسلامى ييقمق ايچون مملكتمزده ايقاع ايتدكلرى فعاللر معلومدر. بالخاصه اطفال مسلمينى زهرلمك خصوصنده اجنبى مكتبلرينك ناقابل انكار پك بويوك مضرتلرى اولمشدر. كندى ديارمزده كوزلرمزك اوكنده شعائر اسلاميه‌نك ييقلوب كيتديكنى كورن بزلر ايچون بونه بويوك فلاكتدر، نه أليم مصيبتدر! كوزلرمزه عمامى طارى اولمش؟ قلبلرمزى ظلمتمى استيلا ايتمش؟ دشمنلر اسلامى علندن ييقمق ايچون مدهش فعاليتلرده بولونوركن بزم غفلت وجهالت اويقولرنده رؤيالر كورمه‌مز مسلمانلغه قارشى نه بويوك اهانتدر! يازيقلر اولسون كه مسلمانلر دنيانك اك كوزل مملكتلرنه، انسانيتك اك عالى دينه صاحب اولدقلرى حالده جهالتدن، غفلتدن، ذلتدن، مسكنتدن، محكوميتدن بر درلو ياقه‌لرينى صيروب ده حركته، فعاليته كله‌ميورلر. بو كون آرتيق اويونه‌جق زمان دكلدر؛ عالم كيجه‌يى كوندوزه قاتمش چاليشيور. ذلت چوقورلرنده ايكله‌يه‌جك زمان دكلدر؛ انسانلر كوكلره يوكسه‌لمش اوچيور. باطله قارشى بويون اكه‌جك زمان دكلدر؛ قرآنك كوزلر قاماشديران نورى يكيدن

طلوعه باشلایور . اویانیکز ، ای بویوك دینك كوچوك صاحبلری ! مسلمانلری عزته ، شهامته دعوت ایدن آیات الٰهیه هر کون یکیدن نازل اولیور . آفاق اسلامی احاطه ایدن ظلمت بولوطلرینی بوسبوتون ازاله ایده‌جك ، طوغمق اوزره بولونان مسلمانلق کونشنك اوكندن بوتون موانعی قالدیره‌جق آنجق سزك عزمكز ، سزك ثبات وغیرتکزدر . اسلام ایچون یأس وفتور یوقدر . اسلام ایچون ذلت ومحکومیت یوقدر . مسلمانلر ، کندیلرینی احاطه ایتمك ایسته‌ین مهالك نه قدر بویوك اولورسه اولسون اصلا بیلمازلر . دشمنلرك هر نوع هجوملرینه عینیله مقابله‌دن کری طورمازلر . دشمنك مادی هجوملرینه قوای مادیه ایله ، معنوی هجوملرینده قوای معنویه مقابله ایدرلر . صوك سیستم سلاحلرله مسلح صلیب اردوسنه قارشی عینی اسلحه ایله مجهز بر اردوی اسلام تشکیل ایدن مسلمانلر عین حقله میسیونر اردولرینه قارشی ده عینی سلاحلرله مجهز معنوی بر اردو تأسیسنه قادردر . نصاری « کنج خرستیانلر جمعیتی » دینیه عالم شمول بر جمعیت وجوده کتیردیلر . بزده بوکا مقابل ؛ بر

کنج مسلمانلر جمعیتی

تشکیل ایده‌بیلیرز . وبو سایه‌ده بیقمق ایسته‌دکلری بنیهٔ اسلامی دها زیاده تحکیم و ترصین ایدرز . آرتیق بو کون طوره‌جق زمان دکلدر . زمانك سلاحلریله مجهز اولمق مسلمانلر ایچون اك بویوك فریضه‌در .

بو کون ملتلرك بقای موجودیتلرینی محافظه ومدافعه وظیفه‌سنی یالکز عسکری اردولرك اوموزلرینه یوکله‌مك طوغرو دکلدر ، انصافسزلقدر ؛ اونکله برابر ملتك بوتون افرادی بر دقیقه حرکت وفعالیتدن کری طورمالی ؛ ملتك حیات اجتماعیه‌سنی انحلالدن محافظه ایتمك ، اقتصادیاتی ، اخلاقیاتنی ، عرفانی یوکسلتمك ایچون متمادیاً چالیشمقده قصور کوسترمه‌ملیدر .

بو کون مطبوعات ، تشکیلات ، مکاتب اسلامی یوکسلته‌جك اك مهم واسطه‌لردر . بونلرك هر هانکی برینی اهمال ایدن مسلمان هیئت اجتماعیه‌سی ایچون حق بقا یوقدر . مسلمانلر مادی ، معنوی اك قیمتلی علملری تحصیل ایتملی ، اك یوکسك عرفان صاحبی اولملی . صوکره جهانك احوالنده سیر و ترقیسندن ، عالمده هر کون سرزدهٔ ظهور اولان حادثاتدن بیکانه قالمامالی . صوکره‌ده شونی بیلملی که بو کون منفرد مساعینك هیچ قیمتی قالمامشدر . هر شی انجق جماعتله ، جمعیتله ، تشکیلاتله اولمقده‌در . فردی حرکتلر یرینه بو کون اجتماعی حرکتلر قائم اولمشدر . بلکه بر زمانلر فردی چالیشمه‌لرله موجودیت ملیه و شعائر دینیه‌یی محافظه ومدافعه قابلدی . فقط بو کون مطلقا چالیشان قوللری ، دوشونن قفالری برلشدیره‌رك عن جماعة چالیشمق ضرورت حالنه کیرمشدر .

بو کون آرتیق پولتیقه ایله اوغراشه‌جق ، سیاسی دیدی قودیلرله وقت کچیره‌جك ، فرقه‌جیلقلرله تشتته دوشه‌جك زمانده دکلز . سیاسی رجال عائده‌سنه براقه‌رق ملت رهبرلرینك دها زیاده وظائف اجتماعیه ایله اشتغال ایتمسی اقتضا ایدر . خلقی جهل وغفلتدن قورتارمق ؛ آکادینی دنیاسنی ، دوستنی دشمننی اوکرتمك ؛ رذائلدن آلیقویه‌رق فضائله سوق ایتمك ؛ کرك بو عالمده ، کرك اوته‌کی عالمده سعادتنی تأمین ایده‌جك یوللری کوسترمك ؛ حاصلی مادیاتیله معنویاتی برلکده یوکسلته‌رك تام مسلمانجه‌سنه بر حیات اجتماعیه تنظیم ایتمك ، بو سایه‌ده مدنیت اسلامیه‌نك انکشافنی تأمین ایلمك ملت رهبرلرینك اك متحتم وظیفه‌لریدر . مسلمانلر ایچون فوز وفلاح یولی آنجق بر یولدر . ایکی دکلدر : اوده الله یولی ، حق یولی ، قرآن یولیدر . موجودیت ملیه‌لرینی محافظه ایتمك ، دشمنلرك هر نوع هجوملرینه قارشی قویه‌بیلمك ایچون تام مسلمانجه حرکتده بولونمق ، هر درلو مناهیدن اجتناب ایدرك ایمانلی ، فضیلتلی بر هیئت اجتماعیه وجوده کتیرمکدن باشقه چارهٔ سلامت یوقدر . بویله بر جمعیته ، بویله بر جماعته قارشی دشمنلر ایسته‌دکلری قدر هجوم ایتسونلر ؛ او محکم قلعه‌دن بر طاش بیله قوپارمه‌یه موفق اوله‌مازلر .

ایشته بو کون مسلمانلق کونشنك یکیدن پارلامه‌یه باشلادیغی مبارك بر کوندر . بوتون آناطولی مسلمانلری ماللریله ، جانلریله الله یولنده مجاهده‌یه کیریشمشلردر . هیچ شبهه یوقدر که جناب حق توفیق وظفر احسان ایده‌جکدر . الله ایچون چالیشانلری جناب حق مطلقا نصرتنه مظهر ایدر . فقط یوقاریده عرض ایتدیکمز کبی دشمن جبهه‌سی بر دکلدر ، ایکیدر . خرستیان عالمنك اسلامك معنویاتنه ، روحنه قارشی اولان مهاجماتنه قارشی ده یکی بر جبهه تأسیس ایتمك فرضدر . بونك ایچون سبیل الرشاد ، (کنج مسلمانلر جمعیتی) نك همان تشکلنی الزم عد ایدر وبو خصوصده بوتون اسلام متفکرلرینی ، اسلام عالملرینی ، اسلام رهبرلرینی بیان مطالعات وفعالیته دعوت ایدر . کنج مسلمانلر جمعیتنك پروغرامنی حاضرلامقله مشغول اولان سبیل الرشاد هیئتنه عقلی ایرن ، قفاسی دوشونن بوتون اخوان دینك معاونت فکریه‌ده بولونملری رجا اولنور . توفیق آنجق اللهدندر .

بوزغادده متشکل

اصلاح مدارس قومیسیوننك بیاننامه‌سی

مؤسسات علمیه‌مز آراسنده مدرسه‌لرمزك آلدیغی شکل جمله‌نك معلومیدر . اسلاف عظاممزك ارقدن جابجا میدانه کتیریلوب عصرلرجه احتیاجات مادیه ومعنویه‌مزه کافی کلن وتاریخ عرفانمزه شان وشرفلر بخش ایدن اویرلرك شمدیکی عاقبتنی کورمك بز مسلمانلر ایچون جداً

بك آلجيدر . معاذالله بو حال بر مدت دها دوام ايتمش اولسه اطفال مسلمينى تعليم ، مسلمه‌لرى تنوير ايده‌جك علما بولمق شويله طورسون نماز قيلديره‌جق ، جنازه يقاليه‌جق كيمسه بوله‌ميه‌جغى كبى صاغدن، صولدن كلن جريانلر آراسنده ملتمز بوسبتون يولنى شاشيره‌جقدر . قوسقوجه لوامزده بيله ارانيلسه احكام دينيه‌يى مدرك انجق بر قاچ ذاته تصادف ايده‌بيليرز . الله كوسترمسون بونلرده ارتحاللرى حالنده مسلمانلر مسائل دينيه‌يى صوره‌جق آدم بوله‌ميه‌جقلردر .

لسان شكرانله يادايده‌بيليرزكه بيوك ملت مجلسى حكومتى بر زمانلر عرفان اوجاقلرى اولان مدرسه‌لرمزك احياسيله وجدان عمومئ اسلاميى تنديش واضافه ايدن شو حاله بر نهايت ويرمكه عزم ايتمشدر . بو دار عرفانه مداوم طابه‌نك عسكرلكدن تأجيللريله برابر تماياتنامهٔ مخصوصنده مصرح امتيازاته مظهريتلرى حكومت مشاراليهانك مقررات مصيبه‌سى جمله‌سندندر . بوسنه اجتماع ايدن لوا انجمنى ده بلده‌مزك بومبرم احتياجنى نظر اعتباره آله‌رق سائر يرلرده اولديغى كبى بر مدرسهٔ علميه كشادينه قرار ويرمش وبو قصد ايچون موازنهٔ خصوصيه بودجه‌سنده اوفاق بر تخصيصات قبول ايتمش وارباب حميت طرفندن معاونت ايديله‌جكى وعد ايدلمشدر.

مدارس علميه نظامنامه‌سنه توفيقاً مدرسهٔ مذكوره‌نك كشاد و هيئت تعليميه‌سنك انتخاب وتعيينى ، شرائط قيد و قبولى و خصوصات سائره‌سنى تذكر ايتمك اوزره غيور و ديندار متصرفمز ابراهيم بك افندينك تنسيبيله مفتى افنديلرك رياستلرى تحتنده بر [اصلاح مدارس قوميسيونى] تشكل ايتمش وايلول ابتداسندن اعتباراً تدريساته مباشرت اولنمسى آيروجه تقرر ايتمشدر .

فقط احتياجه كوره تشكل ايده‌جك صنفلر ايچون مسكن احضارى، مدرسه‌لرك تعمير و اكمال نواقصى و اكا كوره تدابير لازمه اتخاذى ضرورى اولديغى جهتله قيد اولونمق ارزو ايدن طلبه‌نك شمديدن فتواخانه‌يه مراجعتله قوميسيون كاتبنه اسملرينى قيدايتديرملرى مقتضيدر. اهالئ محترمه‌مزك ، دينك دوچار ضعف اولديغى شو نازك ومهم بر زمانده نسل آتى‌يه پيشوا اوله‌جق وآنلره نور ايمان تلقين ايده‌جك خادم دين علما يتشديرمك اوزره اولادلرينى بو مؤسسهٔ عرفانه كوندرمكه شتاب ايده‌جكلرنده شبهه‌مز يوقدر .

سبيل الرشاد

يوزغادده صوك زمانلرده بيوك بر فعاليت ترقيپرورانه كوريلمكده‌در. كچنده يوزغادك خيرلى بر طاقم تشبثلرينى غزته‌لر يازمشدى . بوكونده آناطوليده يكى مدرسه‌لرى تأسيس خصوصنده برنجيلك شرفنى احراز ايديور . آكلاشيليوركه اوراده مملكتى ، ملتى صميمى سوه‌ن وآنلره نه صورتله خدمت ايتمك قابل اولديغنى ادراك ايدن بيوك روحلى، يوكسك ايمانلى بعض ذوات واردر. كرك محترم متصرف بك افنديك، كرك مفتى افندى حضرتلرينك بومساعئ مشكوره‌لرى جداً ملت اسلاميه ايچون محض خيردر . الله كنديلرندن راضى اولسون . بز آرزو ايدرزكه هر طرفده‌كى رجال وعلما مملكتك اك زياده محتاج اولديغى مدرسه تشكيلاتنى احيا خصوصنده مسابقه ايدرجه‌سنه همتلرينى صرف ايتسونلر. زيرا بوكون پك بيوك بر فرصت ظهور ايتمش ، بيوك ملت مجلسى آناطولينك بوتون ولايتلرنده ، سنجاقلرنده ، بوتون قضالرنده اسكى مدرسه‌لرى احيا ايچون پك مهم بر قانون نشر ايله‌مش وطلبهٔ علومى عسكرلكدن تأجيل ايله مدرسه‌لره اهميت مخصوصه ويرديكنى كوسترمشدر.

فى الحقيقه ملتلرك اركان سعادتندن برى سطوت ماديه ايسه ديكر ايكيسى ده مكارم اخلاقيه وقدرت فكريه‌در. بونلردن هر هانكى برينه طارى اوله‌جق خسته‌لق درحال ديكرينه سارى اولور ويكديكرينك سقوطنى تسريع ايله اوملتى بولونديغى اوج سعادتدن اك عاجز بر دركه‌يه دوشورور . بناءً عليه بنيان موجوديتى انحلالدن مصون بولوندورمق ايسته‌ين ملتلر مادى سطوتلرينى تأمينه صرف ايده‌جكلرى امك قدر قواى فكريه وسجاياى اخلاقيه‌لرينى ده تهذيب وتزييده چاليشمقدن وارسته اوله‌مازلر. خيرالامم اولان امت جليلهٔ اسلاميه‌نك شوكت ماديه‌سى اقطار جهانده شعشعه پاش اولديغى زمانلرده مؤسسات علميه ودينيه‌سى فكرلره عرفان، روحلره فضيلت نورلرى صاچه‌رق بر آن كرى طورمايوردى. بو صورتله مسلمانلر هيئت اجتماعيهٔ اسلاميه‌نك تملرينى ترصين ايدرك جهانشمول بر مدنيت فاضله تأسيسنه موفق اولمشلردى . وقتا كه ملتك فضائل موروثه‌سى دوچار وهن اولدى ؛ درحال بو انحطاط ديكر ركنلرده اجراى تأثيردن كرى قالمادى: قدرت فكريه‌نك اك فياض منبعلرى اولان مدارس اسلاميه چوكمه‌يه يوز طوتدى واونى متعاقب ملتك سطوت ماديه‌سى ده سقوطدن ازاده قاله‌ميه‌رق نكبت وفلاكت تسلسل ايتدى. اوزون زمانلرك ، أليم حادثه‌لرك كونا كون ضربه‌تيله متنبه اوله‌رق آرتيق طريق فلاح و سعادته كيرمك عزمنى اظهار ايدن ملتمز ، مبناى اجتماعى وسياسيمزك تمللرينى يكيدن تحكيم ايله مشغول اولديغى شو دور جديدده ملت وكيللرينك بالخاصه مدارس اسلاميه‌يه قارشى ابراز بويوردقلرى همت واعتنا جداً سزاوار شكراندر. ان شاء الله ملتمزك اوج سعادته وصولنى تأمين خصوصنده مدارس اسلاميه‌مز شعشعهٔ سابقه‌سنى احراز ايله اك مهم بر عامل ترقى اوله‌جقدر .

بيوك ملت مجلسى و حكومتى كنديسنه دوشن وظيفه‌يى ياپدى . شيمدى آرتيق بو خصوصده موفقيتى تأمين ايچون طشره‌ده‌كى اولياى امورك ، علمانك ، خلقك ال برلكيله چاليشه‌رق آز زمان ظرفنده هر طرفده قاپانان مدرسه‌لرى آچه‌بيلمه‌لرى انتظار ايدر. حتى حكومت بودجه‌سنه هيچ بار اولمه‌يه‌رق يوز طوغرودن طوغرى‌يه مسلمان خلق مدرسه‌لرك اداره و دوام حياتنى اوزرلرينه آلمالى، بو خصوصده هيچ بر فداكارلقدن كرى قالماملدر . زيرا مدرسه‌لرك قاپانمسيله مملكتك نه بيوك فلاكتلره معروض قالديغنى بالذات كورديلر. مدرسه‌لرى ، مسلمانلرك بيكانه عرفان مؤسسه‌لرينى زمان حاضرك ايجاب ايتديرديكى مكمل بر طرزده احيا واداره ايتمك

بوکون الك مهم بر فریضه‌در . بلا استثنا بوتون مسلمانلر بو فریضه ایله مکلفدر . بوخصوصده خلقه رهبر اوله‌جق ، سنهٔ تدریسیه ابتداسنه قدر هر طرفده قاپانان مدرسه‌لرك کشادینی تأمین ایده‌جك مفتیلردر . الك بیوك وظیفه اونلره مترتبدر . بونی یاپمه‌یه موفق اولمه‌یان مفتیلر بجرکسزلك ولیاقتسزلکلرینی آکلایوب درحال چکیله‌رك اماناتی اهلنه تودیع ایتمکده‌درلر . بوامر الهی‌یه طوغری رعایت ایتمینلر اولورسه جناب حقك امرینی یرینه کتیرمك شرعیه وکالتنه عائد اولور . آرتیق اویویه‌جق ، عطالت سدیرلرنده چوروییه‌جك زمان دکلدر . بوکون کیجه‌لی کوندوزلی قاتمه‌رق چالیشه‌جق چابالایه‌جق لازمدر . چالیشانلر مطلقا موفق اولور . موفق اوله‌میانلر هر حالده چالیشمایانلردر . (وان لیس للانسان الا ماسعی) سبیل الرشاد بو مسئله‌یی کمال اهمیتله تعقیب ایتمکده‌در . بوخصوصده هر هانکی محلده وقوعبوله‌جق مساعی وفعالیتك لطفاً اداره‌خانه‌مزه بیلدیرلمسی رجا اولونور .

افغان سفیری حضرتلرینك مطالعات فاضلانه‌لری

آشکار بر حقیقتدرکه مکتب مأخذ نجات ملك وملت ، منبع فیوضاتدر . امتحاننده بولنمقله مباهی اولدیغم اشبو مکتب فیض مکتب سلطانینك عالم اسلام ایچون پك بیوك فائده تأمین ایتمسندن امیدوارم . شرق ، مقدما انوار معرفتله روشن چشم ایلدیکی غربی شمدی قارشوسنده خصم جانی بولمش ایکن ، معارف دینیه ایله معارف دنیویه‌یی توحیده سعی ایتمسی طولاییسیله اطرافنی احاطه ایدن ظلماتی بارقهٔ حقیقتله تکرار ییرته‌رق کندیسنی تنویره باشلامسی اسلامیت وانسانیت حقوق غاصبلرینك چشم امیدینی کور ، دست طمعنی کوتاه ایتمك تجلیاتنی کوسترمکه باشلامشدر .

شو جهت معلوم اولملیدرکه ، عالم انسانیتك اصلاحی وادیسنده دریغ ایدیلان نظریات و دساتیرك هیچ بریسی اسلامیت قدر حصول سعادت بشری کافل دکلدر . چونکه دساتیر مذکوره عقول بشر محصولیدر . قوهٔ عقلیه ایسه پك محدود بر دائره‌ده اجرای حکم ایده‌بیله‌جکی طبیعی بولندیغندن عقل بشرك احاطه‌سی خارجنده و عقل ایله وصول ممکن اولمیان اسباب سعادتی دین واسلامیت حاضرلامشدر . بناءً علیه بر امر دینی سویلندیکی وایشدیلدیکی زمان حقیقتی ادراك ایدلمزسه بطلاننه حکم جائز اولامز . مثلا بر جوبی اله آلەلم . حکمت وکیمیا قواعدینه تطبیقاً آنی تحلیلدن اقدم بو جوب فلان وفلان اجزادن مرکبدر ، دیمك نصل غلط ایسه‌دینك غوامضنه مطلع اولمیان کیمسه‌نك ده اوردینیه‌ده شویله‌و یابویله اولملی دیه مطالعه و اعتراض سردی ده محض جهل وضلالتدر . اسلامیت عقلك ادراك ایده‌میه‌جکی شیلرده مسلمانلردن مطاوعت بکلر ، عدم وقوف انکاری استلزام ایتمز . بونکله برابر برکیمسه «بن مسلمانم» دیمکله حقیقی مسلمان دکلدر . اسلامیتك آمر بولندیغی اعمال صالحه ایله برابر دین اسلامك وملك وملتك بقاسنی مستلزم اولان اشیانی تحصیلده تاتقدم اولمق لازمدر . الحاصل ملیتمزك باعث تقویه‌سی اولان اسباب مادیه ومعنویه‌نك هر ایکیسنه بردن صاریلمق لازمدر . اکر بو ایکی سببه توسل ایدلمزسه خدانکرده (خسر الدنیا والآخره) قاله‌جغمزی محقق بیلملی یز . بو مکتبی زیارتمدن بنده پك چوق امیدلر حاصل اولدی . شرق واسلام عالمنك مریض وجودینه بو مؤسسه‌نك برشفاخانهٔ حقیقی اولمسنی جناب حقدن تضرع ونیاز ایلرم .

سفیر افغان میرزا احمد خان

سبیل الرشاد

افغان سفیری میرزا احمد خان حضرتلرینك مکتب سلطانی دفترینه شویازمش اولدقلری پك قیمتدار مطالعهٔ فاضلانه‌لرینی سالهٔ مزه درج ایتمکله شرفیاب اولیورز . سفیر مشارالیه ، شرق واسلام عالمنك مرض انحطاطنی تماما تشخیص موفق اولمش پك بیوك بر رجل سیاسی اولدیغنی کوسترمشدر .

مشارالیه حضرتلری اوچ مهم نقطهٔ اساسی اوزرنده سرد مطالعه بیوریورلر : ۱) جهانك کوزینی قماشدیردیغی سویله‌نیلن ضرب علم وعرفانك شرقدن طلوع ایتمش اولمسی حقیقتدر . اوت بو ، شرق واسلام عالمی ایچون آجی بر حقیقتدر . اوروپانك استاد فن ومعرفتی شرقلیلر ایکن ، مقدما بز شرقلیلر متصف بولندیغمز فن وعرفانی بقای ملك وملتك تأمینی اوغورنده صرف ایتمك لازمکلیوردکن بوخصوصده کوستردیکمز کوشکلك بنیه‌مزه ضعف ایراث ایلدی . بو سببله اقوام غربیه بزی تقسیمه ، امحایه طمع ایلدی . خلاصه درتیوز میلیونلق اسلام عالمی بو یوزدن اسارت زنجیرلرینه بویون اکمك مجبوریتنده قالدی . حریق ، استقلالی آسی اولان بردینك سالکلرینه بالطبع برحال یاقیشمازدی . ایشته فن ومعرفتك ترك و اهمالی بویله الیم بر عاقبته منجر اولدی . بو حقیقتی اقوام شرقیه‌نك بیلمسی وعلوم دنیویه ایله علوم دینیه‌یی توحید ایده‌رك هر ایکیسنه بردن چالشمسی اینه خصملرك طمعلرینی کسه‌جکدر .

۲) بو مشارالیه ، بشرك حصول سعادتنی کافل اولمق اوزره وضع اولنان قوانین ودساتیر موضوعه‌نك ایچنده اسلامیت قدر تأمین غایه‌یه کافی هیچ بر دستور اولمدیغنی بیان بیوررلرکن اسبابنی غایت وجیز و بلیغ بر صورتده بیان بیورمقدالرکه غربی همیشه علاقه‌دار ایدن قومونیزم وقاپیتالیزم جریانلرینك مصادمه‌یی تولید ایدن اسبابدن اسلام عالمنك محض فیض اسلامیت اثری اوله‌رق مبرا قاله‌بیله‌جکنه ، عالم اسلامده مشهود اولان حرکات خصمانه‌نك آنجق حق مشروعلری اولان بقا واستقلاللری آماله معطوف اولدیغنه پك حقلی اوله‌رق حکم ایدیورلر .

۳) عالم اسلامك خلاص و بقاسی اسبابنی خلاصه ایدرکن خلاصمزك اسباب مادیه‌سی اولان علوم دنیویه ایله اسباب معنویه‌سی اولان علوم دینیه‌نك توأم اولدیغنی بیان بیورمقله ، ممالك اسلامیه‌ده موجود مدرسه‌لرك فندن و مکتبلرك دیندن استغنا کوسترمه‌ملری لزومنی کوستریورلرکه بونکده بعض متعصبلرله اوروپا ذهنیتنه کورکورینه قاپیلان کنجلرمزه بردرس انتباه تشکیل ایتمسنی تمنی ایدرز .

خلاصه اون کسور میلیون افغان مسلمانلرینی ، افغان حکومتنی تمثیل ایدن سفیر مشارالیه حضرتلرینه تام معناسیله بر اسلام سفیری اولاق قدرت ولیاقتی کوسترمش اولملرندن طولایی غایت حار و صمیمی تبریکاتمزی تقدیم ایتمکله مباهی اولدیغمزی عرض ایدرز .

آنقره مطبوعات و استخبارات مطبعه‌سی

سبيل الرشاد

١٣٣٠

ابونه شرائطی: هر یر ایچون سنه لکی (٢٧٥) آلتی آیلغی (١٥٠) غروشدر

نسخه سی ٥ غروش، سنه لکی ٥٢ نسخه در

اداره خانه آنقره ده حریت اوتلی قارشوسنده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع الممنونیه قبول اولنور. درج ایدلمه ین یازیلر اعاده اولنماز

ادرس تبدیلنده آیریجه بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح واوقوناقلی اولمسی و آبونه صره نومروسی محتوی بولونمسی لازمدر.

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه ده یازلمسی رجا اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولنور.

عدد ٤٨٨ | ١٠ ذی القعده ١٣٣٩ | بازار | ١٧ تموز ١٣٣٧ | ١٩ جلد

ظفر مؤمنلر کدر

« نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین . ـ ربنا افرغ علینا صبراً وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین . »

بر قاچ کوندنبری جبهه لردن ینه باروت قوقوسی انتشاره باشلادی، صلیب اردوسی اسلامه صوك هجومنی یاپیور. ازمنهٔ قبل التاریخیه دن باشلایه رق شمدی یه قدر تسلسل ایدن واوکی آردی کسیلمك بیلمه ین کفر وایمان اوردولری ینه مصادمه یه طوتوشیور.

حضرت داود علیه السلامك زمان سعادتلرنده طالوت ایله جالوت آره سنده کی حرب تصل کفر ایله ایمانك مصادمه سندن عبارت ایدیسه شمدی ده اویله در. طالوتك قوماندانی آلتنده کی مؤمنین ابن قارشیلرنده کی کفر اوردوسندن نسبت قبول ایتمز درجه ده عدداً آز اولدقلری حالده (ربنا افرغ علینا صبراً وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین) دعاسیله قلبلرینی حضرت خالقه ربط ایدرك تعالی تقدس حضرتلرینه اولان ایمان و اعتقادلرینك بخش ایلدیکی قوت وعزمه استناداً آز اولدقلری کبی کثیف دشمن اردوسنی محو ایتمش، باش قوماندانلری اولان جالوته وارنجه یه خاك هلاکه سرمش ایسه شمدی ده آنجق حقیله خالقندن و ایمانندن قوت آلان اوردومزك یونان کبی کفر ومعنت صاحبان، اسلامه قارشی رواکوردیکی امثالی نامسبوق شناعتلرله انسانیتك یوزینی قارارتان آلچاق دشمنه غلبه وآنی قهر وتدمیر ایلمسی ایچون (ربنا افرغ علینا صبراً وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین) دعاسیله تیغ عزم وایمانمزی آبدار ایدرك اللریمز ویوزلریمز سماء علو و رفعت الهی یه ممدود ومعطوف بر حالده خالقمزه یالواریرز، دیرزکه:

ــ ای اولو تکری! سنك حق دینكك نورلرینی قلبمزده طاشیان بزلر امانت الهیه ك اولان اسلامیتی محافظه ایچون قانلریمزی، جانلریمزی،ماللریمزی فدادن چکینمه یرز. آوروپانك معظم دولتلرندن قوت آلان بزم دشمنلرمز سنك دینكك دشمنلریدر. بزم ایسه سندن بشقه استنادگاهمز یوقدر. عسکرلرمزه صبر وثبات، سکینت ونصرت احسان ایله. سنك تکبیرلریکی سمالره یوکسلتن مناره لری، میلیونلرله مسلمانلرك آنجق سنك عظمت وبرلککدن بشقه نه اکیلمه ین آلنلرینك سجده گاهی اولان جوامع و مساجدی یوبالرله، دینامیتلرله یاقوب ییقان، سلاحسز بیچاره مسلمان اهالی یی ارکك قادین، بیوك كوچوك دیمیوب زعم باطللرنجه آنجق مسلمان اولمقدن باشقه بر قباحتلری بولونمیان بیچارگانی انواع ظلم واشکنجه لرله شهید ایدن آلچق یونان اوردوسنی قهر وتنکیل ایله...

ایشته بوتون قلوب مؤمنین بودعوات ایله خالقنه اولان ارتباطلرینی تقویه ایدرکن (نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین) آیت جلیله سنك مبشرات ونفحات قدسیه سنی استشمام ایتمکده بولندقلرینی حس ایدرك پك یقین بر آتیده یونان سورولرینك طپاق یمش کلبلر کبی آرسلان مجاهدلرمزك اوکندن قاچدیغنی، قرال قسطنطینك تاج وتختنك ییقلدیغنی، کا آ استنادگاه اولان انکلیز حشمتنك محو ونابود اولدیغنی کوره جکز. عموم اسلامیتك رجا واستخلاص بایرامی پك یقیندر. ومن الله التوفیق.

قره حصار صاحب مبعوثی

خواجه شکری

رسالتپناه افنديمز

رسالتپناه افنديمز ، انسانيتك اك يوكسك مفكوره‌سيدرلر . قرآن كريم پيغمبرمزك بو صفت سنيه‌لريني ، فضيلتك اك علوى واك شايان اقتدا مثالى اولدقلريني نيجه آيات كريمه ايله ايضاح ايدر . ٣٣ نجى سورهٔ جليله‌نك ٢١ نجى آيت كريمه‌سى بونلردن بريدر . بو آيت كريمه‌ده رسول الله افنديمزك « اهل ايمان ايچون اك مكمل بر مثال » اولدقلرى بيان اولنمقده‌در . بونى ايضاح ايده‌لم :

انسانلر مفكوره‌سز ياشايامازلر . فطرت بشر ، يالكز حائز اولديغى قواى انكشاف وتكامله مظهر ايتمك استعدادنده اولديغندن وانسانلر فطرتلرنده بولنميان بر طاقم قواى ابداع ايده‌ميه‌جكلرندن ، مفكوره‌لرينك ده بر موجود انسانى اولماسى پك طبيعيدر .

انسانلرك بو مفكوره عشقى طولاييسيله اديان مختلفه‌دن هر برى اورتايه بر مفكوره قويمشدر . مثلا خيرستيانلغه نظراً حضرت مسيح انسانيتك مكمل مفكوره‌سيدر . و (بودا) دينينه كوره انسانيتك يگانه مفكوره‌سى (بودا) در .

مفكوره‌نك شرائط ضروريه‌سنى تدقيق ايده‌لم : مادامكه انسانلر آنجق انسانيتلرينك مساعده‌سى درجه‌سنده قواى فطريه‌لرينى اقصاى كماله اعلا ايده‌بيليرلر ؛ او حالده بر موجود الهيى مفكوره اتخاذ ايده‌مزلر . چونكه شهراه تكامله آنجق همجنسلريله مسابقه ايده بيليرلر . بر موجود الهيى مفكوره اتخاذ ايده‌جك اولورسه انسانلقدن چيقمق ايستمش اولورلركه انسانلر ايچون بونك امكانى يوقدر .

اويله ايسه انسانلره ، هر زمان وزمينده بر مثال امتثال اوله‌جق مفكوره نه اولماليدر ؟ انسانيتك مفكوره‌سى اويله بر انسان اولماليدركه حياتك هر صفحه‌سنى ياشامش ، هرهانكى سويه‌ده ، حياتك هانكى شرائطه منقاد اولورسه اولسون هر انسان ايچون ، غايهٔ كمال ، بر نمونهٔ اقتدا اولسون . دنيانك يالكز رفاه ونعمتندن حصه‌ياب اولانلره ، سفالت واضطراب ايچنده ياشايانلره ، و بو حيات فانيه‌نك ادبار وسفالتيله حشر ونشر اولانلر اقبال و سعادت ايچنده امرار حيات ايده‌نلره بر نمونهٔ امتثال اولامازلر . بوندن باشقه انسانيتك مفكوره‌سى مطلقا بر شخصيت تاريخيه اولماليدر . اونك تاريخ حياتى باشدن باشه مضبوط اولماليدركه اخلاقه بر رهبر هدايت اوله‌بيلسون .

بر مفكوره‌نك شرائط ضروريه‌سى بونلردر . اديان سائره‌نك مفكوره‌لرينى بو نقطهٔ نظردن تدقيق ايدرسه‌ك كوروروسكزكه مثللرى بر شخصيت تاريخيه دكلدر . اسرار واساطير ايله محاط بر مجهول حياته مالكدر . ديكرى بشرك بر قسمى ايچون مقتدا اوله‌مه‌جق صورتده زاهدانه ، فقيرانه ياشامشدر . فقط بزم پيغمبر ذيشانمز ؛ بيان ايتديكمز كافهٔ شرائطى حائز بر نمونهٔ كمال ، بر مفكورهٔ انسانيه‌در . حقنده دنياده هيچ بر كيمسه‌نك شك وشبهه ايده‌ميه‌جكى بر شخصيت تاريخيه‌در . پيغمبرمز حياتك هر صفحه‌سنى ياشامشلردر . اوكسوزلك بشيكندن اقبال وعظمتك اك يوكسك مراتبنه قدر طريق حياتى تعقيب ايتمشلردر . بو اعتبار ايله‌دركه رسول الله افندمز هر كس ايچون بر مفكوره‌درلر . پيغمبرمزك هدف بعثتى انسانلرك حياتنده قيمت عمليه‌سى اولميان بر طاقم پرنسيپلر وضع ايتمك ، ياخود يالكز شدائد ومزاحمه كوكس كرمكله ، هر مصيبته تحمل ايتمكله تمايز ايتمك دكل ، بو دنياده ياشايان وچاليشان انسانلرك فعلاً ارشادينه ياراييه‌جق قواعدى تقرر ايتمك وبو قواعده بالذات رعايتله بر مثال امتثال اولمقدر . پيغمبرمز اوردولر سوق ايتمامش اولسه‌لر ، حرب ميدانلرنده اوردولر سوق ايدن قوماندانلره . و بالذات سل سيف ايدرك حرب ايتمه‌مش اولسه‌لر حياتى حقيقت ، عدالت وحريت اوغرنده فدايه‌شتابان اولان عسكرلره رهبر اولامازلردى . رسول الله افنديمز كنديلرينه اتباع ايده‌نلرى اداره ايچون قانونلر وضع ايتمه‌سه‌يديلر مشرعلره ؛ دعوالرى حل وفصل ايتمه‌سه‌يديلر حاكم ، قاضيلره رهبر اوله‌مازلردى . نيته‌كيم اولنمه‌مش اولسه‌يديلر صادق بر زوج ، مشفق بر پدر اولمق خصوصنده انسانلرى مرشدسز بر قمش اولورلردى . صوكرا ، معصوملرى اضرار ايدن متجاوزلرى تجزيه ايتمه‌مش ، كنديلرينه غدر ايدن دشمنلرى مغلوب ايدرك عفو ايتمه‌مش ، آرقداشلرينك خطالرينه نظر صفح ايله باقامش اولسه‌لردى بيوك بر مثال ، مكمل بر مقتدا اولامازلردى . الحاصل ، فخر كائنات افندمزك حيات سنيه‌لرنده اك بيوك صفت كاشفه‌سى ؛ كنديلرينك ، حياتك هر يولنده يورومك ايچون انسانلرى ارشاد وفضله اوله‌رق تقرر بيوردقلرى قواعد ارشادى كندى حياتلريله فعلاً ايضاح ايتمه‌لريدر .

پيغمبرمزى سائر پيغمبران عظامك ، اكابر مرشدينك فوقنه اعلا ايدن جهت ده بودر . اونلر يالكز حياتك صفحات مخصوصه‌سنده علويت اخلاقيه‌لرينى ، پيغمبرمز ايسه حياتك هر صفحه‌سنده بو علويتى افاده ايتمشلردر . بناءً عليه بو حياتك هانكى صفحه‌سنى ياشارسه‌كز رسول الله افندمز ، سزك ايچون ، بوتون انسانلر ايچون اك مكمل واك يوكسك مفكوره‌در !

عمر رضا

مکتبلرده تدریسات و تربیهٔ دینیه مسئله‌سی حقنده

— معارف وکیل محترمی حمدالله صبحی بك افندی‌یه —

محترم افندم ؛

۱۵ شعبان ۳۳۹ ، ۲۳ نیسان ۳۳۷ تاریخلی سبیل الرشاد جریدهٔ اسلامیه‌سنده معارفه متعلق مسائل مختلفه حقنده‌کی نقطهٔ نظریکزی تکرار تکرار اوقودم . باشلی باشنه مهم بر آرزو ماهیتنده اولان او بیاناتکز ملتك حیات و مماتیله علاقه‌دار بولنانلری بیوك امیدلره دوشوردی . صوك زمانلرده بعض عوامل خارجیه و بالخاصه جاهل و قالتاباز رهبرلرك ارشادی یوزندن کنجلکده حصوله کلن تدنیٔ اخلاقی‌یی و بو خسته‌لغك تداویسنه نره‌دن باشلامق لازمکلدیکنی‌ده نه‌قدر واقفانه بر صورتده ایضاح بیوریورسکز . دوغروسی بو مسئله‌ده‌کی نفوذ نظریکز جداً شایان تقدیردر . بو حیاتی مسئله‌یی بو درجه واقفانه بر صورتده تشریح ایدن بر معارف وکیلنی تبریك ایتمه‌یی هر حالده بر وظیفهٔ وجدانیه تلقی ایدیورم .

شمدی‌یه قدر پك چوق معارف ناظرلری کوردك ؛ بونلرك ایچنده قدرت علمیه‌لری فوق العاده اولانلرده واردی . فقط هیچ بریننك زماننده مسئله‌نك بو قدر وضوح ایله تدقیق ایدلدیکنی ، حتی تدقیقه شایان کورولدیکنی ظن ایتمیورم . هیچ بر معارف ناظرینك زماننده بر مسئله لایق اولدیغی اهمیتله تدقیق و اوکا کوره چاره‌لر تحری ایدلمش دکلدر . سویله‌نن شیلر روح مسئله‌دن زیاده خاطر ایچون ، افکار عمومیه‌یی آوونمق ایچون سویلنمش رسمی سوزلر ایدی . ایشته پك واقفانه اولان او مهم بیاناتکزدرکه بو مسئله حقنده‌کی دوشونجه‌لرینك بر قسمنی ذات عالیلرینه آچیق بر مکتوب ایله یازمق فرصتنی ویرمشدر .

اوت ، حمدالله بك ! بیوردیغکز کبی دینی یالکز بر عبادت و اعتقاد مسئله‌سی صورتنده تلقین ایتمه‌ملی ؛ اونك بر ده مدنیت مسئله‌سی اولدیغی اکلاته‌بیلمه‌لی . دوبوروبیلمه‌لیدر . بونی دویورمدقجه اعتقاد و عبادت بر فکر مجرددن ، بر عمل میخانیکیدن عبارت قالیر ؛ معتقد و عابدده اخلاقی و اجتماعی بر تأثیر حصوله کتیرمز . حال بوکه مسلمانلق یالکز بر اعتقاد و عبادت دکلدر . اونك کندیسنه مخصوص بر اعتقادیاتی ، او اعتقادیات اوزرینه مؤسس عباداتی اولدیغی کبی ، بونلردن متولد بر اخلاقیاتی ، بر اجتماعیات و مدنیتی و بونلردن دوغان بر سیاستی‌ده واردر .

اعتقاد و عبادتك نتیجه و ثمره‌سی اولان « اسلام اخلاقی ، اسلام اجتماعیاتی ، اسلام مدنیتی » اکلاتیلمدقجه ، اعتقاد و عبادت البته فائده‌سز قالیر . بونك ایچون دکلمیدرکه : پك چوق معتقد و عابدلرك یالان سویله‌مك ، امانته خیانت ایتمك ، یکدیکرینك علیهنده بولونمق ، هر تورلو منکراتی ایشلمك کبی دیناً حرام اولان حرکاتدن چکنمدکلرینی ، مسلمانلغك نماز و اوروج نسبتنده فرض قیلدیغی بر طاقم وظائفی ایفا ایتمدکلرینی کوروب طوریورز . دیمك‌که دین ، یالکز بر اعتقاد ، یالکز بر عبادت مسئله‌سی دکل ایمش . قورو بر اعتقاددن ، میخانیکی بر عبادتدن برشی چیقماز .

هم نه‌حاجت ، اکر بعضلرینك ظن و تلقینلری کبی دین یالکز بر اعتقاد و عبادت مسئله‌سی اولسه‌یدی قرآن کریمده اعتقاد و عبادت حقنده تقریباً (۵۰ ـ ۴۰) آیت اولدیغی حالده علم و مدنیت حقنده (۷۰۰) ، اخلاق و اجتماعیات حقنده (۸۰۰) دن فضله آیت اولماسی معناسز برشی اولمازمی ایدی ؟ .

اوت ، دین یالکز بر عبادت و اعتقاد مسئله‌سی اولسه‌یدی « لا اله الا الله » کلمهٔ طیبه‌سی ایماندن بر جزؤ مهم اولدیغی کبی ، کذرکاه ناسدن اذیت ویره‌جك برشیئی قالدیروب آتمق ، وطنه قارشی صمیمی بر محبت بسلمه‌مك‌ده ایماندن بر جزؤ اولمازدی .

اوت ، دین یالکز بر عبادت و اعتقاد مسئله‌سی اولسه‌یدی عائله‌سنی اتفاق ایتمك ، قومشولرینی اینجیتمه‌مك ، ابنای نوعنه معاونت ایتمك ، منفعت عمومیه اوغورنده چالیشمق ، کندیسنه تودیع اولنان بر وظیفه‌یی حسن صورتله ایفا ایتمك ، اجرای عدالت ایتمك‌ده نماز ، اوروج ، زکات ، حج کبی بر وظیفهٔ دینیه اولمازدی . بر ساعت عدالت ایتمك ، آلتمش سنه نافله نمازدن خیرلی اولدیغی ، بر کیجه حدود بویننده نوبت بکلمك بیك سنه کیجه نماز قیلمقدن ، کوندوز اوروج طوتمقدن افضل اولدیغنی سویله‌ین صاحب شریعت صلی الله علیه وسلم افندمز دکلمیدر ؟ . .

ایشته بو حقیقتلرك یاکلش آکلاشلمه‌سی ، دینك بر فکر مجرد ، بر عمل میخانیکی طرزنده تعلیم ایدلمسیدرکه تدریسات دینیه‌دن بکله‌نیلن غایه‌یی عقیم براقمشدر . بر دین معلمی ایی بیلملیدرکه : اعتقاد و عبادات اسلامیه‌نك هدفی یالکز آخرت دکلدر . بالجمله احکام اسلامیه‌نك هدفی تکامل فردی و بالخاصه تکامل اجتماعی سایه‌سنده جمعیتی اولا و بالذات بو عالمده ، ثانیاً دار عقباده مسعودیته ایصال و نائل کمال ایتمکدر . دوغرودن دوغرویه علوم و مدنیتی تقریر ایدن یوزلرجه آیات کریمه‌دن صرف نظر یالکز عباداتك حکمت شرعیه و مصالح اجتماعیه‌سنی کوسترن آیتلرده نظر امعان ایله باقیلیرسه ، ینه بو حقیقتلر پك آچیق اوله‌رق کوروله‌بیلیر . بر عبادت محضه اولان نماز و اوروجده بیله فردك و جمعیتك تکاملی غایه‌سی آچیق اوله‌رق کورولمکده‌در .

تدریسات دینیه‌نك آنجق تاریخ اسلام و تاریخ مدنیت اسلامیه ایله اتمام ایدیله‌بیله‌جکنك بر حقیقت اولدیغنی‌ده مکتب تجربه‌ده آلتی سنه‌لك حیات تدریسیه‌م ایله آکلادم .

اویله زمانلر اولوردی که : ساعتلرجه تقریر ایتمکله آکلاتیلهمایان ، طلبهنك ذهننه کیرهمهین بر مسئله ؛ بر فارابینك ، بر غزالینك ترجمهٔ حالندن بحث ایتمك ، او مسئله حقندهکی فکرلرینی سویلهمکله طلبهنك نظرنده بسیط بر حقیقت کبی تجلی ایدردی . ایشته بونجه تجربهم ایله آکلادم که دین معلملری ایچون مشاهیر اسلامك تراجم احوالنی بیلمك ده لازمدر . اوت ، هیچ بر مدققك انکار ایدهمهیهجکی بر حقیقت درکه : اوکرهتمك ایچون بیلمك ، دویورمق ایچون دویمق لازمدر . دین درسنی دماغه کوتورن الك یاقین یول ، قلبدن کچر . بناءً علیه بر دین معلمی ایچون یالکزجه دینی ایی بیلمك کافی دکل ، عینی زمانده دویمقده لازمدر . بیلمك باشقه ، دویمق ینه باشقهدر . هر ایکیسنك واسطهسی آیریدر . حالبوکه بزده دویان شویله طورسون ، بیلهن معلم ده آزدر . مع مافیه شوراسنیده اعترافه مجبورز که : دین معلمی بو وظیفهیی باشارابیلمك ایچون لازمکلن اوصاف وشرائطی نه قدر جامع اولورسه اولسون ، تمامیٔ موفقیات ایچون محیطدن یاردم کورمسیده شرط اعظمدر . دین معلمنك تلقیناتی دیکر معلملر طرفندن فعلاً ویا ــ هیچ اولمازسه ــ قولاً تأیید ایدیلمز ، و بالعکس او نکله تضاد تشکیل ایدهجك حرکاتده بولونولورسه او زمان دین معلمنك وظیفهسی دها زیاده مشکللنمش ، موفقیتده آزالمش دیمکدر . چونکه اوزمان طلبه آرهسنده « دین معلمی وظیفهٔ بو بولده تلقیناتده بولنیور . » فکر سقیمی اورتهیه چیقمق احتمالی پك قوتلی در . بناءً علیه تربیهٔ دینیهنك اساسلی وصمیمی بر صورتده لزومنه قانع وقائل اولان معارفجیلریمز ایچون بو مهم نقطهیی هر حالده نظر دقته آلمق لازمدر .

اکر دینك حقیقته ، تربیهٔ دینیهنك لزوم حقیقیسنه ــ رسمی دکل ــ جداً وصمیمی اولهرق قانع بولنیور ایسهك هم علوم دینیه تدریساتنی سویلهدیککز وجهله اصلاح ایتمك ، همده تدریساتك جدیتنی اخلال ایدهجك ، قیمتنی دوشورهجك افعال و حرکاتدن محیطی قورتارمق لازم در . باشقه تورلو حرکت ، منتج موفقیت اولاماز . طلبه ، هر کون محیطنك ، کندیسنی اداره ایدنلرك دینه قارشی فعلا کوستردکاری حرکات لاابالیانهیه شاهد اولوب دوردقجه قلبندکی بحرانی ازاله ایتمك نه قدر مشکل در ؟ ناصلکه ذات عالیلریده « مکتبلرك تربیهٔ دینیه اعتباریله کوستردیکی اهمال عائلهلردن و بلدهلرمزدن سرایت ایدن عمومی اهمالك هر طرفدن صیزوب کلن تأثیریله پك زیاده علاقهدار در . » دیمکله بو حقیقته پك کوزل ترجمان اولیورسکز .

الحاصل ، تدریسات وتربیهٔ دینیهده حصوله کلن ضعف واهمالك ، کنجلرك دینه قارشی آلمش اولدیغی لاابالیانه وضعیتك باشلیجه ایکی سببی وار : ۱ ــ معارفجیلرك دین خصوصنده لاقید اولملری . ۲ ــ تدریسات دینیه ایله مشغول اولان ذواتك هر زمان ومکانه کوره دکیشمهسی قطعیاً لازم اولان طریق تدریسك یالکز بر شکلنده اصرار ایتملری ، تلقین ایدهجکلری حقیقتی قلباً دویمامش اولملری ، قیصه بر تعبیر ایله مسالك ارشاده وقف اولملریدر .

بن هنوز نه قدر معارفجی بیلیرم که : سوزلرینی فعللری تکذیب ایدوب طوریور . بو آدملر ، مثلا ، لوازم مدنیهدن اولدیغنه قانع اولدقلری بر طاقم شیلری طلبهیه تلقین ایدر ایکن بالذات کندیلریده فعلاً نمونهٔ امتثال اولمغه چالیشدقلری حالده ؛ بشریت ایچین نه ایچمك قدر لازم اولدیغنی طلبهیه هر وقت سویلهیوب دوردقلری دین و تربیهٔ دینیهده فعلاً نمونهٔ امتثال اولهمیورلر . آرتق الك اوفاق شیلری بیله کوزندن قاچیرمایان طلبهنك روحی اوزرنده بوکبی شیلرك نه مدهش تأثیرلر برافهجغنی بیلمم که سویلهمکه لزوم وارمی ؟ . .

معلملرك شکلی وقیافتی مسئلهسندهکی فکرلریکز چوق شایان دقتدر . بو مناسبتله یازهجغم شیلری ایکنجی بر مقالهیه براقیورم . بالخاصه : « دارالمعلماتمزده ، وظیفهٔ تدریساتیدر عهده ایدهجك معلمه ومعلملرك انتخابی مسئلهسی اقتدار واخلاق ایله اولدیغی قدر یاش ایلهده علاقهداردر . بر معلمه خانم شرائط متساویهیی حائز اولدیغی وقت بر معلمه ترجیح ایدلملی ومعلملرده هیچ اولمازسه قیزلره « اولادلرم ! » دیهبیلهجك بر یاشده اولملیدر » بیورمکنز نه قدر مهم ونه درجه نظر دقته آلنهجق بر مسئلهدر . بو شرائطه عدم رعایت یوزندن هر کون تحدث ایدن احوال ملالتی کوزمزك اوکندهدر .

معارفه ویریلهجك استقامتی بیاناتکزك شو سطرلری پك بلیغ بر صورتده تصویر ایدیور : « بوتون اعدادیلرمزی مملکته ایش آدمی یتیشدیرهجك حاله قویمغه باشلایهجغز ؛ وعینی زمانده چوجقلریمزی باشقه ملتلری تقلید ایتمکدن ، فرنکلك اوزهنتیسندن تجرید ایدرك کندی عنعنهلری ، کندی ملیتلری داخلنده ، خلقك سودیکنی سور ، خلقك حرمت ایتدیکنه حرمت ایدر ؛ دینته ، طوپراغنه و ملیتنه مربوط انسانلر اولهرق یتشدیرهجکز . »

حمدالله بك ! امین اولیکزکه آنجق شو سطرلرایچندهمندمج آماللریکز تحقق ایتدیکی کون بو ملت بوتون معناسیله قورتولمش ، حریت واستقلالنه نائل اولمشدر ، کور بر تقلید ایله فرنکلك اوزهنتیسندن قورتولمدقجه بو ملت ایچون قطعیاً حیات واستقلال یوقدر . عنعناتنه یابانجی ، خلقك سودیکنی سومهین ــ کیم اولورسه اولسون ــ هیچ بر زمان بو ملته نافع بر عنصر اولهماز . اونك علمندن ، عرفانندن ــ اکر وارسه ــ بو ملت استفاده ایدهمز . نه قدر شایان تأسفکه استانبول کنجلرینك قسم کلیسی حالا بونی ادراك ایتمکدن چوق اوزاق بولنیورلر . فقط کنجلریمزك الك بویوك سائقی کور کورینه تقلیددر ، فرنکلك اوزهنتیسیدر . آرتق بو مودهیه نهایت ویرلملیدر . یوقسه امکلریمز ینه بوشدر .

شهر، کوی مکتبلری و خلقك مکتبلره رغبتسزلکی مسئله‌لرنده‌کی فکرلریده تمامیله دوغرودر. شمدی‌یه قدر مصارف مجبوره‌نك توزیعنده وقوع بولان عدالتسزلکلره برده کویدن طوپلانان پاره‌لر قصبه‌لر ایچون صرف ایدیلرك نفس کویه مکتب آچیلمامسی، آچیلان مکتبلره معلم کوندیلمه‌مسی انضمام ایدنجه، آرتق زواللی کویلرك معارفه و معارف مکتبلرینه نه‌دن رغبت ایتمدکلری قولایجه ادراك ایده‌بیلیر ظن ایدرم. زواللی کویلی حضرت آدم زماننده‌ن بری یول پاره‌سی ویره‌جکز، مصارف مجبوره‌یی تأدیه ایده‌جکز دیه صحته، تجربه‌یه... واریجه‌یه قدر وارینی یوغنی صاتدیغی حالده؛ نه یوللرده بر دکیشکلك وار، نه ده مکتب و معلملرده. حتی مکتب و معلم مسئله‌سنده کری‌یه دوغرو مدهش بر تردی اولدیغنی اعتراف ایتمه‌مك بلکه ده برحقسزلق اولور! دائره انتخابیه‌مز داخلنده بولنان آقسه‌کی قضاسنك سوالی ناحیه‌سندن بر مکتوب آلدم؛ بیوردیغکز وجهله مصارف مجبوره‌نك توزیعنده وقوعه کلن عدالتسزلك او قدر آچیق که، انسان حیرتندن شاشیریور. شبهه ایتمه‌یورم که ذات عالیلرینه ده رسمی شکایت کلمشدر. هر درلو ثروت و ساماندن محروم، تومون معناسیله فقیر اولان بریره بو قدر مصارف مجبوره توزیع ایتمك، هر حالده، ذات عالیلرینك بحث ایتدیکی بجرکنز اداره آدملرینك، کویلویی عادی بر صنف عد ایدن بر قسم اخلاق دوشکونلرینك ایشی‌در. بو حاللر دوام ایتدکجه کویلویه معارفی سودیرمك بك کوچ و بك کچ اوله‌جقدر. ذره قدر تردد اولونمامالیدر.

الحاصل، معارفه متعلق مسائل مختلفه حقنده‌کی دوشونجه‌لریکز پك علوی‌در؛ خسته‌لغی و صورت تداویسنی پك واقفانه بر صورتده تشریح ایدیورسکز؛ اومیورزکه شمدی‌یه قدر پك چوقلرنده کوردیکیمز کبی یالکز فکرده، غزته ستونلرنده قالماسین! عزم و حسن نیت اولدقدن صکره هر شی اولور؛ بالخاصه بویله حیاتی بر مسئله‌ده برکون بیله دورمق موافق دکلدر. حسن نیتله ایشه باشلارسه‌کز الله مدافعا ظهیریکز اولاجقدر. «ان الله عبادا اذا ارادوا اراد» = الله‌ك اویله عزم صاحبی قوللری واردرکه اونلر برشیئك حصولنی مراد ایدنجه جناب حق ده اراده بیورور.

آقسه‌کیلی

هیبه‌لی آطه

احمد حمدی

زینت اشیاسی

ماعال من اقتصد = اقتصاده رعایت ایدنلر محتاج اولمازلر. — حدیث شریف —

کچنکی مقاله‌مك صوکلرنده زینت اشیاسنك مملکته کیرمه‌سنی یاساق ایدن قانون حقنده‌کی اعتراض نقطه‌لرینی‌ده یازاراق، عقلمك ایردیکی قادار جوابلرینی ویره‌جکمی وعد ایتمشدم. بکا بو اعتراض نقطه‌لرینی خاطرلاتان مخدوم بنده‌کزله قیزیم اولدی. نه یالان سویله‌یم: بن چوجوقلرمله وطوروملرمله اوتمده سنلی بنلی قونوشورم. اویله بنم یاشنده‌کی اختیارلر کبی بر کوشه‌یه قوروولوب صوروتوب طورمام؛ اونلرله یابدیغم حسبحاللر بنم حیاتمك اك قیمتلی دقیقه‌لرینی احتوا ایده‌ر. بزده پك یاکلش برشیدر، که: چوجوقلریمزی کوردکجه واویلاسزلر برینه قویوب اونلرله قونوشمق ایسته‌میز. بزه برشی صورسالر صوراتمزی اکشیدیر، ترس برجواب ویریرز: حال بوکه چوجوق صورماق، اوکرنمك ایچین چوجوقدر. سن اونلرك صورغولرینه جواب ویرمزسه‌ك عزت نفسلری قیریلیر، قلبلرنده سکا قارشی نفرتلر اویانیر. ایش بونکله‌ده قالماز؛ چوجوق جاهل، کورکورسز، حتی یوزسیز اولور. تحصیل یالکز مکتبلرده کوستریلمز، اصل عائله اوجاقلرنده کوستریلیر. یالکز دقت ایتمك لازمدرکه: سؤاللرده، جوابلرده ادب و تربیه دائره‌سنده اولسون...

بن چوجوقلریمه کوچوك یاشلرندن بری او قادار یوز ویردیکم حالده — جناب حقه تحدیث نعمت اولاراق سویله‌رم — کندیلرندن شمدی‌یه قادار هیچ بر تربیه‌سزلك کورمه‌دم. یالان سویله‌مزلر، امثاللرینی چکه‌مزلك ایتمزلر، بی‌تازلق یاپمازلر، اوته‌کی بریکی چکشدیرمزلر، خلاصه: تام میدانلیجه یاشارلر.

کچنکی مقاله‌می مخدومیله قیزیمه‌ده اوقومشدم. مخدومم دیدی، که:

— آبی آنا، افندی بابا، دیشاریدن زینت اشیاسی کتیرلمزسه یرلی ماللریمز احتیاجمزه کافی کلیرمی؟

— کلیر، اولادم، دیدم. هم سن یازیلریمه دقت ایتمه‌مشسین: بن نه یازدم؟ مملکتمزده یالکز پك مهم احتیاجلریمزدن اولمایان شیلر یاساق ایدلمشدر. یوقسه بزده یتشمه‌ین ماده‌لرینه کیره‌جکدر. بونلره برشی یوق. قانونك آدندن‌ده آکلاشیله‌جغی اوزره یاساق اولان آنجاق زینت اشیاسی‌در.

— بیوك ملت مجلسی معاشیلر ایچین یرلی قوماش کیمه‌سنی مجبور ایتمش. بونا نه‌ل اولور؟

— اوت؛ بویله بر قانونك چیقاریلمقده اولدوغنی بن ده غزته‌لرده اوقودم و پك چوق سه‌ویندم. واقعا البسه احتیاجی ده مهم بر احتیاجدر؛ فقط مملکتمزده بو احتیاجی تأمین امکانی یوق دکلدر.

اسکیدن بری هپ یرلی قوماشلری کیردك. اوروپانك سولوك قانلریله بویانمش چوروك قوماشلرینی کیمه‌سه (قبا آدملر) کوزیله باقاردق. فقط یازیلریمزده آکلادیغمز وجه ایله (قاپیتولاسیون) بلاسی یوزوندن اوروپالیلرك بوتون قوماشلرینه محتاج اولمایه باشلادق. چونکه: یرلی ماللریمز پاره ایتمز اولدی. اوروپالیلر اوجوز، اولچوز ماللر کتیردی.

بزمکیلر هپ سوندی ! أسکیدن هر أوده بر تزکاه واردی . والده‌ك مرحومه بیله قوماش طوقور ، دوشه‌مه‌لك طرقور ، کوملکلك بزلر ، ایچ طونلری ، پشکیر ، سوفرا بازیلری کبی شیلر یاپاردی . شو قارشیکی اوطه‌نك دوشه‌مه‌سی هپ اونك ألندن چیقمشدر . اوستنده اوتوردیغك خالی‌ده اونك معرفتی ایدی . آه أسکی انسانلر ! سیز اونلری شیمدی بکنمزسیکز ، اما حقسیزسیکز .

أولاد ، جهانه حکم سورن ، بوتون دنیایی أمرینه رام ایدن انسانلر سیزك کبی جیت قیربلدیلمرلر دکل ، قاووقلو ، جبه‌لی ، شالوارلی ، ایری دیری انسانلردی . بویله ملی قیافتلر ایچنده صاغلاملر او بویوك انسانلرك روحلری‌ده ملی ، قافالری‌ده ملی ، قلبلری ده ملی ایدی . سن نه ظن ایدیورسن ؟ شکللرك روحلر اوزرنده مهم تأثیرلری واردر .

— ای اما ، افندی بابا ، شو زمانده بو قیافتلر یاراشیرمی ؟

— نه دیمك ؟ بر ملتك قیافتی او ملت ایچین عیب دکل ، برشرفدر . یاسیزی نه یاپایم ، أولاد ! قارشیدن کورنلر نه اولدوغیکزی ، هانکی ملتك أولادی بولوندوغیکزی آکلایامازلر . بیلك برجشید قیافت ! اوروپالیمیسیکز ، آسیالیمیسیکز ؟ بللی دکل !

— دیمك که باشیمزه بزده بر قاووق کچیره‌لیم ؟

— های ، های . عیب دکل ، آ . مع مافیه سیزه مطلقا قاووق کیکز دیمه‌یورم . یرلی مالارندن معمول ، ملی ذوقمزی اوقشایان بر قیافت بولوکز ؛ بونی قبول ایدیکز ، آرتق ماسقار اجه دکیشدیروب طورمایکز . . .

— یا فسلر ؟

— دنیاده أك سوومه‌دیکم شی (فس) در . واقعا ملی سرپوش دیبه تلقی ایدیلمش . فقط بو ، ملی دکلدر . هم نه عیبدر ، که دنیاده فس باشلیجه بز کیدیکمز حالده اوروپا بویوزدنده هر سنه بزدن میلیونلر چکیور .

— اوحالده نه کیه‌جکز ؟

— باشیکده‌کی قالپاغی بکنه‌میورمیسین ؟ مع مافیه مطلقا قالپاق کییلمه‌سنی ده التزام ایدمم . امت نه‌یی بکنیرسه — فقط اوروپالیلره بکزه‌مه‌مك شرطیله — اونی کیسینلر . مثلا بروسه‌نك کوزل صرقیه‌لری واردر . بعض یرلرده‌ده یوکدن معمول کچه کولاهلر وار . . . بونلر عمومك قبولنه مظهر اولورسه نه ایی‌در ! بو صورتله داها زیاده أصلاح ده ایدیلیر ؛ بناءً علیه تکمل‌ده ایدر .

— بویوك ملت مجلسی فسی‌ده یاساق‌می ایتدی ؟

— مع الأسف خایر ! بوسکول کبی اوده باشمزده بلا اولوب قالدی ! انشاءالله ملی بر سرپوش بولونورده بو یوزدن اوروپایه آقان میلیونلریمزده مملکتمزده قالیر .

— أفندی بابا ، مملکتمزك قوماشلری احتیاجمزه کفایت ایده‌بیله‌جکمی ؟

— ها اونی آکلاتاجقدم . دمین (کافی کلیر) دیدم ، ایضاح ایده‌یم : واقعا أسکیدن اولدوغی کبی شیمدی هر مملکتده ، هر أوده دوقوما تزکاهلریمز یوقدر : فابریقاریمزده کذا . فقط بونلری أولجه یاشاتان نه ایدی : رغبت ! تولدومن ؟ اوروپایه مجاوبیت ! شیمدی عموم طرفندن ینه بر عشق و رغبت کوستریلیرسه امینم ، که شورادہ ، بورادہ حالا یاشایان ملی دوقومالریمز هم چوغالاجق ، هم‌ده تکمل ایده‌جکدر . ترقیلری دوغوران شی : احتیاجدر . بر کره بو احتیاج هر کس طرفندن تقدیر ایدیلسین ، کوره‌جکسین ، که : بوتون تورکیا ینه اسکی صنعتنه عودت ایتمش ، هر بر یاندن باشه تزکاهلر دولمشدر . — تی یکیدن فابریقالر بیله یاپیله‌جقدر .

— او وقته قادار أرباب معاش چپلاق قالیرسه ؟

— قالماز ، أولادم ، قالماز . مذاکره ایدیلن قانونی غزته‌لرده اوقودم : معاشلیلر درحال ألدیکلری آتوب یرلی قوماشی آرایاجق دکلدر . بونلری أسکیدیکجه آتاجق ، یرینه یرلی قوماش آلاجقدر . بو ، تدریجی اولاجغی ایچین هیچ کیمسه — أمین اول — بوناماجقدر . داها شیمدیدن د توما ایشلری باشلایاجقدر . بلکه باشلامشدر ، بیله . مع مافیه تورکیا منسوجات خصوصنده بوسبوتون بوش‌ده دکلدر . بر چوق مملکتلریمز واردر ، که اورالرده ألیوم دوقوماجیلق دوام ایتمکده‌در . انشاءالله یاقینده مملکت منفرله‌مزی‌ده آلاجغز . اورالرده‌ده فعالیتلر باشلایاجقدر . هم اوزون سوزه نه حاجت ؟ کچنلرده اقتصاد وکیلی بك افندی : قورقمایکز ، مملکتمزده چیقان وچیقاجق اولان منسوجات تورکیانك احتیاجنی تماماً تأمین ایده‌جکدر ، دیمه‌مشمیدی ؟ بو ، رسمی بر سوزدر . هر حالده دوغریدر . صوکرا ایشه معاشلیلردن باشلانماسی‌ده بویوك بر حکمته مبنیدر . بیلیورسین ، که : بزده أك اویانیق و بیلکچ طبقه معاشلی طبقه‌در . ومع التأسف أك چوق شیقلیغه هوس ایده‌نلرده بونلردر . اوروپانك چوروك ، جیجیلی بجیلی متاعلرینی صیرتلرنده طاشیانلر اکثریتله خلق دکل ، مأمورلردر . بویوك ملت مجلسی — الله اعلم — دیمك ایسته‌یورکه :

« سزده خلق کبی اولاجقسکز . اونلرك خادمیسکز . بناءً علیه اونلره بکزه‌یه‌جکسکز ! » فنامی ؟ بر ده معاشلیلر بر مجبوریت اکتسابیه أنتنده قالدقلری و بلکه البسه احتیاجنده‌ده دوشه‌جکلری ایچین بولوندقلری یرلرده مطلقا بوش دورمایاراق دوقوماجیلکی ایلری‌یه کوتورمه‌یه چالیشاجق ، مملکتك اقتصادیاتنه داها چوق أهمیت ویره‌جکدر . چونکه : ویرمه‌سه کندیسی‌ده بلکه چیپلاق قالاجقدر ! . . .

— بکی ، اهالی نه اولاجق ؟ اونلر مجبور طوتولمایاجقمی ؟

— بوایشده بر ایجه‌لك واردر. دمین ده‌دیدم: اوروپا قوماشلرینه ألك چوق هوس ایدن منف معاشلی صنفدر. اهالینك چوغی اساساً یرلی قوماشی كیمكده‌در. اونلرك ایچنده اوروپا قوماشلرینی‌ده كیینلر وارسه اویانیق طبقه ملی اولاجغی ایچین اونلره بكزه‌مه‌یه چالیشاجق، بوسبوتون یرلی ماللری حاكم اولاجقدر.

— پكی اما هركس یرلی ماله دوشرسه اوقادار قوماشی نره‌دن بولاجغز؟

— هله دوشوندیككز شیئه باق! تك هركس بوملی هوسه دوشسون‌ده مملكتده‌مأموری‌ده، اهالیسی‌ده هپ بواوغورده اتفاق ایله چالیشسین!... انشاالله مملكت بومسعود كونلری‌ده كورور وكوره‌جكدر، أولادم.

— انشاالله، انشاالله. یالیكز بر شی خاطره كلدی: دیشاری‌یه مال كتیرمزسه‌ك تجارلریمز نه اولاجق؟

أكر مالدن مقصدك ألبسه‌لك قوماش ایسه بومنع ایدیلمه‌مشدر. بونه جلب ایدیله‌بیله‌جكدر. یوق، زینت اشیاسی ایسه اونلری تجار طبیعی كتیره‌مه‌یه‌جكلردر. یالیكز مهم احتیاجلره تعلق ایدن شیلری كتیرمك وصاتمقله مشغول اولاجقلردر.

— تجارتلری بوصورتله سكته‌یه اوغرامش اولمازمی؟

— خایر. تجار (طلب) ه كوره مال كتیرمكله مكلفدر. مملكتده هانكی مال كچیورسه اونی كتیره‌جكلردر. بناءً علیه تجارتلرنده برسكته حاصل اولمش اولونمایاجقدر.

— مقصدیمی عرض ایده‌مه‌دم. بر كره معاشلیلر ایچین بر مجبوریت قبول ایدیلمش. خلق بوندن مستثنی طوتولمش. بو، نه دیمكدر؟ مملكتده یرلی قوماشلری حاكم اولاجق دیمكدر. شو حالده تجارلریمز اوروپا قوماشی تجارتندن — ممنوع اولماسه‌ده — طبیعتیله محروم قالاجقدر. صوكرا مملكته دیكر زینت اشیاسی ده كیره‌مه‌یه‌جكی ایچین تجارلریمز بوكا عائد تجارتلردن دخی مجبوراً واز كچه‌جكلر، یالیكز محدود ومعین شیلرله اوغراشوب دوراجقلردر. بو، ظن ایده‌رم، كه تجار ایچین مهم بر ضربه‌در.

— مقصدیكی آكلایورم، أولادم. تجار بر قسم أشیا تجارتندن محروم قالسه‌لرده دیكر اقسام ایله اشتغالدن منع ایدیلمش اولمایاجقلردر. بونلردن ایسته‌دكلری قادار مملكته كتیره‌بیلیرلر. بو صورتله ممنوعیتدن حاصل اولان بوشلوغی دولدورماق ممكندر. دمین دیدیكم كبی تجارلریمز أساساً (طلب) ه كوره مال كتیرمكله مكلفدر. اهالی مادام، آنجق معین وغیرممنوع أشیایی آلاجقدر. تجارلریمزده یالیكز بونلری كتیره‌بیله‌جكلردر. مملكته اوروپانك پسماللرینی صوقاجقلرینه توركیانك مختلف اقسامنده یتیشن شیلری طوپلاسینلر، مغازه‌لرینی، دكانلرینی بونلرله دولدورسونلر وبونلری صاتسینلر. ایشته تجار ایچین مهم بر ساحهٔ فعالیت وحمیت! تجارلریمز ایچنده اوته‌دن بری خارجی ماللری صاتمقله مشتغل ذوات یوقیدر؟ قره مرسلك، هركه‌نك، بروسه‌نك، سوریه‌نك، قونیه‌نك، ملاطیه‌نك، یوردورك.... ماللریله دولان، داها قارشیدن انسانه ذوق ملی، فخر ملی صاچان حمیتلی مغازه‌لری شوراده، بوراده كورمه‌دكمی أولاد؟

— أوت، كوردم. حتی صبرتمدكی شو ألبسه‌لكی أكثریتله بر مغازه‌دن آلمشدم. حالا یپ یكیدر. بر قاچ سنه‌ده دایاناجقدر. فقط عجبا مملكتمزده بوكبی مغازه‌لرك مقداری هر حالده چوغالاجق دیرمیسكز؟ بن بوكا هنوز قانع دكلم!

— مجبوراً چوغالاجقدر، اوغلوم. أولجه بویله بر مجبوریت یوق ایكن واوروپالیلرك اقتصادی أسارتلری آلتنده یاشاركن ینه شوراده، بوراده ملی مغازه‌لر، ملی تزكاهلر، حتی ملی فابریقالر اجرای فعالیت ایدییورلردی. شیمدی بو أسارتدن قورتولمشلردر وبر مجبوریت قانونیه‌ده وضع ایدیلمشدر. شو حالده ملی صنایعمز اولانجه عزمیله ایلریله‌یه‌جك، قوقدیغمك احتیاج زائل اولاجقدر. مجبوریت اكتسائیه قانوننك داها ایلك مذاكره‌سی یاپیلیركن جوارلریمزده‌كی مملكتلر داخلنده دوقوماجیلغه فضله اهمیت ویریلمه‌یه باشلادیغنی ایشیتدم. هر طرف اقتصاد وكالتنه یرلی قماش نمونه‌لری كوندره‌بیورمش. وكالت بونلردن كوزل بر (قولكسیون) یاپمش. بیزك كبی عزمی كرشك اولانلره كوستره‌بیورمش! فرض ایده‌لم، كه قوماشلریمز احتیاجه غیر كافیدر. دمین تجارتلرنده مهم بر بوشلق حاصل اولاجغنی سویله‌دیككز تجار شركتلر یاپسینلر، دوقوماجیلغی ترقی ایتدیرسینلر. شیمدی‌یه قدر بوملت یوزوندن قزاندقلری پاره‌یی بوملتك حقیقی احتیاجنده قوللانسینلر. بو صورتله هم بر خدمت، هم ده كندیلری نامنه داها مشروع بر تجارت ایتمش اولورلر.

— افندی بابا، اوغلوكز عزمسیز دكلدر وبو قانونلری بوتون روحیله آلقیشلامشدر. یالیكز سیزدن استفاده ایتمك، خاطره كلن شبهه‌لری ازاله ایلمك ایستیورم.

— بیلیرم، اوغلوم، بیلیرم. نه دوشونیورسه‌ك كمال سربستی ایله صورابیلیرسین.

— تشكر ایده‌رم. خاطریمه بر شی داها كلیور: تجارلریمزه «سن شونی صاتاجقسین، بونی صاتمایاجقسین» دیمك اونلرك حریت تجاریه‌لرینه قارشی بر تجاوز ماهیتنده تلقی ایدیله‌مزمی؟

— واقعا بو، برنوع تقییددر. فقط سیزه (حریت) بحثنی ایضاح ایتدیكم زمان سویله‌دیكم وجه ایله دنیاده (مطلق برحریت) یوقدر. بوتون سلسلهٔ كائنات برطاقیم قوانینه تابعدر. انسانلرده بوقانونلردن خارج قالامامشدر. جناب حق آیت كریمه‌سنده بویوریور كه: «ایحسب الانسان أن یترك سدی = انسانلر كندیلرینك باشی بوش

صاتیورلرلکارینی می ظن ایدیورلر ؟ (حریت) غیرك حدودینه تجاوز
ایتمه‌مکله مقیددر . اوقویجیلرمك ایلك مقاله‌مزده ایضاح ایتمشدم : حیات
وممات مجادله‌سی ایچنده یاشایان بر ملتك پاره‌سنی ، هم ده چوروك بناء علی
مقابلنده ، دوشمانلریمزك الینه کچیرمه‌یه کیمسه‌نك صلاحیتی یوقدر . بو ،
ملته قارشی مهم بر خیانتدر . ملتك حقوق حیاتیه‌سینه ، حتی اقتصادیه‌سینه
تجاوزدر . بناء علیه بو ضررلی ، بو تجاوزك اوکنه کچمك ، بر نوع
تقییده اوغرامق ... طبیعی وضروری بر وظیفه‌در . حسابی ، کتابی
بیلنمه‌یه‌جك بر ... خارجه قاچیران ملتلر بر کون افلاس ایدرلر ، ایکی ملوثه
زیسنه‌لردن بری حب بو نهایتده قارشیسنده قالدق . اگر بیوك
ملت مجلسی بو مهم قانونلری چیقارمامش اولسه‌یدی ، اقتصادی
وضعیتمز ... احیاتی قوتلرمز ... دوشه‌جکدی .
بو تحدیداته بناءً علیه کرك تجار اولسون ، کرك افراد اولسون بو
قانونلره هر حالده متابعته مجبوردرلر . ایتمزلرسه عندالله وعندالناس مسئول
ومجرم اولاجقلرنده شبهه یوقدر . هم اولاد ، ایکده بر احتیاجدن بحث
ایدیورسیکز . احتیاج نه‌در ؟ بوتون برهان کفر وتعصب ایله قارشی
قارشی‌یه کلدیکمز دینمزی ، وطنمزی ، استقلالمزی قورتارمه‌یه چالیشان ملتمزك
ذائقه‌ی فرض اوقومق ، ... احتیاجلرمزه ... قالمیور ... بر درجه
دوشوندورمه‌لی ایدیلر ... قانونلرده ملی خزینه‌مزه ...
ایچون تعقیب ایتدیکمز بونلرك اك مهملریندندر .

— زینت اشیاسی قانوننده (مصادره) وجزا ده وار دکلمی ؟

— طبیعی .

— فقط بو نه ناصل اولور ؟

— دیمین سویلدم : بو قانونه مخالفت ایتمك مجرمدر . هر جرم
مقابلنده جزا ترتیب ایدرز . مادام که دوشمانه سلاح قاچیران هرهانکی
بر شخص جزالاندیریلیور . پارا قاچیرانلرك موقعی ، مجرمیتده بوندن
آشاغی دکلدر ، حتی داها اقتضا ایدر . چونکه : او پارا ایله دوشمان علیهمزده داها
چوق فنالقلر ایجاد ایده‌بیلیر . بناء علیه ملتی معاذالله اقتصادی اسارته
سوروکله‌یك ایسته‌ین تجارك تجزیه‌سی ده اك طبیعی بر شیدر . بو قبیل
تجارك حتی لدی الایجاب استقلال محکمه‌لرینه تودیعنه بیله راضی‌یم !

— افندی بابا ، ایضاحاتکز بنی تمامیله اقناع ایتدی . یالکز
مساعده‌کزله بر شی صوره‌جغم : زینت اشیاسندن الده مالی بولونان
تجار احتکار یاپاجق ومملکت پاره‌سنی — ملی تجربه قاچار — ...
دوراجق . بوکا قارشی نه تدبیر دوشونولویور ؟

— ها . مجلس بونی ده دوشونمش . الده موجود زینت اشیاسنه
تمغا اوروله‌جق . بونلری قاچه مال اولدیسه اوکا کوره بلا احتکار
صاتدیره‌جقدر . احتکاردن بحث ایدیلنجه بنم حساس نقطه‌مه
دوقوندیکز ! بونی دیکر بر صحبته براقالیم . بز موضوعمزه دوام ایده‌لیم .

بو صیراده طورونم عائل کلیوردی . دیدی :

— یمك حاضرلاندی !

— نه یاپالیم اولاد ؟

— دوام ایده‌لیم . بو قادینلی سوزلریکز بنم ایچین اك مکمل بر
ضیافتدر .

— یوق ، یوق . حیاتده انتظام لازم . بو قاعده‌یی اونوتمایلیکز .
صحبتمزه ان شاء الله ینه دوام ایدرز . هایدی قالقیکز !

پیر فانی

آوروپانك احوال ووضعیت عمومیه‌سی

بو هفته آوروپادن بر آرقداشمز کلدی . آوروپانك اجتماعی ،
اقتصادی وسیاسی احوال عمومیه‌سی حقنده بزه مهم معلومات کتیردی .
بر خیلی زمان آوروپالیلرك ایچنده بولونه‌رق اونلری یاقیندن تدقیق
ایدن بو محترم آرقداشمزك ایضاحاتی بزم بر او قدر دها عزممزی
آرتیردی ، ایمانمزی تقویه ایتدی . بو معلوماتدن معظم بر مجاهده‌یه
کیریشمش اولان آناطولی مسلمان قارداشلرمزی ده خبردار ایتمه‌یی الا مقدم بر
وظیفه تلقی ایدیورز . آوروپانك فنا سیاستنی پك ایی بیلن واونلرك
آتیلاکار سیاستلرینه قارشی بوتون عمرینی مجاهده ایله کچیرن محترم
آرقداشمز دیورکه :

— بو کون آوروپاده مهم بر بحران واردر . معلوم اولدیغی
وجهله بو بحرانی حرب عمومی تولید ایتمشدر . حرب عمومی آوروپا
یاپی عمومیه‌سیله بیتاب بر حاله قویدی . واقعا ظاهراً غالب ، مغلوب
زمره‌لر کورولمکده‌در . فقط حقیقتده هر ایکی طرفده بیتکین بر
حالده‌در . آوروپانك او اسکی شوکت وقدرتی بو کون قطعیاً قالمامشدر .
مغلوب دولتلر بر چوق فلاکتلره معروض قالدیغی غالب دولتلرك
فلاکتی ده اوندن آشاغی دکلدر . حتی بو کون غالب دولتلرك موقعی
داها تهلکه‌لی ، داها خطرناکدر . غالب دولتلر ، بالخاصه انکلیزلر
او قدر چوق وقاریشیق حادثات ، او قدر معضل ومهلك مسئله
معروض قالمشدرکه بونلرك آلتندن قالقمه‌نك امکانی یوقدر . بر زمانلر
آوروپا اوکنه چیقان بوتون مسئله‌لری قارشولایه بیلیردی ؛ فقط
بو کون حادثات غالب دولتلری احاطه ایتدی . ائتلاف دولتلری
مسئله‌لره حاکم اولمق دکل ، مسئله‌لر ائتلاف دولتلرینه حاکم اولدی .

بر طرفدن‌ده یکی یکی حادثات وقوعه کلیور، کون کچدکجه وضعیتلری دها زیاده کسب وخامت ایدییور.

ظفرك مخمورانی زائل اولوب ده حقیقتله قارشی قارشی‌یه کلنجه غالبلر حربك جسم دولتده آچدیغی الیم رخنه‌لری کورمه‌یه، آجی صیزیلری حس ایتمه‌یه باشلادیلر. جهنمی حرب سنه‌لرنده صرف ایدیلان ثروت ومساعی، اختیار ایدیلان مزاحم اوروپا هیئت اجتماعیه‌سنی مدهش بر کسل وفتوره دوشوردی. سیکیرلر یپراندی. عزملر کوشه‌دی. اخلاق صارصیلدی. آچیلان یاره‌لرك صیزیلری المانلرك حیاته قارشی نظرلرینی، فلسفه‌لرینی بوسبتون دکیشدیردی. سنه‌لرجه بوغوشمق، جان آلوب جان ویرمك، انسان قصابلغی ایله وقت کچیرمك وجدانلری ناسیرلاشدیردی. بو حسلرله عودت ایدن افرادده آرتیق نظامات اجتماعیه وسیاسیه‌یه قارشی طبیعتیله بر لاقیدی حصوله کلدی. یعنی جمعیتله علاقه‌لری خلله اوغرادی. هیئت اجتماعیه‌نك منافعندن زیاده هر کس نفسنك قیغوسنه دوشدی. جمعیته اولان ارتباطلر قیریلدی. حال بو که حربك آچدیغی یاره‌لری تداوی ایچون اسکیسندن زیاده هیئت اجتماعیه‌یه مربوط اولمق، منافع فردیه‌یی هیچ دوشونمه‌یوب منافع عمومیه اوغورنده ابذال مساعی ایتمك لازم کلیوردی. آنجق بو صورتله مافاتی بر درجه‌یه قدر اولسون تلافی ممکن اوله‌بیلیردی. لکن مسئله تماميله بونك عکسی صورتده تجلی ایتدی. جمعیتك منافعی تماميله اهمال ایدیله‌رك هر کس کندیسندن باشقه هیچ بر شی دوشونمز اولدی. نه نظامات اجتماعیه‌نك صارصلمسی، نه مؤسسات سیاسیه‌نك انهدامی هیچ کیمسه‌یی علاقه‌دار ایتمز اولدی. اویله مدهش بر فتور اجتماعی حصوله کلدی که حیرتدن باشقه انسان دیه‌جك سوز بوله‌مایور.

حرب عمومی بر طرفدن روحلر اوزرنده بویله فتور آمیز تأثیرات حصوله کتیردیکی کبی دیکر طرفدن موازنهٔ اقتصادیه‌یی ده صارصدی. بوتون دولتلرك مشترك مساعیلریله ترونومترو کبی ایشله‌ین او اقتصادی ماکنه دوردی. چونکه اونك الك مهم آلتلری قیریلدی. وبو احواله الك زیاده انکلتره سببیت ویردی. انکلتره جهان اقتصادیاتنه حاکم اولمق ایچون المانیانك اقتصاد ساحه‌سنده قولنی قنادینی قیرمق ایسته‌دی. اوت، اوکا موفق اولدی. فقط کندنده‌ده خیر قالمادی. بونکله برابر عمومیتله اوروپانك حیات اقتصادیه‌سی تهلکه‌یه دوشدی. اوزون زمانلرك مساعیسیله وجود بولان او ماکنه‌یی چویرمك خصوصنده بوتون دولتلرك حصهٔ مساعیلری واردی. هپسنك مشترك چالیشمه‌لریله او ماکنه انتظامنی محافظه ایده‌رك جهانده حکمنی یوروته بیلیوردی. وقتا آره‌لرنده رقابتلر، چکیشمه‌لر اکسیك اولمازدی. فقط نه یاپوب یاپوب ینه بر چارهٔ ائتلاف بولور، او مدهش ماکنه‌یی ایشله‌تیرلردی. اوروپا دولتلرینك اقتصادیاتی او قدر قاریشمشدی که هرهانکی بر طرفده وقوعه کله‌جك بر طورغونلق مطلق دیکر طرفلره‌ده تأثیردن خالی قالمازدی. اوروپا سیاسه‌سی او درجه وحدت کسب ایتمشدی. حال بوکه شیمدی بو ماکنه‌نك الك مهم آلتلری قیریلمش اولدیغی ایچون وظیفه‌لرینی ایفا ایده‌مز اولدی. بو سببله ماکنه اساسندن طوردی. بوکون المانیا اخراجاتی تحدید ایدیلدیکی ایچون ایشله‌یه‌میور. آوستریا تارمار اولدیغی ایچون نه فابریقه قالدی، نه تشکیلات اقتصادیه. او، بوکون ناسیاره‌یه محتاج بر مستملکه حالنه دوشدی. صوکرا روسیه اوروپا ایله تماميله علاقه‌سنی قطع ایتدی. نه کندیسی استحصالاتده بولونه‌بیلیور، نه‌ده اوروپا امتعه‌سنی استهلاك ایدییور. بالقانلرده بویله. حاصلی بوکون مرکزی وشرقی اوروپاده تقریباً اوچیوز اللی میلیون خلق مبادله‌دن کف ید ایتمش بولونیورلر. صوکره اوروپانك الك مهم مخرجلری اولان آسیا وآفریقاده اوروپایه قارشی حاصل اولان نفرتدن طولایی اوروپا امتعه‌سی اورالرده‌ده رواج بوله‌مایور.

بو صورتله اوروپا داخلی استهلاکدن، خارجی مخرجلردن محروم قالینجه مدهش بر بحران اقتصادی‌یه دوشمکدن یاقه‌سنی قورتاره‌مادی. ذاتاً حرب عمومیده صرف اولونان مبالغ اوروپانك ثروتنی محو ایتدی. اقتصادیاتی برباد ایلدی. اوروپا حرب عمومیده نه قدر پاره صرف ایتدی، بیلیورمیسکز؟ تمام ۱۲۰۰ میلیار فرانق. یعنی ۵۵ میلیار آلتون. بو پاره هم هوایه کیتدی. هم‌ده مدهش تخریبات حصوله کتیردی. اوروپانی ایکی طرفلی ضرره اوغراتدی. موازنهٔ اقتصادیه بو صورتله ییقیلدقدن صوکره آرتیق اوروپاده بحران اقتصادینك ظهوری غیر قابل اجتناب بر حاله کلدی.

ایشته بوکون اوروپا الك مهلك مزاحم اقتصادیه آلتنده قیورانوب طوریور. بر طرفدن ایشسز قالان عمله‌نك معیشتی دردی. مثلا بوکون انکلتره‌ده سکز میلیون عمله‌دن اوچ میلیون ایکی یوز بیك عمله ایشسز کزییور. بونلری حکومت اعاشه‌یه مجبوردر. انکلتره حکومتی بونلره هر آی تقریباً ۳۲ میلیون انکلیز لیراسی ویریور. صوکره عمله‌نك غریولری پك زیاده اهمیت کسب ایتدی. شیمدیکی غریولر یالکز اقتصادی بر ساحه‌ده قالمایور، سیاسی بر ماهیتده اکتساب ایدییور. صوکره قامبیو فرقی اوروپا ایچون پك مدهش بر تهلکهٔ اقتصادیه‌در. خارجدن مواد ابتدائیه تدارکنه مجبور اولان اوروپا بو یوزدن بیوك ضررلره اوغرادقدن باشقه فابریقه‌لرینی‌ده ایشله‌ته‌میور.

ایشته اوروپا احوال اقتصادیه‌سنك بو حالده بولونمسی دولتلرك امور مالیه‌سنی زیر وزبر ایتمشدر. او درجه‌ده که مثلا انکلتره وفرانسه‌ده، حتی آمریقاده ویرکیلر تحمل ایدیله‌میه‌جك درجه آغیرلاشدی. آرتیق بونك اوزرینه فضله حصه علاوه‌سنه امکان یوقدر. انکلتره حکومتی بر آدمك قازاندیغنك همان اوچده ایکیسنی آلیور. بویله ایکن ینه بعض مملکتلرده موازنهٔ مالیه‌یی تأمین ایتمك قابل اولمایور. دولت بودجه‌لرنده

بیوك آجیقلر رجال حکومتی دوشوندوروب طوربیور . بو آجیقلری استقراض ایله قاپامایه‌ده بوکون امکان یوقدر . چونکه بر کره اوروپا یکدیکرینه استقراض ایده‌جك بر حالده دکل . دیکرنك حالی بربرندن بدتر . صوکره آمریقا اوروپانك استقبالی حقنده فوق‌العاده بدبین بر فکر بسله‌یور . بوندن طولایی اوده اقراضه یاناشمایور . بناءً علیه بو احوال بویله دوام ایتدیکی تقدیرده اوروپا ایچون افلاس مالیدن باشقه عاقبت یوقدر .

شیمدی احوال اقتصادیه‌سی بو حالده بولونان اوروپانك وضعیت سیاسیه‌سی نه حالده بولونه‌جغی استدلال ایدیله‌بیلیر . زیرا معلومدرکه اوروپانك سیاسیاتی اقتصادیات اوزرینه مؤسسدر . بناءً علیه بوکون اوروپانك موازنۀ سیاسیه‌سی‌ده زیر وزبر اولمشدر . اوروپا موازنه‌سنك انحلالی جهانشمول بر مسئله‌در . بو یالکز اوروپایه منحصر قالماز . بوتون جهانده تأثیرتنی کوستریر . نته‌کیم بوکون جهان احوال سیاسیه‌سی حالا کشمکشدن ، تذبذبدن ، فترتدن آزاده قاله‌مامشدر . و بو فترت سیاسیه دوام ایدرك مطلقا بر انقلاب عظیمی تولید ایده‌جکدر . زیرا اوروپانك آرتیق اسکی جهان حاکمیتنی اکتساب ایتمسنه امکان قالمامشدر . اوروپا ایمپریالیستلکی آرتیق ختامه ایریور . واقعا اوروپا ایمپریالیستلکنك باشنده بولونان و بو سیاست استیلاکارانه‌نك الك بیوك ممثلی اولان انکلتره حرب عمومیدن صوکره بر آرهلق یکی یکی امدلره دوشمشدی . و رقیبلرینی مغلوبیته اوغراتمقله جهانده حاکم مطلق قالدیغنی ذهابنه قاپیلمشدی . آلمانیا یره سریلمش ، روسیه قوت و اهمیتنی غائب ایتمش ، فرانسه وایتالیا بیتاب دوشمش ، آووستریا منقرض اولمش . . . ارتیق انکلتره جهانده یکانه معظم بر دولت اولمق اوزره قالمشدی . بلکه‌ده حرب عمومینك حصوله کتیردیکی فترت سیاسیه انکلتره‌نك الکنه یاغ سوره‌جکدی . اونی هردرلو رقابتدن آزاده براقه‌رق بوتون دنیایه حکمنی یوروته‌بیله‌جك بر حاله کتیره‌جکدی . بو سایه‌ده انکلترهٔ معهود ایمپریالیزم سیاستنی سربستی تام داخلنده یوروته‌جکدی . انکلتره بو خیاللره دوشمه‌دی دکل . حرب عمومی‌یی متعاقب انکلتره‌نك آلدیغی طور و وضعیت بونی پك واضح صورتده کوسترمکده‌در .

انکلتره بو خصوصده اوقدر قطعی بر وضعیت آلدی ، بو خولیا ایله اوقدر سرمست اولمشدی که نه یاپاجغنی شاشیردی . اسکی منافقانه سیاستنی بیله تعقیبه لزوم کورمدی‌ده آچیقدن آچیغه جهانه میدان اوقومه‌یه ، متارکه افندیسی اولدیغنی حس ایتدیرمه‌یه باشلادی . آرتیق هیچ بر شیدن چکینمه‌یه لزوم قالمامشدی . برازسی بوکسلری آچیقدن آچیغه ایره بیله‌جك فکرنده ایدی . حال بوکه محکومیتله یاسه دوشمش ، مغلوبیتله عزت نفسلری قیریلمش انسانلره قارشی بو قدر خشین و شدید معامله‌ده بولونمق ، اونلری حیاتلرندن بوسبوتون نومید ایده‌جك بر حاله کتیرمك طوغرو دکلدی . اکن انکلتره ایچون آرتق بو قدر اینجه دوشونمه‌یه لزوم وارمیدی ؟ او ، کندیسنی جهانده حاکم مطلق بر موقعده صانمشدی . اوروپایی قبضهٔ تسخیرینه کچیردکدن صوکره آسیا و آفریقاده تمامیله سربست قاله‌جق ، ایستدیکی کبی او ظالم ایمپریالیست سیاستنی توسیع ایدوب کیده‌جکدی . فقط اوده‌کی بازار چارشویه اویمادی . شرقلی محکوم ملتلری هیچ بکله‌نیلمه‌ین ، هیچ امید ایدیلمه‌ین بر حرکت و فعالیت کوسترنجه انکلتره شاشالادی . اوزون زمانلرك محکومیت آجیلریله قلبلری صیزلایان شرقلیلر و بوتون محکوم ملتلر انکلتره‌نك بو خشونت و شدتنی کورونجه آرتق نه اولورسه اولسون دیدیلر ؛ انکلتره‌یه قارشی مجاهده بایراقلرینی آچدیلر . انکلتره‌ده مماشات ایتمه‌یی عظمتنه منافی کوردیکی ایچون آتشینی داوراندی . الك نهایت بو شدت و تضییق ، مدهش بر پاطلاق ویردی . انکلتره‌نك تاج و تختی بوکون محجوریته باشلادی . بو صورتله اسکی دورهٔ تاریخیه قاپانوب یکی بر دورهٔ تاریخیه آچیلیور . آرتیق بوکون انکلتره‌نك جهان حاکمیتی ، عظمت و شوکتی موضوع بحث دکلدر . شیمدیکی مسئله انکلتره کندیسنی احاطه ایدن مسائل و حادثاته قارشی موجودیتنی ممکن مرتبه مدافعه ایده بیله‌جکمی ، یوقسه بوسبوتون منقرض اولوب کیده‌جکمی ؟ ایشته انکلتره بوکون بویله بر حیات ، ممات مسئله‌سی قارشیسنده‌در .

عمله مسئله‌سی ، ایرلاندا مسئله‌سی ، قنادا ، اوستralیا ، جنوبی آفریقا ، مصر ، هندستان ، باشده تورکیا اولمق اوزره عالم اسلام مسئله‌لرندن باشقه بوکون انکلتره ایچون فوق‌العاده تهلکه‌لی ایکی مسئله دها حادث اولدی : بونلردن بری بولشه‌ویك انقلابی ، دیکری‌ده آمریقا رقابتی . و بوتون بو مسئله‌لرده انکلتره یالکزدر . کندیسنه مظاهر اوله‌جق هیچ بر دولت یوقدر . واقعا فرانسه وایتالیا ایله برابر اتفاقلری واردر . فقط بو اتفاق دها چوق دوام ایده‌جك دکلدر . بونك انحلال وقتی پك یاقیندر . زیرا معلوم اولدیغی وجهله اوروپانك الك قوتلی اردوسنه مالك اولان دولت علیهنده بولنمق انکلتره‌نك اوروپاده‌کی سیاستنك عمده‌سیدر . بوکون اوروپاده ابتداء الك قوتلی اردویه فرانسه مالك بولونیور . بناءً علیه آلمانیا اردوسنك انحلالندن اعتبارا انکلیز ابرهٔ سیاستی فرانسه علیهنه چوریلمشدر . اوروپا تاریخ سیاسیسنی ایی تدقیق ایدنلر بونك محض حقیقت اولدیغنه قانعدرلر . ایتالیایه کلنجه بونك‌ده بحر سفیدده الك قوتلی دونانمایه مالك اولمسی انکلتره ایله آره‌لرنده صمیمیتك دوامنه مانعدر . بحر سفیدده ایتالیانك حاکمیت مطلقه‌سی انکلتره ایچون عظیم تهلکه‌در . بوکا قارشی هر حالده بر رقیب چیقارمق انکلتره‌نك سیاست اصلیه‌سیدر . بونك ایچوندرکه متارکه‌دن بری انکلتره بحر سفیدده ایتالیایه قارشی یونانی حاضرلامق فکرینی تعقیب ایدیور . طبیعی ایتالیا بونی هرکسدن زیاده ایی تقدیر ایدییور . بناءً علیه انکلتره‌یی احاطه و تهدید ایدن

مسئله‌قارشی ایتالیا کبی خودکام بر ملتك معاونت و مظاهرتده بولونمسنه امکان اولادیغی پك بدیهی بر حقیقت سیاسیه‌در . . .

ائتلاف دولتلرندن فرانسه‌نك حالی ایسه انکلتره‌دن ایی دکلدر . اوراده‌کی اضطراباتده فرانسه رجالنی کمال اهمیتله دوشوندورمکده و خلقی آووتمق ، مظفریت خاطره‌لریله تسلی ایتمك ایچون حیله‌لی تدبیرلر اجراسنه مجبور ایتمکده‌در . زیرا فرانسه‌نك بنیهٔ اجتماعیه‌سی صارصیلدی . تشکلات ملیه‌سنه وهن طاری اولدی . بایقوش سکز هر شی برلی برنده طوریور . فقط بر هیکل کبی و فرانسه‌یی طریق حیاتده یوروتن ، اجتماعی و سیاسی ساحه‌ده اوکا فیض ویرن مؤسساتی بو کون آرتیق برشی افاده ایتمز اولدی . حالبوکه حرب عمومی فرانسه‌نك روحنی قبض ایتدی . فرانسزلق بو کون روحسز بر جسددن عبارتدر . مات حربدن پك یورغون دوشدی . قوهٔ معنویه‌سی تماميله قیریلدی . مادی ، معنوی بوتون مؤسساتنه قارشی خلقده درین بر لاقیدی حصوله کلدی . خلق هیچ بر شیئی بکنه‌مز اولدی . مثلا اورته‌ده بر قانون اساسی وار . فقط کیمسه‌نك قلبنده اوکا قارشی بر محبت ، بر مربوطیت قالمادی . بر زمانلر قانون اساسینك بر کلمه‌سی ایچون قیامتلر قوپاران فرانسه بو کون هیئت عمومیه‌سی چیکنه‌نسه هیچ آلدیرمایور . چونکه آرتیق بو کونکی تشکیلات اجتماعیه و سیاسیه‌یه قارشی قلبنده بیوك بر برودت حصوله کلمش . دها مسعود اولمق ایچون درت سنه مبذولاً قان دوکدی . فقط نتیجه‌سنده فلاکتدن باشقه هیچ بر شی الینه کچمدی . وقعا بر طاقم یرلر آلیندی . فقط اوکا نه ؟ او آرتیق بو کون کندی نفسندن باشقه‌سنی دوشونمیور . حالدن ممنون دکل . استقباله هیچ اطمینانی یوق . اونك ایچون هر شیئی کندی حالنه ترك ایتمشدر . پارلامنتوسی برنده‌در ، اعضالری ده حد نصابنده‌در . فقط فرانسزلك روحلرنده ، قلبلرنده یری قالمامشدر . بو کون فرانسه‌ده شخصیت معنویه‌نك حاکمیتی آرتیق تماميله قالقمشدر . فرانسه‌نك مقدراتی شونك بونك النده‌در . بر (غورو) چیقیور . سوریه‌ده ایستدیکنی یاپیور . ظن ایتمیکز که حکومت مثلا مارشال فوشك رأینی آلمه‌دن مستقلاً بر ایش کوره بیلیر . رئیس جمهورك حقوق و صلاحیت قانونیه‌سی نزع اولونمادی . فقط او مواد اساسیه کاغذلریکن حکمنه کیردی . خلقك احوال روحیه‌سنه مدهش بر فتور چوکدی . نه یاپدیغنی ، نه استدیکنی بیلمیور . حالبوکه بر صرصر فلاکت اودیاری قاصدی قاوودی . هیچ شبهه یوق که بو بر فضای معنویدر . آنارشیدن باشقه برشی دکلدر . آلمانیایه غالب کلدی . فقط قورقوسی اسکیسندن زیاده آرتدی . فضله اوله‌رق انکلتره‌نك تحت وصایت و تحکمنه دوشدی . دردبر ایکن ایکی اولدی . تهلکه دها زیاده کندیسنی صاردی . متفکرلری استقبالك مظلم دورنمالرینی کوریورلر . فقط اویله بر فلاکتکه نه ایلری ، نه کری تحفظك امکانی قالمامش . خلقك اوزرندن یأس و فتورینی ازاله ایچون چالیشیورلر . چوجق آلداتیر کبی درلو درلو نمایشلرله خلقی اویالامق ایستیورلر . مثلا هونی غیر معلوم بر عسکر اولوسنی تعزیز ایچون آلایلر ترتیب ، قهرمان مجهول آبده‌سی احضار ایدیورلر . بونك اطرافنده قیامتلر قوپارمغه قالقیشیورلر . بویله صنعی تدبیرلرله فرانسه‌نك قبض اولونان روحنی اعاده ایتمك ایستیورلر . فقط هیچ بر شی کار ایتمیور . کون کچدکجه بنیهٔ اجتماعیه‌سی سقوط ایدیور . تشکلات سیاسیه‌سی قدرت و نفوذینی ضایع ایدیور . حتی عائله تشکیلاتی ده بوزولدی . افراد عائله آره‌سنده‌کی رابطه‌لر بیله قیریلدی .

خلقك بو احوال روحیه‌سی سیاسی فرقه‌لر اوزرنده‌ده تأثیردن خالی قالمایور . بالطبع بر مملکتك سیاساتی اجتماعیاتندن طوغمقده‌در . فرانسه‌نك حال اجتماعیه‌سنده حصوله کلن بو تبدل بالطبع سیاستنه‌ده تأثیر ایتدی . اونك ایچوندر که بو کون قومونیست فرقه‌سندن طوتوکز ، قرال طرفدارلرینه قدر صوسیالیست ، رادیقال سوسیالیست ، دموقراط ، دموقراط رهپوبلیکن ، بوناپارت . . . بوتون فرقه‌لر فرانسز تشکیلات حاضره‌سنی ییقمق ایچون چالیشیورلر . آیری آیری سیاسی مسلکلری بولونان بو مختلف فرقه‌لر بر نقطه‌ده متحددرلر : فرانسه‌نك بو کونکی تشکیلاتی قیمت و اهمیتدن ساقط اولمشدر ، اساسلی بر تبدل و انقلابه لزوم واردر ! داخلاً بو حالده بولونان فرانسه‌نك سیاست خارجیه‌سی‌ده پك قاریشیق و مظلمدر . آلمانیادن امید ایتدیکی تضمیناتی هنوز آله‌مادی . آلمانیایی اقتصاداً و سیاسةً دوشکون بر حالده بولوندورمق ایچون چیرپینوب طوریور . سیلزیا مسئله‌سنده او قدر عصبیلشدی که آلمانیایه اعلان حربه قدر قالقیشدی . بر طرفدن لهستانی ، دیکر طرفدن چك اسلوواقیایی آلمانیایه قارشی طوتیور . چونکه آلمان تهلکه‌سی الآن باقیدر . بر حرب ظهورنده فرانسه‌نك او اسکی یاردیمجیلری بولنه‌مایه‌جقدر . واقعا آلمانیانك تجاوزینه قارشی انکلتره ، آمریقا ، فرانسه آره‌سنده معاهده عقد اولوندی . فقط آمریقا سناتوسی اونی تصدیق ایتمدی . دول عاقده‌دن هر هانکی برینك پارلامنتوسی طرفندن تصدیق اولونمازسه دیکرلری حقنده معاهده‌نك حکمی جاری اوله‌مایه‌جغی حقنده انکلیزلر طرفندن معاهده‌یه بر ماده درج اولونمشیدی . بناءً علیه بو اتفاق بو کون حکمسزدر . آلمانیانك تجاوزی حالنده انکلتره معاونته مجبور دکلدر . فرانسه‌نك یالکز باشنه قالمق تهلکه‌سی واردر . انکلتره‌نك فرانسه‌یه قارشی بو کونکی وضعیتی اصلا بر متفق ، بر دوست معامله‌سی دکلدر . بالعکس بر چوق مسئله‌لرده ، ازجمله سیلزیا مسئله‌سنده فرانسه علیهنده حرکت ایتدی . صوکره بولشه‌ویك مسئله‌سی فرانسه ایچون پك اهمیتلیدر . فرانسه‌نك روسیه‌ده‌کی اون اوچ میلیار آلاجغنی بولشه‌ویکلر طانیمایور . اوندن باشقه بو فکر فرانسه‌ده‌ده توسع ایدییور . . کونك برنده عظیم بر فورطنه‌نك قوپمسی استبعاد اولونه‌ماز . انکلیزلردن کوردکلری بو وفاسزلقلره مقابل عجبا ایتالیا کندیسنه بر مظاهرتده بولونیورمی ؟ خود

کام ایتالیا کندی منافعندن باشقه هیچ بر شی دوشونورمی؟ او، شیمدی آلمانیا ایله تأسیس مناسبات ایچون المانیایه قارشو نوازشکار بر سیاست تعقیب ایدییور. فرانسه‌نك بوکاده جانی صیقیلیور. آوروپاده بوقدر غوائل سیاسیه ایچنده بولونان فرانسه حالا امپریالیست سیاستندن فراغت ایده‌میور. سوریه‌ده، جبل لبنانده، شوراده بوراده استیلا وفتوحات پشنده قوشیور. بو حرکتلر افلاس ایدن امپریالیست سیاستنك دوکونتیلریدر. بر قسم رجال عسکریه الان اسکی قفایی ترك ایده‌میورلر. خلاصه فرانسه‌نك بو کونکی وضعیتی پك قاریشیقدر، استقبالی پك مظلمدر.

ایتالیایه کلنجه ظاهراً اونك وضعیتی ایی کبی کورونیور. متفقلری قدر ضرره اوغرامادی. دشمنی اولان آوستریا انحلال ایتدی. اولدقجه مثبت یرلر اله کچدی. فقط استقبالی ینه تهلکه‌دن آزاده قالمادی. آوستریا یرینه بودفعه یوغواسلاویا کچدی. آدریاتیق مسئله‌سی حل اولونمادی. بالعکس دها اهمیتلی بر شکله کیردی. بوندن باشقه یکی بر تهلکه، یونان تهلکه‌سی ظهور ایتدی. انکلتره ایتالیایه قارشی یونانی بویولتمك ایستیور. صوکره داخلاً سفالت و اضطراب زیاده‌لشدی. عمله مسئله‌لری کسب اهمیت ایتدی. قوموینست جریانلرینه قارشی حکومت برشی یاپه‌مایه‌جق حاله کلدی‌ده بر قسم اهالی طوغریدن طوغری‌یه مدافعه وظیفه‌سنی اوزرلرینه آلدیلر. (فاجیتی) عنوانینی آلان بوزمره فعلاً قوموینستلرله مجادله‌یه باشلادیلر. کوریلیورکه ایتالیاده‌ده حکومت مؤسسه‌سنك اوقدر اهمیتی قالمامشدر. طبیعی بو آثارشیدن باشقه برشی دکلدر. آرتیق بوندن صوکره ایتالیاکده امپریالیست سیاستی تعقیب ایتمسنه امکان قالمامشدر. بر آرالق آرناوودلقده عسکر سوقنه قالقیشدی‌ده عسکر عصیان ایتدی، کیتمدی. بونك اوزرینه آرناوودلغی تخلیه‌یه مجبور اولدی. اکر طرابلس غربده‌ده بر آز شدتلی حرکت ایتسه‌یدی اراده‌ده طوتونه‌مازدی. بو خصوصده بر آز عاقلی داوراندی‌ده اونلره مختاریت ویردی. یعنی ایشی باموق ایپلکنه باغلادی. بویله ایکن ایتالیا شرقه قارشی ینه اسکیسی کبی درت باشی معمور کورونمك ایستیور. صانکه کندینی تهدید ایدن هیچ بر تهلکه یوقمش کبی طاورانیور. هانی، شرق ایله حسن مناسبات تأسیسی بر مجبوریته عطف ایتمیورده کویا بوصورتله حرکتی بر لطف شکلنده کوسترمك، بزی کندیسنه منتدار براقمق ایستیور. حال بوکه ایتالیانك‌ده آرتیق امپریالیست سیاستنی تعقیب ایتمسی دورلری چوقدن کچمشدر...

محترم آرقداشمزك بزه لطف ایتدکلری ایضاحات بوندن عبارت دکلدر. بالخاصه شرقه، اسلام عالمنه پك زیاده علاقه‌سی اولان انکلتره سیاستنه، انکلتره‌یی اشغال ایدن مسئله‌لره دائرده مهم معلومات ویردیلر. اونلری‌ده انشاءالله کله‌جك هفته عرض ایدرز.

اشرف ادیب

نصرت اللهندر

ابن اوکننده ایکی میدان محاربه‌سنی غائب ایدن یونان صلیب اردوسی؛ اسلامك اك بویوك دشمنی اولان انکلیزلرك مادی، معنوی مظاهرتنه استناداً؛ باشلرنده قراللری، پاپاسلری، پرنسلری، رجال وامراسی اولدیغی حالده، اوچنجی دفعه اولمق اوزره اسلام اردولرینه قارشی یوز بیك کیشی‌یی متجاوز بر قوتله صالدیردی. بوصورتله بوهفته کفر اردولریله ایمان اردولری قطعی بر مبارزه‌یه کیریشدیلر. بوکون یالکز آناطولی دکل، بوتون اسلام عالمی اك مهم تاریخی زمانلری یاشیور. زیرا بوکون آناطولی قاپیلرنده شرق ایله غرب صوك حربنی یاپیور. هر ایکی عالمك مقدراتی‌ده بوحربك نتیجه‌سنده تعین ایده‌جکدر. اسکیشهر - کوتاهیه - قره‌حصار حوالیسنده جریان ایدن بو محاربه‌نك بوقدر جهانشمول اهمیت وعظمتی واردر. اسلام اردوسنك مغلوبیتنی تصور بیله ذهنلرمزك تحملی یوقدر. چونکه بو، معاذالله، یالکز آناطولی ایچون دکل، اسلام عالمی ایچون‌ده حتی مسلمانلق ایچون مدهش بر فلاکتدر. دشمن بیلدیرمده اولسه بیلمایان، اسلامك محافظه‌سی ایچون ایمان طولو کوکسلرینی سپر ایدن قهرمان مسلمان عسکرلری عون حق‌ایله بوکون یارین صلیب اردولرینی تماماً تارمار ایلیه‌جك، اسلام عالمی ایچون یکی بر شوکت واعتلا دوری آچه‌جقدر. الالهی حمد وثنالر اولسون، حرب دها باشلار باشلاماز جناب حقك نصرت وعنایتی مسلمان اردولرینه توجه ایتمش دشمنك بوتون پلانلری زیروزبر اوله‌رق پك مهالك بر وضعیته دوشمش، شمالده بیله چکدکده خط رجعتلری کسیلن دشمن فرقه‌لرینه قارشی قهرمان مسلمان فرقه‌لری تعرضه کچمشدر. کوتاهیه جنوبنده دشمنك قوای اصلیه‌سیله جریان ایدن بویوك میدان محاربه‌سی‌ده. لله الحمد لهمزه انکشاف ایتمشدر. هر طرفدن حرکت ایدن قوتلرمز دشمنه قطعی ضربه‌لر اورمق اوزره بولونیور. انشاءالله برقاچ کونه قدر صلیب اردوسی تماماً محو وپریشان اوله‌جق، باشلرنده‌کی قرال قسطنطینك تاج وتختی ییقیله‌جق، سلطنت اسلامیه شرق قاپولرینه ابدیاً حاکم اوله‌جقدر. (نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین)

محترم قارئلرمزه:

قسطمونیده ایلك انتشار ایدن ٤٦٤ نجی نسخه‌دن آبونه اولان ذواتك آبونه‌لری کله‌جك نسخه‌ده ختام بولیور. دوامنی آرزو ایدن قارئین کرامك لطفاً بوهفته ظرفنده آبونه‌لرینی تجدید بویورملری رجا اولونور.

آنقره مطبوعات و استخبارات مطبعه‌سی

سبیل الرشاد

سر ١٣٣٠

آبونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لکی (٢٧٥)
آلتی آیلغی (١٥٠)
غروشدر .
نسخه‌سی ٥ غروشدر
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در .
اداره‌خانه آنقره‌ده حریت
اوتلی قارشوسنده‌کی
سوقاقده
اخطارات
آبونه بدلی پشیندر .
مسلکه موافق آثار ممنونیه
قبول اولونور . درج ایدلمه‌ین
یازیلر اعاده اولنماز

آدرس تبدیلنده اجرت
٥ غروش كوندرلملیدر
مكتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولسی وآبونه
صره نومروسنی محتوی
بولنمسی لازمدر
ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك
فرانسزجه یازلسی
رجا اولونور
پاره كوندرلدیكی زمان نه‌یه
دائر اولدیغی بیلدرلمسی
رجا اولونور

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم — باش محرر محمد عاكف — صاحب ومدیر اشرف ادیب — اتبعون اهدكم سبیل الرشاد

عدد ٤٨٩ — ١٨ ذی القعده ١٣٤١ — جمعه‌ایرتسی — ٢٤ تموز ١٣٣٧ — جلد ١٩

والعاقبة للمتقین

« وماالنصر الا من عند الله العزیز الحکیم = نصرت آنجق عزیز وحکیم اولان جناب اللهك فضل وکرمندن قوللره ، ماتلره احسان بیورولور . »

معلومدرکه ماتلر وارلقلرینی محافظه وادامه ایچون لازمکلن اسباب مادیه‌یه توسل ایتمك مجبوریتنده‌در . بونکله برابر استحصال ایدیلن اسباب مادیه تأمین موجودیته ، نصرت وغلبه‌یه کافی کلدیکی ده پك چوق کورولمشدر . شو حالده ادامهٔ حیات آرزوسنده بولنان ماتلر هم مادی، هم ده معنوی قوتلرله مجهز اولملری لازمدر . قوهٔ معنویه‌دن محروم اولدیکی صوك سیستم سلاحلیلرك ، معنویاتی محکم الی صوپالیلره مغلوب اولدیغنه تصادف اولنمیور دکلدر .

بناءً علیه حکمت اسلامیه‌نك وضع ایتدیکی لایموت دساتیر علیه‌دن بری ده (واذا عزمت فتوکل علی الله) نظم جلیلنك افاده ایتدیکی معنای جلیلدرکه اسباب مادیه ایله اسباب معنویه‌یی توأم اوله‌رق الده بولندیرمق ، تعبیر آخرله عزم ایله توکلك ایکیسنی برطوتمق لازمدر . بو خصوصده اسلامیت عالمه یالکز بر یوکسك نظریه براقمقله اکتفا ایتمیور ، حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمك کچیردیکی حیاتك بعض صفحاتی ده جانلی برمثال ، مقنع بر درس انتباه تشکیل ایدییور .

حنین وقعه‌سنده علیه الصلوة والسلام افندیمز برکتلهٔ مجاهدینله بالذات غزایه تشریف بیوریورلردی . بو وبونك امثالی آیات جلیله‌نك اسرارینه هنوز واقف اوله‌میان بعض اصحاب طرفندن « بو اوردو هیچ بر وقت مغلوب اولمز . » یولنده کلاملر صرف ایدلمکه باشلادی . ظاهراً اصحاب کزین بویله سویلمکده پك حقلی کبی ایدیلر . چونکه اصحاب پك آز قوتلرله کندیسندن عدد وسلاح اعتباریله پك فائق قوتلره قارشی حرب ایتمشلر ودفعاتله غلبه چالمشلردی . حنینده ایسه عساکر اسلامیه دشمندن عدد وسلاح اعتباریله پك فائق ایدیلر . اصحابك قوهٔ معنویه‌سی متزلزل اولمق تصور اولنه‌مزدی . چونکه هر فرد حرب میداننده شهید اولمغی کندیسنه اك بیوك شرف بیلیوردی . بو قسم اصحابده برقباحت وار ایسه اسباب غلبه‌یی تفوق عددیده کورملری ایدی . ایشته بویله حیاتی دقیقه‌لرده مؤمنلرك اسباب مادیه‌یی احضاری متعاقب مظفریتی آنجق اللهدن بکلملری لازمدی . حکمت الهیه بونی اقتضا ایدیوردی . بونك ایچون اسلامیته بر سرکذشت اولمق اوزره بو وقعه‌ده طرفین حربه کیریشدکلری صیره‌ده ایلك حمله‌ده موفقیت طرفمزه یوز کوسترمکه باشلادیغنده بر تپه‌نك آردندن دشمنك چورمه حرکاتنك محتمل بولنمسنه مبنی مذکور طاغی محافظه‌یه مأمور اولان قوت موقعلرینی ترك ایلدیلر . دشمنك اورادن مهم قوتیله یوکلنمه‌سی اسلام عسکری آره‌سنده بیوك برقاریشقلغی ایجاب ایتدیردی . آز قالدی او معظم اسلام اوردوسی مغلوب اولیوردی . عون باری ایله تکرار وضعیت اصلاح ایدیلدی ؛ دشمن بو حربده ده مغلوب اولدی . (ویوم حنین

اذ اعجبتکم کثرتکم الخ) آیت جلیله‌سی اصحابی تمامیله ارشاد بیوردی. اسباب مادیه‌نك احضارندن صکره نصرتی اللهدن بکلمك ، اللهه متوکل اوله‌رق عزم یوللرینه یورومك دستورینی تقویه ایلدی .

شیمدی بز آناطوللی مسلمانلری لازم کلن اسباب مادیه‌یی حاضرلامقده قصور ایتمدك . حتی وسعمزك فوقنده دینه‌جك درجه‌ده حقوقمزك مدافعه ومحافظه‌سی اسبابنی حاضرلادق . بوملت پك آز بر زمانده بویوك بر اردو چیقاردی . اوردوسنی صوك سیستم سلاحلرله تجهیز ایلدی . اوندن صوکره متوکلاً علی الله کفار اردولرینه قارشی طوردق . عون حقله این اوکنده ایکی دفعه دشمنی مغلوب و مقهور ایتدك . فقط صلیب اوردوسی ، بالخاصه بویوك اسلام دشمنی اولان انکلتره‌نك یاردیمیله تجهیز ایدیلدی ، اونك تشویقیله تکرار حرکته کلدی . اوچنجی دفعه اولمق اوزره اسلام اردولرینه صالدیردی . ایشته شیمدی اون کوندن فضله‌در حربه دوام ایدییورز . کرچه دشمنه بعض شهرلر ، قصبه‌لر ترك اولوندیسه‌ده عسکرلك ایجاباتی اردو ، شیمدیکی فن حربك اقتضا ایلدیکی ایلری ، کیردی مانوره‌لر یاپمقله مشغولدر . مظفریت قطعیه‌نك بزده قاله‌جغی ، ظالم وخونخوار دشمنك بویوك بر هزیمتله دکز اوته‌لرینه آتیله‌جغی کونلرك پك یاقین اولدیغنه قناعت تامه ایله ایمان ایدرك مجاهده‌مزده دوام ایده‌جکز . آقیلان معصوم قانلرك ، هتك ایدیلن اسلام ناموسلرینك ، ییقلان معابد ومقابرك ، سوندورولن خانمانلرك بار مسئولیتی آلتنده دشمنك محو ونابود اولدیغنی کوره‌جکز (وعذب الذین کفرو وذلك جزاء الکافرین) بوعاقبت ، کافرلرك مستحق اولدقلری جزای الهیدر . دشمنلر بوجزایه دوچار اوله‌جقلردر . نصرت وظفر عزم ایله توکلی دستور اتخاذ ایدن مؤمنلرکدر . مجاهده‌مز فی سبیل اللهدر . کلمة اللهی اعلا ایچون ماللرمزی ، جانلرمزی فدا ایدییورز . مناره‌لره چان آصیلمامق ، آیات آلهیه یرلرده سورونمه‌مك ایچون حرب ایدییورز . نصرت الهیه هیچ شبهه یوق که بزه توجه ایده‌جکدر (ان تنصروا الله ینصرکم .) قرآن جلیلك دستورلری لایتغیردر . جناب حقك وعدلری خلاف قبول ایتمز . (والعاقبة للمتقین) . (وماالنصر الامن عندالله العزیز الحکیم .)

قره حصار صاحب مبعوثی

خواجه شکری

خطابه

اك رجال امت ! ای اهل حل وعقد ملت ! سزه عائد خطابه‌می براز دها تطویل ایده‌جکم . سز بتون امت اسلامیه‌نك تدویر امورینه وکیل بولنیورسکز . بوامتك یکانه قانونی بتون دنیایه ، موقتاً دکل ، ابدیاً برقانون سعادت اولاجق اولان قرآن کریمدر . بوملت ادوار اعتلا وترقیسنده اوقانون قویمدن بشقه قانون طانیمامش ، آنجق اونك فیض وتوفیقی ایله منصور ومظفر اولمشدر . سزلر بوکون یالکز آناطولینك دکل ، درتیوز کسور میلیون مسلمانك استنادکاهی سکز . بومسلمانلر سزه نه قانون افرنج ، نه ده مدنیت جدیده ایله دکل ، یالکز قرآن ایله علاقه‌داردر . اوقرآن که بشریتك بیکلرجه سنه‌لرده صعود ایده‌میه‌جکی ، شمدیکی مدنیت مدعیلرینك تصور وتخیل بیله ایده‌مدیکی مرتبهٔ اعلی العلاسنك بتون ضوابط وقواعدینی وضع ایتمش ، اونك دائرهٔ وسیعه‌سندن بوتون وحشتلر ، سفاهتلر مطرود بولنمش اولان کتاب جلیلدر . سزنه‌وقت اودستور قویمدن باشقه‌سنی ، بالخاصه غربك مدنیت غیر معقوله‌سنی ملککزدن دفع ورفع ایدر ، بتون انوار تمدن وتکملی اونوردن اقتباس ایدرسه‌کز مطمئن اولیکز که فرداً فرداً هر مسلمانی حکومتك بر عضوی ، بر مدافع غضنفری اوله‌رق بوله‌جق ، بوتون دنیانك تهاجمندن پروا ایتمیه‌جکسکز . چونکه محارب ویا مخالف اولانلر الله ورسولی ایله حرب ایتمش حکمنده اوله‌جق واونلرك خصمی الله ورسولی بوله‌جقدر .

نته‌کیم منع مسکرات قانونی کبی برحکم شرعی‌یی ترویج ایتدیکز . بتون آناطولی خلقی ، بتون مسلمانلر سزه برمربوطیت صمیمیه ایله عطف نظر ایتدیلر . بونظرك فیض فتوحی‌ده ظهور ایتدی . انشاءالله نور قرآنه تقربکز دها زیاده‌لشه‌جك واو نسبتده ظفر قطعی واستقلال تام ایله کامیاب اوله‌جقسکز . دنیاده‌ده ، آخرتده‌ده هر بریکز بر منجیٔ ملت عنوانی آله‌جقسکز . امت اسلامیه‌نك شوصوك جدال حیاتنده نصرت آلهیه هر حالده کمالیله تجلی ایده‌جك . مسلمانلق کندیسنه لایق دروهٔ اعلایه صعود ایلیه‌جکدر . بزه‌ده او نصرت آلهیه‌یی جلب ایدن اعمال صالحه ، تدابیر مشروعه توفیق اولنه‌جقدر .

امین اوله‌لم ؟ مقلب القلوب الله تعالی وتقدسدر . بز الله تعالینك رضاسی خلافنده اجانبه نه‌قدر تقلید وممashات ایتسه‌ك اونلر ینه بزدن راضی اولمازلر . کندولرینك ایتدیکی مظالم ووحشتلری ینه بزه اسناد ایدرلر . ینه بزوحشی ، کندولری مدنی اولور . فقط بز اللهك رضاسی دائره‌سنده حرکت ایدرسه‌ك جناب حق اونلرك قلبلرینه بر خوف وهیبت ویرر . هم بزدن قورقارلر ، هم‌ده بزه مماشات ایدرلر . تاریخ اسلامی تدقیق ایدر ایسه‌ك کوروروزکه هپ بویله اولمشدر . اونلرك محبتلری دخی انجق بودائره‌ده جلب اولنه‌بیلور . چونکه مقلب القلوب انجق اللهدر .

بزم حکومتمز تام . بر اسلام حکومتی وافرادمز تام بر مسلمان اولورسه ــ که انشاءالله اوله‌جقدر ــ خارجده‌کی مسلمانلر دخی بزه عشق ایمانله منجذب اوله‌جق واو انجذاب ایسه بزی مادةً ، معناً ، سیاسةً ، اقتصاداً مستفید ایده‌جکدر . اویله مستفید ایده‌جکدر که

شیمدی میلیونلرله مسلمان منافعیله ، حتی مسلمان قانی ایله کندولرینی غالب کوسترەن او دولتلر بزم التفاتمزه محتاج اوله‌جقلردر . اعتراف ایده‌لم ، بز حقیله مسلمان اولورسه‌ك ؛ مسلمانلغك فضائل ومعالیسنی فعلیاتمزله ارائه ایدرسه‌ك ؛ عالمده هرعاقل یا اسلام ویامحب اسلام اولور.

عمدهٔ نجات آنجاق احکام و اوامر قرآنیه‌یه فردی و اجتماعی اتباعده‌در . انصاف ایده‌لم ، ایشیمزه کلن احکامنی قبول ، ایشیمزه کلمه‌ینلره عادات افرنجیه‌ویا افکار ذاتیه‌مزی ترجیح ایتمکدن فارغ اولملی یز.

ای امرای عسکریه ! ای ضابطان ، ای نفرات عسکریه ! صوك خطابم سزه‌در . چونکه صوك چاره‌سازمز سزك سیوف جلادت ، قلوب متانتکزدر . سزدن فن حربك اك صوك تکملاتنك عملیاتنی کوزلیورز. عموم اناطولی خلقی، حتی اختیارلری، قادین وچوجقلری سزك امریکزه باقیورکه‌لدی الحاجه سزه التحاق ومظاهرت ایده‌جکدر.

ای مدافعهٔ ملیه آمرلری ! سز همان اوملیونلره بالغ اولان افراد امتی فن حرب دائره‌سنده ولزوم ووجوب رتبه‌سنده سوق واداره ایدیکز . أولومدن قورقان بر فرد اسلام یوق . بر ولایت، برمملکت دکل ، بر قاریش طوپراق ایچون عمومز فدا اولمغه حاضرز . بز مسلمانلره کوره ناموس ، وقارملی ایله برقاریش طوپراغه مالکیت ، استقلال وناموسه مقارن اولمایان بتون دنیایه راجحدر . یالکز سز دنیاده اك متفنن ، جنکاور عسکر اولیکز . فقط او فتوتکزه او قوتکزه اصلا غرور واعتماد ایتمه‌یوب نصرت وموفقیتی یالکز اللهدن بیلیکز . سز قلبکزده قوت ایمان نه‌قدر ایسه موفقیتده اونسبتده کوزله‌ییکز . نفرات عسکریه‌یه اعمال وفرائض دینیه‌ده مواظبت تلقین ایدیکز . دیندار قلبلردن چیقان بر کلبانك تکبیر قرق ایکیلك طوپلردن دها مؤثردر .

سیواس مبعوثی
مصطفی تقی

تنظیماتجیلق

قرداشم اشرف ادیب !...

بیوك ملت مجلسنه اتحاف ایتدیککز ، « تنظیماتجیلق بو مملکت ایچون محض فلاکت اولمشدر » سرلوحه‌لی مقاله‌کزی کمال دقت و احترامله اوقودم . . . حسن نیتندن اصلا شبهه جائز اولمیان بر مسلمان متفکری اولدوغکزه قناعتمی پشین اولارق عرض ایلدکدن صوکرا عین متقابل قناعتی ایستیه‌رك مقاله‌کزه دائر مطالعاتمی بر وجه آتی سرد ایدرم :

قناعتمجه حقیقی تنظیماتجیلر اصلا دینسز دکللردی . سوء اداره یوزندن اعصاردیده دولتك ، یوزلرله کوچوك کوچوك اسلام سلطانلقلری آراسنده معلای خلافتی‌ده سینه‌سنده طاشیبان عثمانلی دولتنك ، تفسخ وانقراض الیمی قارشیسنده چارهٔ نجاتنی آرایانلر طریق تقلیدی واسطهٔ خلاص تلقی ایتدیلر . وبرملتك عصرلرله کچن زمانلر سایه‌سنده مالك اوله‌بیله‌جکی مؤسساتی بیقارق ، دها انصافلی سویلمك لازم کلیرسه اهمال ایدرك ، دیکر ملتلرك ینه عصرلرله زمان کچدکدن صوکرا تکامل ایدن مؤسساتی عیناً قوپیه ایتمکدن فائده امید ایتدیلر ... حالبوکه : ابتدا حقیقی تنظیماتجیلر حقیقی دردی کوره‌مه‌مشلردی . غربدن آلدقلری فکرلرله قوردقلری بعض مؤسسه‌لر مع الاسف تنظیماتجی مقلدلرنی یتیشدیردی وبو مقلدلردرکه : دولت وملتك باشنه بلا اولدی ... أوت .. حقیقی تنظیماتجیلر ، حقیقی دردی کوره‌مه‌مشلردی . چونکه مقلد برقانون اساسی ومشبه برمجلس ملی عمومی درده دوا اولامازدی ونتکم اولامادی‌ده... قانون اساسیلردن ، ملت مجلسلرندن ونشر ایده‌جکلری قانونلردن بکله‌نن فائده بردر : هیئت اجتماعیه‌یی ، حقوق ووظائف متقابله‌سنی بیلیر انسانلردن مرکب برحاله قویمق ... حکمدارندن اك کوچوك بر مأمورینه واك بسیط بر فردینه قدر هرکسه حق ووظیفه‌یی اوکرتمك ... ایشته تنظیماتك ، قانون اساسینك ملت مجلسنك وظیفه‌سی ... فقط قانون اساسی وملت مجلسی بو وظیفه‌یی ایفا ، یعنی حقوق ووظائف متقابله‌یی حسن تعلیم ایچون قلبلرده‌کی معنوی تأثیراتك دوچار وهن وانحطاط اولمامش بولنمسی ایلك شرطدر .

عثمانلی دولتنی تشکیل ایدن افرادن ، حکمدارده داخل اولدوغی حالده همان هیچ برینده قلب وبالنتیجه معنویات امر بولونمایوردی. تنظیماتجیلرك پیری سلیم ثالث حضرتلرینك حیات خصوصیه‌لری ، سلطان محمود ، مجید وسائر خاقانلرله وزیرلرینك حیات خصوصیه وعمومیه‌لری تدقیق ایدیلیرسه بوحقیقت درحال تظاهر ایدر...جریمه وآنغاریه‌نك الغاسنه دائر خط همایونك نشرندن بیلم قاچ کون صوکرا دفتردار افندینك اموالنی مصادره ایله‌ین ذواتی بوکا بکزر نیجه حرکاتیله تاریخ قید ایتمشدر ... بوتفصیلاتدن شونی قصد ایدیورم‌که ؛ تنظیماتجیلر حقیقی خسته‌لغی آکلایه‌میه‌رق یالکز صمیمیتله حرکت ایتدیلر ، حسن نیتله چالیشدیلر. فقط حقیقی دردی اصلا کوره‌مدیلر. چونکه ، کندیلرنده عین خسته‌لقله معلول ایدیلر . . . بو درد : معنویات چوروکلکی دردیدر . . . . .

بویله اولماسه‌یدی تنظیماتجیلردن فلان وزیر ، متردد برلسانله « چوقاپی اداره ایلدیکمزی ادعا ایتمه‌م . . . فقط هیچ شبهه‌یوق که دها فنا اداره‌یه مانع اولیورز » دیه‌رك شان وشهرتیله غیرمتناسب بر درکه‌یه یووارلانمازدی . . . قوتی مؤسسات و معنویات اسلامیه‌دن

آلاجق علوی بر روح ایله أبی اداره‌ی تأمین ایدر وأبی اداره ایدییور اولدقلرینی جهانه تسلیم ایتدیررلردی ....

بر کتابده اوقودم: دنیانك بیوك برقسمنه حاکم اولان انکلیزملت مجلسی بر دعا ایله هراجتماعنی آچار وینه بردعا ایله قپامش ...

معنویاتمز او قدر چوروکدرکه: تنظیماتجی مقلدلرینك یاننده بونی سویلیه‌جك بر آدم کولنج موقعه دوشر. حالبوکه او، مقلدلرك علم و مؤسسه‌لرندن حرارتله آراصیرا بحث ایتدکلری برغرب ملتك مجلسی‌ده معنویاتدن استعانه‌دن وارسته قاله‌میور. بناءاومقلدلرك صیره‌سی دوشدکجه اشهاد ایتدکلری اعاظمدن مثلا سپنسر دییورکه: « بر ملتك مؤسسات عمومیه‌سنی قانونلرله دکیشدیرمك امکانی یوقدر » . دیکر بر حکیم « ملتلرك ؛ خیالك وجوده کتیره بیله‌جکی قانونلرله دکل ، مزاج وطبیعتلرینه توافق ایده‌بیله‌جك دستورلرله قابل اداره اولدیغنی » بیان ایلیور ..

بودولتی، دولایسیله عالم اسلامیی ارچورومدن قورتارمق ایسته‌ینلر ایکی اساسی کوز اوکندن اصلا آییرمامیلدرلر :

۱ — اسلامی اساساته توفیقاً قلبلرده معنوی محکمه‌لری تأسیسه صوك قوت واعظمی سرعتله چالیشمق ...

۲ — اسلام افرادینی عصری علوم واقتصاد سلاحلریله تسلیح ایچون اعظمی غیرت کوسترمك ...

دجله کنارنده‌قووزونك قورت طرفندن پارچالانماسندن معناً ترتب ایده‌جك حصهٔ مسئولیتی دوشونه‌رك آغلایان ، اعلای کلمةالله ایچون جهاده کیدنلرك کیریده براقدقلری طوللرده، اوکسوزویتملره صیرتندن قیربا ایله صو طاشییان ، الیله چورابا پیشیروب یه‌دیرن عمرلرك، اصحاب مصالحی کندی استراحتی یوزندن برقاچ دقیقه بکله‌تمه‌یی ظالمانه برحرکت تلقی ایدن علیلرك، دوچار تجاوزاولان برفرد فقیرك ظلمدن قورتلمسی ایچون برحربی ترك ایدن صلاح الدین ایوبیلرك ودها بوکبی نیجه اسلام اعاظمنك قلبلرنده‌یشایان الله قورقوسنی، اومعظم معنوی محکمه‌یی بتون قلبلرده سرعتله تأسیس ایدرسه‌ك وآوروپانك بزه کولمسی احتمال غیر وارديله ذهناً اصلا مشغول اولمایه تنزل ایتمیه‌رك وفقط بیوك بروقوف ایله چالیشه‌رق بو امره موفق اولورسه‌ق بز وظیفه‌مزی ایفا ایتمش اولورز .. بونی تنظیماتجیلر یاپمق موقعنده ایدیلر .. فقط یاپمادیلر . چونکه خسته‌لغی آکلایه‌مامشلردی ...

علم اقتصادیات سلاحلری ، معنوی وقلبی محکمه‌لرك تأسسندن دوغه‌جق قوتلی براردونك لطفکارحمایه‌سی آلتندن پك چابوق وجود بولور . زیرا حقیقی اسلاملر علم و وفنی چینده‌ده اولسه کیدوب آلمغله مأموردرلر .. چونکه اسلامده اجزای عبادت اوندر ؛ طقوزی طلب معیشتدر . نه بیوکونه عالی دین ... چوجوقلرینی سفالتدن قورتارمق ایچون اسلام چالیشیرسه عندالله بو مساعی عبادت تلقی اولونیور ...

بتون غرب، بتون غیرتنی ، بتون خصومتنی معنویاتمزی ییقمایه صرف ایدییور . بز او معنویاتی قوتلندیرمکه چالیشمق مجبوریتنده‌یز . معنویاتی قوتلی وحقایق اسلامیه‌یه واقف بر مسلمان کتله‌سی ، مستحصللر مملکتی اولان غربك اسارت زنجیرنی مادام الدوران بویونلرنده البته طاشیمیه‌جقلردر .

غرب پك اعلی بیلیورکه [لا اله الا الله] کلمهٔ توحیدی جنس ومذهب فرقنی قالدیرارق بیوك بر کتلهٔ بشری دشمن تخطیسنه قارشی یکوجود یاپمقده برقدرت خارق العاده‌یی حائزدر .

بیلیرلرکه: بو کتلهٔ موحدین دشمن سونکوسی قارشیسنده غازیلك شرفیله مباهی اولمق ایچون کوکس کرر ، شهید اولمق املیله أولور . .

استحقارحیاتی تعلیم ایچون دنیانك هیچ برواضع قانونی بومطلق اطاعتی احداثه موفق اولامامشدر واولامایه‌جقدر .

غرب بو روحی ، بو وارلنی محو ایتمك ایچون بتون قوت ونفوذنی صرف ایتمکده ثانیه تردد وتأخر کوسترمیور ... مثالمی ایستر-سکز؟ آوروپانك پای غالیتی آلتنده أزلمك اوزره ایکن امیدلر قدر سونوك بروضعیتده نجات عمومی‌یی تأمینه چالیشان بر سنه وحتی آلتی آی اولکی تورکیا دولتنك چرکسلر ، آبازالر وحتی بر طاقم تورکلر طرفندن غرب حسابنه ، عالم خرستیانیت لهنه دوچار اولدیغی تجاوزاتی کوز اوکنه کتیریکز.. آنقره‌نك درت ساعتلق بتون محیطی آتش وقان ایچنده مسلمانلر بربرلرینی پارچالایورلردی . حالبوکه حضرت معاویه ایله حضرت علی رضی الله عنهما آراسنده‌کی معظم اختلافدن استفاده ایتمك ایسته‌ین کفاره معاویه‌نك ویردیکی جواب مشهوردر ..

قرده‌شم اشرف ادیب ! موضوع پك کنیش . . فقط سبیلك صحیفه‌لری مساعد اولمادیغی ایچون بودفعه بو قدرله اکتفا ایدییوردم . السلام علیکم .

قسطمونی مبعوثی
عبدالقادر کمالی

مکتبلرده دین درسلری وفرانسزجه تحصیلی

— معارف وکیل محترمی بك افندی‌یه ! —

کچن کون یومی غزته‌لرده منظور عاجزانه‌م اولدی : معلمین قونغره‌سنده ابتدائی مکتبلری پروغرامنك مناقشه‌سی صیره‌سنده دین درسلرینه تخصیص اولونان ساعتلرك پك آزاولدیغنه‌دائر بعض مرخصلر طرفندن اعتراض اولونمش، غزته‌ده یازیلان درس ساعتلرینه بنده کزده کوز کزدیردم . حقیقةً دین درسلرینه ، قرآن کریمه تخصیص اولنان ساعتلری پك آز بولدم . برنجی صنفده ایسه نه قرآن کریم ، نه‌ده علوم دینیه درسی هیچ کوره‌مدم . حال بوکه بز ذات عالیلریکزدن تدریسات دینیه‌یه بیوك اهمیت عطف ایتدیککزه دائر بیانات عالیه کزك تحققنی کورمك ایسته‌یوردق . معلوم عالیلریکزدرکه خلقك معارف مکتبلرینه محبتی مطلوب درجه‌ده دکلدر. بونك مختلف اسبابندن بریده مکتبلرك چوجقلرینه دینلرنی اوکرتمه‌مسی ، تربیهٔ دینیه‌نك اهمال ایدیلمسی‌در. آناطولی خلقنك دینلرینه نه قدر مربوط اولدقلری معلوم عالیلریکزدر . هرشیدن اول خلقك مکتبلره قارشی رغبت و قیمتنی جلب ایتمك ضروریدر . خلق سوه سوه چوجغنی کوندرملی . مکتبه کیدن چوجغنك دینی ، دنیاسنی اوکرندیکنی کورملی . بز خلقی جهالتدن قورتارمق ، مملکتمزده معارفی تعمیم ایده‌بیلمك ایچون خلقك آرزوسنی ، حسیاتنی نظر دقته آلمق مجبوریتنده‌یز . خلقی معارفه ایصیندیرمق ایچون المزدن کلن هرشیئی یاپمق اك متحتم وظیفه‌مزدر. بوخصوصده کوستریله‌جك قصور ویا خطالر مملکتده جهالتی دها زیاده قوبولاشدیرمقدن باشقه بر نتیجه ویرمز .

بز اسکی معارفی بکنمیوردق . چونکه مکتبلرده دینی تدریساته، دینی تربیه‌یه اهمیت ویرمیوردی. بالعکس مکتبلری (لائیك ـ لادینی) برحاله قویمق ایسته‌یوردی . او یولده خیلی کنیش آدیملر آتمشدی. شیمدی اونلری بوراده تشریحه حاجت یوقدر . هرکسجه معلوم اولان بوحقیقتلر نظر عالیٔ کیاسیلرندن البته دور قالمامشدر. بناءً علیه بوکون آناطولینك کوبکنده قورولان معارف مؤسسه‌سنك بوتون بو اسکی ضلالتلره نهایت ویره‌رك معارفه خلقك آرزوسنی ، حسیاتنی تمامیله تطمین ایده‌جك براستقامت سالمه ویرمه‌سی اك برنجی وظیفه‌سیدر. حال بوکه معلمین قونغره‌سنده هرشیدن اول دین درسلرینك آزلغی نظر دقته چارپدی . ابتدائی مکتبلری مدیریتی بومسئله‌یی لایقیله احاطه ایده‌مدیکی، ذات عالیلرینك تدریسات وتربیهٔ دینیه‌یه عطف ایتدیککز اهمیتی ایجه قاورایامدیغی کورولیور . رجا و تمنی ایده‌رزکه هنوز پروغراملر کسب قطعیت ایتمه‌دی . ابتدائی مدیریتك بو خطاسنی ذات عالیکز تصحیح ایتمك لطفنده بولنورسکز .

شیمدیلك نظر دقته چارپان بعض نقطه‌لری عرض ایتمکله اکتفا ایدیبورم :

برکره ابتدائی مکتبلرك ایلك سنه‌سنده نه قرآن کریم درسی کورونیور ، نه‌ده دین درسلری . واقعا چوجقلرك سویه‌سنی نظردقته آلمق ضروریدر . فقط دینی حسلر حقنده چوجغك سویه‌سنه کوره بعض شیلر سویلمك ممکندر . دیکر درسلرده تعقیب اولونان یکی یکی اصوللرله دینی موضوعلر حقنده چوجقلرله کوزل کوزل مصاحبه‌لر یاپیله‌بیلیر . صوکره قرآن کریمدن برقاچ سوره اولسون بلله‌تدیریله‌بیلیر . ذاتاً بوصنفه کلن چوجق احتیاطده برآزاوقومه‌یی اوکره‌نیور. احتیاط صنفنده الفبایی ، بر پارچه اوقومه‌یی اوکره‌نه‌ین چوجقلری هیچ بر معلم برنجی صنفه قبول ایتمیور . بناءً علیه بو برنجی صنف حقیقتده ایکنجی صف دیمکدر . نته‌کیم اسکی بکنمدیکمز معارفده بیله بو صنفده اوچ ساعت اجزای شریفه، اوچ ساعت‌ده دین درسلری کوستریلیوردی .

صوکره ایکنجی صنفده دیکر بعض درسلره دردر ، بشر ، آلتیشر ساعت تخصیص اولوندیغی حالده قرآن کریمه ایکی ساعت تخصیص اولونمش . کذلك علوم دینیه‌یه‌ده ایکی ساعت آیریلمش. معلوم عالیلریکز شیمدی قدر ابتدائی مکتبلرنده دین درسلرینه تخصیص اولونان ساعتلرك مقداری آلتی‌دن آشاغی دکلدی . یعنی هرکون دین درسی ، قرآن کریم اکسیك دکلدی . معلوم عالیلریکزدرکه چوجقلرك عقائد تملری ابتدائیلرده آتیلیر . بو تمل نه قدر قوتلی اولورسه چوجق ایلریده او قدر هیئت اجتماعیه‌سنه منسوب قالیر ؛ او درجه کندی ملیتنه صداقت کوستریر ؛ ضلالتلره دوشمکدن نفسنی وقایه ایدر . چوجق هیئت اجتماعیه آره‌سنده نافع برعضو اوله‌بیلمك ایچون مطلقا اونك قلبنده برضابطهٔ معنویه تأسیس ایتمك لازمدر. چوجغه همان هرکون ایلك وفضیلت حسلری تلقین اولونمق ایجاب ایدر. دین درسلری مصاحبه طرزنده حکایه‌لرله چوجغه تلقین اولونمالی. معلوم عالیلریکزدرکه هفته‌ده قرق بش دقیقه‌دن بر بچق ساعت قطعیاً کافی دکلدر . هرکون هرصباح برنجی درس اولمق اوزره مطلقا مصاحبهٔ دینیه اولملی، چوجغه برآزده قرآن کریم اوقوتملیدر . زیرا بوکون سلطانیلرده بولونان افندیلر بیله قرآن کریمی درست اوقویه‌مایورلر . و دینی حسلری‌ده پك کوشکدر . چونکه تمل قوتلی دکلدر .

صوکره دنیانک هیچ بر یرنده اولمیان بر غرابت دها کوریورز : چوجق دها آنا دیلی اوکره‌نمه‌دن فرانسزجه‌یه باشلایور . هم‌ده دها ایلک سنه‌سندن اعتباراً هفته‌ده دردر ساعت اجنبی لسانه تخصیص اولنیور . اوروپاده مکاتب ابتدائیه‌سنه اجنبی لسانی صوقمش بر ملت وارمیدر ؟ بر ملت افرادینک هپسنک اجنبی لسانی اوکرنمسی لازممیدر . بویله شی دنیانک نره‌سنده کورلمشدر ؟ یالکز مستملکه‌لرده اوروپا دولتلری کندی لسانلرینی ابتدائی مکتبلره جبراً ادخال اتمشدر . بز مستملکه حالنده یاشامامق ایچون مجاهده ایدوب دورییورز . بر ملت افرادینک عمومنک اجنبی لسانی بیلمسی ممکن دکلیا ، ممکن اولسه‌بیله مضرتدن باشقه بر نتیجه ویرمز لسانک روحلر اوزرنده‌کی تأثیری غیر قابل انکاردر . هم اساساً بوکا لزوم یوقدر . بر ملت آره‌سنده اجنبی لسانی بیلنلر محدود اولور . یعنی کافی مقدارده اولور . بو اختصاص ایشیدر . و محدود مقدارده اولمسی‌ده ضروریدر . حد نصابی تجاوز ایتدیکی تقدیرده فائده‌سی مضرته منقلب اولور . اجنبیلرک کرک مستملکاتده ، کرک دوشکون ملتلر آره‌سنده کندی لسانلرینک نشر و تعمیمی ایچون اختیار ایتدکاری فداکارلقلر لسانک نه‌مؤثر بر واسطه اولدیغنی افهامه کافیدر . بناءً علیه ابتدائی مکتبلرده فرانسزجه تحصیلنی کلیاً قالدیرملیدر . بوکا قطعیاً لزوم یوقدر . بو مضرتدن باشقه بر نتیجه ویرمز .

شیمدیلک عزیزم شو بر قاچ نقطه‌یی نظرکاه عالیلرینه عرض ایدییورم . دها چوق سویلیه‌جک سوزلرم وارسه‌ده باشقه بر زمانه تعلیق ایدییورم . باقی صمیمی حرمتلر ...

***

محترم « سبيل الرشاد » مجموعه‌سنه

« کنج مسلمانلر جمعیتی » اسمیله بر اسلام اوجاغی وجوده کتیرلمسی ایچون مطالعه صوردیغکزی صوک نسخه‌کزده اوقودم . مطالعه سردینه ، و اولسون یاخود اولماسین دیمکه بو مسأله‌نک نجه هیچ احتیاجی یوقدر ، بلکه‌ده شیمدی‌یه قدر نیچون اولمادی دیه تأسفلره ، خجالته لزوم واردر .

بوتون جهانه معلوم اولدیغی اوزره مسلمانلق اسکی قوتی ، اسکی عظمت و علویتی ، اولکی وحدت و معنویاتی اعظمی درجه‌ده ضایع اتمشدر . مسلمانلر عدد و مقدارجه آرتمش اوله‌بیلیر ، فقط ایمان و اخلاق فضائلی اعتباریله معناً آزالمشدر ، یاخود بری برندن آیری دوشه‌رک تفرقه‌یه و انفراده دوشمشدر . بو حال ، تا خلفای عباسیه‌نک دور اخیرندن باشلار . اونلر مدنیت سلامیه‌نک قدر و قیمتنی بیله‌میه‌رک امر دیننده مبالاتسزلق ایتدیلر .

صوکرا ، عثمانلی دولتی استانبولی فتح ایله متفسخ بیزانس بقایاسنک اختلاطندن طولایی بسیط وجدی حیات و معیشتدن سرایلرک صفا و سفاهت عالمنه ـ خصوصا دور استیلایی متعاقب ـ کیرنجه ینه عینی فلاکت باشلادی . آرایه بر د . شیعیلک آیریلغی کیردی .

ایشته او وقت بو وقتدر . تدریجاً اوروپانک و دها دوغروسی خرستیانلق عالمنک تجاوزلرندن ، اغفاللرندن ، حیله‌کار سیاستلریله ظالم سلاحلرندن قورتوله‌مدق . چونکه ضعیف دوشدک ، چونکه سلامتمزی تأمین ایدن مسلمانلغی قلبمزده تمامیله صاقلامادق . یوقسه دنیاده عجبا اوندن دها بیوك عزت و رفعت ، و اوندن دها صاغلام قوت و مکنت وارمیدر ؟

مسلمانلق قلبه قوت ، وجدانه پارلاقلق و بناءً علیه اخلاقه متانت ویره‌جك وسائطه ، وحدته ، ارشاد و ایقاظه بو کون اکمك و صو قدر احتیاج واردر . صوسز ، اکمکسز مادی وجود ناصل یاشایه‌مزسه معنویتده اویله‌جه کندینه مخصوص ذخیره‌سز حیات سوره‌مز .

حالمز معلوم و بری بریمزه خفی دکلدر . دوشدیکمز فلاکتلردن بزی قورتاره‌جق تك چاره و یکانه عامل مسلمانلغی عرفانی الده اتمکدر . مسلمانلغك مشترك اخلاقه و مشترك وجدانه بر آن اول قاووشمقدر . بو ایشی آمان اهمال ایتمیکز . زیرا نه‌وقتدر تجربه ایتدك : نه عقلمز ، نه معلوماتمز ، سجیه حالی و بالخاصه مسلمان شیمه‌سی ماهیتنی بولمادقچه هیچ بر شیئه یارامیور ، بلکه‌ده بزی جاهل بر مادی یاپارق ساخته شکللره قویور . بونك او کی آنجق مکارم نبویه‌یه یاقلاشمق ایله آله‌بیله‌جکز . الله جمله‌مزی خیره موفق بویورسون افندم .

علی سعاد

انکلتره‌نك وضعیت عمومیه‌سی

۱

انکلتره‌نك احوال و وضعیت عمومیه‌سی حقنده محترم ارقداشمزك بزه لطف ایتدکاری ایضاحات خیلی اوزوندر . بونی پك خلاصه اوله‌رق بر مقاله‌یه صیقیشدیرمق ممکنسه‌ده ایجه آکلاشیلمش اولمایه‌جقدر . حال بوکه بو مسئله غایت مهمدر . بالخاصه مسلمانلرك بو خصوصده اساسلی و طوپلو بر فکر ایدینملری پك لازمدر . بو معظم هیولایی اولدیغی کبی بیلمك و طانیمق عالم اسلام ایچون واجبدر .

اونك ايچون بر قاچ قسمه آيره‌رق پارچه پارچه نشر ايتمه‌يى دها موافق بولاق . بوتون عمرينى اسلامك الك بويوك دشمنى اولان انكليزلرله مجاهده‌يه حصر ايدن محترم آرقاداشمز ديبوركه :

انكلتره ، برعصر ظرفنده تأمين ايده‌بيله‌جكى منافعى حرب عمومى سايه‌سنده درحال تحقق ايتديره‌بيله‌جك بر وضعيت حاصل اولديغى فكرينه ذاهب اولدى . بويله برفكره قاپيلمقده انكلتره بردرجه‌يه قدر معذور ايدى . چونكه اوروپانك بيتاب دوشديكنى ، كنديسنه قارشى هيچ كيمسه‌نك اعتراض ايده‌بيله‌جك بر حالده اولماديغنى كوربيوردى . فقط انكلتره‌نك بوخصوصده يالكز اوروپالى ملتلرى ودولتلرى نظر دقته آلدى . حرب عموميدن طولايى يكى برذهنيت حاصل ايدن محكوم ملتلرك احوال روحيه‌سنى هيچ حسابه قاتمادى . ايشته انكلتره‌نك وضعيتى قارمه قاريشيق ايدن اسبابك الك مهمى بويا كلش ذهابيدر .

متاركۀ عموميه عقد ايديلوب ده (وه‌رساى) ده صلح مذاكراتنه باشلار باشلاماز ، انكلتره‌نك اوته‌دن برى ترنم ايتديكى يريوزنده عدالتك تأسيسى ، كوچك ملتلرك استقلالى ، يكى دموقراسينك تأييدى كبى نغمه‌لرك هيچ بريسنك اصلى اولماديغى آكلاشيلدى . حربك دوامى مدتنجه ويلسون پرنسيبلرينك الك حرارتلى مدافعى اولان انكلتره متاركه‌يى متعاقب او پرنسيبلرى عقامته اوغراتمق ايچون الندن كلنى ياپمقدن چكينمدى .

ايشته بو احوالك ايلك نتيجه‌سى اولمق اوزره مصر مسئله‌سى انكلتره‌نك قارشيسنه چيقدى . حدذاتنده مهم اولان بو مسئله‌نك متاركه‌يى متعاقب ظهور ايتمسى ، باشقه براهميتى حائزدى . چونكه بو حركت حرب عمومينك محكوم ملتلر اوزرنده حصوله كتيرديكى تأثيرى بالفعل كوستردى . يعنى نظرى اوله‌رق قوه‌ده بولنان موجوديت مليه ، استقلال مفهوملرى ساحۀ فعله چيقدى .

فى الحقيقه مصردن صوكره ايران آكابيرو اولدى . انكلتره‌نك قطعى صورتده استيلا ايتمك ايسته‌ديكى ايران معهود معاهده‌يى ردايتدى . اونى متعاقب افغانليلر انكليزلره اعلان حرب ايدرك استقلاللرينى قازانديلر . صوكره يكيدن آلداتدقلرى فلسطين وعراق اهاليسى انكليزلرك دسيسه‌لرينى پك چابق آكلايه‌رق اونلرك الندن قورتولمق ايچون قيامه وارنجه‌يه قدر اللرندن كلن هر واسطه‌يه مراجعتدن كرى قالمايورلر . صوكره اصل هندستان ، حرب زماننده انكليزلره بو قدر ياردم ايدن ، اونلرك وعدلرينه اينانه‌رق اونلرك آرقه‌سندن سوروكله‌نن ، حق ديندا شلرينه قارشى محاربه ايدن هنديلر انكلتره‌نك مقاصد حقيقيه‌سنى كورر كورمز اولا پروتستو ايتديلر ؛ اونك بر نتيجه ويرمديكنى آكلاينجه درحال مادى واسطه‌لره مراجعتده قصور ايتمديلر . ديه‌بيليرزكه هندستان بوكون انكليزلره قارشى حال قيامده‌در . ديكر طرفدن حرب عموميده ياردملرينى تأمين ايچون كرك عمله‌يه ، كرك حائز مختاريت اولان مستملكاته قارشى كوستر ديكى فوق العاده مساعد طور وحركتلرى حربدن صوكره دكيشديرمسى اونلرك‌ده انفعالنى موجب اولدى . حرب عمومى فرصتيله الده ايتدكلرى امتيازاتدن واز كچمك شويله طورسون ، آنلاردن دها زياده بر طاقم مطالباته قالقيشديلر . اكر بوكا عصرلردن برى انكلتره‌يه فوق العاده مشكلات ايقاع ايدن ، انكليزلرى جدى صورتده دوشوندورن ايرلاندا مسئله‌سنى ده علاوه ايده‌جك اولورسه‌ق انكلتره‌نك كرك داخلى ، كرك مستملكات سياستنى خلاصه ايتمش اولورز .

معلومدركه بويوك بريتانيا ايمپراطورلغى دنياده تاريخك قيد ايتديكى الك بويوك ايمپراطورلقدر . عرق نقطۀ نظرندن بو معظم ايمپراطورلغى ايكى‌يه آيره‌بيليرز : برنجيسى آنغلوساقونلر ايله ، مختلف اوروپا عرقلريله مسكون بولنان اقسام ؛ ديكرى‌ده آفريقالى وآسيالى اقوامك ساكن بولوندقلرى اقسام . مرور زمانله بو ايمپراطورلق بويودكجه انكليزلر برنجى قسمه بالفضله امتيازات ويره‌رك ايكنجى قسمى كندى حسابلرينه ايشله‌تمك ، استثمار ايتمك سياستنى تعقيب ايتديلر . ملتلر مقدراتلرينى تقدير ايتمدكجه ؛ حقوقلرينى ، وظيفه‌لرينى حقيله ادراك ايدوب ده جدى صورتده دوشونمدكجه انكلتره بو سياستنى قولايجه تعقيب ايدر ، آنلرى ايسته‌ديكى كبى سوق واداره ايليه‌بيليردى .

فقط بر طرفدن حرب عموميدن متولد بر طاقم حادثات ، ديكر طرفدن يكى يكى ضبط ايتديكى اراضى ، مستملكه حالنه قويمق ايسته‌ديكى مملكتلر او بويوك ايمپراطورلغك احتوا ايتديكى مستملكات آره‌سنده اويله متضاد وضعيتلر حصوله كتيرديكه آرتق اسكى آهنكى ادامه ايتمه‌يه امكان قالمادى . بوقدر عظيم وسعت آرتيق آنلرك منافعنى تأليف ايده‌ميه‌جك بر حال احداث ايتدى . مثلا بوكون حجازده تعقيب ايتديكى سياست نجدده تعقيب ايتديكى سياستك تماميله ضديدر . حجازى تقويه ايتمكله ابن السعودى ضعيفلتمش اوليور . ابن السعودى تقويه ايدنجه حجازى ضعيفلتمش اوليور .

بناءً عليه وضعيت اويله بر حال كسب ايتدى كه آرتيق اوزون اوزادى‌يه اساسلى بر سياست تعقيبنه امكان قالمادى . انكلتره كليشى كوزل بر سياست تعقيب ايتمه‌يه ، كونى كونه تدبيرلر قوللانمه‌يه مجبور اولدى . فقط بالطبع هر كس تسليم ايدركه او معظم ايمپراطورلق بويله كليشى كوزل سياستلرله ؛ ياريم يامالاق تدبيرلرله اداره ايديله‌مز . نيته‌كيم احوال بونى كوسترمه‌يه باشلادى .

شيمدى‌يه قدر بويوك بريتانيادن بر جزء اولان ايرلاندا انكلتره ايله اولان اسكى رابطه‌سنى تماميله قطع ايدرك مستقل ياشايه‌جغنى اعلان ايتدى . ايرلاندا ايچون بو ، قيام عسكريدن عبارت دكلدر . بو حركت ، معظم بر تشكيلات نتيجه‌سيدر . واو تشكيلات يالكز ايرلانداده دكل ، آمريقاده بولونان اون ايكى ميليون ايرلاندالى‌ده داخل اولمق اوزره ، تماميله بر حكومت تشكيلاتيدر . انكليز قوتلرينه قارشى محاربه ايدن

مسلح قوتلردن طوتوكز، پوسته‌لره، محكمه‌لره قدر مكمل تشكیلاتی موجوددر . وبوتون بومؤسسات حكومت منتظماً ایشله‌یور . ایرلاندا بوكون اویله برحاله كلدی كه انكلتره‌نك اوراده‌كی مؤسساتی، محكمه‌سی، ژاندارمه‌سی، پوسته‌سی، حكومتی عادتا ایشسز قالدی . بویله برتشكیلات پایه‌یه مقتدر اولان برملت طبیعی انكلتره‌نك منافع سیاسیه وحربیه‌سنه كوره بخش ایده‌جكی امتیازاتی هیچ بر زمان قبول ایده‌من . ایرلاندا اك واسع برمختاریته بیله راضی اولماز . استقلالدن باشقه هیچ بر شیئه موافقت ایتمیه‌جكلرینی اعلان ایتدیلر . بونلر عصرلردن بری انكلیزلرله برابر یاشامش، تشریك مساعی ایلمش اولدقلرندن انكلیزلرك دهاسنی ، بوكبی احوالده‌كی خط حركتلرینی پك ایی بیلیورلر . بونك ایچون ایرلاندالیلر انكلیزلره اك مدهش بردشمن عد ایدیلیر . خصلت ملیه‌سی عنودلقله معروف اولان ایرلاندالیلر فكرلرینی ، غایه‌لرینی تمامیله استحصال ایتمه‌دن هیچ برزمان سلاحی الدن براقمیه‌جقلرینه شبهه یوقدر .

شیمدی انكلیزلر یالكز ایرلاندا ده دكل، انكلتره‌ده بیله ایرلانداك تعرضلرینه معروض قالیور . انكلیزلرك دپولرینه ، فابریقه‌لرینه ، رسمی مؤسسه‌لرینه ایرلاندالیلرك سوءقصدلری توالی ایدوب طوریور . ایش اوحاله كلدی كه انكلتره لوندره‌ده‌كی مبانیٔ رسمیه‌سی اطرافنه تخته پرده چكوب سونكولو نوبتجیلرله محافظه‌یه مجبور اولدی . انكلتره كبی معظم ، مهیب ، قدرتلی ، شوكتلی بر دولتك پایتختنده امنیت آلتنده بولونماسی ، تعرضلره ، سوءقصدلره معروض قالمسی نه حالده اولدیغنی پك واضح صورتده كوسترر .

ایرلاندانك حقوق ودعواسنه انكلتره‌ده بیله تك توك طرفدارلر بولنیور . فقط آچیقدن آچیغه اونلرك حركتلرینی تصویب ایدن سوسیالیست وعمله فرقه‌لریدر . طبیعی بوسیاسی فرقه‌لرك پروغراملری میاننده ملتلرك كندی مقدراتنه حاكم اولملری اساسی ده واردر . بناءً علیه ایرلاندالیلرك حقوقنی مدافعه ایتمك ، عمله‌نك حقوقنی مدافعه دیمكدر . حرب عمومینك حصوله كتیردیكی سوسیالیزم فكرینی بسله‌ین آدملر آكلادیلر كه قاپیتالیزم وایمپریالیزم عینی ذهنیتك مختلف تظاهرلریدر . آرزو ایتدكلری قوانین اجتماعیه ، اقتصادیه وسیاسیه‌یی انكلتره‌ده وضع ایده‌بیلمك ایچون یالكز قاپیتالیزمه قارشی مجادله ایتمك كافی كلمز . چونكه ایمپریالیزم طوردقجه حكومت هرایسته‌دیكی زمان خارجده‌كی قوتنه استناداً داخلی أزه‌بیلیر . عكسی ده بویله . ایمپریالیزمه قارشی جدی صورتده مجادله واونی هدم ایتمك ایسته‌ینلرك قاپیتالیزمه قارشی ده مجادله ایتملری اقتضا ایدر . بو حقیقت بالخاصه انكلتره‌ده پك بارز برصورتده تجلی ایتمكده‌در . چونكه دره‌بكلك امتیازاتی حائز اولان زادكان قسمی ایله دنیایه اقتصاداً حاكم اولان سرمایه‌داران انكلتره‌نك ایمپریالیست سیاستنك حامیٔ طبیعیلریدر . بونك ایچون عمله فرقه‌لرینك پروغراملری اقتصادیاتدن زیاده سیاسی برماهیت اكتساب ایتدی . نیته كیم حرب عمومی متاركه‌دن بری انكلتره‌ده قرقی متجاوز اولان غره‌ولر ، بالخصوص كچن سنه تیمور یوللر و علی العموم نقلیه عمله‌سی غره‌ولرنده سوویت اردوسنه قارشی لهستانه مهمات و ملازمهٔ حربیه كوندرلمه‌سی حقنده مقررات اتخاذ اولونمسی ، اوچ آی مقدم كومور عمله‌سی غره‌وینك آلدیغی شكل وطور ، عرض ایتدیكمز انقلابی پك كوزل اثبات ایدیور . فی الحقیقه انكلتره‌یی لااقل برچوق میلیار فرانق ضرره اوغراتان كومور عمله‌سی غره‌وی بوتون بوتون باشقه برماهیتده تجلی ایتدی . معلومدر كه حرب عمومی زماننده معدنلرك ایشلتلمه‌سی اوزرینه آلان حكومت حادثات فوق العاده‌دن بالاستفاده كومورده اخراجات ویركوسی قویمشدی . او سایه‌ده عمله‌یه فضله فضله معاشات ویریوردی . شیمدی ایسه معدن صاحبلری طوغریدن طوغرییه ایشلتكلرندن طولایی پیاسه‌یه تابعدر . بویله اولونجه عمله او اسكی بول بول معاشلری آله‌ماز اولدی . عمله آره‌سنده اضطرابات باش كوستردی . بو بحران ، عموم عمله‌نك غره‌وینی انتاج ایتدی . حكومت معدنلرك كتیردیكی كارك یوزده آلتمش ، آلتمش بش قدرینك عمله میاننده تقسیمنی تكلیف ایتدی . فقط عمله بونی قبول ایتمدی . بوتون انكلتره‌ده بولونان كومور عمله‌لرینه عینی مقدار معاشك تأمینی طلب ایتدیلر . انكلتره‌ده‌كی كومور معدنلرینك مختلف آدملرك مالی اولمسی ومختلف ثمره‌لر ویرمسی نظر اعتباره آلنیرسه بو طلبك نه قدر انقلابكار بر ماهیتده اولدیغی آكلاشیلیر . انكلتره‌نك كرك آلمانیا ، كرك روسیه ایله مناسبات تجاریه تأسیس ایتمه‌سندن طولانی معیشتك دارلاشدیغنه قانع اولان عمله‌نك معیشت پهالیغی ایلری سورمه‌سی پك معنیداردر . یعنی غره‌ولر بوكون بر ماهیت سیاسیه‌ده عرض ایتمكده‌درلر . ذاتاً عمله فرقه‌لرینك عوام قماره‌سنده آچیقدن آچیغه كرك سیاست داخلیه حقنده ، كرك سیاست خارجیه مسئله‌لرنده حكومته مخالف بر وضعیت طاقینه‌رق طوغرودن طوغرویه مستملكات لینه طاورانه‌لری مقصد سیاسیلرینی پك كوزل ایضاح ایدر . روس سوویتلرینك بوتون اساساتی تمامیله قبول ایتمه‌مكله برابر آره‌ده‌كی اختلافك وسائطه عائد اولدیغنه ، یوقسه مقصدده بولشه‌ویكلرله تمامیله مشترك اولدقلرینه شبهه یوقدر . عمله‌نك بوسیاسی حركتلری تأثیریله‌درك كه انكلتره آلمانیایه قارشی سیاستنی دكیشدیرمیه مجبور اولدی . فرانسه‌نك ارزو ایتدیكی قدر آلمانیانك كرك اقتصاداً كرك سیاسةً ازیلمه‌سنه رضا كوسترمه‌مسی عمله‌نك نه قدر قوتلی اولدیغنی اثبات ایدیور . كورولویوركه عمله مسئله‌سی سیاسی ، مالی ، اجتماعی ، اقتصادی نقطهٔ نظرلرندن پك مهم برعاملدر . هیچ شبهه‌سزدر كه مستقبلده هیئت بشریه ایچون یكی برشكل حاضرلایان جریانلرك بریسی ده بودر .

ایكنجی طبعی آنقره : اوكود مطبعه‌سی

آبونه شرائطی : هر یر ایچون سنه‌لکی (٢٧٥) آلتی آیلغی (١٥٠) غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروش ، سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره خانه موقتاً قیصریه‌ده محکمه خانه‌ده

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار ممنونیه قبول اولنور درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز

سبیل الرشاد

سنه ٤ / ١٠ ١٣٣٠

ادرس تبدیلنده آبریجه بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح واوقوناقلی اولملی وآبونه صره نومروسنی محتوی بولنمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه ده یازلمسی رجا اولنور

پاره کوندرلدیکی زمانده نه یه دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولنور

(دینی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در)

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم | باش محرر محمد عاکف | صاحب ومدیر مسئول اشرف ادیب | اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٩٠ — ٢٢ محرم الحرام ١٣٤٠ — جمعه ایرتسی — ٢٤ ایلول ٣٣٧ — جلد ١٩

قیصریه‌ده اولو جامع شریفده طرابزون مبعوثی علی شکری بك افندی طرفندن ایراد اولنان مهم خطابه

آناطولینك بیوك ومقدس جهادی

بسم الله الرحمن الرحیم

« یاایها الذین آمنوا لاتتخذوا بطانة من دونکم لایألونکم خبالاً ـ وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم . . . » صدق الله العظیم

ای جماعت مسلمین ! هپکز بیلیرسکز که شو مبارك محلك اسمی جامع شریفدر . جامعك معناسی جمع ایدیجی ، طوپلایجی دیمکدر . مسلمانلر بورایه طوپلانیر ، عبادات و طاعاتده بولنورلر . ملت اسلامیه‌نك احوالی حقنده کوروشورلر . بیلیورسکزکه مسلمانلق برکلدر . یالکز نمازله اوروجدن عبارت دکلدر . دینمزك امر ایتدیکی سیاسی ، اجتماعی ، اخلاقی بر چوق وظائفده واردر . یالکز نماز قیلنوب ، اوروج طوتیلوب ده بونلر اهمال ایدیلیرسه مسلمانلق اکمال ایدیلمش اولماز . یعنی بویله‌لری تام مسلمان اولماز . نفسمزی تربیه وتهذیب ایچون عبادات و طاعاتده بولونمق وظیفه‌مز اولدیغی کبی امت اسلامیه‌نك سعادت وتعالیسی ده اجتماعی وظیفه‌مزدر . وبو وظائفك هرایکیسیلده قرآن کریم مسلمانلری مکلف طوتمقده‌در .

ایشته بو وظائف اجتماعیه‌نك بریسی ایجابی حالنده جهاد ایتمکدر . قرآن کریمده ، فرقان حکیمده برچوق آیات کریمه واردرکه مسلمانلری ـ زمانی کلدیکجه ـ جهاده دعوت ایدر . بو آیات کریمه‌دن بر قاچ دانه‌سنی اوقویاجغم . استعیذ بالله :

ـ « وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم .. = ای مسلمانلر ! سزکله مقاتله‌یه جرأت ایدن دشمنلر ایله فی سبیل الله جهاد ایدیکز . . . »

ـ « واقتلوهم حیث ثقفتموهم واخرجوهم من حیث اخرجوکم والفتنة اشد من القتل . . . = ای مسلمانلر ! دین ووطنکزه تعرض ایدن وسزی وطنلریکزدن چیقاران دشمنلریکزی نره‌ده بولورسه‌کز قتل ایدیکز وآنلری سزی چیقاردقلری یرلردن چیقاریکزکه آنلرك سزی وطنکزدن چیقارمش اولملری بر فتنه اولوب فتنه ایسه قتلدن اشددر . »

ـ « فمن اعتدی علیکم فاعتدوا . . . = هر هانکی بر قوم سزه تعرض وتجاوز ایدرسه سزده آنلره مقابلهٔ بالمثل صورتیله تعرض وتجاوز ایدیکز . . . »

ـ « واعدوا لهم . . . = ای مسلمانلر ! دشمنلریکزه قارشی کوجکز یتدیکی قدر قوت حاضرلاییکز .. »

ـ « وانفقوا فی سبیل الله ولاتلقوا بایدیکم الی التهلکة = دشمنلریکزله فی سبیل الله جهاد ایچون اموالکزی انفاق ایدیکز . بوخصوصده بخل وامساك ایله کندیکزی تهلکهٔ اسارته ومصائب ذلته القا ایتمه‌ییکز . »

ـ « ومالکم لاتقاتلون فی سبیل الله . . . = ای اهل اسلام ! سزه

نه اولدی که دشمنلریکزك تحت قهر و اسارتنده بولنان رجال ، نساء وصبیان کبی ضعفا ومظلومینی خلاص ایتمك ایچون فی سبیل الله جهاد ایتمیورسکز ؟ .. »

« یا ایها الذین آمنوا مالکم .... = ای اهل ایمان سزه نه اولدی که دین ووطنکزه سوء قصد ایدن دشمنلر ایله جهاده قوشوکز . » دینلدیکی زمان بوتکلیفی پك آغیر کوریور ، جهاده کیتمیوب اولریکزده اوطورمغه میل ورغبت کوستریورسکز ؟ یوقسه حیات ابدیه یه بدل موقت ومحدود اولان حیاته می راضی اولدیکز ؟ . »

ـ انفروا خفافاً وثقالاً ... = ای مسلمانلر ! کنج ، اختیار ، زنکین ، فقیر هپکز الله یولنده مالکزله ، جانکزله جهاده قوشکز . »

ایشته بو آیات کریمه کبی قرآن جلیلده دها برچوق آیتلر واردر. زمانی کلنجه جهاد بوتون مسلمانلر اوزرینه فرض اولور . بو، اسلامده الك بویوك اساسدر. عجبا بوکون زمانی کلمش میدر ؟ بو آکلاشیلدقدن صوکره ای مسلمانلر، شاید مسلمان ایسه‌ك ، قرآن کریمه اعتقاد ایدییور ایسه‌ك قرآنك امر ایتمش اولدیغی ایشلری یاپمقدن چکینمه‌مه‌مز لازمدر. یوقسه قرآنه مخالف حرکتده بولنانلر مسلمان دکلدر.

ایشته جهادك وقتی کلوب کلدیکنی آکلامق ایچون بو زمانك نه اولدیغنی ، وضعیتمزك نه حالده بولندیغنی ایضاح لازم کلیر ! بزی بو وضعیته دوشورن اسبابی ، یعنی یاقین برماضی‌یی کوزدن کچیرمك ایجاب ایدر .

ای مسلمان قرده‌شلرم ! هپکز بیلیورسیکزکه بوندن یدی ، سکز سنه اول ظهور ایدن جهان حربنه بزده داخل اولمش و مع التأسف بو معظم مجادله‌دن بر درجه‌یه قدر مغلوب برحالده چیقمشدق. فقط مغلوبیتمز اضمحلال شکلنده دکلدی . یعنی صولك فشنککزی آتمش، صولك قوتکزی صرف ایتمش دکل، بلکه سلاحمز الیمزده، مقدس دین ووطنمزی صوکنه قدر مدافعه‌یه حاضر بر حالده دشمنلریمزله متارکه عقد ایتمشدك . عقد ایتدیکمز متارکه‌نك اساسی هرکسجه پك معلوم اولان ویلسون پرنسیپلری واو آنه قدر دشمن مملکتلر رجال سیاسیه‌سنك بوتون جهان مواجهه‌سنده وقوعبولان بیانات وتعهدات قطعیه‌لری ایدی.

حرب عمومی‌یه صرف انسانی پرنسیپلر ، عدالتکار غایه‌لر اوغورنده کیردیکنی اعلان ایدن آمریقا رئیس جمهوری میستر ویلسون ؛ اون دورت ماده‌دن عبارت و « ویلسون پرنسیپلری » آدیله معروف اولان بیاننامه‌سنده هر ملتك ایسته‌دیکی اداره‌یی انتخابده حر اولدیغنی وطبیعی برحق اولان حق حیات و استقلاله صاحب بولوندیغنی اعلان ایدییور ؛ بالخاصه بزه عائد اولان اون ایکنجی ماده‌ده :

« شیمدیکی عثمانلی ایمپراطورلغنك تورکلرله مسکون یرلرینه قوی بر حاکمیت تأمین ایدلملی .... الخ » دییوردی .

انکلیز باش وکیلی لوئید جورج ایسه ۱۹۱۸ شباطنك بشنجی کونی بوتون جهانه ، بالخاصه جهان اسلامه قارشی « بز تورکیه‌یی پایتختندن ویاخود اسیای صغرانك وتراکیانك ـ اهالیسی اکثریت عظیمه‌سی اعتباریله تورك اولان ـ زنکین و مشهور طوپراقلرندن محروم ایتمك ایچون حرب ایتمیورز » دیه قطعی برتعهدده بولونمشدی.

ایشته دشمنلریمزله متارکه عقدینه، بو وبوکابکزه‌ین دها بر چوق قطعی بیانات وتعهداتی کوز اوکنه کتیرمك صورتیله راضی اولمشدق .

خاطیرلارسکزکه انکلتره آلمانیا علیهنه حربه اشتراك ایدرکن آلمانیانك بلچیقا بیطرفلغنی اخلال ایتدیکنی و بلچیقانك بیطرفلغنی تأمین ایدن معاهده‌نامه‌ده امضاسی بولوندیغی جهتله امضاسی ، یعنی ناموسنی مدافعه ایچون حربه کیرمکه مجبور اولدیغنی اعلان ایتمشدی !.

کندی ادعاسنه کوره بر امضانك ، برسوزك محافظه‌سی ایچون میلیارلرجه پاره صرفنی ، یوز بیکلرجه اولادینك معلول قالماسنی و قانلرینك هدر اولماسنی کوزه الدیران بر حکومتك ، باش وکیلی آغزندن بوتون جهان انسانیت مواجهه‌سنده یاپدیغی قطعی بر تعهده صادق قاله‌جغنه الك موسوس طبیعتلی انسانلرك بیله اعتماد ایتمسی معذور کورولمك لازمکلمزمی ؟ ایشته بو امید واعتماد اوزرینه‌درکه سلاحمز هنوز الیمزدن دوشمه‌مش ایکن دشمنلریمزله متارکه عقد ایتمشدك .

متارکه‌نامه‌نك امضاسندن صکرا عهده‌مزه دوشن الك برنجی والك مهم وظیفه، دشمنلرك شرائط متارکه‌یه رعایت ایدوب ایتمه‌دکلرینه دقت ایتمك ایدی . چونکه تاریخك شهادتیله پك عیان صورتده ثابتدرکه اوروپالیلر هیچ بروقت بزه قارشی اولان تعهدلرینه صادق قالمامشلردی ، کرچه بوسفرکی تعهد عموم جهان مواجهه‌سنده آچیق وقطعی برتعهدایدی. فقط بونه امثال تاریخیه‌یی نظر اعتباره آلارق بوخصوصده فوق العاده متیقظ داورانمقلغمز ایجاب ایدییوردی.

مع التأسف بویله اولمادی . دشمنلر وبالخاصه پك دساس انکلیز سیاستی طرفندن یاپیلان وکوروکله‌نن تزییفات وتزویرات اوزرینه استانبولده مدهش وپك ایکرنج برمجادله‌در باشلادی . وطنك او آنده‌کی الیم وضعیتنه نظراً دکل، بلکه هیچ برزمانده هیچ برآن ایچون قابل تجویز اولمایان تخریبکار بر احتراص و تزویرات ، حتی اهانت فورطنه‌سی ؛ وطنك مجروح وفوق العاده دقت واعتنایه محتاج اولان بنیهٔ نازکنی صارصیور ، خیرپالایوردی . بر طرفدن حرب عمومی‌یه اشتراکمزك دوغرو اولوب اولمادیغی مناقشه ایدیلیور ؛

دیکر طرفدن ملی مؤسساته هجوم ایدیلیور. فقط بریده، اورته‌ده یاتان وبدنه‌سنك هرطرفنده آچیلان مهلك یاره‌لردن فیشقیران قان هنوز دینمه‌ین مادر وطنی کیمسه دوشونمه‌یوردی.

بن بوحالی بویوك برفرطنه‌یه طوتولوب باطمق تهلکه‌سنه معروض قالان برکمیده‌کی انسانلرك حاله بکزه‌دییورم. کمی صو ایدییور. هرکس اولا طولومبه‌باشنه قوشوب کمی‌یه دولدوران صویی بوشالتمق، کمی‌یی وبالنتیجه کندی جانلرینی قورتارمق مجبوریت واضطرارنده ایکن بالعکس بری برلریله غیرتلاشیورلر، بویله برهواده دکیزه چیقمانك موافق اولوب اولمادیغنی مناقشه ایدییور؛ حرکت امری ویرنلری مسئول ایتمك ایستیور. اوت حرکت امری ویرنلر البته مسئولدر. فقط بووضعیت الیمه ایچنده بو ایشله اشتغال ایده‌رك اصل وظیفه‌یی یعنی کمی‌یی قورتارمق وظیفه‌سنی اهمال ایتمه‌نك، کمینك باطمه‌سنی انتاج ایده‌جکی وبالنتیجه مسئول وغیرمسئول هرکسك بوغولاجغی دوشونوله‌یور. ایشته اوکونکی حالمز طبقی بویله فجیع وخطرانکیز برلوحه‌یی تنظیر ایدییوردی.

کرچه متارکه‌یی امضا ایدن کابینه دشمنی متارکه شرائطنه رعایت ایتدیرمك ایچون چالیشیور وموفق اولامیوردی. مثلا متارکه نامه‌ده متارکه حدودیمزك، متارکه‌نك حین امضاسنده‌کی حدود اولاجغی مصرح ایکن انکلیزلر فضولی وشرائط متارکه خلافنه اولارق موصل ولایتمزی اشغال ایتمشلردی. فقط اوزمانکی کابینه شدتلی تشبثاتنده بولونمش وموصل ولایتی تخلیه‌یه انکلیزلری مجبور ایتمشدی. بوکابینه زماننده سفارتخانه محافظلری نامی آلتنده دشمنلرك استانبوله بر بولوك عسکر چیقارمق ایچون یاپدقلری تشبثده عقیم قالمشدی.

بزم حقمزده معین براعا پلانلری موجود اولدیغی بالاخره عیان برصورتده میدانه چیقمش اولان دشمنلریمز، منافع مملکتی اولدقجه دوشونن وکندیلرینی شرائط متارکه‌یه رعایت ایتدیرمك ایچون الندن کلن هرشیئی یاپان برکابینه موجود اولدقجه پلانلرینی تطبیق ایده‌میه‌جکلرینی آکلار آکلاماز درحال تزویراته باشلامشلر وسرایه قدر حلول صورتیله کابینه‌یی استعفایه مجبور ایتمشلردی. دشمنلریمز پك دساس اولدیغی ایچون اولا وجدانلرینی صاتون آلدقلری کندی آدملرینی بردن موقع اقتداره کتیرمه‌دیلر. منحوس ومشئوم اولان اجراآتلرنده تدریج قاعده‌سنه رعایةً اول امرده هرکسجه ابی طانمش، فقط ضعیف سجیه‌لی اختیارلردن مرکب برکابینه‌یی موقع اقتداره کتیردیلر. بوکابینه موقع اقتداره کچر کچمز استانبوله بر بولوك دکل، طابورلرله عسکر چیقارلدی، موصل اشغال ایدلدی ومتارکه‌نامه‌نك احکام صریحه‌سنه مخالف هرشیئی یاپیلمغه باشلانیلدی.

مملکتی هرتورلو وسائط مدافعه‌دن تجرید وملتی بری برینه دوشوروب ضعیفلتمك وقولایلقله أزمك ایچون دشمنلرك یاپدقلری تزویرات واجراآت بوضعیف کابینه‌یی استخلاف ایدن فرید پاشا کابینه‌لری زماننده حدغایه‌سنه واصل اولدی.

تام مناسبیله بردور فترت وفضاحت اولان بودورده، کرك استانبولده وکرك طشره‌ده بللی باشلی ایکی فکر جریانی کوزه چارپیوردی. بوفکرلردن بری دشمنلره تماميله عرض تسلیمیت، دیکری‌ده مدافعهٔ حیات واستقلال؛

برنجی فکرك یعنی دشمنه تماميله عرض تسلیمیت فکرینك صاحبلری، اساساً مسلمان وتورك دوغدوقلرینه پشیمان اولان مفرط غربجی فکرلیلر ایله وجدانلرینی دشمنه صاتمش اولان رجال سیاسیه ودشمنلرده بزه قارشی هیچ اولمازسه اوفاق برشمهٔ انسانیت ومرحمت موجودیتنی ظن وامید ایدن بعض غافللردن مرکب برزمرهٔ قلیله‌دن عبارت ایدی.

حتی بوزمره‌یه منسوب واوزمانکی کابینه‌ارکانندن بولونان بری هیچ صیقیلمادن، ذره قدر عذاب وجدانی دویمادن بوتون جهانه قارشی ملت مجلسی کرسیسندن: «بز مغلوب اولدق، صیرتمز یره کلدی. آرتق دشمنلریمزك آلده‌یز، بزم حقمزده ایسته‌دکلری شیئی تطبیقده حقلری واردر. بزمده حقمزده تطبیق ایدیلن هر شیئی کمال مطاوعتله قبولمز بر امر طبیعیدر!..» دیه باغیرمشدی.

حالبوکه بوادعاسنده، وجدانسز مخلوق دیشونمه‌یوردی که اوآنده عصرلردن بری استقلالنی غائب ایتمش، نام ونشانی غائب اولمش برچوق محکوم، اسیر ملتلر برر، برر حریتلرینی اکتساب ایدیورلر، استقلاللرینی قازانیورلردی!

حال بویله ایکن ناصیل اولورده عصرلردن بری مستقل یاشایان ودنیانك اوچ بویوك قطعه‌سنده جهانکیرانه اجرای حکم ایدن بردولت تحت وصایه کیرر، استقلالنی غائب ایدردی؟..

ناصیل تصور اولونورکه وارلیغنی طانیدیغی کوندن بری حریاشایان، حسب القدر مملکتلری دشمن استیلاسنه اوغرادیغی زمان وارینی یوغنی فدا ایدوب هرنه بهایه اولورسه اولسون حریتنی محافظه ایچون آقین آقین وطنك دیکر اقسامنه هجرت ایدن برملت بیله‌رك وایسته‌یه‌رك اسارت حلقه‌سنی بوینه طاقمغه راضی اولوردی؟..

ایکنجی فکرك صاحبلری یعنی «بزمده برحق حیاتمز واردر. عصرلردن بری حر ومستقل یاشادق. ینه بویله یاشایه‌جغز اولمازسه اوله‌جکز!..» دیین حقیقی مسلمانلر، صرف انسانلر ایسه ملتك اکثریت قاهره‌سنی تشکیل ایدییوردی.

ایشته ملتك اکثریت قاهره‌سی بویله جوانمردانه برفکرك ازلدن صاحبی ایکن مع التأسف اوزون حرب سنه‌لرینك ویردیکی یورغونلق،

وطاقت بشر فوقنده بر فداكارلقله ادامه ايتدكلرى حربك انتظا رعمومى خلافنه اولارق بردن بره معكوس برشكلده نتيجه‌لنمه‌سنك توليد ايتديكى شاشقينلق يوزندن هنوز بر حركت كوسترەميوردى .

ملتك بو حركتسزلكندن كيتدكجه يوز بولان ووجدانلرينى صاندقلرى قوى دشمنلره آرقه‌لرينى ويرەن اومشؤم فئهٔ قليله مع التأسف پايتختده تماميله حاكم بر وضعيت آلمشلردى . بو يادكارلر بر طرفدن خلق دشمنلره ايصندرمق ايچون بويوك بر غيرتله چاليشيورلر ؛ ديكر طرفدن ملتك وارلغنه ، استقلالنه دلالت ايدن هرشيئى ييقوب سوندريورلر ؛ بر طرفدن‌ده دشمنلريمزدن فضله بر حرص وغيرتله ملى سلاح وجبخانه‌سندن تجريده چاليشيورلر ؛ دشمنلرك معاهدهٔ صلحيه نامى آلتنده ترتيب ايتدكده اولدقلرى حكمنامهٔ اعداميزى قولايلقله وچاروناچار ملتنه قبول ايتديرمك ايچون ايجاب ايدن زمين مساعدى احضار ايديورلردى .

برآز اول «بومشؤم زمره ، خلقى دشمنلره ايصندرمق ايچون بويوك بر غيرتله چاليشيورلر.» ديمشدم . أوت ، بو روحسز، عزت نفسدن تماميله محروم، حيات مليه ايله ذره قدر علاقه‌لرى اولمايان انسانلر ، هنوز رسماً دشمنمز اولان انكليزلرله دوستلق تأسيسى ايچون ، « انكليز محبلرى جمعيتى » نامى آلتنده طرف طرف جمعيتلر تأسيس ايديورلر ومملكتك هر طرفنده بومشؤم جمعيتك شعبه‌لرينى آچمق دردبله يانوب طوتوشيورلردى . بوتون بو تشبثاتك باشنده « فرو » نامنده انسان قيافتنده برشيطاندن باشقه برشى اولمايان بر انكليز پاپاسى بولونيوردى .

عزيز ديندا شلرم ! .. خرستيانلرك عموميت اعتباريله اسلام اولان بزلرك حقمزده‌كى نقطهٔ نظرلرى معلومدر . تاريخ بو نقطهٔ نظرلرى تماميله تشريح ايدن برچوق آجى مثاللرله مالبدر. على العاده خرستيانلرك نقطهٔ نظرلرى معلوم اولونجه اساساً وظيفه‌سى بوتون دنيايى خرستيان ياپمقدن عبارت اولان بر پاپاسك تشويق وتشبثاتيله ميدانه كلن و اومتعصب پاپاس طرفندن اداره اولونان برجمعيتدن بو ملك وملت ايچون ، او مقدس دينمز ايچون هيچ بر خير اومولا بيليرمى‌دى ؟!.. فقط بر آرالق ماهيت خبيثه‌لرينى تعريف ايتديكم مخلوقلر مع التأسف خير اوميورلر ، ياخود بلكه كنديلرى اينانمادقلرى حالده خلقه اويله كوسترمك ، خلقى اغفال ايتمك ايستيورلردى. چونكه شخصى منفعتلرى بويله امر ايديوردى ! باقيكز سزى بو خصوصده بر مثال ايله تنوير ايدەيم . ايشته آليده‌كى شو غزته ؛ استانبولده انتشار ايدن ٢١ اغستوس ١٢٣٦ تاريخلى علمدار غزته‌سى . بو غزته‌نك ايكنجى صحيفه‌سنده مندرج وبويوك حرفلرله «بك مهم بر رسم كشاد» سرلوحه‌سنى طاشييان بربندينى مساعده‌كزله عيناً اوقويه‌يم :

« بك مهم بر رسم كشاد »

« انكليز محبلرى جمعيتنك جغال اوغلى شعبه‌سى دون مراسم مخصوصه ايله كشاد ايدلمشدر »

« رسم كشادى اجرا اولنه‌جغنى اولجه‌ده درج ستون ايلمش اولديغمز وجه اوزره انكليز محبلرى جمعيتنك جغال اوغلو شعبه‌سى قلوبى دون بعد الزوال ساعت اوچده بك مطنطن مراسم تحتنده اولاراق كشاد ايدلمشدر . رسم كشاده مملكتمزك بك يوكسك محافل وجمعيات سياسيه‌سنه منسوب ذوات عاليه ايله اكابر رجال اجنبيه مدعو بولونمقده ايدى : مراسمك ايفاسى ايچون مقرر اولان ساعتده مدعوين پى در پى ورود ايتدكده وكرك قلوب رئيسى سعيد منلا بك افندى وكرك قلوب اعضاسى طرفلرندن استقبال واعزاز ايدلمكده وصورت مخصوصه‌ده بولونديرلمقده اولان بحريه موزيقه‌سى طرفندن‌ده عثمانلى ، انكليز مارشلرى ترنم ايدلمكده ايدى . مراسمك ايفاسنه تقدم ايدن استحضارات ابتدائيه‌يى متعاقب سعيد منلا بك افندى طرفلرندن ايراد نطق ايدلمش وبعده داخليه ناظر اسبقى وعثمانلى مطبوعات جمعيتى رئيسى محمد على بك افندى بروجه آتى بك مهم نطقلرينى ايراد أيلمشلر وانكليز روح سياستنك موفقيتنى كوسترەن، بوتون اينجه‌لكلرينى تشريح ايدن نقطهٔ نظرلرى حرارت وصميميتله آلقيشلانمشدر . محمد على بك افندينك نطقلرى بروجه آتيدر :

« حضار كرام ! انكلتره‌نك مقتدر باشوكيلى مستر آسكويت جنابلرى ايراد ايله‌دكلرى بر نطقنده تاريخ جهانده انكلتره‌نك برسنه ظرفنده ياپديغى نقلياتى هيچ بر دولتك ايفايه مقتدر اولامديغنى سويله‌مشدر . بز يكرمى بش ميليون نفوسه مالك اولديغمز حالده بو معظم دولته قارشى قويمق ايسته‌دك . نتيجه‌نك نه‌قدر عظيم بر خسران وضررله نهايت بولديغى جمله‌مزك معلوميدر. انكلتره‌نك اسباب عظمت وتفوقنى تشكيل ايدن سببلردن الك مهمى عدالت ودوغرولقدر . حق انكلتره‌نك بوتون قلوبلرنده انكليز سجيه‌سنك الك مهم بر تمثالى اولان (فه‌ر پله‌ى) (Fair Play) يعنى هركسه قارشى مستقيمانه حركت نظريه‌سى بوتون انكليز ملتنك دستورى اولمشدى . ايشته افنديلر ، بزده بوكونشو تأسيس ايديلن قلوبله بو دستورى [مملكتمزده تطبيق ايدوب آنى ايچون حاضرلانماليىز . بو مناسبتله محاربه ومتاركه‌دن صوكره ايلك دفعه اولاراق ايشيتمكده اولديغمز عثمانلى وانكليز مارشلرينى آلقيشلاديغمز صيراده حشمتلو انكلتره قرال وقراليچه‌سى حضراتيله ذات شوكتسمات پادشاهينك نماى شان وشوكت وعافيتلرينى تمنى ايتمكى بر وظيفه تلقى ايدرم . »

شو اوقودیغم وثیقه‌نك تاریخی نظر اعتباره آلینجه بوصراحه اشتراك ایدن افندیلرك بزم حکمنامهٔ اعدامز دیمك اولان معاهدهٔ صلحیه‌دن خبردار اولمادقلری سویله‌نه‌مز. سوور معاهدهٔ صلحیه‌سی چوقدن تبلیغ ایدلمشدی. بو معاهده حقنده صیرامی کلنجه ایجاب ایدن تشریحاتی یاپه‌جغم، فقط شیمدی شوقدرینی سویله‌یه‌یم که بومعاهده ایله الیمزدن مملکتلریمز، استقلالمز آلندقدن باشقه بزه حق حیات یعنی انسانجه یاشامق حق بیله بیراقیلمایوردی. بومعاهده‌یی قونفرانسده ایتالیان وفرانسز مرخصلرینك اعتراضنه رغماً عادتا جبری برشکلده انکلیز مرخصلری قبول ایتدیرمشلردی. امامساً تماماً انکلیز ترتیبی اولان بومعاهده‌یه اوروپاده، بونی ترتیب ایدن خارجیه ناظری لورد کورزونك نامنه اضافةً «کورزون معاهده‌سی» دیبورلر. فرانسزلر وایتالیانلرده دشمنمز اولدیغی حالده اونلر بزه آجیمقدن زیاده آرسلان پاینك بومعاهده موجبنجه انکلیزلر طرفندن قاپیلاجغنی کورونجه شدتله اعتراض ایتمشلردی. حتی انکلیزلر فرانسزلری، او آرالق آلمانیاده ظهور ایدن قارغشه‌لقدن استفاده ایده‌رك آلمانلرله تهدید ایتمشلر وبو وجهله فرانسزلرك صدای اعتراضلرینی صوصدیرمشلردی. حادثاتك بوسویله‌دیکم طرزده‌کی جریانی اوزمان بوتون اوروپا غزته‌لری یازمشلر وبوتون دنیا دویمش آکلامشدی. بناءً علیه استانبولده‌کی مطلن رسم کشادده حاضر بولونان «مملکتك پك بویوك محافل وجمعیات سیاسیه‌سنه منسوب ذوات عالیه» ایله «داخلیه ناظر اسبقی و عثمانلی مطبوعات جمعیتی رئیسی محمد علی بك افندی» نك بوایشلردن خبردار اولمادقلرینی ظن ایتمك بر آز فضله صاف ورولق اولمازمی؟

اوحالده ناصل اولیورده دیکر ایکی دشمنمزك یعنی فرانسزلرله ایتالیانلرك بیله برچوق اعتراضه رغماً مجبوری برشکلده وحق کرهاً قبول ایتدکلری بر معاهده اورته‌ده دورورکن وبومعاهده‌نك مرتبی انکلیزلر ایکن تورك ومسلمان آدینی طاشیان محمد علی بك «انکلتره‌نك اسباب عظمت وتفوقنی تشکیل ایدن سببلردن اك مهمی عدالت ودوغریلیقدر» و «انکلیز سجیه‌سنك اك مهم تمثالی هرکسه قارشی مستقیمانه حرکتدر» دیه بیلیور؟ بنه ناصیل اولیورده اوراده حاضر بولونان «مملکتك پك بویوك محافل وجمعیات سیاسیه‌سنه منسوب ذوات عالیه» ده بوسوزلری آلقیشلایور؟!..

بوآدملر؛ برفرانسزك، برایتالیانك بیله هضم ایده‌مه‌دیکی بومعاهده‌یی عدالت ودوغریلق وهرکسه قارشی مستقیمانه حرکت دستورلریله نه وجهله وناصیل بر وجدانله تألیف ایده‌بیلیورلر؟ دیمك که الیمزدن مملکتلریمزی آلان، هرتورلو استقلالمزی، حتی استقلال عدلی ومالیمزی امحا ایدن، بزه براقیلان بر آووج طوپراغیده مناطق نفوذه آییراراق بزی کوله‌لر کبی چالیشدیرمغی استهداف ایدن بر معاهده احکامی بووجدانسزلرجه دوغرو، عدالتکار ومستقیمانه برحرکت اولمق اوزره تلقی وقبول ایدیلیور!..

أی جماعت مسلمین!.. ای دین قرداشلرم!.. قرآن کریممزدن، فرقان حکیممزدن سزه شیمدی بر آیت جلیله اوقویاجغم. دیکله‌یکز. باقیکز جناب قادر مطلق حضرتلری نه بیوریور: استعیذ بالله «یاایها الذین آمنو لاتتخذوا بطانةً من دونكم لایألونكم خبالا ودوا ماعنتم قدبدت البغضاء من افواههم وماتخفی صدورهم اكبر قدبینالكم الآیات ان كنتم تعقلون» مآل کریمی: «ای مسلمانلر، ای ایمان صاحبلری! ایچکزدن اولمایانلردن؛ سزه یابانجی ملتلردن دوست، محرم اسرار اتخاذ ایتمه‌یکز. بونلر آرا کزه فتنه وفساد صوقارلر، سزلره قارشی ضرر ایقاعندن کری دورمازلر، سزك صیقینتی وفلاکتلره دوچار اولمکزی ایسترلر. کوره‌یورمیسکز، حقکزده بسله‌دکلری کین وغرض آغزلرندن طاشوب دوکولیور؛ بونکله برابر قلبلرنده صاقلادقلری خصومت، آغزلرندن طاشیرمقده اولدقلری خصومتدن پك بویوکدر. بزلر سزلره هربری محض حکمت اولان آیتلریمزی بویله صریح بر صورتده بیلدیردك. اکر سزلر عقلی باشنده آدملرسه‌کز بوعبرتلرك مقتضاسنجه حرکت ایدرك هم دنیاده، هم آخرتده فلاحی بولورسکز.»

ایشته جناب حقك بوبابده‌کی امر الهیلری بوقدر صریح ایکن بر آزاول بحث ایتدیکم یادکارلر، دشمنلریمز ایچنده محرمیت زیاده ارزو ایدن وبوارزونك تحقق ایچون هرشیئ یاپان برملته مقدمخالصت ایدیبورلر وملتده اغفال ایدوب طوزاغه دوشورمك، اسیر ایتمك ایستیورلر.

فقط دیکر طرفدن، دولتمزك ایشلریله دوغریدن دوغری‌یه علاقه‌دار اولمایان حقیقی مسلمانلر، باقیکز ناصیل دوشونیورلر، نه‌لر یاپیورلر:

هندستانده‌کی دین قرداشلریمز انکلیز سیاستنك بزه تطبیق ایتمك ایسته‌دیکی معاهدهٔ صلحیه متننه واقف اولونجه درحال یر، یر اجتماعلر عقد ایدیبورلر. بومدهش حقسزلغی شدتله پروتستو ایدیبورلر. بوطرزده‌کی اجتماعلردن برنده، خطیبك آتشین سوزلرندن فوق العاده هیجانه کلن برکنج هندلی، هیجانك شدتنه دایانامایه‌راق «الله اکبر» دیبور، سجده‌یه قاپانوب تسلیم روح ایدیبور.

شیمدی اوقویه‌جغم تلغرافنامه‌یی تایمس غزته‌سندن ترجمه ایتدم. بوتلغراف تایمسه هندستان مخابر مخصوصی طرفندن چکیلیور. تلغرافنامه‌نك سرلوحه‌سی «هندستانده خلافت مجادله‌سی» در:

«کری حوالیسی قومیسری (بنی والیسی) میستر «ویلارنب» نك صورت فجیعه‌ده قتل ایدلمسی پك زیاده تأثری موجب اولمشدر،

مومی الیه بونون مأمورینك حرمتنی قازانمشدی. اوچ مسلمان «ویللونبی» نك اقامتکاهنه کیره‌رك کندیسنی بچاقله متعدد محللرندن یارالامشلر واولدیکنه حکم ایدرك کیتمشلردر. حالبوکه بر آز صکرا کندیسنه کان مومی الیه قاتللردن برینك اسمنی خبرویرمش وأولمشدر. بالآخره یاقالانان قاتل «ویللونبی» یی صرف انکلتره‌نك تورکیایه ومقام خلافته قارشی شدید داورانمه‌سنك انتقامنی آلمق ایچون أولدیردیکنی اعتراف ایتمشدر.

«حکومت، مأمورین وبالعموم اوروپالیلر علیهنده سویله‌نن شدید نطقلر وآجی مقاله‌لر دولاییسیله شیمدن صوکره راست کله اوروپالیلرك قتل ایدیله‌جکی چاره‌سزدر. بوخلافت مجادله‌سنك اساسلی بربرنسیبیدر. بونلره قارشی حکومتك شدید داورانمسی لازمدر.

«خلق علی العموم کافرلری اولدیرمکه، وسائط منافله‌یی اجابه تشویق ایتدیکندن دولایی حیدر آباده ایکی سنه حبسه محکوم ایدیلن برمسلمانك ایکی کون صکره (بالطبع مسلمان افکار عمومیه‌سنك تضییق قارشیسنده) تخلیه ایدیلمسی هندستان انکلیز محافلنجه پك زیاده مناقشه وتنقیدی موجب اولمشدر.»

۱۴ تموز ۱۹۲۰ تاریخیله کراچی‌دن چکیلن دیکر برتلغرافنامه‌نك ترجمه‌سنی‌ده مساعده‌کزله اوقویاحم:

«هندستان مسلمانلری پك حقسز وغیرعادلانه اولان تورك شرائط صلحیه‌سنی اون اوچ عصرلق برمؤسسهٔ دینیه اولان خلافته دوغرودن دوغرویه تعرض عد ایدییورلر. اوروپا تسلطنه قارشی اسلامیتی مدافعه‌دن عاجز بروضعیتده اولدقلری ایچون خلقك برچوغی هندستانی دارالحرب اعلان ایدرك هجرته قرار ویرمشلردر.

«شیمدیدن بیکلرجه خلق، انکلتره‌نك اسلامیته قارشی اولان مسلکنه فعلی بر پروتستو اولمق اوزره افغانستانه هجرت ایتمشلردر.

«کچن هفته ۷۰۰ کیشی ترنله افغانستانه متوجهاً «سند» دن حرکت ایتدی. «سند» و «پنجاب» ده عمیق برهیجان حکمفرمادر. بیکلرجه خلق «پشاور» یولی اوستنده‌کی استاسیونه قوشدیلر ومهاجرینی، وجدانلرینی، دینلرینی مالارینك، املاکرینك فوقنده طوندقلری ایچون تبریك ایتدیلر. «مالان» استاسیوننده (۲۵,۰۰۰) کیشی مهاجرلری تبریك ایتدی. «لاهور» ده (۵۰,۰۰۰) کیشی مهاجرینه پاره هدیه ایتدی. «آمریتسار» تبریك تلغرافی چکدی. «روالپیندی» و «پشاور» ده عین هیجان حکمفرمادر. یالکز «سند» دن (۵۰,۰۰۰) ی متجاوز خلق هجرته حاضرلانمشدر. وضعیتی یالکز، عدالته ومسلمان حسیات دینیه‌سنه رعایت شرطیله معاهدهٔ صلحیه شرائطنده یاپیله‌جق اساسلی تعدیلات قورتارا بیلیر.»

ناصل، دینی قرداشلرم؟.. حقیقی مسلمانلرك، هم‌ده بزدن بیکلرجه میل اوزاقده یاشایان مسلمان قارداشلریمزك تورکیه معاهدهٔ صلحیه‌سی نامی ویریلن ظلمنامه قارشیسنده نه کبی حسیات نجیبه ایله متحسس اولدقلرینی، نه کبی فداکارلقلره قاتلاندیقلرینی شیمدی اوقودیغم وهپسی انکلیز غزته‌لرندن آلنان وثائق آکلاتمغه مع زیادة کافیدر دکلمی؟ انکلیزلرك کندی علیهلرینه اولان بوحرکاتی نه‌قدرفضله صاقلامق اضطرارنده بولندقلرینی دوشونه‌جك اولورسه‌ق شدتلی برسانسور سوزکچندن صیزان بو حوادث قرینه‌لری بیله اوراده‌کی دینی قارداشلریمزك بزم معاهدهٔ صلحیه‌مزك شدتی، حقسزلیغی قارشیسنده نه شدید هیجانلره دوشدکلری حقنده بزه ممکن مرتبه برفکر ویره‌بیلیر ظن ایدرم. حالبوکه برآز اول بحث ایتدیکم، مسلمان آدینی طاشییان وبالفعل بوملتك نان ونعمتیله پرورشیاب اولان، حتی داخلیه نظارتنه قدر ارتقا ایدن محمد علی کبی یادکارلر بو معاهدهٔ صلحیه احکامنی «عدالت، دوغرولق ومستقیمانه حرکت» دستوریله توصیف ایتدکلری انکلیز سیجیه‌سنك براثر عالیکاریسی اولمق اوزره قبول ایتمشلردر. الله جمله‌مزی اصلاح ایله‌یه!.

قارداشلرم!.. ظن ایدیلمه‌سین که برآز اول ایضاح ایتدیکم هیجان وغلیان، صرف هند مسلمانلرینه راجعدر. مغرب اقصادن اقصای شرقه قدر هریرده ساکن اولان اخوان دینمز عینی وجهله حال هیجان وغلیانده‌درلر. نه‌یاپه‌لم که بوزوالیلر بنه‌بزم، بزمسلمانلرك قباحتمز، غفلتمز اثری اولرق اوزره هپ محکوم بروضعیتده بولونیورلر. بونلرده‌کی هیجانك فوق‌العاده‌لکی، شدتی، الك قوی براسلام دولتی اولان وعصرلردن بری رایت جناب پیغمبری‌یی کمال شان وشرفله اوموزلرنده طاشییان وینه، عصرلرجه دوام ایدن والیوم دوام ایتمکده اولان مهاجمات صلیبیه‌یه قارشی دین مبینمزی قانیله، مالیله، جانیله مدافعهٔ ایدن دولتمزك ییقیلماسنه، محو اولماسنه تحمل ایده‌مه‌ملریدر. چونکه اونلر بزلری علمدار اسلام اولمق اوزره طانییورلر. مقدسات دینیه‌لرینك حفظ وحراستنی بزدن بکله‌یورلر، حتی کندی نجاتلرینی بیله!

مثلا بر سنه اولنه کلنجه‌یه قدر انکلیز وصایتی آلتنده نیم مستقل برحیات یاشایان افغانستان، الده‌کی وسائطك نقصانیتنه باقمیه‌رق درحال سلاحه صاریلمش وانکلیزلره اعلان حرب ایتمشدی. انکلیزلر، کندی قوماندانلرینك ده اعترافی اوزره شیمدی‌یه قدر هیچ بر مستملکه حربنده قوللانمادقلری (۳۸۰) بیکی متجاوز وصوك سیستم وسائط ایله مجهز عسکرله مقابله ایتدکلری حالده موفق اولامامشلر واك نهایت افغانستانك استقلالنی طانیمق صورتیله متارکه عقدینه مجبور اولمشلردی. اووقتدن بوکونه قدر دوام ایدن صلح مذاکراتی هنوز نتیجه‌لنمه‌مشدر. حتی آیلردن بری

دوام ایتدیکی حالده برنورلو نتیجه‌لنمه‌ین بو مذاکرات اوزرینه انکلتره عوام قاره‌سنده اعضادن بری خارجیه مستشارندن استیضاح یاپیور. مستشارك ویردیکی جواب فوق‌العاده شایان دقتدر. مستشار دییورکه: «اوت بو مذاکره چوق اوزادی واحتمال داها چوق اوزایه‌جقدر. چونکه افغانلیلرك مطالبی‌نورکیا وخلافت مسئله‌لرندن باشلایوب تا هند ساحللرنده سربست بر لیمانه مالك اولمق وهندستان شمندوفرلریله سربستجه سلاح وجبخانه نقل ایتمك حقنه قدر دایانیور. بوقدر واسع وشامل مطالباتك مذاکره‌سی وبرنتیجه‌یه باغلانماسی البته اوزون سورەر.»

بری طرفدن استقلال سیاسیه‌سنه صاحب اولان افغانستان، هپکزك غزته‌لرده متنی کوردیککز وجهله درحال بزمله بر اتفاق معاهده‌سی عقد ایدیور. ایشته مسلمانلغك، اخوت اسلامیه‌نك مسعود تجلیاتی!..

شیمدی تکرار اساسه کلیورم: دشمنلریمز ایچمزدن تدارك ایتدکلری، صاتون آلدقلری آدملر واسطه‌سیله بزی سلاحلریمزدن وهرنورلو اسباب مدافعه‌دن تجریده چالیشدیلر. مقصدلری، بالطبع انسانلغی بیان، حریتی طانیان هیچ برفردك قبول ایده‌میه‌جکی شرائط صلحیه‌یی بزه تطبیقه قالقیشدقلری زمان کیمسه‌نده قیمیلدانمه‌یه مجال، مقاومته امکان براقامقدن عبارت ایدی. بزی کافی درجه‌ده سلاحدن تجرید ایتدکلرینی ظن ایتدکلری زمان برر برر مملکتلریمزی اشغاله باشلادیلر: اطنه، مرعش، اورفه، عنتاب، موصل برر برر اشغال ایدلدی. حتی دشمن اطنه‌یی اشغال ایتدیکی زمان استانبولده‌کی قابینه‌نك آنجق یکرمی کون صکرا اوده یاریم براغزله، پروتستو ایتدیکی پك ایی خاطرلایورم. بوندن صوکرا ازمیر اشغال ایدلدی.

اولجه‌دیمشدمکه ملتك اکثریت عظیمه‌سی حق حیات واستقلالنی مدافعه فکرنده ایدی. ایشته دشمنلرك برر برر مملکتلریمزی متارکه شرائطنه مخالف اولارق اشغال ایتمه‌ری واشغال ایدیلن مناطقه‌ده‌کی قارداشلریمزه روا کوردکلری مظالم واعتسافاته دائر ایشیدیلان آجی شیلر بو اکثریته آرتیق حرکته کچمك زمانك کلمش اولدیغنی اخطار ایدییوردی. هرطرفده کیزلی، کیزلی مذاکره‌لر، مشاوره‌لر اجرا ایدیلمکه باشلانیلدی. اوت یاپیلان ویاپیلمق ایستنیلن بوتون ایشلری کیزلی یاپمق مجبوریتی واردی. چونکه اطرافده بولونان انکلیز، فرانسز، یونان، ایتالیان وحتی روم خفیه‌لرندن باشقه مسلمان نامنی، تورك نامنی طاشییان برچوق وجدانسزلرده جاسوسلق یاپمقله مشغول ایدیلر.

هرنه ایسه، ازمیرك اشغالی وبو اشغالی تعقیب ایدن فجیع جنایتلر آرتیق ملتك صبرینی توکتدی، ایلك مدافعه سلاحی اوءبارك طوپراقلرده پاطلادی.

بوندن صکره‌کی حادثات هپکزك معلومیدر. ملتك حمیتکار، غیور اولادی طرف، طرف طوپلاندی؛ مدافعهٔ ملیه تشکیلاتنی یاپدی. حرکات ملیه باشلادی. شو حکایه ایتدیکم شیلرده کوستریرکه بزم بوکونکی وضعیتمز، صرف مدافعهٔ مشروعه وضعیتیدر.

پك اعلا!.. شیمدی برسؤال وارد اولابیلیرکه حرب عمومیده بزمله برابر حرب ایدن ومغلوب اولان برچوق ملتلرك حق حیاتی واستقلالی طانیندیغی حالده بزم حقمزده تطبیق ایدلمك ایستنیلن امحاسیاستنده‌کی قصد، بالخاصه انکلیز سیاستنك قصدی نه‌در؟

اوت انکلیز سیاستنك هدفی بزم امحامزدر. کرچه برملت امحا ایدیلمز. فقط حریتی، استقلالی الندن آلیندقدن وموجودیت ملیه‌سنه نهایت ویریلوب برسورو اسیر حالنه کتیریلدکدن صوکرا آرتیق اوملته «موجود»در دینلمز. بویله برحال الیمه دوشن برملت افرادی، بلکه کفاف نفس صورتیله قارننی دویوروب حیاتنی ادامه ایده‌بیلیر. فقط، مادی وبالخاصه معنوی انسانلقدن حصه‌دار اولمقسزین، شرفدن، عزت نفسدن محروم برحالده یاشانان سفیل بر اسیر حیاتنه حیات نامی ویریله بیلیرمی؟

ایشته انکلیزلرك بزه تطبیق ایتمك ایسته‌دکلری امحا سیاستی، تعریف ایتدیکم شکل ذلیلانه‌یی استهداف ایتمکده‌در. نه‌دن؟

بونه‌دن؟ سؤاله جواب ویره‌بیلمك ایچون برآز ایضاحاته احتیاج واردر. معلومدرکه بوکون انکلتره‌نك زیر اداره‌سنده یوز میلیونلرجه اسلام اهالی واردر، انکلتره قطعیاً قوت دکل، آنجق برطاقم حیله ودسائس قوللانمق صورتیله ـ که بوحیله‌لردن برقسمنی برآز صوکرا آکلاته‌جغم ـ برکره بوقدر عظیم برکتلهٔ اسلامیه‌یی اسارت آلتنه آلدقدن صوکرا اونلرك ادامهٔ اسارتلری اسبابنه توسل ایتمشدی. بو اسبابی بولمق انکلتره ایچون پك زور بر ایش دکلدی. اولا اساساً ومع التأسف مسلمانلر آره‌سنده موجود اولان بعض اختلافاتدن استفاده‌یه قیام ایتدی. مثلا سنیلك، شیعیلك مسئله‌سنی اورته‌یه آتمق وکوروکله‌مك صورتیله مسلمانلغك ایکی بیوك زمره‌سی آراسنده‌کی اختلافی آرتیردی، اوچورومی درینلشدیردی. بوندن باشقه اربابی همان قالمامش کبی اولان بعض مذهبلری یکی باشدن تأسیس ایتدیردی. مثلا هندستانده اله ایتدیکی برطاقم آدملر واسطه‌سیله اسماعیلیه مذهبنی یکی باشدن میدانه چیقاردی. هندولرله هند مسلمانلرینك آره‌سنی آچمق ایچون الندن کلن هرنورلو تزویری یاپدی. مثلا قربان بایرامنده مسلمانلرك صیغیر کسمه‌لرندن استفاده ایدرك هندولری «اسلاملر سزك

معبودلریکزی کسیور» دیه قیشقیرندی. وهندولری تشویق ایده‌رك جوامع شریفه‌یه خنزیر باغلاندیردی. بووجهله اوزون مدتلردن بری قارده‌ش کبی یاشامش اولان ایکی ملت آراسنه مدهش بر عداوت القا ایتدی. بوعداوت وخصومت سببیله آرا صیرا ظهور ایدن مصادمه‌لرده مرائیانه بر «حاکم عادل» وظیفه‌سی ایفا ایدییورمش کبی کوروندی. برطرفدن ملتلر ویا ملتلرك مختلف اقسامی آراسنه دائمی بر تخم نفاق وشقاق اکرکن دیکر طرفدن‌ده ملتلری تنویر ایده بیله‌جك، کوزلرینی آچوب اونلره بنلکلرینی بیلدیره‌جك، وارلقلرینی طانیتاجق قابلیتده اولان منورانی برر بهانه ایله توقیف، حبس ونفی ایتدی. علوم ومعارفك؛ بو زواللی اسیر ملتلر آراسنده تعمم وانتشارینه اولانجه قوتیله مانع اولمغه چالیشدی. حتی مسلمانلر «آلیغارخ» ده بر مسلمان دارالفنونی یاپه بیلمك ایچون ربع عصری متجاوز برزمان اوغراشمشلردی. الك نهایت تأسیس ایده‌بیلدکلری دارالفنونده بیله سربستجه تدریسات اجرا ایده‌مه‌دیلر. درس پروغراملری انکلیزلر طرفدن چیزیلیور. انکلیز معارف مفتشلری هرکون اجرای تفتیشات ایدییورلردی. انکلیز سیاستنك بوتون بومساعیسی؛ برکره پنجهٔ اسارتی آلتنه آلمش اولدیغی بو زواللی ملتلرك اویانماسنه مانع اولمغه معطوف بولونیوردی. انکلتره‌نك اتخاذ ایتدیکی بوتدابیره رغماً بوملتلر آراسنده معارف کیزلی، فقط پك آغیر صورتده ینه تعمم ایدییوردی.

وقتا که حرب عمومی اعلان ایدیلدی وانکلتره الك صوك رقیب تجاریسندن یعنی آلمانیادن قورتولمق ایچون حربه کیردی. بدایتده‌کی متفقلری ایله ایشی باشارامایه‌جغنی آکلاینجه بوتون دنیایی دول مرکزیه علیهنه چویرمك ایچون برچوق یالانلر ایجاد ایتدی. بونلرده کافی اولمادیغی وبویوك براضطراره دوشدیکنی کورونجه بوتون دنیانك اتفاقنی ومعاونتنی قازانمغه چالیشدی. بونك ایچونده اورته‌یه غایت عادلانه وانسانیتپرورانه دستورلر آتدی. ایشته انکلتره‌نك مضطر قالدیغی برآنده معاونت جلب ایده‌رك حربی قازانمق ایچون اورته‌یه آتدیغی دساتیر انسانیه‌دن بریده «هر ملتك ایسته‌دیکی اداره‌یی انتخابده سربست اولمسی» قضیه‌سی ایدی. انکلتره پلاننك برنجی قسمنده موفق اولدی یعنی ارزو ایتدیکی یاردیملری بولدی و حربی قازاندی. ایکنجی قسمنده ایسه فوپایی میدانه ویردی اصلاح مذاکراتی ایچون اورته‌یه قویدیغی اساسات، اولجه بوتون دنیانك معاونتنی قازانمق ایسته‌دیکی زمان اعلان ایتدیکی اساسات عدله طبان طبانه ضد چیقدی. انکلتره دنیانك او کونکی حال پریشانیسنه وکندی عظمتنه کوکنه‌رك ایشك ایچندن قولایجه‌جق چیقاجغنی ظن ایدییوردی.

فقط حادثات، انکلتره‌نك حساباتنی آلت اوست ایتدی. اولجه انکلتره‌یه یاردیم ایدن ملتلر آلداتلمش اولدقلرینی آجی صورتده آکلادیلر. و تدریجاً مخالفت و مقاومت طریقنه کیردیلر.

ایشته دنیانك کچیرمکده اولدیغی بوکونکی عظیم بحران بو وجهله کارلغك، بو انکلیز خودکاملغنك نتیجهٔ طبیعیه‌سیدر. یوقسه انکلتره بوتون ملتلری اغفال یولنه صاپمایوبده معاونت طلب ایتدیکی زمان اعلان ایتدیکی اساسات عدله صلح مذاکراتنده‌ده صادق قالسه‌یدی، بوکون دنیانك کچیرمکده اولدیغی بحران هیچ بروقت ظهور ایتمیه‌جکدی. انکلتره خودکاملغنده، حرصنده اوقدر ایلری کیتدی که اصل متفقلری اولان فرانسزلر و آمریقالیلر ایله بیله بویوك اختلافلره دوشدی.

ایشته، دمیندن بری ایضاح ایتدیکم مواعید انسانیه‌در که هندستانك اوروپا وآسیا صحنهٔ حربلرینه ایکی میلیونی متجاوز عسکر کوندرمسنه وانکلیز مصارف حربیه‌سنه پك عظیم مقدارده یاردیم ایتمه‌سنه سائق اولمشدر. هندلیلرده؛ عموم جهان مواجهه‌سنده یاپیلان بو تعهداته استناداً کندی مقدراتلرینه صاحب اولاجقلرینی؛ ایسته‌دکلری اداره‌یی انتخابده سربست قالاجقلرینی ظن وامید ایدییورلردی.

حرب بیتدکدن صوکره انکلتره‌نك تعهداتنه صادق قالمادیغنی کورهن هندلیلر آراسنده برقیمیلدانمه حرکتی‌در باشلادی؛ انکلتره بالطبع اورکدی واسکی اصوله مراجعت ایتدی. فقط بو سفر اسلام، مجوسی عموم هندلیلری متحد بولدی. شیمدی باشقه برچاره بولمق لازمدی. اوده اسلاملری دیکر صورتلرله الده ایتمك.

حالبوکه کوزلری تمامیله آچلمش اولان اسلاملری هندلیلردن آییرمق وحریتلرینه صاحب اولمق ارزوسندن واز کچیرمك، تحت اسارتده طوتمق پك قولای دکلدی. علی الخصوص اورته‌ده حر ومستقل برتورکیه بولوندقجه واو تورکیه دکل یالکز هند اسلاملری حتی عموم جهان اسلام ایچون بر مسند وظیفه‌سنی ایفا ایتدیکجه بونك قابل اولامیه‌جغنی کوردی. بونك ایچونده دیکر بر تدبیره، هم‌ده پك تهلکه‌لی برتدبیره مراجعتده مضطر قالدی که بوتدبیرده تورکیه‌یی خلافت مقامی ایله برلکده اسیر ایتمك، آوروپا ایچنه آلمقدن عبارتدی. بر دفعه بونده موفق اولدقدن صوکرا تورکیه‌یی ومقام خلافتی آلت اولاراق قوللانوب؛ دکل یالکز هند مسلمانلرینی، بلکه عموم جهان مسلمانلرینی ایسته‌دیکی شکلده اداره ایتمك قولایلاشه‌جقدی. چونکه حرکته کان واستقلالی ایسته‌ین یالکز هند مسلمانلری دکل ایدی. مصرلیلر، عراقلیلر، سوریه وفلسطینلیلرده عینی فکر آردنده قوشیورلردی. بناءً علیه عموم اسلاملری تسکین و اداره ایچون بر آز اول سویله‌دیکم تهلکه‌لی تدبیره مراجعتده مضطر قالمشدی.

ایشته انکلیز سیاستنك بزی اسیر ایدوب آووجنه آلمق صورتنده قرار قیلاجغنی تخیل ایتدیکی احیا سیاستنك اسبابی دمیندن بری آکلاتدیغم سببله بوکا بکزه‌ر دها باشقه سببلردن عبارتدر. مثلا، بوکون اوروپا مؤسسات اجتماعیه‌سی تفسخ ایتمك اوزره‌در. ینه شرقده یعنی روسیه‌ده فعلی بر شکل آلان بر انقلاب عظیم اجتماعی انکلتره‌ده داخل اولدیغی بوتون اوروپایی صارصمق اوزره‌در. بناءً علیه بو بیوك فیرطنه اثناسنده انکلتره، آوروپا و آسیانك نقطهٔ تلاقیسنده بولونان ودنیانك اك مهم سوق الجیش بر موقعی اولان استانبولك کندی النده بولونمه‌سنی الزم عد ایتمکده‌در.

انکلتره ایچون بو پلانك تهلکه‌لی اولدیغنی سویله‌مشدم. اوت انکلیزلرك‌ده تقدیر ایتدیکی وجهله تهلکه‌سی پك آشکار اولدیغی حالده انکلتره‌نك ینه بو پلانی تطبیقه قالقیشماسی، الیوم دوشمش اولدیغی اضطرارك درجه‌سنی آکلاتمغه کافیدر.

بو پلان تهلکه‌لیدر و تهلکه‌لی اولدیغنی‌ده حمد اولسون بوکون بالفعل آکلاشیلمشدر. ملتمزك عزم استقلالی و قهرمانانی بونی، یالکز انکلتره‌یه دکل، بوتون جهانه آکلاتمشدر. صوك زمانلرده ایشیتدیکمز سه‌ور معاهده‌سنك تعدیل سوزلری و سائر علائم، پك آشکار اولان وجهت علامتلریدر.

بو پلان، یعنی بزی اسیر و کوله ایتمك پلانی ناصل تهلکه‌لی اولماسین که انکلتره، اوزون زمانلردن بری اسارت حیاتنه بر درجه‌یه قدر آلیشیق اولان مصره استقلال ویرییور؛ ایرلاندایه، هندستانه مختاریت اداره ویرمك مجبوریتنه دوشییور. فقط بو صایدیغم ملتلر، انکلتره‌نك ویردیکی اشکال اداره‌یی ینه قبول ایتمه‌یه‌رك مجادلات قهرمانه‌لرینه دوام ایدییورلر. ناصیل اولورده اوته‌دن بری انکلیزلرك تحت اسارتنده یاشامش اولان ملتلر استقلاللرینی قازانیرکن آلتی یوز سنه‌دن بری حر و مستقل یاشایان بر ملت یکیدن هرکسك بوینندن زورله آتمق ایسته‌دیکی، آتدیغی اسارت حلقه‌سنی ایسته‌ر. طوعاً، ایسته‌ر کرهاً اولسون کندی بوینه طاقق ذلتنی ارتکاب ایده‌بیلیر؟ حاشا!..

فقط انکلتره‌نك بو تهلکه‌لی اویونی کیریشمه‌سنده کندیسنه جسارت بخش اولان امید اولجه هندستانده و مصرده کمال موفقیتله تطبیق ایتدیکی تاریخی بر پلانی، بر مفسدت پلانی ینه تطبیق ایده‌بیلمك ظن و امیدیدر. باقیکز بونی‌ده ایضاح ایده‌یم: اولجه بالمناسبه دیمشدم که انکلتره بوکون تحت اسارتنده بولونان ملتلری قوتله دکل، بلکه قوللاندیغی حیل و دسائس ایله اسیر ایتمشدر. شیمدی بو جهتی مساعده‌کزله ایضاح ایده‌جکم.

انکلتره هندستانه اولا اردو ویا دونانما یرینه پك حیله‌کار انسانلردن مرکب بر تجارت شرکتی کوندردی. بو شرکت سرایلر محافظنده یاپدیغی برچوق ترتیبات، چویردیکی دولابلر سایه‌سنده برچوق امتیازات و اراضی الده ایتدی. انکلتره بو وجهله الده ایدیلن و دائما توسیع ایدیلمکده اولان اراضی‌یه یرلشدی. بوندن صوکره بریاندن اوفاق محاربه‌لر، دیکر طرفدن‌ده ینه تزویرات و دولابلر سایه‌سنده اراضیسنی توسیع ایتمکده ایدی. بر آرالیق ینه عینی وجهله هندستانه یرلشمك ایسته‌ین، فقط انکلیزلر قدر حریص اولمایان فرانسزلرله هندستانده محاربه‌یه طوتوشدی. بو فرصتدن استفاده ایدوب اولا پك قورناز و حریص اولان انکلیزلری، صوکراده فرانسزلری مملکتدن آتمق ایچون هند پادشاهلرندن «تیپو صاحب» سلطان فرانسزلرله برلشدی. انکلیزلر مغلوب اولدیلر و فنا حالده صیقیشدیلر، قوتله هندستانده باریناماپه‌جقلرینی آکلایان انکلیزلر درحال ینه تزویر طریقنه صاپدیلر. استانبوله مراجعت ایدوب او زمانك وکلاسی و اونلر واسطه‌سیله پادشاهی قاندیردیلر و تیپو صاحب سلطانه خطاباً خلیفه‌دن بر بیاننامه، شیخ الاسلامدن بر فتوا آلدیلر. تیپو صاحب سلطان، خلیفه‌نك اوامرینه بویون اکه‌رك فرانسزلردن یوز چویردی و بو سفر انکلیزلره یاردیم ایتدی. بالنتیجه انکلیزلر هندستانده محکمجه یرلشدیلر. بو حادثهٔ تاریخیه‌ده کوستریر که هندستانك باشنده بو انکلیز طاعوننك یرلشمه‌سنده بزم غافل وکلامزك و پادشاهلرمزك‌ده بیوك بر حصهٔ مسئولیتی واردر.

انکلتره بو پلانی ایکنجی دفعه مصر ایچون قوللاندی و بونده‌ده موفق اولوب مصره یرلشدی. مساعده‌کزله بونی‌ده آکلاته‌یم.

انکلتره، سویش قنالنك آچیلماسنی هندستان ایچون اوزمان بیوك بر تهلکه عد ایتدیکی جهتله فوق العاده مخالفت ایتمشدی. بوتون بو مخالفتلره رغماً قنالك آچیلدیغنی کورونجه قنالی کندی اداره و تفتیشی آلتنه آلمق ایچون مصرك اشغال و استیلاسنی دوشونمکه باشلادی. مصری اشغال ایچون بر بهانه بولمق لازمدی. بونك ایچون‌ده خدیوك اخلاقنی، اخلاق سفیهانه‌سنی پك مساعد بولدی. خدیوه ایسته‌دیکی قدر پاره استقراضنه مساعده ایتدی، پاره بولدی، ویردی. خدیو مدهش بر سفاهت اوغورنده بو پاره‌لری اسراف و تبذیر ایتدی. بالطبع مصرك حمیتلی و فداکار اولادلری خدیوك پك مهلك اولان بو حرکات سفیهانه‌سنی خوش کورمییور و هضم ایده‌میورلردی. بو عدم ممنونیت، انکلتره‌یه مداخله و اشغال فرصتنی ویره‌جك بر قاریشیقلغی تولید ایده‌جکی ایچون انکلتره ممنون اولیوردی. انکلیز سیاستی، وضعیتی حاد بر شکله صوقمق ایچون اولا مصر وطنپرورلرینه رهبرلك ایدن اعرابی بکی التزام ایتدی. مسئله‌نك طرز جریانی اوزون اوزادی‌یه آکلاتمق ایچون مع التأسف وقتمز مساعد دکلدر.

خلاصه اعتباریله مصر وطنپرورلری باشلرنده اعرابی پاشا اولدیغی حالده خدیوه قارشی عصیان ایتدیلر . مصر قاریشدی وانکلتره‌نك ارزوسی حاصل اولدی .

مساعده ایدرسه‌کز بوندن صوکرا جریان ایدن واصل بزه لازم اولان وقوعاتی شوالیمده‌کی کتابدن اوقویه‌یم . بو کتاب «عبدالحمید ثانی و سلطنتی» نامیله میرآلای مرحوم عثمان نوری بك نامنده برذات طرفندن یازیلوب ۱۳۲۷ سنه‌سنده باصیلمشدر . کتابك ۶۹۶ نجی صحیفه‌سنده محرر شویله دییور :

« انکلیزسفیری لورد دوفرن بردن بره اعرابی پاشانك عاصی اولدیغنه دائر طرف پادشاهیدن مصر اهالیسنه خطاباً بربیاننامه نشر ایدلدکجه انکلتره‌نك مصره عساکر عثمانیه اخراجنه مساعده ایده‌جکنی تبلیغ وافاده ایلدی . بر اجنبینك ، بویله صاحب مشروعی طرفندن مصره عسکر اخراجنه منتة قاتیشمسی اوزمان عبدالحمیده پك آغیر کلدی . بیاننامه‌یی عسکرك عزیمتندن صوکره نشر ایده‌جکی جوابنی ویردی . انکلتره ادعاسنده اصرار ایله فضله اوله‌رق عساکر عثمانیه‌نك قره‌یه اخراجندن اول کندیسیله برمقاوله عسکریه امضا ایدلمسنی وبونده عساکر عثمانیه‌نك حدود حرکاتنك تحدید اولنمسنی طلب ایتدی .

« خلاصه اوزون اوزادی‌یه مذاکراتدن صوکره بابعالی، اعرابی پاشا علیهنده بربیاننامه نشر ایتدی . بوبیاننامه‌دن ۳۰،۰۰۰ نسخه طبع وتوزیع ایدلدی . امیرالمؤمنین بوبیاننامه‌سنده بوتون مسلمانلره خطاباً کندیسنه صداقت امر ایدییور وطرف خلافتدن اعرابی پاشا علیهنده اتخاذ اولنه‌جق تدابیره اشتراکارینی طلب‌ایدییوردی . احتمالکه انکلتره‌نك مقصدی‌ده بوندن عبارت ایدی . زیرا بوبیاننامه آنك الندهٔ اعرابی پاشایه قارشی قوتلی برسلاح ایدی ... الخ »

تاریخ، چوق دفعه برتکرردن عبارتدر، دیرلرکه پك‌دوغرودر. برزمانلر اولجه اکلاندیغی وجهله هندستانده، صوکره مصرده‌جریان ایدن حادثاتك عینی شیمدی‌ده مملکتمزده احداث ایدیلمك ایسته‌نیلیوردی .

فقط‌بوقدر مهم وتهلکه‌لی پلان ناصل ونه‌زمان تطبیق ایدیله‌جك؟ بونك ایچون اول امرده پایتختك اشغالی لازم . مع هذا استانبول اشغالنك مملکتده تولید ایده‌جکی غلیان‌فوق‌العاده‌نك عکس‌العملندن قورتولمق ایچون اساساً آیلردن بری مملکتك قیسنده ، بوجاغنده تره‌ده سلاح وجبخانه بولمشلرسه آلمشلر وامحا ایتمشلردی . حتی استانبولك اشغال قبلیسنه کوتاهیه جوارنده موجود کلیتلی جبخانه‌نك نقلی ختام بولمادن اول باشلانمشدر . اوت ، استانبولی اشغال ایدرلرسه بالطبع مقام خلافتده داخل اولدیغی حالده مملکتك دماغنی آووجلری ایچنه آلاجقلر وایسته‌دکلری کبی ایش کوره‌جکلر و کوردوره‌جکلردی .

مع هذا ، استانبولك اشغالی ایچون ظاهری بهانه بولمق لازم. فقط ، انکلیز سیاستی بونی بواقده بالطبع مشکلاته اوغرامازو اوغرامادی‌ده برکون ، اورته‌ده تبیر مخصوصیله قول یوق یورطه یوق ایکن لوندره‌ده « مرعش وعینتاب قتل عاملری ! » دیه بر حوادث انتشار ایدییور !.. حوادثك منبعی ، او آرالق لوندره‌ده بولونان ارمنی پطریقی زاوه‌ن !.. بالطبع زاوه‌ن افندی ، قوهٔ قدسیه‌سی (!) اعتباریله مرعش وعینتاب حوادثنی اشغالاری آلتنده بولونان فرانسزلردن داها اول بویله قتل عام حوادثنی آلییور !..

انکلیز غزته‌لری اولا قتل ایدیلن ارمنیلرك مقدارینی (۷) بیك کوستریور. ایرتسی کون بومقدار اون بش بیکه چیقییور، اوچنجی کون الی بیکه چیقییور !.. غزته‌لرك کورولتوسی عوام قاره‌سنه، لوردلر قاره‌سنه انتقال ایدییور !.. سؤاللر ، جوابلر بری بری تعقیب ایدییور . اوحالده تورکلرك بووحشتنه نهایت ویرمك ایچون حکومت‌عثمانیه‌یی‌تماميله آووج ایچنه‌آلوب یاقیندن تضییق ایجاب ایدر. بناءعلیه استانبولك اشغالی برضرورت تحتنه کیرییور . اما دیکر طرفدن فرانسزلر فریاد ایدییور؛ غزته‌لری باغیرییور ودییورلرکه : « یاهو قارشی ساحلده‌کی متفقلریمزه نه‌اولدی ؟ مرعش حوالیسنده الی بیك ارمنی قتل عام ایدلمش !.. حالبوکه مرعش حوالیسی بزم اشغالمز آلتنده !.. بزم بویله برشیدن خبریمز یوق . کرچه اراضیده اوفاق تفك مصادمه‌لر اولیور . فقط بویله واسع مقیاسده برقتل عام واقع اولییور وبز محل وقعه‌ده و جوارنده بولونییورزده ناصل خبریمز اولمییور ؟... »

فقط انکلیزسیاستی ایچون‌بوسوزلرك نه‌قیمتی ، نه‌اهمیتی اولابیلیر؟ اونلر ایچون یالان ، دولان هرحالده هدفلرینه وصول لازم !.. اساساً استانبولده‌کی مأمورلرندن باشقه وجدانلرینی صاتون آلمش اولدقلری اسافل رجالده اشغال ایچون وقتك پك مناسب اولدیغنی بیلدیرمییورلرمی ؟ اوت اشغالك تام زمانی !. چونکه استانبولده‌کی مجلس‌ملی فرید پاشانی صبغه‌یه چکمك ایسته‌یور !... بوندن قورتولمق لازم !. بوده ناصیل اولور ؟. بالطبع استانبولك برآن اول اشغالیله !

استانبول هرکسك بیلدیکی واوکرندیکی برطرز رذیلانه‌ده اشغال ایدیلییور !.. انکلیز سیاستی ، اشغالك هیچ اولمازسه اوفاق برقانله تسعید ایدیلمه‌سنی ایسته‌یور. فقط امید ایتدیکی مقاومتی هیچ‌برطرفده کوره‌مه‌ینجه ، کیجه یاریسی یاتاقلرنده اویویان ، غیر مسلح افراددن مرکب اولان برموسیقه‌جی طاقمی اویورکن بوغازلاتیور !..

ایرتسی کون غزته‌لرده کورولن وبرصورتنك هرطرفه تلغرافله

تعميم ايدلمش اولديغى آكلاشيلان امضاسز بر بياننامه عادتا حكومت طرفندن ياپلمش كبى كوستريليور . زواللى صالح پاشا قابينه‌سنڭ بو بياننامه‌نڭ كندى طرفلرندن دكل ، انكليزلر طرفندن ترتيب و نشر ايدلديكنى خلقه آكلاتمق ومسئوليتدن تبرى ايتمك ايچون غزته‌لره كوندرديكى توضيحنامه‌يى غزته‌لر ، انكليز سانسوربنڭ ممانعتى قارشيسنده يازاميورلر !..

خلاصه استانبول اشغال ايدليور. مقام خلافت اسير ايدليور، مجلس ملى داغيتيليور ، منورلر تبعيد ايدليور ، وانكليز اوشاقلرندن مركب برفريد پاشا قابينه‌سى تكرار ايشلرى آلينه اليور !..

خلق اغفال ايتمك ويرى برينه قيديرمق ايچون بياننامه‌لر ، فتوالر يكديكرلرنى تعقيب ايديور . اوتاريخده ، دەيلى تلغراف » غزته‌سنڭ استانبول مخابرينڭ لوندره‌يه غزته‌سنه چكديكى بر تلغراف وضعيت حقيقيه‌يى تماميله كوستردیکى جهتله مساعده‌كزله اوتلغرافڭ ترجمه‌سنى اوقويه‌يم :

۱۳ نيسان ۱۹۲۰ تاريخلى دەيلى تلغراف غزته‌سندن :

« كچن اقشام توركيه‌ده حرب داخل باشلادى و – عينى درجه‌ده معنيدار برمسئله اولمق اوزره – مؤتلفه قوتلرى ، مقصدلرينى استحصال ايچون يكى برمتفق قازانديلر. تقريباً ساعت « ۱۰ » شيخ ده الاسلامڭ فتاوايى احتوا ايدن بياننامه‌سى رسماً انكليز و ديكر دولتلر عالى قوميسرلرينه تقديم ايدلدى . يارم ساعت صكره حكومت طرفندن مطبوعاته بر بياننامه تبليغ ايدلديكه فوق العاده دقته شاياندر ، بو بياننامه‌نڭ باش طرفى ، ۱۶ مارتده استانبولڭ اشغالى اوزرينه دول مؤتلفه قوميسرلرينڭ مطبوعات مليه ايله نشر ايتدكلرى بياننامه‌نڭ شكل ومنطقنه – تماميله عينى دينه‌جك درجه‌ده – ياقيندر.

«چوقدن برى تظاهر ايتمشديكه متفقلر آنجق ، مشروطى اصوللره شدتله مربوط ودامادفريدپاشا كبى قوتلى وعزمكار بر رئيسه مالك اولان فرقه ايله واسع مقياسده تشريك مساعى سايه‌سنده آنا دولده‌كى مزعج حكومته نهايت ويره بيليرلر . وينه آنجق بوسايه‌ده‌دركه سلطانڭ حكومتى ، ائتلافڭ صلح شرائطنى اخذ وقبول ايده‌جك بروضعيته كيره بيلير.

« اكر داماد فريد مدنيتڭ قوتلرى ايچون بوظفرى قازانه بيلير ومعاهده‌يى قبول منتهى اولان يولى – مصطفى كمالڭ پك شديد اولان عزم وايمانى قارشيسنده دوزله‌يه بيليرسه ، بو ؛ بزم ايچون آك مسعود برموفقيت تشكيل ايدر . چونكه بوموفقيت متفقلرى ؛ پك جدى ، مصرفلى ، فوق العاده مهلك ونتيجه اعتباريله‌ده مشكوك اولان ديكر تورلو تدابيره مراجعتدن قورتارير . »

شيمدى ، عزيز قارده‌شلرم ! اوقوديغم تلغرافڭ محتوياتنه دقت ايتديه‌كز ، انكليز سياستنڭ هدفنى ، وسائطنى وقورقوسنى لايقيله آكلامشسكزدر . بونكله برابر ، انكليز سياستنڭ هدفه وصول ايچون آتمق ايسته‌ديكى آديملردن برنجيسى – بزم وجدانسز رجالڭ سايه‌سنده – پك قولايلقله وكمال موفقيتله آتمش اولديغنى‌ده عينا كوروريكز .

حريف ، دول مؤتلفه‌نڭ يكى بر متفق قازانديغنى ويكى متفقڭ كندى حساب ومنفعتلرينه برحرب داخلى آچدقلرينى كمال فخر وامید ايله آكلاتيور ! . حكومتڭ نشر ايتديكى بياننامه‌نڭ ، استانبولڭ اشغالى كونى دول مؤتلفه قوميسرلرينڭ نشر ايتديكى بياننامه‌يه شكل ومنطق اعتباريله تماميله توافق ايتديكنى سويليور . شيخ الاسلامڭ آناطولى اولادلرينى ، دنيا مسلمانلرينى اغفال ايچون اولجه هندستان ومصرده اولديغى وجهله فتوا اصدار ايتديكنى اعلان ايديور . متفقلرڭ آنادوليده ملتڭ حق حياتنى واستقلالنى ، ناموس وايمانى مدافعه ايدن مزعج حكومته آنجق وآنجق باشلرنده فريد پاشا كبى برخائن بولنان مشروطى برفرقه ايله واسع مقياسده تشريك مساعى سايه‌سنده نهايت ويره‌بيله‌جكلرينى آچيقجه اعتراف ايديور واكرداماد فريد ، مدنيتڭ قوتلرى ايچون – يعنى مسلمانلرى تمدينه مأمور اهل صليب اوردولرى ايچون – مصطفى كمالڭ پك شديد اولان عزم وايمانى قارشيسنده بو ظفرى قازانه‌بيلير ومعاهده‌يى – يعنى ملتمزڭ حكمنامهٔ اعدامنى – ينه ملتمز طرفندن قبوله منتهى يولى دوزله‌يه بيليرسه ؛ بو اونلر ايچون – يعنى اهل صليب ايچون – اڭ مسعود برموفقيت تشكيل ايدر ! . پك طبيعى دكلمى ؟ چونكه بوموفقيت ، متفقلرى – يعنى صليبيونى – پك جدى ، چوق مصرفلى ، فوق العاده تهلكه‌لى – رجا ايدرم دقت ايديكز – نتيجه اعتباريله‌ده (مشكوك) اولان ديكر تورلو تدابيره مراجعتدن قورتاريرمش !

حريف ، بزى امحا ايچون مراجعت ايده‌جك ديكر تدابيرڭ پك جدى ، پك مصرفلى ، فوق العاده تهلكه‌لى اولديغنى سويله‌دكدن باشقه نتيجه‌سنك‌ده مشكوك اولاجغنى اعتراف ايديور . اوحالده بويله مهلك وعينى زمانده نتيجه‌سى مشكوك بر ايشى ياپمق ايچون بالطبع خليفه‌يه ، شيخ الاسلامه وناموسسز رجال حكومته استنادا ايشى پيتيرمك دكلمى ؟ الله جمله‌سنى وجمله‌مزى اصلاح ايلسون . خائن دين ووطن اولانلرى قهر ايتسين !..

ايشته تعريف ايتديكمز شكلده پلانڭ ايلك صفحه‌سنى كمال موفقيتله تطبيق ايدن انكليز سياستى ، موفقيتنى تعقيب ايديور وطبع ايديلان يوز بيڭلرجه بياننامه‌يى وفتوالرى كندى طوپيدولريله ، موتوربوطلريله سواحلمزڭ هر نقطه‌سنه چوال ، چوال توزيع ايديور. اساسا بو فتوالر ، بوبياننامه‌لر داها اول بوتون عالم اسلامده توزيع

ونشر ایدیلمش بولونیور . فقط حمدا ثم حمدا ، نه آناطولیده ، نه‌ده عالم اسلامك اقسام سائره‌سنده انکلیز سیاستنك آرزوسی حصول بولمایور . کرچه اناطولیده بدایة بعض اوفاق تفك موفقیتلره نائل اولیور ظن ایدییور ، یعنی کاتبلی انکلیز آلتونلریله آناطولینك ، بعض طرفلرینه داخل اولان خائنلر بعض غافل وطنداشلریمزی قاندیرارق بر بر عصیان چیقارتیور !.. فقط ملتك انتباهی ، عزم وایمانك شدتی بو عصیانلری درحال باصدیروب آز زمانده بوزولمق ایسته‌نیلان وحدت ملیه‌یی تأمین ایدییور .

عالم اسلامك اقسام سائره‌سنده بو بیانامه‌لرك ، بوفتوالرك اجرا ایتدیکی تأثیر بالعکس صاحبلرینك علیهنه چیقیور . چونکه عالم اسلامده حصوله کلن انتباه اخیر وتاریخك بك عیان بر صورتده کوستردیکی ایکی بویوك مثال هرکسك کوزینی آچمش بولنیور . هر طرفده قیامتلر قوپیور ، پروتستولر یاغدیریلیور . بو تظاهرات مسعوده‌یه برمثال اولمق اوزره هند جماعت اسلامیه هیئت مرکزیه‌سنك ۱۵ نیسان ۱۹۲۰ تاریخلی بیاننامه‌سنك صورت مترجمه‌سنی اوقویه‌لم :

« تورکیایه قارشی بوتون عدالت اساسلرینی اهمال ایدن متفقلرك ، متارکه نامه‌نك تورکیایه مساعد اولان موادینی قصدی اولارق اخلال ایتدکارینی وشیخ الاسلامی هرتورلو قوانین انسانیه ، اخلاقیه وبین الملیه‌یی چیکنه‌مك صورتیله جبراً مقامندن اوزاقلاشدیردقلرینی اوکره‌تن مسلمانلر ، بویوك بر حس نفرت واستکراهله مشبوعدرلر .

« بز ، متفقلرك اسلامیته قارشی اتخاذ ایتدکاری طرز حرکت خصمانه‌یی شدتله پروتستو ایدرز . چونکه هر بر مسلم ، قوانین اسلامیه ایجاباتندن اولمق اوزره دینی مدافعه‌یه مجبوردر .

« بز عبدالله افندی آدلی برینك « فتوا » نامی آلتنده بعض شیلر نشر ایتدیکنی بویوك بر حدت ونفرت ایله اوکرندك . اوعبدالله افندی که حقیقی شیخ الاسلامك اسلامه فوق العاده دشمن اولان بعض خرستیانلرك تضییقیله مقام عالیسندن جبراً قالدیریلمسی اوزرینه ینه اوخرستیانلرك توصیه وتضییق نتیجه‌سی اولارق فضولا او مقام عالی‌یی اشغال ایتمشدر ؛ بویله برشیخ الاسلامك بیاناتی هیچ بر مسلمانی هیچ بر وظیفه ایله باغلایاماز .

« بومناسبتله شونی ده اعلانه مجبورز که مصطفی کمال پاشانك اطرافنه طوپلانان قوتلر ، احوال حاضره تحتنده یعنی مقام خلافتك متفقلرك حقیقی وفعلی اسارتی آلتنده بولندیغی وتورك مجلس ملیسنك جبرا داغیدلدیغی برزمانده بر مقتضای شریعت حقیقی وقانونی قوتلر ، قوای اسلامیه اولوب دینی ، وطنی مدافعه‌یه ومقام خلافتی دشمن اشغالندن قورتارمغه مأموردر . »

ایشته انکلیز سیاستنك عالم اسلامه قارشی تاریخنده ایکی دفعه — یعنی بری هندستانده ، دیکری مصرده — کمال موفقیتله تطبیق ایتدیکی پلان ، بودفعه ملتمزك عزم وایمانی وعالم اسلامك انتباهی قارشیسنده موفق اولامامشدر . بو پلانله انکلیزلرك استهداف ایتدیکی غایه‌نك « سوور معاهدهٔ صلحیه‌سی » آدنی طاشییان حکمنامهٔ اعدامك تطبیقندن عبارت اولدیغی ظن ایدرم که تماملیه آکلاشیلمشدر .

معاهدهٔ صلحیه دنیلان ظلمنامه‌نك محتوی بولندیغی بوتون موادی تحلیل ایچون مع التأسف وقتمز مساعد دکلدر ، یالکز خلاصه اعتباریله شوقدرینی سویله‌یه‌یم که بومعاهده‌نك برکل تشکیل ایدن بوتون احکامی اولا الیمزدن برچوق اقسام ممالکمزی آلدقدن صوکره کویا بزه براقیلان اوفاجیق بر پارچه‌یی ده مناطق نفوذه آیریور . او اوفاق پارچه حقده بیله حر بر ملت ، مستقل بر دولت صفتیله یاشامقدن ، اجرای حکومتدن بزی منع ایدییور . خلاصه بزه بیراقیلمق ایسته‌نیلان اوفاق پارچه‌ده مستقل بر اسلام دولتی وضعیتندن تماملیه چیقاریلمیورز . حالبوکه مستقل براسلام حکومتی اولمدقجه بقای اسلام ده ممکن دکلدر . چونکه بقای اسلامك شرائط ضروریه‌سندن اولان سدثغور (یعنی حدودلری قاپامق) تجهیز جیوش (یعنی دین وممکلتی مدافعه ایچون ایجاب ایتدیکی قدر عسکر طوپلامق) وتنفیذ احکام وقضانك هیسنی بومعاهده اورته‌دن قالدیریور . چونکه معاهده‌نك برماده‌سی ، سلاح آلتنه آلنه‌بیله‌جك عسکری احتیاجمزه کوره دکل ، نهایت (۱۵,۰۰۰) نفر اولمق اوزره تحدید ایدییور . آسایش داخلیمزی محافظه ایده‌جك ژاندارمه قطعاتنی اجنبی ضابطلر اداره‌سنه ویا تفتیش آلتنه ویرییور . دیکرماده عدلیه‌مزی اصلاح وقوانین تدوینی حقنی — یالکز بزم داخل اولمادیغمز — بین الملل برقومیسیونه ویرییور . یعنی محکمه‌لریمز اساسات شرعیه‌یه کوره دکل ، آنجق بین الملل برقومیسیونك تدوین ایده‌جکی قوانینه کوره ایش کوره‌جك ! نعوذ بالله !.. دیکر بر ماده ، مقام خلافتك اهل اسلام اوزرنده‌کی ولایت عامه‌سنی ، نفوذ معنویسنی لغو ایدییور !..

بوشرائطه کوره بقای خلافت وبقای اسلام امکانی وارمیدر ؟ رجا ایدرم سویله‌ییکز !..

داهاسی وار . مالیه‌مزده اجنبیلرك النده . بز کوله‌لر کبی چالیشه‌جغز . ثمرات مساعیمزی اونلر آلاجق وایسته‌دکلری کبی صرف ایده‌جکلر . بوندن باشقه ، قاپیتولاسیون دنیلان وبزم ترقیمز ایچون شیمدی‌یه قدر باشلیجه آیاق باغی اولان عهود عتیقه‌دن شیمدن صوکره یونانلیلر وسائره‌دن باشقه یکی تشکل ایدن ارمنی حکومتی کبی حکومتلرك تبعه‌سی ده استفاده ایده‌جك !.. بونك نه‌دیمك اولدیغنی بیلیورمیسیکز ؟ یعنی ایچیمزده یاشایان روملر یونان تابعیتنه ، ارمنیلر ارمنستان حکومتی

تابعیتنه ، بیوده‌لر دیکر برحکومت تابعیتنه معاهده موجبنجه قوللایلقله
کیره‌جکلر ، صوکره عهود عتیقه‌دن استفاده صیوه‌لرینه ویرکو
وره‌جکلر ، نه‌ده بزم محکمه‌لرده محاکمه ایدیله‌جکلر ایدی یعنی بزه
صوقولمه‌جقلر ؟ اونلر هرتورلو قیددن آزاده یاشایه‌جقلر ، زنکین
اولاجقلر . بز ده اونلر افندی بز اوشاق اولاجغز آرتیق . الله
کوسترمه‌سین !..

فقط شمدی‌یه قدر آنجق قطعه‌سی بولنه بو معاهده‌یی اوقومانکز
استانبول حکومتنك بلاتردد امضالادیغی کاغدی ارتکاب ایتمشلردر !..
ایشته آناطولی بویله بر معاهده‌نك تطبیقنه قارشی عصیان ایتدی .
آناطولی قهرمانلرینك مقاومت قهرمانانه‌سی ، انکلیزلرك خلافت
قوتیله آناطولی داخلنده تعلیم السلاحه چوزیرمك ایسته‌دیکی ملالرك
استانبولده‌کی رذیل واسطه‌لرینك بوتون غیرتلرینه وجبرلرینه رغماً
دوندیرلمه‌مشی ، دشمنلریمزی اوقدر هیچ برقطعه‌سنی دوقونمه‌نك
امکانی اولمادیغنی اعلان ایتدکلری سه‌ور معاهده صلحیه‌سنك تعدیلنی
اسبابی مذاکره ایچون مرخصلریمزی لوندره‌یه دعوته مجبور ایتدی ،
ایشته بو دعوت ، حق حیات واستقلالی اوغورنده چارپیشان آناطولو
اولادلری ایچون ایلك مرحله موفقیتی ، دشمنلریمز ایچونده الیم
بر رجعت تشکیل ایتمشدر .

اساساً اولجه‌ده سویله‌دیکمز وجهله بو معاهده صرف انکلیز
ترتیبی اولوب فرانسز وایتالیان مرخصلرینه جبراً قبول ایتدیرلمش
اولدیغی ایچون بو سفر ، انکلیزلرك متفقلری اولان فرانسزلر
وایتالیانلر بیله حقمزی تسلیم ایدیور ومعاهده‌نك تعدیلنی مصراً
طلب ایدیورلردی .

فقط انکلیز مجبوریتنده ینه کندی ادعالرنجه موجود اولان

«بوولدوغ» کوپلی عنادی ، بو سفر ، معاهده صلحیه‌نك تطبیق
وظیفه‌سنی یونان اوردوسنه تحمیل ایتدی .

دیمك که بوکون نسبتاً اوردولرنده عصرلردن بری دوام ایدن
اهل صلیب مجاهداتنك مابعدی اولمق اوزره دهشتلی ایدن مجادله یشامق
حقمزی ، استقلالمزی ، دینمزی ، عرض وناموسمزی ، خلاصه
بزم ناصیه ایجادمزی استهداف ایدیور ، او حالده عجبا برداچه‌ده نقل
ایتدیکم آیات کریمه‌نك احکام جلیله‌سنه ، جهاده ، یاشامه اتباعك وقت
حضوری داها کلمه‌دی می ؟..

شیمدی سویله‌دکلریمی برآز خلاصه ایده‌لم : بز دشمنلریمزك
عصرلردن بری بزم حقمزده تاقلادقلری وحرب عمومیدن
صوکره تحصل ایدن وخشیت اوزرینه زمان تطبیق آرتیق کلدیکی
قناعتنده بولندقلری معاهده نامه‌یی طانیمادق ، قبول ایتمه‌دك . ناصل

طانیر وقبول ایده‌میلیردك که برآز اول ایضاح ایتدیکم وجهله بو معاهده

نامه برمعاهده دکل ، آنجق بزم مادی ومعنوی موجودیتمزه خاتمه
چکمك ایچون ایلیسانه برشکلده ترتیب ایدلمش برحکمنامۀ اعدام
ایدی . دشمنلریمز بو معاهده نامه‌یی تطبیق ایچون ایکی چاره‌یه
ایکی تدبیره مراجعت ایتدیلر ، برنجیسی اولا پایتختمزی اشغال ومقام
خلافتی اسیر ایتمك ، صوکره او مقام اقدسی آلت اتخاذ ایده‌رك
آرامزه نفاق وشقاق تخملری اکمك ، بزی بربریمزه بوغدرمق
وبو وجهله تمامیله ضعیفلره دوشورمك ؛ بریاندن ده ینه بزم آرامزدن
پاره‌لو یا سایره‌دن فقط ایله الده ایده‌جکلری وجدانسزلرك دلالتیله
بزی هرتورلو وسائط مدافعه ومقاومه‌دن محروم ایتمك ، بوندن
صوکره‌ده قولایلقله اوزریمزه : داخلی اغتشاشات ونفاق ایله
وجدانی پارچه‌لانمش ، الندن هرتورلو اسباب مدافعه ومقاومتی آلنمش
برملته ایسته‌دیکی شکلده بر معاهده‌یی قبول ایتدیرمکدر ، او ملتك
بوینه اسارت زنجیرینی طاقمقدن قولای دنیاده داها نه اولابیلیر ؟!.
فقط انجه ایلیسونه ، ملتك اویانقلغی وفداکارلغی ، هپکزك
بیلدیککز وجهله دشمنك بو مهیانه اولان امل شنیعنی قیردی ،
حصلات الیسانه‌سنی آلت اولمقدن آجدی ، کوستردیکی مقاومت
جدی صورتده ابراز ایتدیکی آثار عزم وفداکاری مهاجمی قارشیسنده
دشمنلریمزدن بعضیلری معاهده‌نك تعدیلی ایجاب ایتدیکی ادعاسنه
مجبور اولدیلر . فقط دشمنلریمز ایچنده عنود وشرقده اك فضله
منفعتی اولان انکلیزلر ، ایکنجی چاره‌یی ده تجربه ایتمه‌دن حق قبول
جهتنه یاناشمادیلر .

انکلیز سیاستنك تجربه ایتمك ایسته‌دیکی بو ایکنجی چاره‌ده
اساساً خیالپرست برملت اولان یونانلیلری اجرا واسطه‌سی مقامنده
قوللانمق ویونان اوردوسی واسطه‌سیله معاهده‌یی بزه جبراً قبول
ایتدیرمك ایدی .

انکلیز سیاستی ، حرب عمومیده بوزولمامش اولان یونان
اوردوسندن پك چوق شیلر بکله‌یوردی !

طاپورکه سز بو یونان اوردوسنی پك آز طانیرسکز ! هانیا
برزمانلر باباکزك ، عموجه‌کزك ویا بویوك برادرلریکزك میلونا
کچیدنده ، تسالیا ودومکه اووالرنده تاوشان کبی قوغالادقلری
بریونان سوروسی یوقمی ایدی ؟ ایشته او سوردو ، بوکون بزم ایله
حرب ایدن اوردودر !..

ناصیل اولورده قوسقوجه برملت بویله ماهیتی معلوم بر اوردو
قارشیسنده عاجز وشاشقین برحالده قالابیلیر ؟

ناصیل اولورده ، دنیانك اك حر برماق بویله اك دنی انسانلردن
مرکب براوردو طرفندن اسیر ایدیله‌بیلیر ؟

خایر دینداشلرم !.. ملتك برچوق محرومیت ایچنده یکی

باشدن ترتیب وتنظیم ایتدیکی قهرمان اردو ، مجاهدین اسلامیه شو دقیقه‌ده وظیفهٔ مجاهده‌سنی حقیقی بر اسلام عسکری وضعیتیله ایفا ایدییور. شو آنده وطنك حریم عصمتنی لکه‌لمك ایسته‌ین ملوث ایاقلرینی واو آیاقلری اداره ایدن کافالری قیرمقله مشغول بولنیور. !

فقط آراده ، مع التأسف موجود اولان برفرقی نظر دقتکزه عرض ایتمك ایسترم . بوفرقده ، بوکون همان بوتون خرستیان عالمنك مادةً ومعناً یونانیلره مظاهر بولونمسی ، بزم‌ده اولا اللهدن صوکراده کندی قوتمزدن ، همتمزدن باشقه ظهیریمز اولامسیدر . یونانیلر ، اولجه سویله‌دیکم کبی عصرلردن بری دوام ایدن مهاجمات صلیبه‌یی خرستیانلق لهنه نتیجه‌لندیرمك ایسته‌یور . بزده بیله عصرلردن بری دوام ایدن مدافعهٔ مقدسه‌مزه یعنی مدافعهٔ اسلامیه‌یه دوام ایدییورز . بو مدافعهٔ مقدسه‌یی حسن نتیجه‌یه اقتران ایتدیرمك ایسه هپمز ایچون برفریضهٔ دینیه‌در . مثلا صوك کونلرده سلاح درجی وسائر خصوصات ایچون بعض امرنامه‌لر کلمشدر . بو امرنامه‌لرك مقتضیاتنه توفیق حرکت ایتمك هر مسلمانك بورجی بورجدر . چونکه بو امرنامه‌لرك استهداف ایتدیکی غایه‌نك یعنی استحضاراتك تمامیله الده ایدلمه‌سیدرکه بزی یونانیلره کوله اولمقدن قورتاراجقدر .

شیمدی اصل مقدیمزه کله‌لم : اولجه اوقودیغم آیات کریمه‌دن برنده جناب حقك « دشمنلرك اسارتی آلتنده بولونان ارکك ، قادین وچوجوقلری قورتارمق ایچون جهاد ایدیکز » بیوردیغنی ایضاح ایتمشدم . دوشونکز ، بوکون یونانیلرك پای شناعتی آلتنده ایکله‌ین ، برچوق مظالم واعتسافاته دوچار اولان نه قدر چوق دیندا شمز موجوددر .

مع التاسف بوکون ازمیریمز ، بروسه‌مز ، بالکسریمز ، قره‌حصار ، کوتاهیه ، حتی اسکیشهریمز یونانیلرك اشغالی آلتنده بولونیور . برکره دوشونه‌لم !.. بویرلرده ساکن نیجه یوز بیك همشیره‌مز ، آنالریمز ، قرده‌شلریمز ، بوبونلرینی بوکمش ، کندیلرینی یونانیلرك زنجیر اسارتندن تخلیص ایده‌جك ، پای شناعتلری آلتندن قالدیروب قورتاراجق مجاهدین کتله‌لرینك ورودینه انتظار ایتمکده‌در .

بوزواللیلر امین اولیکزکه افقده بلیره‌ن هر بولوط پارچه‌سنی کوردکجه کندیلرینی ظلمدن ، اشکنجه‌دن ، اسارتدن قورتارمغه کان مجاهدین اسلامیه‌نك آتلری آیاغی آلتندن قالقان توز بولوطلری ظن ایده‌رك نه‌قدر سوینیورلر !.. بوزبیکلرجه ، حتی ملیونلرجه دینداشلریمز بویله بروضع الیم ایچنده ایکلر ، قیورانیرکن بوکیبلرینی قورتارمق اوزره جهادی امر ایدن جناب حقك اوامر جلیله‌سنی ایفایه مسارعت زمانی حجبا دها کلمدیمی ؟ آه دینداشلرم بوزمان کلدی وحتی کچدی بیله !.. بزم ایچون آرتیق نفسمزله ، مالمزله ، خلاصه هر شیئمزله جهاد ایده‌رك دشمنی مبارك طوپراقلریمزدن قوغمق ، اسارت آلتنده ایکله‌ین قرده‌شلریمزی قورتارمق زمانی چوقدن کلوب کچمشدر !..

بناء علیه بوکون هپمز امر جهاد ایله مکلفز !. امر الهی بو مرکزده‌در . اونوتمایه‌لم‌که بزلر عصرلردنبری حضرت پیغمبرك مبارك بایراغنی هر نورلو مهالکه قارشی اوموزیمزده طاشیدق : دین اسلامی بوکونه قدر قانمزله ، مالمزله ، جانمزله ، خلاصه هر شیئمزله مدافعه ایتدك . بلكه حقلی اولاراق « علمدار اسلام » نامنی آلدق .

هر حالده بزلرینه بو مبارك سانجاغی کمال شان وشرفله اوموزلریمزده طاشیمق ومقدس دینمزی مدافعه وتحت اسارتده بولنان قرده‌شلریمزی قورتارمق خصوصنده اوامر الهیه‌یه امتثالاً صوك نفسمزه قدر مجاهده‌یه دوام ایده‌جکز !..

اونوتمایکز وهیچ بردقیقه خاطریکزدن چیقارمایکزکه معاذاه تعالی بوکره مغلوب اولاجق اولورسه‌ق نه‌مالیکز برباره ایده‌جك ، نه‌ده اولادلریکزه صاحب اولا بیله‌جکسیکز . مال واولاد نه‌دیمك ؟ الله کوسترمه‌سین ، دینکزی ، ناموسکزی خلاصه مادی ومعنوی بوتون وارلیغکزی غائب ایتمش اولاجقسیکز . دائما آچیق براقاده ایله پترونك ، خیرستوتك کوله‌سی اولاجقسیکز !.. (فوق العاده متأثر اولان جماعت آغلایوردی) . . .

ای جماعت مسلمین !.. بیلیورم‌که تصور ایتدیکم حالدن متأثر اولدیکز ، فقط متأثر اولمق ، آغلامق فائده ویرمز ... هایدی جهاده !..

سبیل الرشاد

[مسلمانلرجه بیلنمه‌سی الزم بر چوق حقیقی محتوی اولان بو مهم خطابه‌نك بوتون اسلام اجتماعکاهلرنده خلقه تبلیغ وتفهیمنه ، غزته‌لر ورساله‌لرله نشر وتعمیمنه همت ووسائلنده بولونمق ، ملت رهبرلرینك الك متحتم وظیفه‌سیدر .]

قارئلریمزه

قیصری‌یه سیاحت طولاییسیله سبیل الرشادك انتشاری برمدت تأخر ایتمشدر . برخاطره اولمق اوزره بونسخه‌یی قیصریده نشر ایدییورز . ضروری اوله‌رق برقاچ هفته فاصله‌دن صوکره انشاالله ینه آنقره‌ده نشرینه دوام ایدیله‌جکدر . مکتوبلرك وآبونه بدلاتنك طوغریدن طوغری‌یه آنقره‌ده سبیل الرشاد اداره‌خانه‌سنه کوندرلمسی رجا اولنور .

§ سبیل الرشاده ایلك نسخه‌سندن اعتباراً آلتی ایلق آبونه اولانلرك مدتی ٤۸۹ ده ختام بولیور . معلوم اولدیغی اوزره آبونه بدلی پشیندر . ارسالاتك دوامنی آرزو ایدن ذواتك شو برقاچ هفته ظرفنده آبونه بدلاتنی کوندرملری ایجاب ایدر .

§ ٤۸۹ نجی نسخه قسماً طبع ایدلمش‌سه‌ده بوراده موجود اولمادیغندن آبونه‌لره کوندریله‌مه‌مشدر ؛ بالآخره کوندریله‌جکدر .

قیصری لوا مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر .

ادرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولملی و آبونه
صره نومروسنی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك فرا
نسزجه یازلمسی رجا اولنور

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه
دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی
رجا اولنور

سبیل الرشاد

سنه ۱۰ ، ۱۳۳۰

آبونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لکی (۲۷۵)
آلتی آیلغی (۱۵۰) غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروشدر ،
سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در

اداره خانه
آنقره‌ده حاجی بایرام
ولی جاده‌سنده

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور . درج ایدلمه‌ین
یازیلر اعاده اولنماز

(دینی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی ، هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در)

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم | باش محرر محمد عاکف | صاحب ومدیر مسئول اشرف ادیب | اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ۴۹۱ | ۱۰ ربیع الآخر ۱۳۴۰ | جمعه ایرتسی | ۱۰ کانون اول ۱۳۳۷ | جلد ۱۹

جامعهٔ اسلامیه : معناسی وحدودی

جامعهٔ اسلامیه شرق وغرب عالمنده بولونان مسلمانلر آره‌سنده اخوت وتعاون اساسلرینه مستند بر رابطه بولونمسی ، قوانین اسلامیه‌نك تعیین ایتدیکی قیود وشرائط دائره‌سنده بوتون مسلمانلر بر آهنك وحدت تأسیس ایدرك برینك دوچار اولدیغی مشکلات ایله مجادله خصوصنده دیکرلرینك ده کندینه ظهیر ومددکار اولمسی دیمکدر .

اسلامك وضع ایتدیکی اجتماعی دستورلر کرك فرد ، کرك جماعت اعتباریله بوتون مسلمانلره ، باشقه‌لرینك تجاوزینه هدف اوله‌جق هر برینه امداد ومعاونت خصوصنده حقیقی بر عزم وغیرت کوسترمکی وظیفه قیلمش ؛ بونده آره‌لرنده‌کی مملکت ، جنسیت فرقلرینی اصلا نظر اعتباره آلمامشدر . نیته‌کیم بر وطن اولادی دیکر وطنداشلرینه قارشی عینی حس ووظیفه ایله مکلفدر . شو حاله نظراً جامعهٔ اسلامیه ایله جامعهٔ وطنیه وجامعهٔ جنسیه آره‌سنده علل واسباب اعتباریله مغایرت اولسه‌ده غایه اعتباریله مماثلت تامه واردر . چونکه برنجینك منشأی عقیده‌ده اتحاددر . عقیده ایسه مختلف کتله‌لرك بری برلریله آکلاشوب برلشمه‌لری خصوصنده باشلیجه بر عامل اولان آداب وعادات ، افکار وتمایلات کبی شیلرده وحدتی تأمین ایدر . دیکرلرندن برینك اساسی وطن ، دیکرلرینك اساسی ایسه جنسیت اتحادیدر .

هر حالده بو مبحثده جای مناقشه اولمایان بر حقیقت واردرکه اوده موضوع بحث اولان جامعه‌لردن هر هانکی برینك تأمین ایده‌جکی فوائدك محیطنك وسعتیله متناسب اولماسیدر . چونکه بر جامعه‌نك محیطنده موجود اولان بر درجه وسعت طبیعیدرکه ابنای بشرك یکدیکرینه تقربنه بر رتبه حائل اوله‌جق بر فاصله ومانعه‌یی ازاله ایدر . بوندن استحصال ایدیلن نتیجه‌یه نظراً مثلا جرمانلق جامعه‌سی بو قومیتی تشکیل ایدن عناصرك داغلماسندن ویروسیا ، باویرا ، ساقسونیا وسائره کبی بر طاقم جماعتلره انقسام ایتمه‌سندن البته خیرلیدر . اوت ، بو عناصر منازعات داخلیه‌یی بر طرف ایدرك اونك برینه سویهٔ مدنیه‌لرینی یوکسلتمك ، معارف وکمالات قومیه‌لرینی عالمه نشر وافاضه ایچون ال برلکیله چالشق دستورینی اقامه ایتدیلرده اوسایه‌ده علم ، فن ، صنعت نامنه قومیلرینك ابداع ایتمش اولدیغی خارقه‌لری انظار عالمه تشهیر ایله بدایع دهاوکیاستلرندن بشریتی مستفید ایتمکه موفق اولدیلر .

بو مسئله حقنده اوزون اوزادی سوز سویله‌مه‌یی زائد کوریورز . چونکه همان بداهت درجه‌سنه وارمشدرکه جامعه‌لردن هر هانکی برینك ساحه‌سی نه درجه واسع اولورسه اولسون کرك اهلی ، کرك سائرلری حقنده تأمین ایده‌جکی فوائد او درجه عام وشامل اولور . مکرکه علاقه‌دارلری حقوق غیره تعدی کبی بر غایه تعقیب ایتمکده بولونمش اولسون . او زمان شبهه یوقدرکه بویله بر جامعه محیطنك کنیشلکی نسبتنده خارجده قالانلره

ضررینه خدمت ایدر . وعناصر خارجیه‌یه الارندن کلدیکی قدر بویله برجامعه‌نك تأسسنی عقیم براقه‌جق اسبابه توسل برحق ووظیفه حکمنه کیرر .

جامعهٔ اسلامیه‌یه کلنجه ؛ بونك اساس وماهیتنه برنظر تدقیق عطف ایدنلر وهلةً اکلارلرکه اونك تعقیب ایتدیکی غایه عناصر اسلامیه آره‌سنده عصبیت ،جنسیت، مملکت فرقلرندن متولدحسیات متخالفه‌یی اورته‌دن قالدیره‌رق عالم اسلامی بوکبی اختلافاتك میراث شأمتی اولان نزاع ولاقیدی فلاکتلرندن قورتارمقدر . وتفصیلاتی آتاغیده کله‌جکی وجهله دائرهٔ فوز وفلاحنه داخل اولانلری حمایه ومدافعه‌دن باشقه بسله‌دیکی برامل یوقدر . عرب قومی حوزهٔ اسلامه داخل اولونجه‌یه قدر یکدیکرینه‌یان باقان ، آره‌لرنده مودت وصمیمت رابطه‌سی بولونمیان بوطاقم قبائلدن عبارت ایدی . کون کچمزدی‌که بر قبیله اك عادی بروسیله ایله دیکر برقبیله اوزرینه آقین ایتمسون. آره‌لرنده ظهوره کلن برمحاربه ییللرجه سورر کیدردی . محاربات داخلیه‌نك بویله بری برینی ولی ایتمه‌سندن ، صوکره‌ده هرمحاربه‌نك سنه‌لرجه تمادیسندن بیزار اولان قبائل عرب سنه‌نك آلتی آیی اشهر حرم عد ایتمکی برقانون‌ملی اوله‌رق قبوله مجبوراولمشلردی. چونکه‌بویله برقوهٔ زاجره اولمادقجه قلبلرینی دولدوروب طاشمش اولان‌عصبیت‌حسلری حرب وضرب تعللاتندن فراغت ایتملرینه اصلا امکان براقیوردی. بوکبی شرائط اجتماعیه‌ایچریسنده طبیعیدرکه بوتوملك جاهلیت دوری‌عظیم بر هرج ومرج ایچنده کچدی ، بشریت بونلرك موجودیتلرندن‌هیچ برشی استفاده‌ایده‌مدی. اسلام کلنجه ، بوتون انسانلر جنس ، لون، مملکت‌فرقی کوزتمکسزین برجامعه‌ایله برلشمکه دعوت ایتدی ؛ بودعوتك فیض قدسیتی قلبلرینك تا اعماقنه قدر سریان ایتمش اولان عرب قومنده برحال دیکر تجلی ایدیوردی . قبائل آره‌سنده‌کی اختلاف اخوت وصمیمیته ، قلبلرده‌کی منافرت انس و الفته تحول ایتدی. دینك زلال‌فیضی ضمائرده‌کی‌لوث حقدوکینی ییقایوب تمیزله‌دی. یکدیکرینك کریبان حیاتندن ال چکمش اولان اوجماعتلر آرتیق مفکرلره اواسکی عالمدن‌بوتون بوتون‌باشقه ساحه‌لرده‌جولانکاه آرامغه‌باشلادیلر. بوانقلاب اجتماعینك‌ویردیکی نتیجه شواولدی‌که عینی کیمسه‌لر سلطنت اسلامیه‌نك‌قواعد حشمتنی‌ابد قرین دینه‌جك برصورتده تشیید ، مدنیت جلیلهٔ اسلامیه‌یی کائناته‌تشهیر ایتمکه‌موفق‌اولدیلر . اومدنیت‌که مهر اقبالی خطهٔ عربیه آفاقندن طلوع‌ایدر ایتمز بوتون عالمی نورلره بوغمش ، لمعات قدسیتی عربی ، غیر عربی بوتون ابنای بشره برمشعل‌هدایت‌وظیفه‌سی کوره‌مشدر.

اسلامك وضع ایتدیکی قوانین اجتماعیه یالکز حال اختلافده بولونان عرب قبائلی ماینی تألیف وموجود اولان اسباب نزاع وخصومتی ازاله ایله اکتفا ایتمه‌مش ، بلکه عربلرله‌اقوام سائره آره‌سنده، حتی ایرانلیلر؛ مصرلیلر ، هندلیلر کبی داخل دائرهٔ اسلام اولان هرقومك‌کندی آره‌لرنده‌قدیماً موجود اولان کین‌وخصومتلری‌ده‌اساسندن سوکوب آتمشدر .

اکراوزمانلروسائط‌تفاهم بوکون‌اولدیغی قدر مکمل اولسه ، برده جامعهٔ اسلامیته دعوت وظیفه‌سنی‌درعهده ایدنلر انظارخلقده مسئله‌یی باشقه برشکل‌وصاده تجلی ایتدیره‌جك درجه‌ده اینی چیغرندن چیقارمق خطاسنه دوشمه‌سه ایدی ، ماضیده اودرجه قان دوکولمز ، مناسبات بشریه بوکونکندن‌چوق فضله صاف ونزیه برمجری تعقیب ایدرایدی. نه فائده که‌امتلرك بوکونکی وضع وشکلیله تماس واختلاط‌ایده‌بیلملرینك اوزمان‌ایچون فوق‌العاده مشکل اولمسی ، نشر افکار قضیه‌سنك همان همان متعذر وبلکه‌ده‌مستحیل بولونمسی جامعهٔ اسلامیه‌یه دعوت‌وظیفه‌سنك روحنی مغلق ومبهم براقش ، قوای مخیله‌نك ایشه ایستدیکی طرزده برشکل وصورت ویرمسی امکانی حاضرلامشدر . اوت ، عالم اسلام‌خارجنده‌بولونانلر ظن ایدیورلردی‌که مسلمانلرك‌باشلیجه‌املاری‌ملیتلری خارجنده‌کیلره زورله کندی اعتقادلرینی قبول ایتدیرمك ، یکدیکرینی اجتماعه دعوتدن مقصدلری بوسایه‌ده تشکیل‌ایده‌جکلری متین واساسلی بوقوتی دینداشلرینك غیریلره قارشی غارتکرلکده استعمال ایتمکدر . حقیقت حالده ایسه اسلامه دعوتك هدفی بوتون انسانلر آره‌سنده معتقداته اتحاد اساسنه مستند عمومی براخوت تأسیس ایتمك، جامعهٔ‌اسلامیه‌یه دعوتك‌روحی‌ایسه‌مسلمانلری بلاد ، اجناس والوان اعتباریله آره‌لرنده تخالف موجود اولسه‌ده تجاوزات خارجیه‌یه قارشی یکدیکره امداد ومعاونته مهیا برحاله کتیرمکدن عبارتدر .

قوانین‌اسلامیه‌نك غیره تعدی‌یی‌صراحةً تحریم ایتمش اولدیغنه (وقاتلوا فی‌سبیل‌الله الذین یقاتلونکم ولاتعتدوا ...)، « فان‌انتهوا فلا عدوان... » آیت کریمه‌لری شاهددر . هله « فمن اعتدی علیکم .. » آیت کریمه‌سنك باش طرفی اسلامده مقاتله‌نك یالکز مدافعه حالنده مشروعیتنی صراحةً بیلدیریور ، صوکی بومقصدله اختیار ایدیله‌جك مقاتله‌یی، وتجاوز واقعی دفع ودشمندن کله‌بیله‌جك تهلکه‌لری ازاله ایله استحصال امنیت غایه‌سنه حصر ایتمکی توصیه ایدیور . آلت‌طرفنده ارباب حرب وقتاله جناب حقك رضا وخوشنودیسنی هدف حرکات اتخاذ ایتمك وبو امنیه‌یه مخالف حالاته جرأت خصوصنده اوندن قورقملری لزومی اخطار ، موفقیت ورضای باری‌یه مظهریتك بوابکی وجیبه‌یه

رعايته وابسته اولديغى بيان بويوروليور .

اسلام دائما عالمده صلح وسكونك حكمران اولمسى ، بشريتك نعمت مسالمتدن مستفيد اوله‌رق آسوده بر حيات كچيرمه‌سى كبى غايت علوى بر غايه تعقيب ايتمكده‌در . اونك ، هر زمان ايچون مسلمانلرله امم سائره آره‌سنده‌كى مناسباتك وداد ومسالمت اساسنه مستند اولمسنى هدف سياست اتخاذ ايتديكنى شو آيت كريمه پك كوزل اثبات ايدر : « لاينهاكم الله ... الى آخره . »

ايشته قوانين اسلاميه‌نك بزه تعليم وتلقين ايتديكى جامعهٔ اسلاميه‌نك ماهيتى بوندن عبارت اولوب بوكا صرف تدافعى بر مقصدله توسلك حكمت مشروعيتى ده آنفاً ايضاح ايديلن اسباب اجتماعيه‌ده مندمجدر . آنجق بو رابطه‌نك تأييد وتقويه‌سنى درجهٔ وجوبه ايصال ايده‌جك دها برطاقم سببلر واركه منشألرينى امم اسلاميه‌نك بوكونكى حال وموقع سياسيلرنده آرامق ايجاب ايدر .

خريطهٔ عالمه عمومى بر نظر عطف ايده‌جك اولورسه‌ق كرهٔ ارضك تام وسطنده بحر محيط اطلاسيدن بحر محيط هندى‌يه قدر امتداد ايدن غايت واسع بر ساحه كورورزكه قسم اعظمنى مقدارلرى غايت كثيف امم اسلاميه اشغال ايتمكده‌در . ثروت طبيعيه‌دن درجهٔ نصيبلرينى تدقيق ايدرسه‌ك آكلارزكه بو يرلر نفوسنك كثرتى ، معادنك مبذوليتى اعتباريله حقيقةً زنكين اولدقلرى كبى اقتصاد نقطهٔ نظرندن‌ده هر درلو وسائل طبيعيهٔ ثروتى جامعدرلر . بونكله برابر سكنه‌سنك بر چوغنك شرائط سياسيه اعتباريله حال وموقعلرى جالب حزن واسف اولديغى كبى بر چوغنك‌ده چكمكده اولدقلرى دردو احتياج يوركارى پارچالاياجق بر مركزده‌در .

اجنبى دولتلرك قبضهٔ حاكميتنده بولونان مسلمانلرك حال پريشانى كورن ، بو انصافسز ايمپرياليستلرك عالم اسلام حقنده نه شنيع فكرلر بسله‌مكده اولدقلرينى دوشونن هر فرد مسلمانلرك اليوم بولوندقلرى آتشدن كنديلرينى قورتاره‌جق ، متحد بر غايه ومقصد اطرافنده طوپلانمه‌لرينى تأمين ايده‌جك بر رابطه‌يه شدتله محتاج اولدقلرينه بداهةً حكم ايدر . آنجق بو رابطه‌نك تأمين ايده‌جكى اتحاد سايه‌سنده‌دركه اونلر ، شخصلرينى اسير ، جان وماللرينى مباح عد ايتمكى ناقابل انحراف بر هدف سياست اتخاذ ايتمش اولان بو دشمنلرله مجادله قوت وقدرتنى نفسلرنده حس ايده‌بيليرلر . او ظالم ايمپرياليستلر مليونلرله مسلمانلرى ، مقدارلرينى هيچ حسابه قاتمقسزين ، درلو درلو اشكنجه‌لر آلتنده ازوب دوريبور ، لايق كورمدكلرى ذلت وحقارت قالمايور .

فقط عجبا او معظم مسلمان كتله‌لرى بو حقارت وذلتلره دها نه قدر تحمل ايده‌جكلردر ؟ پرپر باشلايان حركتلر بك اعلا كوسترمكده‌دركه مسلمانلرك شهامت فطريه‌لرى ، حقارتله صاتيلغه چيقاريلان بر كوله منزله‌سنه ايندريلمش اولمق ذلتنى هضم ايده‌بيلمك درجه‌سندن چوق عاليدر . هيچ شبهه يوقدركه مسلمانلر سطوت روزكارك بيله بالكليه محو وازالهٔ آثارينه قدرتياب اوله‌ماديغى قديم بر حماست وشهامتك ، علوى بر مجد وشرفك حقيقى وارثلريدر .

اوت ، مسلمانلرك عصرلردن برى چكمكده اولدقلرى فلاكتلر ، كرفتار اولدقلرى سياسى واقتصادى سفالتلر كنديلرينه احوال اجتماعيه‌لرينى اصلاح وتنظيم ، سائر ابناى بشرك حائز اولدقلرى حقوق مقدسه‌دن استفاده ايده‌بيلمك ايچون آره‌لرنده اساسلى بر اتحاد وتساند حصوله كتيرمه‌نك ضرورى بر كيفيت اولديغى فكرينى الهام ايتمش ، لله الحمد بو يولده حركتلرده باشلامشدر .

ايشته جامعهٔ اسلاميه وبوندن مقصود اولان غايه بونلردن عبارتدر . بيانات واقعه‌دن آكلاشيليوركه جامعهٔ اسلاميه‌يه دعوت سكنهٔ ارضدن بويوك بر قسمنى اصلاحات طلبيله آره‌لرنده بر تضامن حصوله كتيرمك ، بنى نوعلرندن بر قسمك ترفيه حاللرى ايچون تعاون وتناصره دعوتدن باشقه بر غايه استهداف ايتمه‌مكده‌در .

بويله صاف وعلوى بر مقصده استناد ايدن بر دعوتى ، انصافدن آيرلمق شرطيله ، بوتون عالمك صوك درجه حسن تلقى ايتمسى ، خيرلى نتيجه‌لر ويرمسنه الدن كلديكى قدر چاليشه‌رق آلت طرفنده بوتون بشريتك بو جريانذن منافع عاليه استحصال ايده‌جكنه قانع اولمسى ايجاب ايدر . چونكه عالمده بر قسم خلقك ترقيسى ديكرلرينك‌ده اوندن استفاده‌لرينى استلزام ايدر . ترقيات اممدن قوشقولانان وارسه خلقى اسارت سياسيه‌لرى آلتنده طوتمق ، او بيچاره‌لرك كرك مملكتلرينك محصولات طبيعيه‌سندن ، كرك مساعئ صناعيه‌لرندن استفاده‌يى كنديلرينه حصر ايتمك ايسته‌ين ظالملردر .

سبیل الرشاد جریدهٔ اسلامیه‌سنه

مدیر بك افندی

جمعه کونکی (یکی کون)ده (یونس نادی) امضاسیله بر باش مقاله کوردم که ایچنده شو فقره‌لر واردی:

«عامهٔ اسلامك مدافعهٔ حقوق یولنده‌کی عامیانه وهواپسندانه سوزلره کلنجه .... بوتورلو مالیخولیالر واونلره مستند سرکذشتلره نهایت ویرمك ایسته‌یز ..... تورك اسلامی مدافعه وامپراطورلغی ادامه ایتمك ایچون مبارك قانی لزومندن فضله آقیده‌رق تاریخی وظیفه‌سنی ایفا ایتمشدر. یالکز عثمانلیلق دوری یدی عصر سوره‌ن بیك بو قدر سنه‌لك تاریخی بر ماجرادن صکره تورك کندینه کلیور ...»

بنده‌کزینه (یونس نادی) امضاسیله تصغیر افکار غزته‌سنك ۱۳۱۴ نومرولو نسخه‌سنده وقتیله شو مقاله‌یی کورمشدم:

«اتحاد اسلام»

دون تلفظی سیاسةً محذور صاییلان بو اسلام دستوری بوکون حرب و صلح سیاستمزك اس الاساسی اولوب چیقمشدر.

بوکون هپمز خنجره‌لرمزك قوتی یتدیکی قدر مسلمانلرك اتحادینی باغیرییورز. دون ایله بوکون آره‌سنده نه قدر معظم تحول، عادتا بر انقلاب!

بو اتحادی اعلان وتأمین ایتمك ایچون بك چوق باغیره‌جق، بك چوق چالیشوب چاپالامق وظیفه‌مزدر. یعنی بوتون اسلام امتی، بونی هر شك و تردتك فوقنده اوله‌رق عمیق بر ایمان و اعتقاد ایله بویله بیلیورز. ذاتاً آرتیق باشقه درلو دوشونمکه ذره قدر احتمال قالمشمیدر؟

اسلامك اتحادی، مسلمانلرك اساسلی و بلکه یکانه استنادگاهیدر. برلشك ای مسلمانلر، دینکزك ووارلغکزك ازلی وابدی دشمنلرینه قارشی برلکده قارشی قویك. اونلره اللهك برلکنده برلشه‌ن کندی برلککزله هجوم ایدك. آنجق بویله یاپه بیلدیککز تقدیرده‌درکه نصرت سزك، نجات و اعتلا سزکدر. وکوزلرمزدن سونمز یاشلری آقدیغی حالده کوروبوزکه سز بو حقیقتلری هپ آکلامشسکز. طرف طرف برلك بایراقلری آلتنده طوپلانه‌رق مسلمانلغك ازلی وابدی دشمنلرینه قارشی صالدیرمغه باشلامش بولونیورسکز. بویله‌جه آرش ایلری .. فوز وفلاح سزکدر!..

حقك کلامی اولان مقدس کتابمز بزه بو علوی حقیقتی چوقدن سویله‌مش ایدی. فقط ناصیل بیله‌یورز، غالبا زمانك ادراك ووجدانی تغلیط ایدن ضلالت نما تأثیرلری ایله بز او حقیقتلری دیلمزله سویله‌مکده وجدانمزله حس واحاطه ایده بیلمکدن اوزاق قالمش اولمش ایدك. بزم شو ضلالت وپریشانمزه دشمنلرمزك تضییق وافنا سیاستلریده انضمام ایدرك ازیلدکجه ازیلمش، طاغیلدقجه طاغیلمش ایدك. بنه زمان ایله اوموزلرمزه بینن بوفلاکت یوکلرینك آغیرلغی آلتنده اسلامك ـ آه او بك اهمال ایتدیکمز ـ علوی اساسلرینی دها شفاف و نورانی برمنظره حالنده کوروب آکلامغه باشلامش ایدك. فقط فلاکت کیتدکجه بلزی بوکن متزاید ثقلتلرك آلتنده اونورانی منظره‌لره طوغرو قالقمق وقاووشمق نه قدر کوچ اولمش ایدی.

عزیز وذوانتقام اولان الله هیچ اولماز ظن اولونان شیلره وجود امکانی بخش واحسان بویوردی. اوکزه کندیمزی قورتاره‌جق بر شهراه آچیلدی: ایشته بو شهراه هر مسلمانك جهاد ایچون قوشه‌جغی وارینی یوغنی فدا ایتمك عزمیله وارلغنی تخلیص و اعلا ایله‌یه‌جکی سبیل الله‌در. او بویوك یولك قازیلری اسلامك حیثیت وعزتنده کندی ناموس ووقارلرینی یوکسلتمش سردارلردر. شهیدلری ایسه حق تعالی وتقدس حضرتلرینك الهی توصیفی وجهله «اولودکل، دیریدرلر». ابدی دیریلکله مبشر سعادت صاحبلریدر.

شبهه یوق، خلیفهٔ عصر حضرتلرینك امر واشارتلری ایله شو مستثنا فرصتدن استفاده‌یه شتابان اولان میلیونلرجه مسلمانلر، بی‌دریغ حق تعالی وتقدس حضرتلرینك امر بویوردیغی جهاد یولنده اتحاد ایدرك اسلامك سلامت واعتلاسنی تأمین ایلیه‌جکلردر. شبهه یوق، کیتدیکمز یولك سر منزلی اسلامك اتحادندن واتحادی ایله اعتلاسندن عبارتدر.

شو جهاد واتحاد، کوروله‌جکدرکه انسانیت عالمنده یکی وبویوك بر انقلاب احداث ایله‌یه‌جکدر. بو بوسببله عالی دینمزك آرتق قالمش معجزه‌لرندن بری صاییلسه بیجا اولمازمی؟

کیتدیکمز یول اسلامك اتحادی ایسه، بو اتحادك الی‌نهایه امتدادینی کافل اوله‌جق سببلری شمدیدن بریاندن احضار ایتمکده دور اندیشلك وظیفه‌سیدر. بیك اوچ یوز بوقدر سنه‌دن بری بعض مسلمان قوملر، حتی بعض قوملرك مختلف زمره‌لری آره‌سنده لفظی نزاعلر اوزرینه تأسفلره شایان افتراقلر تحدث ایله‌مش ایدی، شمدی شو بویوك اتحاد ایشنه نیرشلمش ایکن ذاتاً بك محدود اولان اونزاعلری منصف وحقیق عالملرك برآره‌یه طوپلانمسیله کوکندن کسوب آته‌رق اوبله‌جه اعلان ایله‌مکده یارینك واوبرکونك اعتلالری سببلرینی تزیید وتشیید ایلیه‌جك ایشلردندر.

اسلامك الیوم براوجندن باشلایان خروشان اتحاد سیلی یوقاریکی تدبیرلرده تنظیم قیلینجه تقریباً کرهٔ ارض اوزرنده ایلك فیاض نعمه‌لری ایله جلوه‌کر، موحد ومتحد بر اسلام عالمی احترام وقعی طوته‌جقدر. بزامینزکه بو علوی نتیجه هرحال وکارده تحقق ایده‌جکدر. اونك ایچوندرکه تکرار باغیرییورز.

ـــ یاشاسون اتحاد اسلام!»

«یونس نادی»

رجا ایدرم مدیر بك افندی، بو ایکی امضا عینی ذاتكمیدر، یوقسه مختلف محررلرکمیدر. لطفاً بنی تنویر بویوروکز.

م . ح .

سبیل الرشاد

اوت افندم؛ ایکی مقاله‌نك محرری ده عینی ذاتدر.

مظلوملرك حریت واستقلال مجاهده‌لری

بوکون اقصای شرقدن تا مغرب اقصایه قدر همان هر طرفده اختلال حرکتلری دوام ایتمکده‌در. بو حرکاتك بر قسمی سیاسی شکلده، بر قسمی ده بالفعل مصادمات حالنده‌در. باشدن باشه آفریقا و آسیایی تحت استیلالرینه آلان غربك ظالم امپریالیست دولتلرینه قارشی محکوم ملتلرك بر جوغنك حال فوران وقیامده اولدقلری کورولیور. بالخاصه مسلمان ملتلر حریت واستقلال ایچون مبذول قانلر

دوكيور . واقعا بو مجادله‌لر تجهيزات حربيه وتشكيلات عسكريه‌دن محروم اولان محكوم ملتلره پك بهالی‌يه مال اوليور . ظالم غرب دولتلری اللرنده‌كی جهنمی واسطه‌لرله مجاهدلرك اوزرينه آتشلر ياغديريور ، اولوملر صاچيورلر. فقط مظلوم ملتلرك يوره‌كلرنده طوتوشان حريت و استقلال آتشی اونلرك صاچدقلری آتشلردن دها مدهش بر حاله كلمشدر. عصرلردن بری محكوميتك هردرلو آجيلرينی طاتان ،ذلتلرينی چكن اسارتزده‌لر آرتيق حياتلرينی استحقار ايتمكدن ، جهاد ميدانلرنده اولمكدن بيوك ذوق طويورلر. مظلوملرك بو قيام وفورانی اويله معظم بر حركتدركه بونی هيچ بر قوتك طوردورمسنه امكان يوقدر . آرتيق اسلام عالمی ايچون ، شرق عالمی ايچون ،بتون مظلوملر عالمی ايچون حريت واستقلال سعادتنه قاووشمق زمانلری تقرب ايديور . غربك ظالم وخيانت اوزرينه قورولان تاج وتختلری تجبردايور . مدنيت دينيلن تك ديشی قالمش جانوارك صوك ديشنك سوكولمه‌سی ده اوزاق دكلدر . شرقده ،غربده جريان ايدن حادثه‌لری تعقيب ايتمه‌ين بعض ذوات بو سوزلرمزی بر خيال و تمنی اوله‌رق تلقی ايدرلرسه بز اونلری معذور كوروروز. بزم بو قناعتلرمز خيالاته دكل، حادثاته مستندر. بز چوق رجا ايده‌رزكه آوروپايی ييقيلماز بر قلعه ظن ايده‌نلر اونك تمللرنده‌كی تجبرتيلره قولاق ويرسونلر، آفريقا و آسياده طوتوشان ياڭغينلره بر نظر عطف ايتسونلر . بر دفعه بر ملت حركته كلديمی آرتيق اونی هيچ بر شيلر طوردير اماز. ظالم دولتلر بونی بيلدكلری ايچون بر طاقم حيله‌لرله، ظاهری مساعده‌كارلقلرله بو آتشی بر مدت اولسون دها كوله‌مه‌يه چاليشيورلر . فقط كوروليوركه اوكاده موفق اوله‌ميورلر. كون كچدكجه ياڭغين توسع ايديور ؛ آلولر اطرافه سرايت ايديور. بز چوق آرزو ايديورزكه بتون بو حركتلری تفصيلاتيله مسلمان قارداشلرمزك انظار انتباهنه عرض ايده‌لم . فقط مع التأسف هفته‌ده بر دفعه انتشار ايدن، اوده زمان، زمان متنوع عارضه‌لره اوغرامقدن خالی قالمايان بش آلتی ياپراقلی بر مجموعه ايله بوكا امكان بوله‌ميورز . اسلام عالمنده ، مظلوملر دنياسنده جريان ايدن بو فوق العاده معظم حادثاتی آنجق يومی بر مسلمان غزته‌سی بر درجه‌يه قدر اعلام ايده‌بيلير . انشاءالله قارئين كرامك همتلريله اوكاده موفق اولورز. بز شمديلك پك مجمل بر صورتده آسيا و آفريقاده‌كی مسلمان ملتلرك حريت واستقلال مجاهده‌لرينی عرض ايتمك ايسته‌يورز. بوكاده هندستان قيام وحركتلرندن باشلايورز . بو نشرياتمز تمادی ايده‌جكدر ؛ تاكه قلبلری ضعيف اولان مسلمانلرك ايمانلری قوت بولونجه‌يه قدر. شمديلك بو خصوصده كندی مطالعاتمزی علاوه ايتميه‌جكز. حادثاتی، ظالملرله مظلوملرك آمال و افكارينی ينه كندی لسانلرندن نقل ايله اكتفا ايده‌جكز . اميد ايده‌رزكه ارباب بصيرت بويوك عبرتلر آله‌جق، شرقده باشلايان معظم انقلاب حقنده بر فكر ايدينه بيله‌جكلردر.

***

حدودده‌كی قبائل تهلكه‌سی :

تايمسدن : هندستان اردو باش قوماندانی بودجه مذاكره‌سی اثناسنده هندستانك طاغلق اراضيسنده‌كی قبيله‌لر حقنده شو معلوماتی ويرمشدر :

قبيله‌لر حين حاجتده يوز اللی بيك كشيلك محارب چيقاريرلر . صوك زمانلرده اهالی‌يی كاملاً تسليح ايتمشلر، آره‌لرنده عسكری بر انضباط تأسيس ايله‌مشلر و بو صورتله قبائل مذكوره غايت تهلكه‌لی بر وضعيت آلمشلردر.

بونلره قارشی ياپيلاجق ايكی شی واردر : يا بو اراضی‌يی دائمی بر اشغال عسكری آلتنده طوتمق، ياخود تماماً تخليه ايتمك. لورد (كورزون) يكرمی سنه اول اوجواردن انكليز عسكرينی چكمرك يرليلردن آلايلر تشكيل ايتمش وانكليز ضابطلرينك قوماندانسنه ويره‌رك قبيله‌لره كندی منطقه‌لرينی محافظه ايتمكه مأمور ايتمشدر . حرب عمومی متاركه‌سنه قدر بو احوالدن استفاده ايدلمش ايسه‌ده شرق وقايعی طولاييسيله بو ترتيبات بوزولمشدر. صادق عشائره مظاهرت ايده‌مديكمزدن مليس افرادی طاقم طاقم فرار ايتمكده‌در. هندستان ناظری لورد (مونتاكو) بتون عشائر اراضيسنك اشغال واداره‌سی طرفداريدر. تيمور يوللر مقداری تزييد ايديله‌جك ،موتورله وسائط نقليه تكثير اولونه‌جق ، اسكی مليس قوتلری ممكن مرتبه تكرار تشكيل اولونه‌جقدر . هند حدودنده‌كی وضعيتك سلامتی افغان معاهده‌سنه متوقفدر .

***

عصيانك توليد ايتديكی انديشه.

١)موبلا عصيانی حاضرلانمقده اولان عمومی بر اختلالك وقتندن اول ياپيلمش بر قسمی عد اولنيور. بوده (محمدعلی) و (شوكت علی) برادرلرك (يكی هند جمهوريتی) حقنده‌كی غليان آميز نطقلرندن استدلال ايديليور .

٢) ترخيص ايديله‌رك هندستانك هر طرفنه ياپيلمش اولان پك چوق افرادك عصيانی تشويق واختلالجيلره مظاهرت ايتمه‌لری، بونكله برابر خلافت بروپاغانداسنك اردوده فعاليت كسب ايتمش اولمسی ظنی ده موجوددر.

٣) افغانستانله معاهده عقدينك تأخری عصيانی معاهده‌يی تأخير ايچون وقتندن اول ياپيلمش اولمسی احتمالی واردر . مع مافيه نه قدر بهالی‌يه مال اولورسه اولسون افغانستانله معاهده عقد اوله‌جقدر. شو قدر كه معاهده‌نك قطعی و دواملی اوله‌جغی شبهه‌ليدر .

(تايمس) ٢ ايلول ١٩٢١ .

***

سوويتلر وانكلتره :

تان غزته‌سنك لوندره مخابرندن : ١) سوويتلر انكلتره ايله عقد ايتدكلری مقاوله

شرائطه رغماً آناطولیده بالخاصه افغانستان وهندستانده انکلتره علیهنده‌کی پروپاغاندالرینه دوام ایتمکده‌در . ازجمله هندستانك شمال غربی حدودنده‌کی یرلیلرك تسلیمنه صرف اولونمق اوزره اون ملیون (روپی) مقدارنده برقره‌دی عقد ایتمشلردر .

موسقووا ده انکلیز ممثل تجاریسی (هودسون) لود (کورزون) ك اوزون بر نوطه‌سنی سوویت حکومتنه ویرمشدر . نوطه‌ده اوچنجی بین‌الملل اساساتنك شرقده انکلتره علیهنه تطبیقندن شکایت ایدلدکدن صوکره بروجه آتی مواد ذکر ایدیلرك سوویتلر اتهام اولونمقده‌در :

۱) سوویتلر اوروپاده بولنان هند اختلال رؤساسیله تشریك مساعی ایتمکده‌در . هندستانده‌یاپیله‌جق عصیان وانقلابك اساسلری قرارلاشدیرلمق اوزره رؤسای مذکوره‌دن بعضیلری یکرمی بش مایسده موسقوواْیه دعوت ایدلمشدر . برلینده سوویت ممثل رسمیسی موسیو (قوپه) بعض هندلیلره پاره ویرمش وپساپورطلرینی ویزه ایتمشدر .

۲) ویانه‌ده بومبا اعمالنی اوکرنمکده اولان مشهور آنارشیست(حافظ)افغانه کیتمك وهند حدودنده بر بومبا فابریقه‌سی انشا ایده‌رك بالآخره هندستانه بومبا ادخال ایلمك اوزره تشویق ایدلمش وسوویتلرك معاونتیله مومی الیه (حافظ) (کابل)ده ده بر دومانسز باروت اعمالخانه‌سی تأسیسنه تشبث ایتمشدر. حافظك عائله‌سنه سوویتلر طرفندن مصرف اوله‌رق اون‌بیك قرون ویرلمشدر .

۳)ایرانده‌سوویت ممثلی (روتس هایم) انکلتره‌علیهنه‌فعال‌پروپاغاندا اجرا ایتمکده‌در

۴) قوای‌ملیه‌یه پاره و سلاح ویرمك صورتیله یاپیلان مظاهرات فوق‌العاده بالخاصه مهمدر. انقره حکومتك ائتلاف دولتلریله صلحاً مسئله‌یی حل ایتمسنه مانع اولمق ایچون سوویت حکومتی بوتون غیرت وقوتنی صرف ایتمشدر . . . .

۵) مواد مذکوره‌نك جمله‌سندن دهامهم ودهامهلك اولمق اوزره افغانستانده بولنان روس قونسلوسخانه‌لرینك هربری برپروپاغاندا مرکزیدر . بو قونسلوسلردن بری انکلیز قوتلریله محاربه ایدن قبیله‌لره اون ملیون (روپی)لك اسلحه ومهمات ویره‌جکنی وعد ایتمشدر .

.:.

اختلال تشکیلاتی :

لاهوردن تایمسه کلن هیئت ضابطه ، (سیق) قبائلندن بری آراسنده رؤسای اموری قتل ایتمك وحکومتی ده‌ویرمك خصوصنده برسوءقصد هیئتنك موجودیتی کشف ایدلدیکی بیلدیریلیور .

.:.

اختلالجیلرك اورمانلره چکیلملری

۱۰ایلول تاریخلی تایمسدن :(قالکوته)نك ۳۰ میل شرقنده کائن (تیلامبور) منطقه‌سنده بولنان موپلاهلر کوبلرینی ترك ایده‌رك اورمانلره چکیلمکده‌درلر (وه‌لینغتون) ده‌کی عسکری قرارکاه ایله (مالابورام) آراسنده تلغراف اتصالاتنك بوکیجه تأسیس ایدیله‌جکی امید ایدیلیور .

.:.

اختلال حرکاتنك توسعی :

۱۴ ایلول تاریخلی تایمسدن :

۱) مامار اغات) دن حرکت ایدن تمامیله مسلح (۱۰۰۰)کشیلك برعاصی قوتی پولیس مرکزینه تعرض ایتمشدر. پولیسلر قاچمشدر. نفوس دائره‌سی وقیودات احراق ایدلمشدر. (تیلامبور)ده اورمان مؤسساتنه کیده‌رك غازدوکمك صورتیله یاقشلردر .

۲)۱۲ ایلولدن بری موبلالرك حرکاتی تزاید ایتمشدر . (۳۰۰۰)کیشیدن مرکب بش‌چته موجوددر. (مادراس)حکومتی سیملایه شو راپوری ویرمشدر :

(مالابار)ده‌کی وضعیت امیدشکنانه اوله‌رق قالمش و یاردوی مذکوره‌وقید اوراق و دها زیاده جدی و وخیمدر . عاصیلر سبکبار اولدیغندن‌هیئت عسکریه محاربه‌ده پك بیوك مشکلاته معروض بولونمقده‌در . »

§ ایلول تاریخلی تایمسدن : بومبای ولایتنده بر اسلام یرلی دولتی اولان (بالاسیور)نوابی بومبای حکومتنه آتیده‌کی معلوماتی اعطا ایله‌مشدر : ۳۰ آغستوس آقشامی بالاسینورشهرنده بر عصیان ظهوره کلمشدر . رئیس نظارك دائره‌سی ایکی بیك مقدارنده عاصیلرك هجومنه اوغرامشدر. عاصیلر طرفندن‌دائره‌یه طاش آتیلمش ورئیس نظار یارالانمشدر .

.:.

محمدعلی و آرقداشلرینك توقیفی :

۱۷ ایلول تاریخلی تایمسدن : اخیراً عقد ایدیلن‌عموم خلافت قونفرانسنده ایراد ایدیلن غلیان آمیز نطقلر حسبیله هندستان حکومتی ، (علی) برادرلر وسائر کیمسه‌لر علیهنده تعقیبات قانونیه‌یه باشلامشدر . کنج برادر (محمدعلی) شیمدیدن توقیف ایدلمشدر . هندستان نظارتی دون کیجه آتیده‌کی تبلیغی نشر ایتمشدر :

« محمدعلینك ،۱۴ایلولده‌شمالی مادراسده (والتهر) موقعنده ودوقتور (کیجلهو)ك ۱۵ ایلول (سیملا)ده توقیف ایدلدکاری هندستان حکومتی طرفندن بیلدیرلمشدر . بوتوقیفات ، (محمدعلی)وسائرکسه‌لرطرفندن تموزده (کراچی)ده عقد ایدیلن عموم هندستان خلافت قونفرانسنده ایرادایدیلن نطقلر وقبول ایدیلن مقررات حسبیله مومی الیهم علیهنده تعقیبات قانونیه اجراسنه باشلامق ایچون هندستان حکومتی طرفندن اتخاذ ایدیلن قراره توفیقاً اجرا ایدیلمشدر بوخلافت قونفرانسنده قبول ایدیلن برقرار آتیده‌کی شکلده ایدی : « حال حاضرده هانکی بر مسلمانك ایچون هندستان اردوسنده

یاخود باشقه‌لرینی قید ایتدیرمك تمامیله حرامدر» بو محرکلر حقنده کی اتهاماتك جنائی سوء قصد، قطعاتی اغفال واغوایه تشبثات واطالهٔ لسان اولدیغی آکلاشیلیور . دیکر اشخاص مهمه‌دن بری (محمدعلی)نك بویوك برادری (شوکت علی)در . بو تعقیبات قانونیه قراری موپلا عصیانندن اول اتخاذ ایدیلمشدر . فقط تعقیباتك فعلاً اجراسی متهمین طرفندن استعمال ایدیلن لسانك حقیقی حقنده دلائل استحصال ایتمك وقانونك درجهٔ تحملی تقدیر وتدقیق ایتمك لزومی حسیله تأخیر ایدیلمشدی»

رویتر آژانسی (سیملا) دن آتیده‌کی تلغرافی اخذ ایتمشدر :

آلنان خبرلره کوره (شوکت علی) ؛ (محمدعلی) برادرلر ایله دوقتور (کیچله‌و)، قطعاتك صداقتی اخلال ایله متهم اوله‌رق توقیف ایدیلمشلردر .

⁂

علی برادرلرك ترجمهٔ حالی :

ینه عینی تاریخلی تایمسدن : علی برادرلرك ترجمهٔ حالی ، شرقده طوغمش اولان وعرق نفرتی فکریله حرکت ایدن انسانلرده موجود جنت اساسیه ودینی تعصبك تزایدی حقنده پك مهم وشایان استفاده تدقیقات روحیه تأمین ایدر .

(علی) برادرلر (رامپور) یرلی دولتنده مقیم برکوچك اراضی صاحبنك اوغللریدرلر . بویوك برادر اولان (شوکت علی) مقدما آفیون اداره‌سنده برمأمور ایدی. (محمدعلی) (آلیغار) قوللژنده تحصیل ایدرك ۱۸۹۸ ده (الله آباد) دارالفنون تحصیلنی اکمال ایتدکدن صکره ، هندستان ادارهٔ ملکیه‌سنده خدمت ایچون ستاژ کورمك اوزره انکلتره‌یه کلمش ایسه‌ده ستاژی اکماله موفق اوله‌مامش و ۱۹۰۲ ده هندستانه عودت ایلمشدر. برقاچ سنه (بارودا) یرلی دولتی داخلنده خدمت ایتمش و عموم هندستان اسلام جمعیتنی مدافعه والتزام خصوصنده مشهور برمحرر وخطیب اولمشدر . ۱۹۱۱ بدایتنده قالکوته‌ده انکلیزجه هفته‌لق (ارقداش) غزته‌سنی چیقارمه‌سنه باشلامش وایرتسی سنه مذکور غزته‌یی (دهلی) یه نقل ایتمشدر .

۱۹۱۵ مایسنده هر ایکی برادر « ولایات متحده» دینیلن ولایتده حبس ایدیلمش وبو حرکت آتیده‌کی سببدن نشأت ایلدیکی رسماً بیلدیرلمشدر :

« علی برادرلر شدید سیاسی تحریکاتده بولوندقدن باشقه حربده انکلتره قرالنك دشمنلریله دوست اولدقلرینی وبو دوستلغی ترویج والتزام ایلدکلرینی سربستجه بیان ایلمشلردر .

علی برادرلره قرالك دشمنلرینه معاونت مقصدینی حائز هرهانکی برشیئی یاپمق ، یازمق ویا سویلمکدن اجتناب ایچون برتعهدنامه امضا ایتدکلری تقدیرده تمامیله سربست اوله‌جقلری تکلیف ایدلمشدی. فقط اونلر آتیده‌کی شو سوزلر علاوه ایدیلمدیکی تقدیرده بو تعهدنامه‌یی امضا ایتمکدن امتناع ایده‌جکلرینی سویلمشلر وامتناع ایتمشلر : «اسلامیه تابعیتمزه ضرر ایراث ایتمکسزین .»

۱۹۱۹ حزیرانده اونلرك حرکتلرینك محدود برمنطقه‌یه حصرینك کافی کلدیکی کورولمشدر. اونلرك افغان حربی خصوصنده‌کی خائنانه طوروحرکتلری حسیله حبس ایدلملری ایجاب ایتمش وحبس ایدلمشلردر . ۱۹۱۹ سنه‌سی نهایتنده هندستان اصلاحات قانونامه‌سنك قبولی اوزرینه قرالك بیاننامه‌سنده سیاسی مجرملر حقنده شفقت وعفو عمومی اعلان ایدلمسی حسیله علی برادرلرك تخلیهٔ سبیللری اجرا ایدلمشدی .

بونلرك ایلك حرکتلری ، (آمریتسار) ده‌کی اسلام جمعیتی اجتماعلرینه اشتراك ایتمك وهندستان مسلمانلرینه «دینلری ایچون اولمك»وصایاسنی شامل غلیانلی وشدید نطقلر ایراد ایلمك اولمشدر .

(محمدعلی) کندیسنی خلافت هیئت مرخصه‌سی رئیسی اوله‌رق انتخاب ایتدیرمکه موفق اولمشدر . (بوهیئت کچن سنه‌نك ایلك بهارنده انکلتره‌یه کلمشدر) کرك کندیسی وکرك رفقاسی هندستان ناظری وباش وکیل ایله ملاقات شرفنه نائل اولمشلردر.

محمدعلی هندستانه عودت ایتدیکی زمان برادریله برلشه‌رك خلافت تحریکاتنك فجیع جهتی یعنی دیندار مسلمانلرك هندستاندن افغانستانه هجرتلرینی تشویقه باشلامشدر .

(سند) وحدود ولایتندن ۱۸،۰۰۰ کشی وطنلرینی ترك ایدرك افغانستانه هجرت ایتمشلر وفقط افغانستانده اك شدید مشکلاته معروض قاله‌رق قیصه براقامتدن صوکره وطنلرینه دونمشلردر . مع مافیه هندستانه دونرکن مقدارلری خیلیجه ازالمشدی . چونکه افغانستانده چکیلن مشکلاتدن طولایی ارکك ، قادین وچوجقلردن برچوغی ترك حیات ایلمشلردی .

علی برادرلر میستر (غاندی) ایله صیقی ومشترك برصورتده حرکت ایدرك حکومت وظائف وخدماتنه عدم اشتراك مساعیسنی تعقیب ایچون مملکتك هرطرفنده طولاشمشلر ودینداشلرینك غلیانی تحریك ایچون متمادی دعوتلرده بولونمشلردر . قانلی نتایجی شامل اولان (موپلا) عصیاننك بالخاصه جاهل متعصبلر آره‌سنده چالیشان خلافت محرکلری واسطه‌سیله میدانه چیقارلدیغنه هیچ شبهه یوقدر.

⁂

شرقده ظهوری محقق تهلکه :

« والانتین چیرول»امضاسیله(انقره‌دن مالاباره، هندستانده خلافت ندهیشی) عنوانیله ۲۰ ایلول تاریخلی تایمس غزته‌سنده انتشار ایدن مکتوبدن: مالابار ساحلنده‌کی اسلاملرك حرکاتنه بر نمونه بولق ایچون تاریخ صحیفه‌لرینی آچوب مرکزی آسیادن کلن باربار تورکن وتاتار سوروری طرفندن هندستانك ایلك اسلام استیلالرینه معروضیتی کوزدن کچیرملیدر . هندستان مجلس تشریعیسنده‌کی هندو اعضالرك نطقلری هندو جماعتنك صوك حادثات حقنده‌کی حسیاتنی کوستریور . موپلا عصیانی ، هندو جماعتنك فکرلرنده اسلام حاکمیتنك اك فنا خاطره‌لرینی جانلاندیرمشدر .

میستر حاکم (امیرعلی) مملکتك اك بیوکسك محکمهٔ عدلیه‌سنك براعضاسی ایسه‌ده بوتون مناطق آنارشی وقان دریاسنه طالدیرمش اولان فساد اوجاغی مرتبلری حقنده تقبیحه دلالت ایدر برکلمه استعمال ایتمکسزین هندستان صلحندن بحث ایدیور .

بن عینی زمانده یونانستان لهنده‌ده دکلم ، یونانستان متفقین طرفندن آسیای صغراده کندیسنه ویریلن وکالتك صلاحیت اساسیه‌سنی تجاوز ایتمکله هم عسکری وهم سیاسی نقاط نظردن شایان اسف آجینه‌جق برخطا یاپمشدر .

فقط یونانستان اردولرینك معروض قالدقلری مغلوبیتله شرق قریبده‌کی مشکلاتمزی هندستانده‌کی مشکلاتمزدن دها زیاده آزالتاجغی تصور ایدیلمه‌ملیدر .

(دهنیکن) و (ورانکل) اردولرینك مغلوبیتی بولشه‌ویکلرك روسیه‌ده‌کی استبدادینی تقویه‌یه ناصل خدمت ایتمش ایسه یونان اردولرینك مغلوبیتی‌ده محمد وشوکت علینك تورك دوستلرینه

ویالکز آسیای صغراده‌دکل ، هندستان قبولرینه قدر شرق قریبك هرطرفنده‌کی روس بولشه‌ویك متنفذلرینك تحکمنی تقویه خصوصنه بهمه‌حال خدمت ایده‌جکدر .

اختلالجیلرك تدهیش حرکاتی :

٣٠ ایلول تاریخلی تایمسدن : هندستان نظارتنك راپوری : مادراسده‌کی رؤسای عسکریه موپلالرك مقاومت شدیده‌سنی اهمیتله نظر دقته آلمقده‌درلر . دشمن مقاومتی یاغما ، تدهیش وآچیقده محاربه‌دن اجتناب کبی چته مصادماتی شکلنده‌در . مسلح چته‌لر قوت پیدا ایتمکده‌درلر . عاصیلره التحاق ایدنلرك تزاید ایتمکده بولونمسی احتمالی‌ده موجوددر .

• •
•

استقلال تام اعلانی :

٤ تشرین اول ١٩٢ تاریخلی [تایمسه] (قالکوته) دن کلن تلغراف . (مه‌لابور) ده‌کی وضعیت یك جدی برحال کسب ایتمکده‌در. عاصیلر اولوم ویا اسلامیتدن برینك قبولنی تکلیف ایدیورلر. استقلال تام اعلان ایدیلمشدر .

• •
•

اون بیك مسلح ومحارب اختلالجی :

سمیلادن عینی تاریخلی تایمسه چکیلن تلغراف هندستان حکومتی داخلیه مدیرعمومیسی ، بوکون شورای دولتده ایراد ایدیلن برسؤاله جواباً دیمشدرکه : مالابار‌دن آلنان اك صوك خبرلر ، مسلح ومحارب موپلا چته‌لرینك ١٠،٠٠٠ مقدارنده اولدیغنی کوستریور . موپلالرك چته محاربه‌لرینك حرکات عسکریه‌یی اوزاتمسی احتمالی موجوددر . بوندن طولایی ادارهٔ عرفیه‌نك رفع ایدیله‌جکی زمانی تخمین ایتمك امکانسزدر .

• •
•

مسلمانلری تسکین ایچون یالانلر :

٤ تشرین اول تاریخلی تایمسدن :

هندستان والی عمومیسی طرفندن سنجاب مسلمانلری هیئت مرخصه‌سنه ایراد ایدیلن نطقده ولی عهدك زیارتنده اختلافات سیاسیه موقتاً تأخیر ایدیلمهلیدر . هندستان انکشافات سیاسیه‌سنده بحرانلی صفحه‌دن چکمکده‌در .... حرکات حربیه هنوز دوام ایتمکده اولدیغندن ترکیه‌نك استقبالی حقنده برفکر درمیان ایده‌م . یالکز هم ترکیا وهم هندستان افکار اسلامیه‌سی ایچون شایان ممنونیت ومعقول شرائطه مستند برمعاهدهٔ صلحیه‌نك پك یقینده عقد ایدیله‌بیله‌جکی حقنده‌کی شدید امیدیمی تکرار ایده‌بیلرم. انکلتره‌نك یونانستانه ترکیه ایله حربده هرهانکی برشکل وصورتله معاونت ایتمکده بولوندیغنه دائر آره صره جریان ایدن شایعاتك اصل واساسی یوقدر . خلافت واسلامیق متأثر ایدن خصوصاتدن هندستانده‌کی اسلاملرك نه‌درجه شدتله متأذی اولدقلرینه تماميله واقفم ... انکلتره حکومتنك ترکیا حقنده‌کی وضعیتنده حصوله کلن تبدلك اهمیت عظیمه‌سی (؟) هندستان ویا سائر یرلرده‌کی اسلام جمعیتی طرفندن تقدیر ایدیلملی واونوتولمامیده ! »

• •
•

مختلف چته حرکاتی :

تشرین اول تاریخلی تایمسده منتشر هندستان نظارتنك تبلیغندن : « قونحاماد حاجی»[برخلافت رئیسی]اداره‌سی آلتنده بولنان برعاصی چته‌سی ٣٠ ایلولده (ماماد) قربنده کورولمشدر . قوتی تقریباً (٢٢٥٠) کیشیدر . سوقلوقلیلره منسوب برمفرزه (ماتارقات)ك قربنده ١٠٠ عصر بولوندیغنی خبر ویریور . (قامارابوتور) دن ٢٠٠ عاصی بولوندیغی بیلدیریلیور .

• •
•

میسترغاندینك برمقاله‌سی

٥) تشرین اول تاریخلی تایمسه بومبایدن چکیلن تلغراف : میستر(غاندی)«کنچ هندستان»غزته‌سنه یازدیغی برمقاله‌ده آتیده‌کی ادعاده بولنیور : علی برادرلرك اتهام ایدیلدیکی تجاوزات یکی برشی دکلدر .بوسیاست ، هندستان قونغره‌سی طرفندن قبول ایدلمشدر . بن ایتم ، اولا بیله‌بردیکم وجهیله هندستان اردوسنده‌کی هندلی افرادك وهندلی پولیسلرك ایش واسطه‌سیله تأمین معیشته مقتدر اولدقلرینه قانع اولور اولمازاونلری استعفایه اقناع ایتمکدر. حال حاضرده حکومت خدمات ووظائفنه عدم اشتراك پروغرامی ، اجتماعلر ترتیبیله حکومته میدان اوقومقدر . بو اجتماعلرده (علی)برادرلر علیهنده‌کی اتهاماتك استناد ایتدیکی قرار قبول ایدیله‌جکدر . بونکله برابر اجتماعلرده پك آز نطق ایراد ایدلمسی وفقط اجتماعده حاضر بولونانلرك ممکن اولدیغی قدر عظیم براکثریتنك قراره مظاهرتلرینی بیان ایچون آیاغه قالقملری خصوصنه اهمیت عطف ایدیله‌جکدر . بوکبی اجتماعیات شمدیدن (قاون‌پور) و(ناپور)ده عقد ایدلمشدر .

اختلالجیلرك مساعد وضعیتلری :

٥ تاریخلی دهلی تلغرافنه (الله آباد) دن چکیلن تلغراف : تماميله مسلح ٥٠٠ موپلا ، (نه‌دانولام) ده هندلی خرستیانلره هجوم ایتمشلردر . عارضه‌لی، اورمانلی،وسائط اتصالیه‌دن محروم اولان اراضی موپلالرك چته حرکاتنه مساعددر . بومشکلاتی اقتحام ایچون قوت کوندرلیه‌جکدر .

• •
•

واریانقوماد قونحاماد حاجی :

٦ تشرین اول تاریخلی دهلی تلغرافدن ؛ هندستانه کلن صوك غزته‌لر ، کندیسنه(تیلامیور) حکمداری عنوانی ویرن(واریانقوماد قونحاماد حاجی حقنده مهم تفصیلاتی احتوا ایتمکده‌درلر . بوشخص ١٠٠٠_ ١٢٠٠ کشیلك برقوتی برآره‌یه طوپلامیه موفق اولمشدر . موی الیهك ٨٥ یاشنده ، پك حرأتکار ومشهور براختلالجی اولدیغی سویله‌نیور،

• •
•

طوغرودن طوغرویه خلافته تابع بردولت

٧ تشرین اول تاریخلی دهلی تلغراف غزته‌سنه (الله آباد) دن چکیلن تلغراف ، خلافت دولتی حکمداری (واریانقومات قونحاماد حاجی نك خصوصات آتیه‌یه قرار ویرمش اولدیغی بیلدیریلیور عاصی چته‌لرینك امری آلتنده بولونان کویلرده‌کی بوتون هندو اسلامیتی قبول ایتمدکلری تقدیرده قتل ایدیله‌جکلردر .

§(قونحاماد حاجی)یك مرکزی(نوون) ده‌در بویوك برمظفریت غایه‌سنی تعقیب ایدیور(نه‌رناد) ده برموپلا دولتی تأسیس ایده‌جکنه امین بولونمقده‌در.

محترم قارئلریمزه

برمدت ضروری فاصله‌دن صوکرا ینه تعالی رساله‌مزینه انقره‌ده انتشاره باشلایور . انشاءالله بعدما منتظماً نشریاتمزه دوام ایدیله‌جکدر . آبونه‌لری ختام بولان ذوات ارسالاتك دوامنی آرزو ایتدکلری تقدیرده لطفاً آبونه بدللرینك ارسالنه همت بیورمالری رجا اولنور .

انقره : ولایت مطبعه‌سنده باصیلمشدر

سبیل الرشاد

١٣٣٠

آبونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لکی (٢٧٥)
آلتی آیلغی (١٥٠) غروشدر

نسخه‌سی ٥ غروشدر ،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره خانه
آنقره‌ده حاجی بایرام
ولی جاده‌سنده
اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار ممنونیه
قبول اولنور . درج ایدلمه‌ین
یازیلر اعاده اولنماز

ادرس تبدیلنده آیریجه
بش غروش کوندرلمیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی و آبونه
صره نومروسنی محتوی
بولونمسی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك فرانـ[illegible]
[illegible]

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه
دائر اولدیغنی واضحاً ایلدیرامسی
رجا اولنور

(دینی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی ، هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در)

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم — باش محرر محمد عاکف — صاحب و مدیر مسئول اشرف ادیب — اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٩٢ — ١٧ جمادی الاول ١٣٤٠ — بازار ایرتسی — ١٦ کانون ثانی ١٣٣٨ — جلد ١٩

استانبول اهالیسنه بیاننامه

استانبولده آداب ملیه و شعائر اسلامیه ایله هیچ برزمان تألیف ایدیله‌مه‌یه‌جك برطاقم حرکتلرك میدان آلدیغنی وصوك زمانلرده اومبالاتسزلقلرك پك چیركین برشکله کیردیکنی بویوك ملت مجلسی کمال اسفله ایشیدیبور .

مسلمان نامنی طاشیان بعض قادینلر ناموس وعفت نامی آلتنده تقدیس ایتدیکمز ایکی معظم وظیفه‌یه قارشی تمامیله لاقید قاله‌رق فضاحتلرینی کندیلرینه یابانجی ارککلرله خصوصی وعمومی یرلرده دانس ایده‌جك درجه‌لره قدر ایلری‌یه کوتوروبورلرمش .

بویوك ملت مجلسی یقیناً بیلیرکه بوشناعتلری بی پروا ارتکاب ایدن آلچق فطرتلر پك کوچوك براقلیتدن عبارتدر . یوقسه اومبارك مملکتك اکثریت قاهره‌سی دیانتنه ، ملیتنه خاص اولان سجایای برکزیده‌سنی تمامیله محافظه ایتمکده‌در واخلاق کریمه‌سنه ، عنعنات مقدسه‌سنه وقوع بولان بوتجاوزلرك دها یقیندن واقف اولمق اعتباریله بزلردن زیاده متأثردر . فقط امر بالمعروف ، نهی عن المنکر فریضه‌سیله بوتون مسلمانلرك مکلف بولوندقلری‌ده هیچ برزمان خاطردن چیقمامیدر . بالخاصه اوراده‌کی اهالیمزه مرشدلك وظیفه‌سنی درعهده ایدن ذوات طرفندن اور ملته بودرجه‌لرده مسامحه‌کارلق کوسترلمسی البته معذور کوریله‌مز .

بوتون آناطولی خلقی چولوغیله چوجوغیله ، قادینیله ارککیله ، مالیله جانیله ، دیشیله طیرناغیله دشمنلره قارشی مجاهده ایدیبورکن استانبولده‌کی خلقك هیچ اولمازسه بو مقدس جهاده قلباً اشتراك ایتمه‌سی ایجاب ایتمزمی ؟ ملتمزك استقبالی اولان کنجلر ، واستقبالی قورتارمق ایچون خیرلی اولاد یتشدیره‌جك قیزلر وقادینلر دوشونمه‌لیدرکه بوکون کندیلرینك آناطولیده‌کی دینداشلری اونلرك حیاتنی ، ناموسنی ، شرفنی ، استقلالنی قورتارمق عزمیله غزا اوشیورلر ؛ قارلرك آلتنده ، چامورلرك اوستنده ، صارپ طاغلرك تپه‌سنده ، انکین اووه‌لرك تا ایچریسنده مبارك قانلرینی دوکویورلر ، بو مقدس غایه اوغرنده جانلرینی فدا ایدییورلر .

ناموسنی ، شرفنی هرشیدن اوستون طوتان ؛ صلابت ایمانیه ، عظمت وجدانیه دنیالری حیران ایدن ملتمز آراسنده بو فضاحتلر وبوفضاحتلری ارتکاب ایده‌جك سفیل فطرتلر عجبا نصل اولویورده یر بولیور ؟ هیچ شبهه یوقدرکه بوشناعتلر بزم روح ملیمزدن ، بزم تربیهٔ ملیمزدن دوغمامش ؛ بونلرده یبانجی برروح ، زهرناك برتربیه عامل اولمشدر . بویبانجی روحی ، بوزهرناك تربیه‌یی اولدورمك ، بوسبتون وجودینی قالدیرمق ایچون بوتون ملت رهبرلرینك ، بوتون ملت مطبوعاتنك ال برلکیله چالیشملری الڭ متحتم وظیفه‌لریدر . زیرا اخلاقسز برملت ایچون امکان حیات تصور اولوناماز . اخلاقك سقوطی بلا شبهه ملتك انهدامیدر . ملتلر ، شخصلر کبی ؛ دورلو دورلو اضطرابلر چکیر ؛ دورلو دورلو عقبه‌لره اوغرار . لکن بوتون بو اضطرابلری ، بوتون بو عقبه‌لری موفقیتله آتلاتانلر آنجق اخلاقنی سقوطدن محافظه ایدنلردر .

بناءً علیه مکارم اخلاقی اتمام ایچون کوندرلمش بر دینك محافظهٔ اساساتی کندینه عمده اتخاذ ایدن و بو حیثیتله استانبولده‌کی سقوط اخلاقیدن صوك درجه متأثر بولنان بویوك ملت مجلسی بتون روحیله تمنی ایدرکه: عنایت حقله استانبولی تخلیص ایتدیکی زمان اوراده، ئرلو پك کوچوك بر اقلیت طرفندن ارتکاب ایدلمش اولسون، بوتون ر اکثریتك ناموسنی لکه‌له‌یه بیله‌جك بو قبیل فضاحتلری کورمسین؛ بالعکس نجابت ملیه و اسلامیه‌من ایه هر درلو الجاآت و مهاجاته رغماً صفوت ازلیه سیله پایدار اولدیغنی مشاهده ایتسین. بونکله برابر بویوك ملت مجلسی استانبولك ناموسلی، حمیتلی، فضیلتلی اولادینه حرمتلرینی، اشتیاقلرینی ابلاغ ایدرکن شونی ده علاوه ایدرکه: قادین اولسون، ارکك اولسون ملتك مقدساتنی هیچه صیان، ناموسنی لکه‌له‌ین، نفس و هواسنه اسیر بر طاقم اراذل، امین اولسونلر، یقینده حرکتلرینك حسابنی و برمکدن قورتولامیه‌جقلردر. و یل او کیمسه‌لره که وجودیت ملیه‌ده الیم رخنه‌لر آچه‌رق جزای سزالرینی دنیاده خذلان، عقباده ایسه سرمدی بر خسران صورتنده کورورلر. (فبشر عبادالذین یستمعون القول فیتبعون احسنه).

بویوك ملت مجلسی نامنه
امور شرعیه وکیلی

مصطفی فهمی

عالم اسلام ایچون پك بویوك بر ضیاع

پرنس سعید حلیم پاشا حضرتلرینك شهادتی

بر قاچ هفته اول، ارمنی اولدیغی ملحوظ، مجهول بر خائن طرفندن صدر اسبق پرنس سعید حلیم پاشا رومه‌ده شهید ایدلدی. بونکله عالم اسلام اك بویوك، اك قیمتلی، اك متفکر اولادندن برینی غائب ایتمش اولدی. اسلام دشمنلرینی پك ممنون ایدن بو الیم حادثه بوتون مسلمانلری دلخون ایتدی. أوت مسلمانلغه، مسلمانلرك احوال اجتماعیه و سیاسیه‌لرینه دائر صوك زمانلرده اورته‌یه قویدیغی علوی و متین دستورلرله بین الاسلام بویوك بر شهرت احراز ایدن شهید مغفوردن دها پك چوق خدمتلر بکله‌دیکمز بر زمانده بو فاجعه پك الیمدر. یا حسرةً علی المسلمین.

*
* *

سعید حلیم پاشا قواله‌لی محمد علی پاشانك اك کوچوك مخدومی حلیم پاشانك اوغلیدر. ۱۲۷۹ ده مصرده طوغمشدر. اسماعیل پاشانك خدیویتدن صوکره حلیم پاشا ایله اسماعیل پاشانك آره‌سی آچلمسی اوزرینه حلیم پاشا بوتون عائله‌سیله برلکده استانبولده اختیار اقامت ایلمشدی. سعید پاشا او زمان سکز، طقوز یاشلرنده ایدی؛ بالطه لیماننده‌کی ساحلخانه‌ده اقامت ایدییورلردی.

سعید پاشا بر قاچ سنه خصوصی معلملردن اوقودقدن صوکره کوچوك قارداشی عباس حلیم پاشا ایله برابر اسویچره‌یه کیتدی؛ (جنوره) شهرنده خصوصی مکتبلرك برینه دوامه باشلادی. تالی، عالی تحصیلنی آوروپاده بیتردکدن صوکره استانبوله عودت ایتدی. و سلطان حمید طرفندن کندیسنه فخری شورای دولت اعضالغی توجیه اولوندی. فطرةً بویوك بر ذکایه مالك اولان مشارالیه سربستئ افکاره صاحب بر طالع بولندیغی ایچون پك طبیعیدرکه استانبول محیط استبدادینه هیچ بر زمان اویه‌میه‌جق، توجه شاهانه‌یه مظهر اوله‌میه‌جق ایدی. نته‌کم چوق کچمه‌دن منکوبین میانه داخل اولدی. اوندن صوکره اعضالق وظیفه‌سنه هیچ بر علاقه کوسترمدی. ازدواجی مناسبتیه کندی ذوق مخصوصنه کوره انشا ایتدیردیکی کوزه‌لکی یالیسنه چکیلدی؛ فکرینی، ذوق بدیعیسنی تطمین ایده‌جك شیلرله اشتغاله باشلادی. مرحوم بر طرفدن مطالعه ایله، اجتماعی، تاریخی تدقیقات ایله، دیکر طرفدن اسلام، عثمانلی آثار عتیقه‌سنی جمع ایله مشغول اولیوردی.

او کوزل یالی‌یی اك نفیس، اك قیمتدار آثار ایله عادتا بر موزه حالنه کتیرمشدی. موسیقی‌یه‌ده حقیله آشنا اولدیغی ایچون اسکی الافس آثاره پك زیاده قیمت ویریر، اونلری بر آره‌یه طوپلامق ایچون پك چوق فداکارلق کوستریر، اك مشهور استادلره حمایه و معاونتنی بذل ایتمکدن هیچ بر زمان کری طورمازدی. بو صورتله، استانبولده تدنی و انحطاط آلابیلدیکنه تزاید ایتمسنه رغماً، اونك نفیس، قیمتدار اثرلرله مزین یالیسنده عنعنات عثمانیه، آداب و مدنیت اسلامیه بوتون زنده‌لکیله یاشاوردی. اوته طرفده مادی، معنوی هرشی سقوط ایدرکن وراده ماضئ مفاخر بر یلدیز کبی پارلایوردی. فقط مملکتده او زمان حاکم اولان احوال روحیه‌یه کوره بویله بر محیطدن قورتولامق پك طبیعی اولدیغی جهتله عاقبت مرحومك او آسوده حیاتی اخلال ایدیله‌رك کندیسی استانبولدن اوزاقلاشدیریلدی. آوروپایه کیدر کیتمز درحال مملکتی استبداددن قورتارمغه چالیشانلرله تشریك مساعی ایتدی. اونلره کرك فکراً، کرك مادةً مبذول، قیمتدار معاونتلرده بولوندی. مشروطیت اعلانندن صوکره

استانبوله دونەرك بالفعل امور دولتله
اشتغاله باشلادی . ایلك وظیفەسی
یکی کوی بلدیه ریاستی اولدی . بالآخره
اعیان اعضالغنه کچدی . محمود شوکت پاشانك
صدارتنده خارجیه نظارتنی درعهده ایتدی .
مشار الیهك شهادتنی متعاقب صدارت
قائممقاملغنی ایفایه باشلادی . بر مدت صوکره
اصالةً صدر اعظم اولدی . اوزمان باب
عالینك سیاستنده کورولن مردانه طور هیچ
شبهه یوقدرکه سعید حلیم پاشانك محصول
همتی ایدی . باب عالینك آوروپایه قارشی اسکی
وضعیتیله اوزمانکی وضعیتی تخطر ومقایسه
ایدنلر مشار الیهك بوخصوصده نه قدر مهم تأثیری
اولدیغنی بیلیرلر . کرك ادرنەنك استردادنده ،
کرك آطەلر مسئلەسنده کوسترلمش اولان
ثبات ومردلکك بویوك بر قسمی ، هیچ
شبهه یوقدرکه ، سعید حلیم پاشایه عائددر .
چونکه اونك اخلاقی تدقیق ایدیله جك اولورسه
اك بویوك خصائلی جسارت وثبات اولدیغی
پك کوزل آکلاشیلیر . سعید حلیم پاشانك
سیاست دولته ویرمك ایستەدیکی یکی جریان
واستقامت ، دولتی آوروپانك توسط وتحکمندن
قورتارمق فکریله آنجق ایستەدیکی خطوه
آطەلر مسئلەسی مناسبتیله حصولپذیر اولدی .
بو خصوصده آوروپانك توسطنی بر طرف
ایدوب طوغریدن طوغری یه یونان حکومتیله ،
اوزمانکی باشوکیل وه‌نیزه‌لوس ایله کوروشمه‌یی
تحت تأمینه آلدی . آنجق بو مقصدله
آوروپایه حرکت ایدەجکی صیرەده بوسنه
سرایده آوستریا ولی عهدینه قارشی وقوع -
بولان سوء قصد حادثەسی عزیمتنه مانع
اولدی . اوحادثەدن آز صوکره بر مدتدنبری
بکله‌نن حرب عمومی ظهور ایدنجه آرتق
مستقل بر سیاست تعقیبنه قرار ویردی .
واو عزمله بی طرفلغمزی اعلان ایتدی .
مشار الیهك فکرنجه حرب عمومینك صوکنه
قدر دولت عثمانیه بی طرف قالەمازدی ؛

بونکله برابر ایکی طرفدن اعظمی استفاده
تأمین ایتدکدن صوکره مملکتك منفعت
سیاسیەسنه اك موافق یولی تعقیب ایله بالآخره
محاربه‌یه اشتراك ایتمك لازمدی . فقط مع التأسف
بر طاقم عامللر ، شخصی وکیفی جریانلر او
معقول سیاستی تطبیق ایتمه‌یه وقت براقمادی .
معهود قره‌دکز حادثه‌سیله بر امر واقع
حصوله کتیریلدی . سعید پاشا او حادثه‌ وزرینه
درحال استعفا ایتدی . وقوع بولان رجالره
رغماً بر مدت استعفاسنده اصرار ایتدی .
نهایت ، روسیه ایله اعادهٔ مناسبات شرطیله
استعفاسنی کری آلدی . لکن روسیه ترضیه
مقامنده تکلیف ایتدیکمز شرائطی قبول
ایتمدیکی جهتله حربك اوکنه کچیله‌مدی .
اوصیره‌ده مملکتده یکی تجلی ایدن مفرط
جریانلرك بر درجه‌یه قدر اراسون اوکنه
کچه‌بیلمك فکریله ، عادتا کندیسنی قربان
ایدرك ، مقام صدارتده قالدی . بر مدت
مفرطانه حرکتلره قارشی کله‌بیلدکدن صکره
مع التأسف آثارشئیی ازاله ممکن اوله‌مادیغندن
خارجیه نظارتندن استعفایه مجبور اولدی .
عهده‌سنده آنجق صدارت قالدی . دها
صوکره رفقاسی آره‌سنده‌کی رقابت حاد بر
دوره‌یه کیردیکی بر صیره‌ده مقامنی طلعت
پاشایه ترك ایده‌رك ینه او کوزل یالیسنه
چکیلدی . هیچ شبهه یوقدرکه مرحوم
حیات سیاسیه‌سنده ملتك تعالیسندن ، رفاه
وسعادتندن ، اسکی شوکت وعظمتك اعاده‌سندن
باشقه هیچ بر مقصد بسله‌مه‌مشدی . اکر
اطرافنده‌کیلر احتراصاته مغلوب اولمایوبده
اونك افکار وتصوراتنه کوره حرکت ایتمش
اولسه‌یدیلر بلکه دولت او اضطرابلری
چکمز ، اوفلا کتلره اوغرامازدی . واقعا
پاشا کندی افکارینی اجرا وتطبیق ایچون
دده‌سی کبی اطرافنده‌کیلری قیروب دوکه‌جك
بر فطرتده دکلدی . لکن بر دماغ متفکر
اولمق حیثیتیله حقیقةً نوادردن ایدی .

مسائل سیاسیه‌یی لایقیله احاطه ایدر ، اوزاغی
کوزور ، عواقبی ادراك ایلر بر قابلیتده
اولدیغی اصلا انکار ایدیله‌من . الحاصل
اونك شخصیت سیاسیه‌سنك انکشافی ایچون
باشقه دور ، باشقه بر محیط لازمدی . بر
طرفدن اطرافنده‌کی مفرطلره مرامی آکلاتمق ،
دیکر طرفدن غیر مسؤل مرکزلرك تأثیراتنه
مقاومت ایدرك ایش کوره‌بیلمك نه قدر
مشکل اولدیغی البته تقدیر اولنور . بوله
اولمقله برابر ینه مرحومك حیات سیاسیه‌سی
بزجه پارلاقدر .

لکن متفکر شخصیتی شخصیت
سیاسیه‌سنه نسبتله البته دها مهمدر . ذاتاً
مرحومك اك بویوك وصف ممیزی بر مراس
متفکر » اولمسیدر . اونی حقیله آکلامق
ایچون آثارینی ، افکارینی تدقیق ایلمك
لازمدر . اورته‌یه قویدیغی هر اثر ، وضع
ایلدیکی هر دستور کندیسنك نه قدر نفوذ
نظر ، نه قدر فکر تحلیل صاحبی اولدیغنی
پك واضح بر صورتده کوستریر . کندیسنه
مخصوص بر طرز تفکری اولدیغی کبی
وضع ایتدیکی دستورلرده بین الاسلام عالمشمول
بر ماهیتی حائزدی . مرحوم هیچ بر زمان
باشقه‌سنك تفاسیله دوشونمزدی . فکرلرینك
اصابتنه چوك درجه‌ده مطمئن ایدی . وبو
اطمئنانك ویرمش اولدیغی جسارتله دائما
محیطنك حاکمی اولوردی . بوتون آثارندن
موضوع بحث ایلدیکی مسائلك اساسنه ، روحنه ،
لبنه ارجاع نظر ایلردی . فطری ذکاسی ، تما -
میله مسلمان اولان حسیاتی ، مزایا
وقابلیتلرینك انکشافی ایچون مظهر اولدیغی
فرصتلر سایه‌سنده بویوك بویوك مسئله‌لری
تحلیلده موفقیت کوسترمشدی . حیاتنك
قسم اعظمی اوروپاده کچیره‌رك غرب مدنیتی
دینیلن مدنیت حاضره‌یی ایچندن تحقیقله
کورمش ، اونکله یقیندن تماسده بولونمش
اولمق طولاییسیله شرق مؤسساتی غرب

مؤسساتیله مقایسه قدرتی تمامیله احراز ایتمشدی. ینه بوندن طولایی ایدی که، عالم اسلامه غرب عالم مدنیتی یوزندن آچیلان رخنه‌لری لایقیله کشف ایلمشدی. فی الحقیقه کندیسنک ایلک اثرنده تعقیب ایتدیکی غایه شمدی‌یه قدر مظلم قالان بر نقطه‌یی تنویر ایتمکدن عبارت اولمشدی: اوت، غرب ایله شرق آره‌سنده‌کی درین خصومتک علتنی، حکمتنی (تعصب) قدر واضح بر صورتده تشریح ایدن هیچ بر اثر یوقدر. مرحوم، غربک غرضکار محررلری طرفندن بالالتزام تحریف ایدیله‌رک باشقه شکللرده کوستریلن بو خصومتک عوامل اساسیه‌سنک قیمت حقیقیه‌سنی؛ مسلمانلره اسناد اولونان تعصب دینینک غربلیلر طرفندن مسلمانلر حقنده اظهار اولونان حقسزلقلره قارشی محق بر کیندن باشقه بر شی اولمادیغنی کوسترمکله مسلمانلغه، عالم اسلامه پک بیوک خدمتده بولونمشدر. مشار الیه سیاسی، علمی، اجتماعی، الحاصل هر نقطهٔ نظردن معروض اولدیغمز خسته‌لقلری تشریح ایدرک نهایت بوتون مسلمانلر ایچون الیم و سوزشناک اولان موضوعه واصل اولدی: (اقوام اسلامیه‌نک اسباب انحطاطی). فکرنده‌کی بو درینلک، مسائلی تدقیقده‌کی بو شخصیت و خصوصیتی سایه‌سنده بو مهم مسئله‌یی اورته‌یه قویدی. لکن شمدی‌یه قدر اولدیغی وجهله اسباب ایله نتایجی بر برینه قاریشدیرمق کبی بر نقیصه‌دن قورتوله‌میان اصوللرده دکل؛ بلکه اک سالم و تمامیله علمی بر صورتده مسلمانلرک حال حاضرده‌کی انحطاط و فلاکته دوشملرینک سبب حقیقیسنی میدانه چیقاردی.

پاشانک اورته‌یه قویدیغی اثرلر هپ کوچوک کوچوک رساله‌لر، دها طوغروسی بیوک بیوک مقاله‌لردر. فقط هر بری جلدلرله حقایق، جلدلرله مباحثی احتوا ایده‌جک قدر اساسلی و روحلیدر. ذاتاً مرحومک قدرتی بوراده تجلی ایدر. بوتون فکرلری برر دستور ماهیتنده‌در. و هر اثرنده مطلقا بر یکیلک واردر؛ هر اثری باشلی باشنه مستثنا بر ممتازیتی حائزدر. مشار الیهک اک بیوک مهارتی، حادثاتک روحنه اولان انفاذ نظری ایدی. اونک اولجه کوردیکنی کورمک، اونک وقتیله کشف ایتدیکی حقیقتی ادراک ایده‌بیلمک ایچون هر حالده آرادن بر چوق سنه‌لرک مروری لازمدی. اونک ایچوندر که مرحومک فکرلری زمان کچدکجه دها زیاده قیمتلنه‌رک برر دستور اجتماعی و سیاسی ماهیتنی احراز ایدییور. جمهور خطا ایدرکن او صوابدن ایریلمامش، افکاری شهراه حقیقته جلب و اماله‌یه چالشمقدن کری طورمامشدی. اوروپا مؤسسات اجتماعیه و سیاسیه‌سنه اولان فرط مجلوبیتمزک، (مقلدلکلرمز)ک ملت ایچون نه الیم فلاکتلری موجب اوله‌جغنی؛ (مشروطیت)ک تأثیرات و نتایجی، توجه محصولی بر قانون اساسینک احوال اجتماعیه و سیاسیه‌مزله اصلا قایناشامایه‌جغنی بو قانونک مملکتده مضرتدن باشقه بر شی حصوله کتیره‌مه‌یه‌جکنی اعلان مشروطیتک دها ایلک سنه‌لرنده سویلمشدی. فقط بو حقیقت اکلاشیلمق ایچون لا اقل اون سنه کچمک لازم کلدی. صوکره کرک (بحران فکریمز)ی، کرک (بحران اجتماعیمز)ی اونک قدر یوکسک و درین کورن، اونک قدر جدی و اساسلی تشریح ایدن هیچ بر متفکرمز کوروله‌دی. اونک بوتون بو اثرلرنده دولتک مسلمانلقدن ناصل اوزاقلاشدیغی، اوزاقلاشدقجه فلاکتدن فلاکته ناصل دوشدیکی کوزله کوروله‌جک قدر محسوسدر.

مرحوم مشار الیه بو حقیقتلری اک معندلرک بیله انکاره مجال بوله‌مایه‌جقلری بر صورتده اورته‌یه قویدقدن صوکره شاه اثرینی امته اهدا ایتدی: (اسلاملاشمق). مسلمانلغک اعتقادیات، اخلاقیات، اجتماعیات و سیاسیاتدن عبارت بر کل اولوب بونلرک یکدیکرندن متولد بولوندیغنی پک مکمل بر صورتده ایضاح ایدن بو اثر نفیس مسلمانلر ایچون دستور العمل اوله‌جق قدر عظیم بر قیمت و اهمیتی حائزدر. مرحوم، عمومی بر صورتده حقیقی مسلمانلغک ناصل اوله‌جغنی بو اثرنده بزه کوستردکدن صکره (اسلامده تشکیلات سیاسیه)یی تثبیت ایدن غائب مهم بر اثر وجوده کتیردی. مالطه‌ده تألیف ایتدکلری بو صوک رساله‌نک مسوده‌لری بر قاچ کون اول المزه کچدی. دیکر آثاری کبی اصلی فرانسزجه اولان بو مهم اثری ده ان شاء الله استاد محترممز عاکف بک افندی طرفندن ترجمه اولونه‌رق سبیل الرشاد ایله نشر ایدیله‌جکدر. بو اثر یکی تشکل ایلمکده اولان بوتون مسلمان دولتلری ایچون نظر دقته آلنه‌جق بر اهمیت مخصوصه‌یی حائزدر.

امت اسلامیه‌نک اک بیوک متفکرلرندن اولان مرحومک یوکسک و عالم شمول فکرلرندن اک زیاده مستفید اوله‌جغمز بر زمانده بویله ابدیاً افولندن متولد تأثراتمز هیچ بر شیله تعدیل اولونه‌مایه‌جق قدر عظیمدر. اونک کرک حیات خصوصیه و سیاسیه‌سنی، کرک شخصیت متفکره‌سنی شویله بر قاچ صحیفه ایله تعریف نه ممکن! اونی اکلامق ایچون اثرلرینی کمال اعتنا ایله تدقیق ایتمک، اکلاتمق ایچون ده جلدلرله یازی یازمق ایجاب ایدر. بز بوراده مرحومک حیات عمومیه‌سی حقنده آنجق عمومی بر قاچ سوز سویله‌دک.

حیاتک هر درلو جلوه‌لرینه قارشی کوستردیکی متانته کندیسنی طانییانلرک جمله‌سی حیراندر. هرکس بکر آغا بلوکنده اندیشه‌لر ایچنده ایکن اونک صدارت مقامنده‌کی طور

متانت ونجيبانه‌سی ذره‌قدر دكيشمه‌مشدی . مالطه‌ده‌ده بويله اولديغنی متفقاً سويليورلر. انكليزلره قارشی اونك وبرادری عباس حليم پاشانك كوستردكلری طور مردانه اونلرك نه بويوك روحلی اولدقلرنی هر كسه طانتمشدر . بو آناطرلی مجاهده‌سنك مطلقا موفقيتله نتيجه‌لنه‌جكنه برادری كبی اونده‌ده اويله صارصيلماز بر ايمان واردی كه اك خطرناك زمانلرده بيله اونك بو ايمانی ذره‌قدر تزلزله اوغرامامشدی . بالعكس دائما اطرافنده‌كيلری صارصيلمقدن محافظه ايده‌جك سوزلرله تشجيع ايتمش ، بالفعل اونلره نمونهٔ امتثال اولمشدی . مالطه‌دن يازه‌رق بوراده‌كی صميمی آشنالرندن برينه كوندرديكی مكتوبنك شو فقره‌سی اونك حالت روحيه‌سنی افهامه كافيدر ؛ ديوركه :

« عزيزم . . . ، ايكی سنه‌در چكديكمز حقارت آميز معامله‌لری بر كون كلير سكا آكلاتيرم . فقط شيمدی سكا سويله‌يه‌بيله‌جكم برشی وارسه اوده بويله بر معامله‌يه معروض اولديغمدن طولايی طويديغم افتخاردر . چونكه بن بو حقارتلره هر مسلمان ايچون مقدس اولان مقصده الدن كله‌بيله‌جكی قدر خدمت ايتديكمدن طولايی معروض قالدم .

سعيد حليم »

اوكا آتيلان قورشون برشخصه دكل ، بوتون بر ملته ، بوتون بر اسلام عالمنه‌در . بناءً عليه مسلمانلر بو انتقامی آله‌جقلردر . فقط نه صورتله ؟ عصرلردنبری كنديلرينی أزمك ، اولدورمك ايستەين ظالم ومتحكم دولتلرك اللرندن اسكی استقلاللرينی ، اسكی شوكتلرينی استرداد ايتمكله . . . مصيبتلر ملتلر ايچون اك بويوك درس عبرتدر .

اشرف اديب

قوت ديدیلن هيكله . .

مثّی بر ابر استغنایه مرمر ناصيه‌ك ،
صورمادك ، برلرده ياتمش بويله كيمدر ايكلين .
كيم ميدر ؟ مجرالی بر آواره‌در ، عاجزه سقط !
آه بيلمزسك نه مدهشدر ، نه آنكيندر فقط
منفعل بر يوزده بعضاً تتره‌ين بر دامله صو :
چيريتير قبرنده ارضك أك معظم اوردوسی !
بن كه هيچ بر قورقو دويمام ماقبيردكن بيلديرم ،
صوكرا باق ، سسزصداسز بر جسددن قورقارم ،
سور سطوتدن چكيلمم ، صوكرا باق بيلمه‌دن
قورقارم كوكسنده بر ماضی ياتان ويرانه‌دن !
بر قيويلجيه‌در ياقار دنيايی بر قيرك كولی ؛
برج و بارولر يقار نمشيله بعضا بر ژولو !
تتره‌ين بر سسده بعضاً كيزله‌نير بيك قيرطنه .
بيك جهنم كيزله‌نير تك بر نكاهك آلتنه !
سس چيقارماز جانليدر ظن ايتديكك بيك ناصيه ،
بو مزارك كوكسی لكن چيرپنير « حقم ! . . » ديه .
قلعه‌لر ، طاشدن بدنلر ، آهنين معموره‌لر ،
بيلديرم بازولی هيكللر ، چليكدن چهره‌لر ،
قان صاچار ، مدفن صاچاركن متصل اطرافنه ؛
سرفرو ايلر ، باقارسك ، بر شهيدك طيفنه !
قورقارق باق كندی توليد ايتديكك بر ماتمه ،
بر مزارك حسی واردر بر آووج طوپراق ديه !
بر آووج طوپراق ، أزه‌رسه‌ك ، بر چليك ، بر طونج اولور ،
آغلايان بر ملتك سيمای پك قورقونج اولور !

مدحت جمال

هندستان مظلوملرينك قيام وحركتلری

غانديك مهم بياننامه‌سی :

۷ تشرين اول تاريخلی دهيلی تلغراف غزته‌سنه بومبايدن چكيلان تلغراف :

بومبای قرونيقل غزته‌سی حكومت خدمات ووظائفنه عدم اشتراك رؤساسندن ۴۸ كيشينك امضاسنی محتوی بر بياننامه نشر ايديور . ميستر (غاندی) ، (چوتانی) ، (لاج پازه‌ی) ، (موتی لال نهرو) ، (انصاری) ، آصف‌علی (استوقس) مستر (صاروجينی باندو) بياننامه‌يه امضا وضع ايدنلر ميانده‌درلر . بو بياننامه علی برادرلر ايله سائر ذواتك توقيفی حقنده‌در . بياننامه‌نك نقاط مهمه‌سی بروجه آتيدر :

« حكومته خدمت ايدن اهالينك حكومتله مناسبتی حقنده هر كس بلا تضييق بيان افكار ايتمك حقليدر ، هندستانك اقتصاد ، معنويات وسياسياتی ذليل بر حاله وضع ايدن ، آمال مليه‌يی امحا ايچون قوای ضابطه وعسكريه استخدام ايله‌ين وهندستانه ضرر ايراث ايتمه‌مش اولان عربلرك ، مصرلرك ، توركلرك حريتنی ازمك ايچون قطعات عسكريه قوللانان بر حكومتك اداره‌سی آلتنده بالخاصه عسكر اوله‌رق خدمت ايتمك بر هندلی ايچون شرف مليه مغاير بر حركت اولديغی فكرنده‌يز . بز عينی زمانده كرك سيويل وكرك عسكر اولسون هر هندلينك حكومتله مناسبتنی قطع ايتمك وتأمين معيشت ايچون وسائط سائره بولمق خصوصنك وظيفه‌سی ايجاباتندن اولديغنی دوشونيورز .

ميستر غاندی (بومبای قرونيقل) ه كوندرديكی بر مكتوبده افادات آتيه‌ده بولونيور : توقيفمك قريب اولديغی شدتله شايع اولمقده‌در . الديغم معلومات طوغری ايسه حكومت ، نيتندن طولايی شايان تبريكدر . چونكه شديد بر مجادله حقيقی ويا صنعی تجاوزات عليهنه دكل ، آنجق حكومت وظائف وخدماتنه عدم اشتراك دستورينه يعنی حكومت عليهنه عدم ممنونيت توليدينه قارشی اجرا ايدلمكده‌در . بنم توقيفم حالنده اهالينك تماميله ساكن قالمسی ، تعطيل اشغالدن اجتناب ايتملرينی رجا ايدرم . يكا اولان توجهلرينی كوسترمك ايچون يكانه واسطه ، هندستان قونغره‌سنك استقلال پروغرامنی تعقيب ايتمكده اك بويوك غيرتی ابراز ايتمكدر . استقلال تامك تأمينی ايچون بو صورتله تعجيل ايديله بيلير . »

*
* *

غانديك مهم بر مقاله‌سی :

تايمس غزته‌سندن :

ميستر غاندی كندی حقنده دمبئات قانونيه‌ده بولونولماسنی تأمين ايچون مساعی عظيمه صرف ايتمكده‌در . از جمله كندی غزته‌سی اولان (يكی هندستان) ده غريب بر مقاله يازمشدر . ميستر غاندی بو مقاله‌سيله حكومت طرفندن آتيده‌كی كيفيتك ملاحظه وتدقيق ايچون بر زمين وسببه احضار ايتمكده قصور ايتميور : « غاندی‌يی شدت وتجاوزه مستند اولميان حكومت وظائف وخدماتنه عدم اشتراك مجادله‌سنه دوام ايتمكده ، سربست براقتی سياسته رعايت ايديلوب ايديلمه‌مسی ، يوندن اولنجه (علی) برادرلرك ميستر غاندينك بو مقاله‌سنده

ایراد ایتدیکی عین افکارك اشعارندن طولایی تحت محاکمه‌یه آلنمشلردی .

میستر غاندی بو غریبه مقاله‌سنده خصوصات آتیه‌یی ایراد ایدییور : اسلامیت حقنده یالکز اسلام علماسی سوز سویله‌یه بیلیر . فقط هندو مذهبی وملیتپرورلك حقنده‌سوز سویله‌مك مسئله‌سنه کلنجه شونی سویله‌مکده تردد ایتمم‌که کرك عسکر وکرك سیویل هرهانکی برشخص ایچون اسلاملره قارشی خائن اولدیغنی اثبات ایتمش اولان وبنجابده‌کی مظالمله متهم بولونان بو حکومته خدمت ایتمك کناهدر . بن بو سوزیمی برچوق دفعه‌لر هندلی عسکرلر اوکنده سویله‌دم. بن خدمتی ترك ایتملرینی هر بر هندلی عسکره شخصاً وآیری آیری‌سویلمش ایسه‌م‌ده بو حرکتم ، آرزومك فقدانندن دولایی دکل ، آنجق بوعسکرلره مظاهرت قدرتمك مفقودیتندن نشأت ایتمشدر . فقط هندلی عسکره خصوصات آتیه‌یی سویله‌مکده تردد ایتمدم : « اکر هندلی عسکر خدمتی ترك ایتمکله وهندستان ملی قونغره‌سنك ویا خلافت جمعیتنك مظاهرتی اولمقسزین تأمین معیشته مقتدر ایسه درحال‌خدمتی ترك ایتملیدر . » بن عین زمانده شونی‌ده وعد ایدییوردم : « هر هندلی اونده اك ویا ماکنه ایله ایپلك ایش بر موقع طوتار طوتماز وهندلیلر اك ایشینك کونك برنده کندیلرینه شرفلی بر مدار معیشت تأمین ایده‌جکنی حس ایتمکه باشلادقلری کون ، حتی کندیمی اعدام ایدیلمك تهلکه‌سنه بیله آتەرق ، هرهندلی‌عسکردن شخصاً آیری آیری خدمت عسکریه‌یی ترك ایدوك بر ایشچی ، عمله اولملرینی طلب ایتمکده تردد ایتمیه‌جکم . چونکه هندستانی تحت اسارت وتابعیتنده طوتمق ایچون هندلی عسکر استخدام ایدیلمه‌مشمی‌در ؟ بنجابده معصوم خلقی قتل ایچون هندلی‌عسکر قوللانیلمامشمی‌در ؟ بنجابده (شاندبور) منطقه‌سنده قورقونج برکیجه اثناسنده معصوم ارکك ، قادین وچوجقلری اوزاق یرلره سورمك ایچون هندلی عسکرلر استخدام ایدیلمه‌مشمی‌در؟ عراقده‌کی وقور عرب عرقنی تحت تابعیته آلمق ایچون هندلی‌عسکرلر قوللانلمامشمی‌در ؟ مصرلیلری ازمك ایچون هندلی عسکرلر استخدام ایدیلمه‌مشمی‌در ؟ (علی) برادرلرك تعقیب ایتدکلری حرکتدن باشقه‌صورتله حرکت ایدرلرسه برهندلی کندیسنده انسانلغك برذره‌سنی ، بر اسلام شرف دینینك اك ضعیف برعلامه‌سنی نصل کوره‌بیلیر ؟ حتی‌هندستان والی‌عمومیسی‌ده بیلملیدرکه عصیان ، عموم‌هندستان قونغره‌سنك‌مسلکی ومذهبی اولمشدر. حکومت خدمات ووظائفنه عدم اشتراك طرفداری قانوناً مؤسس حکومت حقنده عدم ممنونیت توصیه‌سنه مجبور ایسه‌ده حکومت وظائف وخدماتنه عدم‌اشتراك ، دینی وتمامیله معنوی برحرکت اولمقله برابر ، قصداً حکومتك اسقاطی غایه‌سنی تعقیب ایتمکده‌در . هندستان جزا قانونامه‌سی احکامنه کوره مشروع برعصیاندر . علی برادرلرك هندلی عسکرلر حقنده‌کی پلانلرینی متعدد یرلرده ایراد ایدیله‌جك نطقلرله تکرار وتأییدایتملی‌یز . حکومتی بزی توقیفه‌اجبار ایدنجه‌یه قدرحکومته قارشی آچیقدن آچیغه‌براصول منتظمه‌یه تابع اوله‌رق عدم ممنونیت‌نشر وتولید ایتملی‌یز .

*
* *

اجنبی امتعه‌سنی احراق :

تایمس غزته‌سنه بومبایدن چکیلن تلغراف: بوکون میستر غاندی ، فابریقه‌لر منطقه‌سنده جسیم بر مبلغ هیئتی حضورنده اجنبی امتعه‌سندن متشکل جسیم بر اشیا یغنی احراق ایلمشلردر، بالآخره ایراد ایلدیکی نطقده بیانات آتیه‌ده بولونمشدر :

« مملکتك اعتمادینی غائب ایتمش اولان حکومته یاردیم ایتمك خصوصنك خطالی اولدیغنی هندلی عسکره بیان ایتمك وظیفه‌مزدر . اسلام ویا هندو اولسون هندلی عسکر دینه واعتقادینه صادق ایسه ، معیشتنی طاش قیرمقله تأمینه مجبور اولسه بیله خدمت عسکریه‌یی ترك ایتملیدر . هندستان عسکری حکومتك عسکری اولمالیدر. بر عسکر معیشتنی عربه‌جیلك ویا ایشچیلکله تأمین ایده‌بیلیر .

٣٠ ایلولده استقلال تأمیننده‌کی عدم موفقیتمز سامعلریمك خطالری حسیله‌در. برچوق شی یاپیلمش ایسه‌ده احتیاج کورولن اصغری بر شی هنوز تأمین ایدیله‌مه‌مشدر »

*
* *

هندستانك وضعیتی ، لوردلر قاره‌سنده مناقشات:

هندستانده انکلیز نفوذینك کسب ضعفیت ایتدیکی حقنده لورد(سیدنه نهام)ك عوام قاره‌سنده‌کی مهم نطقی ٢٦ تشرین اول ١٩٢١ تاریخلی تایمس غزته‌سی بروجه آتی نشر ایدییور:

لورد سیدنه نهامك بیاناتی : هندستانده‌کی وضعیته نظر دقتکزی جلب ایدرم . کچن بش سنه ظرفنده هندستانده وقوعه‌کلن حادثاتی تعقیب ایتمش اولان هر بر شخص ، ایجه آکلامش اولمالیدرکه وضعیت متمادیاً دها زیاده تهدید امیز بر شکل کسب ایتمکده بولونمشدر ، بنم فکریمه کوره بو وضعیتك اسبابی اشکاردر. حال حاضره‌کی هندستان ناظری ، وظیفهٔ نظارتی درعهده ایده‌لیدن بری ، برچوق خطالر ، صنعی وساخته حرکاتله ، نفاق وتفرقه‌یی موجب احوال ومساعداته میدان ویرلمشدر. بو حرکات ، هندستان سیاستمزده مشئوم وصنعی بر وضعیتك تحدثی ونفوذیمزك کسب ضعفیت ایتمسنی موجب اولمشدر. شبهه‌سزکه حرب عمومی سکونتسزلکك شکل عمومیسنی تزیید ایتمش وبو آنه قدر بو سکونتسزلك هردرلو قونترول خارجنده اوله‌رق وقوعه کلمشدر. حرب اثناسنده بخش ایدیلن مساعدات وامتیازات عظیمه‌نك شایان حیرت بر اتحادی موجب اولدیغی سویلنمکده‌در. بو طوغرودر . هندستانك هر طرفنده‌کی اهالی حرب اثناسنده پارلاق وشایان تقدیر بر صورتده حرکت ایتمشدر. فقط سیاسی محرکلر ، حکومتی مشکلاته اوغراتمق ایچون بو مساعدات وامتیازاتدن استفاده ایتمشلردر ، حکومت خدمات ووظائفنه عدم اشتراك حرکتنك عدم موفقیته اوغرامق اوزره بولوندیغی خبر الدق . هر حالده عدم موفقیته اوغرایه‌جق ایدی. چونکه هندلی حاکملر ، انکلیز محاکمنده‌کی وظیفه‌لرینی ، هندلی مأمورلر موقعلرینی ترك ایدمیه‌جکلردی . فقط غاندی ، عوام ارەسنده‌کی وصایاسنه دوام ایتدی . هندستانی طانیان هر بر شخص ، بو وصایا ایله یاپیلابیله‌جك اولان مدهش ضرری ایجه تقدیر ایدر. حال حاضره‌کی عصیانه اشتراك ایدن خلقه ، انکلیزحاکمیتك زوال بولمش اولدیغی سویلنمشدی . فی الحقیقه بو خلق بوکا ایناناجق بر سبب کورییورلردی، بوندن باشقه منع ایدیلمسی ممکن اوله‌میان بر چوق انسان ضایعاتی‌ده وقوعه کلمش بولونییوردی. یکانه پارلاق بر حال ، مناطق مأمورینیله ضابطه هیئتنك حسن حرکتی‌اولمشدر. ادارهٔ ملکیه کسب ضعفیت ایدرکن هندستان مهمات مسئله‌سی حقنده‌کی تعقیبات قانونیه‌نك ترکیله هندستانده‌کی انکلیز عدالتنه قارشی مدهش بر ضربه ایندیریلمش اولویوردی . هندستانده کرك اوروپالیلر وکرك هندلیلرك پك چوغی آره‌سنده هیچ بر شی بو مسئله‌دن دها زیاده نفرت تولید ایده‌مه‌مشدر .

هندستانده‌کی وضعیت حاضره نه شکلده‌در ؟ یالکز شونی سویله‌یه‌بیلیرم‌که‌هندستانك هرطرفنده انکلیز نفوذ وحاکمیتی محقق صورتده کسب‌ضعفیت ایتمشدر . حتی حاکمیتمزك نهایت بولدیغی ویاخود پك یاقینده نهایت بولاجغی هندستانی خلقنك اکثریتی طرفندن ظن ایدلمکده‌در. هندستانی مجلس تشریعیسنده اك ایلری کلن اعضالرینك اك صوك طلبلری « هندستانك حکومتی قانونامه‌سی » کان لم یکن قیلمق درجه‌سنه وارمشدر. هندستانك بوتون بیوك مراکز صناعیه‌سنده سیاسی غوغالر

متمادیاً وقوعه گلمکده‌در. حتی بك اوزاق کویلرده تهدید وتدهیش حرکاتی دوام ایدییور. بزم قانون وآسایشی ادامه ایتمکده‌کی عدم موفقیتمز الك وخیم نتایجی موجب اولمقده‌در. شرقده بر حکومت بر دفعه قدرتنی غائب ایلدیکنی ظن ایدرسه بوتون الك ایی دوستلرینی‌ده غائب ایدر. شمدی هندستانده وقوعه گلن احوال تمامیله رخنه‌لی حقیقة بوس گزده‌در. هندستانده مسالمت وآسایشك اداره مرکزیه‌نك تخودینه وهندستانده انکلیز نامنه عطف ایدیلن شرف وباشرفسزلكه تابع اولدیغنی ایچه اکلامش بولونمامزه قدر هندستانك اموری اصلا اکلامش اولامیه‌جغز. نفوذ وشرفمزك متأثر اولمقده بولوندیغی شبهه‌دن وارسته‌در. هندستان اداره ملکیه‌سی اعضالری، انکلیز کنجلرینه هندستانه کیتمکدن اجتناب ایتمکی اخطار ایلك خصوصنك وظیفه‌لری ایجاباتندن اولدیغنی حس ایدییورلر. اخیراً لوندره‌ده هندستانه مأمور اولمق اوزره طالب اولانلرك امتحانلرنده موفق اولانلرك یالکز اوچی انکلیز ایدی. هندستانك خدمات صحیه وضابطه‌سی ایچون طالب بولمق خصوصی کیتدکجه مشکلات کسب ایتمکده‌در. هندستانده الك بیوك مواقعی اشغال ایدنلرك امید وجسارتی قیریلمقده‌در. دائما اشغال ایتدکلری مواقعی ترك ایتمك املنده‌درلر. هندستانده بوکبی ذواتك مواقعنی اشغال ایتمك هوسنده بولنان کیمسه یوقدر.

وضعیت عسکریه‌یه گلنجه اول سکز سواری آلاینك الحاقنه آچیرم. نه قدر پیاده آلاینك محو اوله‌جغنی بیلمیورم. قوای عسکریه‌نك دها فضله تنقیص ایدلمسی طلب ایدلمشدر، فقط والی عمومینك دها فضله تنقیصاته طرفدار اوله‌جغنی اکلایورم. بونی اوکرندیکمه مسرور ومنندارم. هندستان یرلی اردوسنك صداقتی محرکلر طرفندن اخلال ایدلمکده‌در. هندستانی (هوم رول) ی [مختاریتی] احکامنه کوره بز اردویی بتمامیله قونترولمز آلتنده بولوندرملی یز، یاخود اردو طاغیله‌رق یرلی هندلی رؤساسنك اداره‌سی آلتنه کچمیه‌جکدر. هندستان اوفق دولتلرینك دها قوتلی رؤساسی، محرکلری مملکتلرینه کیرمکدن منع ایتمشلردر. فقط دها کوچك دولتلردن بعضیلری، چوقدنبری برچوق عصیان واخلاللره معروض اولمشدر. بورؤسا جنوبی ایرلاندانك صادق اهالیسی کبی، حکومت طرفندن ترك ایدلمکده اولدقلرینی حس ایدییورلر. بعض محافظه‌کارلره کوره یکی هندستان مجلسی مشغولیتلرینی دها ایی تقدیر ایدرك آسایشك ادامه‌سی ضمننده حکومته یاردیم ایده‌جکلردر؛ بوامیدی حقلی کوستره‌جك برسبب کوره‌میورم. هندستان مجلسنك اکثریتی حکومته مخالف بروضعیتده‌درلر. بلده مجلسنده ایسه انکلیز اداره وحاکمیته قارشی خصومت متمادیاً آرتمقده‌در. (لاهور) ده‌کی حالی بولنه‌ویکلشمش بلده مجلسی واسکی بر انکلیز ضابطی اولان اطفائیه لواسی قوماندانه (غاندی) اونیفورمه‌سنی کیمسنی امر ایتمشدر. هندستانك هرطرفنده تحصیل وتعلیم وتربیه انتظامدن چیقمشدر. بوحال تمامیله غاندی پروپاغانداسنك تأثیریله حصوله گلمشدر. قانون تطبیق خصوصنده‌کی مساعدات ومساهلات هشیمدی‌یه قدر اصلا کورولمه‌مش بر عرق تفرقی تولید ایتمشدر. هندستانده‌کی وضعیتك هیئت عمومیه‌سنك الك الیم حالی، هندلیلرك متمادیاً معروض قالدقلری انسانی ضایعاتیدر. بوضایعاتك یك یاقینده پك عظیم بردرجه‌یه بالغ اوله‌جغندن قورقولمق ایجاب ایدر. هندستانده‌کی ایلك وظیفه‌مز، قانون، امنیت وعدالتی ادامه ایتمکدر. بوکا موفق اولمامز دیمك تقدیرده هندستانده قانون خصوصنده‌کی یگانه حقمز ضایع اوله‌جقدر. هیئت حکومت حقیقة اختلالجیلر اولانلر طرفندن آلت اوله‌رق استعمال ایدلمکده بولونان وجهوللرله اغفال ایدیلن صاف وجاهل خلقك سلامتی ایچون نفوذ وقوتنی تأیید ایتملیدر.

بخارا هیئت مرخصه‌سنك تبول مراسمنده ایراد اولونان مهم وتاریخی نطقلری

بخارا هیئت مرخصه‌سنك نطقلری:

بخارا خلق شورا جمهوریتنك بش ملیونلق اهالیسی وخلق حکومتنك اجرائیه قومیته‌سی وناظرلر شوراسی طرفندن تورکیا بیوك ملت مجلسی حکومتی رئیسی وباش قوماندانی سلاملامغله کسب شرف ایلرم.

بخارا ایلر شرقلی اهالیلری کبی تورکیه لاندی. بخارا اسلام مملکتی اولدیغی ایچون تاوقتدنبری اسلامیتك محافظی اولان تورکلرله معنوی رابطه‌لری قویدر. ایشته جنساً ودیناً براولان قارداشلرك اوشیملیلر کبی شمدی‌یه قدر بر برلرینه ال اوزاتاما‌دقلرینه سبب امپریالیستلرك طوتدقلری سیاست مظلومه‌لرندن ایدی. چونکه اونلر شرق اقوامنی بر بریندن آییرمق، اسیر ایتمك، وشرق اقوامنی ازملکه ایسته‌یوردی. فقط بواولمادی. غرب دهشت ویرن چناق قلعه حرکتك ایمانلی قهرمانلقه مدافعه‌سی شرقده انقلاب کونشی طوغوردی. انسانیت بایراغی قالدیران روسیه انقلابجیلرینك خلاصکار ومتین قوللری شرق مظلوملرینه براشدیردی. آسیای وسطی اقوامی ایچوقه جبار خانلرك مظلوم سیاستنه نهایت ویردکده نهایت اللی طقوز ییل اسارت دوره‌سنی کچیرمك وبوتون خارجی سیاست ومناسبتدن محروم ایدیلن بخاراده استقلالی آلدی. اون یدی یکرمی سنه‌دنبری داخل وخارجده مبارزه‌ده چالیشان بخارا تورك کنجلری شرق انقلابجیلرینك یاردیمیله ظالم ومستبد حکومتی ییقدی. ۱۳۳٦ تاریخنده یرینه خلق جمهوریتی اساسنی قوردی. استقلالیده تصدیق اولوندی.

ایشته بیلردن بری بیوك قرداشی تورکیا حکومتیله رسماً مناسبته کیریشه‌میان بخارا مرخصلری بوکون آنقره‌ده تورکیا بیوك ملت مجلسی حکومتی رئیسنك زیارتیله مشرف اولمقله کسب فخر ایلرم.

بخارا خلق طرفندن تورك واسلام قرداشلرینه هدیه اوله‌رق بوندن بیوك برشی بولنه‌مادیغی جهتله آثار عتیقه‌دن شو عرشی وتقدیم ایده‌جکم کتاب مقدسی ملتك استفاده‌سنه وضع بیورمه‌لرینی استرحام ایلرم.

قهرمانلر، غازیلر سلاحلی وشقه رشیدقه خوشلاناملدقلری ایچون بخارا طرفندن سزه هدیه ویادکار اولمق اوزره عرض وتقدیم ایده‌جکم شو قلیجی قبول بیورمه‌لرینه رجا ایلرم.

میثاق ملی اوغرنده صاغلام بر ایمانله حالیشه‌رق کوستریلن غیرت سایه‌سنده قازانلمش اینا‌وکی صولتلری وسقاریه مظفریتنی بخارا خلق شورا جمهوریتنك بش میلیون خلقی طرفندن تبریك ایتمكله برابر شو امانت قیلنجی‌ده عرض وتقدیم ایدیبورم .

انشاالله یقین برزمانده دشمندن اخذ ثار ایدوب مظفریت قطعیه‌یه سبیت ویرن ویاخود ازمیری فتح ایدوب تورك بایراغنی اوراده تموج ایتدیرن قوماندانه شو امانت قیلجی تسلیم بیورملرینی بالخاصه استرحام ایلرم .

مصطفی کمال پاشا حضرتلرینك تطقلری :

بخارا فوق العاده سیاسی قاصدلری بكلر ،

بخارا خلق شورالر جمهوریتی اهالیسی وحكومتنك اجرائیه قومیته‌سی وناظرلر شوراسی نامنه كلن هیئت محترمه‌كزه تورکیا اهالیسی وتورکیا بویوك ملت مجلسی واونك حكومتی نامنه بیان خوش آمدی ایلرم .

بخارالیلرك ملتمزله عرقی ودینی روابط علیه‌سنه رغماً اشبو روابطك شمدی‌یه قدر ساحهٔ فعلیاتده كركی كبی تجلیسنه ، مستولی وظالم قوتلرك وجودی مانع اولمشدی . قهرمان تورکیا اردولرینك‌ده بویوك برحصهٔ مفخرتی اولان شرق انقلاب كبیری ، مظلوم شرقلیلری كوندن كونه صیقلاشان ، صاغلاملاشان باغلرله بری برینه باغلامقده‌در . هر ملتك كندی مقدراتنی كندیسی تعیین ایده‌بیلمك ، حقنی یالكز نظریاتده دكل ، فعلیاتده دخی طانیان روسیه رجال انقلابینك متفكوره پرور حركاتی سایه‌سنده ، بوكون روسیه‌نك متفق اولان مستقل بخارا خلق شورالر جمهوریتنك مناسبات خارجیه حقنی استعمال ایدرك ، ایلك هیأت قاصده‌سنی تورکیا خلق حكومتی نزدینه كوندردیكندن دولایی تورکیا بیوك ملت مجلسنك رئیسی صفتیله ، جمهوریت مشار الیهایه مفتخرانه عرض تشكر ایدرم .

بخارا اهالیسنك ، تورکیاده‌كی تورك ومسلمان قارداشلرینه هدیه اوله‌رق كوندردیكی قرآن كریم ایله ، تورکیا خلق اردوسنه نشانهٔ تقدیر وتبریك اوله‌رق ارسال ایله‌دیكی قلنج ، حق دین ایله حقه خادم قوتی تمثیل ایدن فوق العاده معظم وقیمتدار ایكی یادكاردر . بو امانتلری الكزدن آلیرایكن قلبم هیجان ایله دولدی . خلقمز واردومز ، اوزاقلرده‌كی قارداشلرمزدن كلن تشجیعات وتبریكات نشانه‌لرندن شبهه‌سز چوق متحسس ومسرور اوله‌جقلردر . دینداش وارقداش بخارا خلقنك آرزوسنی برینه كتیره‌رك بو كتاب مقدسی ملته ، سیف معززی‌ده ازمیر فاتحنه تسلیم ایده‌جكم . الله‌ك عنایتی ایله اینا‌وكی وسقاریا مظفریتلرینی قازانان ملی اردومز ، انشاءالله پك یقینده بو قلنجی‌ده قازانمش اوله‌جقدر . هیئت محترمه‌كزده تورکیا اهالیسی واردوسی وتورکیا بویوك ملت مجلسی وحكومتی نامنه تشكر ایلرم .

سبیل الرشاد

یكی یكی تشكل ایدن اسلام دولتلرینك هیئت مرخصه‌لری بربرینی ولی ایدرك آنقره‌یه كلیور ؛ چناق قلعه‌ده‌كی خارق العاده جلادت وفداكارلغیله شرقده‌كی معظم انقلابك عامل مهمی اولان مسلمان مجاهدلرینك قرارگاهنه طوپلانیورلر . دون خیال تلقی ایدیلن شیلر بوكون حقیقت اولیور . بخارا هیئت مرخصه‌سنی استقبال ایدركن دیگر بعض اسلام دولتلری ممثللرینك یوله بولندقلرینی ، قریم مسلمانلرینك‌ده استقلالریته صاحب اولدقلرینی خبر آلیورز . چوق چكمكسزین بوتون اقوام اسلامیه ممثللرندن مركب بویوك اسلام شوراسنك آناطولیده انعقادینی جناب حق لطف وكرمیله بزه كوستره‌جكدر . آسیا قاپولری اوكنده ظالم دولتلرك مدهش دوناغمالرینی . یوزبیكلرجه عسكرلرینی قهردریایه كومن اسلام اردوسی ، حیاتی بهاسنه اولسه‌ده ، دنیانك الك معظم حادثه‌سنی وجوده كتیرمش ؛ آسیا افقلرینی قاپلایان مظلم بولوطلری پارچه‌لامش ، خلاص واستقلال كونشیله بوتون مظلوملر عالمنی نورلره غرق ایلمشدر . آرتیق انكلیز دوناغماسنك استانبول لیماننده لنگر انداز اولمسنك اوقدر بر قیمت واهمیتی قالمامشدر . آسیا اویاندقدن ، طرف طرف مظلوم ملتلرك كنج وتوانا اردولری سلاحلرینی چالدقدن صكره غربك دوناغمالری دكزلرده ایسته‌دیكی قدر چالقانوب طورسون .

بیاض صارقلی ، اییك كورككی بخارا مرخصلری بویوك ملت مجلسنه آسیای وسطی مسلمانلرینك سلاملرینی تبلیغ ایتدیكی زمان اسلام عالمك مسعود استقبالنه اطمئنانمز اوقدر قوت بولدی كه او شانلی ، شرفلی كونلری عادتا سیرایدر كبی بر حظ طویدق . بخارالی قارداشلرمز بزه نه معظم ، نه قیمتدار هدیه‌لر كتیرمشلر : یریوزنده بوتون مسلمانلرجه تقدیس ایدیلن بر كتاب جلیل ایله اونك حامیسی وقوهٔ مؤیده‌سی اولان بر سیف عالی ! ایشته یاشامق ایستین مسلمانلر ایچون تعقیب ایدیله‌جك یكانه حق یولی ! مسلمانلر بوتون احوال وحركاتلرینی او قانون اساسی‌ٔ محمدی‌یه توفیق ایده‌جكلر ؛ صوكرده اونی تأیید وحمایه ایچون جهادی الك مقدس وظیفه بیله‌جكلر . هیچ شبهه یوقدركه آسیای وسطادن كلن بو قلیج عوفقله یاقینده آق دكز ساحللرنده ، ازمیر وچناق قلعه‌ده پاریلدایه‌جقدر . وبونك قارشولغنی آسیا قاپولرینك فداكار بكجیلری اورادن كوندره‌جكلردر .

ولایت مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر .

آبونه شرائطی : هر بر
ایچون سنه‌لکی (٢٧٥)
آلتی آیلغی (١٥٠) غروشدر
نسخه‌سی ٥ غروشدر ،
سنه‌لکی ٥٢ نسخه‌در

اداره‌خانه
آقسرایده، تاج‌الدین
درگاهی

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار مع‌الممنونیه
قبول اولونور . درج ایدلمه‌ین
یازیلر اعاده اولنماز

ادرس تبدیلنده ایریجه
بش غروش گوندرلملیدر

مکتوبلرک امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی وآبونه
صره نومروسنی محتوی
بولونمسی لازمدر

ممالک اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرک آدرسلرینک فرانسزجه
یازلمسی رجا اولنور

پاره گوندرلدیکی زمان نه یه
دائر اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولنور

سبیل الرشاد

(دینی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی ، هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در .)

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم — باش محرر: محمد عاکف — صاحب ومدیر مسئول: اشرف ادیب — اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٩٣ — ٢٨ جمادی‌الآخر ١٣٤٠ — بازار — ٢٦ شباط ١٣٣٨ — جلد ١٩

سبیل الرشادک مسلمانلره خطابه‌سی

دینمزه ، حیاتمزه قصد ایدن خائن دشمنلره قارشی آناطولی مسلمانلرینک بعونه‌تعالی گیریشمش اولدیغی مقدس مجاهده‌یی گوشه‌نمك ایچون دشمنلرك هر درلو تسویلاته تشبث ایتمکدن گری طورمایه‌جقلری پك طبیعیدر . نته‌کیم صوك زمانلرده بو مقصدله حقائق دینیه‌دن غافل بعض مسلمانلری تردد و فتوره دوشورمك ایچون دین کسوه‌سی آلتنده بر طاقم یالان یاکلیش فکرلرك ، قیامتك یاقینده قوپه‌جغندن باحث ورقه‌لرك نشر ایدلمش اولدیغی کورولمشدر .

مسلمانلری یأس و عطالته سوق ایچون ترتیب ایدیلدیکنده هیچ شبهه اولمیان بو قبیل تسویلات اسکیدن بری درلو درلو شکللرده اجرا ایدیلوب طورمقده‌در . دین ووطن دشمنلری طرفندن بر مقصد مخصوصله یاپیلان بو افساداته آناطولی مسلمانلرینك قاپیله‌جغنی ظن ایدنلر پك آلدانمش اولورلر .

زیرا مسلمانلر شونی پك اعلا بیلیرلر که قیامتك نه زمان قوپه‌جغنی بیلمك آنجق الله‌ه مخصوصدر . جناب حق بو سر مکتومی هیچ کیمسه‌یه ، حتی پیغمبر ذیشانه بیله بیلدیرمه‌مشدر . بناءً علیه «بیك اوچیوز شو قدر سنه‌سنده گونش مغربدن طوغه‌جق ، فلان سنه قیامت قوپه‌جق . . .» کبی سوزلر قطعیاً اسلامیتله قابل تألیف دکلدر . بونلری حضرت پیغمبره اسناد ایسه کفردن باشقه بر شی اولماز . چونکه قیامتك زمان وقوعنی صورانلره قارشی جواب ویرمکدن جناب حق پیغمبرینی قطعی صورتده منع ایتمشدر . بو خصوصده ، ولو که حضرت پیغمبره اسناد صورتیله اولسون ، هر نه سویلنمشسه هپسی اویدورمه‌در ؛ هیچ برینك اصل واساسی یوقدر . قیامتك زمان وقوعنی تعیین ایدن هیچ بر حدیثك صحتنه علماء محققین معتقد دکلدرلر . زیرا بو ، نص صریح قرآنی‌یه ، احادیث صحیحهٔ پیغمبری‌یه مخالفدر .

بویله ایکن بعض صافدل مسلمانلرك حقائق دینیه‌یه قارشی اولان غفلتلرندن استفاده ایتمك غرضیله بر طاقم آداملر هیچ بر قیمت شرعیه‌سی اولمیان بو کبی مسائلی زمان زمان مع‌التأسف اورته‌یه آتوب طوریورلر . دینمزه ، حیاتمزه قصد ایدن دشمنلرده بونلری بر واسطهٔ نفاق ، بر آلت فساد اوله‌رق قوللانمق خصوصنده هیچ بر فرصتی فوت ایتمیورلر .

افراد اسلامیه‌یی سعی و عملدن آلیقویان ؛ عزمسزلکه ، فتوره سوق ایدن ؛ ذلت و مسکنته دوشورن ، اك فنا بر معیشت حیاتیه‌یه راضی قیلان بو کبی باطل تلقینلرك اسلام ایله نه مناسبتی واردر ؟ ایشته قرآن کریم میدانده‌در ، احادیث صحیحه گوزمزك اوکنده‌در :

(اعراف) سورهٔ جلیله‌سنده جناب حق بیوریورکه : (یسئلونك عن الساعة ایان مرسیها . قل انما علمها عند ربی . لا یجلیها لوقتها الا هو . ثقلت فی السموات والارض . لا تأتیکم الا بغتة . یسئلونك کانك حفی

عنها. قل انما علمها عندالله ولکن اکثرالناس لایعلمون == یا محمد ! سکا قیامتك نه زمان قوپه‌جغنی صوریورلر . اونلره دی که : بونی بیلمك آنجق اللهك ایشیدر . قیامتی وقتنده ظهور ایندیره‌جك اودر . کوکلر ، یرلر او عظیم حادثه‌نك آلتنده ازیلیر . و او ، سزه آکسزین کله‌جکدر . کویا سن قیامتك نه زمان قوپه‌جغنی تکرار تکرار صورەرق بیندن اوکرنمشسکده اونلرده اوکرنمك ایچون سکا اونی صوروب طوریورلر . اونلره دی که : بونی اللهدن باشقه کیمسه بیلمز . لکن انسانلرك چوغی بو حقیقتی بیلمیورلر .)

(النازعات) سورۂ جلیله‌سنده‌ده بوما له‌ده بر آیت کریمه واردر : (یسئلونك عن الساعة ایان مرسیها . فیم انت من ذکریها . الی ربك منتهاها . انما انت منذر من یخشاها == یا محمد ! سندن قیامتك نه‌زمان قوپه‌جغنی صوریورلر . بونی دوشونمکدن سکا نه ؟ اونی بیلمك آنجق تکریکدر . سن یالکز اوندن قورقانلره تهلکه‌لری آکلاتمقله مأمورسین .)

ایشته بو آیات کریمه قیامتك زمان وقوعی ابدی بر سر اولدیغی ، اللهدن باشقه هیچ کیمسه‌نك بوسری بیله‌میه‌جکنی ، بونی دوشونمکدن حضرت پیغمبرك بیله ممنوع اولدیغنی پك واضح صورتده کوستریور . شوحالده ناصل اولوردهه علیه الصلوة والسلام افندیمز شدتله ممنوع اولدیغی بوشیدن حیات سنیه‌لرنده بحث ایتمدیکی حالده وفاتندن صوکره بونی شرعاً مسلمانلرجه حجت اولمایان (رؤیا) کبی بر واسطه ایله امته تبلیغ ایدر ؟ بو، آچیقدن آچیغه حقایق قرآنیه‌یه ، روح اسلامیته منافیدر .

آرتق مسلمانلر کوزلرینی آچسونلر ، حقایق قرآنیه‌یه آکاه اولسونلر . غیبی اللهدن باشقه کیمسه‌نك بیلمسنه امکان اولمادیغنی ، قیامتك وقوعندن خبر ویرنلرك قرآن کریمه ، سنت رسوله مخالف فکرده بولندقلرینی ایجه بیلسونلر ، استقبالدن خبر آلمق ایسته‌ینلر حقنده علیه الصلوة والسلام افندیمز « اونلر بزدن دکلدر . » بیوریور .

هم قیامتك قوپه‌جغی کونی دوشونمکدن مسلمانلره نه ؟ یارین قیامت قوپه‌جق بیله اولسه امتی انسانلره نافع سعی و عمل ایله مکلف طوتان جناب پیغمبر دکلمیدر ؟ بویله بر پیغمبرك امتی ناصل اولور قرآنی ، حدیث صحیحی ترك ایدرده شونك بونك شرعه مغایر رؤیالرینه ، هیچ بر قیمت شرعیه‌سی اولمایان سوزلرینه قاپیلیر ؟

ایشته برطرفده کتاب اللهك احکامی ، حضرت پیغمبرك احادیث صحیحه‌سی ؛ برطرفده‌ده مغایر شریعت بویله دوزمه شیلر ! مسلمانلر هانکیسنه ایسترلرسه اینانسونلر . یالکز شونی ده بیلسینلرکه قرآنی براقوبده اوکا مغایر شیلره ایننانلر کفره دالمش اولورلر . حقیقی مسلمانلر بویله شیلردن اللهه صیغینیرلر .

یارین قیامت قوپه‌جق دییه یأس وعطالته دوشه‌رك جهادی الدن براقان ، معصیتلری ، قبالقلری منع ایتمه‌یه لزوم کورمه‌ین ملتلر ایچون فوز وفلاح یوقدر . نجات وسعادت آنجق منکراته قارشی قویان معروف ایله امر ایدن ، دین حقی محافظه و مدافعه ایچون الله یولنده جهاد ایدنلره مخصوصدر ، دینه ضعف کلدیکی ، انسانلر آراسنده فساد و معصیت چوغالدیغی زمانلرده دینی احیا ایله امتی صلاحه سوق وارشاد ایچون اوغراشانلری علیه الصلوة والسلام افندیمز «فطوبی له ...» دییه مژده‌له‌یور . اونك ایچوندرکه بوتون مسلمانلره دوشن و ظیفه اسلامك عزت وشوکتنی تأمین ایچون هر زماندن زیاده مجاهده‌یه صاریلمقدر . «ربنالاتزغ قلوبنا بعداذهدیتنا وهب لنا من لدنك من رحمة انك انت الوهاب . »

اشرف ادیب

اسلامده تشکیلات سیاسیه

امت اسلامیه‌نك اك بیوك متفکرلرندن شهید مغفور سعید حلیم پاشایی بیلمه‌ین هیچ بر مسلمان یوقدر . بالخاصه سبیل الرشاد قارئلری مشارالیهك ساغات بدیعه‌سی شو صحیفه‌لرده تعقیب ایتمش اولدقلرندن کندیسنی دها یقیندن طانیرلر . بناءً علیه او وزیر حکیمك مزایای فاضله‌سی حقنده سوزه کیریشمکدن ایسه مالطه‌ده برمعتاد فرانسزجه اوله‌رق یازدقلری اك صوك واك مهم اثرلرینی ترجمه ایله بر ان اول انظار امته عرض ایتمه‌یی دها موافق کوردیورز . امید ایدرزکه سوکیلی قارئلریمز شهید مشارالیهك اوایکی آثارینه قارشی کوستردکلری اهمان ودقتی بونك حقنده‌ده دریغ بیورمایه‌جقلردر .

محمد عاکف

مقدمه

اقوام اسلامیه‌نك شو صوك کونلرده آرتیق اواسکی مسکنتلرندن سیلکینمکده واجنبی بویوندریغندن قورتولمه‌یه کمال عزم ایله چالیشمقده اولدقلرینی مشاهده ایتدکجه یوره‌کلرمزده نامتناهی سوینچ حسلرینك اویاندیغنی کوردیورز . دیمك ، مسلمانلر نهایت آکلادیلرکه : بر مسلمانك اك قدسی وظیفه‌سی حر اولمقدر و انسان ایچین ، حریتی اولمادقجه ، نه حقیقی سعادت ، نه‌ده حقیقی ترقی ممکن دکلدر .

بونکله برابر شونی‌ده اعتراف ایتملی‌یم که : دمینکی سوینجلرمز نه قدر بیوك اولورسه اولسون ، تمامیله صاف اولامایور . زیرا دیکر طرفدن کوریورزکه : مسلمان منور صنفنك عظیم بر اکثریتی مملکتلرینه غربده‌کی مؤسسات سیاسیه‌نك مکمل ، یاخود ناقص شکللرینی کتیرمکدن باشقه بر اشتیاق بسله‌میورلر . ووطنك کرك اجتماعی ، کرك سیاسی تکاملنی تحقق ایتدیره‌بیلمك ایچین غربك بو خصوصده‌کی تلقیلرینی ومبدألرینی تطبیق ایتمکدن باشقه بر چاره بولونمایه‌جغی قناعتنی ایلری سوریورلر . زمانمزده‌کی مسلمان منورلرینك بو حالت وجدانیه‌لری پك الیمدر . زیرا کندیلرینك شو نقطه‌یی لایقیله دوشونمدکلرینی کوستریورکه : مسلمانلق بر طرفدن بزی ، بر اللهه طاعتله مکلف طوتارکن ، او بر طرفدن اخلاقی اولدیغی قدر اجتماعی بر طاقم تلقیلره ، مبدأ (Principe) لره صاحب

قیلمشدر ؛ بونلر دوغرودن دوغری یه وحدانیت عقیده سندن دوغیور. بزده آنجق او عقیده نك سوقیله اونلره منقاد اولورز . مسلمانلرك سیاسی تلقیات و تشکیلاتی ایشته بو مبدألردن دوغمش و او سایه ده یاشامقده بولونمشدر .

بناءً علیه بزه اویله کلیور که ، بومنور دیدیکمز صنف تام وجدی بر قناعتك ویره جکی اطمئنان ایله هیچ بر وقت کندی کندینه شو سوزلری سویله مه یور : دیانت اسلامیه ، احتوا ایتدیکی اك یوکسك ادراکات و حقایقیله ، انسانیتك اك معظم بر دینیدر ؛ اك صحیح و اك مکمل روح و معناسیله آلنان مدنیت انسانیه نك خادمی دکل ، بالذات او مدنیتك کندیسیدر . بناءً علیه اونك خارجنده نجات و سلامت بولمق امکانی یوقدر .

بزه اویله کلیور که ؛ اومنور دیدیکمز صنف شو حقیقتی خاطرینه کتیرمه یور : غرب عالمی ایچون « هر یول رومایه کیدر [۱] » سه مسلمان دنیاسی ایچون هر یول مکه یه کیدر ، یعنی بو ایکی عالمدن هر بری باشقه بر یول ، باشقه بر استقامت ، باشقه بر طالع تعقیبنه و انسانیتك تکامل عمومیسنده هر بری باشقه باشقه حرکتلر ایفاسنه مجبوردر .

هیچ کیمسه انکار ایده مز که غرب عالمنك غایه سی ، تلقیاتی ، تمایلاتی ، احتیاجاتی و بونلری تطمین ایچین مراجعت ایتدیکی وسائطی ایله مسلمان عالمنك کیلر آره سنده کی فرق ، دیانت نصرانیه نك اخلاق و اجتماعی تلقیاتی ، عنعنات و اساساتی ایله اسلامك کیلر آره سنده موجود فرق قدر بویوکدر . ذاتاً اولکیلر ایکنجیلردن دوغارکن بوندن باشقه درلو اولابیلمك قابلمیدر ؟ اویله ایسه جهان غربك صرف کندی احتیاجاتنی نظر دقته آله رق قبول ایتمش اولدیغی کرك اجتماعی کرك سیاسی مؤسساتك ، ولو ایستدیکی قدر تعدیل ایدیلسین ، بزه موافق کله جکنی ظن ایتمك پك آچیق بر خطادر .

فی الحقیقه بو ایکی عالم آره سنده اوقدر اساسلی فرقلر واردرکه هیچ بر تعدیل بو فرقلری نه ازاله ، نه ده تخفیف ایده مییر .

دمین مسلمان منورلرنده موجودیتنی اشارت ایتمش اولدیغم او یاکلیش قناعتی اقوام اسلامیه طرفندن نسللردن بری چکلمکده اولان و اونلرك اوموزلرینه پك آغیر باصان اجنبی حاکمیتك تأثیرلرندن باشقه بر شیئه عطف ایده مییورم .

بناءً علیه میدانده کی خطانی ازاله ایله برابر کندیلرینه کوسترمك ایسترم که اجتماعی و سیاسی نقاط نظردن اقوام اسلامیه نك اقوام غربیه دن بکله نوب آلابیله جکلری بر شی اولمادقدن باشقه بالعکس بو خصوصده بریکیلرك اسلامیتدن استفاده ایده جکلری بر چوق جهتلر موجوددر .

اهمیتی اك یوکسك مرتبه ده بولونان بو مسئله حقنده وجدانلری تنویر ایچین طوتوله جق یکانه طریق هر شیدن اول اسلام اجتماعیاتنك نه اولدیغنی اك واضح بر صورتده کوستره رك سیاسی و اجتماعی وظیفه لریمزك اساسات اسلامیه یی دها ایی آکلایوب دها ایی تطبیق ایتمکدن عبارت اولدیغی حقنده دیندا شلریمی تماميله اقناع ایله مکدن باشقه برشی دکلدر .

[۱] فرنکلرك بر مثلیدر .

الواح انتباه :

بوتون مسلمانلرك نظر عبرتلرینه

کنج خرستیانلر جمعیتی و فعالیتی

Y. M. C. A.

ظن ایدرم که ، استانبولده « کنج خرستیانلر جمعیتی » نامنده بر جمعیت تشکل ایتدیکنی هر کس دویمش و غزته لرده کورمشدر . ۲۱ کانون ثانی ۳۳۷ جمعه کونی چارشی قپوده ، مدرسه سوقاغنده ۲ نومرولی بناده مراسم مخصوصه ایله استانبول شعبه سنی ده کشاد ایدن معهود جمعیتك مملکتمزده کی فعالیتندن ، نه یاپمق ایسته دیکندن اوزون اوزادی یه بحث ایتمك ایستیورم ؛ تاکه اسلاملر ناصل بر تهلکه قارشیسنده بولوندقلرینی آکلاسینلرده اوکا کوره جدی تدابیر اتخاذ ایتسینلر ...

مقصده کیرمزدن اول قیصه جه سویله یم : استانبولده و ممالك اسلامیه ده تشکل ایدن « کنج خرستیانلر جمعیتی » نك مقصد اصلیسی اسلام اجتماعیاتنی ، اسلام اخلاقنی ییقمق و اسلام کنجلرینی تدریجی بر صورتده خرستیانلاشدیرمق ، هر تورلو جاذب واسطه لرله خرستیان روحنی تلقین و تلقیح ایتمکدر . کورونوش نه اولورسه اولسون ، مقصد تماميله بودر . بونی قورو سوزله دکل ، دلائل یقینیه ایله اثبات ایده جکمدن شیمدیلك بوجهتی براقه رق معهود جمعیت حقنده کی تدقیقاتمی صیره سیله عرض ایتمك ایسته یورم .

استانبولده ، دیوان یولنده قادینلری چالیشدیرمه جمعیت اسلامیه سنك قارشیسنده « کنج خرستیانلر جمعیتی = Y. M. C. A. » نامیله بر جمعیت تأسس ایتدیکنی ایلك دفعه محمد علی عینی بك طرفندن اقدام

غزته‌سنه یازیلان بر مقاله‌دن آڭلامشدم. محمد علی عینی بك بو مقاله ایله معهود جمعیتك تهلكه‌سنی قبالی بر صورتده آڭلاتیوردی. اولا هر كس كبی بن ده او مقاله‌یی اوقومش، فقط او قدر شایان تدقیق بر شی كورمه‌مشدم. بالآخره .... ده بك چوق سودیكم ... لردن بعضیلری بالذات كندیلرینك جمعیته كیدوب رئیس و كاتبی ایله كوروشدكلرینی و اوراده جریان ایدن احوالك بر قسمنه مطلع اولدقلرینی، پروغراملرینی آلوب اوقودقلرینی سویلدیلر؛ و بو جمعیتك خرستیانلغی پروپاغاندا غایه‌سیله تشكل ایتمش اولدیغنی ده علاوه ایتدیلر. جمعیته كیرنلرك اكثریتله اسلام و تورك كنجلری اولدیغنی اوكرنمه‌مش اولسیدم بلكه او قدر علاقه‌دار اولمایه‌جقدم. حالبوكه بالآخره عرض ایده‌جكم ایستاتستیقلردن ده معلوم اوله‌جغی اوزره «كنج خرستیانلر» جمعیتنه قید اولنان اعضانك یوزده قرق آلتیسی اسلام و تورك كنجلری ایدی. بونك ایچوندر كه بو جمعیت حقنده اساسلی بر تدقیقده بولونمایی بر وظیفهٔ دینیه بیله‌رك دوغریجه جمعیتك دیوان یولنده‌كی مركزینه كیتدم. اداره مأمورینك دلالتیله رئیسك یانه چیقدم. جمعیته اعضا قید اولاجقمی، فقط اولا بعض سؤاللر صورمامه مساعده ایتمسنی سویله‌دم. سؤاللرم شونلردی:

۱ — جمعیت نه‌در؟

۲ — نه مقصدله و نه زمان تشكل ایتمشدر؟

۳ — دنیانك نره‌لرنده شعبه‌لری واردر؟

۴ — اعضاسی و پاراسی نه قدردر؟

۵ — جمعیت بین‌الملل اولدیغی حالده «كنج خرستیانلر» دنیلمه‌سنك سببی نه‌در؟ بو اسمدن باشقه بر معناده آڭلاشیلمازمی؟ مثلا غایه‌نك خرستیانلق اولدیغی خاطره كلزمی؟

۶ — خرستیانلغك مقدس بر اساسی اولان «مثلث» اشارتنی نیچین كندیسی ایچون شعار اتخاذ ایدنمشدر؟ علامت فارقه اولمق اوزره بونی قبول ایتمكدن مقصدی نه‌در؟...

۷ — شعبه كشاد ایدیله‌لیدنبری یازیلان اعضالر اك زیاده كیملردندر؟.

رئیس، سؤاللرمه شو صورتله جواب ویریوردی:

«۱ — كنج خرستیانلر جمعیتی، بین‌الملل بر جمعیتدر. اعضاسی اصلاحات متقابله و ترقیات معنویه اوغورنده متفقدرلر. كرچه بو جمعیتك اداره‌سی خرستیانلرك الكارتی تحتنده بولنیور ایسه‌ده، هر ملت و مذهبه منسوب بر دلیقانلی اورایه اعضا اولابیلیر.

«۲ — جمعیتك مقصدی بدناً، فكراً و معناً قوتلی كنجلر یتشدیرمكه و اونلری كرك كندیلرینه، كرك دیكرلرینه یاردیم ایتمكه تشویق ایتمكدن عبارتدر. اشبو مقصدك حصولنی تأمین ایچون انسانلرده بویوك غایه‌لره وصول هوسنی ایقاظ و تنمیه ایدن كوناكون اكلنجه‌لر و وسائط ترقی تدارك اولونمشدر. هر اعضا اوندن استفاده ایدر.

«جمعیت ایلك دفعه اوله‌رق لوندره‌ده (۱۸۴۴) سنهٔ میلادیه‌سی حزیرانك آلتیسنده موسیو (جورج ویلیامس) نامنده بر انكلیزك تحت ریاستنده تأسس ایتمش و بالآخره توسع ایده‌رك بوتون دنیاده شعبه‌لر احداث ایلمشدر.

«۳ — الحاصل، هان بوتون آوروپاده، شمالی و جنوبی آمریقاده، هندستانده، چینده، ژاپونیاده، توركیه‌ده، اوسترالیاده و یكی زه‌لانداده، فلسطینده، مصرده، آفریقاده بك بیوك شعبه‌لری موجوددر.

«۴ — جمعیتك الیوم ۲۷ مختلف مملكتده (۹۰۶۵) شعبه‌سی، (۱,۳۳۰,۵۳۲) اعضاسی [۱]، (۱۲۰,۵۴۰,۰۴۹) دولار وارداتی واردر. اعضالر اوچ قسمدر: اعضای حامیه، اعضای فعاله، طلبه اعضا. اعضای حامیه‌دن سنه‌ده اون، اعضای فعاله‌دن بش، طلبه اعضادن ده ایكی لیرا آلینیر. درس ایچون ویره‌جكی پاره طبیعی باشقه‌در.

«۵ — فی الحقیقه بو شعبه كشاد ایدیلیر ایكن و اسمده خیلیجه مناقشه اولدی. له و علیهده سوزلر سویلندی. فقط مقصد سزك خاطریكزه كلدیكی كبی دكلدر. «كنج انسانلر» یاخود «كنجلر» جمعیتی دیمكده ده بر محظور یوقدی. لكن بونك ایلك مؤسسی خرستیان اولدیغی جهتله اوكا حرمةً بو اسم محافظه اولونمشدر. [۲]

«۶ — جمعیتك «مثلث» اشارتنی علامت فارقه اوله‌رق قبول ایتمسندكی مقصد شودر: بر انسان اوچ آیاق اوزرینه طوره‌بیلیر: علم، صحت، اخلاق. بونلكبری نقصان اولورسه، قطعیاً او آدم صاغلام بر آدم صاییلماز. و حیاتده دائما نقصاندر.

«مثلا: نه قدر ایی بر كمی اولورسه اولسون دومن ماكنه‌سی مفقود و یا بوزوق اولورسه آرزو ایتدیكی یره واراماز. انسانلرده عینیله بویله‌در. بر چوق آدملر واردر كه عمرلرنده اصالت طبیعته ایرمكدن عاجزدرلر؛ چونكه قوهٔ محركهٔ معنویه‌لری و نخبهٔ املاری

---

[۱] صوڭ تدقیقاتم بونك داها فضله اولدیغنی كوستره‌جكدر.

[۲] رئیسك بو افاده‌سی نه درجه‌یه قدر مقارن حقیقت اولدیغی آڭلاشیلمق اوزره شیمدیلك شونی عرض ایده‌جكم: بالآخره وقوعبولان تدقیقاتدن آڭلادیم كه: استانبولده جمعیتك حین تشكلنده، رئیس بك تردده‌ده تا جسارت ایده‌مه‌یه‌جك بر وضعیتده ایدی. بونك ایچون بعض اسلاملره مراجعت ایدیور. كنجلری قورتارمق، علماً، صحةً و اخلاقاً یوكسلتمك ایچون بر جمعیت تشكیلندن بحث ایدیور. مسئله اوزون اوزادی‌یه كوروشولیور. نهایت جمعیتك اسمی خیلی مناقشانی موجب اولیور. رئیس «غوتس» «كنج خرستیانلر» نامنی ایلری سورویور. اوراده بولنان مسلمانلردن برقسمی بونی قبول ایتمك ایسته‌میورلر. «مادام كه بین‌الملل بر جمعیتدر، نیچون بو اسمی ویریورز. بونی ترجیحدن مقصد نه‌در؟ اوحالده «كنج اسلاملر» نامنی ویره‌لم.» دییورلر. رئیس بونی قبول ایتمیور. بریسی ده: اویله ایسه «كنج انسانلر، كنج آدملر» نامنی ویره‌لم، دییور. نهایت رئیس دییوركه: «بن بونلرك هیچ برینه مأذون دكلم. بن آلدیغم امری ایفایه مجبورم. بو جمعیتك ایلك مؤسسی خرستیان اولدیغی ایچون بو نامی ویره‌جكز....

موجود ویا منتظم دکلدر . ایشته بونك ایچوندرکه جمعیت، تربیهٔ دینیه دائره‌لری تشکیل ایده‌رك کنجلری ـ علماً وصحةً اولدیغی قدر ـ اخلاقاً ده یوکسلتمك ایستەمشدر. تربیهٔ دینیه دائره‌لرنده انسانلره حیاتك اك یوکسك قوانینی واك اصیل غایه‌لری ارائه ایدیله‌رك ، بونلره وصوله تشـویق اولنورلر . بونك ایچون ده شارعین وقائدینی، بشریتك احوال وشؤونی تعریف ومسائل حیاتیه‌یی تدقیق ایتمك اوزره مجانی واختیاری [۱] صنفلر آچیلمشدر .

« ۷ ـــ شمدی‌یه قدر مختلف مائله منسوب خیلی اعضا یازلمشدر. بونلرك یوزده قرق آلتیسی تورکلردر . »

*

رئیسدن آلمش اولدیغم بو ایضاحاتی ـ اوکون ایچون ـ کافی کوردم. ومساعده طلب ایده‌رك آیرلدم. اصل تدقیقاتمه اوندن صوکره باشلایه‌جقدم. حرب عمومی مدتجه عینتاب و مرعش آمریقان قولله‌ژنده مدیرلك یاپمش اولان « رئیس » تماميله « میـسیونر » ایدی ، و ارمنی شیوه‌سیله قونوشیوردی. مقصدی تماميله خرستیانلق روحنی تلقین ایتمك اولدیغی پك آشکار بر صورتده آکلاشـیلیوردی . آرتق انکلیزجه درسلرینه دوام ایده‌جکم ایچون صیق صیق کله‌بیله‌جك ، اجتماعلری ، قونفرانسلری تعقیب ایده‌جکدم .

عقلی باشـنده اولان هر فرد بش اون کون معهود جمعیته دوام ایدرسه مطلقا اوراده‌کی مقصدی آکلامقده کچیکمز . بوکا مثال اولمق اوزره شووقعه‌یی عرض ایدەیم : « . . . مکتبی فرانسزجه معلمی... کلوب یازیلدی وفرانسزجه درسلر ویرمکی تعهد ایتدی . فقط بالآخره استعفا ایتدی . سببنی صورانلره شو جوابی ویردی : بن وقتیله پارسده ایکن اسلاملر طرفندن برقلوب آچیلمش و قابوسنك اوستنه « بوراده هرایسته‌ین ذاته عقائد اسلامیه تعلیم اولنور » عباره‌سنی حاوی بر لوحه تعلیق اولونمشدی . بن قلوبه دوام ایتدم، واوقودم. فقط خرستیانلغمه ذره قدر دوقونه‌جق برشی کورمه‌دم. اسلام اعتقادی اولدیغنی بیله‌بیله اوقودم. حال بوکه بونلر ، پروغراملرنده « بین الملل کنجلر جمعیتی » دیدکلری حالده ایچریده عقائد خرسـتیانیه‌یی تلقین ایتمه‌یه چالیشیورلر . بوتون مقصدلری بودر . ظاهرلری باشقه ، مقصدلری باشقه اولدیغی ایچون استعفا ایتدم . »

ایشته بصیرتی یرنده بر آدمك ـ هم‌ده غیر مسلم ـ افاده‌سی ! فقط نه‌یازیق که برچوق اسلام وتورك کنجلری هر کون جمعیتك معهود بناسنه، جمعیتك لمقصد ترتیب ایتدیکی اکلنجه و قونفرانسلره آقین ایدییورلر. بالخاصه جغال اوغلنده آچیلان قادینلر شعبه‌سنك دها فعال اولدیغنی کوروبه حیرت ایتمه‌ملك الدن کلیور. ۲۴ آغستوس، ۱۳۳۷ اقشامنه قدر قادینلر شعبه‌سنه قید اولونان کنج قیز و خانملرك اکثریت عظیمه‌سنی تورکلر تشکیل ایتدیکنی . بونلرك ایچنده بر چوق معلمه‌لرك‌ده بولوندیغنی ، حتی اوقاف مستشارینك کریمه‌سنك‌ده جمعیتك کاتبه‌لکنده بولنه‌رق میسیونرلرك غایه‌لرینه بتون قوتیله چالیشدیغنی انسان ایشیتدکجه مسلمانلق و تورکلك نامنه نه سویله‌یه‌جکنی شاشیرییور .

اوت ، بیلیورزکه استانبول حکومتی عاجزدر، جمعیته قارشی برشی یاپه‌میور. فقط کنجلرك، بالخاصه قادینلرك، یاورولرمزی اللرینه تسلیم ایده‌جکمز معلمه‌لرك، خرستیان روحنی نشروتعمیمه چالیشان برمیسیونر جمعیتنه اعضا قید ایدلملرینه مانع اولامازمی ؟ هایدی دی‌یه‌لم که حکومت بوندن‌ده عاجزدر، عجبا او کنجلرده ، اوقیزلرده ذره قدرده حمیت یوقمی ؟ اکلاشیلیورکه حاکمیت و استقلالی غائب ایدن بر محیط آرتیق حسیات دینیه وملیه‌دن‌ده تجرد ایدییور.

بو بابده‌کی تدقیقاتمی یازوب بیتیردکدن صکره مسلمان کنجلرنی بوکبی مضر محیطلردن ناصل قورتاره بیله‌جکمز حقنده‌کی فکر مخصوصی‌ده آیریجه یازه‌جغم . شمدیلك بوندن صکره‌کی مقاله‌لرمك مجمل برفهرستنی تقدیم ایدرك بومقاله‌یه نهایت ویرمك ایستیورم .

۱ ـــ جمعیتك ایلك مؤسسنك ترجمهٔ حالی. ۲ ـــ جمعیتك واسطهٔ فعالیتنه عائد ایضاحات. ۳ ـــ جمعیتك اعضالق شرائطی. ۴ ـــ پروغرامی. ۵ ـــ تعلیم وتربیه دائره‌لری . ۶ ـــ علامت فارقه‌سی . ۷ ـــ قادینلر جمعیتك فعالیتی . ۸ ـــ جمعیتك جهان قومیته‌سی ونره‌لرده اولدیغی . ۹ ـــ چینده‌کی فعالیتلری . ۱۰ ـــ استانبولده‌کی اعضانك یکونی ۱۱ ـــ استانبول شعبه‌سنك هیئت اداره‌سی، ملیتلری ، ایفا ایتدکلری وظیفه‌لر . ۱۲ ـــ مسلمانلر ایچون آچیلان بو شعبه‌نك مصارفات وواردانی . ۱۳ ـــ تنصر ایدنلر . ۱۴ ـــ تنصره احضار ایدیلنلر ۱۵ ـــ استانبولده‌کی ذکور و اناث آمریقان مکتبلری حقنده معلومات. جمعیت استانبولده نصل تشکل ایتدی ؟ حین تشکلنده بزدن کیملرله استشاره ایتدی ؟ جمعیته بو خصوصده یول وتسهیلات کوسترنلر کیملر ایدی ؟ ۱۶ ـــ جمعیتده تکثیر اعضـا ایچون صرف مساعی ایدن قومیته کیملردن مرکبدر ؟ وظیفه‌سی نه‌در ؟ جمعیتك خادم آمالی کیملردر ؟ . ۱۷ ـــ جمعیت یالکز کندی پاره‌سیله‌می اداره ایدییور. ۱۸ ـــ استانبول شعبه‌سنك حین کشادندن بو آنه قدر ، معهود جمعیت تزیید فعالیت یولنده ناصل ونه صورتله صرف مساعی ایتدی . هانکی مؤسساتمزله تأسیس مناسبات ایتمك ایستدی . مؤسسات موجوده‌دن هانکیلری جمعیتك تشکل و تعضوینه ظهیر اولدیلر . هانکیلری دیرسك چویردیلر . ۱۹ ـــ جمعیتك رسم کشادی نه صورتله اجرا ایدلدی . جمعیتك تأسس و تشکلنی آلقیشلایانلر کیملردی . ۲۰ ـــ

[۱] بو اصوله قطعیاً رعایت ایدلمه‌یه‌رك برچوق واسطه‌لرله، کیزلی وآشکار یالکز خرستیانلق تلقین ایدلمکده اولدیغی بالآخره عرض ایده‌جکم قونفرانس نمونه‌لریله آکلاشیله‌جقدر .

مركز مطبوعاتنده جمعيتك له وعليهنده يازيلر يازانلر . ٢١ — امريقاده . كنج خرستيانلر جمعيتی عليهنه چاليشمق اوزره كنج آمريقاليلردن متشكل جمعيت نه‌در ؟ مقصدی نه‌در . ٢٢ — جمعيت صوڭ زمانلرده دارالفنونمزه و ديكر مكاتب عاليه‌مزه دخول و نفوذ ايچون نه ياپدی . بو مساعيسی نه نتيجه‌لر ويردی . ٢٣ — استانبولده آمريقان ميسيونر جمعيتی و كتاب مقدس شركتی حقنده معلومات اساسيه . ٢٤ — جمعيتك ويرديكی قونفرانسلرك ماهيتی .

اميد ايدرم كه بو نشريات مسلمانلر اوزرنده بويوك بر انتباه حصوله كتيره‌جك ، بو عظيم تهلكه‌يه قارشی آزری تدابير لازمه اتخاذينه سوق ايده‌جكدر .

الهادی الی الله

مجدالدين

انكلتره ومصر

انكلتره ، مصری بر مستملكه حالنه افراغ ايچون اوزون سنه‌لر چاليشدقدن صوكرا ، نهايت حرب عمومی زمانی بر فرصت تلقی ايده‌رك ١٨ كانون اول ١٩١٤ ده مصر اوزرنده‌كی حمايه‌سنی اعلان ايتمشدی . بوكا مقابل تا انكليز اشغالندبری مصرك استقلالنی مدافعه و استحصال غايه‌سی ايله و بالخاصه مبتپرور مصطفی كامل‌ك مجاهداتيله باشلايان ملی حركتلر (حزب الوطنی) نك تشكيلات و تشبثاتيله مصرده قوتلی انكشافلر وجوده كتيرمشدی . حرب عموميه ياتين زمانلرده طغيانكار هيجانلر و تظاهرلر وجوده كتيره‌ن ملی حركتلر نه چاره‌كه حرب عمومی بادره‌سی اثناسنده ايچين ايچين فعاليتی ادامه‌ايله اكتفا ايديور و (خديو) ك يرينه كلن (سلطان) ادارۀ ظاهريه‌سی و فقط انكلتره‌نك تحكم وجبروت حقيقيسی آلتنده بو بادره‌نك صوكنی بكله‌يوردی .

حرب عموميه‌نك الك اولی دوره‌لرنده انكليز رجال حكومتنك مظلوم ملتلرك مدافعۀ حق و استقلالی ايچون بو حربك اعلان و اشهار ايدلديكی وبناءً عليه ائتلاف منظومۀ دولیه‌سنك ظفر نهائيلری نتيجه‌سنده ملتلرك حق و استقلاللرينه ايريشه‌لری طبيعی بولونديغی شكلنده واقع اولان رسمی نطق وبياناتلرينی دائما بر سند اتخاذ ايدن مصر افكار عموميه‌سی ، شبهه‌ناك بر وضعيتده بواويوشديريجی وعدلره بيله قاپيلمايه و آلدانمش اولمايه مجبور قاليوردی ، نهايت حرب عمومی بنتيجه مصر قولونيسندن دخی بر فرياد يوكسلدی . مليتپرورلر مصرك الك بيوك متفكرلرندن سعد زغلول پاشانك اطرافنده طوپلانه‌رق اون كسور مليون مصرلی نامنه ، استقلال ، استقلال ديه باغريشديلر . موقعنك كنديسنه نظراً مخاطره‌سنی تقدير ايدن انكلتره كاه شدتله و كاه اقناع و ملايمتله بر مدت مصرك مليتپرورلری و مصرك افكار عموميه‌سی ايله اويناياراق وقت قازانمق ايسته‌مشدی . سعد زغلولك ١٩١٩ ده مصردن مالطه‌يه نفيی شدت سياستنك وبالآخره مصرله كويا اكلاشمق مقصديله اول امرده وضعيت عموميه‌يی تدقيق ايتمك ايستديكی اوكه سوء ك انكليز مستملكات ناظری لورد (ميلنه‌ر) ك بر هيئت مخصوصه ايله مصره عزيمتی ايسه ملايمت وتخدير سياستنك بر ثمره‌سی ايدی .

واقعا انكلتره ، مصرك بو قوپان فريادلرك قارشيسنده سعد زغلولی سربست براقمايه مجبور قالمشدی . فقط (١٨٩٢) تاريخنده مصر عليهنده بر اثر تأليف ايتمش ولان (لورد ميلنه‌ر) ك مصر مليتپرورلرنجه حسن تأثير براقمايان بو وظيفۀ تدقيقيه‌سی نتيجه‌سنده تنظيم ايتديكی رپورده‌كی موادی دخی تطبيق ايتمه‌يی موافق كورميه‌رك مستملكات ناظرينی اسقاط ايتمشدی ، نه غريب بر اثر تصادفدركه (ميلنه‌ر) بو پروژه‌سنده خطئات ماضيه‌سنی اونوتديرمق ايسته‌يه‌رك هر انكليز رجلندن فضله مصرك بر آز نفس آلماسنه طرفدار بولونويوردی . مع مافيه انكلتره بو اجراآت وتشبثاتيله اصل آرزوسنه نائل اولدی . زيرا جهان وضعيت عموميه‌سی تغيير ايتمك ايسته‌ين ورسای ، نويی ، سن ژرمن الخ . معاهده‌لرينك عقدی اثناسنده اولسون حاد بر مصر مسئله‌سی مواجهه‌سنده بولونمامشدی .

ديكر طرفدن‌ده انكلتره آلتندن آلته مصر مليتپرورلری آراسنده تفرقه احداث ايدرك و افكار عموميه‌يی پارچالايوب بر برينه دوشو ـ ره‌رك كنديسنه مشتركاً توجيه ايدلمش اولان سلاحی قيرمق ايسته‌يوردی ؛ اساساً بو طرز سياست ، انكليز قولونيزاسيون اصولنك الك مهم پرەنسيبلرندن برينی تشكيل ايتمكده‌در .

فی الحقيقه بوندن‌ده انكلتره مصرده ياپاجغنی قادار ياپدی .

صرف ايتديكی تفرقه تخملری ، مليتپرورلرك بر قسمنی (سعد زغلول) و بر قسمنی (عدلی يكن) پاشالرك اطرافنده طوپلامق ، خلاصه ايكی‌يه آيرمق صورتيله نهايت مصرده (سعديلر) و (عدليلر) پارتيلرينك وجود بولماسی كبی بر ميوه ويردی .

سعد زغلول طرفدارانی مفرط مليتپرورلردن متشكل ايدی كه هيچ بر قيد وشرط آلتنده اولميان مصرك تام بر استقلاله مظهر اولمسنی مدافعه‌درلر وبالطبع مصرده اكثريتده بولونويورلردی .

بوكا مقابل عدليلر ايسه معتدل مليتپروران كتله‌سی اولوب ديپلوماسی طريقيله انكلتره ايله اكلاشمق ، اوزلاشمق و خلاصه انكلتره ايله مصرك امور حياتيه‌سنده اتفاق ايتدكدن صوكرا امور فرعيه‌ده بعض فداكارلقلر ياپمق طرفداری ايديلر .

بو ايكی پارتی (١٩٢١) سنه‌سنك اوائلنده اودرجه‌ده بر برينه

هجوم ودشناملرده بولونديلر كه هر ايكى پارتينك هدف حقيقيسى اولان انكلتره بيله عادتا اهميتسز بر موقعده قالمشدى .

انكلتره احداثنه موفق اولديغى بو جريانه ضميمةً اساساً الده بولونديرديغى مصر سلطانى (فؤاد) دن و اونك قابينه رئيسى معتدللر پارتيسنك ليدرى عدلى يكن پاشادن استفاده يولنى دوشونهرك و انكلتره ايله مصر آراسنده بر معاهده نامه تنظيمنى اوكه سورهرك عدلى يكن پاشانك رياستى آلتنده بر هيئت مخصوصهيى براى مذاكره لوندرهيه دعوت ايتدى . شبههسزكه بو دعوتك اولجه سعد زغلول پاشانك رياستى آلتنده مصر افكار عموميهسنى تمثيل ايتمك اوزره اوروپايه عزيمت ايدن هيئت مخصوصهنك ياپمايه موفق اولامادیغى اتفاقى بو كره پاشارا بيلمك معناسنى متضمن اولهجغى و بالطبع موفقيت تقديرنده موقعنى تماميله تحكيم ايدهجكنى دوشونن عدلى يكن پاشا كنديسى وپارتيسى نامنه بو سرابه دوغرو قوشدى .

سعديلر بو هيئت مخصوصهيه شدتله هجوم ايديورلردى. عدلى پاشا هيئت مخصوصهسى ايسه ١٩٢١ تموزندن اعتباراً درت آى دوام ايدن مدت ظرفنده لوندرهده انكلتره حكومتى ايله مصرك استقلال واستقبالى ايچون متماديا قونوشديلر، قونوشديلر.

پك واضح آكلاشيلوردى كه انكلتره مماطله ايديور، ينه وقت قازانمق ايستيور ، آلداتمق ايستيور ، خلاصه مصره بر شى ويرمكه راضى اولسه بيله بونك حكمسز بر شى اولماسنى، بر معاهده عقد ايتسه بيله بونك ظاهرى ومادى شكلندن غيرى بر قيمت معنويه وحقيقيهسى اولماسنى ايستيوردى. بو حقيقتى نهايت عدلى يكن پاشا دخى آكلامشدى. زيرا انكلتره خارجيه ناظرى لورد كورزون طرفندن تنظيم و (١٠ تشرين ثانى ١٩٢١) تاريخنده عدلى پاشايه توديع ايديلن معاهده نامه پروژهسنده بو اساسلرك اك بارز دليللرينه تصادف اولونيوردى .

هيچ شبههسزكه (٢٦) مادهيى محتوى بولنان بو پروژه انكلترهنك حقيقى نقطهٔ نظرنى ارائه ايتمكدهدر. بو رسمى وثيقهده انكلتره مصر اوزرنده اولجه اعلان ايتمش اولديغى حمايهيى الغا ايتمكله مصرك مشروطى بر سلطانك ادارهسنده استقلالنى طانيمغه موافقت، فقط بوكا برچوق قيود وشروط احترازيه وضع ايديوردى. نيتهكيم بر طرفدن مصرده بر خارجيه نظارتنك تأسسنه وخارجده سفيرلرله مصرك تمثيلنه موافقت ايتمكله برابر ديكر طرفدن اجنبى مملكتلرينه حق تقدمى اولان بر انكليز مصر فوق العاده قوميسرى بولونديرهجق وانكلترهنك موافقتى اولمادقجه هيچ بر معاهدهٔ اجنبيه عقد ايديلهميهجكدى . مصرده امتيازات اجنبيهنك لغوى بالآخره نظر دقته آلنهجقدى . و بويوك بريتانيا طرق مواصلهسنك حمايهسى مقصديله مصرك هر هانكى بر يرنده بروجه سابق انكليز قواى عسكريهسى بولونديريلهجق ، مبانى ولوازم حربيه وعسكريهدن انكلتره مصرده تأمين استفاده ايدهجك وانكلترهنك موافقتى اولمادقجه مصر حكومتى اجنبى ضابطان و مأمورين تعيين ايدهميهجكدى. مصرده انكلترهنك قونترولور اولارق مالى وعدلى بر قوميسرى بولوناجقدى. نهايت مصرك اقسامندن بولونان سودانده بولوناجق انكليز حاكمى مصر عسكرندن استفاده ايدهجكدى .

بوتون بو قيدلردن ماعدا مصر ديوننه، مصردهكى اقليتلرك حقوقنه، مصرده موجود انكليز مأمورلرينك تقاعد وتضمينات اصولنه ، مصر تابعيتنه متعلق ديكر مواد فرعيه دخى بولونمقدهدر .

لورد كورزونك بو پروژهسنى عدلى يكن پاشا هيئتى قبول ايدهمدى. بوكا جواباً (١٥ تشرين ثانى ١٩٢١) تاريخنده عدلى يكن پاشا طرفندن لورد كورزونه ويريلن نوطهده بو پروژهدهكى شرائطك عدم قبولى اسبابى بر بر توضيح واشارت ايدلمكدهدر .

مصر معتدللرينك اولسون فكر حقيقيسنى كوسترمك اعتباريله شايان دقت اولان بو نوطهده درت آيدن برى انكلتره ايله مصر هيئتى آراسنده جريان ايدن مذاكراتك مع الاسف بو مدته رغماً ايلرولهيهمديكى بيان ايدلدكدن صوكره مصر ايچون طانيلان استقلال شكلنك حمايه ووصايت شكلندن داها آغير اولديغى تصريح ايدلمكدهدر.

عدلى پاشا بو نوطهسنده مصر استقلالنى بالطهلايان نقاطك باشليجهسنك انكليز قوميسرلكنك، اشغال عسكرينك، مالى وعدلى قونترولورينك دوامى اولديغى و امتيازات اجنبيهنك الغاسى كيفيتنك تأجيلى ايله مصرك سودان اوزرندهكى حقوقندن محروميتى كلياً شايان قبول اولمادیغنى درميان ايديوردى ..

بو ايكى رسمى وثيقهنك مضمونه منحصر قالان انكليز ـ مصر مذاكرات سياسيهسى بونك اوزرينه بالطبع انقطاعه اوغرايهرق عدلى پاشا مصره عودت ايدنجه وضعيت حقيقيهدن تماميله خبردار اولمايان مفرطلر عدلى پاشانك مملكتى انكلتره ايله ياپديغى اتفاقلرله فلاكته سوروكلهيهجكنى حرارتله اورتهيه آتهرق شدتلى هجوملرده بولونديلر . عدلى پاشا ايسه بونك اوزرينه كرك لورد كورزونك معاهده پروژهسنى و كرك جوابى نوطهيى ٤ كانون اول ١٩٢١ ده اعلانه مجبور قالدى و بو شرائط داخلنده ايفاى وظيفهيه دوام امكانى اولمادیغنى ايلرى سورهرك قابينه رياستندن استعفا ايتدى .

كرك بو وثيقهلرك اعلانى و كرك عدلى پاشا قابينهسنك استعفاسى مفرطلره ، معتدللرك حقيقى غايهلرنى وحسن نيتلرنى كوسترديكى كبى انكلترهنك مصره قارشى سوء قصدلرك ماهيتنى تماميله اظهار ايتدى . خصوصيله انكليزلره ظاهراً مصر فوق العاده قوميسرى و حقيقتده ديكتاتورى بولونان مارهشال لورد آللهنبىنك ٣ كانون اول تاريخنده انكليز حكومتى نامنه مصر سلطانه ويرديكى نوطه بو حقايقى بوتون مصر افكار عموميهسنده تجسم ايلدى و وضعيت حقيقيهلرنى بيلديردى .

فی الحقیقه لورد کورزونك پروژه‌سنده موجود قیود احترازیه‌نك تخفیف اهمیتنه معطوف ظاهر آسلطانی اقناع وحقیقتده افکاری اویوشدیرمق ایچون بونوطه‌ده درمیان ایدیلن افکار اوقادار واهی واودرجه طفلانه‌درکه بونك نه مقصدله یاپیلدیغی حقنده دلائل و وثائق تاریخیه و علمیه‌یه و ایستاتیستیقلره مستند بر صورتده ملیتپرور غزته‌لرده یازیلان مقاله‌لر وتوضیحات افکار عمومیه‌یی بوسبتون تهییج ایده‌رك آرتیق چارناچار انکلیز تحکم وجبروتنه ، انکلیز حمایهٔ سیاسیه‌سنه و اشغال عسکریسنه مصرده بر آن اول نهایت ویرمك زماننك حلول ایتدیکنه قائل اولدیلر .

و مصرك هر نقطه‌سنده ، هر مصرلی بلاتفریق جنس و مذهب استقلال ایچون فعال برشکلده صرف قوته باشلادی . مصر غزته‌لرینك نشریات اخیره‌سی مصرده‌کی استقلال حرکاتنك بودفعه ترکی کبی متمدی وقانلی برصفحه‌یه انتقال ایتدیکنی کوستریور .

بووضعیت قارشیسنده هیچ بر مصرلی رجل سیاسی قابینه تشکیلنه آرتیق موافقت ایتمه‌دیکی ایچون مصرك اداره‌سی عرفی برصورتده تماميله انکلیز اشغال قطعاتنه منحصر قالمشدر . شدت پولتیقه‌سنك الك بویوك عاملی لورد آللنی ملیتپرور رؤساسنك و بالخاصه سعد زغلول ورفقاسنك مصردن تبعیدی وملیتپرورلره قارشی سلاح وجبر ایله مقابله صورتیله استقلال حرکاتنك اوکنه کچیله‌جکنی تخمین ایدییور .

حال بوکه بو تدابیره دخی توسل ایدن انکلتره کوندن کونه بونك چیقار بر یول اولمادیغنی وملتلری ظلم وتسلطله استعباد ایتمك ممکن بولونمه‌دیغنی عجبا اکلایابیله‌جکمیدر ؟ خصوصیله مصر خارجنده‌کی ملی استقلال مجادله‌لرینك آله‌ولندیکی وایمپریالیزمه قارشی صولتلی هجوملرك ، قورطنه‌لی عقیده‌لرك طغیان ایتدیکی بو صیره‌لرده حادثات کونیه‌یه قارشی ینه انکلتره برمعتاد قولاقلرینی قاپالیمی بولونه‌جقدر ؟ بونی ظن ایتمه‌یورز . اکر بوظنی‌ده حاصل ایدرسه‌ك هیچ شبهه‌سز انکلتره‌نك کندی الیله کندی قویوسنی قازدیغنی قبول ایتمك لازم کله‌جکدر .

م . ب .

توقاتده تشکیلات خیریه

معاونت اسلامیه جمعیتی ، مدرسهٔ علمیه ، فقرا یوردی

توقاددن یازیلیور :

اعاظم قضاة متندره‌دن توقاد لواسی قاضیسی فاضل محترم علی همت افندی حضرتلری ، توقادده فقر وضرورت سائقه‌سیله تسئل ایده‌ن برخیلی بیچاره‌کانی ذل سؤالدن قورتارمق وقدرت بدنیه‌سی مساعد اولانلره ایش بولمق اوزره بوکره (معاونت اسلامیه) نامی آلتنده بر جمعیت تشکیلنه ، بونلره دارالمساعی اولمق اوزره برده (فقرا یوردی) تأسیسنه دلالت بویورمشلردر . الحالة هذه یورده بر چوق ایتام ، ارامل و مهاجرین اعاشه والباس اولونمقده ، کوچکلری تدریس وتربیه ، بیویوکلرینه‌ده (طوقومه‌جیلق) صنعتی تعلیم ایدلمکده‌در . مدیریتی علمای محترمه‌دن حاجی امین افندی عهده‌سنده اولان مذکور یورده الیوم الیسه‌لك قوماشلر دوقونمقده‌در . آنجق ابتدائی برحالده وفقط تکامله پك مستعد بولونان یوردك تعالیسی وادامهٔ حیاتی ایچون حمیتلی خلقك ایفا وابذال ایلدیکی معاونت غیرکافی اولدوغندن پك مهم برمقصد علوی ایله وجوده کلن بو مؤسسه‌یه صنایع داخلیه‌مزك انکشاف و ترقیسنی صمیمیتله آرزو ایدن بویوك ملت مجلسنجه‌ده موازنهٔ عمومیه‌دن یاردم ایدلمه‌سنه لطف بیورولماسی تمنی اولونور .

قاضی مشارالیه علی همت افندی بونکله‌ده قالمیه‌رق سفربرلك ابتداسندن بری انقراضه دوچار اولان مدارس علمیه‌مزی احیا املیله برده (مدرسهٔ علمیه) کشادینه موفق اولمشلردر . تدریساتی مدرسین کرام طرفندن فخریاً ایفا ایدیلن مذکور مدرسه‌ده علوم عربیه و شرعیه وفنون متنوعه اوقونمقده‌در . مدرسه‌نك وامثالنك بقای حیاتی ایچون هرحالده امور شرعیه وکالت جلیله‌سندن معاونت مقتضیه‌نك اجراسنه‌ی [illegible] عاطفت بیورولماسی مملکتمزك نشر وتعمیمنده [illegible] عرفان نامنه رجا اولونور .

سبیل الرشاد

مملکتمزك اقتصادیاتنه ، علم وعرفاننه متعلق بو قبیل مساعیٔ خیریه‌یه علمای محترمه‌نك دلالتده بولنمه‌سی جداً افتخاره شایاندر . ملتمز مسلمان اولدیغی واسلامیته قارشی لایتزلزل رابطه‌لرله مربوط بولوندیغی جهتله علمایی حقیقی رهبر طانیور ؛ علمانك دلالتیله اولان علمی ، اقتصادی ، مدنی هرنوع تشبثات خیریه‌یه امنیت و صمیمیتله صاریلیور . بو اعتبارله خلقك مادی ، معنوی ترقی وانحطاطنده علمایی الك مهم عامل ایدنلره حق ویرمه‌مك انصافسزلق اولور . فی الحقیقه علما فعالیت خیریه ومدنیه‌ده بولوندقجه خلق یوکسلمش ، قصورهمت ایتدکجه ویا بیهوده مناقشه‌لرله اضاعهٔ اوقات ایلدکجه مسلمانلرده آلاییلدیکنه انحطاطه اوغرامشلردر . بناءً علیه علمای کرامٔ اوموزلرینه یوکله‌نن بو فریضهٔ مهمه‌یی تقدیر ایده‌رك اوکا کوره خلقك مادیات و معنویاتنی یوکسلده‌جك هر درلو تدابیره توسل ایتملری اقتضا ایدر . توقادده‌کی علمای محترمه‌نك مساعیٔ خیریه ومدنیه‌لری دیکر لوا وقضالرده‌کی علمای کرام ایچون نمونهٔ امتثال اولملیدر . هر طرفده‌کی علما مملکت و ملت ایچون بویله جداً نافع ساحه‌لرده فعالیتلره باشلادیغی کون ، هیچ شبهه ایدیلمسین‌که ، فلاح وسعادت قاپولری آچیلمش بولونه‌جقدر .

شرقده انکلیز سیاستنك افلاسی

مصرده منتشر « الاخبار » غزته‌سنك باش مقاله‌سی:

کچن سنه مصرده جریان ایدن حادثه‌لر انکلیز سیاستی طرفندن تعقیب اولونان استعمار غایه‌سنك تحقق ایده‌میه‌جکنی اثبات ایتدی. بو محرومیتك اك بویوك دلیلی ده شدتله تضییق پولتیقه‌سنه مراجعت ایدلمه‌سیدر. بو صوك پولتیقه اولا حریت اجتماعك منعیله باشلادی؛ صوکره سعد پاشا ایله رفقاسنك حریت شخصیه‌لرینه تجاوز ایدیله‌رك بونلر توقیف و مملکت خارجنه تبعید اولوندی؛ دها صوکره هر طرفدن پروتستولرك یوکسلمه‌سنه سبب اولان دیکر برچوق مظالم ایقاع ایدلدی.

مصرده یکیدن اداره عرفیه قوتی حاکم اولدی. بحران وکلایه چاره امکانی قالماینجه ١٩١٩ ده‌کی نظامك تطبیقنه مجبوریت کورولدی‌که بوده وکلانك امر عسکری موجبنجه جبراً ایش باشنه کتیرلمه‌ندن عبارتدی.

بوتون بو مستثنا تظاهرات دنیایه کوسترمکده‌در که انکلیز سیاستی نه حرکت وطنیه‌یی دوردورمه‌یه، نه‌ده ملق حقوقندن هیچ برندن واز کچیره‌بیلمه‌یه مقتدر اوله‌مامشدر و مصر استقلال تامنی الده آلمادقجه ابدیاً سکون یوزی کورمیه‌جکدر.

بناءً علیه انکلیزلرك بومستثنا وسائطه مراجعتلری مصر مسئله‌سنك ماهیتنی اك بلیغ بر صورتده کوسترمکده‌در. ذاتاً بالذات کندیلری مصری قوهٔ عسکریه‌دن باشقه بر شیله اداره ایده‌مه‌یه‌جکلرینی بوتون عالمه اعلان ایتمشلردر.

*
* *

کچن سنه شرقده جریان ایدن حادثاتی در خاطر ایده‌جك اولور ایسه‌ك انکلیز سیاستنك مصرده محکوم اولدیغی عاقبت بلاد شرقك اکثریتنده‌ده کندینی کوسترمشدر.

آسیای صغراده انکلیز سیاستی یونانلیلره ایجابی قدر پاره و مهمات حربیه ویره‌رك آناطولیده‌کی حرکات ملیه‌یی باصدیرمق و بحر سفیدك شرقنی تماماً قبضهٔ تسخیرینه آله‌رق هندستانله انکلتره آره‌سنده یکی بریول آچمق غایه‌سنی کوزه‌تیوردی. لکن بو سیاست هیچ بر موفقیت یوزی کورمدی. بالعکس اوقدر عظیم معاونتلره رغماً یونانلیلر حربی تکرار ایده‌میه‌جك بر صورتده پریشان اولدیلر.

شبهه یوقدرکه سقاریا محاربه‌لرنده مغلوب اولان حقیقتده انکلتره ایله اونك شرقده‌کی سیاستی‌در. اوت سقاریا هزیمتی یونان مظفریتنه باغلانان امیدلری تمامیله بیتیردی. آناطولی بو حربدن ضعیف اوله‌رق چیقمادی؛ بالعکس مادی، معنوی قوتلری آرتدی. حتی فرانسز حکومتی آناطولی ایله ائتلاف عقد ایلدی‌که بو عظیم حادثهٔ سیاسیه یونان مغلوبیتندن صوکره انکلتره سیاستنه اصابت ایدن ایکنجی ضربه‌در.

نته کیم تایمس غزته‌سی اخیراً شویله بر اعترافده بولونمشدی :

« شرق قریب احوالی ائتلاف حکومتلرینك ساحهٔ سیاستندن چیقمشدر و سه‌ور معاهده‌سنك قیمتی‌ده حکمدن ساقط اولان قاینارجه معاهده‌سنه بکزه‌مشدر. بناءً علیه حقایق بوقدر الیم بر صورتده تجلی ایتدکدن صوکره ارتیق بو معاهده اوزرینه بنا ایدیلان خیالات ایله اویالانمامیلدر . . . بز یونانلیلری نه درجه‌ده تشجیع ایدرسه‌ك ایده‌لم، اونلرك آناطولیده قاللرینه رضا کوسترمك نه بزم قدرتمز داخلنده‌در، نه‌ده اونلر بویله بر وضعیته تحمل ایده‌بیلیرلر . »

ظن ایتمیزکه آناطولیده انکلتره سیاستنك افلاسنه بوندن داها بویوك اعتراف اولابیلسون.

صوك کونلرده یونان احوال سیاسیه‌سنه وقوف تامی بولنان مشهور بر محررك آتنه‌دن اوروپا غزته‌لرینه کوندردیکی بر مقاله‌یی کوردك. دیورکه:

« موسیو غوناریسك لوندره‌ده، پاریسده‌کی مساعیسی نهایة الامر یونانلیلرك آسیای صغرایی بلاقید و شرط تخلیه‌یی قبول ضرورتندن باشقه بر نتیجه ویرمدی. شبهه یوقدرکه آرتیق یونان خیالانی یقامش و آسیا دولت یونانیه‌سی عنوانی اورته‌دن قالقمشدر. »

الحاصل آناطولی انکلیز سیاستنك تحکمنه‌دن قورتولمش و تك یونان نفرینك اوراده طوتونه‌بیلمسی امکانی قالمامشدر. بو سیاست شیمدی یونانلیلرك تراکیاده قالماسنی ایستیور. تراکیا الحالة هذه بولغارلرك تهدیدی آلتنده بولونیور. زیرا عسکرلرینك چوغنی آسیای صغرایه نقل ایتدیکی ایچون اوراده‌کی یونان قوتی ضعیفدر.

بعض سیاسی محافلدن ترشح ایدن خبرلره کوره لوندره مکالماتی یونانلیلرك چتالجه خطنی محافظه ایده بیلملری ایچون شرقی تراکیاده قالملری وعدیله نتیجه‌لنمش. لکن انکلیزلر طرفندن وقوع بولان بو وعدك تحققی قولای بر شی دکلدر.

« یکی اوروپا » مخابری بو خصوصده شو سوزلری سویلیور :

« موسیو غوناریسك تراکیایی محافظه خصوصنده‌کی تمنیاتی مصطفی کمال پاشا طرفندن قبول ایدلمدکجه امر واقع حالنی آلماز. ایشته مسئله‌نك مشکل نقطه‌سی بوراسیدر. شیمدی بو ایشله علاقه‌دار اولان اوچ دولت معظمه‌نك وضعیتنه کلنجه بونلردن هیچ اولمازسه ایکیسی تورکیا اراضیسنك تمامیتی اساسنی قبول ایتمش بولونیورلر. بو اساسه کوره ازمیر مسئله‌سنی حل ایتمك ایجاب ایدنجه طبیعیدرکه تورك حاکمیتنك او منطقه‌ده تمامیله عودتی و موسیو غوناریسك وضع ایتمك ایسته‌دیکی شرائطك کاملاً عقامته محکومیتی تقدم ایدر. تراکیا مسئله‌سنه کلنجه

حالا حل اولونمامشدر. و یونانیلرك لهنده حل اولونه‌جغی ادعاسنده ثابت دکلدر. چونکه مصطفی کمال پاشانك موقع معنویسی جداً پك قویدر. شرقده صلح و مسالمتك حاکم اولمسی بو ذاتك الینده اولدیغی کبی بو مملکتلرده حربك تمادیسی ده ینه اونك الینده‌در. یونان اردوسی هزیمته اوغرادقدن صوکره نتیجه‌یی استحصال اوغورنده مراجعت ایدیله‌جك دیکر بر قوۀ حربیه موجود اولمادیغی ایچون شرقده صلح ومسالمتك تأمینی آرزو ایدلدیکی تقدیرده مصطفی کمال پاشانك شرطلرینی ایستر ایسته‌مز قبولدن باشقه چاره یوقدر. »

ایشته بو سوزلر حقائق اموره واقف بر رجل سیاسینك مقاله‌سیدرکه شرقده‌کی احوالك تبدلنی آچیقدن آچیغه کوسترمکده‌در. اوت، دون آناطولی طوغریدن طوغری‌یه انکلیز سیاستی حاکم ایکن بوکون مملکتك ارز اولادی حاکم اولمش وانکلتره سیاستنك اوروپاده هیچ بر تأثیری قالمامشدر وشرق قریبده صلح ومسالمت تورك وطنپرورلریله مصطفی کمال پاشانك اراده‌سنه معلق بولونمشدر.

*
* *

حادثات جاریه پك بلیغ عبرتلری احتوا ایتمکده‌در. بعضیلری انکلتره سیاستنك عظمتنی کوز اوکنه کتیره‌رك بونك هیچ بر زمان موفقیتسزلکه اوغرامایه‌جغی قناعتیله تورکلره تسلیم و طاوعت توصیه‌سنده بولونیورلردی. لکن تورکلر بویله بر طاوعتی قبول ایتمه‌رك صوکنه قدر مقاومتی کوزه آلدیلر و شرف واستقلاللرینی تخلیص خصوصنده هر نوع یوقسوللغه قاتلانه‌رق مملکتلرینی مدافعه‌یه عزم ایتدیلر. بوکون کوریورزکه مقصدلرینی استحصال ایتمك اوزره بولونیورلر. بو نتیجه‌شبهه یوقدرکه انکلتره‌نك شرق سیاستی ایچون بر افلاسدر.

*
* *

هند خبرلرینی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق انکلیزلرك اوراده‌ده وضعیته حاکم اولامادقلرینی کوروروز. میستر غاندی‌یه انکلیزلرك آقینه باشلادقلری تدهیش سیاستی حقنده‌کی رأیی صوردیرورلر، جواباً : «بو شدت سیاستی بوتون خلقك کوزینی آچه‌جغی ایچون هند حرکاتی اوزرنده پك کوزل تأثیرلر اجرا ایده‌جکدر» دییور.

میستر غاندینك بو جوابی پك دوغرودر. زیرا انکلیزلر بو قدر اقوامی آچیق اولمه‌کسیزلرینی خیرخواه کوسترمکله حاکمیتلری التنده طوته بیلدیلر. محکوم بر ملت کندی حریتنی غصب ایدنلر حقنده حسن ظن بسلایه‌جك اولورسه اوزرنده‌کی رقبۀ اساری آنجق خصوصنده او قدر بویوك بر عزم کوسترمز. لکن او تحکمك آجیلقلرینی طویارسه او وقت بوینده‌کی بو بوندوروغی آتمق ایچون حرکته کلیر. ایشته بو شدت وتدهیش سیاستی محکوم ملتلرك کوزلرنده‌کی پرده‌یی قالدیره‌جقدر.

بو سیاست بوتون حاکمیتی غائب ایتمش دیار ایچون حریت واستقلال دورینك مبدأئی اولمشدر.

معارف بحرانی

آنجق اساسلی تدابیرایله ازاله ایدیله‌بیلیر

بوکون حیات عرفانیه‌مزه تعلق ایدن جداً مهم بر مسئله قارشوسنده بولنیورز. غزته‌لرده اوقودیغمز کبی بتون معارف اداره‌لرینه تبلیغ بیوریلان تعمیملرده شمدی‌یه قدر مکتبلرمزده تطبیق ایدیلان اصول معارفك روح ملته نه قدر یبانجی اولدیغنی معارفپرور وکیل محترممز شو جمله‌لرله اکلاتمق ایسته‌یور :

« مملکتك کچیرمکده اولدیغی بحران آرتق شمدی‌یه قدر تعقیب اولونان معارف سیاستمزك و مکتب [illegible] ضدی اولدیغنی کو[illegible] بالعکس انحطاطه دو[illegible] ایشته بو حیاتی [illegible] بروغراملرینی اصلاح [illegible] افراغ ایچون بالجمله منتخبین معارف ومکتب اداره‌لری هیئت تعلیمیه‌سیله بالمذاکره نتیجۀ مقرراتی بارابور مستعجلاً وکالت جلیله‌یه کوندرملری اهمیتله توصیه اولنیور. »

ارباب معارفده یکی یاپیلان پروغراملر حقنده احتساسات و افکارینی بیلدیرمکله مشغولدر. بوقدر استحضارات و جدیته رغماً هر وقتده اولدیغی کبی ینه معارفمزه ملتك عنعنات، احوال روحیه واجتماعیه‌سنه اویغون ترقی وتعالیمزی آمر بر استقامت سالمه ویریله‌مه‌مك قورقوسی وجدان عمومیٔ ملتی تردد واشتباهه دوشورمکده‌در. زیرا معارف منتسبلرندن بعضیلرنده‌کی طرز تربیه و شمدی‌یه قدر ملتی مهلکه اوچورومارینه کتورن هر خصوصده غربلیلشمك ذهنیتی ینه غلبه ایده‌جکی افکار عمومیه‌ده یرلشمشدر. بو ذهنیتی خلقك دماغندن سیلمك، بو طبقه‌یی معارفمزه ایصیندیرمق، ملتك معارف وقابلیت حیاتیه‌سنی دوشکندن محافظه ایتمك ایچون معارف بحرانه اساسلی بر چاره بولمق، ملتك احوال روحیه واجتماعیه‌سنه اویغون بر استقامت سالمه ویرمك الزمدر.

شورامی‌ده شایان تذکاردرکه بو مسئلۀ مهمه ایله شرعیه وکالتنك‌ده عینی صورتله اشتغالی ومعارف وکالتیله اکلاشمه‌سی پك طبیعیدر. زیرا مدرسه‌دن یتیشنلرك هرحال ایجابات زمانه کوره مجهز، یکی بر روح، آتشین بر ایمان ایله وظیفه‌لرینی حقیله ایفا ایده‌جك بر درجه‌ده تعلیم و تربیه کورمه‌لری تحت وجوبده‌در.

اویله ایسه بو یکی تشکیلات پروغرامی تثبیت اولنمه‌دن اول بهمه‌حال شرعیه وکالتندن منتخب ارباب اختصاصدن متشکل بر هیئتده مذاکره‌ده بولنماسی ضروریدر. تاکه مصادمهٔ افکاردن بارقهٔ حقیقت تظاهر ایده‌بیلسون. مدرسه‌ده اکسیك اولانلری مدرسه‌یه، مکتبده اکسیك اولانلری مکتبه علاوه ایدرك تنظیمات جریاننك فرنکلشدیرمه موده‌سنه آرتق نهایت ویرملیدر. ایشته آنجق بوصورتله مملکتمزده یکلسق ومتجانس، عینی غایه‌یه متوجه اولدیغی تقدیرده‌در که عرفان مؤسسه‌لری تشکل ایتدیکنه قانع اوله‌بیلیرز.

ایشته عرفان اوجاغی اولان بو مؤسسه‌لریمز بویله‌جه ال اله ویره‌رك عینی غایه‌یه یورودیکی کون مکتبله مدرسه آره‌سنده آچیلان مهلك اوچوروم قپانمش وشمدی‌یه قدر ملتك ترقی و تعالیسنه انکل اولان بو ایکی صنف افکار متضاده بو سایه‌ده اورته‌دن قالدیرلمش اولور. بوقسه غرب اخلاق وعاداتیله پروشیاب اولان واوروپاده هر کوردکلرینك عینتی محیط اسلامده عیناً تطبیقه قالقیشان مقلدلرمز هرزمانده اولدیغی کبی‌ینه بو محیطك قابلیتی، ملتك سجایای اصلیه‌سی نظر اعتباره آلمیه‌رق، فلاکتدن مستفید اولمایارق فکرلرینی ترویجده اصرار ایدرلرسه بو سفرکی تشکیلاتده‌ده الده ایده‌جکلری نتیجه هیچ شبهه یوق که ملتك روحنه بیابانجی، تقلیددن عبارت بر معارف، ترقی‌یه آرقه چویرمش بر مدرسه تشکیلاتی احیادن عبارت قاله‌جقدر.

مقاله‌مك عدم مساعده‌سنه بناءً یکی یاپیلان پروغراملر حقنده احتساساتمی ایکنجی بر مقاله‌یه ترك ایدییورم.

یوزغاد: سلطانی علوم‌دینیه ومدرسهٔ علمیه
لغت عربیه معلمی
محمدنوری

وحدت واخوت اسلامیه

تظاهراتی

افغان امیری امان‌الله خان حضرتلری، بیوك ملت مجلسی رئیسی وباش قوماندان غازی مصطفی کمال پاشا حضرتلرینه آتیده‌کی نامهٔ حکمداری‌یی کوندرمشلردر:

برادر عزیزم جلالتمآب شجاعت انتساب غازی مصطفی
کمال پاشا ایدالله بنصره‌العظیم حضرتلرینه

« بویوك ملت مجلسی ممثلی اولان جناب جلالتمآب عبدالرحمن بك »
« بورایه واصل اولدی وبو صورتله قارده‌ش ملت ودولت اولان »
« افغانستانك اوزون سنه‌لردنبری دوام ایدن انتظارینه حسن خاتمه »
« چکیلدی. علی‌الخصوص افغانستان ملت ودولتی حقنده پرورده ایتدیکی »
« افکار منوره‌سی و احتساسات فطریه‌سیله ممتاز اولان غیور مجاهدك »
« افغان ملت وحکومتی حقنده علوی و صمیمی آمالنی اظهار ایتمکله »
« بزی بختیار ایتدیلر. تورکیه ایله افغانستان آره‌سنده اسلامیتك تأمین »
« ایتمش اولدیغی متین رابطه‌لر ثم اعتقادجه غیر قابل تزلزلدر. وبو »
« ایکی ملتك الیوم معروض قالدقلری تضییق ومشقتلر اونلرك تمایلات »
« وآمالنك برقات دها تأییدینه ومقدس هدفزه دوغرو توجهی تأمین »
ایده‌جکنه قانعم.
« وقت وقت محترم تورك ضابطلری بورایه قدر کله‌رك افغان »
« ملکتنك مختلف اداره‌لرنده صفوت و صمیمیتله چالیشه‌رق بو ملك »
« ودولته برچوق استفاده‌لر تأمین ایتدیلر. بو بوقاریده عرض ایتدیکم »
« افکارك وثوقه اك بیوك دلیلدر. وامید ایدرم که کیت کیده جمله‌مز »
« حبل‌الله اطرافنده طوپلانه‌رق مرام اصلیمزه نائل اوله‌لم: اسلاملرك »
« اتفاق و اتحاد حسنه‌سنك تزییدینه دعا خوان اولمقله ختم کلام ایلرم »

دوستکز

امان‌الله خان

صمیمی بر رجا

بو هفته روس تجارت خارجیه قومیسرلکنك آنقره شعبه‌سنك رسم کشادی مناسبتیله روس سفیری ایله خارجیه وکیلی بك افندی طرفندن نطقلر ایراد اولوندی. افغانستان، بخارا، آذربایجان سفیرلریله برچوق مبعوثان و تجارك حاضر بولوندیغی بو مراسمده روس سفیریله خارجیه وکیلندن باشقه حمدالله صبحی بك افندی‌ده بر نطق ایراد ایتدیلر. خلاصه‌سی غزته‌لرده انتشار ایدن بو نطقده بعض فقره‌لر هرکس کبی بزم‌ده نظر دقتمزی جلب ایتمکدن خالی قالمادی.

احتمال که حمدالله صبحی بك افندی بوسوزلری بر مقصد مخصوصله دکل، یا حسب‌الخطابه، یا نزاکت مقتضاسی اوله‌رق سامعلر اوزرنده بر حسن تأثیر حصوله کتیرمك آرزوسیله سویلدیلر. مقصد نه اولورسه اولسون، بویله ایکی دولت رجالی آره‌سنده ایراد اولنان قارشیلقلی نطقلرده فصاحت و بلاغتدن زیاده ایکی دولت آره‌سنده‌کی مناسبات سیاسیه‌یی کوز اوکنده طوتمق و اوصورتله ایراد کلام ایلمك دها مناسب اولور، ظن ایدرز. کرك قارشیسنده‌کی دولتك انفعالنی موجب اوله‌جق، کرك اونی ممنون ایتمك ایچون کندی ملتنك حسیاتنی رنجیده ایده‌جك بیاناتدن توقی ایتمك سوز سویله‌ین ذواتك اك زیاده اعتنا ایده‌جکی بر نقطه‌در، قناعتنده‌یز.

بزم روسلرله اولان مناسبات سیاسیه‌مزی ترصین وتقویه ایچون هیچ شبهه‌سز کرك اونلرك، کرك بزم الدن کلدیکی قدر چالیشمه‌مز وظیفه‌مزدر. زیرا هر ایکی طرفك‌ده منافعی بونی مستلزمدر. حتی یالکز بزمله دکل، آسیاده‌کی بتون مسلمان ملتلرله‌ده خوش کچینه‌رك

متقابل منافع سیاسیه تأمین ایتمك کرك روسلر ایچون ، کرك اسلام عالمی ایچون اك موافق واك معقول سیاست اولدیغنه بز اوته‌دن بری قانع اولانلردنز .

یالکز بو خصوصده رعایت ایدیله‌جك نقطه بو مناسبانه افکار و عقاید اجتماعیه‌یی قاریشدیرمامقدر . هر ایکی طرف بشرك اسباب سعادتنی ایسته‌دیکی کبی تلقی ایتسین ؛ بوسعادتی تامین ایچون ایسته‌دیکی کبی اجتماعی و سیاسی تشکیلات وجوده کتیرسین . بو خصوصده هر ایکی طرف نه قدر سربست اولور ، یکدیکرینك مداخله ومزاحمه‌سندن نه قدر آزاده بولنورسه آره‌ده‌کی مناسبات سیاسیه او درجه قوت و صمیمیت کسب ایده‌جکنه شبهه یوقدر .

هیچ کیمسه ادعا ایده‌مزکه : بر ملت ایچون ایی اولان بر شکل دیکر ملت ایچون‌ده فائده‌لی اولور . ملتلرك احوال اعتقادیه و اجتماعیه‌سی بر دکلدر . بونك مولودی اولان شکل سیاسیلری‌ده بر اوله‌ماز . بناءً علیه هر ملت آنجق کندی اعتقادیات و اخلاقیاتندن متولد اجتماعیاتنه کوره بر شکل سیاسیده استقلال وسعادته مظهر اوله‌بیلیر .

باشقه ملتلره بکزه‌مك ایسته‌ینلرك خیبت و خسراندن باشقه بر نصیبی یوقدر . بناءً علیه بزم ایچون اك اساسلی دستور « کندمزه بکزه‌مك » دن باشقه بر شی اوله‌ماز .

باشقه‌لری کبی بزم‌ده بر حیات ماضیه‌مز واردر . بز ، پك اسکی زمانلره قدر اوزانان بواعصار ماضیه‌ده‌متعدد دولتلر وجوده کتیرمش ، حقیقی مدنیتلر قورمش ، بشرك سعادتنی تأمین ایچون اك یوکسك و اك حریتپرور فکرلر اورته‌یه قویمش ، حیات اجتماعیه‌سنی تقریر و تثبیت ایلمش معظم بر ملتز . بزی مشیمه بداوتدن عالم حیاته هنوزکلن بر ملت کبی تلقی ایدوب ده باشقه‌لرینك (فکر)لرینه ، باشقه‌لرینك ارشادلرینه محتاج بر حالده کورمك بیلمه‌یز نه درجه‌یه قدر حقیقته موافق اولور !

بو حقایقی هرکسدن زیاده ایی بیلمسی لازم کلن حمدالله صبحی بك افندینك هیچ لزومی اولمادیغی حالده روس سفیرینه خطاباً :

« سزه بزه‌برشی‌ویرمك ایچون کلدیکز . ویره‌جککز شیلر فکرلرکزدر ... بزه دوشونجه‌لریکزی آکلاتیکز . بزمحاکمه ایتمك وانتخاب ایلمك ایچون حاضرز .. »

دیملری ، طوغروسی ، بز شرف ملی ایله متناسب بولمادق . حمدالله صبحی بك افندی کبی منسوب اولدیغی قومك بوتون ممیزاتنه مربوطیتله مفتخر اولان بر ذاتی بویله باشقه‌لرینك افکار ومؤسساتی انتخابه حاضر بر وضعیتده کورمك البته بزی متأثر ایدن احوالدندر .

غربی تقلید ایدن تنظیماتچیلرك مملکته فلاکتدن باشقه بر شی کتیرمدکلرینه بزم کبی کندیسی‌ده قانع اولان حمدالله صبحی بك افندی‌یه ۱۸٤۰ ده رشید پاشانك بر فرانسز دیپلوماتنه سویلدیکی شو سوزلری خاطرلاتیرز :

— « بز دائما فرانسه‌یه مراجعت ایدرز . محتاج اولدیغمز اصلاحاتی بزه کوسترن اودر . اصلاحاتمزك اکمالی وموفقیتله نتیجه‌لنمسی فرانسه‌یه بورجلی‌یز . »

بو (اصلاحات) دن مقصد نه اولدیغنی ، دولت وملتی نه عقبه‌لره سوروکلدیکنی بوراده ایضاح ایده‌جك دکلز . چونکه بو حقائق مشارالیهجه پك رعنا معلومدر .

مع‌مافیه ، حرقاتنك ، وطنپرورلکنك حرمتکاری بولندیغمز حمدالله صبحی بك افندینك بالاده‌کی سوزلرینی بز بر قناعت مخصوصه اثری اولمقدن زیاده ، یوقاریده مریض ایتدیکمز جهته ، حفظ البته نزاکت مقتضاسی اوله‌رق سویله‌نمش عد ایدییورز . بونك ایچون بو قبیل لطقلرده باشقه‌لرینك اولدیغی قدر ملتمزکده حسیاتنی رنجیده ایتمکدن توقی به لطفاً دقت بویورملرینی رجا مقصدیله شو سطرلری یازدق .

هند مسلمانلرینك غلیان ومطالبی

۲٥ کانون ثانی تاریخلی (تایمس) غزته‌سنه بومبایدن بیلدیریلیور :

هندستانده بولونان لورد (نورتقلیف) بروجه آتی بیاناتده بولونمشدر :

« یکرمی بش سنه‌لك غیبوبتدن صوکره مسلم وغیرمسلم هندلیلرك آوروپالیلره قارشی اوضاع وحرکاتندن زیاده‌سیله صارصیلدم . بالخاصه اولجه بزه پك دوست اولان مسلمانلرك بو حالندن چوق متأثر اولدم . هندستانك تاریخنده ایلك دفعه‌درکه غیرمسلم هندلیلرله مسلمان هندلیلر متحداً حرکت ایتمکده‌درلر . هر صنفه ، هر مذهبه منسوب یوزلرجه مسلمانلرله کوروشدم . وجمله‌سنی متحدالافکار کوردم . (قلمنك هند) آطه‌لرنده ، (مالای) حوالیسنده (سیلان) آطه‌سنده (مادراس) و(جنوبی هندستان) ده (حیدر آباد) و(مرکزی هندستان) ده (ولایات متحده) ده (پنجاب) ده (راژوپوتانا) و(بومبای) ده مسلمانلر غضوبانه بر سکوت ، یاخود آشکار بر عداوت کوسترمکده‌درلر . (اوقسفورد) ده اتمام تحصیل ایدن صادق بر مسلمان حاکم بکا دیدی‌که : « اك بویوك تهلکه بو فکرك قادینلرمزه سرایت ایتمه‌سیدر ! دین اسلامی تتبع ایدنلرك کافه‌سی بونك نه دیمك اولدیغنی آکلارلر . »

یوللرده بر چوق مسلمانلرك علمدار اق فکرینی تمثیل ایدن بیاض فسلرله طولاشدقلری کورولمکده‌در . مسلمان مسئله‌سی رؤیت اولونمه‌دن مقدم صلح و سکینتی تأمین ایتمك ممکن اوله‌ماز . عراقده مسلمانلری چاریشدیردقدن ، یونانستانه صولك استقراض ایچون مساعده‌ده بولوندقدن صوکره مسلمانلرك بو وضعیتدن پك چابوق متأثر اولملری طبیعیدر .

مسلمانلرك مطالبی صورت آتیه‌ده افاده ایده‌بیلیرم بوتون اسلام مملکتلریله مخابرانده بولنان هند مسلمانلری توركیایه قارشی تعقیب ایتدیکمز سیاستدن فوق العاده متأثر بولونمقده ومقام خلافته قارشی روا کوریلن رعایتسزلکی پك دریندن حس ایتمکده‌درلر . . . . . .

« فکر درمیان ایتمیه‌جکم . فقط بوراده مسلمانلرك وضعیتی انکلتره مطبوعاتنك خبر ویردیکندن دها فنادر . بو بیاناتمی نشر ایتمه‌دن مقدم دوائر رسمیه‌یه ، تجاریه‌یه ، مطبوعاته کوستردم . بونلر تفرعاتی تصدیقه لزوم کورمه‌مکله برابر اسلام حسیاتنك سرعتله و قطعیتله تطمینی کمال اصرار ایله طلب ایتمشلردر . »

آنقره : مطبوعات واستخبارات مطبعه‌سی

سبیل الرشاد

آبونه شرائطی : هر یر
ایچون سنه‌لکی (۲۷۵)
آلتی آیلغی (۱۵۰) غروشدر

نسخه‌سی ۵ غروشدر،
سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در

اداره خانه
آق‌ دده تاج‌الدین
درکاهی

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر

مسلکه موافق آثار ممنونیه
قبول اولنور. درج ایدله‌ین
یازیلر اعاده اولنماز

درس تبدیلنده ایریجه
ش غروش کوندرلملیدر

مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی وآبونه
صره نومروسنی محتوی
بولونمسی لازمدر

ممالك اجنبیه ایچون آبونه
اولانلرك آدرسلرینك فرا.
نسزجه یازلمسی رجا اولنور

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه
دائر اولدیغی واضحاً بیلدیر.
لمسی رجا اولنور

(دینی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی ، هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در .)

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم — باش محرر محمد عاکف — صاحب ومدیر مسئول اشرف ادیب — اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٤٩٤ — ١٢ رجب شریف ١٣٤٠ — جمعه ایرتسی — ١١ مارت ١٣٣٨ — جلد ١٩

اسلامده تشکیلات سیاسیه

اسلامك اجتماعیاتی

اسلامك بوتون اجتماعیاتی شریعتك حاکمیت مطلقه‌سی اساسی اوزرینه استناد ایدر ؛ حقیقی جماعت اسلامیه آنجق بو حاکمیته منقاد اولاندر .

شریعته کلنجه او ، اخلاقی ، اجتماعی بر طاقم حقایق طبیعیه‌نك هیئت مجموعه‌سیدرکه پیغمبر طرفندن بزلره خالق نامنه تبلیغ ایدیلن بو حقایق سعادت بشریه‌نك متوقف علیهیدر .

او حالده شریعتك حاکمیتی دیمك ، طبیعی ولایتغیر اولوب بشرك کیف واراده‌سنه غیرمنقاد اولان قوانین اخلاقیه و اجتماعیه‌نك حاکمیتی دیمکدرکه بو قانونلرك بتون کائناتده حاکم اولان قوانین طبیعیه‌دن فرقی یوقدر . بونلرك حضورنده بوتون انسانلر مساویدرلر . بوتون انسانلر بونلردن حریت متساویه داخلنده متنعم اولورلر . بو حریت یالکز ، او قانونلره قارشی مجبور اولدقلری حرمت و انقیاد ایله تحدید اولونمشدر .

مسلمانلق شریعتك حاکمیتنی تأسیس ایتمك صورتیله انسانیته حقیقی مساوات وحریت مبدأ حقیقیسنی تأسیس ایتمش و بونکله‌ده حقیقی استقلال وحقیقی تضامن (Solidarité) مبدأ‌نی وجوده کتیره‌رك بشر ایچون اك یوکسك و اك حقیقی بر غایه ابداع ایله‌مشدر .

شیمدی یوقاریکی ایضاحاتدن آکلاشیلدیغی وجه ایله شریعتك حاکمیتی مبدأی شو حقیقت اساسیه‌نك اك آشکار بر صورتده اقرا. ریدرکه : طبیعتده نه اولورسه اولسون ، هر موجود کندیسنه خاص اولان قوانین طبیعیه‌یه منقاددر . بناءً علیه انسانلرك موجودیت مادیه‌لری ناصل قوانین حکمیهٔ طبیعیه‌یه منقاد ایسه موجودیت اجتماعیه‌لری ده اویله‌جه قوانین اجتماعیهٔ طبیعیه‌یه منقاددر .

ایشته بو صورتله‌درکه اسلامیت شو مبدأی وضع ایتمش بولونیور : هیچ بر قوت انسانی نه ابنای نوعندن برینك ، نه‌ده ــ کیمی نه اولورسه اولسون ــ بر زمره ویا بر کتلهٔ بشرك کیف و اراده‌سنه مجبور انقیاد ایده‌مز و انسان کائناته قوانین ازلیهٔ طبیعیه‌سیله تجلی ایدن خالقنك ارادهٔ مطلقه‌سندن باشقه هیچ بر شیئه مطیع و منقاد اولاماز .

ایشته بو صورتله‌درکه اوهام وضلالات ایله مشبوع اولوب انسانلری عصرلرجه سوق و اداره ایدن و جمعیتلرك تشکل و تکاملنده بویوك بویوك ایشلر چویرن و صرف کورەنکه ، یاخود صرف عقله استناد ایدن مسلکلره اسلامیت خاتمه چکدی . ویالکز کندی هوسلرینی ، یالکز کندی شخصی احتیاجلرینی تطمین ایچون نفسلرینه فوق البشر قدرت استناد ایدرك ، بونکله انسانلر آره‌سنده سیاسی ، اجتماعی ،

اخلاقی بر ضبط وربط تأمین ایتمك ایسته‌ین خیالی حاکمیتلری ابدیاً سریر سلطنتدن ایندیردی .

الحاصل حاکمیت مفهومی حقنده‌کی تلقیلرك اك صاغلامنی میدانه قویان ، اوکا اك حقیقی معناسنی ، اك حقیقی ماهیتنی ویرن اسلامیتدر. اوت ، اسلامیت انسانه شونی اوکرتمشدرکه : حاکمیت دیمك آنجق شریعتك ، یعنی حقیقت اخلاقیه وعدالت اجتماعیه‌نك نگهبان طبیعیسی اولان بو الهی تدرلك وبالنتیجه علمك ، عقل وحکمتك حاکمیتی دیمکدر. ایشته مسلمانلق انسانلری بو حقیقته ارشاد ایتمك صورتیله‌درکه حاکمیتك جبر و شدتندن دوغان وغاصب ، یالکز بر قدرتك خودکام مقصدلرینه خدمت ایچون ایجاد ایدیلان ظلمکار بر قدرتدن عبارت اولدوغی حقنده‌کی اعتقاده ابدیاً خاتمه چکمشدر .

یوقاریدن بری سویلدکلرمزدن شو حقیقت کمال وضوح ایله کندینی کوستریبورکه : شریعتك فوق‌الطبیعه هیچ بر ماهیتی یوقدر. بناءً علیه او ، بر چوقلرینك ادعالری وجهله ، نه روحانی، نه‌ده رهبانی دکلدر؛ بالعکس بوتون دیکر قوانین طبیعیه کبی تماميله نظریدر، طبیعیدر.

اکر شریعت اك مطلق واك مکمل بر حرمت انقیاده استحقاق کسب ایدیبورسه بو، باشقه بر شیدن دکل، کندیسنك محض حقیقت اوله‌رق بشرك سعادت اخلاقیه واجتماعیه‌سنك آنجق بو حقیقتله قائم اولمسندن، بناءً علیه نظیرینی تصوره امکان اولمیان بو اك قیمتدار حقیقتك پیغمبر طرفندن بزه تبلیغ ایدلمه‌یکی فرض اولندیغی تقدیرده انسان ایچین طانیلماسی قطعیاً ممکن بولونمامسندن ایلری کلیور .

بوندن باشقه پك خودبین ودعوالی اولوب فکر انسانی‌یی تکامل طبیعیسندن آیقیریق صورتیله مفلوج بیراقان عقل صرف مسلکنك اوهام وضلالاتندن، شریعت انسانی قورتارمقده کیجیکمه‌دی ؛ فکر بشری ساحه‌سنده‌ده، اخلاق واجتماعیات ساحه‌لرنده حصوله کتیردیکی قدر سلامت‌بخش وقطعی بر انقلاب اویاندیردی.

اوت ، اسلامیتدن دوغان یکی روح ویکی فکر سایه‌سنده‌درکه بشر بوتون معنوی ملکه‌لرینی، بوتون مشاهده و محاکمه قابلیتلرینی کمال حریتله انکشاف ایتدیرمکه موفق اولدی . وبو موفقیت اونی تجربه اصولنی کشف ایتمکه وعالم اسلامدن بوتون جهان انسانیتك ابدیاً مدار مباهاتی اوله‌جق قدر یوکسك برچوق متفکرلر، برچوق عالملر ظهورینی تأمین ایدن فنون حاضره‌یی میدانه چیقارمه‌یه سوق ایتدی .

شریعتك فوق‌الطبیعه برشی اولدیغنه و اوکا بلاقید منقاد اولانلرك مفرط بر تعصبه مبتلا بولوندیغنه قائل اولمق خطاسی شوندن ایلری کلیور: بزلر شریعتك احتوا ایتدیکی حقایقی دیکر قوانین طبیعیه‌یی ادراکه وصول ایچون مراجعت ایتدیکمز قواعد و وسائله ادراك ایتمش دکلز. یعنی بو حقائق انسانك محصول مشاهدات ومحاکماتی اولمایوب بزه جناب حق طرفندن پیغمبر واسطه‌سیله بیلدیرلمشدر .

اوت، بو حقیقتلر بزم مشاهدات ومحاکماتمزدن دوغمش دکلدر. بونکله برابر تجربه‌لریمز تماميله اونلری تأیید ایدر. واو حقایقك مساعده ایتدیکی مشاهدات ومحاکمات کندیلرینی تصدیق ایله نتیجه‌لنیر .

شمدی شویله بر سؤال کندیلکندن خاطره کلیور : عجبا انسانه قوانین حکمیه و کیمیویه‌یی ادراك ایتدیرن مشاهده ومحاکمه ملکاتی اوکا قوانین اخلاقیه واجتماعیه‌یی‌ده کشف ایتدیره‌بیله‌جك قدرتده میدر؟ اویله یا، شو ایکی نوع معلومات بشریه آراسنده اساسلی بر فرق کورولیور. زیرا اولکیلری ذی روح، بی روح بوتون موجوداتی ویر موجود اولمق حیثیتیله‌ده انسانی احتوا ایدیبور؛ بناءً علیه تماميله «آفاقی» در. ایکنجیلرینه کلنجه ، بونلر اخلاق، صاحب شعور و اجتماع قابلیتی حائز بر موجود اولمق حیثیتیله یالکز انسانه انحصار ایتدیکی ایچین حسی، روحی؛ بناءً علیه تماميله «انفسی» در.

انسان کندی اراده‌سنه تابع اولمیان وکرك تمایلات طبیعیه‌سیله، کرك سجیه‌سنك، نقصان ویا کمالیله هیچ علاقه تأثیری بولنمیان وقایع وحادثاتی ایجابی قدر بی‌طرفی و استقلال فکر ایله مشاهده و محاکمه قابلیتنده‌در، وبوندن بر طاقم حقایق ، حتی بر طاقم قوانین استخراج ایده‌بیلیر. بو، غیر قابل اعتراضدر.

لکن انسانی اخلاق و اجتماع قابلیتنی حائز بر موجود حیثیتیله تدقیقه، بوندن‌ده کندیسنك احترامه مجبور اولدیغی قوانین اخلاقیه واجتماعیه‌یی استخراجه کلنجه: هانکی شرائط دائره‌سنده اجرا ایدیلیرسه ایدیلسین بوتون مشاهدات و محاکمات انسانیه حقیقی قوانین اخلاقیه واجتماعیه‌یی کشفه اصلا مساعد اولاماز. زیرا بو مشاهدات ومحاکمات اونلری اجرا ایدنلرك نقیصه و عدم مکملیتلریله شائبه‌دار اولمقدن ابدیاً قورتولاماز .

انسانك بو خصوصده‌کی فطری قابلیتسزلکنه اك جانلی بر برهان آرانیرسه اوده شودر : غرب اقوام مدنیه‌سی! اوت غربلیلرك دیکر قوانین طبیعیه حقنده‌کی وقوف واحاطه‌لری بوکون تاریخك هیچ بر دوره‌سنده کورولمه‌یه‌جك قدر یوکسلمش ایکن عینی ملتلر قوانین اخلاقیه واجتماعیهٔ طبیعیه‌یه قارشی شایان حیرت بر جهل ایچنده بولونیورلرکه آشاغیده کوروله‌جکی اوزره بو جهل کندیلرینه پك بهالی‌به مال اولیور.

او حالده پیغمبر کندیلرینه خبر ویرمش اولماسیدی انسانلر سعادت بشریه‌نك متوقف علیهی بولونان قوانین اخلاقیه واجتماعیهٔ طبیعیه‌یی ابدیاً طانیمه‌یه موفق اوله‌میه‌جقلردی.

ایشته صرف انسانك فطری اولان بو قابلیتسزلکندن دولاییدرکه پیغمبر بزلره بو قوانینی تبلیغ ایدیبور وکندی مجاهداتمزله ، کندی

وسائطیله دیگر قوانین طبیعیه‌یی کشف ایتمك وظیفه‌سنی بالذات بزه براقیور. بو خصوصده یالکز بشکدن مزاره قدر علم طلبنده بولونمه‌مزی توصیه ایله اکتفا ایدییور. بوده مسلمانلق الك برنجی وظیفه‌سی قدرتی مساعد اولدیغی قدر اکتساب علم ایتمکدن عبارت اولدیغنی، کذلك حکمت مسلمانك مال مشروعی اولمق حسبیله نرده بولورسه آلمقده تردد ایتمه‌مسی وتحصیل علم ایچون ایجاب ایدرسه چینه قدر کیتمه‌سی لازم کله‌جکنی بیلدیریور.

پیغمبرك بوتون بو وصایا و اوامرندن شو نتیجه، هیچ تردده محل اولمایه‌جق بر صورتده، تبین ایدییور که: شریعت علوم حکمیه‌یه مستثنی بر اهمیت، محترم بر موقع ویرمش و بو علومی سعادت بشریه‌نك عوامل اساسیه‌سندن اولمق اوزره تلقی ایلمشدر.

الحاصل اسلامك ویردیکی درس اجتماعی بزلره طبیعی بر جمعیت اسلامیه‌نك یعنی قوانین اخلاقیه و اجتماعیهٔ طبیعیه‌یه موافق اولان بر جمعیتك حاکمیت مطلقهٔ شریعت مبدأینه استناد ایدوب جمعیتدن بشقه بر شی اولمادیغنی اوکرتمکدن عبارت قالیر.

بورده شونی بزلره اوکرتیور که جمعیات بشریه‌نك اك مسعودی قوانین اخلاقیه و اجتماعیه‌یی قوانین حکمیهٔ طبیعیه‌یی اك ایی آکلایوب اك ایی تطبیق ایدن، تعبیر دیکرله ارادهٔ الهیه‌یه اك ایی بر صورتده اطاعت ایتمه‌سنی بیلن جمعیتدر.

کذلك شونیده آکلاتیور که یالکز باشنه حقایق اخلاقیه و اجتماعیه‌نك تأمین ایتدیکی سعادت بشریه حقیقی و ثابت بیله اولسه جهت مادیه‌سی اکسیك اولمق اعتباریله ناقصدر. بونکله برابر تك باشنه قوانین حکمیه‌یه عائد علملك تولید ایده‌جکی رفاه و سعادت مادیه‌ده هم رفاه و سعادت اجتماعیه‌دن، همده اذواق معنویه‌دن محرومدر.

پرنس سعید حلیم پاشا — مترجمی: محمد عاکف

افغان دولت اسلامیه‌سنك یوم استقلالی

افغانستانك استقلال خارجیسی ید غصبنده بولوندیران انکلتره‌یه قارشی افغان حکومتنك اعلان حرب ایده‌رك قلیجیله استحصال ایتدیکی حریت و استقلال تامنك دردنجی سنهٔ دوریه‌سی، لیلهٔ رغائبه مصادف اولان رجب شریفك اوچنجی پنجشنبه کونی، کیجه‌سی و فرداسی آنقره‌ده پك مطنطن مراسم و سرورایله اجرا ایدلدی. استقلال تامنی احراز ایدن یکی بر مسلمان دولتنك، بالخاصه صلابت دینیه‌سی و جنکاورلکیله شهرت شعار اولان افغان ملت نجیبه‌سنك استقلال مراسمی آنقره‌لی مسلمانلرینی پك بیوك سرورلره غرق ایلدی، بوتون اسلام کوکللری هیجانه کلدی، امیدلرله طولدی، عزملر آرتدی، ایمانلر قوت بولدی، اسلام عالمنك خلاصی تماملیه تحقق ایده‌جکنه بوتون قلبلرده اطمئنان تام حاصل اولدی. شرقدن یکیدن طلوعه باشلایان بو کونشك، بو اسلام کونشنك صاچدیغی نورلر هر مسلمانك قلبنه تازه حیات بخش ایتدی. نصیبی محکومیتدن، خسراندن عبارت اولان مسلمان افرادك بوتون استقلال بایراملرینی یاپمق بعث بعد الموت قدر بر حادثهٔ فوق العاده‌در. بناءً علیه بو معظم واقعه‌یی مسلمانلرك لایق اولدیغی وجهله تقدیر و تبجیل ایده‌جکلری پك طبیعیدر. بالخاصه افغانستان سفارت علیه‌سنك بو مراسمه بر شکل دینی ویرملری مسلمان خلقك روحنده درین تأثیرلر، لایزال انطباعلر حصوله کتیردی. آنقره مسلمانلری حقیقةً بر اسلام دولتنك وجودینی قلبلریله طویدیلر. چونکه سفیر حضرتلری حاجی بایرام ولی جامع شریفنه کلدیلر، جمعه نمازندن صوکره منبره چیقه‌رق افغان دولتنك استقلالنی، مسلمانلغی یوکسلتمك ایچون اولان مجاهداتی خلقه تبلیغ ایتدیلر. اکر سفیر حضرتلری بو معظم حادثه‌یی خلقه تبلیغ ایچون – بر معتاد – تیاترو صحنه‌سنی انتخاب ایتمش اولسه‌یدیلر، البته مسلمان کوکللری بونك ذوقنی طویمازدی؛ بلکه انکسار خیال ایله ملیء اولور، یأس و فتوره دوشردی. لکن افغانلیلر کندیلرینی غربی تقلید بلیه‌سندن قورتارمه‌یه موفق اولدقلری ایچون طبیعی عادتلرنده یاپدقلری کبی خلق ایله تماس ایچون جامعی انتخاب بیوردیلر.

فی الحقیقه افغانستانك بو بیوك امیری امان الله خان حضرتلری ده انکلیزلره قارشی اعلان جهاد بیاننامه‌سنی منبرده اوقودیلر، افغانستانك حریت و استقلالنیده منبرده خلقه تبلیغ ایتدیلر. و هر نه وقت خلقه بر تبلیغ اسلامیه‌ده بولونمق ایسترلرسه جامعه کیدرلر، منبره چیقارلر، او خصوصده‌کی احکام الهیه‌یی ملته تبلیغ ایدرلر. افغان مسلمانلری ده او اوامر الهیه موجبنجه وظیفه‌لرینی ایفایه شتاب ایدرلر. ایشته بو صورتله خلق ایله حکومت اراسنده بر برینه قایناشمش، وظیفه‌لر قدسیتنی محافظه ایتمشدر. سفیر حضرتلری بزه اوراده‌کی صمیمیتك بر نمونه‌سنی کوسترمك ایسته‌دیلر، استقلال بایراملرینی خلقك مقدس اجتماعکاهنده تبلیغ ایله بوتون مسلمان کوکللرینی نشوه‌لرله طولدوردیلر. صمیمی و قلبی تبریکلرمزی تشکرلرله برابر کندیلرینه تقدیم ایدرز. و انشاءالله دیکر اسلام دولتلرینك استقلال بایراملرینیده بویله صمیمی و قدسی بر صورتده یاپارز.

∴

پنجشنبه کونی حاجی بایرام ولی جامع شریفی قربنده اولان سفارتخانه

لوحه‌لرله دوناتمشدی. سفارتخانه‌نك پیشكاهنده‌طاق‌ظفرلرده‌افغانستانك واسلامك ظفر استقلالنی اعلان ایدییوردی .

سیاه زمین اوزرنده‌كی بیاض محراب ومنبرك اطرافنده بر كونش رسمنی احتوا ایدن بایراقلرینك تابانننده (نصر من الله وفتح قریب) آیت كریمه‌سی یازیلیدر. افغانلیلرك اسلامیته پك بیوك خدمت ایتمكله مبشر اولدقلرینه اعتقاد تاملری واردر. « اسلامك ضعف اوغرادیغی بر زمانده شرقدن طلوع ایده‌جك سیاه بایراقلی بر قوم اسلامی یوكسلته‌جكدر . » مآلنده بر حدیث شریف اولدیغنی و بو قومدن مقصودده كندیلری بولوندیغنی سویلمكله پك بیوك افتخار طویویورلر. حقیقةً كوكل ایسترکه اسلامیته خدمت خصوصنده بوتون اقوام اسلامیه یكدیكرینه مسابقه ایدرجه‌سنه صرف مساعی‌ده بولونسونلر . بز افغانلیلرك مسلمانلغی یوكسلتمك خصوصنده‌كی عزم و ایمانلرینی بوتون موجودیتمزله تقدیر وتبجیل ایدرز.

« یاشاسون بوتون مسلمانلرك وشرقك اتحادی » لوحه‌سی افغانستان سفارتخانه‌سنه اویله زینت بخش ایدییور ، كوكللری اویله نشوه و امیدلرله طولدورییوردی كه مسلمانلر ساعتلرجه بو لوحه‌نك قارشیسنده مدهوش قالییورلردی .

سفارتخانه‌دن ایچری كیروبده یوقاری قاته چیقار چیقماز ، خالیلرله مزین دیوارلرده‌كی آیات كریمه واحادیث شریفه یازیلی لوحه‌لر درحال نظر كوزی جلب ایدر. (واعتصموا بحبل الله جمیعاً ولا تفرقوا)، آلتنده (انا فتحنا لك فتحاً مبیناً) آیت كریمه‌لری ، برطرفده آناطولی خریطه‌سی ، قارشیده (الجنة تحت ظلال السیوف) حدیث شریفی ، اونك آلتنده برجسته بر مصراع (آزادكی بدست شمشیر بسته اند) ــ یعنی حریت قلنجلرك قبضه‌سنه باغلیدر ــ بو مصراع برشاعره طرفندن سویلنن قصیده‌نك بر پارچه‌سیدر . بو قصیده‌نك تمامی برلینده انتشار ایدن (آزادی شرق) غزته‌سنك صوك نسخه‌سنده واردر

بری طرفده دیگر بر اوطه‌نك قاپوسی اوزرنده مصرده انكلیزلر طرفندن اعدام ایدیلن بیوك وطنپرور ، معظم شاعر (وردانی) نك (الحریة والاستقلال آیتان من آیات الله) كلام بلیغی .

دیگر برطرفده پك سویملی اولان افغان امیری امان الله خان حضرتلرینك برتصویر عالیلری . اوقدر جلادتلی ، اوقدر جاذبه‌دار بر سیما كه انسان باقمقله طویه‌ماییور . اونك یانی باشنده افغان سیاستنه پك بیوك خدمتلر ایفا ایدن خارجیه وزیری (محمود طرزی) حضرتلرینك بر فطوغرافیلری. مشار الیهك سیمالری كندیلرینك ناصیل مدبر بر وزیر اولدقلرینی پك واضح صورتده كوستریبور .

بریده برلوحه‌ده شایان دقت : برطاغ ، آرقه‌سندن كونش طلوع ایدییور . آلتنده (افغان استقلالی) یازییور .

طیشاریده موزیقه چالییور . مكتب چوجقلری ، اهالی ، هرصنف خلق ایله سوقاقلر طولو .

آقشام اولورایجه مدعوین برر ایكیشر كلمه‌یه باشلادیلر. هیئت وكیله، سفراء، بیوك ملت مجلسی رؤساسی واعضادن بعض ذوات ایله سائر برطاقم رجال حكومت ، اركان مطبوعات.. . الك نهایت غازی مصطفی كمال پاشا حضرتلری تشریف ایتدكدن صوكره تمكار بیدی ، نطقلر ایراد اولوندی. افغان دولت اسلامیه‌سنك بو مبارك استقلال كونی تعید وتبجیل اولندی . ظالم غرب دولتلرینك اسارت ومحكومیتلری آلتنده بولنان دیگر مظلوم ملتلرك‌ده خلاص بولملری ایچون تمنیاتده بولونولدی. حریت واستقلال ایچون شرق ملتلرینك كیریشمش اولدقلری مجاهده‌نك بوتون آسیاده مسعود ثمره‌لر ویره‌جكی كونك اوزاق اولمادیغی قناعتی بردرجه دها قوت بولدی.

*

* *

فرداسی جمعه كونی دها ایركندن خلق جامعه دولمغه باشلادی . اوكون جمعه نمازندن صوكره افغانستانك یوم استقلالی مناسبتیله منقبهٔ جلیلهٔ رسالتپناهی قرائت ایدیله‌جكی اعلان اولونمشدی . جامع خنجا خنج طولدقدن باشقه كلن جماعت حریمه دخی صیغمادیده سوقاقلره طاشدی .

بر جماعت كبری ایله جمعه نمازی قیلندقدن صوكره سفیر حضرتلری منبرك یانه كلدیلر:

— ای جماعت مسلمین! بر قاچ سوز سویله‌مك ایچین منبره چیقمه‌مه مساعده ایدرمیسكز ؟

دیر دیمز ، اهالی درحال منبر شریف قاپوسنده‌كی پرده‌یی آچدیلر. سفیر سلطان احمد خان حضرتلری مردیوه‌نلردن چیقمه‌یه باشلایه‌رق خطبه اوقونان محله طوردیلر . جماعته توجه ایدرك لسان فارسی ایله آتیده‌كی خطبه‌یی ایراد بویوردیلر :

— ای جماعت مسلمین! بوكون افغانستان استقلالك دردنجی سنهٔ دوریه‌سیدر . بوكون بز مسلمانلر ایچین الك مسعود، الك مبارك بر كوندر. هیچ شبهه ایتمه‌یزكه بوكون بز افغانلیلر نه‌قدر مسرور ایسه‌ك سز توركیا مسلمانلری‌ده اوقدر سرورلر ایچنده بولنیورسكز. مسلمانلرك كدری ده ، سروری‌ده مشتركدر .

ای جماعت مسلمین ! افغان ملتنك توركیاده‌كی سز مسلمان قارداشلرینه اولان محبت ومربوطیتلری او درجه زیاده‌دركه اونلرك دنیاده الك بیوك امللری آنجق سزه قاووشمقدن عبارتدر . یالكز بز دكل، بوتون اسلام اقوامی سزه بر نظر حرمت و محبتله باقارلر. زیرا سز عصرلردن بری لوای خلافت اسلامیه‌یی اوموزلركزده طاشیدیكز. اسلامیت اوغرنده پك بیوك ، پك فداكارانه مجاهده‌لرده

بولونديكز. والآن بولونيورسكز. سزك بو قهرمانجه فداكارلقلركز سايه‌سنده‌دركه اسلاميت بو طوپراقلرده ياشادى، سونمه‌دى. سزك كبى اسلاميتى محافظه ايچون فداى حيات ايدن مجاهد بر ملتى البته بوتون اقوام اسلاميه تبجيل ايدر وسزه اك درين محبت، اك صميمى رابطه‌لرله مربوط اولور.

محترم ديندا‌شلرم! قارداشكز اولان بر اسلام دولتنك استقلالنى احراز ايتديكى بو مبارك كونده سزكله بر آراده بولونمق، قونوشوب كوروشمك، صاريلوب صارمشمق ايچون بو قدسى اجتماعى ترتيب ايتدك. سزكله برلشمك ايچون بوراسنى مناسب كوردك. بوراده طوپلانمق، تعاطئ افكار ايتمك، منقبهٔ جليله‌ٔ رسالتپناهى‌يى ديكله‌مكله كوكللرمز بى‌پايان فيض روحانى‌يه مظهر اولدقدن باشقه آره‌مزده‌كى محبت و تعارفده آرته‌جقدر. كرك آسياى وسطانك يوكسك يماجلرنده غربيونه قارشى قان دوكن افغان شهداسنك، كرك بو مبارك قطعه‌نك قاپولرنده اهل صليبه قارشى كوكس كرن، فداى حيات ايدن قهرمان تورك شهيدلرينك ارواحنه فاتحه‌لر اوقومق، دعالر ايتمك، اك متحتم وظيفه‌مزدر.

بيليورسكزكه منسوب اولديغمز بو دين مبين بر دين فطريدر، بر دين انسانيدر. بشريت يالكز بو دين واسطه‌سيله نجات بوله‌بيلير، سعادت كسب ايده‌بيلير. بز بوزمانه قدر مع الأسف بر چوق تلقينات نصرانيه‌يه قاپيله‌رق يا كاش يوللره صاپدق، ضلالتلره دوشدك، لكن نتيجه‌ده آكلادق كه حقيقت يولنى تعقيب ايتمكدن باشقه چارهٔ فلاح يوقدر. اجنبى ملتلرك آرقه‌سندن سوروكلنيرسه‌ك بزم ايچون اضمحلال محققدر.

بز مسلمانلر ايچون حبل متين قرآنه صاريلمقدن باشقه چارهٔ نجات يوقدر. اوت بو قدر تجربه‌لردن صوكره آرتيق بوحقيقتى آكلامالى، حق يولنه سالك اولماليز.

مثلا بوكون بن عادتك خلافنه اوله‌رق بومنبره چيقيورم. لكن دين اسلام بو منبردن نشر اولونمشدر. بوراسى اويله بر يردركه بورادن آنجق الله ايچون سوز سويلنه بيلير؛ بورادن آنجق حقايق اسلاميه مسلمانلره تبليغ اولونور. هيچ كيمسه‌نك شخصنه عائد بر سوز بورادن سويلنه‌مز. بوراسى شخصلرك دكل، مسلمانلرك منبر معلاسيدر.

محترم ديندا‌شلر، افغانستان بوندن اوچ سنه مقدم استقلالنى قليچ قوتيله الده ايتمشدر. افغانك مقصدى يالكز و يالكز اسلاميته خدمتدر. بوندن بويوك هيچ بر املمز، غايه‌مز يوقدر. افغانستان يالكز بو يولى تعقيب ايدر. يالكز بو مقصد ايچون مجاهده ايدر. بناءً عليه افغان ملتى كندى استقلالنى ناصل ايسترسه ديكر ملل اسلاميه‌نك استقلالنى‌ده اويله ايستيور. آره‌مزده يابانجيلق، بر آيريلق غيريلق يوقدر. سزك غايه‌كز، بزم غايه‌مز هپ بردر. هپمز مسلمانلغى يوكسلتمك ايچون مجاهده ايديورز. سزك دوستكز بزم دوستمزدر. افغانستان استقلالى اوغورنده بو قدر شهيد ويردى. سزده عصرلردن برى اسلاميت اوغورنده، حريت و استقلال اوغورنده حدسز حسابسز شهيدلر ويرديكز. بوكون بوراده اوقونان مولد شريفك، قرآنلرك، دعالرك اجر ومثوباتى هم سزك، هم بزم شهدامز ارواحنه اتحاف ايديورز. (الله قبول ايتسين.)

محترم ديندا‌شلر! امين اولوكزكه مقصد مقدسمزه واصل اوله‌جغز. (انشاالله) بو محققدر. هيچ بر قوت، هيچ بر سطوت بزى بوندن منع ايده‌مز. هم‌ده ياقين بر زمانده (جماعت هونكورهونكور آغلايور، هپ بر آغزدن انشاالله ديبور.) اسلام مجاهدلرى، اسلام اوردولرى، توركيانك جبهه‌لرده دشمنه كوكس كرن قهرمان عسكرلرى حريت و استقلالى تماميله الده ايتمينجه، اسلام مملكتلرينى دشمن استيلاسندن قورتارمادقجه قليجنى توفكنى الندن براقمايا‌جقدر. حقمزى آلنجه‌يه قدر متين بر عزم، صارصلماز بر ايمان ايله بو اوغورده چاليشه‌جغز. بزم ايچون لازم اولان شى يالكز بودر: عزم و ايمان.

بز مسلمانلر اكر دنياده حيات ايسترسه‌ك آنجق شرفلى بر حيات ايسترز. سفيل، محقر بر حيات ايسته‌مز. يا شرفله ياشارز، يا شرفله اولورز. ذليلانه حياته اصلا راضى اولمايز. امين اولوكزكه اللهك نصرتى پك ياقيندر. اللهك عظمتنه قارشى ديكر قوتلر يوقدر، هيچ يوقدر.

سوزمه مسلمانلرك اتحاد واتفاق خصوصنده‌كى ايات الهيه‌نك تجليسنى تمنى ايله ختام ويريورم.

*
* *

مستشار محمد كل‌خان حضرتلرى طرفندن توركجه‌يه ترجمه ايديلن بو خطابهٔ غرا بوتون جماعت مسلمينى هونكور هونكور آغلاتدى. مسلمانلرك تأثر و هيجانى صوك درجه‌يه وارمشدى. تا آسيا اورته‌لرندن كلن بر اسلام دولتنك محترم سفيرى جامع شريفده، منبر معلاده مسلمانلره خطاب ايديور، بزه قارشى قلبلرنده‌كى صميمى حسلرى، صميمى محبتلرى اظهار ايديوردى. عصرلرجه يكديكرندن جدا دوشن مسلمان ملتلرى بو كون قاووشيور، درد له‌شيور، حسرتله، اشتياقله كچن زمانلرى ياد ايديورلر و اسارتده بولونان ديكر قارداش ملتلرك استخلاصى ايچونده قونوشيورلر، چاره‌لر، تدبيرلر دوشونيورلر. البته بو، مسلمانلرك وحدته طوغرو كيتديكنى كوسترن معظم بر حادثه‌در. آرتق بو قدر افتراق، بو قدر

اسارت يتيشير. مسلمان ملتلر ايچون برلشمك و استقلاللرينه مظهر اولمق كونى كلمشدر. بوتون افقلردن قره بلوطلر چكيليور، او كثيف، او سيم سياه بلوطلر پارچالاندى. حريت و استقلال كونشى طلوع ايتدى. متماديا يوكسه‌ليور. چوق كچمكسزين انشاالله بوتون اوقره بلوطلر زائل اوله‌جق، سماء حريت بوسبتون پاك و مجلا اوله‌جقدر.

*
* *

قلبى، فكرى، بوتون موجوديتى عشق اسلام ايله مشحون اولان مستشار محمد كل خان حضرتلرى سفير حضرتلرينك بليغ خطابه‌لرينى ترجمه ايتدكدن صكره ديديلر كه:

— محترم ديندا شلر! مساعده كزله بنده كزده برقاچ سوز عرض ايتمك ايسترم.

بز مسلمانلرك اك صميمى، اك قدسى اجتماعكاهمز بوراسيدر. بيليورسكزكه مسلمانلق بزم حيات اجتماعيه‌مزك ناظميدر. فى سبيل الله اولان بوتون افعال و حركاتمز، بوتون اقوالمز محض عبادتدر. بزى بر آرايه طوپلايان بو جامع شريفده بز مسلمانلغه متعلق مسئله‌لرى قونوشه‌جغز. مسلمانلغك يوكسلمه‌سنه خادم تدبيرلرى قرارلاشديره‌جغز. مسلمانلرك چكيردكلرى فلاكتلردن، طويدقلرى مسرتلردن هپمز خبردار اولمليز. زيرا بوتون اسلاملر بر جسددر. هر هانكى بر اسلام قومنه، حتى هر هانكى بر اسلام فردينه كله‌جك مصيبتك آجيسنى هپمز حس ايدرك ازاله‌سى اسبابنه توسل ايتمليز. بريمزه بر مسرت كيرسه ديكرلر ده اونذن محظوظ و حصه‌مند اولمليدر. بونك ايچون ايسه داغما بويله بر آرايه كلمك، طانيشوب درد لشمك، دردلرمزه چاره‌لر بولمق لازمدر. جناب حقه توجه‌له مظهر اولديغمز فيض الهى‌يى مسلمانلغى اعلا خصوصنده‌كى مساعيمزده بوله‌بيلمز. تعليم ايدن بنه او دين مبيندر.

محترم ديندا شلر! بوكون بزم پك مسرتلى بر كونمزدر. افغانستانده اسلام حاكميتى، اسلام استقلالى تأمين ايچون قلنجلرمزى چكديكمز بر كوندر. بو سرورمزى سز قارداشلرمزه تبليغ ايچون بورايه كلدك. زيرا بوراسى مسلمانلرك اك صميمى، اك قدسى بر اجتماعكاهيدر. بيليورسكزكه حريت و استقلال اللهك نعمتلرندن اك بيوك بر نعمتدر. ملتلرك حياتى، انسانلرك سعادتى آنجق حريت و استقلال ايله حاصلدر. ملتلر ايچون استقلال اولمانجه حيات يوقدر، سعادت يوقدر. رسول الله افنديمزك بعثت بيورولمسنده‌كى حكمتلردن بريده، بلكه اك مهمى ده انسانلره حريت بخش ايله‌مك، انسانلرى ظالملردن، استبداددن قورتارمقدى.

صوك زمانلرده هر طرفده مسلمان ملتلر اوزرينه چوكن فلاكتدن افغانستانده آزاده قالامامشدى. ظالملر بزمده استقلالمزى ضبط ايتديلر. شمالدن، جنوبدن دمير قامچه چويرديلر. استبدادزنجيرلريله بزى باغلاديلر. اطرافمزه دسيسه اوركوللرينى قورديلر. هر ملت كبى افغان ملتى ده برمدت بوالم، بو واضطرابلى حاله دوشدى. ظالم دولتلرك اك آزغين، اك قورقلى زمانلرنده افغانستان بوكا سكوت ايتمك مجبوريتنده قالدى. مسلمان قارداشلرمزدن جدا دوشمك، بالخاصه بزم و بوتون مسلمان ملتلرك پيشواسى اولان توركيا مسلمانلرينه قاووشامامق بزى اوقدر متأثر واوقدر دلخون ايديوردى كه بونى سزه تعريف ممكن دكلدر. اطرافمزه قوشادلان ظالم و محكم زنجيرلرينى قيرمق، پارچالامق ايچون بر فرصت بكله‌يوردق. نهايت جناب حق بزه او فرصتى بخش ايتدى. امان الله خان حضرتلرى كبى بر امير عادل، بر پادشاه مدبر، بر مجاهد اسلام سرير امارته جالس اولور اولماز قلنجنى چكدى و «استقلالنى احراز ايدنجه‌يه قدر بو قلنجى قينه قويمايه‌جغم» ديه‌رك جماعت سامين حضورنده عهد ايتدى. انكليزلره قارشى باشلاديغمز مجاهده‌ده جناب حق بزه نصرت و ظفر احسان بويوردى. اطرافمزده‌كى دمير قلعه‌لرى قيردق، محكم زنجيرلرينى پارچالادق. افغانستانده اسلام حاكميتى، اسلام استقلالنى تأسيس ايتدك. اونك اوزرينه اطرافه سفيرلر كوندرمه‌يه، عصرلردن برى جدا دوشديكمز مسلمان قارداشلرمزله، بالخاصه سزك كبى مجاهد و اسلامك علمدارى اولان بر ملت معظمه ايله قاووشمه‌يه موفق اولدق.

ايشته آسيا اورته‌لرندن كلن بز مسلمانلر شيمدى سزك قارشوكزده بولونيورز؛ سزكله قونوشيورز. بو بر مسر واقعه‌در. بوندن طويديغمز حظ و سعادتى هيچ برشى بزه ويره‌من. جناب حقه بيكلرجه حمد اولسون، بو بيوك نعمته مظهر اولدق؛ بو معظم شرفى الله بزه نصيب ايتدى. انشاءالله سز قارداشلرمزده افغانستانه كله‌رك اوراده‌كى قارداشلركزله بويله قونوشوب درد لشه‌جكسكز. اون كور ميليون بوتون افغان ملتنك قلبلرى سزه توجه ايتمش، سزه منتظردر. اى مسلمان قارداشلر، سزكه عصرلردن برى صليبك مهاجماتنه قارشى كوكس كرمش قهرمان بر ملتسكز، مطلقا بو صوك دشمن صولتنى ده دفعه موفق اوله‌جقسكز. جناب حق سزه بو ظفرى احسان ايده‌جكدر. چونكه بو ظفر سزك حقكزدر. دشمنلرك توركيايه قارشى بوقدر بى امانجه ملرده بولنملرى توركيانك پيشواى اسلام اولمسندن ايلرى كليور. وجود اسلامك دماغنى، قلبنى ازمك؛ نور الهى‌يى سوندرمك ايسته‌يورلر. فقط خالق ذو الجلال دشمنلرك رغمنه بو نورى سوندورميه‌جك، پارلاته‌جقدر. اوت مسلمان قارداشلرم، نور حقيقت اصلا منطفى اولميه‌جقدر. بوكون سز بوتون دنيايه قارشى اثبات ايتديكزكه سزه هيچ بر ملت زنجير اورماز. ايمان صاحبى، عزت صاحبى اولان سز مجاهد مسلمانلرى هانكى قوت واردركه اسارته محكوم ايتسون؟ الحمد لله سزده بو كون

استقلالكزه مظهر بولونيورسكز . وان شاء الله ياقينده بوتون تهلكه‌لر برطرف اوله‌جقدر .

مع مافيه وظيفه‌مز هنوز ختام بولامشدر . بوكون اسارت و محكوميت آلتنده ايكله‌ين بر چوق قارداش ملتلر دها واردر . بونلرك‌ده اسبابنه توسل ضروريدر . ان شاء الله بوتون عالم اسلام بو حقلريني استخلاصه ايده‌جكلردر . چونكه بوك مشروع واك طبيعي حقلريدر .

آه مسلمان قرداشلرم ، نه‌اولدي‌ده اسلام ملتلري بويله برفلاكته دوشديلر؟ هيچ شبهه يوقكه بز بوجزايه مستحق اولدق . اللهك اوامرينه آرقه چويردك . ضلالت يوللرينه ساپدق . حق وحقيقتي ترك ايتدك . مجاهده‌يي براقدق . عطالته دالدق . تنبللشدك . نفاق وشقاقه دوشدك . دشمنده تپه‌مزه چيقاندي . جناب حقه بيكلر حمد اولسون كه مسلمانلر بوكون حق يوله كيرمش بولونيورلر . هر طرفده مجاهده‌يه صاريليورلر . ال اله ويره‌رك حركته كليورلر . عطالتي ترك ايدرك جهاد ميدانلرينه قوشيورلر .

مسلمان قارداشلرم ، آرتق بوندن صوكره اسلام عالمك يكانه شعاري حريت واستقلالدر . تام مسلمانجه حركت ايتديكمز تقديرده عالم اسلام قورتوله‌جق ويوكسله‌جكدر . هر شيدن اول اتحاد واتفاق ، الله يولنده جهاد لازمدر . انسانيته ، بشريته حقيقي سعادت بخش ايده‌جك يالكز اسلام دينيدر . بز مسلمانلر ايچون ويندن باشقه بر دستور اوله‌ماز . مقدما جهانده بزه بويوك بر موقع بخش ايدن مسلمانلغمز اولديغي كبي ، آتيده بزي اعلا ايده‌جك آنجق اسلاميتدر .

الله مسلمانلرك اتحاديني آرتديرسون! مسلمانلري حق وحقيقت يولندن آيرماسون . بوتون اسلام ملتلري حريت واستقلال شرفنه مظهر بويورسون . (آمين)

*
* *

هر نكور هونكور آغلايان جماعت مسلمينك يوره‌كلرندن قوپان (آمين) صدالري آراسنده مستشار بك افندي منبردن اينديلر .

متعاقباً بيوك ملت مجلسي اعضاسندن شيخ ثروت افندي قالقه‌رق بروجه آتي بياناتده بولونديلر :

— حضار كرام ! ملتك برممثلي وجامعهٔ اسلاميه‌نك برفردي صفتيله بن‌ده برقاچ سوز سويله‌مك ايسترم . دنيانك براوجندن كلوب ايچمزه قاريشان اسلامك ماهيت حقيقيه وصفت ذاتيه‌سنه موافق بر حس صميمي ايله بياناتده بولنان ، اظهار ايتدكلري فضيلت قارشيسنده جمله‌مزي مسعود وحيران قيلان بو محترم قارداشلرمزه جمله‌مزك نامنه عرض تشكري بر وجيبه تلقي ايدرم . كنديلرينك قوت اسلاميه‌نك بويوك تجلياتنه اشارت اولمق اوزره ايجي كبي سوزلري قلبلرمزي صوك درجه‌ده غليانه كتيردي . بوكا برقاچ كلمه علاوه ايتمه‌مه مساعده‌كزي رجا ايدرم .

اسلامك استقلالي ديورز . بر يوزده موجود بوتون مسلمان ملتلرينك ايمان وعقيده‌سنده استقلال تلقيسي ناصيلدر؟ مسلمانلغك ايجابات حقيقيه‌سندن اولان فضيلتلي ياشايشله ياشامق ايچون الله ذوالجلالك ميسر ايتديكي بزلرك اسلامك فضيلت حقيقيه‌سنه دشمن اولانلره قارشي پرروايه بيله‌جك وضعيت حياتيه‌ده بولونه بيلمك ديمكدر .

اي جماعت مسلمين ! اسلامك وطني شريعت محمديه‌نك حكمران اولديغي ، يورودكي ، تأثير كوستردكي هر يردر . مسلمان وطني ديندكي زمان بز شريعتك حاكم اولديغي هر يري آكلارز .

بناءً عليه بورا‌سي بزم وطنمز اولديغي كبي افغانليلرك‌ده وطنيدر . بتون مسلمان دولتلرينك‌ده وطنيدر . نته‌كيم افغانستان‌ده بزم ايچون وبتون مسلمان ملتلري ايچون بويله‌در . مسلمان موجود اولان وحاكميت شرعيه تأمين اولنان هر يروطنمزدر ، بتون اقوام اسلاميه‌نك وطنيدر . بو اعتبارله شرقده ، غربده ، دنيانك هر طرفنده موجود اولان مسلمان ملتلرينك هر بري بر شخصيت نوعيه‌در ، بر عضو اسلامدر . هيچ بر زمان كلديكي زمان وجود اسلام تشكل ايدر ، بناي اسلام قورولور . جناب پيغمبر صلى الله عليه وسلم افنديمزك بيوردقلري وجهله مؤمنلر بر جسدك اعضالري كبيدرلر . بريسي آغيريرسه درحال ديكرلري‌ده اونك آجيسني حس ايدرلر . بريسي قوتلنيرسه ديكرلري‌ده قوتلنيرلر . بناءً عليه مسلمانلرك حقيقي معناسيله قارداشلقدن باشقه برشي دكلدر .

لكن مسلمانلر شيمدي‌يه قدر مسلمانلغك بو يوكسك اخلاق اجتماعيه‌سني ، تجليات فاضله‌سني مع الاسف مهمل براقديلر . اسلامك وجدان عموميسني ، اوكا لايق اولان عزت ذاتيه‌سني لايقيله تجلي ايتديرمه‌مديلر . چوق زمانلردن بري بو حقيقتدن غافل قالديلر . بو قابل انكار دكلدر . واقعا بعض مسلمان ملتلري بو خصوصده فداكارلقدن كري طورماديلر . فقط هيئت عموميه‌سي اعتباريله عالم اسلام لازم كلن درجه‌ده فداكارلق كوسترمه‌مديلر . بناءً عليه بوني فرصت عد ايدن دشمنلر هر طرفده اسلامه صولت ايتديلر ، هر طرفده‌كي اسلاملري اسارت آلتنه آلديلر ، بعضيلريني‌ده آلمق اوزره بولونيورلر .

اوت ، بوكون بر سعادت استقباليه براعت استهلالي اوكنده بولنيورز . استقبالده اسلامك شاننه لايق بر موجوديت احراز ايده‌جكنه شبهه‌مز يوقدر . بو خصوصده‌كي ايمانمز لايتزلزلدر . بوكا آيات واحاديثك اشارتلري اولديغي كبي حادثات كونيه دخي بو حقيقتك تجلي ايده‌جكني كوسترمكده‌در . اسلام امتي ياغمور دانه‌لري كبيدر ؛ اوكي مي خيرليدر ، صوكي مي

بللی دکلدر . اسلام ایچون بو فلاکت کونلری هپ بویله قاله‌جق دکلدر . البته بونك بر سعادتی اولاجقدر . جناب حق اسلامیتی ، قرآن کریمی بوتون بشریته کوندردی . بو دین مبین بوتون دنیاره خانه جکه‌رك بر یوزنده یالکز و یالکز کندیسی حکمران اوله‌جقدر . بو حقیقت مطلقا تجلی ایده‌جکدر . هنوز دها بونك کونی کلمدی . عزملرمزی آرتدیره‌لم . قطعی صورتده ایمان ایده‌لم که یر یوزنده یالکز اسلام قاله‌جقدر . (انشاالله ، انشاالله .)

اوت ، قرآن و حدیث بزه بونی مژده‌له‌دیکی کبی حادثات جاریه‌ده آچیقدن آچیغه بونی کوسترمکده‌در . بر زمانلر یکدیکرندن جدا دوشن مسلمانلر بو کون یکدیکرینه قاووشمق فرصتنه نائل اولیور . آره‌ده‌کی سدلر ییقیلیور ، مانعه‌لر قالقیور ؛ بزی تضییق آلتنده ازن ظلم و تحکم زنجیرلری پارچه‌لانیور . بربرمزه صارماشیورز . (بوراده جماعت پك متأثر و متهیج اولمش ؛ اغلایوردی) ایشته بونك اك بیوك دلیلی : تا دنیانك او بر اوجندن بورایه کلن محترم دینداشلرمزله برابر بولونیورز . بو ، کوزمزك اوکنده جریان ایدن بر حادثه‌در که هر شیئی آکلاتمغه کافیدر . مسلمانلر بربرینه قاووشمشدر وقاووشدقلری یرده قورتولمشدر .

سوزمه شوننکله ختام ویریورم : آیات کونیه‌نك اشاراتیله ظهوری تقرب ایدن ، انشاالله یاقینده اك بیوك عظمتیله تجلی ایده‌جك اولان استقلال اسلامی بوتون مسلمانلر نامنه تبریك ایدرم . الله بالجمله امت محمدیی ظالملرك النده قورتارسون ، سعادته قاووشدیرسین (آمین .)

*
* *

بعده مولد شریف نبوی قرائتنه باشلاندی . ذاتاً غلیانده اولان روحلری حافظ حسین افندینك مؤثر و محرق سسی بوسبوتون مدهوش ایلدی . هپ کوکللر ذوق روحانی ایله مشحون اولدی .

جامعدن چیقیلنجه سوقاقلری دولدوران بیکلرجه مسلمانلر آقین آقین ، بولوك بولوك سفارتخانه‌یه شتابان اولدیلر . مبعوثان ، مامورین ، علما ، اصناف ، الحاصل هر صنف خلق کلیور ، سفیر حضرتلرینی تبریك ایدییور ، قوجاقلاشیورلر . اویله بر تکلیفسزلك ، اویله بر صمیمیت که مسلمانجه تظاهرات قارشیسنده انسانك کوزلری یاشاریر . سفارت هیئتی ده هیچ مثلی کورولمه‌ین بو صمیمی تظاهراتدن پك زیاده متحسس اولمشلر ؛ کندیلرینه قارشی مسلمانلرك قلبلرنده مکنوز اولان محبت و مربوطیتك نه قدر بویوك ، نه قدر یوکسك اولدیغنی عیناً کورمشلردر .

خلقك بویله فوج فوج سفیر حضرتلرینی زیارت و تبریکه شتابان اولملرینك عامل حقیقیسی نه ایدی ؟ نه‌دن خلقمز شیمدی‌یه قدر هیچ کیمسه‌یه قارشی کوسترمدیکی بو تکلیفسزلکی ، بو صمیمی وقابی تظاهری افغانستان سفارتنه قارشی اظهار ایده‌بیلمدی ؟ او خلق که بویله سفیرلره دکل ، کندینی اداره ایدنلره قارشی بیله دائما چکینکن طورمش ، مثلا بر والی‌یی ، یاخود بر متصرفی تبریك و زیارت دائما اشرافه منحصر قالمشدر . حال بوکه بو کون باشنده حاجی صاریغی ، بلنده قوجه توزلاغی ، ایاغنده ایکی مستیله کندی اوینه کیرر کبی سفارتخانه‌یه کلیور ، سفیر حضرتلرینی تبریك ایدییور . بزم خلقمزك حالت روحیه‌سنی بیلنلر ایچون بو ، جداً شایان حیرت بر شیدی . عجبا خلقی بو تکلیفسزلکه سوق ایدن ، اوکا بو جسارتی بخش ایدن نه ایدی ؟

بو سؤالك جوابنی ، سفیر حضرتلرینی تبریکه کلن لازستان مبعوث محترمی محاتی بك ویردیلر :

— سفیر حضرتلری ، دیدیلر ، خلقك هیئت محترمه‌لریکزه قارشی کوستردکاری بو فوق العاده تظاهرك اسبابنی بیلیرمیسیکز ؟ سز خلقك حقیقی احتیاجاتی اولان جامعه کلدیکز ، بیوك بر صمیمیتله قارداشلرینك استقلال بایرامنی آکلاتدیکز . بو تام مسلمانجه اولان حرکتکز اونلره بیوك بر امنیت و اعتماد بخش ایتدی . اونك ایچون شیمدی کندی اولرینه کیرر کبی کلوب سزی تبریك ایدییورلر ، بوندن طویدقلری حظی ، ذوقی بیلسه‌کز . . .

— اوت ، حس ایدییورم . شیمدی‌یه قدر کورمدیکم بو تظاهراتك علویت و صمیمیتك فرقنده‌یم . بزم خلقمزده سزه قارشی بویله‌در . اونلری کورسه‌کز حیرتکز دها زیاده آرتار . بوتون افغان ملتی سزك مملکتکزدن بر قوش بیله کلسه اونی تقدیس ایده‌جك قدر سزك حسرتکزله ، سزك اشتیاقکزله مالاندر .

لازستان مبعوثی دوقتور عابدین بك علاوه ایتدی : — سفیر حضرتلری بز شیمدی‌یه قدر سفیر دییه هپ شاپقه‌لی فرنکلر کوریوردق . استانبولده یالکز ایران سفارتخانه‌سی واردی که اونکده خلق ایله تماسی هیچ بر دفعه واقع اولمش بر شی دکلدی . سز ایسه تام معناسیله حقیقی بر مسلمان دولتی سفیری اولدیغکزی کوستردیکز . مسلمانلر آره‌سنده البته تکلیف و تکلف یوقدر .

عابدین بك بونی سویلیورکن خلق متمادیاً فوج فوج کلیور ، هدیه‌لر کتیریور ، تبریك ایدییور ، کیدییوردی . دیکر طرفده مکتب چوجوقلری بالقوندن شعرلر اوقیور ، آشاغیده موزیقه چالیور ، حاجی بایرام جامعی انسان طالغه‌لریله طاشیوردی . مستشار حضرتلری سفارتخانه‌ده بیریکن بیکلرجه خلقه خطاباً بر نطق ایراد ایتدی ، تشکرلر ایلدی . خلقك کوستردیکی بو صمیمانه تظاهراتك دعوامزك بر اولدیغنی اثباته کافی بر دلیل اولدیغنی سویلدی . الحاصل چوجقلره وارنجه‌یه قدر بتون خلقمز بو قرداش اسلام دولتنك استقلالنی تسعید و تبجیل ایتدی . الله بتون مسلمان ملتلری بویله حریت و استقلال بایراملریله مسعود ایلسون ، آمین .

بويوك ملت مجلسنده فوق العاده تظاهرات اسلاميه

بويوك ملت مجلسنك سنه دوريهٔ سعيده‌سى مناسبتيله آنقره‌ده بولنان بوتون سفارتلر طرفندن تبريكنامه‌لر كوندرلدى . بونلر آره‌سنده صميميتيله تمايز ايدن افغان سفيرى حضرتلرينك تبريكنامه‌سى مجلسك حسيات اسلاميه‌سنى پك زياده غليانه كتيررك شمدى‌يه قدر هيچ بر دولت حقنده كوستريلمه‌ين فوق العاده تظاهرات اسلاميه‌يه بادى اولدى . متعدد خطيبلر يوز آلارق آناطولى مسلمانلرينك افغانستانه قارشى اولان محبت و مربوطيت اسلاميه‌لرينه ترجمان اولديلر . وحدت و اخوت اسلاميه‌نك بر تظاهر صميميسى اولان بو مهم حادثه‌يى خلاصةً ولو اولسون بوتون اسلام عالمنك انظار دقتنه عرض ايتمه‌يى اك شرفلى بر وظيفه عد ايدرز .

رئيس محترم حسين رؤف بك افندى تبريكنامه‌نك اوقونه‌جغنى شو صورتله مجلسه تبليغ بيورديلر :

ــ افندم ، قرداش افغان مستقل حكومتنك آنقره سفيرى محترم احمد خان حضرتلرى طرفندن دونكى تاريخله كوندريلن و بر آز تأخرله بوكون رياسته واقع اولان اوچنجى سنهٔ اجتماعيه‌مز مناسبتيله مجلس عاليكزى تبريك ايدن بر تحريراتى وار . مساعده ايدرسه‌كز هيئت عليه‌كزه اوقوتسون (اوقوتسون صدالرى .)

بونك اوزرينه افغان سفيرى حضرتلرينك صميم روحدن يازيلان شو قيمتدار تبريكنامه‌لرى اوقوندى :

بويوك ملت مجلسى رئيس مجاهدى و باش قوماندان عاليسى غازى مصطفى كمال پاشا حضرتلرينه و بويوك ملت مجلس عاليسنه

اجدادينه لايق بر صورتده آناطولينك كوستردىكى بويوكلكلر و حق استقلال ايچون پك مقدس و شايان تبجيل مجادله و مجاهده‌لر ايچنده سنهٔ جديده‌نك ادراكى طولاييسيله توركيا بويوك ملت مجلسى ايله غازى رئيسنى ، قهرمان اوردو ايله ملى حكومتنى ، حق و حريت يولنده بذل مال و جان ايدن آناطولينك فداكار و محترم اهاليسنى اك صميمى و قارداش حسلرله افغان حكومت اسلاميه‌سى و شخصم نامنه تبريك ايله كسب شرف ايلرم . افغانستان حكومتى بوتون افغانليلرك اسلاميتك قوى و لايزال رابطه‌سيله دائما توركيايه و آنك فداكار خلقنه پك درين محبتلرله علاقه‌دار اولدقلرى وارستهٔ عرض و بياندر . ظالم دولتلرك و اونلرك پيشدارلرى اولان غدار دشمنك توركيايه قارشى تعقيب ايتدكلرى ظالمانه و خونريزانه حركت و سياستدن افغانستان اهالىٔ اسلاميه‌سيله حكومتى اوقدر متأثر و متألمدر .

پاشا حضرتلرى ، سزك اك صميمى و اك حقيقى قارداشلريكز اولان افغان مسلمانلرى دائما سزك سرورلريكزله مسرور ، كدرلريكزله المناكدر . سزك ظفرلريكز بزم ظفرمزدر . سزك سعادتكز بزم سعادتمزدر . حقك يوكسلمسى ايچون جهاد ميدانلرنده ايثار خون ايدن اسلام مجاهدلرينى جناب حق مطلقا فوز و ظفره مظهر قيلاجقدر . حقه نصرت ايدنلرك اك بيوك ظهيرى خلاق كريمدر . سز توركيا مسلمانلرى كه بوتون اسلام عالمنك قرة العينى سكز ، سزلر انشاءالله الى الابد اسلامك علمدارى ، وحدت و اخوت اسلامك مركز نوارى اوله‌جقسكز .

سز ناصل ايسترسه‌كز باقيكز ، لكن بوتون مسلمان ملتلرى و بالخاصه افغان ملتى دائما سزى قرة العين تلقى ايديور و پيشواى اسلام طانيور . جناب حق بو بيوك شرفى بو معظم ملتك بيوك فداكارلغنه مقابله احسان بيورمشدر . سز قورتولاجق ، ظفر و سعادته نائل اوله‌جقسكز . سزكله برابر بوتون مسلمان ملتلرى ، بوتون مظلوم ملتلر خلاص بوله‌جقدر . دعوامز حقدر . بناءً عليه ظفره وصولده حقمزدر . حريتلرينى قيليجلرينك قبضه‌سنه باغلايان ملتلر آنى هيچ بر زمان ضايع ايتمزلر . حريت و استقلال سزك و بزم شعارمزدر . و بوندن صكره بوتون اسلام عالمنك ، بوتون مظلوملر دنياسنك ده شعارى بو اوله‌جقدر .

اى بويوك ملتك بيوك ممثللرى .. ! قلبلرمزى قلبلريكزه ربط ايدن خالق ذو الجلالك عظمت شاننه قسم ايدرم كه اسلام ايچون ، مظلوملر ايچون فوز و ظفر يقيندر . انشاالله بو سنه مظلوملرك خلاص و سعادت سنه‌سيدر . سزه صميمى حرمتلرمزى ، صميمى محبتلرمزى كوز ياشلرمزله برابر تقديم ايديورز . » سفير : سلطان احمد خان

تبريكنامه‌نك همان هر جمله‌سى ممتد آلقيشلرله قارشيلاندى . بويوك بر مسلمان قلبندن چيقان بو سوزلر بويوك مسلمان مجلسنده پك درين تأثيرلر حصوله كتيردى . حتى بعض ذوات او درجه متأثر اولديلر كه كوز ياشلرينى ضبط ايده‌مديلر .

ارضروم مبعوثى حسين عونى بك درحال كرسى‌يه قوشاراق كرك بزم ، كرك يوكسك بر روح و مدنيته مالك اولان افغانستان حكومت اسلاميه‌سنك استقلال سنهٔ دوريه‌سنى ادراكزدن طولايى مسلمانلرك نه‌قدر مسعود اولدقلرينى ايضاح ايتدكدن صوكره بو شرفلى كونلرك تواليسى جناب حقدن تمنى ايتدى .

جبل بركت مبعوثى احسان بك لايق اولديغى درجه‌ده صميمى بر جواب يازيلمسنى ، طونه‌لى حلمى بك ده ايكى آرقداش انتخاب ايديله‌رك افغانستان سفارتخانه‌سنه كوندريلمسنى و استقلال كوننك تبريك ايدلمسنى تكليف ايتديلر .

متعاقباً كوتاهيه مبعوثى بسيم آتالاى بك كرسى‌يه چيقديلر :

ــ بريسى آسيانك اورته‌سنده ، ديكرى آسيانك غربنده ، برى اسلامك

کونشی ، اوبری هلالی طوتمش ایکی حکومت بوکون آنجق استقلالنی محافظه ایدیور . بزم دوستمز اونلرك دوستی ، بزم دشمنمز اونلرك دشمنیدر . بوندن بر عصر اول ، بوکون بزم کوزل مملکتلرمزی چیکنه‌تن دشمن اونلرك کوزل مملکتلرینی چیکنه‌مش ، قندهاری ، غزنه‌یی تخریب ایتمش ، جوامع شریفه‌دن بیت‌المقدس طاشلری هندستانه قدر کوتورمشدی . فقط افغانلیلر مردلکلرینی ، اسلامیته لایق اولان شجاعتلرینی کوستره‌رك مملکتلرینی قورتارمشلردر . آرقداشلر ، افغان تاریخی اویله خبر وریورکه قادینلر بیله سلاحه صاریله‌رق دشمنه قارشی یورومشدی . (یاشاسون سسلری) دشمن اردولری برفرد قالمامق‌یه قدر افغانستانده اریمش کیتمشدر . یوقسه افغانستانی‌ده هند کبی ، هندچینی کبی بنچه تسلطنه آلمق چوقدن ایسته‌یوردی . افغانلیلری اتحادلرندن ، اتفاقلرندن طولایی تبریك ایده‌رم . اونلر آنجق حبل‌متین شریعته وحبل‌متین اتحاده صاریلدقلری ایچون کندی مملکتلرینی قورتارمشلردر . بوکون اونلر آسیانك اورته‌سنده آسیایی احیا ایده‌جك ، حرکته کتیره‌جك بر حالده بولونیورلر . شورجب شریفك باشلانغجنده اونلرك استقلالنك اعلان ایدیلمش اولمسی ، بزم سنهٔ دوریه‌مزی ادراك ایتمه‌مز سه قراندر ، علم نجومده . شمس ایله قمر بر آرایه کلیور . بشری سزه افندیلر!...

(آلقیشلر)

بعده طرابزون مبعوثی علی شکری بك کرسی‌یه کلدیلر : —

افندیلر بنده‌کزدن اول سوز سویله‌ین ارقداشلر افغانستانك وضعیت استقلالی حقنده لازم اولان سوزلری سویله‌مش بولونیورلر . مساعده بویورورسه‌کز بنده‌کزده برقاچ کلمه علاوه ایده‌جکم .

افندیلر ، بزخارج اولمق اوزره ، عالم اسلامده صوك زمانه قدر استقلالی محافظه ایدن برملت وارسه اوده افغانستاندر ؛ بیلیورسکز . فقط صوك زمانلرده بوتون دنیایه حکم ایتمك داعیه‌سیله چالیشان برحکومت افغانستانی نیم وصایت آلتنه آلمشدی . افغانلیلر امت اسلامیه ایچنده قیود دینیه‌سنه الکزیاده مربوط بولونان برقومدر . مع‌التأسف بعض اسلام دولتلرینك یاپمش اولدقلری تقلید بلیه‌سندن کندیلرینی قورتاردقلری ایچون ، یاخود تقلیده هوسکار اولمدقلری ایچون دنیانك الك مدهش (انتریقه‌ن) برملتی طرفندن کندی استقلاللرینه خاتمه چکمك اوزره یاپیلان انتریقه‌لرك هپسنی عقیم براقمشلردر . افغانلیلر صوك زمانده وقت مرهونی کلمش عد ایدرك استقلال تامی الده ایتمك ایچون حرکات حربیه‌یه قیام ایتمشلردر . وبوکون انکلیز مبعوثانده سویله‌نیلن سوزلرله اوقونان راپورلرله ثابتدرکه انکلیزلر شمدی‌یه قدر هیچ برمستملکه حربنده قوللانمدقلری عظیم برارودویی افغانستانده قوللانمشلردر . یعنی افغان حدودنده ۳۸۰ بیك کیشیلك براردو قوللانمشلردر . انکلیزلر ینه معترفدرلرکه قارشیلرنده منتظم اوله‌رق یدی بیك افغان عسکری وغیر منتظم قبائل اوله‌رق ۳۵ بیك کشی واردی ، انکلیزلر بوقوت قارشیسنده عاجز قالمشلر ومتارکه طلب ایتمشلردر . بو ، بنده‌کزك افغانلیلری مدح ایتمك ایچون اویدوردیغم سوزلر دکل ، انکلیز مبعوثاننده اوقونان راپورلردر . بونك اوزرینه افغانلیلر انکلیزلرك طلب ایتدیکی متارکه‌یی ویرمشلردر . اوزماندن بری مصالحه مذاکراتنه باشلامشلردر . فقط بومذاکره برسنه سورمشدر . چونکه افغانلیلرك باشنه بزم مسئله‌مزی قویمشلردی . (یاشاسون سسلری) دیورلردی‌که تورکیا اوزرنده انکلیزلرك تعقیب ایتمك ایسته‌دکلری ظلم واعتساف سیاستندن واز کچیلمدکجه ، تورکلرك استقلال تامی حقنده تأمینات ویرلمدکجه بزصلح ایتمه‌یز . طلب ایتدکلری شیلر طبیعی دها واردی . برچوق شیلر اولمقله برابر الك مهمی واهمیت ویردکلری بو ایدی . بالنتیجه اونلر امللرینه موفق اولدیلر . ویته‌کیم افغانلیلرك بورایه کوندرمش اولدقلری هیئت سفارتله یاپمش اولدیغمز اتفاقنامه بونی غایت آچیق برصورتده کوستریر . دمین عرض ایتدیکم نسبی مثبت برماده اولمق اوزره بزم معاهده‌یه قونمشدر . یعنی بریمزه خارجدن تعرض وقوع اولونجه سلاح بدست اوله‌رق یکدیکریمزی مدافعه ایده‌جکز شومثبت معاهده افغانلیلرك برسنه سورەن مذاکرات صلحیه‌ده نقدر ثباتکار اولدقلرینی کوسترمشدر . (یاشاسون قارداشلرمز صدالری)

افندیلر ، افغانلیلر وضعیتلرندن اوقدر کوزل استفاده ایتمشلردرکه بوکون انکلتره ایله یاپمش اولدقلری صلحده هند وضعیتی سلاح پیدا ایدنجه هندستانده‌کی فرقلرندن استفاده ایدوب کندی مملکتلرینه سلاح وجبخانه نقل ایتدیرمکی بیله انکلیزلره قبول ایتدیرمشلردر .

بناءً علیه عزمکارانه ومتحد چالیشمق صورتیله غایه‌یه واصل اولمانك الك صوك مثالی افغانلیلرك بوکون تبجیل ایتدیکمز استقلاللرینی قازانمق خصوصنده‌کی حرکتلریدر . بناءً علیه انشاءالله آسیانك کوبکنده بولونان افغانلی قارداشلرمز کبی بزده کمال اتحادله چالیشه‌رق غایه‌مزه واصل اوله‌جغز . بونده هیچ شبهه‌مز یوقدر . تبریکاته تشکر ایدییورم و افغانلی قارداشلری بالمقابله بنده تبریك ایدییورم .

بعده ادرنه مبعوثی شرف بك سوزه باشلادیلر :

— آرقداشلر بنده‌کز براز اول کرسیٔ خطابتدن ایراد اطق ایدن وافغانستانك واقع اولان تبریکنی تبجیل ایدن ارقداشلرك سوزلرینه تمامیله اشتراك ایتمکله برابر ایکی کلمه علاوه ایتمك ایسته‌یورم .

تام هجرتك اوتوزنجی سنه‌سندن بری دین مبین اسلامی الندەکی قلیجی ایله وبوتون قانیله مدافعه ایدن اللهك ممتاز یاراتدیغی برملت وارسه اوده تورکدر . تورك ، قرآن کریمی النه آلمش وبوتون قانی اونك اعلاسی ایچون صرف ایتمشدر . ایشته تاریخ اسلام . برملتکه دوغدیغی کوندن صوك دمنه قدر هیچ بردم ؛ هیچ بروقت کندیسنه

توديع ايدلمش اولان بو قدسى وعلوى وظيفه‌يى كوزنى قيرپمادن ايفا ايتمش و يورومشدر . البته او ، آسيانك اك اصيل ونجيب ملتيدر . ايشته تورك ملتنك تاريخنى برى تدقيق ايدركن اونى بز آل سبكتكين ايله افغانستاندن آقه‌رق تا هندستانه كيتديكنى ، اوراده بر آلتون اوردو وجوده كتيره‌رك هندستانه دين مبين اسلامى صوقديغنى كورويورز .

افنديلر ، پيغمبرلر ديارى اولان ، ايمان وتوحيد اوجاغى اولان آسيا برزماندنبرى ظالم اوروپانك الى آلتنده قالمش برچوق حريص « قاپيتاليزم » دنيلن ، « سرمايه » دنيلن والحاصل « سرمايه‌يم . . . خلاصه « استثمار » دنيلن وبنوب بو دولانشيلرك بيچاره مغلوبى اولوب قالمشدر . (قهرا اولسون سيلرى) اونلر دوشونه‌ورلردى كه آسياده‌كى ملتلر هرحالده بركون تماميله حق وحريته مالك اوله‌جقلردر . چونكه آسيا هيچ بركون اسارتى قبول ايتمش برملتى بوكونه قدر سينه‌سنده يشاتمامشدر .

ايشته حركات اخيره بزه اثبات ايديوركه : آرتق اسلام عالمى بوكون وارلغنى اثبات ايده‌جك ساحه‌يه چيقمشدر . چونكه افنديلر بن ايمان ايديورم كه الله « دين مبين اسلامك حافظ حقيقيسى نم » ديور . بن الله‌ه ايمان ايتدكدن صكره اونك بو وعدينه يشايه‌جغنه وايمان ايله يشايه‌جغنه بتم صدق ايله ايمانم وار . هانكى بر سياه قوت قارشيمه چيقه‌جق ، بكا الله‌ك بخش ايتديكى دينمك ، ايمانمك امر ايتديكى وطنمى مدافعه ايچون قلبمدن قوپان عزمى قيره‌جقدر ؟ خير !

ايشته آسيا اسلام ديارى‌در ، ايشته اوراده حركات اسلاميه باشلامشدر . او ، برمجرايه دوغرى كيديور . بزكه افنديلر ، اسلامك منور قفالرى ، هانكى قومه منسوب اولورسه اولسون . . . اسلاميت قوميتى قبول ايتمز . اسلاميت وحدتدر . اسلاميت صرف توحيددر . باشقه معناسى يوقدر . باشقه براساس يوقدر . اسلام توحيد اوزرينه تأسس ايتمشدر . بوتون آسياده يشايان كيم اولورسه اولسون افغان ، ايران ، تورك ، كورد ، عرب ، چركس ، آرناوود ، . . . كافه‌سى يالكز ويالكز دين مبين اسلامك تبشيرو الهك دائما وعد ايتديكى سلامت ووحدتى ونهايت اتحادى ميدانه كتيره‌جك . بز بوتون دنيانك ظالملرينه قارشى قويه‌رق مقصد عمومى وقدسى‌يى ميدانه كتيره‌جكز .

بزمله برابر افغانلى قرداشلرمزه ، ايرانلى قرداشلرمزه مشترك اولان دشمنمزك آلديغى وضعيتى دمين طربزون مبعوث محترمى على شكرى بك افندى ايضاح ايدركن برنقطه‌يى اونوتديلر . بنده‌كز اونى عرض ايتمك ايسترم . افنديلر ؛ اسلام عالمنه بر عقاب مدهش كبى يوقاريدن اشاغى‌يه قانلى پنچه‌لرينى اوزاته‌رق آنى زبون ايتمك ايسته‌ين يالكز ايكى قوت واردى : اوقوتك برينى اساساً پارچه‌لايوب آتديلر ، اوده كيتدى . ايكنجى قوت يالكز آطه‌لره قاپانمغه كبى چكيلمش ، بوتون دنياىى آلنه آله‌رق نفسنه چاليشديران ، حرانلرى خدمتكارلق موقعندن يوقارى چيقارتمق ايسته‌مه‌ين بر ملتك . . . . فقط افنديلر يكرمنجى عصرده ياشايورز . هركس يكرمنجى عصر ديور . بن اوندردنجى عصر ديورم . اسلاملر آرتق ۱٤ نجى عصرده هيچ بر وقت بريتانيا آطه‌لرينك ايچريسنه قاپانمغه كبى چكيلمش اولان ، هركسى مقبل ، خدمتكار كبى چالشديردقدن صكره ماحصلنى آلمدن آله‌رق ؛ يالكز قارنى دويورمك ايسته‌ينلرك اسلام عالمى خدمتكارى اولميه‌جقدر . اسلام عالمى ، يالكز كعبه‌سنك خدمتكاريدر . باشقه هيچ كيمسه‌نك خدمتكارى دكلدر .

صلاح الدين بك (مرسين) ـ الويرركه بوتون كوكلر اورايه توجه ايتسين .

شرف بك (دوامله) ـ افغانليلر ايشته انكليزلرله صلحى ياپاركن دقت ايديكز . اوقوديغكز زمان كوره‌جكسكزكه : اونلر ايمان ايتدى . افغانليلر قلبلرينى يالكز ويالكز بوكون بوتون اسلام عالمنك محراقى اولان توركيه‌يه چويره‌رك اونلرله آكلاشديلر . فقط باشده ، اك باشده عندالاقتضا بوتون اسلام عالمى تباردينى وقتده افغانليلرده آنلرله برابردر . بوكا هيچ شبهه يوقدر . اونك ايچون افغانليلرك بويوك ملت مجلسنه رايكان بويوردقلرى بو تبريكه قارشى بن بوتون آرقداشلرى تشكره دعوت ايدر ويشاسون اسلام عالمى ديرم . (آلقيشلر)

شرف بكدن صكره لازستان مبعوثى نجاتى بك كرسى‌يه كلديلر :

ـــ محترم افنديلر ، آكلاشيليوركه دنياده اك بويوك قوت ، قوت ايمان ايمش . اوته‌دنبرى كنديلرينى اوته‌كنك بريكنك تمويلاتنه ، تزويراتنه وعادات غير مشروعه‌سنه قاپديرمق ايسته‌ينلر بالاخره خائب وخاسر اولدقلرينى كورمشلردر وكوره‌جكدرلر . بو حقيقت آكلاشلدقدن صكره مسلمان ملتلرى ايچريسنده بونى اك اول آكلايان افغانستان اولمشدر . بوكون هر طرفدن كنديسنى تضييق آلتنه آلان معظم قوتك تحت تأثيرنده قالمه‌رق ايرلايوب چيقمشدر . والآن دخى هركسه اعلان ايتمكده‌دركه : « دينمه صاريليورم ، دينمى طانيورم ، باشقه برشى طانيمورم . » هركيم ، هر هانكى برملت كه دين مبين احمدى‌يه بحق صاريلمشدر ، بونك ايچون خسران يوقدر ، قورقو يوقدر دائما مظفر ، دائما موفق اوله‌جقدر . بزم ايچون دخى دائما تبشيرات واردر . چونكه دين مبين احمدينك اطرافنده طوپلانمشز . واوكا صميم صيقى صاريلمشز . واونى هيچ بر وقت اليمزدن غائب ايتميه‌جكز . بوندن دولايى هپمز مبشرز . هرحالده استقلال مللى‌يى وميثاق مللى‌يى بزدخى الده ايده‌جكز . بوندن دولايى هر ايكى مسلمان دولتك بربرينه غايت يقين اولان استقلاللرى تبريك ايچون وقوع بولان افغانستانك تبريكاتنه مقابله ايتمك اوزره بزده تبريك ايدرز .

§ بويوك ملت مجلسى طرفندن عينى صميميتله جواب يازلمسى تقرر ايتمش ورياست جليله طرفندن افغانستان استقلالى تبريك اولنمشدر .

قارئلرمزه مهم اخطار

ختام بولان آلتى آيلق آبونه‌لره بو نسخه‌دن صوكره كوندريلميه‌جكدر . اولجه اخطار ايدلمش وبرقاچ نسخه‌ده فضله كوندريلمش اولديغى ايچون معذور كورلمسى رجا اولنور . دوامنى ارزو ايدنلرك هرحالده آبونه‌لرينى تجديد ايتملرى اقتضا ايدر .

ائتلاف دولتلرینك ظفرلری ۱۸۸
ابوینه حسن معامله ۱۴
اتحاد اسلام: یونس نادی بك ۲۵۰
ارضروم مکتوبلری ۳۶
آرتیق و یاتمالی‌یز ۱۱۵
استانبول اهالیسنه بیاننامه ۲۵۵
استقلال مارشی حقنده ۳۸
اسلام اختلالنك مانعی ۱۳۶
اسلامده تشکیلات سیاسیه ۲۶۴، ۲۷۵
اسلام قوتی ۱۱۶
اسلام عزت دینیدر ۴۲
اسلام عنوانلی بهم برشعر ۲۰۴
اسلام عالم کبرینه ۱۲۸
اسلام و سوسیالیزم ۱۲۱
آسیانك غلیانی ۱۳۹
اسیرلری دوشوننکز ۳۱
اعداد قوت حقنده ۱۶۱
افشای اسرار ۱۹
افغان قارتنك آناطولی‌یه مواصلتی ۷۸
افغانستان سنجاق مراسمی ۱۷۵
افغان سفیرینك مطالعاتی ۲۰۲
افغان امیرینك نامهٔ همایونلری ۲۷۳
الله قورقوسی ۹۳
آمین (شعر) ۱
آمریقاده اللهك رولك کونی ۱۱
آناطولیده اسلام قونفرانسی ۴۴،۳۴
آناطولینك بیوك و مقدس جهادی ۲۲۵
آناطولی شهیدلری (شعر) ۲۰۴
انشاءالله ۶۴
انکلترهنك وضعیت عمومیه‌سی ۲۳۰
انکلتره و مصر ۲۶۸
آوروپانك احوال عمومیه‌سی ۲۰۰
آوروپاده دینه رجوع حرکتلری ۲۰۵
اوتلر (شعر) ۱۱۷
اهل صلیب مظالمی ۷۷
ایچکی و قومار حقنده ۴۵
ای مسلمانلر، اویانیکز (بیاننامه) ۲۵
بالیکسری احوالی ۶، ۱۷۶، ۱۸۷
بالیه‌لی مصطفی جاوش ۸۵

بخارا هیئتنك نطقلری ۲۶۱
بروسه‌ده‌کی اولوجامع (شعر) ۸۱
بز نه‌یز عجبا؟ (شعر) ۱۳
بلبل (شعر) ۱۰۵
بنطیانجاق فلاکتی ص ۱۹۸، ۲۲۷
توقادده تشکیلات خیریه ص ۲۷۰
توکلی نه قیلمه‌سن قشمز (شعر) ۱۵۳
جامعهٔ اسلامیه: معناسی و حدودی ۲۴۷
جبهه‌لرده‌کی مجاهدلریمزه (شعر) ۴۱
جماعتدن ایرلمز قلانلر (شعر) ۲۱
جمعه نمازندن صوکره (شعر) ۱۴۱
حزین بر نوا (شعر) ۱۲۹
حضرت محمدك سوسیالیزمی ۱۲۲
حمدالله صبحی بکدن سمیمی بر رجا ۲۷۳
حیات ایماندن برشعبه‌در ۱۰۶
حیاته صاریلمق، اولومدن قورقمق ۱۰۴
خطابه: یوسف بك طرفندن ۱۶۷
خطابه (تقی افندی طرفندن) ۱۸۱، ۲۰۳، ۲۲۶
خصملریمزك تحویل افکارینك سببی ۱۹۰
داءالصله (شعر) ۵۲
دینی تربیه، دینی تدریس ۱۱۰
دین وحدتی ۲۰۸
رسالتپناه افندیمز ۲۱۴
رمضان شریف مناسبتیله بیاننامه ۱۰۹، ۱۲۵
زینت شیامی ۱۵۵، ۲۱۷
سبیل الرشادك مسلمانلره خطابه‌سی ۲۶۳
سبیل الرشادك افغان سفیرینی زیارتی ۱۰۱
سسمز فریاد (شعر) ۱۳
سعید حلیم پاشانك ترجمهٔ حالی ۲۵۶
سلیمانیه کرسیسندن (شعر) ۱۷۷ ۱۸۹
سلیمان نظیفه (شعر) ۶۸
سوسیالیستلکه قارشی کلیسه‌لرك حرکتی ۲۰۷
سنوسینك سیواسده خطبه‌سی ۴۹
شرعیه وکالتنك بیاننامه‌سی مناسبتیله ۱۲۵
شرقده انکلیز سیاستنك افلاسی ۲۷۱
ظفر مؤمنلرکدر ۲۱۳
عالم اسلامه بیاننامه ۴۰
علمای اسلامك مسئولیتی ۲ ۱۴

علمای اسلامه مترتب وظیفه ۹۷
فاتح کرسیسندن (شعر) ۱۶۵
فلسطینده‌کی یهودیلر ناصل چالیشیور ۵۴
قادینلرك تدنی و سقوطی ۱۸۲
قدس، غرب مدنیتنك ذلتلری ۲۰۶
قمار، فحش ۲۵، ۲۷
قودونیه تسلطی، مسلمانلق ۱۳۱، ۲۰۷
وقل ان کانت لکم ... تفسیری ۱۳، ۱۴۲، ۲۰۲
کنج خرستیانلر جمعیتی و فعالیتی ۱۵۹، ۲۶۵
کوی خواجه‌سی کلدی ۷۵
کنج مسلمانلر جمعیتنه لزوم وار ۲۱۰
امت شریف نبوی (شعر) ۵۷
لوندره‌ده بر نطق ۱۰۷
مجددلر ۲۰۰
مدارس علمیه نظامنامه‌سی، امتحانلری ۱۳۵، ۱۴۳
مرکز اردوسنك بیاننامه‌سی ۱۰۲
مدارسك احیاسی ۷۶، ۱۰۰، ۱۲۷
مسلمان قوملرك حقوق بین‌المللی ۱۴۷
مسلمان عالمنك فجیع احوالی ۲۳
مسلمانلق مغلوب اولامز ۱۵۰
مسلمانلقده اجتماعیات تطوری ۱۸، ۵۲
مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنك تملری ۵۹
مسلمانلق ناصل یاییلدی ص ۷۱ ۸۳ ۸۵
مصاحبه: یوسف بکك انقره‌یه مواصلتی ۱۱۲
مظلوملرك استقلال مجاهدلری ۲۵۰
معارفه بر استقامت سالمه ویرمك ۷۸
معارفه متعلق مسائل مختلفه ۹۰ ۱۰۸، ۲۰۶
معارف بحرانی، معارف دردی ۲۷۲، ۲۱۳
معنویاتدن محروم کنجلر ۲۰۵
مکتبلرده تدریسات دینیه ۲۱۵ ۲۲۹
مکه‌ده انکلیز قونفرانسی ۱۳۷
مملکتمزده اصلاح حیوانات ۹۸، ۱۵۰، ۱۵۸
میسیونرلر تهلکه‌سی ۵۹، ۱۰۲
نور الهی سونرمی؟ ۸۴، ۲۲۴
وظیفه حسی ۲۰۱ وعظلر ۱۳۳
هندستان قیامی و حرکتلری ۲۵۱، ۲۶۹
یأس حقنده (شعر) ۲۹
یوشك ان یتداعی ... حدیثی ۴